

Enerji Sahnesinin Kapalı Gişe Oyunları

ENERJİNİN RENGİ

*Tuncay
Derman*

Enerji Sahnesinin Kapalı Gişe Oyunları

ENERJİNİN RENGİ

***Tuncay
Derman***

ISBN 978-605-88741-0-7

Kapak Tasarım: Nizamettin ÖZBEN

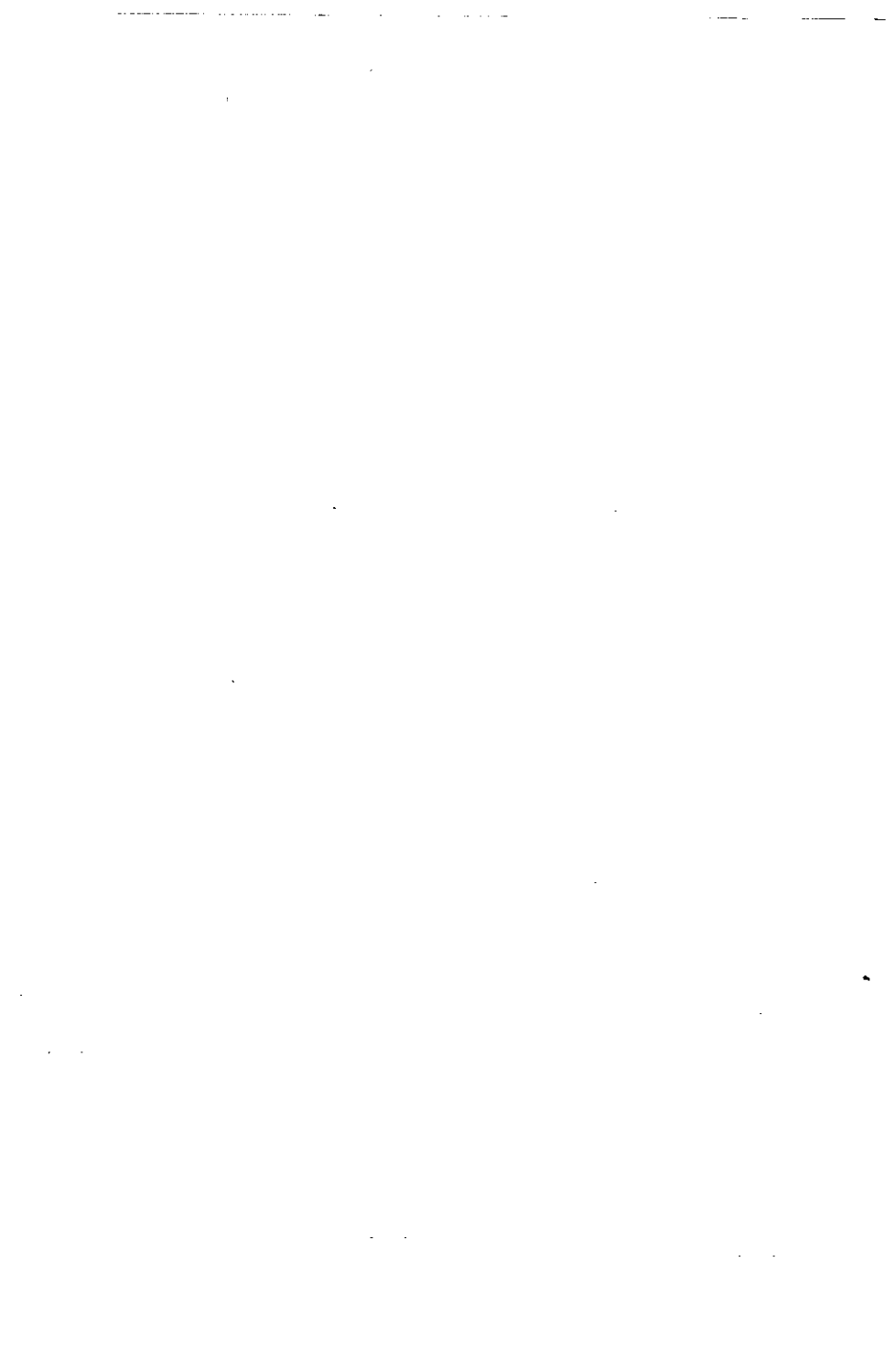
Basım : Sarıyıldız Ofset
Tel: (312) 395 99 94-95
Faks: (0312) 394 77 49

Ankara, Nisan, 2010

“Bütün renkler hızla kirleniyordu.

Birinciliği beyaza verdiler.”

Özdemir Asaf

KİTAPTAKİLER

Okurla Buluşma.....	1
Renkler, Yalanlar, Yanılığlar.....	16

Bölüm I

Yüce Divan Finali.....	21
------------------------	----

Bölüm II

Özal Kanunları ya da Özel sektöre Açılım.....	26
• Yatırımcı Bakanlık: ETKB.....	29
• Yatırımlar Engelleniyor.....	32
• Enerji Savaşları.....	33
• DPT'nin 30 Haziran 1999 Tarihli Yazısı.....	37
• "Bakan Hemen Sakal Bıraksın".....	44

Bölüm III

Enerji'de Spekülatif Durumlar.....	47
• DPT Müsteşarı'nın Kulakları Çınlasın".....	49
• Sonunda Hangisi Gerçekleşti?.....	50
• Mavi Akım Türkiye'yi Kurtardı.....	54
• DPT Müsteşarı'nın İkilemi.....	56

Bölüm IV

Müsteşarın Gafı:

Tüketilmeyecek Elektriğe Yılda 7,5 milyar Dolar.....	60
• Kahvaltılı Basın Toplantısı.....	61
• Enerji Yolsuzluğu Var mı?.....	65
• DPT'yi Savunmak.....	68
• Enerji uzmanları.....	72

Bölüm V

"Beyaz Enerji" ve Ötesi.....	75
• Operasyon Başlıyor.....	77
• Düğmeye Kim Bastı?.....	80
• "Derin Gırtlak" Türkiye'de.....	82
• DGM Savcısı ve Kamuoyu.....	87

• İçişleri Bakanı Kimden Yana?.....	89
• Düğmeye Bakan Değil, Biz Bastık!.....	91
• Başbakan'ın Tepkisi.....	93
• En Gergin Lider.....	95
• Beyin Takımı'na Gözaltı.....	100
• Operasyon'un Perde Arkası.....	102
• Operasyon Geriyor, Gererken Genişliyor.....	109
• Operasyon'un Dört Boyutu.....	113
• Bakan, Ayağına, Savcı Düğmeye Basmış.....	114
• Bakan'ı Kekleyelim!.....	116
• Fezleke Bombası.....	117
• Mavi Çelişkiler.....	119
• "Çamur At, İzi Kalsın" Yöntemi.....	121
• İstifa Çağruları ve Gensoru.....	123
• Beyaz Enerji Kuşatması.....	130
• İfadeler, Medya'da Flaş Oluyor.....	132
• AA'dan Arı Kovanı'na Çomak.....	133
• Savcı'dan Uluslararası Soruşturma.....	137
• Bakan Hedefte.....	141
• İkinci istifa Kampanyası.....	144
• "Beyaz İstifa".....	147
• Medya Çiziyor, Borsa Kazandırıyor.....	151
• Medyatik Savcı.....	152
• İddianame Krizi.....	158
• Beyaz Enerji Soruşturmasında Bilinmeyenler.....	164
• Kavak Olayı.....	169
• Alnından Vururlar!.....	171
• Savcı'nın Özür'ü, Yılmaz'ın Öfkesi.....	174
• İşgüzar Bilirkişi.....	179
• Operasyonda Yaprak Dökümü.....	187
• Tantan Olayı.....	192
• Operasyonda Sona Doğru.....	196
• Beyaz Enerji Editörü.....	200
• Nükleer İbret Belgeleri.....	210
• Beyaz Serisi Operasyonlar ve Şahinler.....	212
• Fatura, Operasyonu Yapanlara mı?.....	220
• Suç Üretim Gönüllüleri ya da Muhabirlik Kurumu'nun Fahri Üyeleri.....	222

Bölüm VI

Türkiye'nin Doğalgaz Sabıkası!	231
• Doğalgaz Anlaşmalarını ve Projeksiyonlarını Yapan Kim?	233
• Doğalgaz Suç Formülleri.....	237
• Doğalgaz Anlaşmalarında İşporta Yöntemi.....	241
• Turusgaz Öyküsü.....	253
• Zararda Bir Güler, 21 Ersümer Ediyor.....	258
• Doğalgaz Projeksiyonlarını Şişirdiniz mi?.....	261
• Türkiye'nin Enerji Köprüsü Kapalı.....	266
• Hep Aynı Hikâye.....	269

Bölüm VII

Enerji Raporları Fıyısı	276
• Sayıştay Usulü Enerji Raporu.....	280
• Yap-işlet-Zarar Et ve Enerjide de Hortum Çıktı.....	288

Bölüm VIII

Soruşturma Komisyonu Soruşturuyor	293
• Komisyondaki Uzmanlar.....	305
• Muhteşemdi!... ..	311
• Israrlı Uyarılara Karşı Santral Kurnak.....	316

Bölüm IX

27 Mayıs 2000 Belgesi	326
• El Yazısıyla Düzenlenen Belge.....	333
• Beklenmeyen ve Beklenen Gelişmeler.....	337

Bölüm X

Yüce Divan'da İki Enerji Bakanı	341
• Duruşmalar Başlıyor.....	348
• Yüce Divan Tanıkları.....	353
• Geçerli ve Yeterli Kanıt Belgeler.....	363
• Enerji Bakanı Tanık Olunca.....	366
• İkinci Yargıya Müdahale Vakası.....	369
• İddia Makamı'nın Esas Hakkındaki Mütalaası.....	373
• Bakanlar Savunuyor.....	376

Bölüm XI

Yüce Divan'da Son Perde.....	382
• Beraatler ve Ertelemeler.....	384
• Medyanın Tavrı ve Çıkarılacak Dersler.....	388

Bölüm XII

Günahkârlar ve Gerekçeler.....	397
• Temel Suçlama: Enerji Planlaması.....	409
• Yüce Divan'ın Temel İddia'yla ilgili Suç Tanımı.....	415
• Yüce Divan'ın Temel İddiayla İlgili Değerlendirmesi.....	416
• Yüce Divan Kararı.....	418
• Esenboğa Mobil Santral'yla İlgili Karşıoy.....	425
• Çayırhan Termik Santral'yla ilgili Değişik Gerekçe ve Azlık Oy.....	430
• Yamula Baraj ve Hidroelektrik Santral'yla ilgili Karşıoy.....	434
• Yüksek Mahkeme'nin Delilsiz-Gereksiz İşgali.....	437
• Eskalasyon Formülü Uygulaması.....	438
• Hilmi Güler: Türkiye'nin Enerji politikası vardır. DPT'nin Doğalgaz Talep tahmini Yanlıştır.....	440
• Kırklareli Doğalgaz Santralı Yatırımında Israr.....	441
• Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Süreci.....	442

Bölüm XIII

Bir Enerji Bakanı Profili.....	452
• Enerji Mirasyediliği Politikası.....	457
• Bröşür komedisi.....	460
• Yolsuzluk Savaşçıları'nın Enerji Yolsuzlukları.....	464
• En Büyük Oyuncak Oyun Alanında.....	470
• Güler'e Yüce Divan Yolu.....	471
• Güler'in Koruma Duvarları.....	473
• Sistemik Tasarımlı Zıplayan Enerji.....	476
• Sıradışı Bakan Torunlarını Yakıyor.....	480
• Enerji'yi Hafife Almak.....	481
• Verimli Lambanın Castro Modeli.....	484
• Arena'daki Gladatörler ve Yırtıcı Hayvanlar.....	485
• Enerji'de Gensoru Komedisi: Zamsız Geçirilen Beş Yıldan Sonra Akla Zarar Zamlar.....	486
• Enerji Bakanının "Ne Alâka" Gündemi.....	489

• Enerji Bakanı'nın Ucuz Enerji ve Sosyal Devlet Politikası.....	490
• Boşta Akan Sular, Esen Rüzgarlar, Jeotermal Sondajlarla Türkiye'yi Kurtarmak.....	491
• Altı Yılda Oluşan % 60 Elektrik tüketim Artışı, Geçmiş Dönemin Enerji Yatırımlarıyla Karşılanmıştır.....	493
• Enerji Bakanı Güler, Elektrik Yatırımı Yapmayan Bakan Olarak Tarihe Geçmiştir.....	494
• Güneş, Rüzgar, Jeotermal Enerjiyle Ülke Elektrik Gereksiniminin Karşılanması Ütopyadır.....	495
• Elektrik Zamlarının Halka Yansımasında Tutarsızlıklar ve Saptırılan Oranlar	496
• Enerji ile aldatmak: Sıfır Kârla Doğalgaz Satmak.....	498
• Bakan'dan Alay Eder Gibi Enerji Önerisi.....	500
• Enerji Bakanı, Mutfak Tüpü ile Doğalgaz Boru Hattı Açıyor	503
• Bakan'ın "Nabucco Bebeği".....	504
• Güney Akımı Nabucco'nun Sonu mu?.....	508
• Doğalgaz Arenasında Kafa Karışıklığı.....	510
• "Verdi" Bereketi, "Ucu Açık" Boru Hattı, "Pasif Transit" Ülke.....	512
• Bakan-Enerji Show'unda SON Yazısı.....	521
• O Bakan'a Güvenoyu Vermezdik ama.....	522
Bitirirken... ..	524

C.V.

Tuncay Derman, İTÜ Mühendislik Mimarlık Fakültesi'ni (O tarihte İTÜ Maçka Teknik Okulu) 1961'de bitirdi. Elektrik Mühendisi olarak tamamı kamu görevinde EİE, ETİBANK (Enerji grubu), TEK, yeniden EİE, Enerji Bakanlığı (EİGM)' nda olmak üzere toplam 40 yıl çalışarak 2001 yılı başında emeklilik yaşamına geçti. Kamu elektrik sektörünün dağıtım (Köy elektrikleştirilmesi) etüt-proje, eğitim, lojistik, inşaat, teftiş, hidroelektrik proje, termik santraller (YİD; İHD ve Otoprodüktör modelleri) proje yönetimi branşlarında, 25 yılında üst düzey yönetici olmak üzere görev yaptı.

Kamuda en son görevi ise, **Beyaz Enerji** operasyonu sırasında Bakanlıktaki Enerji arşivini Jandarma'nın Yenimahalle'deki karargahına taşıma işi oldu.

İzleyen emeklilik sürecinde, enerji, özellikle elektrik enerjisi ve doğalgaz platformlarındaki gelişmelere uzak kalmadı. Sektörde, yakın geçmişe ait son 10 yılın da izleyicisi oldu. Bunu yaparken Enerji Sektörü'nde sahnelendiğini savladığı Kapalı Gişe Oyunların gerçek yüzünü gün ışığına çıkarmayı amaç bildi. Yaşadıklarını, izlediklerini, bu amacını birebir yansıtan Ak Kitabı'nda sizlerle paylaşıyor.

Bu kitapta savunulan ilkelerle çağrışım yapan, öte yandan “Dervişin fikri ile zikri”ni özdeyişini anımsatan

Güncel Söylemler

“Karanlığı tanımlamakla bir yere gidilemez. Işığı tanımlamak gerekir. Çünkü ışık tektir.” Kitap: “Allah ile Aldatmak” Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk, Nisan 2008, sayfa 31.

“Akıl ve bilimin somut süzgeçlerinden geçerek, tarihsel deneyimlerle desteklendikten sonra toplumca kabul görmüş ve uygarca başarılar kazanmış konularda tartışma yersizdir. Çünkü doğru, tek yanlı gerçektir.” Ertuğrul Kazancı, Eğitimci-Hukukçu, “Devrimi Anayasa’da Tartışmak”, Olaylar ve Görüşler, Cumhuriyet gazetesi, 06 Aralık 2008.

“Hukukta bir kaide vardır. İddia sahibi, iddiasını ispatla mükelleftir”. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM)’nin, partisi AKP hakkında Anayasa Mahkemesi’nde süren kapatma davasına ilişkin yayımlanan bildirisiyle ilgili “AKP’nin, AKPM’den talepte bulunduğu” iddialarına karşı, “Bu iddiaların hiçbirinin ispatı söz konusu değildir” beyanından... Cumhuriyet gazetesi, 19 Nisan 2008.

“Yüce Divan, aslında bir Mahkeme değildir. Siyasi bir yerdir. Siyasi bir yargılama yöntemidir”. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları’nın işleyecekleri suçların Anayasa revizyonunda Yüce Divan kapsamına alınmasına katılmadığı doğrultusundaki beyanından... Hürriyet gazetesi, 17 Ocak 2008.

“Kanunlarımızda ‘yolsuzluk’ suçu şeklinde bir suç tipi yer almadığından, Bakanlığımız kayıtlarından istatistik veri elde edilememiştir”. DSP İstanbul Milletvekili Süleyman Yağız’ın, ‘Yolsuzlukların kamu kurum ve kuruluşlarına göre dağılımı ile yolsuzluk yaptığı gerekçesiyle mahkûm olan ve tutuklanan kişi sayısına’ ilişkin önergesine Adalet Bakanı Mehmet Ali Şahin’in yanıtından... Cumhuriyet gazetesi, 26 Ocak 2008.

“Bilgi ve iletişim teknolojisi öyle bir duruma geldi ki, artık hangi bilginin gerçek, hangisinin yalan olduğunu saptamak çok güç...” Genelkurmay

Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt'ın, Genelkurmay Terörle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi (TMMM)'nin 'Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği' sempozyumunda yaptığı konuşmadan... Cumhuriyet gazetesi, 12,13 Mart 2008.

"Yargılama hukukunun temel ilkesi, delillerden sonuca gitmek iken, partimiz hakkında açılan davada bu ilke tersine çevrilmiş görünmektedir. Önce dava açmaya karar verilmiş, daha sonra da bunun için delil toplanmıştır." AKP'nin, kapatılma davası ile ilgili esasa ilişkin savunmasında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın 'Google ile işbirliği yaptığı' iddiasının giriş bölümü, Cumhuriyet gazetesi, 23 Haziran 2008.

"Türkiye'de yıllardır yapılan ilkel soruşturma Ergenekon'da da karşımıza çıktı. Delilden sonuca gidileceğine, sonuçtan delile gidildi. Daha soruşturma aşamasında, ortada kamuoyunu ikna edecek bir delil bile yokken; ...aydınlar, gazeteciler, akademisyenler 'Ergenekoncu' olarak kamuoyu önüne çıkarıldı ". Kitap: Hukuk (!) ile Aldatmak, Yargıtay Onursal Başsavcısı Vural Savaş, Bilgi yayınevi, birinci baskı: Ekim 2008, s.13.

"Elde ciddi deliller olmasa da, sanığa suç iddiaları ile yüklenmek yöntemi uygulanmaktadır...Biz suçlayalım, mahkemeye havale edelim; kamuoyunda yandaş medya ile gerekli havayı yaratıp amacımıza ulaşırız...Gerçekler ortaya çıkana kadar kim öle, kim kala..." 'Ergenekon Planlaması ve Yöntemi', Pencere, İlhan Selçuk, Cumhuriyet gazetesi, 23 Ocak 2009.

"İddianamede yok yok. Ama delil yok. Delil üretmek için mi (içeri) adam alıyorsunuz?" CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın Meclis Grup konuşmasında Ergenekon soruşturması konusundaki değerlendirmesi, 24 Şubat 2009.

"Çağdaş ceza yargılamasında sanıktan delile gidilemez. Bu yanlış uygulama 1992 reformu ile ortadan kaldırılmıştır", Türkiye Barolar Birliği (TBB) başkanı Özdemir Özok ile 53 ilin baro başkanları ve akademisyenlerin "Hukuk devletinin yaşama geçirildiği ve hukuk güvencesinin sağlandığı bir Türkiye için" bildirisinden, 25 Nisan 2009.

"12 Mart faşizminden kalan bir deyimdir 'sayın muhbir vatandaş'. O günlerde, sayın muhbirlerin muhbirlik yapması için çağrılar yapıldı sık sık. Şimdi yöntem değişti. Muhbirler yerine muhabir ve yazarlar kullanılıyor. Muhbir muhabirler yazıyor, insanlar içeri tıkılıyor", 'Sayın Muhbir', Ankara Kulisi, Işık Kansu, Cumhuriyet gazetesi, 24 Ocak 2009.

"Adli işleyişte, nesnel hukuk ölçütlerine dayalı olarak hüküm giyene kadar, tüm kuşkuların sanık lehine ele alınması gerekir. Tersi, adaletsizliktir. "Adli İşlem ve Eylemler..." başlıklı yazı, Ertuğrul Kazancı, Hukukçu, Cumhuriyet gazetesi, 12 Temmuz 2008.

"Nitekim, 'teşhir et, kara çal, suçla. O kendini aklamaya çalissin' senaryoları hepimizin gözleri önünde..." "Savunma; Her Türlü Eylemin Ölümüdür" başlıklı yazısında yazarın Ergenekon adıyla gündem oluşturan iddianameyle ilgili yorumundan... Süha Baykal, Aydınlık dergisi, 10 Ağustos 2008.

"Türk halkının en büyük zaafı, dinini, uyanma ve sorgulama aracı olarak değil de, susma aracı olarak kullanmasıdır. Sadece Türk halkının değil, bütün Müslümanların en büyük zaaflarından biri, belki de birincisi işte budur." Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk'ün "Allah ile Aldatmak" kitabından, s.9, Yeni Boyut yayını, Nisan 2008.

"Vatandaşın menfi şeylere inanma eğilimi müspet şeylere inanmaktan daha fazladır." Dokuzuncu Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Leyla Tavşanoğlu ile söyleşi, Cumhuriyet gazetesi, 09 Kasım 2008.

"Bu kişinin siyasi görüşlerine katılmıyorum, 'öyleyse tutuklanması ve yargılanması iyi' biçiminde, açık veya gizli bir tavırla karşı karşıyayız. Oysa, bu kişilerin siyasi görüşlerine katılıp katılmama tamamıyla konu dışı olmalı..." Doç. Dr. Örsan K. Öymen'in "Ergenekon Gölgesinde Uzun İnce Bir Yol" başlıklı makalesinden, Cumhuriyet gazetesi, 11 Kasım 2008.

"Yolsuzluklar diz boyu. Eskiden yolsuzlukları ahlâki standartları kuşkulu kişiler yapardı. Şimdi teşkilâtlar kuruluyor. Halkı soymak üzere şirket kuruluyor, devlet kuruluyor." CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın

Antalya'da düzenlenen bayramlaşma törenindeki konuşmasından, Cumhuriyet gazetesi, 10 Aralık 2008

"Siyasetin ve medyanın sözde duayenleri, bu alanlarda söz sahibi olanlar, 'siyasetçi de gazeteci de her konudan biraz bilecek' derler. Her şeyden biraz bilmek demek, aslında hiçbir konuyu tam olarak bilmemek demektir." Kitap: 'APK'yi Çözdüm Kılavuzu', Gürbüz Evren, Siyaset Bilimci, birinci baskı: Şubat 2009, s.253.

"Ne demektir medya? ...Olup bitenleri geniş halk kitlelerine duyurup yorumlamakla uğraşan, dolayısıyla, doğru yapılması son derece titizlik, sorumluluk ve özen isteyen bir meslek kesimi. Yoksa, insanları aldatmanın, sahteciliğin sınırlarında dolaşılır." Açık köşesi, Mümtaz Soysal, Cumhuriyet gazetesi, 07 Temmuz 2008.

"Gazetecilikteki ilkelerden biri şudur: Gazeteci, her şeyi bilen kişi değildir, hangi bilgiyi nerede bulacağını bilen kişidir!" Gündem köşesi, Mustafa Balbay, Cumhuriyet gazetesi, 19 Aralık 2008.

"Bugün piyasada gördüğümüz birçok kitapta olduğu gibi, kendimizi mahkeme yerine koyup delilleri değerlendirmeye ve buradan çıkarılan önyargılı sonuçlarla insanlarımızı suçlu göstermeye kalkışmayacağız biz, çünkü bu vicdanla bağdaşmaz, adaletle de bağdaşmaz ve bize yakışmaz" Kitap: "Ergenekon Gölgesinde İhaneti Yaşamak, İlk Sözler", Erdal Sarıkaya, Mayıs 2009, s.19. Pozi+if yayını.

"Türkiye'de hiçbir başarı cezasız kalmaz" "Devrim Arabaları" filminde, birikimli ve deneyimli mühendis böyle diyordu, yeni yetişen genç meslektaşına, Deniz Banoğlu'nun makalesi, Cumhuriyet gazetesi, 17 Haziran 2009.

"Gerçek yok edilip, yeri yalanla doldurulmak istenir. Onur onursuzlukla, erdem erdemsizlikle, doğru yalancı tanıklarla kirlenilmek istenir" Kitap: "Danıştay Cinayeti, Cumhuriyet'e Saldırı", Tuncay Özkan, Mayıs 2009, Önsöz, s.6, Medyanos Rekl. Org.Ltd. Şti.

"Uluslararası Şeffaflık Örgütü (Transparency International) tarafından düzenlenen '2004 yılı Küresel Yolsuzluk Raporu'na göre Türkiye şeffaflık listesinde 64. sıradan 77. sıraya gerilemiştir" Haber: Cumhuriyet gazetesi, 31 Mart 2004.

"Bizim ülkemizde yargının sonuçlandırılmaması, yargısız infaz, zan altında bırakma makbul, geçerlidir. Sonuçlanmış yargı kararları ile ortaya çıkmış suçsuzlukların ya da mahkûmiyetlerin ise fazlaca bir anlamı yoktur. Gerçeğin kendisi değil, gerçek olarak neyin pazarlandığı, kitlelere inandırıldığı, üzerinden siyaset yapıldığı önemlidir", "Yargının Sonuçlanmaması" Şükran Soner'in köşe yazısı, Cumhuriyet gazetesi, 30 Temmuz 2009.

"Gerçek, ayakkabılarını giyene kadar, yalan dünyayı dolaşmıştır" Nusret Ertürk'ün "Fotokopili Yaşam..." yazısından, Olaylar ve Görüşler, Cumhuriyet gazetesi, 15 Ağustos 2009.

"İletişimsiz çağların insanları bilgisizlik mutlusuydular. Şimdilerde insanlar 'desinformasyon' mutsuzu oldular" Doğan Kuban'ın "Kim Kimle, Ne Neyle Çatışıyor?" yazısından, Kültür köşesi, Cumhuriyet Bilim Teknoloji dergisi, 18 Eylül 2009.

"Topun tüfeğin yenemeyeceği tek güç vardır. Ona 'gerçek' derler. O güç döner dolaşır bir gün kendisini dayatır ve kabul ettirir" Oktay Ekşi, Günün Yazısı, Hürriyet gazetesi, 27 Ekim 2009.

"Gerçekleri, sadece gerçekleri söyleyeceğime, namusum ve şerefim üzerine söz veririm" Tuncay Derman.

Okurla Buluşma...

Söze **“yolsuzluk”** gibi, kimilerince **“somut”** bir olgu kabul edilen, oysa çok olayda **“soyut”** yanının ağır bastığını örneklerinde gördüğümüz sözcükle başlamak zorundayım. Kitabın oldukça uzun süren oluşturma sürecinde ülkemizde alışılmadık biçimde doğruların yanlışlarla yer değiştirdiği, hukukun yok sayıldığı, bu nedenle çoğunluk tarafından yadırganan ve onaylanmayan bir siyaset anlayışı sergileyen Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) Adalet işlerine bakan Bakanı, kitabın ilk sayfalarında gözünüze işleceği gibi, **“Yasalarımızda 'yolsuzluk' diye bir suçun tanımlanmadığını”** söylüyor.

O zaman, özellikle 90'lı yılların ikinci yarısından günümüze, ülkemizin asker sivil güvenlik güçlerinin, olağan, olağanüstü, yüksek, en yüksek yargı kurumlarının, medyanın hemen her kanadının, sonuçta kamuoyunun gündeminden düşmeyen iddialar, suç duyuruları, felekeler, raporlar, iddianameler, ekranlardan, sütunlardan inmeyen çeşit çeşit **“yolsuzluk”** programları, **“yolsuzluk”** üzerine boy boy kitaplar, bu sütunların, programların, kitapların kamuoyunda ünlenen yazarları, program yapımcıları, **“yolsuzluk”** operasyonlarının kahramanları ve cansiperane savunucuları ne demek oluyor? Yani, bunca iddianın, belgenin, kitabın, programın zerre kadar ciddiyeti yok mu? Yoksa, senaryoları ustalıkla yazılmış, **“yolsuzluk avcısı”** yönetmenlerin yönetiminde acemi aktörlerin yer aldığı bir tiyatro oyununun seyircileri miyiz?

Bu kitapta, bir dönem **“yolsuzluk”**ların odağı haline getirilen sadece bir sektör, bu kapsamda sektörün aralarında yakın ilişki olan harcıâlem iki alt sektörü irdeleniyor. Daha doğrusu, özellikle aşağı yukarı on yıl boyunca kimilerince sektörün boynuna takılan **“yolsuzluk”** markalı boyunduruğun,

yetkililer tarafından kayıtsız şartsız kabul görüp kamuoyuna da kabul ettirilmesiyle hemen tamamının suça dönüştürülmesi başarılan onca iddianın, sonunda yüksek yargı kararlarıyla kanıtlanan gayri ciddi yüzü okura sunuluyor.

Bu sektör, **"Enerji Sektörü"**dür, dolayısıyla bu sektörün yaşamımızın çok alanında öne çıkan **Elektrik** ve **Doğalgaz** alt sektörleridir ve konumuz, sektörün özellikle en çok yıkıma uğratılan **"kamu kesimi"**dir.

Bu girişe göre, siyasal yetkililerce ülkemiz yasalarında tanımlanmadığı ileri sürülse de, **"yolsuzluk"** adı verilen olaylar yok mudur? Olmaz olur mu? Her ülkede olduğu gibi ülkemizde de **"çürük elmalar"** olmuştur, olmaktadır, olacaktır. Bunlar, kontrollerde ortaya çıkınca kasalardan ayıklanır ve yeni çürüklerin oluşmaması için her türlü önlem alınır. Ancak, kimse, kasada iki elma çürük çıktı diye, tüm kasayı **çürük sayıp** kasalarla elmayı çöpe atmaya kalkmaz. Aynı operasyonun, aynı mantaliteyle armutlara, narlara, ayvalara...insanlara, kurumlara, sektörlerle... bırakınız yapılmasını, düşünülmez bile.

Oysa, güzel ülkemizin Enerji Sektörü'nde, öteden beri **"Elma çürükleri"** senaryosunu çağrıştıran senaryolar ülke gündemini işgal etmiştir. Çürük olduğu açıkça görülenlerle birlikte, kasalarla meyve, hatta bu meyvelerin yetiştiği meyve ağaçları, bununla da yetinilmeyerek ülkedeki tüm meyve bahçeleri **"çürümüş sayılarak"** tasfiye edilmeye çalışılmıştır. Çok azının dışında, neredeyse tümünün çürüdüğü ileri sürülen meyvelerin, bir tasfiye operasyonunun sürdürüldüğü yedi-sekiz yıl boyunca sağlıklarını koruyarak tabi tutuldukları testlerden sonunda sapasağlam çıkmalarına ne demeli?

Tam burada, bu kitabın konusu haline gelen **"yolsuzluk"** adı takılan iddiaların, operasyonların, suçlamaların, iddianamelerin, yargılamaların en büyük **yanlışını** açıklığa kavuşturalım. Enerji sektörünün kamu yönetim bölümü, kitabımıza konu olan olayların yaşandığı dönemde Enerji Bakanlığı ve bu Bakanlığın **"bağlı"** ve **"ilgili"** kuruluşlarından oluşuyordu. Bakanlık ilgili kuruluşları olan TEAŞ, BOTAŞ¹ gibi kurumlar özerk nitelikte olup kendi yönetim kurulları kararları ile yönetilir. Bu kurumların eylemleri üzerinde Enerji Bakanlığı'nın yasal sorumluluğundan ya da etkisinden söz

¹ TEAŞ: Türkiye Elektrik Üretim, İletim Anonim Şti ve BOTAŞ: Boru Hatlarıyla Taşıma Anonim Şti.

edilebilmesi için, gerekli **geçerli ve yeterli kanıt** belgelerin ortaya konulması gerekir. Oysa, yaşanan bütün olaylarda, Enerji Bakanlığı, **geçerli ve yeterli kanıt** değerinde hiçbir belge ortaya konulmadan, otomatikman, eski deyimle **müştereken ve müteselsilen**² sorumlu tutulma **yanlışında** ısrar edilmiştir.

Bu, asla bana ait bir yorum değil, gerçek böyle. Nitekim, 2001 yılı başında gerçekleştirilen bir operasyon,³ Enerji Bakanlığı'nın **ilgili** kuruluşu olan TEAŞ'ta ortaya çıkarılan bir olayla başlatılmış, ancak, operasyon kısa bir süre sonra delillerine bakılmaksızın yeni iddialarla sürdürülmüştür. Burada dikkat çekici olan, hemen arkasından Enerji Bakanlığı'nın Bakan dahil neredeyse tüm üst düzey yönetimini **müştereken ve müteselsilen** sorumlu kılacak onlarca yeni iddianın ilk olaya eklenmiş olması, ilk olayın neredeyse unutturulmasıdır.

Dava aşamasında, Enerji Bakanığı **ilgili** kurumu TEAŞ'ın üst düzey yönetimine yönelik **geçerli ve yeterli kanıtlarının** belirlendiği ileri sürülen iddialar ve suçlamalarla Enerji Bakanlığı üst düzey yönetimine yönelik **geçerli ve yeterli kanıt belgeleri** ortaya konulmayan iddialar ve suçlamalar aynı potaya konularak açılan davalar birleştirildi. Aradan davalarla, duruşmalarla yüklü yedi yılı aşan uzun bir süre geçti. Ortak davaların sürdüğü Ankara 4. Ağırceza Mahkemesi'nin 28 Şubat 2008 tarihindeki duruşmasında Cumhuriyet Savcısı, TEAŞ üst düzey bürokratları için onlarca yıl ceza, Enerji Bakanlığı üst düzey bürokratları için ise, Esas Hakkındaki Mütalaa'sında aynen yazılı olduğu gibi, **“üzerlerine atılı, teşekküle yardım, görevi ihmal ve görevi kötüye kullanmak suçlarından mahkumiyetlerine yeterli, inandırıcı ve her türlü kuşkudan uzak kanıt elde edilemediğinden”** ayrı ayrı beraatlarına karar verilmesini istedi.⁴

Ve, aleyhlerine açılmış olan davalar, hiç ilgisi olmadığı halde bugün de anlaşılamayan bir nedenle TEAŞ üst düzey yöneticileri davaları ile birleştirilen Enerji Bakanlığı üst düzey bürokratları, yedi yıldan daha uzun bir süre sonra, üzerlerine atılı tüm suçlamalardan, bu suçları işlediklerinin sabit olmadığı gerekçesiyle beraat ettiler.⁵

² **Müştereken**: Ortaklaşa, birlikte, elbirliğiyle; **müteselsilen**: zincirleme, arkası kesilmeden.

³ **“Beyaz Enerji”** operasyonu, Ocak 2001

⁴ Ankara 4. Ağırceza Mahkemesi-Esas Hakkında Mütalaa, 28 Şubat 2008, D.No. 2003/175 ve “Beyaz Enerji Davasında İkinci Perde Kapanyor”, Vatan gazetesi, 29 Şubat 2008.

⁵ Ankara 4. Ağırceza Mahkemesi'nin 8 Mayıs 2008 tarihli Beraat Kararı ve Gerekçeli Kararı ve “Beyaz Enerji Davası'nın Gerekçeli Kararı Açıklandı: Örgüt Tespit Edilemedi” Cumhuriyet gazetesi, 06 Temmuz 2009.

Bu gelişmeler, Enerji Bakanlığı ilgili kuruluşu (TEAŞ) yönetimi ile Enerji Bakanlığı yönetimi arasında kurulan hukuksal ve yönetsel bağlantının öteden beri gündemde tutulan **yanlışlığı** konusunda beni kesinlikle haklı çıkarıyor. Aksi olsaydı, Enerji Bakanlığı yönetimi de, TEAŞ yönetimiyle birlikte kanıtlandığı anlaşılan aynı ya da farklı olaylarda ceza yaptırımıyla karşı karşıya kalırdı.

Okur, kitabın ismine bakıp, günümüz dünyasında küreselleşme görüntüsü altında emperyalizmin sahne aldığı **"Enerji Savaşları"**nı öne çıkaracağını algılayabilir. Uluslararası enerji savaşlarından söz etmeyen gazeteci, yazar, enerji uzmanı, stratejist kalmadı ki. Niyetim, iddialı olmadığım bir konuda onların arasına katılmak değil, okur'a, uzun süredir içinden çıkılmaz hale getirilmek için kimilerince özel çaba gösterilen salt ülkemizin Enerji platformunda, bugüne kadar hiçbir siyasetçinin, gazetecinin, yazarın ya da enerji uzmanının izleyicisi ve gerçekçi eleştirmeni olmadığı, belki de olmak istemediği farklı bir sahnenin **perdelerini aralamak**. Bu nedenle, uluslararası arenada ve özellikle içinde bulunduğumuz enerji açısından stratejik bölgede olayların ancak ülkemizi doğrudan ilgilendiren yanlarına değinmekle yetineceğim.

"Perdeleri aralamak" ya da, medyada, görüntü ve yazın dünyasında günümüzün modalarından biri olan olayların **"Perde arkası"**nı kitap boyunca görüntülemek değil amacım. Ne üzücüdür ki, çoğumuz, önce gözlerimizi ve kulaklarımızı, sonunda ağızımızı kapatarak, kimilerinin oyunun **"görmemizi istedikleri"** sahneleriyle yetiniyoruz. Oysa, yaşananlar, görerek, duyarak ve duygularımızı anlatarak, hatta haykırarak, gerçekleri görebileceğimiz ve doğru değerlendirebileceğimiz **"perdenin önünde"**dir. Bunu yaparken, ancak, gereği halinde, kitabın bütünü içinde çok az da **perdenin arkası'na göz atacağız**.

Özellikle son on yılda yolsuzlukların odak noktasına yerleştirilmek için özel çaba gösterilen Enerji'nin, 2001 yılının ilk günlerinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın bir **"ilgili"** kuruluşu olan TEAŞ'ta gerçekleştirilen **"Beyaz Enerji"** operasyonunda öne çıkarılan özelliğinin **"rengi"** olduğunu görüyoruz. Pratikte, Enerji'ye yakıştırılan belli başlı dört renkten söz edilebilir.

Termik enerji için yanmayı sembolize eden **"kırmızı"**, hidrolik enerji için suya gökyüzünden yansıyan **"mavi"**, yenilenebilir enerjilerin doğal çevreye, ekolojik yaşama uyumunu anlatan **"yeşil"**, son olarak da **"sarı"** rengin soğukluğunu taşıyan nükleer enerji. Ancak, enerji bu renklerden ibaret sanılmasın. Tüm gökkuşağı renkleri ve bunların kombinasyonları, Enc'ji'nin son derece geniş spektrumunu tanımlamaya yetmez.

Bunun içindir ki, bunca renk arasında, arılığın, masumiyetin sembolü **"beyaz"**ın, bir yolsuzluk olayının **"tantan-alı"** biçimde kamuoyu önüne çıkarılmasıyla birlikte, **"kirlerin temizlenmesi"** anlamında **"Enerji toplumunun bütününe"** mal edilmesi yürekleri burkmuştur.

Enerji'de gerçeklerin, yaşadığımız son on yılda olduğu gibi, kimilerince, kimi kurumlarca ve özellikle siyasetçilerce asılsız senaryolarla değiştirilmesi girişimleri, sonunda Yüksek Yargı'dan dönmüştür. Ancak, bu süreç, Mahkeme koridorlarında stres ve acı dolu uzun yıllar yaşanmasına, kişilerin, onların ailelerinin ve kurumların haksız yere lekelenip yıpratılmasına, kamuoyunda önemli imaj kayıplarına, maddi ve manevi inanılmaz yıkıma yol açıyor ve Türkiye'de özellikle Enerji üzerinde son yıllarda oynanan oyunların, sektörün gerçeklerinin saptırılarak üretilen senaryolara kamuoyunun inandırılması yöntemine dayandığı ortaya çıkıyor.

"Güneşi balçıkla sıvayamazsınız." Ancak, bu ülkede, sıvanacak olan güneş bile olsa, **"sıvacılığa"** soyunanlar olabilmektedir. Sonuçta, gözlerden ve hafızalardan uzak tutulmaya çalışılan, **"gerçekler"**dir.

Dizüstü bilgisayarımda bu satırları yazarken, masamdaki bir gazetede **"Yolsuzluğun Yedi Rengi"** başlığı atılmış bir **"Parlamento Kulisi"** haberine göz atıyorum.⁶ Haberde, bu kez 2007 yılının sonunda Enerji Bakanlığı'nın yine bir **"ilgili"** kuruluşunda⁷ ortaya çıkarılan ve **"Mavi hat"** adı verilen yeni bir **"yolsuzluk"** operasyonunun parlamentodaki tartışmaları aktarılıyor. Bir muhalefet Milletvekili'nin⁸ 2001 yılında **"Beyaz Enerji"** operasyonunun yapıldığını hatırlatarak;

⁶ Cumhuriyet gazetesi, 12 Kasım 2007.

⁷ BOTAS (Boru Hatlarıyla Taşıma Anonim Şirketi)

⁸ Mustafa Kalaycı, MHP Konya Milletvekili

"Mavi Hat operasyonunda sayın Enerji Bakanı, **'dügmeye kendisinin bastığı'**nı söyledi. Basından okuduğum kadarıyla, zaten düğme hep sizde Sayın Bakanım. İşin ilginç tarafı, yolsuzluk iddialarında sizin atadığınız üst düzey bürokratların, AKP'den aday olmuş kişilerin isimleri geçiyor. Demokrasisi gelişmiş ülkelerde, bu gibi durumlarda genelde sorumluluk mevkiinde bulunanların istifa ettiğini görüyoruz. Siz böyle bir istifayı düşünüyor musunuz? Yoksa, işte bu **'beyaz'**, bu da **'mavi'**, bu renklerin tamamlanmasını mı bekliyorsunuz?" derken, gündeminde aynı konu olan diğer bir muhalefet milletvekili,⁹

"Türkiye'de yargıda geç **'şey'** ettiği için **'Beyaz Enerji'**yle ilgili ne oldu, ne bitti, tabii onu da kamuoyu unutup gidiyor. Şimdi, yeni bir **'Mavi Enerji'** hikayesi. İnşallah yarın **yedi rengi** tamamlayacak başka renklerde yolsuzluklarla karşı karşıya kalmayız" diyordu. Ve geçen zamanda, Enerji'deki renkler konusunda yakın geçmişe ait tahminlerinde ne büyük yanılıya düştüğünü, buna karşılık yukarıdaki sözleri söylemek zorunda kaldığı dönemde de tahminlerindeki isabeti yaşıyarak görüyordu.

Bu sözlere karşılık Enerji Bakanı¹⁰, beş yıl içinde 59 bin ihale (!) yaptıklarından, **'güneşin zaptının yakın olduğu'**ndan dem vuruyor, **Nazım Hikmet'in** şiirlerinden, **'Çırpınırdı Karadeniz'**den söz ederek gündem değiştirme görevini bilhakkın yerine getiriyordu.

Kitabın ilerleyen bölümlerinde ve sonlarda özellikle değineceğim, **"Çalıyı dolanmak"**, **"Gündem değiştirmek"**, **"Kendi gözündeki mertegi görmemek"** özdeyişlerimize uyan davranışlarıyla tanıdığımız günümüz Enerji aktörlerinin (sadece onlar mı?), **hazırı tüketmenin** dışında bir becerileri görülmemişken, tüm yeteneklerini **"kamuoyunu önyargılarla donatmak"** için kullandıklarının ilk örneklerini kitabımın daha ilk paragraflarında verme fırsatını böylece yakalamış oluyorum.

⁹ Mustafa Özyürek, CHP Genel Başkan Yardımcısı

¹⁰ M. Hilmi Güler

Kıtaba ismini veren **“Enerjinin Rengi”** isimli yazım ilk kez Kaynak Elektrik Dergisi'nin Mart 2007 sayısında yayımlandı. Bu yazımda, ülkemiz enerji sektöründe son on yıl boyunca yaşanan gelişmelere ve bu süreçte ortaya çıkarılardan çok çıkarılmayan kanıtlara bakıldığında, asıl sorunun, birtakım **“yolsuzluklar”** bahane edilerek enerji üzerinde yoğun bir **“bilgi kirlenme (dezenformasyon)”** oyununun sahnelenmesi olduğunu savunuyorum.

Aslında **“bilgi kirlenme operasyonları”** ülkemiz siyasal arenasında her dönemde sahne almıştır. Bu gerçeği kanıtlamak çok kolaydır. Nitekim, kitabın yazım aşamasında güncel bir gazete kupürü bana yardımcı oldu.

Kupür, **“Basın Konseyi'nden Bildiri, Bilgi Kirliliği Rezaleti Yaşıyoruz”** çarpıcı başlığını taşıyor.¹¹ Yoğun Bilgi Kirliliği dönemi yaşandığı işaret edilen konular; yedi yıl boyunca ülke gündeminde tutulduğu ileri sürülen bir operasyonla ilgili.¹² Basın Konseyi Bildirisi'nde; **“Ülkemizin yoğun bilgi kirliliği döneminde olduğu”** belirtilerek, **“tüm siyasal iktidarların kendi işlerine gelen konularda kamuoyunu belli bir hedefe yönlendirmek amacını taşıdıklarına”** dikkat çekiliyor,

“...Soruşturmanın gizliliğini ihlal eden, yargıyı etkilemeye çalışan, suçlu oldukları yargı kararıyla belirlenmemiş insanları peşinen **‘suçlu’** ilan eden medya mensuplarına ve medya organlarına” eleştiri yöneltiliyor ve “son operasyonda aynı **‘çirkin’** tertibe tanık olunduğu” vurgulanarak, güncel örnekler de gösterilmek suretiyle aşağıdaki açıklama yapılıyor:

“Sonu her zaman oyuncularının utancıyla noktalanmış bu **‘iğrenç’** oyunun pervasızca sahnelenmesi sonucu, sadece **‘zanlı’** denebilecek isimlerle çok önemli bazı kurumlarımız, onlarla ne ölçüde bağlantısı olduğu bilinmeyen, gerçeği yansıtmayı yansıtmadığı tayin edilemeyen belge ve bilgiler yayımlanarak suçlu ilan edildi. Yaşadığımız **‘bilgi kirliliği’** nin adı tek kelimeyle **‘rezalet’** tir. Bunun gerçek sorumlusu, soruşturmanın gizliliğinin gereğini yerine getirmesi gerekirken aksini yapan, kendi yandaşı saydığı medya mensuplarına ve organlarına el altından haber sızdıran kamu görevlileri ve onları yönlendiren yetkililerdir. Onları kınıyoruz.”

¹¹ Cumhuriyet gazetesi, 11 Nisan 2008

¹² “Ergenekon” adı takılan operasyon.

Bu kitapta önemli bir yer edinen 2001 yılının ilk günlerinde kamu gündemine düşen **“Beyaz Enerji”** operasyonu, 2008 yılının ilk aylarında **“Bu kaçınıcı Operasyon?”** sorusuyla medya manşetlerine¹³ düşen yukarıdaki bildiri konusu operasyon arasındaki benzerlikleri, kitabın ilerleyen bölümlerinde bulacağınızdan hiç kuşku yok. Bunun, **“tarihin tekerrürü”** kabul edilmesiyle iktifa edilmesinin mi, yoksa, 11 Nisan 2008 Basın Bildirisi'nde olduğu gibi **“bilgi kirliliği rezaleti”** olarak nitelenmesinin mi uygun olacağını takdirini okura bırakalım.

Kitabın ilk sayfalarında özetine yer verdiğim, dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral sayın **Yaşar Büyükanıt**'in bir sempozyumda dile getirdiği, **“Bilişim teknolojilerindeki gelişim dünyayı küçük bir köy haline getirmiştir...Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler, savaş alanına siber ortamı da yaratmıştır...Gelişen teknolojik olanaklar çerçevesinde bilgi kirliliği artmış, hangi bilginin gerçek ya da yönlendirilmiş olduğunu ayırt etmek güçleşmiştir”** biçimindeki sözleri, amaçta terörlü savaşım, dolayısıyla askersel yönden bir değerlendirme ise de, genelde benim Enerji platformuyla sınırlı görüşlerimi doğrulamaktadır.

Gerçekten, 2001 yılının ilk günlerinde başlatılarak, medya yoluyla kamuoyunda sansasyon yaratan bir biçimde ele alınan, ilerleyen zamanda da da kamuoyu üzerindeki olumsuz etkisinden fazla bir şey kaybetmeyen, ülkemizin Enerji sektörüne, dolayısıyla, bu sektörün siyasal ve bürokrat yöneticilerine mal edilen asal rengi beyazın üzerine, **“Vatan- Millet-Sakarya”** edebiyatı ile bilinçli ya da bilinçsiz olarak sürülmeye çalışılan kara lekenin katıksız bir **“bilgi kirlileme operasyonu”** na dayandığı, ilerleyen zamanda, daha da önemli olarak yargı katında en açık biçimde ortaya çıkmış bulunuyor.

Nitekim, operasyonun son aşamasında, **“Beyaz Enerji”** operasyonunun ilk aşamasından beri gündemde tutulan onlarca iddia ile suçlanan iki Enerji eski Bakanı, Yüce Divan'da üç yıla yaklaşan birlikte yargılanma süreci sonunda,¹⁴ Bakanlardan birine bir iddiadan son dakikada verilen ve ertelenen ceza dışında, **“filleriyle ilgili olarak üzerlerine yüklenen suçların yasal unsurlarının oluşmadığı”** gerekçesiyle, genelde **“oybirliği”** ile **“aklanmışlardır”**.

¹³ Aydınlik dergisi, 3 Şubat 2008, sayı: 1072

¹⁴ 27 Temmuz 2007

2001 yılının ilk günlerinde Türkiye Enerji Tarihi'ne **"Beyaz Enerji"**¹⁵ adıyla geçen güvenlik güçleri operasyonu, sektörde bu operasyonu izleyen son yedi yıl boyunca oluşan tüm gelişmelere referans olmuştur. Bu gelişmeler, **Beyaz Enerji** operasyonunun başlangıcı (Ocak 2001) aşamasında; muhbirler, ihbarlar, sorgulamalar, fezlekeler, iddianameler, özel ve yerel mahkemelerde¹⁶ açılan davalar olarak tanımlanırsa, sürecin devamı (2004-2008) için; Enerji Uzmanları (!), Enerji Raporları, Meclis Araştırması ve Soruşturması, Yüce Divan kronolojik sıralamasından söz etmemiz gerekir.

"Beyaz Enerji" operasyonu ile ilerleyen zamandaki gelişmelerin kesin ilişkisine ilişkin saptamamızı kanıtlayacak birden fazla kanıt belge bulunuyor. Bunlardan en etkili ve geçerli olan birinin verilmesi yeterli olacaktır.

Aşağıdaki paragrafa, TBMM'nde kurulan 4/6 sayılı (2003-2004) Meclis Araştırması Komisyonu Raporu'nda¹⁷ yer verilmiştir.

"Kamuoyunda 'Beyaz Enerji' olarak adlandırılan ve Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi' nde görülen davaya ait olup Başsavcılığın 24.4.2001 tarih, Esas No. 2001/93, İddianame No.2001/73 sayılı İddianame'si ve talep üzerine ilgili Bakanlıktan Komisyonumuza gönderilen evraklar, iddianın ele alınarak incelenmesinde etken olmuştur."

"Beyaz Enerji" operasyonu üzerine medyada çok sayıda haber, yorum, gazete ve dergilerde köşe yazıları çıkmış, ilk aşamada bu operasyon sırasında söylenen **"Alından Vururlar"** gibi şok yaratan sözler ya da operasyonun genişletilmesiyle iddialar arasında gündeme getirilen Rusya-Türkiye arasında Karadeniz geçişli doğalgaz boru hattı projesi **"Mavi Akım"** konu alan gazeteci-yazar ağırlıklı birden fazla kitap yayımlanmıştır

¹⁵ Güvenlik güçleri operasyonlarına isim konmasına yasal bir engel bulunmuyorsa da, bu yöntemin uygulandığı operasyonlarda suçlanılanlar, dava sonunda aklansalar da, operasyonun isim olarak kamuoyunda oluşturduğu algılama nedeniyle, ortaya atılmış olan suçlamaların bir keleğçe gibi üzerlerinde kaldığı gerçeği yadsınamaz. Yargıtay Cumhuriyet Onursal başsavcısı Sabih Kanadoğlu CNN Türk televizyonunda 23 Ocak 2009 günü katıldığı bir programda, "Bir operasyona, davaya ad takılması yanlıştır" demiştir. Yine bir hukuk otoritesi Yargıçlar ve Savcılar Birliği başkanı Ömer Faruk Eminağaoğlu 21 Mart 2008 gecesi Kanaltürk TV'unda katıldığı "Ceviz Kabuğu" programında aynı gerçeği vurgulayarak şu sonuca varıyordu: "Güvenlik güçleri operasyonlarına isim takılması büyük bir insan hakları ihlâlidir".

¹⁶ Önce Devlet Güvenlik Mahkemeleri (DGM), bu mahkemeler kapatılınca Ağırceza Mahkemeleri.

¹⁷ Madde 4.2, sayfa 819

Son iki kitap, “**Beyaz Enerji Operasyonunun Perde Arkası- Kirlı Ellerin İttifakı**” ve “**Rüşvetin Deşifresi**” iddialı isimleriyle,¹⁸ **Beyaz Enerji** operasyonundan yedi yıl sonra Şubat 2007 ve Ekim 2007’de piyasaya çıkmıştır. Oysa, özellikle ikinci kitabın piyasaya çıktığı tarihte, Enerji eski Bakanları’nın Yüce Divan’daki davaları genelde “**beraat**” le sonuçlanmıştı. Enerji bürokratlarının Ağır Ceza Mahkemeleri’ndeki davaları ise son aşamaya yaklaşmıştı.

2001 yılı başında Enerji Sektörü’ne yönelik güvenlik güçleri operasyonun yeni bir versiyonunu, “**ben de yazdım**” diyerek kitaplaştıran son yazarlardan biri, operasyonda aktif görev almış olan emekli bir subaydır. Diğer kitabın yazarı gazeteci ise, “**Beyaz Enerji**” operasyonu üzerine o tarihe kadar yazılanları bir kez daha yineleyen, zamanlaması nedeniyle kendisini güç duruma düşürdüğünü düşündüğümüz ikinci kitabını yayımlamıştır. Bu kitaplardan, ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak söz edilecektir.

Beyaz Enerji operasyonu ve operasyonun devamında, asıl suçlanan **KİT** (Kamu İktisadi Teşebbüsü) bürokratlarından yola çıkılarak, operasyonun dönemin Enerji Bakanı ile ilişkisinin kurulması için sarf edilen özel çabaların ayrıntıları da kitabımızın konusudur. Sözüünü ettiğimiz, kötü bir zamanlamayla piyasaya çıkarılan son iki kitap ise, bu çabaları yedi yıl sonra bir kez daha ülke gündemine taşımaktadır. Üzerinde bunca spekülasyon yapılan Enerji eski Bakanı,¹⁹ üzerine atılı hemen tüm suçlamalardan “**aklandığı**”na göre, son kitap yazarlarının, vicdan muhasebelerini yaparak sadece medya etiği adına değil insanlık, insan hakları adına bu kez, “**Kirlı Eller İftiralarının İflassı**”, “**Nerede Hata Yaptım?**” ya da “**Hataların Deşifresi**” isimleriyle kitap yazmayı düşünmeleri gerekmiyor mu?

Bu kitabın yazarının, 50 yılı bulan meslek yaşamının 40 yılı Enerji Sektörü’nün kamu kesiminde geçmiştir. Bu süreçte, ülkemizin gelmiş geçmiş kamu enerji kuruluşları olan Etibank (Enerji grubu), Türkiye Elektrik Kurumu (TEK), Elektrik İşleri Etüt İdaresi (EİE) ve son olarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (Enerji İşleri Genel Müdürlüğü) kadrolarında aktif yönetim görevleri

¹⁸ Deşifre. Gizi çözülmüş, içeriği bilinir olmuş, açıklanmış. Türkçe sözlük, Ali Püsküllüoğlu.

¹⁹ Cumhuriyet Ersümer

almıştır. Ülkemizde, özellikle elektrik enerjisinde “arz güvenliği” sorunu yaşanan dönemlerin yakın tanığı olmuş, sorunların nedenleri ve çözümleriyle yakından ilgilenmiştir.

Türkiye’de özellikle elektrik enerjisinde “arz güvenliği” sorunu denince, daima üretimdeki enerjinin yetersizliği, yani “arz açığı” anlaşılmalıdır. Ancak, “Beyaz Enerji” operasyonu ile ünlendirilen ve günümüze kadar sürdürülen, kimilerinin ısrarla “tamamen senaryodan ibaret” diyerek yadsıdıkları 2000-2002 elektrik “arz açığı”ndan sonra, çeşitli olumsuz etkenlerin²⁰ bir araya gelmesiyle yaşanan “arz güvenliği” sorunu, bu kez ve ilk kez elektrik “arz fazlası” olarak ortaya çıkmış ve dönemin Enerji yöneticileri, Bakanından bürokratına elektrik enerjisinde (bağlı olarak doğalgazda) “arz fazlası” oluşturdukları için suçlanmışlar ve yargılanmışlardır. Davalarda temel iddia budur, geri kalan iddialar, projeler, ihaleler, işlemler ise bu temel iddianın ayrıntısıdır.

İsterseniz, burada biraz duraklayarak, kitabımız yayımlandıktan sonra, varlığından haberdar olacak, okuyacak ya da göz gezdirmekle yetinecek kimilerinin olası yorumlarına değinelim. Bunlar, daha önce de defalarca yaptıkları gibi, bir türlü sınırlamadıkları saplantılarını, önyargılarını büyük olasılıkla bu kez daha da güçlü bir biçimde kamuoyu önünde sergileyecekler ve kitabımızın, Yüce Divan’da aklanmalarını yeterli bulmayarak “önyargıları”yla “mutlak suçlu” ilan etmiş oldukları Enerji eski Bakanları’nın ve Enerji Bakanlığı bürokratlarının korunup kollanması amacıyla, hatta onların gizli/açık desteği ile hazırlanmış “planlı, güdümlü” yeni bir senaryo ürünü olduğunu dahi ileri sürebileceklerdir.

Oysa, elektrik ve doğalgaz “arz fazlası”na yol açtıkları temel iddiası ve bu iddianın ayrıntılarını oluşturan projeler ve işlemlerle suçlanan Bakanların, Yüce Divan’da “üzerlerine atılı suçların yasal unsurlarının oluşmadığı” gerekçesiyle aklanmaları bir yana, 2001 yılında kimilerince Beyaz Enerji operasyonu ile ülke gündemine taşınan iddiaların neredeyse tümünün, yasal “yeterli ve geçerli kanıtlar”a dayalı olmayan “kurgu/senaryo”lardan ibaret olduğunu ileri sürmek için elimizde “yeterince geçerli kanıt” bulunuyor.

²⁰ Özellikle Kasım 2000- Şubat 2001 büyük ekonomik krizleri

Bu kanıtların hemen tamamı, Yüce Divan'ın 27 Temmuz 2007 tarihli Kararları (Hüküm bölümü) ve bundan yaklaşık iki yıl sonra ortaya konulan

*Gerekçeli Karar'dakiler dahil, kitabımızda yer alıyor. Aksi kanıtlara sahip olanlar, bugün bile **geçerli ve yeterli kanıtlarıyla**²¹ kamuoyunun karşısına çıkma hakkına sonuna kadar sahiptirler.*

*Yüce Divan'ın, 27 Temmuz 2007 tarihli **beraat**'lerin öne çıktığı **Kısa Karar Tutanağı** (Hüküm Bölümü) ve oldukça gecikmeli de olsa **Haziran 2009**'un ilk günlerinde açıklanan **Gerekçeli Karar** dokümanı bu kitaba ilham veren ve o oranda da güven kazandıran, başta gelen **geçerli ve yeterli kanıtları** oluşturuyor. Bu nedenle, kitabın hemen her bölümünde bu **'baş kanıtlar'**a başvurmak zorunda kalıyorum. Yıllarca sektörün üzerinde kara bulut gibi dolaştırılan suç senaryolarının gerçeklerle buluşturulmasını sağlayan erkin, mahkemeler ve özellikle Yüksek Yargı, yani, Anayasa Mahkemesi, yani, Yüce Divan olduğu gerçeği yadsınamaz.*

*Gerçekleri kanıtlamak için bu **'baş kanıtlar'**a gereksinim duymamız doğaldır. Çünkü, Yüksek Mahkeme'nin on bir Yüksek Yargı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve yardımcıları, 2 yıl, 9 ay süren davada, o güne kadar ortada olmayan, neredeyse bir kamyonet dolusu geçerli ve yeterli kanıt belgeyi incelediler, her kesimden 100'e yakın tanık dinlediler.*

*Dolayısıyla, bir kitap yazarının araştırması ile mukayese edilemeyecek düzeyde, adaletin hassas terazisi ile suçlama konularının **"gizini çözdüler, içeriğini bilir hale geldiler, güç bir işin üstesinden gelerek gerçekleri buldular, anladılar"**, yani, önelerine konulan onlarca suçlamadan oluşan dosyayı asıl onlar **"deşifre ettiler"** ve vicdani kararlarını bu doğrultuda verdiler. Bu sonuca ulaşmak için üç uzun yıl çalıştılar.*

²¹ "Geçerli ve yeterli kanıtlar"dan kastım; yürürlükteki yasa, yönetmelik, ve yerleşik usul ve teamüllere uygun kanıtlardır. Kimi kişilerce ya da bazı üst düzey kamu kuruluşlarınca, yasal yetkileri ve unsurları tartışmalı biçimde, medya ya da yargı önünde, Bakanları, bürokratları, aslında bu kişilerin görev yaptıkları yatırım odaklı Bakanlıkları, kurumları şikayette ve ilgisiz, yetersiz, dolayısıyla asılsız verilere dayalı iddia ve hesaplarla skandal haline gelen beyanlarda, ifadelerde bulunulması, raporlar yayımlanması ya da KDV beyannamelerine bakılarak uluslararası sözleşmelerde yer alan maliyelerin sil baştan hesaplanması değil.

²² 2008 yılında Anayasa Mahkemesinin gündemini oluşturan özellikle sıkmabaşı kamuda serbest bırakmayı amaçlayan anayasa değişikliğinin iptal davası ile AKP ve DTP'nin kapatma davalarının oluşturduğu öncelik ve yoğunluktan söz ediyorum.

Yüce Divan'ın **27 Temmuz 2007** günlü tarihi kararı ile sonuçlanan davaların karar gerekçelerinin iki yıla yaklaşan bir süre sonra kamuoyu ile buluşması ise Yüksek Mahkeme'ye ilişkin olumlu intiba üzerine gölge düşürdü. Anayasa Mahkemesi'nin iş yükü ne kadar ağır olursa olsun²³ Enerji eski Bakanlarının Yüce Divan'daki yargılama sürecine ilişkin gerekçeli kararın makul bir süre içinde yazılıp yayımlanması gerekiyordu. Gerekçeli kararın bu denli gecikmesi dedikoduları da beraberinde getirmiştir.²³ Bu dedikodu ortamının, Anayasa Mahkemesi'ni yıpratmaya soyunan kimilerinin ekmeğine yağ sürdüğünü söylememiz asla spekülasyon olarak nitelenmemelidir.

Açıklamalarımıza rağmen, kitabımızın gerçek amacı hâlâ merak konusu ise, bunun için kitabın adını oluşturan özenle seçilmiş iki sözcüğe bakılması yeterlidir. Türkiye'de son 10-15 yılı kapsayan dönemde, **Enerji'nin** saydam akan bir su kadar duru ve net **Renkleri'nin** bir renk karmaşasına döndürülmesi amacıyla '**Enerji Sahnesinde Oynanan (çok renkli) Kapalı Gişe Oyunlar'a** dikkatler yoğunlaştırıldığında, gerçekler tüm çıplaklığı ile görülebilmektedir.

Bu gerçeklerin neler olduğunu da bu giriş bölümünde özetleyelim. Türkiye Enerji Sektörü'nde, 80'li yıllarda başlatılıp 90'lı yıllarda yoğunlaşan "**Özel Sektöre Açılım**" dönemi, her yeni atılımda olduğu gibi sorunlu olmuştur. Bu sorunların bir tarafında, **Özel Sektöre Açılım** hedeflenen yeni sistemin sorunları arasında başı çeken, yatırımların duraksaması karşısında ülkeyi enerjisiz bırakmamak için çırpınan Enerji Bakanlığı yönetimi, öbür tarafında ise, **Özel Sektöre Açılım'ın** ülke çıkarlarına uygun olmadığı bahanesine sığınarak sistemin gelişimini, dolayısıyla yatırımları engelleyen kamu yasal denetim ve destek organları ve bu kuruluşların sorumluları bulunmaktadır.²⁴ Bunların koşutunda da, Enerji yönetimi'nden yana değil, Enerji yönetimi'ne karşı olan kamu destek ve denetim kurumlarının tutum ve davranışlarından

²³ Gerekçeli kararın bu kadar uzun süre yayımlanmaması fısıltı gazetesini harekete geçirmiş, Anayasa Mahkemesi üyelerinin gruplara ayrıldığı, bu ayrışmanın sıkmabaş davası ile başlayıp AKP kapatma davası ile netleştiği, gruplaşan üyelerin aralarındaki fikir ayrılıklarının karşılıklı yazımı ile bile ifade edilemeyeceği bir noktaya geldiği yorumları ortalıkta dolasmaya başlamıştır. Konunun gerçeklerle bağdaştığı izlenimi veren yönünü ise Vural Savaş'ın "Hukuk (!) ile Aldatma" kitabında (Bilgi yayınları, Ekim 2008), "AKP kapatma davası sürecinde Anayasa Mahkemesi Başkanı Haşım Kılıç'ın içinç bir zamanlama ile hükümete Uyuşmazlık Mahkemesi yasa teklifi götürdüğü, AKP parmakları ile bu yasanın süratle çıkarıldığı, akabinde Anayasa Mahkemesi üyesi Ahmet Akyalçın'ın Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığına getirildiği ve AKP kapatma davasında aleyhte oy kullanan üye olarak bu partinin kapatılmasında tek oyula en önemli rolü oynadığı, böylece Anayasa Mahkemesi'nde değişen dengelemin kendisinin (yazarın) adalet duygusunu yaraladığı" ifadelerinde görüyoruz. s.272.

²⁴ Özellikle kendi yasalarında tanımlanan yetkileri dışında Enerji planlamaları ve yatırımları konusunda özel yasal yetkilerle donatılmış DPT Müsteşarlığı ve onun koşutunda Hazine Müsteşarlığı.

yana olan ve Özel Sektöre Açılım'ın “**mutlak muhalifi**” bazı meslek kuruluşları, yine bazı sivil toplum örgütleri ve ele geçirdiği hiçbir haberin doğruluğunu araştırıp irdelene zahmetine katlanmadan yayımlamayı yeğleyen, bu tavrı ile kamuoyunda **önyargılar** oluşmasına büyük katkıda bulunan sansasyon peşindeki basılı ve görsel medya yer almaktadır.

Bu noktada, kimsenin kuşku duymaması gereken, kitabımızın temel amacı ortaya çıkıyor. Kitabın temel amacı; çok yalın bir anlatımla, kesinlikle “**geçerli ve yeterli kanıt belgeler**”e dayalı olarak bir dönemin gerçeklerinin, bugüne kadar birçok alanda ve konuda olduğu gibi enerji alanında da yoğun bir “**bilgi kirlenme** (dezenformasyon)” etkisinde bırakılan kamuoyuna, “**doğru bilgi**”, “**enformasyon**” olarak aktarılmasıdır. Kitabı okuyup bitiren akliselim sahibi her okurun bu iddialı amacı teslim edeceğini düşünüyorum.

Bu kitabı ortaya çıkaran diğer çok önemle vurgulanması gereken bir ilke de, kitapta yer verilen her iddianın, her suç konusunun irdelenmesinde **söylentilere, duyumlara, yorumlara dayanılarak sonuçlara varılması** gibi bir tarza asla itibar edilmemesidir. Bunu özellikle belirtmemin nedeni, **Beyaz Enerji** operasyonundan önce ya da sonra ortaya atılan, ilerleyen zamanda suçlamaya dönüştürülen çok sayıda iddianın sadece söylenti, duyum ve yorum ürünü olarak karşımıza çıkmasıdır. İddiaların ve suçlamaların yöneltildiği kişiler ve kurumlar için bundan daha haksız bir davranış biçimi tanımlanamaz.

Bu nedendir ki, benzer bir yöntemle asla itibar edilmeyerek, yanıtlarımızda ve gerçeklere dayalı açıklamalarımızda, sadece **geçerli ve yeterli kanıtlar** dayanak alınacaktır.

2008 yılı ortalarında kitabımın yazımını tamamladıktan sonra Yüce Divan'ın karar gerekçelerinin yayımını uzun süre bekledim. Karar gerekçelerinin, Yüce Divan'ın **27 Temmuz 2007** günlü tarihi kararının taçlandırılmasına etkisini önemsiyordum. Gerekçeli karar aradan neredeyse iki yıl geçtiği halde yayımlanmadı ve kamuoyuna da ne zaman yayımlanacağına ilişkin hiçbir işaret verilmedi. Bu koşullarda kitabımı yayımlama tasarımı için daha fazla beklememin gereksiz olduğunu düşünürken 2009 yılı ortalarında

Yüce Divan'ın Gerekçeli Kararı da yayımlanınca, kitabın yayına hazırlanmasına engel kalmadı.

Önsöz niteliğindeki bu giriş paragraflarının dahi okura kitabın bütünü üzerindeki saptamalarımın gerçeklerle bağlantısı konusunda ipuçları vereceğini sanıyorum. Böylece, ülkemiz Enerji, özellikle Elektrik sektöründe 90'lı yılların ikinci yarısı ortalarından başlayıp 2000'li yıllara uzanan son on yıla damgasını vuran senaryolara dayalı iddialara, suçlamalara, davalara karşı okurları, dolayısıyla kamuoyunu, "**geçerli ve yeterli kanıtları**"yla, bu süreçte yaşanan gerçeklerle buluşturma amacımı gerçekleştirebildiğime inanıyorum.

Gerçeklere ulaşılması çok kez bunun için harekete geçildiğinde karşılaşılması güçlü bir biçimde olası engeller dolayısıyla oldukça güç, buna karşılık çok kez de çok kolay olabiliyor. Bu iki gerçeği de kitapta en açık biçimde görme olanağını elde edeceğiz. Kitabımın bir **Ak Kitap** olduğunda iddialıyım. **Ak** sıfatı, ancak gerçeklerin kanıtlarıyla taçlandırılan eserlere yakışır, hukuk ve vicdanların kabul ettiği kanıtlara dayalı olmayan düzmece belgelere, yolsuzluklara, ülkelerin kutsal varlıklarına kasıt eylemlerine bulaşmış oluşumlara değil.

Son zamanda özellikle siyasal arenada renklerin en arı olanı **ak**, yani **beyaz** o denli kirletildi ki, enerji platformunda beyazla yetinilmeyip neredeyse tüm renklerin kirletilmesi çabalarının tanıkları olduk. Bu nedenle, kitaba **Enerjinin Rengi** adını koymakta fazla düşünmedim. Enerjinin renkleri kirletilirken Türkiye kamuoyu olayları çok gişe yapan bir tiyatro oyunu gibi sansasyonel bir biçimde izledi. Enerji tiyatrosunun aktörleri, olayları kirletmek kadar tiyatroyu her seferinde kapalı gişe dolduran seyircileri kurgudan ibaret olan oyunun gerçek olduğuna inandırmakta da inanılmaz başarılı oldular. Üst başlıkta **Enerji Sahnesinin Kapalı Gişe Oyunları** sözcük grubunu yeğlememin nedeni de böylece anlaşılıyor sanıyorum.

Bu özellikleriyle, elinizdeki kitabın, Türkiye Enerji Sektörü'nün gerçekleri üzerine bugüne kadar yazılmış az sayıdaki kitap arasında, özellikle **Elektrik** ve **Doğalgaz platformunda** yakın dönemde yaşanan gerçeklere büyüteç, aynı zamanda ışık tutan bir **belgesel** niteliğiyle kitaplığınızın seçilmişleri arasında yer alacağını umuyorum.

Renkler, Yalanlar ve Yanılgılar

"Niçin çıkarıldığı yavaş yavaş anlaşılın **'Bu kış karanlıkta kalacağız'** feryatlarıyla, **kara renkten** başlayıp **mavi'den** geçerek **beyaz'da** karar kıldı enerji karmaşası.

Kamuyu korumayıp, kendi çıkarlarını kollayanların belirlenmesi, bu kampanya ancak sonuna kadar yürütüldüğü zaman gerçekleşecek.

Başlatılmış olması bile başlıbaşına sevinç vericidir. Anlamsız yorumlar, asılsız haberler ve saçma sapan **'kıskanç savcı'** hikayeleriyle **'piç'** edilmemesi gerekir.

Beyaz'a dönüş, aslında, yenilik değil, başlangıca dönüş demektir. Herkesin, özellikle kamu hizmetinde çalışanların **'temiz'**, **'bembeyaz'** olmaları asıl değil miydi? Bugünün Türkiye'sinde tuhaf ve üzücü olan, **dürüstlüğün erdem ve marifet** sayılmaya başlanmasıdır.

Ne var ki, **'beyaz'**, aynı zamanda şiirin dediği gibi, **'kirlenme yarışında birincilik kazanan renk'**tir. Belirgin özelliği, kirlenişinin çabuk fark edilir olması.

Kamu yaşamında da, gerçek **'kirlilik'** çıplak gözle ve uzaktan kolay fark edilemiyorsa, bunu topluma kim fark ettirecek? Tabii, olup biteni yakından ve sürekli izlemesi gereken **Medya**. Her Allah'ın günü, **'Gazeteler tarihe tanıklık eder, televizyonlar halk yığınlarının gözü kulağıdır'** demiyor muyuz?

Kiriliği fark etmemek ya da fark edip duyurmamak, ille de kirlenmiş olmayı gerektirmez. Görmeyiş ve duyurmayışı, **'Bu da bir çeşit kirlenmedir'** diye ağır sözle suçlamadan, medya konusunda herhalde şu vurgulanabilir: **'Bazı renklere karşı körlükten, bazı seslere kulak tıkayıştan vazgeçilmelidir'**

Önek mi?

Örneği, yine günün konusu olan **Enerji'den** vermek en kolayı.

Yapay telaşlardan ve **TEK**'in yönetim yapısını değiştirmekten başlayarak son uygulamalara gelinceye kadar, bunları önleyip doğru çözüm önermek ve kamuoyunu uyarmak için çırpınan bir yığın meslek kuruluşu, sendika ve vakıf oldu. Medya, bu tepkilere ne kadar yer verdi ve '**çığlıkları**' ne kadar duyurdu?

Gazetelerde ve televizyonlarda en beğenilen formül, '**Haberde nesnellik, yorumda serbestlik**' değil midir?

Beyazlığa asıl katkı, kirliliği duyurup durdurmakla olur. Kirlenışten sonraki temizlik iyidir de, çok büyük marifet sayılmaz."

Hemen tamamını verdiğimiz "**Beyaz**" başlıklı yukarıdaki köşe yazısı, bir zamanlar Hürriyet gazetesinde köşe yazar Prof. Dr. **Mümtaz Soysal**'a ait.²⁵ Renklerle ve özellikle "**beyaz**" gibi kir gösteren renklerle ilgili, Türkiye'nin kamu Enerji yapısı ve yönetimiyle ve medya ile ilgili belirlemeleri, hem gerçekçi, hem de yanıltıcı olduğu için kitabımızın ilk bölümüne aldım.

Diyeceksiniz ki, bir konu hem gerçekçi, hem de yanıltıcı olur mu? Olduğu için kitabımızın ilk bölümünün konusu yaptım.

Hukukçuluğunun, akademisyenliğinin ve yazarlığının ötesinde, Atatürk ilke ve devrimlerinin, Türkiye'nin ulusal çıkarlarının sayıları giderek azalan akla ve mantığa uygun savunucularından olan sayın **Soysal**, ele aldığı Enerji gibi başat²⁶ bir konuda, önyargılı olmasa, salt gerçekçiliğinden söz ederdim. Oysa, o da, medyada en beğenilir formül olarak sunduğu '**Haberde nesnellik, yorumda serbestlik**' ilkesini yok sayıyor.

Koyu harflerle göstererek, '**Bu kış karanlıkta kalacağız**' feryatlarıyla yolsuzlukların üzerinin örtülmeye çalışıldığını, birtakım güvenlik ve yargı operasyonlarının '**kıskanç savcı**' hikayeleriyle '**piç**' edilmemesi gerektiğini anlatmaya çalışıyor. Öncelikle bir hukuk adamı olarak katıldığı bu iddiaları öne sürerken, hiçbir "**geçerli ve yeterli kanıt**"tan söz etmiyor. Bu operasyonun "**başlatılmış olması bile başlı başına sevinç vericidir**" diyerek, böyle bir operasyonun "**başlatılmış olması**"nın yeterli olduğu gibi en başta hukuka aykırı düşen bir kabulüle topu güvenlik güçlerine ve yargıya atıyor.

²⁵ Hürriyet gazetesi, Açık köşesi. 16 Ocak 2001

²⁶ Benzerleri içinde güç ve önem yönünden başta gelen etki, sayı ya da önemce üstün olan, Türkçe Sözlük, Afî Püsküllüoğlu.

Gerçi **Soysal**'ın yukarıdaki yazısının yayımlandığı tarihte, ülke Enerji yönetimine yönelik sözünü ettiği operasyon başlangıç aşamasında idi. İddialar Enerji Bakanlığı'nın ilgili kuruluşundaki (TEAŞ) bir ihaleye odaklanmış, ancak, çok kısa sürede operasyon kapsamı genişletilerek, operasyonun doğrudan Enerji Bakanlığı üst yönetimine, dolayısıyla Enerji Bakanı'na ve onun üyesi olduğu siyasal partiye yönelik amacı ortaya çıkmıştı.

Konu edilen **"Beyaz Enerji"** operasyonunun başlamasından sayın **Soysal**'ın yukarıdaki köşe yazısını yazmasına kadar geçen iki hafta içinde, Jandarma fezlekesinden, Savcı İddianamesine kadar medyada yer almayan **"gizli"** belge kalmamıştı. Buna karşılık, hâlâ ortada, özellikle Enerji Bakanlığı'na yönelilmeye çalışılan iddialara yönelik tek bir **"geçerli ve yeterli kanıt belge"** görünmüyordu.

Aradan yıllar geçti. 2004 yılı sonlarına geldiğimizde, 2001 yılı TEAŞ yolsuzluk operasyonunda üstü kapalı, üstü açık bir şekilde suçlanan Enerji Bakanı'nın, yanına kendisinden sonra görev yapan Enerji Bakanı da katılarak Yüce Divan'da yargıldığını görüyoruz. **"Geçerli ve yeterli kanıt belgeler"** hâlâ ortada gözüküyor. **Geçerli ve yeterli kanıtları** dört beş yıl sonrasında bizzat Yüce Divan bulmak zorunda kalıyor. Ne var ki, kanıt belgelerin ve Yüce Divan'a çağrılıp dinlenen her kesimden yeminli tanık ifadelerinin hemen tamamı suçlanan Bakanlar lehinedir. Bakanlar Temmuz 2007'de Yüce Divan'da aklanıyorlar.

Sayın **Soysal**'ın, sadece yukarıdakinden ibaret olmayan, geçen zamanda bu kez Cumhuriyet gazetesindeki **"Açı"** köşesinde yayımlanan, aynı önyargıların sürdürüldüğü köşe yazılarının dışında, bu kitabın da konusu olan bunca gelişmeden, kamuoyuna taşınmış olan Yüksek Yargı saptaması sonucu olarak ortaya çıkan **yalanlardan, yanılgılardan** söz eden tek kelimesini göremiyoruz.

"Böyle bir zorunluluğu var mı?" sorusunu soranlar olacaktır. Yanıtım, **"kesinlikle vardır!"** dir. Çünkü, yazdığınız yazının, verdiğiniz haberin, sadece nesnellikten değil, gerçeklerden uzak olduğu, serbestçe yorumladığınız konuların savunduğunuzun aksine olduğu, üstelik bu gerçek Yüksek Yargı tarafından ortaya çıkarılmışsa, en azından bir hukukçu ve medya mensubu dürüstlüğünü sergilemekle yükümlüsünüzdür.

"Yalan konusunda söylenen çok söz vardır. Hem İslâmiyette, hem de Hıristiyanlıkta Kutsal Kitaplarda yalanın günah olduğuna ilişkin ayetler mevcuttur. Buna rağmen toplumsal yaşam, yalanlar yüzünden gidilerek çekilmez boyutlara gelmiştir... Yalanlar, artık toplumsal yaşamımızın bir parçası olmuştur. İnsanlarımız, yalanla gerçek arasında her geçen gün incelen bir çizgidedir. Bu çizgi, ülkenin yönetimine egemen olan çevrelerin milleti yalanlarına '**bağımlı**' hale getirmeleri sebebiyle iplik gibi incelmıştır. Daha da kötüsü, yalanlar ve yalancılar, '**hoşgörülerin korumasına**' alınmıştır. Ahlakî çöküntü, ne yazık ki, milletimizin en büyük erdemlerinden biri olan hoşgörünün gölgesindedir. Bu durum yalanları da, yalancıları da toplum içinde '**muteber**' yapmaktadır." ²⁷

Günümüz siyasal iktidarı partinin genel başkanının, **sıkmabaşlı** üniversiteli kızların da katıldığı yurtdışında lisansüstü eğitim görecek öğrencilerle ilgili törende Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı sıfatıyla söylediği, "**Biz Batı'nın ilmini, sanatını almadık. Maalesef değerlerimize ters düşen ahlaksızlıklarını aldık**" sözleri, yukarıdaki yanıtta ve yalan üzerine son derece gerçekçi değerlendirmeye ülke ortamında verilebilecek veciz örneklerden sadece biri tanesidir.

Peki, kamuoyunun ilgi alanındaki bir davada²⁸ davalının veciz (!) savunmasına (aşağıdaki ilk italik cümle) ve bu davayla ilgili görüşünün sorulması üzerine Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlığı'nın gönderdiği bir önceki veciz savunmadan daha da veciz (!) yanıtı (aşağıdaki ikinci italik cümle) ne dememiz gerekir dersiniz?

"Yapılan bir haberin, **gerçek olsa dahi, kişi ve kuruluşlarca yalan olduğu ileri sürülebilir. Bu bir kanaat açıklamasıdır. Yalan ve düzmece olduğunun ileri sürülmesi bir düşünce açıklamasıdır.**"²⁹

"Bir an için davacının iddialarının **doğru olduğu düşünülse dahi...kamusal yararın kişi yararından üstün tutulması gerekeceği ve bunu sağlamaya yönelik hareket edilmesinde hukuka aykırılık bulunmayacağı açıktır.**"³⁰

²⁷ "Büyük Yalanların Avrupa'sı", Mustafa Özbek, Cumhuriyet Strateji dergisi, 11 Şubat 2008.

²⁸ Hürriyet Gazetesi muhabiri Hasan Tüfekçi'nin, kendisine akreditasyon yasağı uygulanması nedeniyle Başbakanlık eski basın danışmanı Radikal gazetesini köşe yazarı Akif Beki aleyhine açtığı tazminat davası.

²⁹ Başbakanlık eski basın danışmanı Akif Beki'nin savunmasından, Cumhuriyet gazetesi, Parlamento Kulisi "Akif Beki'nin Mısır Patlakları...", 02 Mart 2009

³⁰ Başbakanlığın yanıt yazısından, Cumhuriyet gazetesi, Vaziyet köşesi, "Goebbels Gibi", 01 Mart 2009

Yeni yayımlanan ve adı “**Yalan**” olan bir kitabın tanıtım yazısında;³¹ “*Gazetecilerin dilinde, jargonunda “**yalan**” sözcüğü netameli bir sözcüktür. Onun yerine “**doğru olmayan**” tarifini yeğleriz biz. Çünkü, bir siyasetçinin, bir bürokratin sözlerinin **yalan** olduğunu söylediğimizde, onların hukukçularının, hukuk danışmanlarının, her yazdığımızı baykuş gözleriyle izleyen ve bir atmaca gibi üzerimize atlamaya hazır uzmanlar olduğunu biliriz*” deniyor.

Böylece yaşamımızda, siz ister “**doğru olmayan**” deyiniz, ister “**yalan**”, sonuçta **yalanlar**’la **gerçekler**’in saptırılmasının bir “**kanaat açıklaması**” olduğunu, yalan söylenmesinde “**kamusal yarar**” açısından “**hukuka aykırılık bulunmayacağı**” ülke yönetenlerin resmi beyanlarında görmek de varmış.

İyi de, **yalan**’la sağlanan **yarar**, **kamusal** da olsa, yani ülkeye bir yarar sağlasa da, buna toplumsal etik açısından katılmak olanaklı mıdır? Önünde sonunda kamusal yararın yalana dayalı olduğu ortaya çıkmayacak mıdır? Kamusal yararın yalana dayandığı ortaya çıktığında, kamuoyu vicdanı bunu kabul edebilecek midir? Kuşkusuz etmeyecektir.

O zaman, sıradan bir davayı savunmak uğruna, haydi davanın muhatabı kişinin beyanının aykırılığını bu onun sorunu diyerek bir yana bırakalım. Ülke yönetimi, aynı sıradan davayı savunmak adına olayı kendi sorunu olarak alamaz, çünkü kamu vicdanının kabul etmesi olanaksız olan böyle bir aykırı beyanda bulunma hak ve yetkisine sahip değildir.

Kitabımızla, ülkemiz için yadsınamaz bir **gerçek** haline gelen **yanılıgı**, **yanılma**, **aldatma** ve **yalan** düzeninin en geniş uygulama alanlarından biri haline getirilen **Enerji** sahnesinde, **geçerli ve yeterli kanıt** belgelerin öne çıktığı büyük oyunda “**perde!**” diyerek gerçeklerin sayfalarını açıyoruz.

³¹ “Yalan” Tahsin Yücel’in romanının tanıtımı, “Kitabın Biri”, Güray Öz, Cumhuriyet Hafta Sonu eki, 18 Nisan 2009.

Bölüm I

Yüce Divan Finali

27 Temmuz 2007 tarihinin, Anayasal Yargı Tarihi ile birlikte “Türkiye Enerji Tarihi”ne geçtiğini düşünüyorum. Aynı gün iki Enerji eski Bakanı,¹ üzerlerine atılı suçlamalardan Anayasa Mahkemesi’nde 2004 yılı sonlarında kurulmuş olan Yüce Divan’da üç yıla yakın süren yargılama süreci sonucu “**beraat**” ettiler. Sadece, Bakanlardan birine Yüce Divan tarafından tek bir suç konusu için ceza takdir edildi, ancak, bu ceza da ertelendi.

Yüce Divan’ın sözünü ettiğimiz özellikle iddiaların üzerinde yoğunlaştırıldığı Enerji eski Bakanı **M. Cumhur Ersümer**’le ilgili aklama kararlarının çoğunluğunun (19 kararın 15’inin) “**oybirliği**” ile çıkması ve gerek **19 beraat** kararının, gerekse **erteleme** olarak sonuçlanan **3** kararın, Bakan’ın üzerine çokça atılmış olan “**ihaleye fesat karıştırmak**” gibi “**ağır suçlamalar**” Yüksek Mahkeme tarafından yerinde görülmemekle “**görevi kötüye kullanmak**” nitelemesi gibi usulî bir işleme dayandırılması dikkat çekicidir.

Anayasa Mahkemesi, bilindiği gibi, 1961 Anayasası ile Türk hukuk sistemine girmiştir. Bu kitabın yazımı sırasında yürürlükte olan 1982 Anayasası’nda ise varlığı korunmuştur. Anayasa Mahkemesi’nin görev ve

¹ M. Cumhur Ersümer ve Zekî Çakan

yetkileri, Anayasa'nın 148. maddesinde belirtilmiştir. Burada, Yüksek Mahkeme'nin iki temel görevinden söz edeceğiz.

Bunlardan birincisi; *“Kanunların, kanun hükmündeki kararnamelerin ve TBMM içtüzüğünün Anayasa'ya şekil ve esas bakımından uygunluğunun, Anayasa değişikliklerinin ise şekil bakımından denetlenmesi”*dir. İkinci temel görev ise; *“Cumhurbaşkanı dahil, Başbakan ve Bakanlar Kurulu üyelerini, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Sayıştay, Askeri Yargıtay, Askeri İdare Mahkemeleri, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu başkan ve üyelerini, Cumhuriyet Başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcı vekilini, görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılaması”*dir. Yüce Divan kararları kesindir, yani, temyizi yoktur.

Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)'nin ülke yönetiminde bulunduğu süreç kapsamındaki 2004-2007 dönemi, Yüce Divan'ın yoğun çalışma dönemlerinden biridir. Bu yoğunluk 2008 yılında da, bu kez yüksek mahkemeye taşınan sıkmabaş ve parti kapatma davalarıyla sürmüştür. Günümüz siyasal erki, Kasım 2002 seçimlerinde tek parti olarak iktidarı devralmasının akabinde önceki dönemlerin siyasal yönetimleri için **“yolsuzluk”** iddialarını gündeme taşımış ve TBMM sekiz siyasetçiyi çeşitli iddialarla Yüce Divan'a göndermiştir. Bu süreçte ilk kez, Başbakanlık görevinde bulunmuş bir siyasetçi² Yüce Divan'da yargılanmıştır.

Yüce Divan'da son karar oturumu, 05 Ekim 2007'de Bayındırlık ve İskan eski Bakanı'nın³ aklanmasıyla sonuçlandı.

Yüce Divan'daki son yargılama sürecinin final haberlerini basından aktaralım.

“Son üç yılda Yüce Divan'da yargılanan siyasetçilerin tamamı çeşitli kararlarla aklandı- 8 Siyasetçi 'Temize' Çıktı” manşetli haberde;⁴

*“Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne değin Yüce Divan'a bir Başbakan ve 17 Bakan'ın sevk edildiği, bunlardan 8'inin 2004 yılında AKP hükümeti döneminde gerçekleştiği, Enerji ve Tabii eski Bakanları **Cumhur Ersümer** ile*

² Mesut Yılmaz

³ Koray Aydın

⁴ Cumhuriyet gazetesi, 07 Ekim 2007

Zeki Çakan'ın Yüce Divan'da yargılanmalarının 2 yıl 8 ay sürdüğü, **Cumhur Ersümer**'in, Esenboğa Mobil Santral ihalesinden suçlu bulunurken diğer 18 suçlamadan beraat ettiği, **Ersümer**'in söz konusu tek cezasının, iyi hal indirimiyle, hapis (1 yıl 8 ay), para (75 YTL) ve 'memuriyetten men'e çevrilerek ertelendiği, **Çakan**'ın ise hakkındaki tüm suçlamalardan beraat ettiği" bildiriliyordu.

Aynı gazete, aynı konuyla ilgili olarak iki buçuk ay önceki, Yüce Divan karar duruşmasının ertesi günü yayımlanan haberinde ise, birinci sayfada "**Yüce Divan'da Afla Aklandılar**", iç sayfada, söz konusu 8 siyasetçinin fotoğraflarını kullanarak "**Siyasilerin Kurtarıcısı: Af**" manşetlerini kullanmıştı.⁵

Bu haberdan söz etmekteki amacım, basının geçmiş dönemlerin siyasetçilerinin Yüksek Mahkeme'deki yargılama süreçleri ve sonuçlarına **önyargılı** bakış açısına, bu açık örnekle okurun dikkatini çekmektir.

Bu örnekte açıkça gördüğümüz gibi medya, geçmiş dönemlerin siyasetçilerine karşı kronik hale gelen **önyargılı** bakış açısını, siyasetçiler ülkenin en yüksek yargı organları kararlarıyla aklansalar dahi değiştirmeme eğilimindedir. Oysa, haberlerinde verdikleri gibi, 8 siyasetçinin suçlandıkları onlarca konudan üç Bakan'la ilgili olarak Yüce Divan'dan, (sadece bir Bakan hakkında cezaya hükmedilip ertelenen hariç), davaların "**kesin hükme bağlanmasının ertelenmesi**" kararı çıkmıştır. Diğer Bakanlara yüklenen tüm suçlamalar Yüce Divan'ın "**oybirliğiyle beraat**" kararı olmuştur. O zaman gazete'nin "**Siyasilerin Kurtarıcısı: Af**" yorumunun haber değeri en azından tartışma konusu olmuştur mu?

Konuya başlarken, **27 Temmuz 2007** tarihinin "**Türkiye Enerji Tarihi**"ne geçtiğini ifade etmiştim. Nasıl tarihsel bir önem taşımasını ki? Özellikle 90'lı yılların ortalarından itibaren aynı kamuoyu, ülkedeki enerji yatırımlarını yolsuzluklarla özdeşleştiren medya bombardımanı ile koşullandırılmıştır. Bu koşullandırma kampanyasının hedefi, doğrudan bir dönemin Enerji Bakanlığı, dolayısıyla bu Bakanlığın yönetim düzeyindeki bürokratları ve bizzat Enerji Bakanı'dir. Kampanyayı sürdüren medya ise koşullandırma bilgi

⁵ Cumhuriyet gazetesi, 29 Temmuz 2007

ve belgelerini, Enerji Bakanlığı'nın yasal görevli olduğu yatırım konularında yasal sorumluluğu bulunan Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) ile Hazine Müsteşarlığı'ndan, ve Enerji Bakanlığı'nın, tüm kararlarını kendi yönetim kurullarında alan özerk "İlgili" kuruluşlarından almaktadır. Kampanyada rol dağıtımında başta gelen Enerji Bakanlığı "İlgili" kuruluşu ise TEAŞ (Türkiye Elektrik Üretim, İletim A.Ş.)'dir.

İlginçtir, kendi Bakanlığı aleyhindeki kampanyada bilinçli ya da bilinçsiz rol kapan TEAŞ, 2001 yılının ilk günlerinde gerçekleştirilen ve ilerleyen zamanda siyasal erkin **vurucu silahı** haline dönüşen bir operasyonda (**Beyaz Enerji**), bu kez ortaya atılan yolsuzlukların **odak noktasında** yer almıştır. Bu aşamada TEAŞ'a yönelik olarak güvenlik güçleri, dolayısıyla iddia makamı tarafından maddi kanıtlarının da ele geçirildiği ileri sürülen suçlamaların Enerji Bakanlığı ile doğrudan ilgisi kurulamasa da, TEAŞ'ın Bakanlığın bir kuruluşu olduğundan yola çıkılarak, Enerji Bakanlığı üst düzey yöneticilerinin ve bizzat Bakan'ın sorumluluğunun sorgulanması fırsatı kaçırılmamıştır.

Bu arada, TEAŞ'ın da aralarında yer aldığı kamu kurumları tarafından yakın geçmişte Enerji Bakanlığı'na yöneltilen, ilerleyen zamanda suçlamaya dönüştürülen iddiaların, allanıp pullanarak, özellikle TEAŞ'ın muhbirliğe özenen birtakım bürokratinca kamu güvenlik kuruluşlarına dağıtımı yapılıncaya, öncelikle dönemin Enerji Bakanlığı'nın yönetim düzeyindeki bürokratlarının Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nde (bu Mahkemeler kapatılınca Ağırceza Mahkemeleri'nde) ve ilerleyen zamanda dönemin Enerji Bakanlarının Yüce Divan'da yıllar süren yargılamalarının yolu açılmıştır.

Enerji Bakanlığı'nın yönetim kademesindeki bürokratlar, TEAŞ üst düzey bürokratlarına yöneltilmiş olan suçlamalardan farklı çeşitli suçlamalarla değişik zamanlarda mahkemeye verilmiş, bunların bir kısmının davaları aklanma ile sonuçlanmış, sadece ilk aşamada suçlanan bürokratların davaları, aynı konularda olmadığı halde TEAŞ bürokratlarının davaları ile birleştirilmiştir.

Bu kitabın yazımı sırasında TEAŞ ve Enerji Bakanlığı bürokratlarının Ağır Ceza Mahkemesi'nde süren davaları, TEAŞ üst düzey bürokratlarının

mahkûmiyeti, Enerji Bakanlığı üst düzey bürokratlarının ise beraati ile sonuçlanıyordu (08 Mayıs 2008).⁶

Biri Müsteşar Yardımcısı, biri Genel Müdür vekili, biri Genel müdür yardımcısı ve bir diğeri Daire Başkanı olan⁷ Enerji Bakanlığı üst düzey bürokratları, **“cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak, hidroelektrik ve rüzgar enerjisi santralleri Yap-İşlet-Devret projeleri ihaleleriyle ilgili olarak görevlerini kötüye kullanmak ve ihaleye fesat karıştırmak”** şeklindeki Ceza Kanunu'muzda yer alan çok ağır suçlarla suçlanmışlardı. Bütün bu suçlamalardan, yedi yılı aşan çok uzun bir yargılama sürecinden sonra, **“üzerlerine atılı suçları işlediklerinin sabit olmadığı”** gibi net bir gerekçeyle beraat ettiler.

Kitabımızda, iki Enerji eski Bakanının Yüce Divan'daki yargılama ve aklanma sürecine ağırlık vereceğiz. Bunun nedeni, Enerji eski Bakanları'nın yargılanma sürecinin, 2001 yılının ilk günlerinde jandarma tarafından ülke gündemine taşınan **Beyaz Enerji** operasyonunun son aşaması olmasıdır. Geçen zamanda kamuoyunda, **ülkemiz Enerji sektörünün yolsuzluklarla özdeşleştiği kanaatinin oluşturulması başarısında (!) büyük payı olan bu operasyonun**, niçin ve nasıl Enerji Bakanları'nın da Yüce Divan'da yargılanması sonucunu ortaya çıkardığına ilişkin ipuçlarını açıklığa kavuşturmaya çalışacağız.

Bunun için, kitabımıza konu olan olayların başlangıcına dönmemiz ve okurları, Türkiye'yi 2001 yılının ilk günlerinde ayağa kaldıran **“Beyaz Enerji”** operasyonuna taşıyan gelişmelerle buluşturmamız gerekiyor.

⁶ “Beyaz Enerji Davasında Karar:”, Cumhuriyet gazetesi, 09 Mayıs 2008 ve “Beyaz Enerji Davası'nın Gerekçeli Kararı Açıklandı: Örgüt Tespit edilemedi” Cumhuriyet gazetesi, 06 Temmuz 2008.

⁷ Mustafa Mendilcioglu: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB) Enerji İşleri Genel Müdürlüğü (EİGM)'nden sorumlu Müsteşar yardımcısı, Osman İhan: Enerji İşleri Genel Müdür vekili, Yavuz Gürsoy: Enerji İşleri Genel Müdür yardımcısı, Hasan Hüseyin Çoçalan: EİGM Hidroelektrik ve Rüzgar Santralleri Projeleri Dairesi Başkanı.

Bölüm II

Özal Kanunları ve Özel Sektöre Açılım

Türkiye'yi, daha dünyada birçok ülkede adı bile geçmezken, erken bir dönemde “küreselleşme” ile tanıştırma yolunu açan, 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra 1983 Milletvekili genel seçimlerini özellikle darbeci askerlere sürpriz yaparak kazanan Başbakan **Turgut Özal**'dir. **Özal**, özelleştirme (serbestleştirme) projesini ilk kez Enerji (Elektrik) Sektörü'nde uygulamıştır. Çünkü, elektrik mühendisi olarak meslek yaşamının büyük kısmı Enerji/Elektrik Sektörü'nde geçmiştir. İlk bakışta, o döneme kadar Türkiye enerji ve ekonomi literatürlerinde pek yeri olmayan enerji - ekonomi ilişkisi (Enerji Ekonomisi) üzerine kafa yoran ve özellikle enerjide dünya konjonktürünü iyi izleyen biri olarak değerlendirilebilir. Ancak, ilerleyen zamanda enerji alanında yapmaya soyunduğu yapısal değişikliklerin ülkemiz için pek de öyle “ekonomik”, hatta hayırlı olmadığı ortaya çıkacaktır. Her şeye rağmen sonuçta, sadece enerji alanında değil, belli başlı sektörlerde ve kamuoyunda bir dönemin en çok tartışılan kanunu olan, “**Yap-İşlet-Devret Kanunu**” olarak da tanınan **3096** sayılı kanun ülke yaşamında yerini almıştır.

Özal, kendisinin “**transformasyon**” olarak ifade ettiği “**+ - değişim**” tutkusu olan bir bürokrattır. Tutkularında “**sabır**” yer almaz. Kafasına koyduğunu uygulamakta acelecidir. Tutkularının zamanla “**ihhtiras**”a dönüşeceğine de, tıpkı günümüz politikacıları gibi, aldırmaz. Kafasına koyduğunu, ne pahasına

olursa olsun gerçekleştirmekten geri kalmaz. Ölümünde bile bu karakterinin izleri bulunabiliyor. Kimilerine göre, dünyada gelmiş geçmiş büyük **“reformist”**lerden biridir, diğerlerine göre de **“transformasyon”** uğruna, ülkenin ulusal ve laik yapısı, etik değerleri başta olmak üzere, çok değerinin heba edilmesi çığırının açılmasında büyük payı olan, benzeri az bulunan bir **“mimar”**dır. Günümüzde, onu taklide özendiğini saklamakta sakınca görmeyen çok daha kötü kopyalarına rastlanabiliyor.

Kimilerince, **Özal**'ın bu **“mimar”** yanı, bir **“doktrin”** olarak nitelenerek **“Özalizm”** den söz edilmektedir. Buna karşılık, ülkemizde bir **“Demirelizm”** den ya da **“Ecevitizm”**den, hatta çok gerilere gidersek **“Menderesizm”**den pek söz edilmediğini görüyoruz. Konunun **“ideolojik”** yönüne hiç girmiyoruz.

Aslında, **Özal**'ın yaşamında, belki en büyük hatası, tutku ya da ihtiraslarını, öncelikle **“enerji/elektrik”** gibi hassasiyetleri çok yüksek bir endüstri sektörü üzerinde **“test”** etmeye kalkmasıdır. Oysa bu sektörün, **“hazırlıksız”** yakalanmaya tahammülü yoktur. **Özal**, bunu bilmiyor muydu? Bildiği halde yaptığını düşünüyoruz. Çünkü, onun için ne pahasına olursa olsun **“değişim”** ön plandaydı. Çıkacağı kuvvetle olası faturaları kendisinin ödemeyeceğini biliyordu.

Şimdi tekrar başa dönelim. 1984 yılı sonlarında yürürlük kazanan **3096** sayılı kanun, o tarihe kadar kamu tekelinde olan özellikle elektrik enerjisi yatırım ve işletme faaliyetlerinde özel sektöre de kapı açmıştır. Ancak, **3096** sayılı kanunun uygulamaları için en az beş yıl geçmesi gerekmiştir. Bunun nedeni, olsa olsa enerji sektöründe açılan bu yeni yatırım alanına özel sektörün güvenle girebilmesi için gerekli koşulların oluşmamasıdır. Sonunda, dönemin siyasal erki, 80'li yılların sonlarında, oldukça cazip fiyat ve anlaşma koşullarında, yerli ve yabancı özel sektör ve bunların ortaklıkları ile İstanbul dolayında dört doğalgaz çevrim santrali için¹ sözleşme imzalayınca, elektrik sektöründe **“özel sektöre açılım dönemi”**ne ilişkin atalet kırılmıştır.

3096 sayılı kanunu, kısa sürede aynı amaca yönelik yönetmelikler ve kanunlar izlemiş ve bu mevzuat furyası 90'lı yılların sonlarına kadar sürmüştür. Aynı bir özel sektöre açılım konusunda mevzuatla bu kadar

¹ İstanbul'da Esenyurt (188 MW), Tekirdağ'da Marmara Ereğlisi Trakya Elektrik.(498 MW), Marmara Ereğlisi Unimar (504 MW) ve Gebze Dilovası (258 MW) doğalgaz çevrim santralleri.

oynanması, beklenen karmaşayı getirmiştir.² 1984-2001 döneminin, diğer bir deyişle elektrik enerjisinde özel sektöre açılım döneminin, Türkiye Enerji Tarihi'nde en çok tartışılan dönem olmasının nedenlerinden biri, sözü edilen mevzuat karmaşası olmuştur.

Enerji'de, **özel sektöre açılım dönemi**'nin tartışılmasının diğer ve asıl önemli nedeni ise, sistemin ilk uygulamasındaki kimilerine göre **kuralsızlık**, yani, kuralların iyi konulmayıp uygulanmasından ileri geldiği ileri sürülebilen kamu çıkarlarına aykırılık iddialarına yol açan sonuçların ortaya çıkmasıdır.

En çok eleştirilen de, özel şirketlere sağlanan, ürettikleri elektrik enerjisine verilen sınırsız olduğu iddia edilen **"alım garantisi"** ve yine iddia konusu olan, kamuya satılan elektriğin **"aşırı yüksek fiyatı"**dır.

İlerleyen zamanda, yenilenen Milletvekili Genel Seçimleri ile siyasal erkin değişmesiyle,³ Enerji Sektörü'nde **3096** sayılı temel kanun kapsamında yapılan uygulamaların kuralları geliştirilmiş, 90'lı yılların başındaki ilk uygulamada eleştiri konusu olan sözleşme hükümleri, kamu çıkarları ile dengeli hale getirilmiştir. Bu saptamamıza inanmayan çok kişi çıkabilir. Söylediklerimizin orijinal kanıtları olan tüm belgeler, **Beyaz Enerji** operasyonu ve soruşturmaları sırasında kamyonlarla taşındığı Jandarma karargahları ve DGM bürolarında kaybolmadan eski yerlerine döndüyse, incelenerek doğrular saptanabilir. İyileştirilen hükümler arasında, yasayla tanınmış olan fizibilite mukayesesıyla firma seçimi yerine ilan yoluyla ihale yönteminin uygulanması, bu yolla rekabet daha da öne çıkarılabildiğinden elektrik alım fiyatlarının dengelenmesi, tarife tabloları ve fon akış tablolarına belirli kriterler getirilmesi, alım garantilerinin üst sınırı, yine sözleşmelerdeki eskalasyon (fiyat farkı) uygulamalarının belli kriterlere bağlanarak uygulanması sayılabilir.

Buna karşılık, **sistemin gereği** olarak özel sektör tarafından üretilen elektriğe **"alım garantisi"** verilmesi uygulaması devam etmiştir. İlgincir, belirli kesimlerde, özellikle 2002 sonrasının siyasal iktidarı ve onun enerji

² Benzer durumun, 2001 yılı başında yaşama geçirilen Enerji Serbest Piyasası mevzuatını her fırsatta, üstelik rekabetçi piyasa ilkelerini ortadan kaldıracak boyutta değiştirmeye kalkan AKP yönetimi döneminde de yineleniğini, aynı karmaşanın ve sıkıntılarnın bu kez Enerji Piyasası oluşumunda yaşandığını, geçmiş olumsuz deneyimlerden ders alınmadığını görüyoruz

³ 55. Hükümet: Anadol-D (ANAP-DSP-DTP). Bu koalisyonundaki DTP: Demokrat Türkiye Partisi'dir

yönetimlerince⁴ ve elbette medya tarafından en çok eleştirilen de elektrik sözleşmelerinde “alım garantisi”, doğalgaz sözleşmelerinde ise “al ya da öde” hükmü olmuştur.

Oysa, her fırsatta eleştirilen hatta suçlanan önceki siyasal erkin ve onun enerji yönetiminin eseri olan “**Rekabet Esaslı Enerji Serbest Piyasası**”nı uygulanamaz duruma getiren bir dizi “alım garantisi” hükmü ile donatılmış yasanın, AKP iktidarı ve onun Enerji Bakanlığı'nın eseri olarak gerçekleştirilmesinde fazla gecikilmemiştir. Tam da, “**Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu**” özdeyişimize uygun bir durum.

Yatırımcı Bakanlık: ETKB

Elektrik enerjisinde özel sektöre açılım döneminde en çok eleştirilen bir konu da, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB)'nin, özel sektör enerji/elektrik yatırım ve işletme projelerinin yönetimini bağlı ve ilgili kuruluşları eliyle değil, doğrudan kendisinin yapmasıdır. Bakanlığın, kuruluş kanununa göre, “**Enerji Planlaması**” ile görevli olduğu, planlama dışında yatırım ve işletme uygulaması yapamayacağı her fırsatta ileri sürülmüş ve eleştirilmiştir.

Oysa, 3096 sayılı kanun, bu kanunun uygulanması görev ve yetkisini, dolayısıyla özel sektör enerji projelerinin yönetimini doğrudan Enerji Bakanlığı'na vermiştir. TBMM'nin çıkardığı bir kanunla doğrudan Bakanlığa verilen bir görevi yerine getirmek üzere, Bakanlık bünyesindeki Enerji İşleri Genel Müdürlüğü görevlendirilmiştir. Bu uygulamada yadırganacak hiç bir şey yoktur.

Eleştirilerde bununla da kalınmamış, “*Bakanlık Enerji İşleri Genel Müdürlüğü çalışanlarının, yaptıkları işin önemine koşut bir eğitim yeterliliğine sahip olmadığının anlaşıldığı, çalışanların önemli bölümünün fizibilite ve proje değerlendirilmesi ve ekonomik analiz yapmasını bilmedikleri, bu konuda eğitim almadıkları*” dahi ileri sürülebilmektedir.⁵

Bu, Enerji Bakanlığı'nın Enerji İşleri Genel Müdürlüğü'ndeki benim de aralarında üç yıl boyunca yönetim görevinde bulunduğum teknokrat

⁴ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve Elektrik Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK)

⁵ 25 Haziran 2004 tarih, 9/4,7 Esas Sayılı Meclis Soruşturması Komisyonu Raporu, sayfa 150

kadroya atılmış en büyük iftiradır. Eğer bu kadro Meclis Raporu'nda yazıldığı gibi olsaydı, Enerji Piyasası yasaları çıktıktan sonra hiçbiri EPDK gibi kurumlarda, özel sektörün belli başlı büyük enerji şirketlerinde, enerjiyle ilgili sivil toplum örgütlerinde, özel şirketlerde görev alamazlardı. Bu değerli enerji uzmanlarının tek tek isimlerini verebilirim.

Diğer yandan, “**Beyaz Enerji**” operasyonu ile başlatılan süreçte ortaya atılan ve sonunda suçlamaya dönüştürülen iddialarda, Enerji Bakanlığı'nın **yasal yetkileri dışında** faaliyet göstererek proje ve yatırım yönettiği izlenimi yaratılmıştır. Oysa, Enerji Bakanlığı'na enerji/elektrik proje yönetim yetkisini net bir biçimde veren **3096** sayılı kanun günümüzde de yürürlüktedir.

Buna karşılık, AKP iktidarı ve onun Enerji Bakanlığı, enerji/elektrik projelerinin kamu açısından yatırım yetkisini, göreve geldiği günden beri rafa kaldırmıştır. Raftan indirmeye de pek niyetli olmamıştır. Buna karşılık Enerji Bakanları enerji yönetiminde her konuya hakim bir davranış sergilemeyi sürdürmüştür. Enerji Bakanlığı'nın ve özellikle Enerji Bakanlarının bu tutumunu, Enerji Serbest Piyasası'na ve bu Piyasa'nın düzenleyicisi **EPDK** (Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu)'nun yetkilerini dikkate alarak sürdürdüğünü düşünenler olabilir. Aslında, konunun ülke çapında **siyasal sorumluluğunu** EPDK değil, Enerji Bakanlığı, dolayısıyla Enerji Bakanı taşımaktadır. EPDK ise, binlerce MW'lık⁶ çoğunluğu akarsu ve rüzgara dayalı mini-mikro boyutta elektrik üretim projesi için lisans dağıtmakla yetinmekte, Enerji Bakanlığı da, EPDK da özellikle bu lisans dağıtma faaliyeti ile övünmekte, ancak ne Enerji Bakanlığı, ne de EPDK söz konusu lisansların bugüne kadar yatırıma dönüştürülen bölümünün fevkalade yetersiz olmasını ya da bundan sonra yatırıma dönüştürmenin nasıl hızlandırılacağını dert etmemektedir.

Enerji, özellikle elektrik enerjisi konularına vakıf kişiler, Türkiye'nin elektrik enerjisi “**arz güvenliği**”nin mini - mikro boyutta akarsu ve rüzgara, hatta kimilerinin iddiası olan güneşe, jeotermal kaynaklara, biyoyakıtlara dayalı santrallerle kesinlikle çözülemeyeceğini, bu kafayla gidilirse, tüm den elektriksiz kalacağımızı çok iyi biliyor, ilgili ve yetkilileri ellerinden geldiğince uyarıyorlar. Bu uyarıların yansımalarını, altı yıllık görevi sona eren EPDK'nın

⁶ Megavat: Elektrik kurulu güç birimi, 1000 kW (kilovat).

ilk Başkanı **Yusuf Günay**'da veda aşamasında,⁷ Ankara Ticaret Odası (ATO), Elektrik Üreticileri Derneği (EÜD) gibi olaylara bilinçli yaklaşan bazı Sivil Toplum Örgütleri'nde ve enerji ile ilgili duyarlı kurumlarda ve kişilerde görüyoruz.

Bu kapsamda, ülke elektrik krizinin çözümü; 5-10 ya da 30-50 MW'lık santraller değil (onlar da yapılsın, ama sadece onlarla yetinilmesi yeterli olamaz), her biri 1000-1500 MW'lık santral projelerinin öncelikle ele alınarak yatırıma dönüştürülmesinden geçmektedir. Bu büyük MW'ta enerji projelerini gerçekleştirme görevi de, yürürlükteki yasalar uyarınca Enerji Bakanlığı ve Enerji Bakanı'na aittir. Oysa, AKP iktidarı ve onun enerji yönetimleri, geçen beş yılı, enerjide özellikle **üç sınırlı MW'taki** yatırımları dışlayarak geçirerek ülkemizi bilinçli olarak yeni bir "**Enerji Krizi**"nin kapısına getirmişlerdir.

Bütün bu projelerin yaşama geçirilmesi için yeni yasalara da ihtiyaç yoktur. Ancak günün siyasal erki, daha çok kurulması yeterli olmayıp tam anlamıyla işlemesi gereken **Liberal Enerji Piyasası**'nı baltalayan kanunlarda ısrarlı olmuştuk ve bunu da başarıyla sonuçlandırmıştır.

"**Nükleer Güç⁸ Santralleri Kanunu**" son örnektir. Kurulacağı yer bile tartışmalı olan bir Nükleer Santral'ın temeli bugün atılırsa, yatırım sonucu için en az on yıla gereksinim bulunuyor. Oysa, Enerji/Elektrik Sektörümüzün "**arz güvenliği**" sorununun yakın adresi, 2008'de girilen küresel ekonomik krizin elektrik talebini önemli oranda azaltan etkileri sürmediği takdirde, bu kitap hazırlanırken en çok bir yıl uzağımızdaydı. Umarım, bu kitabı okuyanlar, o güne kadar günümüz siyasal erkinin, sektörün gerçeklerinin bilincine vararak, ülkemizi daha büyük sıkıntılara sokmadan, daha kısa sürelerde sisteme katılabilecek gerekli büyük MW'ta projeleri ele alarak yatırıma dönüştürdüğüne tanık olur.

⁷ Yeni Nesil, 18 Kasım 2007, "EPDK Başkanı'na göre 'Elektrikte Kriz' Kapıda".

⁸ Nükleer enerjiyle ilgili olarak AKP iktidarınca, yeni çıkarılan kanunda "Nükleer Santral" tanımı, bugüne kadarki enerji literatürümüzü değiştiriyor. Böylece, enerji literatürümüze birebir çeviriden böyle üretilen "Nükleer Güç Santrali" tanımını katılmış oldu. O zaman, diğer santrallara, alışılmış Hidroelektrik Santral (HES) yerine "Hidrolik Güç santrali (HGS)", Termik Santral yerine "Termik Güç Santrali (TGS)", Rüzgar Enerjisi Santrali (RES) yerine "Rüzgar Gücü Santrali (RGS)" mı dememiz gerekecek?

Yatırımlar Engelleniyor

Enerji/elektrik yatırımlarının özel sektöre açılım döneminde yaşanan en şaşırtıcı ve ibret verici durum ise, Enerji Bakanlığı'na genelde eleştiriler bazı meslek odaları, sivil toplum örgütleri ve medyada odaklanırken, eleştirenler arasında **Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)** Müsteşarlığının, Hazine Müsteşarlığı'nın ve Bakanlığın ilgili kuruluşu bir KİT olan **TEAŞ**'in ağırlıklı olarak yer almasıdır. Özellikle **3096** sayılı kanun uygulamalarının belli bir yoğunluk kazandığı 90'lı yılların sonlarına doğru, medyada yoğunlaşan çok sayıda köşe yazısı ve yorum, özellikle DPT ve TEAŞ'in, Enerji Bakanlığı'nın proje yönetimindeki eleştirilerine dayalı, bir açıdan kamuoyunda sansasyon yaratma amaçlı yayınlardı.

Bu iddiamızı güçlendiren başta gelen argüman, öncelikle DPT ve TEAŞ tarafından Enerji Bakanlığı'na gönderilen ve zaman içinde "**fürya**" haline getirildiği ileri sürülebilecek kadar yoğunlaşan yazılarda ortaya atılan iddiaların kolayca kanıtlanabilen "**gerçek dışılığı**"dır. Birbirini destekler biçimde, daha doğrusu DPT'nin TEAŞ'tan bir biçimde aldığı "**tüyo**"lara dayalı olarak oluşturulan ve sonunda dosyalar dolduracak kadar çoğalan bu yazılardaki iddialar, genelde Enerji Bakanlığı'nın **3096** sayılı kanun ve yönetmelikleri hükümlerine uygun her işlemi "**kural dışı**" sayma üzerine kurgulanmıştır. Bu iddiaların başında, 'Bakanlık tarafından **önüne gelen (!)** her yatırım başvurusunun kabul edildiği, böylece ülke elektrik ihtiyacını kat kat aşan bir **proje portföyünün** oluşturulduğu' gelmekteydi.

Adı geçen kurumlar (özellikle DPT ve Hazine Müsteşarlıkları), Bakanlıkça mevzuata uygun olarak kabul edilen tüm projelerin yatırımlarının aynı anda gerçekleşeceğini varsayarak, böylece kısa sürede kurulacağını savundukları dev bir kapasitenin tamamı kullanılamayacağı için çok büyük "**kamu zararları**"na yol açılacağını ileri sürüyorlardı. Sansasyon peşindeki medyanın bu varsayımları gözardı etmesi olanaklı değildi. Sonunda, hemen herkes bu ve buna benzer varsayımlara dayalı iddialara inanmaya başlıyor ve bu kamuoyu yönlendirmesi başarıya ulaşıyordu.

Bu yönlendirme o denli güçlüydü ki, varsayımdan öteye gitmeyen iddialar, ilerleyen zamanda "**Beyaz Enerji**" operasyonunun ikinci aşamasına monte edilerek Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin ve Yüce Divan İddianameleri'nin

temel konusu haline gelebiliyordu. Aslında, yürürlükteki yasalar, yönetmelikler, bunlara ek olarak usûl ve teamüller; ne DPT'yi ve Hazine'yi; Enerji Bakanlığı'nın proje yönetimi, proje portföyü oluşturması, yatırım/finansman modelleri uygulaması, proje seçimi, maliyet analizleri ve benzeri konularında sorumlu tutmakta, ne de aynı konularda DPT ve Hazine'ye yetki vermektedir.

Elektrik sektörünün yerli ve yabancı özel girişime ve bunların ortaklıklarına açılım uygulamasında DPT'nin yasayla (3096) belirlenmiş olan görev ve yetkisi, Enerji Bakanlığı tarafından uygulanan yatırım/finansman modelleri kapsamında ele alınan yatırım projelerinin, Türkiye Enerji Planlaması çerçevesinde uygunluğunun irdelenerek ilgili yasadaki tanımla “uygun görüş” vermek ya da vermemekle sınırlıdır.

Konu üzerinde biraz mevzuat ve pratik bilgisi olanların, ortaya atılan iddiaların tutarsızlığını kolayca fark etmeleri olanaklıydı. Ancak, o tarihte ne yazık ki, Enerji Bakanlığı'nın, Türkiye'nin Enerji/Elektrik gereksiniminin karşılanmasında **yetersiz yatırım** nedeniyle **hızla elektrik krizine** gidildiğine ilişkin son derece haklı yazılarının ve hasbelkader benim Enerji dergileri'nde yayımlanan yazıları ve yine gerçekleri gören bazı akademisyen ve konunun uzmanlarının uyarıcı yazıları dışında, bu mantıktan ve etikten yoksun kampanyaya kanıtlarla karşı çıkma zahmetine katlanan kimse çıkmamıştı.

Enerji Savaşları

90'lı yılların sonlarına doğru özellikle DPT tarafından başlatılan ve medyada geniş yer bulan, DPT ile Enerji Bakanlığı arasındaki planlama/proje konuları üzerinde yoğunlaşan anlaşmazlığın, 2000 yılının ikinci yarısında patlama noktasına geldiğini görüyoruz. O zaman medya, kamuda kronik hale gelen bu anlaşmazlığı, “Enerji Yönetiminde Kriz”, “Elektrikli Tartışma”, “ETKB ile DPT'nin Arasını Kim Açtı?”, “DPT'den Enerji Çalımı” ve “Enerji Savaşları” gibi ilginç başlıklar altında haberleştirmiştir.

Biri, Türkiye'nin enerji yönetiminde bir numaralı söz sahibi olan ve özellikle elektrik enerjisi sektörünün “Özel Sektöre Açılım (1984-2001)” döneminde

enerji projelerinin yönetimi görev ve sorumluluğunu üstlenen, bu yasal yetkileriyle “yatırımcı” bir Bakanlık, diğeri, Başbakanlığa bağlı, ülkenin en üst düzeydeki “Planlama” kuruluğu arasında, geçen zamanda dallanıp budaklanarak büyük boyutlara tırmanan, bununla da kalmayarak dönemin enerji bürokratlarını, daha çok terör suçları için kurulmuş olan Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne, Enerji Bakanlarını Yüce Divan'a taşıyan anlaşmazlık ne olabilir?

Aslında, sorunun yanıtı çok basittir: Konuya “planlama” penceresinden bakan ve bu bakışı “doğru” olan DPT, aynı konuya “yasal açıdan doğru bakmamakta”dır. Oysa, DPT'nin elektrik enerjisi projelerinin özel sektöre açılımı ile ilgili yasal görev ve sorumlulukları ilgili yasada (3096), aşağıda verildiği gibi, açıkça yazılıdır:

“Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı'nın 'olumlu görüşü’nü almak suretiyle, sadece elektrik üretmek amacıyla kurulacak sermaye şirketlerine, elektrik üretimi yapacak tesisi kurma ve tesisi işletme müsaadesi verebilir.” (3096 sayılı yasa, madde 4).

DPT tarafından, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nca 3096 sayılı yasa hükmü uyarınca önerilen **Yap-İşlet-Devret** finansman/yatırım modeli kapsamındaki özel sektör projelerine **Mayıs 1998** tarihine kadar “olumlu görüş” verilmiş, o sıralarda oluşturulma aşamasındaki oldukça yüksek kapasitedeki **Yap-İşlet** proje paketi bahane edilerek, bu proje paketi dahil, bu tarihten sonra hiçbir projeye “olumlu görüş” verilmeyeceği bildirmiş ve verilmemiştir.⁹

DPT'nin **Yap-İşlet-Devret** modeli kapsamındaki özel sektör elektrik üretim projelerine “olumlu görüş” verme uygulamasını süresiz durdurma kararının iki gerekçesinden biri, sorumlu Enerji Bakanlığının “proje portföyü” yöntemiyle **Yap-İşlet-Devret** modeli kapsamında ülke ihtiyacının üzerinde proje geliştirdiği iddiası, diğeri TEAŞ'in 1996 yılında ihale yoluyla teklif aldığı büyük kapasitede bir **Yap-İşlet** proje paketinin varlığı'dır. Ancak, **Yap-İşlet** projelerinin yatırımı için henüz ortam hazır değildir, bu nedenle projeler,

⁹ “5830 MW kuru güce, 43,5 milyar kWh üretim kapasitesine sahip 5 Yap-İşlet projesinin, yanlış bir planlamayla, 2002 yılından itibaren aşırı atıl kapasite yaratır şekilde anlaşmaya bağlanması nedeniyle (iddiasıyla), DPT tarafından Mayıs 1998 tarihinden başlayarak Bakanlık tarafından önerilen yeni Yap-İşlet-Devret projelerine onay verilmemiştir.” 25 Haziran 2004 tarih, 9/4,7 Esas Sayılı Meclis Soruşturması Komisyonu Raporu, sayfa 134.

yatırımcılar belli olduğu halde beklemeye alınmıştır. Yukarıda da belirtildiği gibi DPT, bu projelere de onay vermiş değildir. Nitekim, **Yap-İşlet** modeli kapsamındaki proje paketinden seçilen beş projenin yatırıma dönüştürülmesi, ancak yıllar sonra, o da dönemin Başbakanı **Bülent Ecevit**'in müdahalesi ve girişimi sonucu, yatırımları 2002-2004 döneminde mümkün olabilmiş ve bu projelerin, ilk ele alınışlarından (1996) 5 yıl, sözleşmelerinin imzalanmasından (1998) 3 yıl sonra inşaatlarına başlanabilmiş ve bu santraller ancak 2002-2004 döneminde yatırımları tamamlanarak işletmeye açılmış ve Türkiye elektrik sistemine katılabilmişlerdir.

Böylece, en çok iki yılda yatırıma dönüştürülebilen **Yap-İşlet** projeleri, DPT'nin yıllar süren anlamsız direnişinden 2000 yılında geri adım atarak bu projelere onay vermesi sonucu, ele alındıkları tarihten ancak 6-8 yıl sonra ulusal elektrik sistemimizde yerini alabilmiştir.

Enerji Bakanlığı, özel sektör projelerine onay sürecinin süresiz durdurulduğu **Mayıs 1998**'e kadar DPT'nin "**olumlu görüş**" verdiği, çoğunluğunu barajsız küçük hidroelektrik santrallerin oluşturduğu sınırlı kapasitede **Yap-İşlet-Devret** proje paketi ile ülkemizin o dönemde her yıl % 8-9 arasında artış gösteren elektrik talebini karşılayamama endişesiyle, DPT'nin onay sürecini durdurma konusundaki ısrarlı tutumuna karşın, biraz da belki bunlardan bir kısmına onay verilir düşüncesiyle DPT'ye "**olumlu görüş**" verilmesi için proje göndermeyi sürdürmüştür. Çünkü, o dönemde yeterli kamu elektrik üretimi yapılamadığından, ülkenin bir enerji/elektrik darboğazına sürüklenmekte olduğu açıkça görülebiliyordu.

DPT ise, aksine ülkede "**enerji arz fazlası**" olacağı gerekçesiyle özel sektör elektrik üretim projelerine "**olumlu görüş**" vermeme tutumunu kararlılıkla sürdürüyordu. Ne var ki, DPT'nin gerekçesi ve endişesi bununla da sınırlı kalmıyor, bir yandan ülkede "**enerji fazlası**" olacak diyerek projelere "**olumlu görüş**" vermeyip bu uygulamasını **süresiz-süreklili** hale getirirken, dışarı vurmamaya özen gösterse de, öte yandan, ülkede "**enerji açığı**"na yol açılacağı kuşku ve endişesi içinde bulunuyordu.

DPT'nin 90'lı yıllardaki endişeleri ve kuşularının, günümüzde de sürdüğünü, dönemin DPT Müsteşarlarından **Orhan Güvenen'in**,¹⁰ Yüce Divan'daki tanıklığı sırasında **"itiraf"** niteliğindeki ifadesinde de açıkça görebiliyoruz. Kitabın ilerleyen bölümlerinde (**"DPT Müsteşarı'nın ikilemi"** bölümü) bu **"itiraf"** ın 2005 versiyonu ayrıntılı olarak işlenmiştir.

Nitekim, DPT Müsteşarları, kendilerine ileride daha büyük sorumluluklar getireceği bilincinde oldukları **"enerji açığı"** endişelerinde yanılmamış, özellikle 90'lı yılların ikinci yarısında ülkede yeterli elektrik üretim yatırımı yapılmadığı, **Mayıs 1998'e** kadar DPT'nin onay verdiği ve hemen tamamı 2000 yılına kadar işletmeye açılan sınırlı kapasitede **Yap-İşlet-Devret** projesi krizi önlemeye yetmediği için Türkiye, 1999 yılından başlayarak **"elektrik krizi"** yaşamaya başlamıştır. Bunun açıklaması, ülkede üretilen ve çok küçük oranda da doğrudan ithal yoluyla temin edilebilen elektrik enerjisi toplamının ülke tüketimini karşılamaya yetmemesidir. Dolayısıyla, ülkede elektrik kesintilerine gidilmesi zorunlu olmuştur. İlk aşamada, kesintilerin toplum üzerindeki olumsuz etkisinin en aza indirilmesi için, kesintiler **"gezdirmeye"** başlanmıştır, yani elektrik ülke çapında değil, büyük bölgeler ve yerleşimler halinde de değil, ulusal şebekenin daha küçük belirli parçalarında daha kısa sürelerde kesilerek durum kurtarılmaya çalışılmıştır.¹¹

Türkiye'nin elektrik enerjisinde yeni bir kriz dönemine girme sürecinde (1999-2000), DPT'nin, birbirine yüz seksen derece zıt endişeleri karmaşasında kendini sorumluluktan soyutlamak için uyguladığı yöntem, Enerji Bakanlığı ile arasına, medyayı kullanarak kamuoyunu sokmaktır. Bu yöntem, DPT tarafından başarıyla uygulanmış, önce sansasyon için canını verebilen medya, medya sayesinde de kamuoyu, ülkede mutlak bir **"enerji açığı"** yaşanırken, Enerji Bakanlığı'nca **"enerji fazlası"**na yol açacak uygulamalar yapıldığı senaryosuna inandırmıştır.

Medyaya yıllarca sansasyon yaratacak haber kaynağı olan **"Beyaz Enerji"**lere, **"Yüce Divan"**lara uzanan, Enerji Bakanlığı - DPT ve de DPT Müsteşarları - Enerji Bakanı anlaşmazlığı, medyadaki sunumu ile **"Enerji Savaşları"** böyle başlamış ve gelişmiştir.

¹⁰ 10 Haziran 2005.

¹¹ Türkiye, bu kez AKP yönetiminin özellikle enerji sektöründe yatırımı unutmaması sonucu, Enerji Bakanı yadsısa da, aynı kesinti gezdirme uygulamalarını zaman zaman yeniden yaşamıştır.

Dönemin DPT Müsteşarları, yöntemlerini uygularken medyayı kullanmakta fevkalade başarılı olmuşlar, kahvaltılı basın sohbetleri olanaklarını da kullanarak medyayı istedikleri gibi etkilemişlerdir. Kimse, onların “**doğrularını (!)**” sorgulamamış, yasalarla kurulan özel sektör yatırım ve finansmanına açılım döneminin ve modellerinin gereği olarak çok sayıda enerji projesi üzerinde çalışmak zorunda olan Enerji Bakanlığı ve Bakanları kolaylıkla “**günah keçisi**” ilan edilebilmiştir.

DPT tarafından bilinçli olarak başlatılan, Enerji Bakanlığı ile DPT arasındaki “**Enerji Savaşları**”nın özetlenen gerçeği, DPT'nin, “**mağdurları oynayan**” birtakım enerji bürokratinin desteğini alarak medyada ve ülke kamuoyunda oynamayı başardığı “**kapalı gişe**” oyundur.

DPT'nin 30 Haziran 1999 tarihli yazısı

Özellikle **Yap-İşlet-Devret** modeli kapsamında '**proje portföyü**' oluşturduğu için boy hedefi haline getirilerek yazılarla ve medya yayınlarıyla salvo ateşine tutulan Enerji Bakanlığı'na, dönemin DPT Müsteşarı'nın imzasıyla gönderilen **30 Haziran 1999** tarihli kapsamlı yazı, bardağı taşıran en büyük damlalardan biri olmuştur.

Bu yazı, ilerleyen zamanda çeşitli kamu kuruluşlarınca hazırlanan Enerji Raporları'na, TBMM Araştırma ve Soruşturma Komisyonları Raporları'na, Savcı İddianameleri'ne, doğal olarak medyada yer bulan enerji tartışmaları, haberler, söyleşiler ve köşe yazılarına, hatta kitaplara referans olması bakımından, bu konudaki bütün yazıları tam anlamıyla sollamıştır.

Okuru sıkıkmamak için, yukarıdaki paragrafa konu olan DPT'nin Enerji Bakanlığı'na muhatap, tarihe geçen yazısını, basından bir alıntı ile sunalım.¹² Bu yolu tercihimizin nedeni, 90'lı yılların sonunda gerçekleşmiş olan olabildiğince sansasyon yaratan bu olayın, söz konusu olduğu tarihten tam dört yıl sonra yeniden ısıtılıp kamuoyuna servis edilmiş olmasıdır. Bu da gösteriyor ki, bir olay, *-ki, buradaki örneğinde olduğu gibi, bir yazı halinde geleceğe taşınabiliyor-* daha işin başında sansasyon yaratacak bir üslupla kamuoyuna sunulmuşsa, bu belgenin bayatlayıp çöpe atılması söz konusu değildir; ısıt ısıt servis et.

¹² “DPT'nin Uyarılarını Bakanlık Dinlememiş, Prof. Güvenen'i de Ersümer Dinlemedi”, Yeter Söz Millet'in köşesi, Yalçın Bayer, Hüriyet gazetesi, 22 Haziran 2003.

"Yıl 1999... Seçimler olmuş; Enerji Bakanlığı'nı yine ANAP almış. Dolayısıyla da kendisine bağlı TEAŞ, BOTAŞ ve DSI Genel Müdürlükleri'ni elinde bulunduruyor.¹³

Enerji konusundaki yatırımlar ve revize projeler, nihai olarak Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından değerlendiriliyor.

DPT müsteşarı Prof. Orhan Güvenen...

Güvenen, 'elektrik enerjisi planlama çalışmaları' konusunda Bakanlıkta yürütülen plansız (!) çalışmalardan rahatsızlık duyarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na gizli (!) bir yazı gönderiyor.

Sekiz sayfalık yazıda, termik (linyit), doğalgaz ve otoproduktör santrallerin talep edilen (kurulu) güçleri ile gelecekteki 'enerji fazlalıkları'na dikkat çekiliyor. Bakanlığın listesinde yer alan 'yükü' özel sektör proje paketinin büyüklüğünün (DPT'ce) değerlendirilmeye alınmadığı vurgulanıyor.

Mevcut enerji politikaları ile yapılacak yatırımların birçoğunun gereksiz yatırımlar olduğu, alınacak doğalgazın Türkiye' nin ihtiyacının üzerinde olduğu, Türkiye' nin 2003'ten itibaren 1,5 milyar dolarlık gazı almadan parasını ödemek zorunda kalacağı vurgulanıyor.

'İhtiyacın üzerinde sağlıklı ve yetersiz projeler üretildiği, bu durumun ülke ekonomisine ciddi bir yük oluşturacağı anlaşılmaktadır' diyen DPT ayrıca özetle diyor ki:

'2005 yılında 15 milyar metreküp gaza ihtiyaç yoktur. Ancak, her halükârda bunu ödemek zorunda kalacağımızdan, gereksiz santral yapımına gidilecek ve milyar dolarlar ödemek zorunda kalacağız. Böyle bir şeye ihtiyacı yoktur Türkiye'nin...'

¹³ Bugün Enerji Bakanlığı'ndan ayrılmış olan Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü, o dönemde Bakanlık "bağlı" kuruluşudur, TEAŞ ve BOTAŞ'ın yönetim kurulları bulunuyor, bu sonuncular "İlgili" kuruluştur, ikisi arasında özerk yönetim ve kararlar açısından açık fark var (TD). Örneğin; DSİ'nin ihale gibi önemli kararları Enerji Bakanı onayı olmadan yürürlük kazanmıyor. TEAŞ ve BOTAŞ'ta ise tüm kararlar yönetim kurullarında alınarak Bakanlık onayına başvurulmadan uygulanıyor.

DPT'nin 'olumsuz görüş' bildirdiği ANAP'ın projelerinin 1997-1998 yıllarına ait olduğu biliniyor. Yapılan yatırımların ise, bundan önceki yıllardaki projeler olduğunu söylemeye gerek yok.

Prof. Güvenen'i de Ersümer dinlemedi.

DPT Müsteşarı Prof. **Orhan Güvenen**'in 30 Haziran 1999'da Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Cumhur Ersümer**'e gönderdiği yazıda yaptığı uyarılardan özet cümleler şöyle:

- Enerji sektöründe şu ana kadar oluşan yapı ve Müsteşarlığımız tarafından Bakanlıkla yapılan muhtelif yazışmalarda gündeme getirilmesine rağmen, (...) **enerji planlamasından uzak** uygulamalar sonucunda çok sayıda santral projesiyle ileri aşamalara getirilmiş görüşmeler, bu tür bir planlama anlayışının sektörde uygulanmasını bugün imkansız kılmaktadır.
- İhtiyacın üzerinde proje önerilmiştir.
- Kaynak çeşitliliğine gidilmemiştir.
- Çevresel etkileri en az olan yeni teknolojilere önem verilmemiştir.
- Birçok projeye ilişkin tamamlanma tarihleri gerçekçi olmadığından, bu yaklaşım ve değerlerle sağlıklı bir gaz planlaması yapılamayacaktır.
- **Mavi Akım** projesinin yeni santral planlaması ve gaz projeksiyonları çerçevesinde yeniden planlanmasında yarar mütalaa edilmektedir.'

Ve son cümlede özellikle; '**...alımı yapılan doğalgazın tüketilmemesi gibi olumsuz ve maliyetli durumlarla karşılaşılması**' isteniyor.

Doğalgazın sahibi **Rusya** ile doğalgaz şirketlerinin büyük ortağı **Almanya** ve teknolojik yatırımları yapan **ABD**, **Türkiye**'nin tam göbeğinin üstüne oturmuşlardır. Bu bir '**enerji paktı**'dır; mağduru da **Türkiye**'dir.

Bu sorun, bugün **Türkiye**'nin gündeminin ilk sırasında yer alıyor.

Prof. Güvenen Ayrılıyor.

Ne yazık ki, Prof. Güvenen, daha sonra DPT'nin bağlı olduğu MHP tarafından gördüğü baskılar sonucunda istifa etmek durumunda kalıyor ve yerine Akın İzmirlioğlu getiriliyor.

O da ANAP'ın dayattığı projelere karşı çıkıyor, hiçbirini imzalamıyor.”

Bir dönemin DPT Müsteşarı'nın 1999 yılı Haziran ayının sonunda Enerji Bakanlığı'na gönderdiği **ultimatom** görünümü bu yazı ne yazık ki, tarihe bir **“yanlışlıklar belgesi”** olarak geçiyor. Zamanında Enerji Bakanlığı'ndan gerekli yanıtları, daha doğrusu karşı uyarıları alıyor. Ancak, ilerleyen zamanda, kamuoyunu yanıltıcı olduğu ortaya çıkan DPT iddialarının iflası görüleceği yerde, Enerji Bakanlığı'nın, uyarı görüntüsü altında tamamı, geçen zamanda hiçbiri tutmayan tahminlerden/ varsayımlardan ibaret olan DPT saptamalarına verdiği Türkiye'nin özellikle elektrik enerjisinde içinde bulunduğu **gerçek kritik durumu yansıtan** yanıtlar yargı konusu oluyor.

Tam **dört yıl sonra** böylesi bir belgeye sarılarak yorum yapan sayın köşe yazarı ise doğruları ve yanlışları o tarihte bile ayırt edebilmiş değildir. Çok satışlı bir gazetede yıllardır **“Yeter Söz Milletin”** iddialı ismini taşıyan bir köşeyi yönetiyor. En azından, kendisine **“kasıtlı”** olarak ulaştırdığı anlaşılabilir bu iddianın dört yıl öncesine ait olduğunu fark eder, **“hele bir bakalım, geçen dört yılda ne gelişmeler olmuş?”** diyerek küçük bir araştırma yapar, en azından iddiayı köşesinde yayınlamakta tereddüt ederdi. Halk deyimiyle **“ketenpereye”** getirilmiştir.

Özellikle medyadaki, sorumsuzluk demeyelim, bu tür umursamazlıklar, kamuoyunun er ya da geç öğreneceği gerçeklerin en azından kamuoyuna gecikmeli olarak ulaşmasına neden oluyor. Olayımızda, gerçeklerin ortaya çıkabilmesi için bir üç yıl daha, toplamda yedi yıl geçmesinin gerekmesi gibi. Sonunda, ne yazık ki bir dönemin DPT Müsteşarı'nın da en önemli paya sahip olduğu, Enerji Sektörü'ne ilişkin **“uyarı”** kılıfıyla sunulan varsayımlardan ibaret **enerji sektöründe plansız yönetim ve ülkeyi zarara sokacak boyutta elektrik ve doğalgaz fazlası olasılıklarına dayalı iddialarının geçersizliğine** Yüce Divan, 2007 yılı **27 Temmuz**'unda verdiği tarihi **beraat** kararları ile noktayı koymuş bulunuyor.

Okur, sorunun hukuki değil teknik olduğunu düşünerek Yüce Divan “beraat” kararlarının dahi, DPT'nin 30 Haziran 1999 tarihli yazısındaki iddiaları tümüyle ortadan kaldırmayacağını düşünebilir. Bu olasılığı hesaba katarak konumuz olan DPT yazısıyla ilgili gerçekleri, geçen zamanın da katkısıyla yanıtlayalım.

90'lı yılların sonuna yaklaşırken Türkiye yeterli yatırım yapılmadığı için yeni bir “Elektrik Krizi”nin kapısına gelmiştir.¹⁴ Özellikle Elektrik Sektörü’nde, Özel’in “Özel Sektöre Açılım” dönemi yaşanmaktadır. Dünya konjonktüründeki yapısal ve ekonomik değişimler ve finans piyasalarındaki daralmalar karşısında kamu enerji yatırımlarına uzun süredir gerileme hakimdir. Enerji/elektrik yatırımları son birkaç yıldır önemli gerileme sürecinden sonra **durma noktasına** gelmiştir. Ülkede yılda **yüzde 9**'lara yaklaşan çok hızlı gelişen elektrik tüketimi nedeniyle, yatırımın yetersiz olduğu bir ortamda elektrik üretim açığı giderek büyümektedir. Enerji Bakanlığı'nın sorunu, elektrik krizini kapıya gelmeden çevirmektir.

Kamu yatırımı yapılamadığına göre, yegane çözüm yolu, özel sektör yatırımlarının gerçekleştirilmesidir.

Enerji (elektrik enerjisi başta) kısa, orta ve uzun dönemli planlamalarını yapma görevi yasal yetkili olarak Enerji Bakanlığı'na aittir. 3096 sayılı kanun kapsamında özel sektör yatırım tekliflerini alarak değerlendiren de yasal yetkili olarak Enerji Bakanlığı'dır. Burada DPT'nin, kendi kuruluş yasası ve 3096 sayılı yasadan kaynaklanan denetim ve çeşitli planlamaları birleştirme yetkileri vardır.

DPT, Bakanlık elektrik plan ve projeleri üzerindeki denetim yetkisini **Mayıs 1998**'e kadar itirazsız kullanarak, Enerji Bakanlığı'nca oluşturulan “**proje sepeti**”ndeki elektrik üretim projelerine “**olumlu görüş**” vermiştir. DPT'nin yazımız konusu **30 Haziran 1999** tarihli yazısında da belirtildiği gibi, kendi ürettiği gerekçelerle, Enerji Bakanlığı'nın “**proje sepeti**”ndeki projeleri, **Mayıs 1998**'den sonra değerlendirmeye almayacağını Enerji Bakanlığı'na bildirdiği ve değerlendirmeye almadığını görüyoruz.

¹⁴ Bu dönemde bir elektrik arz açığı yaşanmadığı, bunun bir senaryodan ibaret olduğu söylemi, bugün bile kimilerince sürdürülebilmektedir. Bu senaryonun geçersizliğini gösteren kanıtlar, öncelikle TEAŞ'ın, doğruluklarından kimsenin kuşku duyamayacağı, her yıl sonu yayımlanan İşletme Faaliyetleri Raporları'dır. Merak eden başvurabilir. Yaşanan tüm enerji yargılamalarının baş aktörü AKP iktidarı döneminde hazırlanmış olan bu resmi dokümana da güvenmeyenlere söyleyecek sözümüz bulunmuyor.

DPT'nin sergilediği bu tutumun diğer bir anlatımı, Enerji Bakanlığı, **Mayıs 2008**'den sonra DPT tarafından **"olumlu görüş"** uygulaması süresiz durdurulduğu için, hiçbir yeni elektrik yatırım projesini yatırıma dönüştürememiş, geliştirerek yatırıma hazırladığı projelerin gerçekleşme şansı olmamış, Bakanlık, 2000 yılına kadar, DPT'nin **Mayıs 1998**'e kadar olumlu görüş vermiş olduğu **yetersiz kapasitede** projenin yatırımını gerçekleştirmekle yetinmek zorunda bırakılmıştır.

Enerji Bakanlığı'nca **Yap-İşlet-Devret** modeli kapsamında ele alınmış olup DPT'den olumlu görüş alabilmiş projeler 2000 yılına kadar gerçekleştirilip ticari işletmeye katıldıkları halde, bu kapasite, yüzünü gösteren **"Elektrik Krizi"**nin önlenmesi için yeterli olmadığından, 2000 yılı **Elektrik Krizi**'nde kritik günler yaşanmaya başlamıştır.

Kimileri, dönemin DPT Müsteşarı'nın bu görevinden, **30 Haziran 1999** tarihli ünlenen yazısından sayılı aylar sonra ayrılmasını, özellikle bu yazıdan dolayı Enerji Bakanlığı ile ters düşmesinin bir sonucu olarak değerlendirdi. Nitekim, aşağıda örnek olarak verdiğim o dönemde bir gazetecinin¹⁵ bu olayla ilgili **"Güvenen'in Başını Enerji Planı Yedi"** manşetli haberi bu iddiayı yansıtıyordu. Haberde sadece, DPT yazısı DPT Enerji planı diye geçiyordu, aslında yazı ya da plan fark etmiyordu. Haber özetle şöyleydi.

*"DPT eski Müsteşarı **Orhan Güvenen**'in, IMF müzakereleri ve 2000 yılı bütçesi ile ekonomik program hedeflerinin belirlendiği Yüksek Planlama Kurulu (YPK) toplantısı öncesinde görevden alınmasının arkasında, 'DPT Enerji Planı'nın olduğu ileri sürüldü. DPT'nin koordinasyonunda, Ağustos ayından bu yana hazırlıkları süren ve geçtiğimiz günlerde tamamlanarak, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve DPT'nin bağlı olduğu Başbakan yardımcılığına sunulan Enerji Planı'nda, yerli ve yabancı özel sermayeli olarak önerilen ithal kaynaklara dayalı termik santrallerin yerine, ağırlık ve önceliğin yerli kaynaklara dayalı santrallara verilmesi istendi.*

Yap-İşlet-Devret (YİD), Yap-İşlet (Yİ) ve İşletme Hakkı Devir (İHD) modelleriyle yapımı önerilen çok sayıda termik santralin bir anda yapımına

¹⁵ Zülfikar Doğan

başlanması ve devreye alınması halinde büyük enerji fazlasının ortaya çıkacağı ve bunun ulusal kaynakların israfına yol açacağı görüşüne yer verilen DPT Enerji Planı'nda, en azından ileride bu santralleri devralması yükümlülüğünün ortadan kaldırılması için YİD yerine Yİ ve İHD modellerinin öncelikle uygulanması önerildi.

*...DPT'nin bu çalışması ve hazırladığı **Enerji Planı**, çatlağa neden oldu. Planın Tahkim'i bekleyen yabancı sermayeli enerji yatırımcılarını ürküttüğü öne sürülürken, DPT planının son bölümünde, mümkün olduğu kadar küçük projeler dahil hidrolik ve rüzgar potansiyelinin değerlendirilmesi, linyit kaynaklarının ön planda tutulması görüşü yer aldı."*

Orhan Güvenen'in görevden ayrılmasından sonra yerine DPT Müsteşarı olan **Akın İzmirlioğlu**, 6-7 ay sonra Başbakanlıkta, Hazine Müsteşarı ve Enerji Bakanlığı Müsteşarıyla birlikte, tümüyle ithal yakıtı dayalı beş büyük **Yap-İşlet** santralının acilen yapımına yeşil ışık yakan mutabakat belgesini imzalıyordu. DPT'nin, yerli enerji kaynaklarına öncelik veren planının, o sırada kritik hale gelmiş olan ülke elektrik arz açığına çare olacak bir yanı kalmamıştı. Böylece, **Güvenen**'in görevden ayrılmasına, iddia konusu yapılan DPT'nin aslında "**DPT usulü bir enerji planı**" olan malum yazısı ve elbette dönemin ülke siyasal yönetimini fevkalade rahatsız ettiği anlaşılan Enerji Bakanlığı ile uyumsuzluğunun sebep olduğu tescil ediliyordu.

Güvenen'in sorunu, tahminlerin ötesinde, görevde olduğu dönemde ülke enerji gereksiniminin kritik ve acil durumda geliştiğini sezmesi,¹⁶ ancak bu sezgisini uygulamaya yöneltilip, Enerji Bakanlığı'ndaki projelerin önünü açmak yerine, tam aksini yaparak süresiz kapatmasıydı. Dönemin DPT Müsteşarı, DPT'deki çok güvendiği "**uzmanlarının**" kısır görüşlerinin ve önyargılarının kurbanı olmuştu.

¹⁶ Bu sezgisini, ilerleyen yıllarda Yüce Divan'daki tanıklığı sırasında dile getirecektir.

“Bakan, Hemen Sakal Bıraksın”

Enerji/elektrik sektöründe özellikle 1997-2000 döneminde yaşanan, DPT gibi enerji alanında da planlama sorumluluğu taşıyan üst düzey kamu kurumlarının ve özellikle olayların üzerine sorumsuzca gitmeyi yeğleyen medyanın tümünden “önyargılı” politikasının çarpıklığını, sayıları çok az da olsa görebilen medya mensupları da çıkmıştır. Bunlardan biri, bir ekonomi gazetesinde köşe yazarı **Emre Kocaoğlu**, “**Cumhur Ersümer Hemen Sakal Bıraksın**” başlıklı yazısında, bakınız, gerçeklere yaklaşımda ne kadar başarılıdır.¹⁷

“Atasözlerimizi küçümsememek lazım. Yüzyılların sosyal ve siyasal imbiğinden süzülüp gelmiş önemli hikmetler vardır çoğunun içinde. Mesela; haklı olduğumuz halde sözümüzü dinlemeyenlere, ‘Sözümü dinletmek için sakal mı bırakayım?’ deriz.

*Benim önerim, Enerji Bakanı **Cumhur Ersümer**’in hemen sakal bırakması. Hatta, konu o kadar acil ki, sakalın doğal olarak uzamasını bile beklemesin. Hemen bir takma sakal alıp taksın ki, hiç olmazsa bundan sonra **Ersümer**’in doğru sözlerine kulak verilsin.*

***Ersümer**, yıllardır, hemen önlem alınmazsa enerji darboğazının geleceğini, elektriğin yetmeyeceğini, ülkenin karanlıklara boğulacağını söylüyor. Geçen kış, karanlığın yanı sıra soğuğu da yaşadık. Doğalgaz yetmediği için başkent Ankara günlerce titredi.*

*Ama, bu sıkıntının sorumlusu **Ersümer** de değil, Enerji Bakanlığı da. Adamlar yıllardır bu tehlikeli tabloyu görüyorlar ve enerji sıkıntısı doğmasını diye yatırım istiyorlar.*

*Buna karşılık, biz ne yapıyoruz? **Ersümer** gibi pırl pırl bir insana iftiralar atıyoruz. Yatırımları engelliyoruz. Yani, karanlığı kırmızı mumla davet ediyoruz. Ondan sonra karanlıklar basınca da **Ersümer**’e yükleniyoruz.*

*Devletin koca DPT’si, **Ersümer**’in 60 kúsur projesinin tümünü birden karalıyor ve reddediyor. Ama, peşinden **Başbakan**, bu projelerin yarısını uygun bulup acilen devreye sokulmasını istiyor. Demek ki, projelerin en az yarısı*

¹⁷ Finansal Forum, 21 Eylül 2000

doğruymuş. Demek ki, DPT'nin bu hayati konuda yanılma oranı en az % 50 imiş.¹⁸ Şimdi gelin de, DPT'nin ülkenin diğer hayati sorunlarındaki hesaplarına inanın.

Ciddi bir devlette ne yapılırdı? DPT Müsteşarı hemen görevden alınırdı. Çevresinde onun türünden kim varsa ayıklanırdı ve yerlerine gerçekten ehil olanlar getirilirdi. Ayrıca, bu takımın her konudaki hesapları ve tahminleri gözden geçirilirdi. Ama, biz neredeyse madalya vereceğiz bu **beceriksiz bürokratlara**.¹⁹ Adamlar, ehliyetsizlikten (ya da partizanlıktan, artık her ne ise) memleketi karanlıklara mahkûm ediyor. Biz hâlâ onları dinliyoruz. Türkiye mecbur mu böyle kahredici küçüklüklere?

Artık kimsenin kuşkusu kalmasın. Türkiye'nin acilen enerji (elektrik) yatırımlarına ihtiyacı var. Bu arada nükleer enerjiyi ihmal edersek, yarın pişman oluruz. Avrupa ülkeleri, enerjilerinin büyük kısmını nükleerden karşılıyor. Kaynak çeşitlendirmesi için bunu % 20'lere indirmeye karar veriyorlar. Bizde ise nükleer % 0. Yani, adamlar % 70'den ya da % 30'dan % 20'ye inecekler. Biz ise % 0'dan % 20'ye çıkacağız. Yapılması gereken bu. Ama, biz Avrupa'daki kapatma kararlarını '**optimuma inmek**' yerine '**vazgeçip toptan kapatmak**' diye anlıyoruz. Ve bu yanlış yoruma dayanıp, ülkemizde nükleer enerjiyi hiç başlatmadan öldürüyoruz.

Oysa, çevre bakımından da, güvenlik bakımından da, bağımsızlık bakımından da en sağlamı nükleer enerji.

Gelin görün ki, **Ersümer'in sakalı yok.** Adam yıllardır doğruları söylüyor da, kimse dinlemiyor. Ve ülke karanlıklara gömülüyor. Hadi bakalım, şimdi, **Necip Fazıl'ın şiiri gibi 'Örtün üstüme, örtün serin karanlıkları'**.

Ersümer'in sözünü dinlemeyenlere, sebep oldukları uğursuz karanlıklar hayırlı olsun."

¹⁸ Yazar burada, Enerji Bakanlığı portföyündeki özel sektör projelerini sayı olarak (60 kısıur proje) veriyor. Ancak, niteliğini açıklamasa da, kapasite olarak % 50'sinden söz ediyor. Başbakan Ecevit'in acilen yatırıma dönüştürülmesi talimatı verdiği bu projeler, Yap-İşlet modeli kapsamındadır. Bu projelerin toplam elektrik üretim kapasitesi 40 milyar kWh'in üzerinde olup, yazarın yorumunu doğrulayan büyüklükte bir kapasitedir.

¹⁹ Yazarın sözünü ettiği bürokratlardan, DPT Müsteşarları'nın yanlış yönlendirilmesinde etkili olan uzman takımından kalanlar bu kitabın hazırlanışı aşamasında DPT'deki görevlerine devam ediyordu. Kitabımızın ilerleyen bölümlerinde bu DPT uzmanlarından söz edilecektir. Yazarın sözünü ettiği "beceriksizliklerde" önemli payı olan bunlardan biri, yazarın öngörüsünün aksine "ayıklanma" yerine ödüllendirilerek Enerji Bakanlığı'nda en üst düzey görevlere transfer oldu, AKP döneminde de gözde.

Emre Kocaoğlu, aradan geçen yedi uzun yıldan sonra, o zaman savunduğu Enerji Bakanı'nın ilerleyen zamanda başına örülen çoraplardan sonunda aklandığını dikkate alırsak, saptamalarında (onun gibi biz de yüzdelerle belirtelim) % 100 isabet kaydetmiş bulunuyor. Kendisi, (yine onun ifadesindeki gibi) **"beceriksiz, ehliyetsiz"** ve (onu da biz ekleyelim) **"planlamacı"** unvanlarına karşın **"gerçekleri ve geleceği görmekten yoksun"** bürokratların tarafını bilinçsizce tutan, onların söylediklerine Tanrı kelâmı gibi inanan, ancak ülkelerini elektriksiz bırakacak bir sonucu göremeyen bir yığın **"aymaz"** arasında gerçekleri gören nadir kişilerden biri olarak alkışlanmaya değer.

Türkiye, bu saptamalara rağmen, sonuçları çok ağır bir elektrik krizi yaşamadı. Çünkü, ülkemizde 2000 sonu ile 2001 yılı başında iki büyük ekonomik kriz yaşandı ve yılda % 8,5 artış gösteren elektrik talebi bir anda 10 puan geriledi. 2001 yılında elektrik talep artışı % -1,1 oldu. Yani, 2001 yılında 2000 yılından da az elektrik tüketildi. Böylece, kriz ertelenmiş oldu. 2002'de de elektrik talep artışı % 4,5 dolayında düşük bir oranda kalınca kriz yine etkili olamadı. 2002 yılı sonundan itibaren, yazarın da sözünü ettiği, dönemin Başbakanı'nın²⁰ yapılması talimatını verdiği **Yap-İşlet** modeli büyük kapasiteli santraller devreye girince elektrik krizi tehlikesi tamamen ortadan kalktı.

Kitabımızın değişik bölümlerinde anlatacağız ama, burada da değinmeden geçemeyeceğim. Bu kez, işe Başbakan talimatının da karıştığı santrallerin tamamı iki yıl içinde devreye girince, Türkiye'de **"hem elektrik, hem de doğalgazda enerji fazlasına yol açıldı"** vaveylâsının koparılması gecikmedi ve **Emre Kocaoğlu'nun, "yaptığı işlerin en az yarısı doğrudu"** diye savunduğu dönemin Enerji Bakanı, **"ülkeyi enerjisiz bırakan değil, enerji bolluğuna kavuşturan"** ilk ve son Enerji Bakanı sıfatıyla, 2001 yılı başında ülke gündemine sokulan **"Beyaz Enerji"** operasyonu ile başlatılan sürecin devamı olarak 2004 yılının sonlarında Yüce Divan'a sevk edildi.

Sonunda, Yüce Divan, yapılmak istenenleri, atılan iftiraları, neyin doğru, neyin yanlış olduğunu kanıtlarıyla gördü ve **"beraat"** kararları ile Bakan'ın ve onun görev döneminin doğrularına inananların hakkını teslim etti.

²⁰ Bülent Ecevit

Bölüm III

Enerji'de Spekülatif Durumlar

“Spekülasyon”un Büyük Larousse Sözlük Ansiklopedisi'ndeki tanımı “Her türlü soyut yapı, dayanaksız, kanıtlanmamış yorum” olarak verilmektedir. Spekülasyonu uğraş, hatta *-inanılması güç ama gerçek-* meslek edinen kimselere “spekülatör“ dendiğini de biliyoruz.

“Spekülasyon”un kısa sözlük tanımını açarsak, spekülasyonu “iş” edinenlerin; “soyut konularla uğraştıkları, dayanaksız ve kanıtlanmamış, hatta kanıtlanması olanaksız yorumlar ve yargılarla ortaya çıktıkları, bu uğraş biçimiyle yanıltıcı bilgiler vererek ve gerçek dışı iddialar üreterek, yanlış bilgilendirilmiş ve yönlendirilmiş bir kamuoyu oluşturmayı amaçladıkları” ortaya çıkmaktadır.

Enerji sektörü, belki de “spekülasyon” örnekleri bakımından en “zengin (!)” sektör durumundadır. Burada, en çarpıcı birkaç örneği vermeden duramayacağım. Ülkemiz enerji sahnesinde repertuara alınan oyunlar gerçeğini, bu örneklerle tanışmadan görmek oldukça zordur. Özellikle elektrik enerjisi, doğal olarak gözle görülemeyen, ancak etkileriyle (ışık, ısı...) varlığını gösteren özelliindedir. Bu sektördeki spekülatif örnekler de, aynı, elektriğin doğal hali gibi, önümüze geldiğinde gerçekleri göremiyoruz. Buradaki “etki”; kanıtlar ve zaman'dır. İlerleyen zamanda ortaya çıkan

kanıtlar, spekülasyonların ve spekülatörlerin gerçek yüzünü ortaya çıkarmaktadır.

Vereceğim örneklerin ilgilileri beni bağışlasınlar. Aslında, onların spekülatif durum yaratan beyanları, alıntıları ya da yazıları iyi niyete dayalı olabilir. Ancak, madem ki, enerji gibi her bakımdan “stratejik”, aynı zamanda “karmaşık” bir konuya girmişlerdir; hata yapmamak, bir skandala neden olmamak, hedef aldıkları kurumlara ve bireylere haksızlık yaparak zarar vermemek, kamuoyunu yanlış bilgilendirmemek için çok dikkatli olmak zorundadırlar. Buna özen göstermedikleri durumda, bu davranışlarının doğal sonucu olan hatanın, skandalın ve faturanın eninde sonunda ortaya çıkması kaçınılmazdır.

Daha önce de sözünü ettiğimiz enerji konularıyla ilgili kitaplardan “**Mavi Akım, Avrasya’da Çözumsuzlüğün Öyküsü**” kitabını¹ yayımlayarak enerji konularına derinliğine girmeye çalıştığı gözlenen bir gazeteci-yazarın, kitabının yayınlanmasından yaklaşık üç yıl önce çalıştığı gazetede aşağıdaki haberi yayımlanır.

Haberin başlığı; “**Trakya Bölgesinde Elektrik Toprağa Veriliyor**” biçiminde düzenlenmiştir. Haberin içeriğinde ise gazeteci-yazar; “*Enerji sektöründeki plansız ve programsız yapılanmanın Türkiye’ye maliyetinin her geçen gün arttığını, Türkiye’nin bir bölümü enerji kısıntısı ile karşı karşıya kalırken, Trakya bölgesinde ve Bursa’da enerjinin (elektrik) toprağa verilmesi zorunluluğunun doğduğunu*” ciddi biçimde okurlarına aktarmaktadır.

Bir gazeteci, duyduğunu değil, kaynağını ve kaynağının güvenilirliğinden, doğruluğundan emin olabildiği, dolayısıyla kanıtları olan bilgiyi haber yapar. Aksi durumda, gazeteci olmaya gerek yok, herkes oturur haber yapar, haber yazar.

At atabildiğin kadar, hayal alemin ne kadar genişse. Yapılan tek kelime ile spekülasyondur.

Bir gazeteci, “*ülkenin büyük bölümünün karanlıkta olduğunu, Trakya bölgesi ve Bursa’da ise enerji bolluğu olduğunu*” güvenilir kaynaklardan saptamışsa

¹ Kitap: “Mavi Akım, Avrasya’da Çözumsuzlüğün Öyküsü” Fırat Gazet, 1. Bas. Nisan 2004

haber yapabilir. Ancak, verdiği haberin nedeninin “enerji sektöründe plansız ve programsız yapılanma (yani, ülkede rastgele santral kurulması)” olduğunu hangi yöntemle doğrulayarak, haberinin güvenilirliğinden emin olmuştur? Bu sorunun yanıtı olmadığı için de, sonu “zırva” ile biten bir haber yazmıştır. Burada daha vahim bir zırva olan diğer saptama da “elektriğin toprağa verilmesi” biçimindeki iddiadır.² Çünkü, “elektriğin toprağa verilmesi” gibi bir iddianın ya da eylemin, bilimsel olarak da, uygulama olarak da kabul edilebilir bir yanı yoktur. Daha doğrusu, dünyada böyle nitelenen bir olay yoktur. Elektrikte “topraklama” adıyla yapılan güvenlik önlemi'nin de gazeteci-yazarın amaçlayıp anlattığı ile ilgisi yoktur. Gerçekte olmayan, olması mümkün olmayan bir olayı haber yapmak da bilgisizlikten kaynaklanan spekülasyondur.

Ne yazık ki, enerjinin karmaşık konularını kendi penceresinden skandal yaratarak görenler gibi, ülke kamuoyunda hâlâ pek çok kişinin “elektriğin kendilerine daha ucuz verilmesi dururken, nasıl olup da toprağa (!) verildiğini?” sorgulamayı sürdürdüğü gerçeğini yaşamaktayız.

DPT Müsteşarı'nın Kulakları Çınlasın !

2001 yılının hemen başında bir gazetede³ bir bayan ekonomi yazarımız; “Prof. Güvenen'in Kulakları Çınlasın” başlıklı, “Prof. Orhan Güvenen'in imzasını taşıyan (Enerji Bakanlığı'na muhatap) 30 Haziran 1999 tarihli yazıdan bir paragraf” diye başladığı köşe yazısında Müsteşar'ın;

“Müsteşarlığımızca yapılan çalışmada, 2005 yılında yaklaşık 15 milyar metreküp doğalgaz ihtiyacı gözükmesine karşın, BOTAŞ'ın 30 milyar metreküp tüketim öngördüğü, buna göre gaz alımının planlandığı görülmektedir. Bu durumda, 2005'te 15 milyar (metreküp) gazın ihtiyaç olmaması nedeniyle tüketilemeyeceği ve “take or pay (al ya da öde)” şeklindeki anlaşmalar gereğince bedelinin ödenmek zorunda kalınacağı, gazın tüketilmek istenmesi durumunda ise gereksiz santral yatırımlarına gidileceği anlaşılmaktadır.” dediğini, “bu satırları okurken, Enerji Bakanı

² Ciddi bir iddia olduğu, benzetme ya da esprî olmadığı, haberdeki ifadeye göre açıktır.

³ Meral Tamer, Milliyet, 25 Ocak 2001.

Cumhur Ersümer'in (M.Tamer'in gazetesinin) yazı işleri toplantılarına katıldığında DPT'yi nasıl eleştirdiğini, kısa bir süre sonra da Güvenen'in görevden alındığını anımsadığını söylüyor ve devam ediyor: "Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve TEAŞ'ın yıllık elektrik tüketimiyle ilgili tahminlerinin, Elektrik Mühendisleri Odası (EMO)'nın öngördüğü rakamların tam iki katı olduğunu ilk duyduğumda nasıl hayret etmişim. BOTAŞ eski Genel Müdürü **Hayrettin Uzun'un** bu konuda nasıl da nefes tükettiği aklıma geldi."

Bu yazıdan bir gün önce, bir başka gazetede dönemin DPT Müsteşarı'nın yazısı, "**Dinamit Gibi Rapor**" başlığı atılarak şöyle veriliyordu:⁴

"Beyaz Enerji ile ortaya çıkan gerçeklere (!), yaklaşık bir buçuk yıl önce DPT Müsteşarı **Orhan Güvenen** tarafından hazırlanan raporda dikkat çekildiği ortaya çıktı.

Orhan Güvenen'in raporunda, gerçekçi olmayan doğalgaz ve elektrik enerjisi hesaplamaları nedeniyle ihtiyaç fazlası santral ihalesi projelerine imza atıldığına dikkat çekildi"

O tarihlerde, o tarihten önce ve sonra çok sayıda gazeteci-köşe yazarı, dönemin DPT Müsteşarı'nı ve onun "**okuyanları, gözlerine inanamaz duruma getiren**" (!) raporunu göklere çıkaran sayısız yazı kaleme aldılar, TV' larda benzer içerikli programlar yayımlandı.

Sonunda Hangisi Gerçekleşti?

Dönemin DPT Müsteşarı'nın, Elektrik Mühendisleri Odası gibi meslek kuruluşlarına ve onlara kayıtsız koşulsuz inanan köşe yazarlarına onaylattığı "**Türkiye'nin elektrik ve doğalgaz gelişimine yüzde yüz ambargo koyma**" sonucunu doğuran iddiaları mı, yoksa, bu kurum ve kuruluşların beğenmeyip yerden yere vurdukları aslında TEAŞ ve BOTAŞ'ın, onlara göre Enerji Bakanlığı'nın Uzun Dönemli Enerji Projeksiyonları ve uygulamaları mı?

Bir kısım basının "**Rapor**" olarak nitelediği, aslında DPT uzmanlarınca

⁴Murat Kelkitlioğlu, Yeni Şafak, 24 Ocak 2001

hazırlanarak Müsteşar imzası ile Enerji Bakanlığı'na gönderilen 'Gizli' damgalı DPT yazıları ve bu yazılar üzerine adeta "İddianameler (!)" düzenleyen köşe yazarları ve meslek odaları, BOTAŞ'ın 2005 yılı sonu doğalgaz projeksiyonunu **30 milyar metreküp** olarak belirlemiş olmasını kalemlerine ve dillerine dolayarak, aynı yıl gaz ihtiyacının **15 milyar metreküp**'ü geçmeyeceği iddiasıyla ülkeyi velveleye vermişlerdi.

Tartıştığımız DPT yazısında, Enerji Bakanlığınca **30 milyar metreküp** tahmin edilen 2005 yılı doğalgaz talebinin, **15 milyar metreküp**'ü geçmeyeceği ileri sürülürken, bu tüketimin **elektrik enerjisi** üretimi için gerekli miktar olduğu belirtilmiştir. İyi de, bu yazının söz konusu olduğu 1999 yılında ülkemizde doğalgaz kullanımı yaygınlaşmamıştı ki, sadece beş ilimizde⁵ doğalgaz vardı. **10 milyar metreküp/yılı**'ı biraz aşan doğalgaz kullanımının en büyük kısmı kamu ağırlıklı olarak doğalgaz kombine çevrim santrallerinde elektrik üretimi için kullanılıyordu. 2000 yılından itibaren doğalgazın Türkiye'nin hemen her yöresine ulaştırılması planlanmıştır.

Türkiye, daha 90'lı yılların ikinci yarısında elektrikte "arz açığı" ile karşılaşmıştı. 1996 yılına gelinceye kadar elektrik dış satımı, dışalımından fazla olan ülkemiz bu yıldan başlayarak elektrik dış alımını giderek artırmak zorunda kalmış, elektrik dış alımımız 2001 yılında **4,6 milyar kWh** ile tarihinde rastlanmayan bir zirve değerine ulaşmıştı.⁶ Bunun dışında, ülkemizin konutların ısıtılmasında doğalgaza yönelmesinin, özellikle büyük kentlerimizde çevre kirliliğinin büyük sorun oluşturması sonucu olduğu unutulmamalıdır. Eğer doğalgazın ülkemizin tüm yörelerine ulaştırılması planının ilk aşaması geciktirilmeden uygulansaydı, BOTAŞ'ın, dolayısıyla Enerji Bakanlığı'nın doğalgaz projeksiyonlarının tartışılacak hiçbir yanı olmayacaktı.

İlerleyen zamanda, DPT'nin tartışma konusu yazısında referans verilen, 2005 yılı sonunda Türkiye'nin doğalgaz tüketimi, **30 milyar metreküp**'e yakın bir değer olarak **27 milyar metreküp**'ün biraz üzerinde gerçekleşmiştir. Bu sırada, hâlâ beş ilimiz dışındaki hiçbir ilimizde doğalgaz kullanılmamaktadır. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, o dönemde doğalgaz sadece beş ilimizde kullanılıyor durumda bırakılmayıp program uyarınca daha fazla ilimize

⁵ İstanbul, Ankara, Eskişehir, İzmit, Bursa.

⁶ TEİAŞ 2005 Yılı Elektrik Sistemi İşletme Faaliyetleri Raporu, Temmuz 2006

kullanılıyor durumda bırakılmayıp program uyarınca daha fazla ilimize ulaştırılabilseydi, 2005 yılı doğalgaz tüketimimiz rahatça 30 milyar metreküpü aşardı. AKP iktidarı ve onun Enerji Bakanlığının ve Bakanının bu konuda da çok geç uyandığı ortaya çıkıyor.

Nitekim, Türkiye doğalgaz sisteminin, ilk aşamada doğalgaza kavuşturulmuş olan beş ilin dışındaki illere de gecikmeli olarak sürdürülen genişletilmesi çalışmaları büyük çapta sonuçlandığında, 2007 yılı sonunda Türkiye doğalgaz tüketimi **30 milyar metreküp/yıl** sınırını aşmıştır.

Bütün uzun dönemli planlamalar gibi, Enerji Planlamaları da kaçınılmaz olarak zaman zaman revize edilir. BOTAŞ'ın 90'lı yılların ikinci yarısında, o dönemin koşullarında hazırladığı doğalgaz projeksiyonları da geçen zamanda koşulların değişmesiyle revize edilmiştir. Örnek olarak, BOTAŞ'ın Şubat 2000 tarihini taşıyan kısa dönemli (4 yıl) doğalgaz revize planını alalım. Bu plana göre, 2001 yılında Türkiye doğalgaz talebi **15,8 milyar metreküp**, bu talep içinde elektrik üretimi için öngörülen doğalgaz **9,8 milyar metreküp (% 62)**'tür. Planda, 2004 yılı doğalgaz talep tahminleri ise, Türkiye için **23,7 milyar metreküp**, bu kapsamda elektrik üretimi için **17,6 milyar metreküp (% 74)**'tür.

Buna karşılık Türkiye'de 2001 yılında **16,7 milyar metreküp**, 2004 yılında **22,2 milyar metreküp**, yukarıda da belirtildiği gibi, bir dönem DPT tarafından referans yıl seçilen 2005 yılında ise **27,2 milyar metreküp** doğalgaz tüketilmiştir. Bu tüketim içinde elektrik üretimi payı da projeksiyonlardaki gibi, **% 75 (20 milyar metreküp)** dolayında gerçekleşmiştir. Dolayısıyla, sayın **Güvenen**'in bir zamanlar Türkiye kamuoyunu birbirine katan 2005 yılı elektrik sektörü doğalgaz tüketim tahmini tutmamış, aynı yıl doğalgaz tüketimi kendisinin tahmin ettiği **15 milyar metreküp** yerine, **% 33 gibi büyük bir artı yönde sapmayla 20 milyar metreküp** olmuştur.

Bu tezimizin sağlamlasını, BOTAŞ'ın 2001 yılında yayınladığı resmi bir bültendeki alıntı ile yapalım. Bültende, 18. sıra sayılı "**Türkiye'nin Doğalgaz Talebi, Önceki Yıllara Göre farklılık Göstermiş midir?**" başlıklı bölümde; "**Örneğin; 1996 yılı sonunda, Meclis Plan ve Bütçe Komisyonu'nda konuşan dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı,**⁷ **'ülkemizdeki doğalgaz talebinin 2000 yılında 27 milyar metreküp'e, 2010 yılında da 50 milyar metreküp'e ulaşacağını'** ifade etmiştir.

⁷ Recai Kutan

Mart 1997'de, dönemin BOTAŞ Genel Müdürü, Türkiye'nin 2010 yılındaki doğalgaz ihtiyacını **58 milyar metreküp** olarak belirtmiştir.

Mavi Akım'a (her fırsatta) en sert eleştiri yönelten bir gazetede,⁸ Türkiye'nin 2010 yılındaki doğalgaz tüketiminin **58 milyar metreküp**'ü bulacağı haberi yer almıştır.

Dolayısıyla, bugün ülkemizin doğalgaz ihtiyacı konusunda söylediğimiz rakamlar, belirli bir amaca dönük ve abartılı değildir, tam tersine Türkiye gerçeklerine uygundur." denilmiştir.

AKP iktidarının Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 2007 yılında yayınladığı resmi bültenin "**AK Parti İktidarıyla Enerji'de neler değişti? Farkeden Ne Oldu?**" başlıklı giriş bölümünde; "*Doğalgaz şimdi 47 ilimizde. BOTAŞ'la 4,5 yılda 4700 km boru hattı döşeyerek daha önce 9 ilimize ulaştırılmış olan doğalgazı 47 ilimize ulaştırdık. 2007 sonu hedefimiz 59 il. 2009 sonu hedefimiz tüm iller. Bir zamanlar en pahalı doğalgazı kullanan ülkelerden biri olan Türkiye, şimdi en ucuz (!) doğalgazı kullanan ülkeler arasında.*"deniyor.

Ve 2007 yılı sonunda, Türkiye'nin doğalgaz tüketimi **30 milyar metreküp**'ün üzerindedir.

Okur, bu tahmin ve gerçekleşme değerlerine bakarak, ülkemizdeki doğalgaz projeksiyonlarının ne kadar küçük sapmalar gösterdiğini, yani doğalgaz talep tahminleri ile gerçekleşen tüketim değerlerinin ne kadar birbirine yakın olduğunu, dolayısıyla, 1999 yılına ait tartışılan DPT yazısındaki tümüyle varsayıma dayalı iddiaların abartılmasının ne denli gereksiz olduğunu ilk bakışta görebilecek durumdadır.

⁸ Cumhuriyet gazetesi, 21 Mart 1997

“Mavi Akım”, Türkiye'yi Kurtardı

Burada, bir gerçeği daha dile getirelim. Türkiye, doğalgazı ilk kez Rusya'dan Batı boru hattı ile almıştır (1987). Doğalgaz tüketim gerçekleştirmelerinden de görüldüğü gibi, artan tüketimi karşılamak için Batı doğalgaz boru hattı kapasitesinin artırılması, İran doğalgaz bağlantısı, Cezayir ve Nijerya LNG (sıvılaştırılmış doğalgaz) anlaşmaları kapasitesi de yeterli olmayınca, Karadeniz geçişi “**Mavi Akım**” doğalgaz boru hattı gündeme gelmiştir.

Son doğalgaz projesi (**Mavi Akım**) ilk kez gündeme getirildiğinde,⁹ fazla dikkat çekip sansasyon yaratacak haber olmamış, zaman ilerleyip proje sözleşme aşamasına geldiğinde¹⁰ özellikle medya konuya girince, vaktiyle birinci Boğaz Köprüsü ve Keban baraj ve hidroelektrik santrali projeleri gündeme geldiğinde olduğu gibi Türkiye'de yer yerinden oynamıştır. Proje, ülkenin ve medyanın bir numaralı tartışma konusu haline gelmiş, üzerine raporlar düzenlenmiş, İddianameler hazırlanmış, yargılamalar yapılmış, kitaplar yayımlanmıştır.

Mavi Akım projesi, başlangıçta, “*Karadeniz'in 2000 küsur metre altından nasıl geçer?*” Tartışmalarına, ilerleyen zamanda, “*Türkiye'ye ihtiyacının çok üzerinde doğalgaz alınıyor, bu gaza tonla döviz ödenecek, sözleşmedeki 'al ya da öde' şartı nedeniyle tüketmediğimiz gaza milyonlarca dolar ödemek zorunda kalacağız, üstelik Rusya'ya bağımlılığımız da bağımsızlığımızı riske atacak kadar arttırılıyor, ülke riske sokuluyor*” iddialarına yol açmıştır. Bütün bunlara ek olarak, anlaşma kapsamında Samsun-Ankara doğalgaz boru hattı projesi, işin bir Rus-Türk firma ortaklığına ihalesiz verilmesi ve bu firmaya yüklü miktarda avans ödenmesinin usulsüzlük olduğu iddiasıyla uzun süre medya gündeminden inmemiş, yargı konusu olmuştur.

Ancak, zaman ilerledikçe, doğalgaz kullanılan kentlerin sayısı arttıkça “**Mavi Akım**” projesinin değeri ortaya çıkmış ve vazgeçilmez olduğu, “**zamanında iyi ki gerçekleştirilmiş**” görüşü kamuoyunun çoğunluğunda geçerli olmuştur. Çünkü, yakın tarihlerde, yaz kış fark etmeden doğalgaz ikmalinde en küçük bir aksamada dahi **Mavi Akım** boru hattından alınan gaz her defasında kurtarıcı olmuştur.

⁹ Enerji Bakanları Hüsnü Doğan ve Recai Kutan dönemleri

¹⁰ Enerji Bakanı Cumhur Ersümer dönemi

Mavi Akım projesinin başlangıcı oldukça eski tarihlere dayanmaktadır. Bu konudaki girişimlerden bazı örnekler verelim.

19 Temmuz 1994'de, DYP-SHP koalisyon hükümeti döneminde, Ankara'da Başbakan Yardımcısı **Murat Karayalçın** ile Rusya Federasyonu Birinci Başkan yardımcısı **Oleg Soskovets** arasında imzalanan Protokol,

"Türkiye'de ve üçüncü ülkelerde faaliyet göstermek üzere doğalgaz konusunda ortak şirket kurulması" ile ilgilidir.

31 Ekim-1 Kasım 1994'de, **Çiller** Azınlık Hükümetinin Enerji Bakanı **Veysel Atasoy** ile Rus Gazprom Yönetim Kurulu Başkanı **R.I Veyahirev** arasında, *"Üçüncü ülkelere doğalgaz sanayi tesisleri kurulması ve işletilmesi için gerekli finansmanın sağlanması amacıyla ortaklık tesis edilmesine yönelik"* protokol imzalanmış ve BOTAŞ ile Rus şirketi arasında **19 Aralık 1995, 24-28 Haziran 1996, 21-23 Ağustos 1996, 3-7 Eylül 1997** tarihli protokollerle de işbirliği ve anlaşmaların geliştirilmesiyle ilgili ortak çalışmalar sürdürülmüştür.

29 Temmuz 1995'de, Moskova'da Devlet Bakanı **Onur Kumbarcıbaşı** ile Rusya Federasyonu Başbakan birinci yardımcısı **Oleg Soskovets** tarafından imzalanan protokol, *"Rusya'dan Türkiye'ye doğalgaz sevkiyatının artırılmasına yönelik uzun vadeli bir anlaşma hazırlanması ve bu anlaşma çerçevesinde Türkiye'de ortak yatırımlar aracılığıyla işbirliğinin geliştirilmesi"* konusundadır.

Toplam (nihai) kapasitesi **16 milyar metreküp/yıl** olan **Mavi Akım** projesi, Türkiye ile Rusya Federasyonu arasındaki üçüncü doğalgaz alım-satım anlaşmasıdır.

Mavi Akım projesinin ön sözleşmesi, Refah Partisi-Doğru Yol Partisi koalisyon Hükümeti döneminde, **26 Aralık 1996**'da imzalandı.

29 Ağustos 1997'de, dönemin Enerji Bakanı **Cumhur Ersümer** ile Rus Gazprom Yönetim Kurulu Başkanı **R.I.Veyahirev** arasında imzalanan protokolle, **Mavi Akım** projesinin yatırıma dönüştürülmesi startı verildi.

Mavi Akım projesi nihai aşaması olan, Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu arasında “**Karadeniz altından geçecek boru hattı ile Türkiye’ye gaz sevkine ilişkin**” Hükümetler arası Anlaşma **15 Aralık 1997**'de imzalandı.

Hükümetler arası anlaşma, **1 Nisan 1998**'de TBMM'nde görüşülerek kabul edildi ve bu konudaki **4357** sayılı yasa **4 Nisan 1998** günü Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Mavi Akım anlaşması sonucu tüm finansmanı Rusya tarafından karşılanarak İtalyan Eni/Saipem şirketler grubu tarafından inşa edilen 392 km uzunluğundaki denizaltı doğalgaz boru hattından ilk gaz alımı **20 Şubat 2003**'te gerçekleşti.

2006 kışında, Rusya'dan Ukrayna-Balkanlar üzerinden ülkemize giriş yapan Batı doğalgaz boru hattında, Ukrayna'dan kaynaklanan sorun nedeniyle, Rusya'nın gaz ikmalini kısıtlaması, ülkemizi de önemli oranda etkilemişti. **03 Ocak 2006** günü gazeteler haberlerinde, bu soruna çareyi, Rusya'dan Karadeniz geçişi ile direkt gaz aldığımız **Mavi Akım** boru hattı olarak gösterdiler. Hürriyet gazetesinin bu konudaki haber başlığı “**Ukrayna Gazı Çalarsa, Mavi Akım Var**” biçimindeydi. Sabah gazetesinde ise, “**BOTAŞ'ın B planından söz edilerek, aynı koşutta, “Yetkililer tarafından, Batı hattından gelen gazın miktar olarak düşmesi durumunda doğacak açığın, Mavi Akım'dan karşılanabileceğinin kaydedildiği”** belirtiliyordu.

DPT Müsteşarı'nın İkilemi

Dönemin DPT Müsteşarı;¹² 1999 yılında “*Uzun dönemde (2005 yılı sonu), Enerji Bakanlığı'nın, elektrik üretiminde kullanılacak doğalgaz ihtiyacına ilişkin 30 milyar metreküp/yıllık projeksiyonu tutarsızdır. Çünkü, 2005 yılında doğalgaz santrallerinde en çok 15 milyar metreküp gaz kullanılabilecektir*” gibi tartışmalı bir iddia ile ortaya çıkmıştı. Böyle bir iddiayı, sektörde her zaman değişen koşulları dikkate almadan ortaya atmak kadar büyük bir hata olamaz. Nitekim, kitabımızın önceki ve ilerleyen bölümlerinde değinildiği gibi, DPT'nin

¹¹ Sabah, 03 Ocak 2006, Olcay Aydılek'in haberi

¹² Orhan Güvenen

tartışmalı yazısının Enerji Bakanlığı'na gönderildiği ve aynı zamanda medyaya servis edildiği **30 Haziran 1999**'dan çok değil 1,5 ay sonra Marmara bölgesinde büyük bir deprem olmuş, aynı yılın sonuna doğru bunu Düzce, Bolu büyük depremleri izlemiştir. 2000 yılı sonları ve 2001 yılının ilk aylarında Türkiye iki büyük **ekonomik kriz** yaşamıştır. Bütün bu, önceden tahmini olanaksız gelişmeler, sektörde değişen koşulları oluşturmaktadır.

Ancak, DPT Müsteşarı, sektörde koşulların her zaman değişebileceği olasılığını göz ardı ederek Enerji Bakanlığı'nı, dolayısıyla Bakanı'nı, medyayı kullanarak kamuoyu önünde,

“Ülkemizin gereksinimi olmayan kapasitede doğalgaz ithal anlaşmaları yapıyorlar. Fazla doğalgazı tüketmek için de yine ülkemizin gereksinimi olmayan kapasitede doğalgaz santralleri kurmaya kalkışıyorlar. Biz, bu plansız uygulamaya yasal yetkimizi kullanarak, izin vermeyerek ülke çıkarlarını koruyoruz” mesajları verirken, esasında hiçbir kanıt ve mantığa dayanmayan bu uluorta mesaj furyasının sonunda suçladığı Enerji Bakanı'nın,¹³ hatta ondan sonra görev yapan Enerji Bakanı'nın,¹⁴ yıllar boyunca Yüce Divan'da sanık pozisyonunda, üzerlerine atılan iddialardan aklanmak için uğraş vermeleri sonucunun çıkacağını, bu siyaset adamlarının maddi, manevi yıkımları dışında kamuoyu nezdinde düşürüldükleri onarımı güç prestij kaybını düşünerek üzölmüş, **“keşke, o zaman olayları bu ölçüde abartmasaydık, geçerli kanıtları öne sürmeden yorumlarımızı gerçekleştireceğimiz gibi sunmasaydık”** demiş midir?

Bir dönemin DPT Müsteşarı'nın, 2005 yılında tanık olarak çağrılı olduğu Yüce Divan'daki ifadesi ve sorulara verdiği yanıtlardan böyle bir duygu içinde olduğu izlenimini edindik. Bir dönemde yazılarına yansıyan biçimiyle **“sert, kararlı ve affetmez”**, kısaca **“şahin”** bir DPT Müsteşarı gitmiş, yerine Yüce Divan'daki tanıklık görevini yerine getirmeye çalışan halim selim bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı gelmiş gibiydi. DPT eski Müsteşarı'nın bizim için bu şaşkırtıcı görüntüsü, ifadesine de yansımıştı. Okuru fazla sıkmamak için Yüce Divan tutanaklarından kısa bir örnekle yetineceğim.

¹³ Cumhur Ersümer

¹⁴ Zeki Çakan

“Yüce Divan Başkanı: Bakanların eylemlerine ilişkin bildiklerinizi, biraz önce yaptığınız yemine bağlı kalarak anlatınız, sizi dinliyoruz.

Tanık Orhan Güvenen: ...Takdir buyuracağınız gibi, bu gibi konularda temel olan bilgi ve bilginin asgari hatada olması önemlidir... Benim, mütevazı (şekilde) kamuda edinmiş olduğum deneyim, kamudaki kurumlar arasında genelde bilgi akışı pek yeterli değildir... Bizdeki (DPT) bilgilerle, Enerji Bakanlığı'nın ve BOTAŞ'ın bilgileri, verileri aynı olguda, düzeyde değildir. Tabii, biz, bilgiyi, temelde, takdir buyuracağınız gibi, Enerji Bakanlığı'ndan ve BOTAŞ'tan almak durumundaydık...

Bu kapsamda bizim görüşümüz, taleple ilgili bir olguydu. Enerji konusunda, Enerji Bakanlığı'nın ve BOTAŞ'ın belirttikleri, düşündükleri talebin yüksek olabileceği kanaatimiz vardı...Fakat, benim algılayabildiğim, yaptığımız muhtelif toplantılar kapsamında, Planlama'da çalışan arkadaşlarımdan edindiğim olgu, Enerji Bakanlığı'ndaki teknisyen arkadaşlarımız bu görüşte değildi. Sayın Başkan, zannediyorum, o dönemlerde kullanılan bir deyim vardı; **“Türkiye'yi karanlıkta bırakmak.”** Takdir buyuracağınız gibi, Devlet Planlama Teşkilatı olarak çok ciddi bir sorumluluğumuz vardı. **Yani, Türkiye'yi karanlıkta bırakmaya, bir yerde, sebebiyet veren durumda olmak çok ciddi bir olgu...**

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer: ...Enerji Bakanlığı'ndaki mevcut proje sayısının çokluğunun Devlet Planlama Teşkilatı'nın görev ve yetkilerini etkilemesi söz konusu mudur?

Tanık Orhan Güvenen: Arz edeyim efendim. Estağfurullah, böyle bir suçlama meselesi zannetmiyorum, en azından bizim tarafımızdan; fakat, olay teknik olay, teknisyen olarak olaya baktığınız zaman, o zamanki düşünce ve kanaatimiz, bir yerde, bu projelerde belirli bir seçim yapılması ve dolaylı olarak o Türkiye optimal¹⁵ kapsamında ve arz etmiş olduğumuz, tabii, bu sorunları bir ve iki yılda yalnız Sayın Bakan'ın döneminde çözmek mümkün değildir... ama, bunun bir matematik tutarlığı vardır.”

Nereden nereye... Müsteşarlık görevinde bulunduğu Ocak 1997 ile Ekim 1999 sonu arasında yazılılarıyla kükreyen DPT eski Müsteşarı'nın her biri birer

¹⁵ En elverişli, en iyi, en uygun.

çarpıcı “**itiraf**” tan ve can alıcı sorular karşısındaki **ikilemini** yansıtan **bocalamadan** ibaret olan ifadesine bakın. Günümüzde, bir dönemin doğrularını, dolayısıyla kurumunun **(DPT)** ve kendisinin yanlışlarını kabullenme **asaletini**, o dönemde, Müsteşarlık görevi sırasında göstermesi gerekmiyor muydu?

Bölüm IV

Müsteşar'ın Gafı: Tüketilmeyecek Elektriğe Yılda 7,5 Milyar Dolar

Ülkemiz enerji sahnesinde belki en çarpıcı gelişme, 1999 yılı sonunda giderek yüzünü gösteren **elektrik enerjisi krizi'nin**, dönemin koalisyon hükümetinde Başbakan **Bülent Ecevit** tarafından görülmesiyle, aralarındaki anlaşmazlıklar da dahil, ülkenin kapısına geldiği Enerji/elektrik darboğazına çözüm bulmaları için Devlet Planlama Teşkilatı'na ve Enerji Bakanlığı'na, bu ekibe Hazine'yi de katarak Müsteşarlar düzeyinde, bizzat "**özel görev**" verilmesiyle yeni bir aşamaya girmesidir.

Biri Bakanlık olmak üzere, devletin üç önemli kuruluşunun en üst bürokratik katını oluşturan Müsteşarları, konuyu, Bakanlık, DPT ve Hazine uzmanlarıyla birlikte enerjile ilgili kurumların uzmanlarından oluşan "**alt komisyon**"a havale eder.

Bu alt komisyon, DPT koordinatörlüğünde yirmiye yakın toplantı yaparak tam üç ay çalışır. Ancak, aslında DPT ile Enerji Bakanlığı arasındaki anlaşmazlıkların kaynağı olan bazı bürokratların, alt komisyonda da yerlerini, zihniyetlerini ve tutumlarını korumayı sürdürmeleri nedeniyle, komisyon bazı proje listeleri hazırlamaktan ileri gidemez.

Müsteşarların nihai toplantısı, **27 Mayıs 2000** günü Başbakanlıkta Başbakan **Ecevit**'in de bir süre katılıp bilgi olarak tavsiyelerde bulunduğu, Başbakan yardımcısı **Hüsamettin Özkan** başkanlığında, görevli üç Müsteşar ve onların Bakanlık ve kuruluşlarından on kadar üst düzey bürokratin katılımı ile yapılır. Toplantı sonunda, DPT uzmanlarının kurgulayıp, el yazıları ile kaleme aldıkları 10 maddelik bir metin "**Toplantı Tutanağı**" başlığında Müsteşarlar tarafından paraf edilir.

Kitabımızın "**27 Mayıs 2000 Belgesi**" bölümünde ayrıntılı olarak verildiği gibi, daha sonra tape edilerek imzalandığı ve resmen yürürlük kazandığı anlaşılan bu "**Resmi Tutanak**", yıllar boyunca enerji üzerinde oynanan oyunlar, oluşturulan senaryolara karşı gerçeklerin en önemli **hukuksal kanıt belgelerinden** belki de en başta gelenidir.

27 Mayıs 2000 belgesi uyarınca, toplam elektrik üretim kapasitesi **40 milyar kWh/yıl**'ın üzerinde (santrallerin sonuncusunun işletmeye açıldığı, 2004 yılında ülkemiz elektrik tüketiminin % 30'u, 2008 yılı elektrik tüketimimizin % 20'si kadar) olan, dördü doğalgaz, biri ithal kömür yakıtlı beş **Yap-İşlet** santrali, özel sektör tarafından tüm yatırım ve işletme finansmanı karşılanmak suretiyle, yatırımları 2004 yılı başına kadar tamamlanarak işletmeye açılır.

Kahvaltılı Basın Toplantıları

27 Mayıs 2000 toplantısından iki üç ay kadar kısa bir süre sonra, **27 Mayıs 2000** belgesinde imzası bulunan DPT Müsteşarı **Akın İzmirlioğlu**, kahvaltılı basın toplantıları düzenleyerek, bu toplantıların birinde "*Enerji Bakanlığı'nın DPT'ye proje göndermeyi sürdürdüğünden, Yap-İşlet-Devret projelerinin pahalı elektrik üreten projeler olduğundan*" yakınmış ve bu arada tarihe geçecek bir "**gaf**" yapmıştır. Ertesi gün ve daha sonraki günlerde gazeteler, DPT Müsteşarı'nın yakınmalarını ve iddialarını, ortada bir "**gaf**" olduğunu fark etmeden, "**Elektrikli Tartışma**",¹ "**Pahalı Elektrik İsyanı**" gibi çarpıcı başlıklarla yayımlamışlardır.

¹ Yeni Binyıl gazetesi, 27 Ağustos 2000

İzmirlioğlu, gazetecilerin: “Türkiye'nin enerji açığı konusunda Enerji Bakanlığı'ndan farklı düşünüyorsunuz. **Yap-işlet-Devret** projeleri ile pahalı elektrik kullandığımızdan söz ettiniz. Bir açıklama yapar mısınız?” sorusunu aynen şöyle yanıtlamıştır:

“...Önümüze gelen her projeyi imzalarsak, 2003-2004 arasında enerji fazlası çıkıyor. 2007'den sonra enerji açığı başlıyor. AB'de ortalama (elektrik) maliyeti 3 sent civarında. Biz, alım, girdi vs garantileriyle AB ortalamasından 2-4 kat pahalı elektrik alıyoruz. Pahalı elektrikle nasıl rekabet edebiliriz?”

Ve bombayı patlatıyor: “Her projeyi imzaladığımız ve hiçbir gecikme olmadığı varsayımıyla, **2005 yılından itibaren kullanmadığımız elektriğe yılda 7,5 milyar dolar ödeyeceğiz**. Kimsenin alınmaması gerekir. Bu konuda çözüm üreten DPT olmuştur.”

DPT Müsteşarı, biraz aşağıda açıklandığı ve basında da irdelendiği gibi, bilerek ya da bilmeyerek, büyük bir olasılıkla kurumundaki (DPT) kendisine bilgi ve belge ileten “uzman”larının kurbanı olarak büyük bir “gaf” yapmıştır.

Müsteşar'ın “gaf”ının çok az kimse farkına varmıştır. Farkına varmak için, enerji konularında yeterli bilgi sahibi olmak, sıfatı ve unvanı ne olursa olsun her söylenenin doğru olmayabileceğini düşünüp, iddia noktasına hangi yöntemle, nasıl geldiğini araştırmak, matematik işlemler söz konusu ise sağlamasını yapmak, böylece, ortaya atılan iddiaların doğruluğundan emin olmak gerekir.

Buradaki, DPT uzmanlarının oluşturup Müsteşar'a verdikleri anlaşılan, onun da hiçbir sağlama gereği duymadan doğrudan medya yoluyla kamuoyuna aktardığı basit, ancak yaşamsal nitelikte olduğu için inanılmaz **kuramsal ve matematiksel hatayı**, kısa bir süre sonra medyaya aşağıda açıkladığım biçimde yansıdığı gibi ortaya çıkarmakta gecikmedim. Bunu yapmam, beni ve benimle aynı koşutta düşünenleri Müsteşar'ın iddialarından kuşku duymakta haklı çıkarmıştır. Sonunda medya da, DPT Müsteşarı'nın iddialarının gerçeklerle, dolayısıyla ve daha da önemli olarak devlet ciddiyetiyle bağdaşmadığını görebilmiştir. Müsteşarın “**bu konuda çözüm üreten DPT olmuştur**” sözlerindeki “çözüm”ün de, sonuçta “çözüm” değil, “sorun” un ta kendisi olduğu ortaya çıkmıştır.

Aynı tarihlerde enerji konularının ezeli muhalifi bir gazetenin² iki saygın köşe yazarı, gazetede ki köşelerinde on gün arayla, konumuzla ilgili ilginç mi ilginç yazılara imza attılar. Bu yazarlardan **Orhan Erinç**, "**Bize Plan Değil, Pılav Lâzım Günlerine Dönerken...**" başlıklı köşe yazısında ve ondan bir süre önce de **Mustafa Balbay**, dönemin Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı'nın, basınla kahvaltılı sohbetindeki iddialarını **çok önemli bularak** köşelerine taşıdılar. Onlara göre, "**Enerji Bakanlığı tarafından 10 Yap-İşlet-Devret ve 5 Yap-İşlet projesi hazırlanmıştı.**" devamında:

*"İlgili Yasalar (3096 ve 4283 sayılı) gereği, projelerin DPT tarafından onaylanması gerekiyordu. Ancak, projeler DPT'ye takıldı. Enerjili medya (!), konuyu kurcalamaya başladı. Sonunda, DPT Müsteşarı **İzmirlioğlu**, gerçekleri (!) açıklamak gereksinimini duydu. Gazetelerin Ankara temsilcileri ve ekonomi muhabirleri ile kahvaltılı bir söyleşi yaptı.*

*Söylediklerinin özeti şuydu: 'Avrupa'da elektriğin kilovatu (doğrusu; kilovatsaat) ortalama **3 sent** (!). Bizdeki imtiyaz anlaşmalarında ise **7-12 sent** (!). AB ortalamasının 2-4 katı (fiyata) elektrik alırsak Avrupa ile nasıl rekabet edebiliriz?*

*Bu anlaşmalar (imtiyaz sözleşmeleri) uygulamaya girdiği takdirde, 2005 yılından itibaren kullanmadığımız elektriğe yılda **7 milyar dolar** (ABD doları) ödeyeceğiz (!).*

*Çünkü, üretilen elektriğe **alım garantisi** veriyorsunuz. Alım garantileriyle ilgili anlaşmalar tehlikeli (!) Bunun yanında başka garantiler de verilmiş...'*

*Müsteşar **İzmirlioğlu**'nun gerçekleri (!) yansıtan bu sözleri, en çok enerjili medyayı endişelendirdi. Onların endişelerini içine sindiremeyen Başbakan **Ecevit** hemen duruma el koydu. 1960'ların başında, '**Bize plan değil, pilav lazım**' diyen Adalet Partisi kodamanlarının yolundan giderek endişeleri giderdi" deniliyordu.*

Saygın bir gazetenin aynı saygınlıktaki köşe yazarlarının, yazılarında esprî katarak yer verdikleri iddiaların hemen tamamı, daha o tarihte geçerliliğini

² Cumhuriyet gazetesi, 11 Eylül 2000

yitirmişti. Çünkü, DPT Müsteşarı **Akın İzmirlilioğlu** ve selefi³ DPT Müsteşarı, Müsteşarlardan alıntı yapan köşe yazarlarının sözünü ettiği 10'dan da fazla (22 proje) **Yap-İşlet-Devret** projesine çoktan “**yapılabilir onayı**” vermişlerdi. Bu “**onay**”lar, DPT Müsteşarlığı'nın **Yap-İşlet-Devret** projelerine “**olumlu görüş**” vermeyi, yasal görevi olduğu halde süresiz olarak durdurduğu **Mayıs 1998**'den öncesine aitti. İkna olmayanlar; TBMM'nde (2004 yılında yolsuzluklar üzerine kurulmuş olan) Meclis Soruşturması Komisyonu'nun 25 Haziran 2004 tarih ve 9/4,7 sayılı raporuna başvurabilirler.⁴ Ayrıca, köşe yazılarının yayınlandığı tarihte, DPT'nin **Mayıs 1998**'e kadar “**olumlu görüş**” verdiği **Yap-İşlet-Devret** projelerinin yatırımları çoktan tamamlanma noktasına gelmiş, büyük bölümü de ticari işletmeye açılıp elektrik üretmeye başlamıştı.

Beş **Yap-İşlet** projesinin yatırımına ise, yukarıdaki köşe yazılarının yayınlanmasından yaklaşık 3 ay önce bir tatil günü (**27 Mayıs 2000 Cumartesi**) Atatürk bulvarı yakınındaki Başbakanlık merkez binasında, köşe yazısında plan-pılav esprisi ile eleştirili biçimde geçtiği gibi, dönemin Başbakanı **Bülent Ecevit**'in talimatıyla Başbakan yardımcısı **Hüsamettin Özkan** başkanlığında yapılan ve Başbakan **Ecevit**'in de bir süre katılıp bilgi aldığı üst düzey toplantıda hazırlanan **Mutabakat Tutanağı** çerçevesinde karar ve onay verilmiştir.

Enerji sektörü ile ilgili olarak, özellikle medyanın açıkça görülen olumsuz katkısıyla kamuoyunun gerçek dışı bilgilerle yönlendirilmesi olayında, gerçeklerin görülebilmesi için **27 Mayıs 2000 Mutabakat Tutanağı** gibi belgeler fevkalâde önem kazanmaktadır. Çünkü, **27 Mayıs 2000** belgesi, Başbakanlık gözetiminde DPT ve Hazine Müsteşarları ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı'nın, bu üç kuruluşun uzmanlarının aylar süren ortak (komisyon) çalışmaları sonucu, son üst düzey toplantıda oluşturup onayladıkları belirli özel sektör projeleri yatırımlarının en acil biçimde gerçekleştirilmesine kesin olanak sağlayan resmi nitelikte bir kamu üst düzey “**Mutabakat Belgesi**”dir. **27 Mayıs 2000** Mutabakat Belgesinin altında, dönemin DPT Müsteşarı **Akın İzmirlilioğlu**'nun, Hazine Müsteşarı **Selçuk Demiralp**'in, Enerji Bakanlığı Müsteşarı **Yurdakul Yiğitgüden**'in yanısıra dönemin Başbakanlık Müsteşarı **Ahmet Şağar**'ın ve toplantıya

³ selefi, kendinden önce aynı görevde bulunan

⁴ Sayfa 134, par.8

başkanlık eden Başbakan yardımcısı **Hüsamettin Özkan**'ın imzaları bulunmaktadır.

Dolayısıyla, köşe yazarlarının uydurması olamayacağından, DPT Müsteşarı'nın iddiaları arasında yer aldığı için köşe yazılarına konu olduğu anlaşılan **"Yap-İşlet projelerinin de DPT'ye takıldığı"** iddiası havada kalmaktadır. Çünkü, Müsteşar **İzmirlioğlu'nun**, gazetecilerle kahvaltılı sohbetini, özellikle **Yap-İşlet** proje paketine itirazsız **"onay"** verdiği **27 Mayıs 2000** Başbakanlık toplantısından en az üç ay sonra, aynı yılın (2000) Eylül başlarında yaptığı anlaşılıyor. **27 Mayıs 2000** tutanağının ise, aynı zamanda o tarihe kadar DPT tarafından savsaklanmış olan **"Yap-İşlet"** ve **"Yap-İşlet-Devret"** projelerinin **"onay"** belgesi olduğu kesindir.

Burada **İzmirlioğlu'nun "gaf"** beyanındaki açık çelişkiyi de vurgulamak gerekiyor. DPT Müsteşarı, açıklamasında bir yandan **"2003-2004 döneminde enerji fazlası olacak, 2007 yılından sonra ise enerji açığı başlıyor"** derken, öte yandan **"2005 yılından itibaren kullanmadığımız elektriğe yılda 7,5 milyar dolar ödeyeceğiz. Kimse alınmasın"** uyarısında bulunuyor.

2007 yılından sonra enerji açığı olacaksa, 2005 yılından sonra kullanmadığımız elektrik, yani elektrik arz fazlası da ancak iki yıl için söz konusu olur, ondan sonra kullanacağımız elektriği bile bulamayacağımıza göre.

"Enerji Yolsuzluğu Var mı?"

Konumuz olan, köşe yazılarının yer aldığı aynı gazetenin yaklaşık dört yıl sonraki baskısında, bu kez gazetenin başka bir saygın yazarı,⁵ **"Enerji Yolsuzluğu Var mı?"** başlığını taşıyan yazısında, Müsteşar **İzmirlioğlu'nun** iddialarıyla ilgili olarak benim kendisine ilettiğim bir bilgi notuna atfen;

"... O zaman üşenmeyip hesaplamışlar" diyerek ekliyor:

"Devletin (özel şirketten 20 yıl boyunca) alacağı (alım garantili) elektrik enerjisinin ortalama fiyatı 7,5 sent/kWh gibi oldukça yüksek bir fiyat kabul"

⁵ Cumhuriyet gazetesi, Hikmet Çetinkaya, 21 Ağustos 2004

Müsteşarın Gaf'ı: Tüketilmeyecek Elektriğe Yılda 7,5 Milyar Dolar _____

edilse bile, devlet özel sektörden taahhüt ettiği elektrik enerjisini almadığı durumda, 7,5 sent'in tamamını değil, (sözleşme uyarınca) yakıt ve işletme giderleri hariç, sadece (örneğin; sözleşmedeki yatırımın geri dönüş süresi olarak on yıl boyunca) kWh'e isabet eden yatırım gideri payını (kapasite bedeli) öder. Bu da 2,0-2,5 sent/kWh'i geçmez.

Böylece, devletin bir yılda 7,5 milyar ABD doları zararının olabilmesi için, özel sektörden hiç elektrik almamak koşuluyla 2,5 sent/kWh, tam tamına 300 milyar kWh'e ödenecek bedeldir.

Yani, Türkiye'nin 2004 yılında toplam elektrik tüketimi 150 milyar kWh dolayında olduğuna göre, (daha 2000'li yılların başlarında) ülke ihtiyacının iki katı kadar elektrik üretiminden (sadece ülke enerji/elektrik sektöründe, bu boyuttaki üretimin satılmaması ile her yıl doğacağı ileri sürülen 7,5 milyar dolar/yıllık muazzam bir kamu zararından- T.D.) söz ediliyor.

Bu üretim, ortalama 50 bin Megavat (MW) kurulu güce karşılık gelmektedir. Buna göre, dönemin DPT Müsteşarı (Akın İzmirlioğlu)'nın iddiasının ciddiye alınabilmesi için devletin özel sektöre kurulacak santral tipine göre 50 ile 100 milyar dolar arasında yatırım izni vermesi gerekir.

(DPT'nin, o güne kadar yatırım izni verdiği ve yatırımı gerçekleşen özel sektör Yap-İşlet-devret projeleri yatırım tutarı ise 10 yılda 10 milyar dolar'ı bile bulmuyor-T.D.)

Okurum, 'bilgi notu'nda, her önüne gelenin Enerji Raporu üretmesinin yanlış sonuçlar doğurduğunun da altını çiziyor.

27 Mayıs 2000 tutanağı ortada...

300 milyar kWh'e yakın (anlamsız) elektrik üretim kapasitesi ortada...

Bu iddiayı ileri süren kim?

Dönemin DPT Müsteşarı.

Peki, imzayı atan kim?

Dönemin DPT Müsteşarı..." demektedir.

DPT Müsteşarı, **imzayı atmadığı zaman, hiçbir proje yaşama geçirilemiyor.** Çünkü, ilgili yasaların (3096 ve 4283) ilgili hükümleri böyle.

DPT Müsteşarı'nın hesapları ve iddiaları nasıl ciddiye alınabilir?

Dönemin DPT Müsteşarı, **27 Mayıs 2000** tutanağını itirazsız imzalarken, yönettiği üst düzey kamu kurumunun (DPT) kamuoyuyla paylaşmakta sakınca görmediği geleneksel hale gelen çekincelerini unutmakla kalmamış, kısa bir süre sonra bu çekincelere dönüş yaparak, Türkiye'nin bir elektrik krizinden çıkmasında pay sahibi olmanın onurunu taşıdığını da unutmmuş, bu kez, gazetecilerle kahvaltılı sohbetinde, bulunduğu kamu göreviyle bağdaşmayan, "**gaf**"tan da öte bir "**skandal**"a imza atmıştır.

Aslında, olağan bir toplantı tutanağından ibaret olan **27 Mayıs 2000 Mutabakat Belgesi'nin, "Beyaz Enerji"** operasyonu ile start verilerek ilerleyen zamanda genişletilen, tamamında Enerji yönetimiyle ilgili olarak üretilen iddiaların yer aldığı yetkili-yetkisiz, ehliyetli-ehliyetsiz kurum ve kişiler, Meclis Araştırma ve Soruşturması Komisyonları ve Cumhuriyet Başsavcıları ya da Savcıları tarafından hazırlanan Raporlar ve İddianameler karşısında ne düzeyde önem taşıyan bir kanıt belge olduğu, özellikle hedef seçilen dönemin Enerji Bakanları'nın hemen tamamı **beraat**'le sonuçlanan yargı sürecinden de anlaşılabilir.

Nasıl anlaşılmasın ki, **27 Mayıs 2000 Mutabakat Belgesi'nin** altına tereddütsüz imza atan DPT Müsteşarı **Akın İzmirlioğlu**, göreve geldiği 1999 yılından itibaren DPT'nin önceki Müsteşarlarının Enerji Sektörü'ne yönelik politikalarında en küçük bir değişime izin vermemiş, **yanlış** olan aynı politikayı cansiperane korumuş ve bu tavrını medya karşısında kanıtlama yöntemini özellikle kullanmıştır. Örneğin; kendisinden önceki Müsteşar tarafından, yasal zorunluluğu olduğu halde, **Mayıs 1998**'den itibaren süresiz olarak durdurulmuş olan özel sektörün **Yap-İşlet-Devret** ve **Yap-İşlet** projelerine yatırım için "**olumlu görüş**" verilmemesi uygulamasını aynen sürdürmüştür.

DPT, beş **Yap-İşlet** projesi için de “**olumlu görüş**” vermeme kararını **27 Mayıs 2000** gününe kadar değiştirmemiştir. DPT Müsteşarı'nın, **27 Mayıs 2000**'de, iki ayrı DPT Müsteşarı'nın görev dönemini kapsayan ve elektrik ve doğalgaz arz sorunlarının en yoğun hale geldiği iki yılın sonunda, ne olmuştur da, medyaya kahvaltı sofralarında dikte ettirdiği, kendisine göre “**kimilerinin ülkeye milyarlarca dolar zarar yüklediği**” iddialarından geri adım atmış, geri adım atmakla da kalmamış iddialarını oluşturan **milyarlarca dolar zarara ortak olma (!) sorumluluğunu** itirazsız yüklenmiştir?

27 Mayıs 2000 belgesi ile ilgili söyleyeceklerimiz bunlardan ibaret değil. Kitabın ilerleyen bölümlerinde bu konuya çok daha ayrıntılı olarak yeniden döneceğiz.

DPT'yi Savunmak

Enerjinin en çok konuşulduğu, ülke gündeminden inmediği ve ilerleyen zamanda operasyonların odağı haline getirilerek “**yolsuzluklarla**” özdeşleştirileceği bir dönemde Devlet Planlama Teşkilatı'nın Enerji konusundaki **yanlışları**, bugün tek tek ortaya çıkmış bulunuyor. Çünkü, DPT, görev, yetki ve sorumlulukları gereği, Enerji Sektörü'nde yaşanan tüm olayların odak noktasındadır. Buna karşılık bir dönem bu kurumu yönetenler kendilerini olayların dışında göstermeyi, hatalarını kamufle etmeyi, daha da öteye geçerek “**yargılayanı**” oynamayı başarmıştır. Bu başarıları nedeniyle kulanmaya değerler. Ancak, sonuçta sadece Enerji yönetimi ve çalışanları değil, Enerji sektörü ve ülke kaybetmiştir.

Bir zamanların “**optimal planlama**” savunucuları bugün (2009) ülkenin enerji sektöründeki sadece planlamasız, plansız değil, yatırımsız, yönetimsiz görüntüye bakıp geçmişi değerlendirsinler, ancak, o zaman gerçekleri görebileceklerdir.

Tartışılan ve yargılanan dönemin en önemli gerçeği, enerji sektöründe ve özellikle elektrik ve doğalgaz sektörlerinde kontrolün, yasalar çerçevesinde yüzde yüz DPT'de olduğudur.

Bu gerçek, asla tartışma götürmez. Çünkü, yasa hükümleri çok açıktır.

DPT'nin onay vermediği hiçbir özel sektör ya da kamu sektörü enerji projesi yatırıma dönüştürülememektedir. Bu yetki noktasındaki DPT'nin Müsteşarları ise, kahvaltılı basın toplantılarında medyayı kullanarak kamuoyu önünde Enerji yönetimini suçlamakla meşguldür.

Medyanın o dönemde, sorumlu gazetecilik davranışıyla, ülke enerji platformunda sahnelenen bir oyunun gerçeklerini araştırma düşüncesi de, niyeti de yoktur. Birçok gazete ve köşe yazarı o dönemde DPT'yi savunma pozisyonuna geçmiştir. Bugün de aynı savunmayı yapacak çok sayıda medya mensubu bulunabiliyor. Oysa, amaç, DPT gibi bu ülke için önemi ve değeri yüksek olan bir kamu üst düzey kuruluşunun eleştirilmesi ya da savunulması değildir. Önemli olan, bir dönemde DPT'nin yasal yetki ve sorumluluklarını göz ardı ederek uyguladığı, sonuçta Elektrik ve Doğalgaz gibi yaşamsal ve o oranda vazgeçilmez lider enerjiler üzerinde kurulu stratejik sektörlerin inanılmaz düzeyde yıpratılmasına yol açan **kamuoyu oluşturma** kampanyasının ülkeye kısa ve uzun dönemde verdiği **büyük boyutlara ulaşan zararlar**'dır.

İrdelediğimiz dönemde, "**Kırk Yıllık DPT, Ülke Önünde Engel mi?**" çarpıcı başlığı ile, dönemin DPT'sini savunan değerli bir gazetecinin köşe yazısını kısaltarak örnek olarak buraya alıyorum.⁶

"Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşarı Dr. Akın İzmirlioğlu, geçtiğimiz hafta ortasında ve sonunda iki ayrı toplantıda, göreve başladığından bu yana ilk kez basın ve TV'lerle bir araya geldi.

DPT, ekonomide bu kadar mühim şeyler yaşanırken, uzunca bir süredir geri planda idi. Pek ortalıkta görünmüyordu. Ekonomi yönetiminin aile fotoğraflarında DPT mümessilleri yer almıyordu.⁷

Bu yılın 30 Eylül'ünde DPT, 40. yılını kutlayacak. Devlete 'ekonomi danışmanlığı' yapan bu kurumun, 'Türkiye'nin önüne engel' olduğunu söylemek biraz insafsızlık değil mi?

⁶ Finansal Forum, Zülfiyar Doğan'ın köşe yazısı, 28 Ağustos 2000

⁷ Yazar, burada bir gerçeği gözden kaçırıyor. Önceki, 1999 son aylarına kadar görev yapan DPT Müsteşarı, ekonomi yönetiminin aile fotoğraflarında yer almadığı ileri sürülse de, enerji (elektrik, doğalgaz) konularında medya ekranlarının ve sütunlarının vazgeçilmeziydi.

Müsteşar İzmirlioğlu, hafta içinde gazetelerin Ankara mümessillerinin katıldığı ve bizim de bulunduğumuz kahvaltı esnasında, yönetilen bir soru üzerine, enerji yatırımları, elektrikteki sıkıntılar ve Yap-İşlet-Devret modelli yerli ve yabancı özel sektörce üstlenilecek santral projeleri ile ilgili soruları yanıtlarken, ilginç tespit ve gözlemlerini de paylaştı.

Bu projelerdeki elektrik satış fiyatları ile ilgili verilen **'alım taahhütleri'** nin dünya ortalamasının 3-4 kat üstünde olduğunu, bu tür imtiyazların verilemeyeceğini savundu.

...DPT'den onay bekleyen projeler içerisinde 2,5 yıldır bekleyenlerin dahi olduğu iletildi Enerji Bakanlığınca. Bu da kabule şayan bir durum değil. **Onaylanmayacak olanı reddedersiniz, geri gönderirsiniz.** Buna mukabil, DPT'de gerek bundan önceki, nihayet şimdiki yönetimler 2 yıldır, 2,5 yıldır bu projelere onay vermiyorlar ise, o zaman **'ciddi bir sebep'** olduğunu da kabul etmek zorundayız.

DPT, kendi yaklaşımının doğruluğunu savunarak , konunun **'önemine binaen'** bir anlamda **'siyasi kararın sorumluluğuna'** tevdi edilmesini öngörüp, Yüksek Planlama Kurulu'na (YPK) göndermiş.

Enerji Bakanlığı ise bu tutumu, **'Türkiye'nin geleceğinin karartılması, engellenmesi'** olarak değerlendiyor.

...Türkiye bir Enerji Politikası saptamak, bunu tartışmaya açmak ve toplumsal uzlaşma ile uygulamaya koymak mecburiyetinde. Aksi halde DPT cenahından bakıldığında, Müsteşar **İzmirlioğlu'nun 'itirazlarına'** hak vermemek mümkün değil.

Enerji Bakanlığı cenahından bakıldığında da, **'Türkiye'nin karanlıkta kalacağı, elektrik kesintilerinin artacağı, olmayan enerjiye fiyat biçilemeyeceği'** tezleri gündeme getiriliyor ki, yine haklı gibi.

Ancak, yine DPT cephesinde, **'bu yatırımları tümü yapılırsa, 2005'te bu kez enerji fazlası ve kullanılmayan bu fazla enerjiye yıllık 7 milyar dolarlık (!) bir bedel'in, ulusun nafakasından, vergisinden kesilerek ödenmesi** konusu gündeme getiriliyor.

Enerji Bakanlığı ise, DPT'nin tahmin ve projeksiyonlarının '**yanlış**' olduğunu, geçmişte de '**elektriği toprağa vermek zorunda kalacağız (!)**' dediklerini, ama bugün 2003'te '**açık olacağını**' kabul ettiklerini vurgulayarak, DPT'nin şimdiki tahmin ve projeksiyonlarının '**yanlış**' olduğu tezini savunuyorlar.

Velhasıl, fiyatta, imtiyazda, anlaşmalarda, gelecekteki ihtiyaç projeksiyonlarında, bu ihtiyacın karşılanması için çözüm önerilerinde bir karışıklık, anlaşmazlık, uyumsuzluk mevcut.

...Kırk yılını dolduran DPT'yi bir kenara itip, ciddiye almamak, en azından kurumsal birikimini ve deneyimini görmezlikten gelmek , Türkiye'nin temel sorunlarından birisi olan kurumsallaşamama açısından bakıldığında kabul edilemez.

Bu ülkenin kırk yıllık bir ekonomik kurumunu 'hiç bir şey bilmez, her söylediği yanlış' deyip, silemezsiniz.

Aksine, DPT Müsteşarı **Akın İzmirlioğlu**'nu bir yıllık suskunluktan sonra, Türkiye açısından böylesi mühim konuları tartışma gündemine getirip, kamuoyunun bu tartışmalarla bilgileneceğinin, aydınlanmasının yolunu açtığı için kutlamak gerek."

Değerli gazetecinin, o dönemde çok az medya mensubunun görebildiği bazı gerçekleri sezebildiği, ancak, bir kamu kurumunun kırk yıllık geçmişini deneyimi ile bütünleştirerek bu kuruma **toz kondurmak istemediği** görülüyor. Ben de olsam öyle yapardım. Hiç birimizin, ülkemizin önem düzeyi yüksek, yerleşmiş kurumlarını yıpratmaya hakkı yoktur.

Peki, sözünü ettiğimiz kurumun, yani DPT'nin de, bu yazılı olmayan kurallara uyma, daha açık anlatımla, ülkenin önem düzeyi yüksek, yerleşmiş diğer kurumlarını, burada, kendisi gibi kırk yıllık bir (siyasi) kurum olan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nı, yıpratacak söz ve davranışlardan kaçınma konusuna herkes gibi özen gösterme zorunluluğu yok mu? Elbette, hepimizden fazla var.

Evet, DPT'nin bu olaydaki sorumluluğu hepimizden fazladır. Çünkü, DPT, ülkemizin en üst düzey kamu ekonomi ve planlama denetim kurumudur. Bu

kurumu yönetenler, uluorta beyanat veremezler. Verilerse, bu bölümün başında açıklandığı gibi, **“yılda 7 milyon dolarlık gaf”**ların sahibi olurlar. Oysa, sorun **“gaf”**la bitmemekte, kısa bir süre sonra bu **“gaf”**a temel alınan iddialar yutulup on milyarlarca kWh üretim kapasitesinde **Yap-İşlet ve Yap-İşlet-Devret** projesine tereddütsüz onay verilebilmektedir. Ancak, bir yandan da aynı iddialar, ülkede sınırsız denetim yetkisiyle enerjiye yol verenler görmezden gelinip enerjiyi yönetenlere yönelik **“yolsuzluk”** operasyonlarının, soruşturmaların, suçlamaların ve yargılamaların yoluna döşenen taşlar haline getirilmektedir. Denetimle yetkili olanlar, bu yargı sürecinde danışman/uzman görevindeyken suçlanan Enerji yöneticilerinin yargılanma süreci çok uzundur. Sonunda, gerçek, Yüksek Yargı tarafından ortaya çıkarılır, yargılananlar aklanır, ama ne pahasına?..

Kırılan onurlar, kurumsal ve kişisel olarak uğranılan maddi - manevi onulmaz zararlar pahasına. Değerli gazetecinin tereddüdüne yol açan yanıtlar, dolayısıyla tüm gerçeğe de bu arada ortaya çıkıyor.

Şimdi, sormamız gerekir. Bütün bunlar, Türkiye gibi gelişme yolundaki bir ülkenin stratejik sektörleri için çıkar yol mudur?

Enerji Uzmanları

Bir gazetede, 2004 yılında **“enerji uzmanı”** sıfatıyla röportaj veren bir petrol mühendisi ile yapılan söyleşinin manşeti **“Mavi Akım Büyük Kazık!”** başlığını taşıyor.⁸ Söyleşiyi yapan gazeteci soruyor: **“2010 yılı doğalgaz projeksiyonunun revize edildiğini söylediniz. Bu durumda 15 milyar metreküp gaz fazlası ortaya çıkıyor. Bu gaz ne olacak?”**

“Enerji uzmanı”nın yanıtı: **“Devlet Denetleme Kurulu raporlarına bakın. Tüketemeyeceğimiz gaz için 2014 yılına kadar fazladan ödeyeceğimiz para, 14 milyar dolar'dır (!). Bir de buna, Yap-İşlet-Devret santrallerinin çok pahalı (!) elektriği garantiyle satması nedeniyle, devlet 2019 yılına kadar 19 milyar dolar fazla para ödeyecek. Bunları toplarsanız (!), kamunun üzerine 2019 yılına kadar sadece bunlardan yüklenen fazladan 33 milyar dolar'dır.”**

⁸ *Cumhuriyet gazetesi, Leyla Tavşanoğlu'nun söyleşi, 28 Kasım 2004.

Gönül arzu ederdi ki, **bir enerji uzmanı**, eline geçen bir belgeden aktarma da olsa, yabancı olduğu kesin olan elektrik sektörüyle ilgili olarak böylesine aykırı bir söylemde bulunmasın. Ancak, **bir enerji uzmanı**, branşı ne olursa olsun, eline nasılsa geçen, ciddi kabul edilen bir kamu kurumuna ait olsa da, hangi niyetle hazırlandığı bilinmeyen enerji üzerine yazılmış bir rapordaki bilgileri aktarmakla ve o bilgiler üzerinde sonunun nereye gideceği düşünmeden kendi yorumunu yapmakla yetinmez, ulaştığı bilgileri her türlü kaynağı kullanarak enine boyuna irdeler, söylemlerindeki iddiaların geçerli kanıtlarına ulaşabilirse ne alâ, ancak ondan sonra, varsayımlardan uzak durarak, yine de çekincelerini belirterek, bulunduğu geçerli kanıtlara dayalı sonuçları açıklardı. Bu açıklamasını, örneğimizde olduğu gibi, kamuoyu önünde, kamuoyuna yapıyorsa, sorumluluğu kat kat büyüyeceğinden çok daha özenli davranması gerekirdi.

Buradaki **“enerji uzmanı”**nın iddiaları dahil, benzer çok sayıda iddia ile suçlanan ve Yüksek Mahkemelerde yargılanan, örneğimizdeki **“enerji uzmanı”**nın da hedef aldığı bir dönemin Enerji yönetimlerinin başı Enerji Bakanları ve Enerji Bakanlığının üst düzey bürokratları uzun süren yargılama sürecinden sonra aklanmışlardır. Bu aklanma, delil yetersizliği sonucu değildir. Ortada bol miktarda delil bulunmaktadır. Aklanmalar kesinlikle, **“ortaya atılan fillerle ilgili olarak yüklenen suçların yasal unsurlarının oluşmaması”** na dayalıdır. Bütün bunların açık anlamı, **“enerji uzmanları”**nca, **üzerlerine ne alâka**, kamuoyuna verilen mesajların, ortaya atılan alıntı iddiaların gerçeklerle ilgili olmadığıdır. Bu tür davranışlar, **“iftira”** olarak tanımlanır. **“Enerji uzmanı”**nın **“özür”** beyanı dahi, böylesine bir aykırı davranışın izlerini silemez.

Aslında, bu ve buna benzer **“enerji uzmanları”**na ve **“enerji uzmanı davranışları”**na, kitabımızın konusu olan Enerji’de son on yılın her aşamasında rastlanacaktır. **“Enerji uzmanı”** unvanının, üstelik enerjinin akla gelen bütün branşlarını kapsayacak biçimde nasıl kazanıldığını bilmiyorum. Akademik ya da pratiğe dayalı bir nitelik olması gerektiği gibi bir seçimim de bulunmuyor.

Ancak, enerji platformunda son on yılda yaşananlara bakıldığında, **“enerji uzmanlığı”**nın bir **“devşirme”** işi olduğu üzerinde görüş sahibi olmak için

yeterli kanıtı sahip olunabileceğini görüyorum. Örnek vermek gerekirse, 2004 yılında benim de **“bilgisine başvurulmak üzere çağrılı bulunduğum”** Meclis Soruşturması Komisyonu'nun TBMM'ndeki salonuna bu yasal görevimi yerine getirmek için girdiğimde, salonda Milletvekili sayısından çok **“enerji uzmanı”** ile karşılaşmış, **“bu kadar 'enerji uzmanı'nı (!) nereden bulduklarını”** düşünmüştüm. Soruşturma Komisyonu'nda sıra, **“bilgime başvurulması”na** geldiğinde, **“enerji uzmanları”nın “enerji uzmanlıkları”** ile birlikte **“neyin uzmanlığını yaptıkları”** üzerinde yeterli bilgi edinme fırsatını yakalamıştım. Bu nedenle, **“enerji uzmanları ve uzmanlığı”** ile ilgili oldukça ilginç anılarımı, ayrıntılı olarak yer vermek üzere kitabın ilerleyen bölümlerine bırakıyorum.

Bölüm V

“Beyaz Enerji” ve Ötesi

Türkiye kamuoyunun 2001 yılının ilk günlerinde enerjideki yolsuzluk iddiaları ile sarsıldığını, çok kişi, özellikle enerji kamuoyu çok iyi anımsar. “**Beyaz Enerji**” operasyonu ve operasyonu izleyen olaylar ve davalar haftalarca medyanın, dolayısıyla kamuoyunun gündeminden düşmedi. İddianameler, yargılamalar, itiraflar, tutuklamalar, tahliyeler, takipsizlikler, dava birleştirmeleri, hüküm aşamaları, Yargıtay’ın onama ve bozma kararları, bilirkişi incelemeleri...

Beyaz Enerji davaları kamuoyundaki ilk etkilerini çoktan yitirmiş, davaların Enerji Bakanlığı bürokratlarına ilişkin bölümü Mayıs 2008’de hükme bağlanmış ve beraatle sonuçlanmıştır. **Beyaz Enerji**’den neredeyse dört yıl sonra Enerji eski Bakanları için Yüce Divan’da açılan ve temyizi söz konusu olmayan dava da 2007 yılı ortalarında beraatle sonuçlanmıştır.

2007 yılbaşına geldiğimizde, “**Beyaz Enerji**” davalarının sonuna yaklaşılmasından olacak, 2001 yılı olayları kamuoyunda küllenmeye başlamıştı. **Beyaz Enerji** operasyonunun güvenlik güçleri kanadında yer almış olan bir subayın, emeklilik yaşamında kaleme aldığı bir kitap, 2001 yılı olaylarını yedi yıl sonra yeniden ülke gündemine taşıyordu.¹ Burada eksik

¹ “Kırık Ellerin İttifakı: Beyaz Enerji Operasyonunun Perde Arkası”, Aziz Ergen, Şubat 2007

olan, **Beyaz Enerji** operasyonu üzerine kitap yazan yazarın, 2001'in ilk günleri ile 2007 yılı arasında, kendi yaşamı dışında zamanın ve yaşamın durduğunu varsaymasıdır. Oysa, geçen yedi yılda **“köprülerin altından çok sular akmış”**, yedi yıl önce, suyu kimilerince bulandırıldığından bulanık akan Enerji ırmağı, adaletin elinin değmesiyle uzunca bir süre sonunda da olsa, yargılanan dönem açısından önceki berraklığına dönebilmiştir.

Bu bölümde, geçmişte kalmış olan, ancak bu kitabı yayımlama kararında önemli etkisi bulunan **“Beyaz Enerji”** operasyonu ve bu operasyonu izleyen olayları, daha **“renkli”** ve **“gerçekçi”** olacağını düşünerek, doküman ve kupür arşivimden seçtiğim medya haber ve yorumları üzerine inşa etmeyi düşündüm. Çünkü, medya ve özellikle basınımızın **“amiral gemisi”** çok satışlı gazetesi,² **“Beyaz Enerji”** operasyonu ve operasyonu izleyen olayları soluksuz izledi ve operasyonun en civcivli ilk günlerindeki **“flaş”** haberlerinde olduğu gibi, ilerleyen zamanda sık yaşanan **“şok”** nitelikte gelişmelerde birinci sayfasına sekiz sütuna en büyük punto ile **“flaş”** manşetler atmaya ihmal etmedi.³

Böyle yapmakla, bir dönemde, bugün de buradakine benzer sorumsuz ve yanlı davranışları tartışılan ve eleştirilen medyamız tarafından, kurumlar ve çok kişi için tüm yaşamlarında iz bırakacak önemdeki olayların, **“geçerli ve yeterli kanıt”** aranmadan nasıl tek yönlü olarak haberleştirildiğini ve yorumlandığını okurlarla birlikte görmüş olacağız. Daha da önemlisi, **“Beyaz Enerji”** operasyonu ve soruşturması mimarlarının ve olayların akışına kendini kaptırmış olan medyanın, bu arada bir kısım bürokratin ve siyasetçinin nerede **“yanlış”** yaptığını, sonunda **“doğruların”** nasıl ortaya çıkarıldığını irdeleme fırsatı bulacağız.

Unutmayalım ki, üzerlerine atılan ve ilerleyen yıllarda birkaç kez katlanan tüm suçlamalardan, insan ömründe çok önemli bir süre olan yedi-sekiz yıl gibi uzun bir süreç sonunda, yıllar boyu adının başına **“yolsuzluk”** takılan bir operasyonun baş rol oyuncularını olarak takdim edilen Enerji Bakanlığının 10'a yakın üst düzey bürokrati Ağırceza Mahkemelerinde ve iki **Enerji Bakanı** Yüce Divan'da **“aklanmış”**lardır. Bu durumda, enerji sektöründe kitaplar

² Hürriyet gazetesi

³ Aynı gazetenin genel yayın yönetmeninin yedi yıl sonra gazetesi okurlarınca çok tutulan köşe yazarına yönelttiği eleştiride: "...Rahatımıza bakalım bu dünyada be. Bize ne yolsuzluktan, siyasetten! Millet bıkmış artık bunlardan. Bunları okumak istemiyor" sözlerine karşılık kalıyordu. Kitap: "Kovulduk Ey Halkım, Unutma Biz!" Emin Çölaşan, Ekim 2007

dolduracak kadar çok olayın yaşandığı son on yıl dolayındaki süreci yaşanmamış mı saymalıyız? **Yoksa**, ülke kamuoyundaki tüm “değer yargılarını” alt üst eden bu boyuttaki “yanlış”ların “doğrularını” gündemde tutarak kamuoyunun “doğru” bilgilendirilerek “doğru değer yargıları”na sahip olması için çaba mı göstermeliyiz? Elbette “Yoksa” ile başlayan ikincisi.

“Beyaz Enerji” operasyonu ve soruşturmaları, bu süreçte rol alanlara, sonunda çok tartışılacak bir “ün” getirmiştir. DGM savcısının adını, “Beyaz Enerji” operasyonuna kadar kamuoyunda duyan var mıydı?⁴ Yedi yıl sonra bile “Beyaz Enerji” operasyonu ile amaçlanan “kirliliği” işleri öne çıkarma çabasındaki kitap yazarı emeklisi albayı ve diğerleri için de bu sorumuz geçerlidir. Kitabımızda ilerledikçe göreceğiz. Keşke, ülkemizin yetiştirdiği ve özellikle güvenlik gibi duyarlı bir kamu görev alanında belirli sorumluluk noktalarında görev yapan yetkililer, içinde oldukları olaylara tek pencereden bakarak “yanlış” yapanları elde ettikleri kanıtlarla gün ışığına çıkarmakla yetinmek yerine, “yeterli ve geçerli kanıtlara” hiçbir zaman ve biçimde sahip olmadıkları halde, varsayımlara, tahminlere, muhbirliğe soyunan birtakım kişilerin kanıtlanması olanaksız **ihbarlarına**, aynı kişilerin “uzman” görüşlerine, **bilirkişilikleri**'ne gözü kapalı itibar ederek, o pencerenin bulunduğu binanın en üst yöneticilerini ve binada oturanların tümünü, dolayısıyla onların temsil ettiği sektörün bütününe hedef almasalardı.

Operasyon başlıyor

07 Ocak 2001 Pazar sabahı gazetelerin birinci sayfaları “Enerji’de kasırga”, “Beyaz Enerji Operasyonu”, “Kasırgada İlk Bakan” gibi sekiz sütuna manşetlerle donanmıştı. Neler oluyordu? Sözü edilen Bakan kimdi, Enerji Bakanı’ndan mı söz ediliyordu?

Bu konudaki haber alt başlıklarında ise;

⁴ 2008 yılında Türklüğün tarihe mal olmuş destanının adıyla anılan operasyon ve davada aynı yöntemle ünlenen isimlerle karşılaşınca hiç şaşımamızın altında bu deneyimimiz yatıyor olmalı.

"Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) istedi. Yolsuzluk ve rüşvetle suçlanan ANAP'lı eski Bakan ile bir Genel Müdür ve Enerji Bakanlığı'nın üç yöneticisi gözaltına alındı.

Jandarma Genel Komutanlığı ile İçişleri Bakanlığı; Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın düzenlediği 'pek çok usulsüzlük ve yolsuzluk' iddiasının bulunduğu enerji ihalelerine yönelik olarak 'Beyaz Enerji' operasyonunu başlattı. Enerji Bakanlığı'nın gerçekleştirdiği santraller başta olmak üzere, enerji ihaleleriyle ilgili dosyaların tek tek incelendiği bildirildi. Yetkililer siyasi bağlantıların araştırıldığını ve gözaltı sayısının artabileceğini vurguladılar" deniyor⁵ ve gözaltına alınan TEAŞ (Türkiye Elektrik Üretim, İletim A.Ş.) yönetim kurulu üyesi eski Devlet Bakanı'nın⁶ TEAŞ'ın diğer bir yönetim kurulu üyesinin⁷ ve TEAŞ Genel Müdürü, Genel Müdür yardımcısı⁸ ve bir daire başkanı⁹ ile TEAŞ'la iş yapan bir müteahhidin isimleri veriliyordu.¹⁰

Operasyona **"Beyaz Enerji"** adının hangi gerekçeyle verildiği bilinmiyordu. *"İddia konusu yolsuzlukların ortaya çıkarılıp cezalandırılması böylece sektörde esaslı bir temizlik yapılması"* anlamında olabilirdi. *"Yolsuzlukla suçlananların sonunda aklanarak suçsuzluklarının ortaya çıkması"* olabilir miydi? İlk aşamada birinci gerekçenin ağırlıklı olduğu anlaşılıyordu. Bu sonuca, **"Beyaz Enerji"** operasyonunun kilit isimlerinden **Aziz Ergen'in** 2007 yılında yayınlanan **"Beyaz Enerji Operasyonunun Perde Arkası - Kirlili Elerin İttifakı"** kitabını okuduktan sonra vardığımı söyleyebilirim. Yazar, kitabında bu operasyona isim seçimini şöyle anlatıyor:

*"Harekat Başkanımızın odasına giderek, 'Operasyonun ismini ne koyalım?' diyerek fikrini almak istedim. Tümgeneral **Osman Özbek**, bana önce 'ismini **Sessiz Akım** koyalım' dedi. Aramızda birkaç isim üzerinde konuştuğuktan sonra **'Beyaz Akım'**, **'Beyaz Elektrik'** isimleri aklımıza geldi. Nihayet **'Beyaz Enerji'** ismi üzerinde mutabakata varıldı. Operasyonumuzun ismi, tüm medyaya **"Beyaz Enerji"** olarak duyurulacaktı.*

⁵ Hürriyet gazetesi, 7 Ocak 2001

⁶ Bırsel Sönmez

⁷ Hanefi Baş,

⁸ Muzaffer Selvi ve yard. Ünal Peker

⁹ Mustafa Aslan

¹⁰ Hüseyin Arabul

...Operasyonlarda niçin **'beyaz'** kelimesi kullanılıyordu? **'Beyaz'** bir umut, bir ufuk, bir gelecek, bir **'temiz sayfa'**, bir onur, bir şeref, bir haysiyet, bir başkaldırıydı; bir **'yolsuzluk savaşı'**ydı.”

Böylece, operasyonlarına, renklerden **“beyaz”**ın hakim olduğu bir ismi koyarken, **“beyaz”** kelimesi ile **“yolsuzlukların aklanıp paklanması değil, en ağır şekilde cezalandırılması”** amaçladıkları bir yana, bir kamu kurumunda ortaya çıkan, adına **“yolsuzluk”** dedikleri aslında bazı bürokratların **“yanlış”** olan münferit bir olayı referans alarak, bu noktadan itibaren **“yolsuzluk”** olarak görmeyi yeğledikleri ve Bakanlık katlarına taşıdıkları her olayı, **onur, şeref, haysiyet, başkaldırı** gibi nitellemelere başvurarak **“maksadı aşan”** bir boyutta görüp değerlendirdikleri ortaya çıkıyordu. Bu anlayışları, ileride, bu kez kendilerinin **“yanlış”** haline gelecek bir dizi yeni olaya yol açacak, çok kişiye haksız yere **“eziyet çektirilecek”**, uzun yıllar süren, insanların **“onur, şeref ve haysiyet”** leriyle oynanan bir süreç yaşanacaktı. Böylece sonunda onların beklediği birinci gerekçe, yani, **“yolsuzlukların ortaya çıkarılıp cezalandırılması”** değil, adaletin tecellisi olan ikinci gerekçe, yani, **“Yolsuzlukla suçlananların net bir şekilde aklanarak suçsuzluklarının ortaya çıkması”** kazanacaktı.

“Beyaz Enerji” operasyonunda, özellikle enerji sektörünü yakından tanıyanlar için ortada bazı soru işaretleri vardı. Operasyonda gözüaltına alındıkları bildirilenlerin hemen tamamı **TEAŞ** (Türkiye Elektrik Üretim, İletim Anonim Şirketi) üst düzey yöneticisiydi. TEAŞ, gözüaltına alınanlardan da anlaşılacağı gibi, ihaleler dahil, uygulamalarıyla ilgili tüm kararlarını kendi yönetim kurulunda alma ve uygulama yasal yetkisine sahip bir KİT idi.¹¹ Bu nedenle, Bakanlığın bağlı değil, **“ilgili”** kuruluşu olan TEAŞ'ın kararlarının Bakan onayından geçmesi söz konusu değildi. Dolayısıyla, TEAŞ'ın en önemli karar ve uygulamalarında bile Enerji Bakanlığının doğrudan sorumluluğu bulunmuyordu. Bakanlığın TEAŞ üzerinde sadece atamalar ve denetim konularında yasal yetkisi vardı.

“Beyaz Enerji” operasyonundan çok değil, iki gün önce, yine gazetelerde birinci sayfa manşetlerinde, **“Enerji Bakanlığı'nda Sürpriz Geceyarısı Operasyonu”**, **“Enerji Bakanlığı'nda Deprem, Skandal: Enerji'de Bürokrat Depremi”**, **“Enerji Bürokratlarını Elektrik Çarptı”**, **“Enerji'de**

¹¹ Kamu İktisadi Teşebbüsü

İhale depremi“. **“Enerji’de Trafo İhalesi Operasyonu”, “TEAŞ’a Yıldırım Düştü”** haberleri veriliyordu.¹²

Haberlerde, Enerji Bakanı’nın beş ya da altı üst düzey bürokrati görevden uzaklaştırdığı, görevden almaların özellikle soruşturma konusu olan **Yeşilhisar-Konya iletim hattı ihalesi** ile ilgili olduğu belirtiliyordu. Burada dikkat çeken, Enerji Bakanı’nın görevden aldığı bildirilen bürokratlar çoğunlukla **TEAŞ** yöneticileriydi; hatta iki gün sonraki **“Beyaz Enerji”** operasyonunda tutuklananlar ve daha sonra tutuklanacak olanlar Enerji Bakanı tarafından görevden alınanlarla hemen hemen aynı isimlerdi.

“Beyaz Enerji” operasyonunda ilk aşamada iki konu ilerleyen zamanda uzun süre tartışma ortamında kaldı, karşılıklı suçlamalar yapıldı, olaylar, görevden affedilmelere kadar gelişti. Bu iki tartışma konusunu da basından aktaralım.¹³

“Polise Değil, Jandarmaya” başlığı altında; *“operasyonun Ankara’nın göbeğinde neden polis tarafından değil, jandarma tarafından yapıldığı”* sorgulanıyor. Devamında; *“İhaleye rüşvet karıştığı kokuları üzerine, Tantan’ın”¹⁴ talimatıyla ekip oluşturuldu ve olayın üzerine gidildi. Devreye DGM Savcısı girdi. Siyasi baskı olmasın diye de operasyon polise değil, jandarmaya verildi”* deniyor.

“Düğmeye Ersümer bastı” başlığı altında; *“ Bürokrasideki operasyon için düğmeye Enerji Bakanı Cumhuriyet Ersümer bastı. Bakan, ‘Konya iletim hattı ihalesinde olmaması gereken işlere rastladık. Polise bildirdik. Gideceği yere kadar gidecek’ dedi.”* ifadesi yer alıyordu.

Düğmeye Kim Bastı?

Ertesi gün, ¹⁵ bir gün önce **“Kasırğa’da İlk Bakan”** manşetini atan çok satışlı renkli gazetenin ilk sayfasındaki sekiz sütuna manşeti **“Düğmeye, O Değil, Biz Bastık”** idi. Alt başlık da ilginçti: *“Eski Bakanla dört bürokratin*

¹² Finansal Forum, Dünya, Posta, Hürriyet, Cumhuriyet, Yeni bin Yıl, Star gazeteleri, 05 Ocak 2001.

¹³ Hürriyet gazetesi, 07 Ocak 2001

¹⁴ Koalisyonun İçişleri Bakanı (ANAP) Sadettin Tantan

¹⁵ Hürriyet gazetesi, 08 Ocak 2001

yakalandığı elektrik vurgunu operasyonunu asker sahiplendi. Bir komutan **"Düğmeye basan Bakan Cumhurbaşker Ersümer değil" dedi**"

Aynı gazetenin iç sayfasında yüzü kamufle edilmiş tüm sayfayı kaplayan dört yıldızlı bir general fotoğrafı üzerindeki manşet ise, bardağı taşıran damlaydı. **"Komutandan şok açıklama: Operasyonu biz yaptık, Ersümer'i Çizim"**

Aynı sayfada dönemin DGM savcısı'nın ve dönemin ANAP'lı İçişleri Bakanı'nın fotoğrafları verilerek savcı **Talat Şalk**'ın **"Bakan'a haber bile vermedik"**, Bakan **Sadettin Tantan**'ın **"Temizlik sürecek"** başlıkları altında söyledikleri aktarıyordu.

Özellikle medyada sansasyon yaratan **"Düğmeye kim bastı?"** tartışmasında, olayın kahramanlarını konuşurup kendi yorumuyla beklenmedik sonuçlar üretmeyi seven bir gazete genel yayın yönetmeni köşesinde, **"Tantan: Ben Biliyordum"** başlığı ile **"Beyaz Enerji"** operasyonundaki gelişmelerle ilgili olarak, İçişleri Bakanı **Sadettin Tantan** ve Jandarma Genel Komutanı Orgeneral **Aytaç Yalman**'la olan telefon görüşmelerinden söz ediyordu.¹⁶

"Önce Tantan konuşuyor: Bu tür bir operasyonda, (ilgili) Bakan'a haber verme zorunluluğu yok. Operasyonun gizli tutulması çok önemli.

Yalman paşa: Komutanla ilgili haber bizi çok üzdü. Elbette size haberinizin kaynağı kim diye sormamız doğru değil. Ama böyle olunca da tüm şüpheler benim üzerimde odaklanıyor. Bu da bizi üzüyor, diyor."

Genel yayın yönetmeni, bu konuşmalardan sonra; **"Bu kadar önemli bir operasyon, sivillere hiç haber verilmeden sürdürülebilir mi?"**, **"Bakan'a neden bu kadar geç haber verildi?"** sorularını gündeme getirerek **"iki gündür çeşitli çevrelerden gelen tepkilerden sonra şu sonuca varabiliriz"** diyor. Ve eklemeden yapamıyor.

"Hürriyet'e konuşan komutan (Orgeneral Aytaç Yalman), belli ki, yürütülen operasyonun başarısını başkalarının üstlenmesine içerlemiş" (!)

¹⁶ Hürriyet Gazetesi, Ertuğrul Özkök, 10 Ocak 2001

"Derin Gırtlak" Türkiye'de...

Hürriyet'in Genel Yayın Yönetmeni,¹⁷ **"Beyaz Enerji"** operasyonunda gündemdeki yerini uzun süre koruyan **"Düğmeye basma"** olayını, bu olayın yaşandığı tarihten tam 7 yıl 3 ay (yanlış okumadınız yedi yıl üç ay) sonra, bu kez ABD siyasal tarihinde önemli yeri bulunan **"Watergate"** skandalına gönderme yaparak **"Derin Gırtlak Açıklıyorum"** çarpıcı başlığıyla bir kez daha köşesine taşımadan yapamıyordu.¹⁸ Bunu yaparken, okurun da dikkatini çekecektir, referans aldığı **"Watergate"** olayının ülkesi (ABD) ve dünya için dev bir **"siyasi skandal"** olduğunu unutup, haberini basın tarihimizin bir **"örneği"** olarak takdim etmeyi yeğliyordu.

Yazı, *"2001 yılının başında bir gün, Ankara'nın Anıttepe lisesinin önünde, ışıkları söndürülmüş bir arabanın içinde, Türk basın tarihinde 'örnek' olarak incelenebilecek bir olay cereyan etti. Bu olay bugüne kadar basın çevrelerinde hiç konuşulmadı"* diye başlıyor ve devam ediyordu.

"O gün ışıkları söndürülmüş arabanın içinde bir subay ve bir gazeteci buluştu. Subay, bir ay önce gündeme bomba gibi düşmüş bir olayın 'haber kaynağı' idi.

Gazeteci ise o haberi yazan kişiydi.

Subay, daha arabanın içine girerken soruyu sormuştu. 'Kadir bey, düğmeye basma olayının kahramanını Tuncay Özkan'a siz mi açıkladınız?'

Gazeteci, bir saniye bile düşünmeden cevabını verdi: 'Hayır komutanım, ben böyle bir şeyi asla söylemem. Bu olay benimle birlikte mezara gidecek.'

Anıttepe lisesi önündeki bu olay, Amerika'da 'Watergate' skandalında Washington Post gazetesine bilgi veren 'Deep Throat (Derin Gırtlak)' efsanesine çok benziyordu.

Kimdi bu gazeteci ve ona bilgileri sızdıran komutan?

¹⁷ Ertuğrul Özkök

¹⁸ Hürriyet gazetesi, 06 Mart 2007

Olayın biraz başına dönmek lazım. 8 Ocak 2001 günü Hürriyet gazetesinde şöyle bir başlık yayınlandı:

'Düğmeye o değil, biz bastık'

Manşet, yakın tarihimize **'Beyaz Enerji'** adıyla geçen yolsuzluk soruşturmasıyla ilgiliydi. Soruşturmayı Jandarma yürütüyordu ve **'üst düzey bir komutan'** Hürriyet'e, **'Düğmeye biz bastık'** demişti.

Ortalık birbirine girdi. Hükümet, konuşan subayın kim olduğunu araştırıyordu. Gazetenin birinci sayfasına dört yıldızlı bir komutanın temsili fotoğrafını koymuştuk.

Başbakan **Bülent Ecevit** ve yardımcısı **Mesut Yılmaz** başta olmak üzere herkes bu subayın peşindeydi.

Bu arada bazı gazeteler, **'Hürriyet'in 'hayali bir kişiyi' konuşturduğunu, yeniden '28 Şubat provası yaptırıldığını'** iddia ediyordu.

Haberı yazan gazeteci, tecrübeli bir polis muhabiri olan **Kadir Ercan**'dı. **'Telekulak'** haberleriyle gazetecilik ödülleri almış, başarılı bir muhabirdi. Haberı yayınlamadan kendisini aramış ve konuşan subayın kim olduğunu sormuştum. O da bana söylemişti.

Bu olayda bizim de sağlam bir **'derin gırtlak'**ımız vardı.

O dönemde haber kaynağımızı açıklamamız için bize çok baskı yapıldı. Haber kaynağımızı açıklamadık. Ama şimdi o kişinin kim olduğunu rahatça yazabilirim. Çünkü **'Derin Gırtlak'**ın kim olduğunu kendisi açıkladı.

O gün bize **'Düğmeye biz bastık'** diye konuşan subay, albay **Aziz Ergen**'di.

'Albay Ergen kimdir?' diye sorarsanız şu bilgiyi verebilirim. 2004 yılında Irak sınırında ABD'li albay **Martin Rollinson** ve ekibinin yakalanıp silahlarından tecrit edilmesi emrini veren komutandı. Ama biz onu önce **'Beyaz Enerji'** operasyonunu yürüten komutan olarak tanıdık.

O dönemde Hürriyet muhabiri **Kadir Ercan'a**, **'Düğmeye biz bastık'** sözlerini söyleyen komutan da oydu.

*Biz bu olayı altı yıl boyunca sakladık. Bize yapılan bütün baskılara rağmen haber kaynağını açıklamadık. Sonunda bu olayı kendisi açıkladı. Albay **Ergen**, bu yıl Ocak ayında yayınlanan **'Kirli Ellerin İttifakı'** adlı kitabında bu olayı anlatıyor.*

*Albay **Ergen**, bu sözleri 07 Ocak 2001 günü kendi odasında **Kadir Ercan'a** söylemişti. Haber 08 Ocak'ta Hürriyet'e manşet olmuştu.*

Ortalık birbirine girmiş, hem hükümet kanadında, hem askeri kanatta toplantı üzerine toplantı yapılmıştı.

Hürriyet'e düşman bütün gazeteler bu haberi yalanlamak ve itibarını düşürmek için ellerinden geleni artlarına koymamışlardı.

Dönemin Başbakan yardımcısı ve 28 Şubat'tan intikam alma ateşiyle yanan dinci çevreler, Hürriyet'e yüklenmişti. Aradan altı yıl geçti ve şimdi gerçek ortaya çıkıyor. Her zaman söylerim. Zaman en sadık musahhihtir.¹⁹

*Albay **Ergen**, kitabında Hürriyet'in hakkını şöyle veriyor:*

'Haberi yapan muhabir Kadir Ercan, Ankara temsilcisi Sedat Ergin, Haber Koordinatörü Enis Berberoğlu ve Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök düğmeye basanı, yani benim ismimi saklamışlardı. Hürriyet'in bu ilkeli davranışı kamuoyunun takdirini toplamıştı.'

*ANAP Genel Başkanı **Mesut Yılmaz**, 09 Ocak günü partisinin grup toplantısında, Jandarma Genel Komutanı'nın bu sözleri yalanladığını, kendisinin böyle bir şey söylemediğini ve bu nedenle özür dilediğini anlatmıştı*

Ama, Jandarma Genel Komutanı, ertesi gün özür dileme gibi bir şeyin olmadığını açıklamıştı.

¹⁹ musahhih=düzeltilen

Biz bu sözleri söyleyen kişinin adını hiçbir zaman açıklamadık, Albay **Ergen** şimdi açıkladığı için yazıyorum.

Bu arada (olayın olduğu Ocak 2001) ilginç bir gelişme oldu. **Tuncay Özkan**, Kanal D'deki haber bülteninde, **'Düğmeye bastık diyen komutanın kim olduğunu açıklayacağını'** bildirdi. Bu haber üzerine panikleyen albay **Ergen**, hemen **Hürriyet** muhabiri **Kadir Ercan**'ı arayarak Anıttepe lisesi önünde buluştu ve o soruyu sordu:

'Tuncay Özkan'a o bilgiyi sen mi verdin?' Ercan kesin bir dille konuştu: 'Asla!'

Öyleyse bu bilgiyi kim vermişti? **Hürriyetçiler** dışında bu olayı bilen iki kişi daha vardı.

Albay **Ergen**, bu dosyayı götürüp Başbakan **Ecevit** ve yardımcısı **Hüsamettin Özkan**'a vermişti. **Özkan** ve **Mesut Yılmaz**'ın ilişkileri çok iyiydi. Büyük ihtimalle **Özkan**, bu olayı **Yılmaz**'a anlatmış, o da kendisine en yakın gazeteci olan **Tuncay Özkan**'a sızdırmıştı.

Bu yazıyı neden yazdım? Zaman zaman **Hürriyet**'in manşetinde yayınlanan bazı haberler yalanlanır, itibarı düşürülmeye çalışılır.

Ben de diyorum ki, bizim en sadık dostumuz zamandır. Zaman bizi hep haklı çıkarır.

O nedenle, **Hürriyet**'in 'yalanlanan' haberlerinin üzerine bu kadar açgözlü, bu kadar iştahlı atlamayın. Bir gün zor durumda kalabilirsiniz.”

Hürriyet'in Genel Yayın Yönetmeninin yukarıda tamamını verdiğimiz yazısı 2007 yılının Mart ayının 6. günü gazetesinde yayımlandı. Bu tarih, albay **Aziz Ergen**'in kitabının piyasaya çıkmasından yaklaşık bir ay sonra, **Ergen**'in kitabının en büyük bölümünü ayırdığı Enerji eski Bakanı'nın,²⁰ yedi küsur yıldır suçlandığı, üç yıla yakın süredir yargılanmakta olduğu Anayasa Mahkemesi'nde kurulu Yüce Divan'da, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın, **Ergen**'in kitabına konu ettiği hemen tüm suçlamalardan beraatini istediği

²⁰ Cumhur Ersümer

30 Mart 2007 tarihinden ise sadece üç hafta öncedir. Sözüünü ettiğimiz Enerji eski Bakanı, çok değil dört ay sonra da **27 Temmuz 2007**'de üzerine atılmış suçların hemen tamamından **“bu suçlamaların yasal unsurları oluşmadığı”** gerekçesiyle beraat etmiştir.

Oysa **“Derin Gırtlak”**lar, **“Düğme'ye o mu, biz mi bastık”**lar, bu sözcüklerden ve haber kaynağını altı küsur yıl sakladıklarından onur payı çıkarmalar, tam bu aşamada, olayların başlangıcından tam yedi buçuk yıl geçtiği umursanmadan, yedi buçuk yıl öncesinin sıcaklığı ile kamuoyuna aktarılıyor.

Oysa, bir kamu güvenlik örgütü subayının içinde yer aldığı olayları yedi küsur yıl sonra, bu arada geçen yedi küsur yılda zaman durmuşçasına bir kitaba aktarması hiç yadigarınmıyor. Bu arada özellikle Yüksek Yargı katlarında görülen davaların ne aşamaya geldiğiyle hiç ilgilenilmiyor.

Oysa, zaman durmamış, olayların geliştiği yedi küsur yıllık bir dönem yaşanmış, ortaya atılan iddialardan türetilen **suçlamaların gerçeklerle ilişkisinin olmadığını** gösteren belirtiler ayan beyan ortaya çıkmıştır. Bir medya çalışanı, üstelik Türkiye'nin en büyük bir medya grubunda genel yayın yönetmeni ünvanlı bir gazeteci bu gerçeği nasıl gözden kaçırabilir?

Yedi küsur yıldaki gelişmeler, **“Düğme'ye basılması”**nı da, **“Düğme'ye kimin bastığını”**da, **“Derin Gırtlak”** efsanelerini de anlamsız hale getirmiştir. Yüksek Yargı, tüm kanıtları irdeledikten sonra bu **anlamsızlığı** onaylamış ve onaylamadan aylarca önce de, **Ertuğrul Özkök**'ün bu bölüme konu olan yazısının yayımlandığı 2007 yılı Mar'ında bu onayının işaretlerini vermiştir. Bu gelişmeleri takip ederek ya da ettirerek değerlendirmeyi aklına getirmeyen ya da umursamadan halkın karşısına çıkabilen kim? Açık kimliği ile bir gazeteci, fazladan Türkiye'nin lider kategorisindeki bir gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni...

Onun dediği gibi, **“Zaman en sadık düzeltmendir”**, ancak haklı çıkarın kendisi ve gazetesi olmadığı çok açık. Bütün bu gerçekler bağlamında sayın **Özkök**'e son sözlerimizi aşağıdaki gibi aktarmak zorunda kalarak bölümü kapatıyorum.

Bir kitapta yazılanlardan, buradaki olayların yıllarca geride kaldığını bile bile bu yıllarda aynı kitap yazarı gibi zamanın durduğunu kabul ederek, bunca yılda nelerin değiştiğini umursamadan kendinize ve gazetenize onur payı çıkarmaya kalkışırsanız, bugün burada olduğu gibi sadece okurunuzun karşısında değil, kamuoyunun karşısında zor durumda kalabilir, mahcup olabilirsiniz.

DGM Savcısı ve Kamuoyu

Kamuoyunun “Beyaz Enerji” operasyonu ile tanıdığı, dönemin DGM Savcısı **Talat Şalk**, operasyonun ilk gününden itibaren sahnedeydi. Esasında güvenlik güçleri (burada jandarma) tarafından yapılan soruşturmada, hele bu operasyon gibi, dışarıya hiçbir bilgi sızdırılmadan aylarca öncesinden başlatılıp yürütülen, yine aylar boyu telefon dinlemeleri yapılan ve yetkililerin beyanına göre “önemli kanıtlara ulaşıldığı anda düğmeye basılan” operasyonlarda savcılar doğal olarak devrededir ve pozisyon itibarıyla operasyonun başındaki yetkilidir. Ancak, savcılar, özellikle kamuoyunun karşısına çıkmazlar ve konuşmazlar. Bu bir teamül olduğu kadar, daha sonra Savcı tarafından oluşturulacak İddianame'nin istenmeyen dış etkilerden soyutlanması ve hukuk donanımı eksiksiz bir belge olması için de gereklidir.

Ancak, Savcı **Şalk**, daha operasyonun ilk günlerinde kamuoyu karşısındadır. İlk sözleri de şöyledir: “Gözetililer çoğalabilir. Soruşturma, jandarma bölgesinde kaldığı için jandarma tarafından yapılıyor. İlk soruşturmayı, biz, jandarmayla beraber 2-3 ay önce başlattık.

*Bizim bu incelemeyi başlattığımızdan Bakan **Cumhur Ersümer**'in haberi olmamıştır. Jandarmayla bizzat takip ediyorduk. Enerji Bakanlığı'nda üç gün önceki görevden alınmaların bizimle alakası yok. O (Bakan), ne düşündü, ne taşıdı, onu bilmiyoruz. Biz o'na (Bakan'a) herhangi bir haber vermiş değiliz. O, kendiliğinden görevden almış.”²¹*

²¹ Hürriyet gazetesi, 08 Ocak 2001

Kamuoyu karşısında konuşmayı seven DGM Savcısı'nın, operasyonun ilk ayağında **“Neden polis değil de jandarma?”** konusunda söyledikleri İçişleri Bakanı'nın söyledikleri ile daha başta uyuşmuyor. İleriki bölümlerde görüleceği gibi, dönemin İçişleri Bakanı **Sadettin Tantan**, *“Bu tür operasyonlarda deneyim kazanmaları için yeni kurulmuş bir askeri güvenlik birimi olan Jandarma Kaçakçılık ve Organize Suçlar Dairesi'nin bu operasyonda görevlendirildiğini”* söylerken, DGM Savcısı, Bakan'dan farklı ve inandırıcılığı çok düşük bir gerekçe ileri sürüyor: *“Soruşturma (dolayısıyla soruşturmanın nedeni olan operasyon) jandarma bölgesinde kaldığı için jandarma tarafından yürütülüyor.”*

Bakalım, acaba öyle mi? Bu operasyon Enerji Bakanlığı bürokratlarına karşı diye yazıldı ve çizildi ama, TEAŞ'a yönelik olarak yapıldı. Enerji Bakanlığı ve TEAŞ, Eskişehir yolu İnönü bulvarı No 27, Bahçelievler son durakta, Milli Kitaplık karşısında, kentnin göbeğinde, jandarmanın değil, polisin görev bölgesinde bulunuyor.

Konunun en güncel olduğu günlerde, Hürriyet gazetesindeki köşesinde aynı konuya değinen **Erdal Sağlam**; *“Savcı Talat Şalk, ‘Neden Jandarma?’ sorusuna, ‘Jandarma bölgesinde olduğu için’ yanıtını vermiş. Bildiğimiz kadarıyla, TEAŞ Genel Müdürü'nün göz altına alındığı ev (bile) OR-AN semtinde, yani Jandarma bölgesinde değil. Bütün bu operasyonları Jandarma'nın yapıyor olması, işin çok daha çetrefil ve büyük olduğunu ortaya koymuyor mu?”* demekten kendini alamıyor.²²

“Beyaz Enerji” operasyonunun asker (Jandarma) kanadının kilit ismi Albay **Aziz Ergen**'in, emeklilik döneminde operasyondan yedi yıl sonra 2007 yılında piyasaya çıkan kitabında da **“Neden polis değil de, Jandarma?”** sorusunun çok değişik ve çarpıcı bir yanıtı yer alıyor.

Savcı **Talat Şalk**, Emniyet ve Jandarma yetkilileri ile bir toplantıda, toplanan belge ve bilgileri inceledikten sonra, *“Hemen bu operasyonu yapabiliriz, bu deliller yeterlidir”* diyor. Albay **Ergen**; *“Sayın Savcım, bu Bakanlık (Enerji Bakanlığı) Emniyet'in sorumluluk sahasında. Jandarmanın sorumluluğu ise belediye hudutları dışında başlıyor. Bu operasyonu bizim (Jandarma) yapmamız, bazı yanlış anlamalara sebep olabilir”* diyerek çekincesini dile getiriyor.

²² Hürriyet gazetesi, 08 Ocak 2001

Yanıtı ise, Savcı değil, toplantıda bulunan Emniyet Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı aşağıdaki gibi veriyor:²³

“Sayın savcım, bu operasyonu biz (polis) yaparsak, siyasiler iki günde bu operasyonu bitirir. Operasyona katılan herkesin kafasını koparırlar. Bu deliller çok önemli. Jandarma, bunu yapabilirse, biz her türlü teknik desteği verebiliriz. Askere müdahale edemezler (!)”

Bu konuşmanın yapıldığı günden yedi küsur yıl sonra AKP iktidarı döneminde gazetelerde yeni bir yasa dışı eylem haberi veriliyor.²⁴ Haberin başlığı, “**Para Karşılığı Bilgi sattılar: 21 Sanık Adliyeye Sevk edildi**”. Olay, yine Enerji Bakanlığı’nda, Bakanlık iç bünyesindeki Maden İşleri Genel Müdürlüğü’nde ve bağlı kuruluş MTA (Maden Tetkik arama Genel Müdürlüğü)’da. Bu kuruluşlar polis bölgesinde ve olaya el koyan da doğrudan Ankara Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü. Bu kez ortada “**çok önemli delil**” ve “**kafa koparılması**” tehlikesi olmamalı ki, kimse, kurumunun asli görevini kent dışı güvenlik birimlerine devretme sıkıntısına girmemiş!...

Talat Şalk, Savcı unvanıyla ilerleyen zamanda da kamuoyunun gündeminden inmemiş, medyaya konuşmaya da devam etmiştir. Bir süre sonra hazırladığı “**Beyaz Enerji iddianamesi**” de medyada manşet olmuştur.

İçişleri Bakanı Kimden Yana?

İlerleyen bölümlerde değineceğiz. “**Beyaz Enerji**” operasyonunda, sahnede önemli bir rolü olmadığı sanılsa da, zaman zaman ortada görünerek varlığını hissettiren bir siyasetçinin, aslında en önemli rollerden birinde olduğu ortaya çıkıyordu. Koalisyon ortağı ANAP’ın İçişleri Bakanı **Sadettin Tantan**; mensubu, Milletvekili ve Bakanı olduğu ANAP’ın liderini, dolayısıyla koalisyon hükümetinin ve kabinesinin Başbakanı DSP liderini çileden çıkaran bir tutum ve davranış sergiliyordu. Belki de, ülke güvenlik teşkilatının başında olmasının verdiği bir görev içgüdüleriyle, daha operasyonun ilk gününde,²⁵

²³ Emin Aslan

²⁴ Cumhuriyet gazetesi, 01 Mart 2008

²⁵ Hürriyet gazetesi, 08 Ocak 2001.

“Türkiye’de kurumsal sayfanın da temizlenmesi gerekiyor. Kamu kurumlarının önüne temiz, yepyeni sayfalar açarak yollarına devam ettirmemiz lazım. Gelecek günler temiz, mutlu günler olacak” gibi **“bu ülkede kirleri, yolsuzlukları temizleyecekler arasında en başta ben varım”** tarzında **“hamasi”** söylemlerle yetinmiyor, “Operasyonun, Jandarma ‘Organize Suçlarla Mücadele Örgütü’ tarafından gerçekleştirilmiş olmasının gerisinde herhangi bir nedenin aranmaması, onların da bu tip operasyonları yapma yeteneğine kavuşması ve öğrenmeleri gerektiği, TEAŞ ile ilgili istihbaratın önce Jandarma’ya geldiği, bu işin üzerinde üç aya yakın çalışan Jandarma’ya Emniyet’in destek verdiği, DGM Savcısı ile birlikte çalıştıkları, delillerin toplanmasından sonra Savcı’nın, **‘Tamam bu deliller bizim için yeterli’** demesi üzerine operasyona başladıkları” gibi **“bu tür yolsuzluk operasyonlarında deneyim kazanması için, enerji yolsuzlukları operasyonunun kent içinde olması yadırgansa da, Jandarma tarafından yapılmasında yarar görüyorum, bu nedenle Jandarma, Emniyet, DGM savcısı ortak çalışmasının mimarı benim”** tarzında , operasyonun hedefi Enerji yönetiminin, koalisyon ortaklığında partisine verilmiş olan bir Bakanlık olduğunu umursamadığını, elinin altında deneyimli bir sivil güvenlik örgütü (Emniyet/polis) dururken, deneyimsiz olduğunu söylediği asker güvenlik örgütüne (Jandarma) deneyim kazandıracakım, uygulamalı eğitim vereceğim diye Enerji Bakanlığı’na, dolayısıyla mensubu olduğu siyasi partiyi hedefe koymakta sakınca görmediğini göstererek, bu görev (!) anlayışı ile siyaset ve dostluk adına **“ahdı vefa”** konusunda zaaf belirtileri veren bir tavır sergiliyordu.

Böylece, **“Beyaz Enerji”** operasyonunun kapsama alanını, zaman içinde fazla da beklemeden TEAŞ’tan daha yukarılara tırmandırmak isteyenler arasında kendini belli etmesi, kimilerince **“bireyi yücelten”**, kimilerine göre ise **“boyunu aşan, o makamda yapılmaması gereken, üstelik siyaset etiğine sığmayan”** bir davranış biçimi olarak yorumlanacak ve bunun faturası, ilerleyen zamanda Bakanlık görevinden uzaklaştırılması yolunun açılması suretiyle kendisine siyaseten ödetilmesi olarak ortaya çıkacaktı.

“Düğmeye Bakan değil, Biz Bastık!”

“Beyaz Enerji” operasyonunun, Enerji Sektörü’nde, Enerji Bakanlığı’nda, dönemin siyasal erkinde, dolayısıyla kamuoyunda “şok” yaratan ilk iki gününden sonra ortamın kısa sürede yatışması, gerilimin düşmesi beklenirken, ortalığın birbirine girdiğini görüyoruz. Hemen ertesi gün,²⁶ çok satışlı gazetenin birinci sayfa sekiz sütuna manşeti bu kez Başbakan’ın olup bitenlere tepkisini yansıtıyordu:

“Ecevit Öfkeli: Bunu Söyleyeni Ortaya Çıkarın.”

“Bunu söyleyen”, ne o gün ne de sonraki günlerde ortaya çıkmadı. “Bunu söyleyen” medyaya göre bir askerdi. Bir gün önce gazetede dört yıldızlı bir generalin, kimliği gizlenmiş sayfa boyu fotoğrafı çıkmıştı. Söylenen isimler hep tahmin ve rivayet olarak kaldı. Burada doğru bilinen tek argüman, “bunu söyleyen”in asker kökenli ve rütbeli olmasıydı; ancak kimliği bilinmiyordu.

Bu “sır”, net bir biçimde tam tamına yedi yıl sonra çözülebildi. Üstelik 7 yıl sonra yazdığı “Beyaz Enerji” operasyonunun son versiyonu kitabında “itiraf” ta bulunan, “bunu söyleyen” in kendisiydi; “Beyaz Enerji” operasyonunda, Jandarma Genel Komutanlığı Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı görevinde bulunan Kurmay Albay Aziz Ergen.

Kitabında anlattığı gibi, çok satışlı renkli gazetenin 07 Ocak 2000 günlü basımında ilk sayfada sekiz sütuna manşet verdiği “Beyaz Enerji” operasyonu haberi içinde “Düğmeye Enerji Bakanı Bastı” başlıklı “Kanını beynine sıçratmıştı”. O gün aynı gazeteden, tanıdığı bir gazetecinin telefonla arayarak haberi verdiğini ve şu yorumu eklediğini anlatıyor:

“Aziz albayım, herkes “Beyaz Enerji” operasyonunu Enerji Bakanı’nın düğmeye basarak, kendisinin jandarmaya yaptırdığını söylüyor, Bakan da bu konuda sesini çıkartmıyor.”

Ergen, bunun üzerine: “Artık birilerinin konuşma zamanı gelmişti. Bu yolda, bu savaşta kendimi feda etmemin (!) tam zamanıydı. Bir an Güneydoğu’da

²⁶ Hürriyet gazetesini, 09 Ocak 2001

yaşamını feda eden şehitler ve gaziler gözümün önüne gelmişti. (Telefonda) kendimi tutamadım” diyor ve gazetelere manşet olan:

“Hayır arkadaş, ‘Düğmeye Bakan değil, biz bastık’. Bakan’ın son anda haberi oldu. Pislîğe ve rüşvete bulaşan kim varsa üzerine gidilecektir. Bu olay PKK kadar önemlidir. Devletin yaşamsal stratejik kararları satılıyor. Çocuklarımızın geleceği satılıyor. Bakan’ın üstünü çizin” sözlerini, görüntüye göre, bir **“duygu fırtınası”** içinde söylüyordu. Böylece, 2001 yılının ilk günlerinde bir gazetede yayımlanan subay fotoğrafının dört yıldızlı general olarak verilmesinin aldatmaca olduğu 2007 yılının ilk günlerinde ortaya çıkıyordu.

O gün de, bugün de, bir dönemin **“yolsuzluk”** yakalayan **“şahin”** Albay’ını, **“Düğmeye Basma”** olayının akabinde Jandarma Genel Komutanlığı karargahında, Genel Komutan’ın makamında, Komutanlığın Kurmay Başkanı Korgeneral ve Harekat Başkanı Tümgeneral’le²⁷ birlikte iken, Orgeneral **Aytaç Arman**’ın **“Düğmeye ben basmadım, peki basan kim?”** sorusu karşısında **“Hayır, düğmeye ben basmadım”** yanıtını verip, bu konudaki **“kahramanlığını”** yedi yıl sonra emeklilik dönemine bırakmasını kimse sorgulamıyor.

Şimdi, kimileri diyecek ki, o zaman **“Evet, ben bastım”** deseydi, büyük bir olasılıkla görevden alınabilir, o zaman da, **“yolsuzluklar”**a karşı mücadelesi yarım kalırdı.

Hepsi çok iyi de, o zaman biz de şu soruyu sorma hakkını kendimizde buluruz. Daha **Beyaz Enerji** operasyonunun başında bu denli **“amatör”** davranmak mı gerekirdi? Bu tür operasyon ve soruşturma görevlerinin **“profesyonel”** tanımında **“gizliliğin ve soğukkanlılığın korunması”**nın bir numaralı ilke olduğunu, sorarsanız sokaktaki vatandaş bile söyleyebilir. Hele **“Beyaz Enerji”** gibi ülkeyi ayağa kaldıran bir operasyon ve soruşturmayı yönetiyorsanız.

Oysa, hem sayın albayımızın, hem de, ileriki bölümlerde ayrıntısına gireceğimiz gibi, bu soruşturmada görevli DGM savcısı’nın, hatta dönemin İçişleri Bakanı’nın, görevlerini medya ile **“omuz omuza”** yerine getirdiklerini

²⁷ Korg. Yusuf Soybaş ve Tümğ. Osman Özbek

görüyoruz. Bu süreçte medyaya sızmayan, manşetlere çıkmayan "**Fezleke**", "**Sanık ifadesi**", "**Savcı İddianamesi**" kalmıyor. Böylesine bir görüntüye, siyasal otorite'nin tepki vermemesi düşünülebilir mi? Ya da siyasal otorite, öncelikle güvenlik yetkilileri (burada jandarma) ve Savcı'nın, etik değerler dahil, hiçbir ilkeyi umursamadan ortaya koydukları ve soruşturma süresince de ısrarla sürdürdükleri bu alışılmadık görüntüye tepki vermekte, tutumun ısrarla devam ettirildiğini gördüklerinde de ellerindeki tüm olanaklarla önlem almaya yönelmekte haksız görülebilirler mi?²⁸

Eğri oturup, doğru söyleyelim. Siyasi otorite'nin, bu aykırı davranış biçimine haklı tepkisine ve arkadan gelen "**önlemler**"ine, o zaman "**siyasetçilerin yargıya müdahalesi**" kolaycılığı ile damga vurmaya kalkışanlar, 2007 yılında yayınladıkları kitaplarında bile bu kolaycılığı sergilemekten kendilerini alamayanlar, neden olayların güvenlik yetkilileri ve savcı tarafını hiç gündeme getirmezler, onların **hangi yeterli ve geçerli kanıtlarla** ülke kamuoyunu sarsan davranışlara girdiklerini ya da ellerinde **doğru dürüst kanıt yokken** bu işlere niçin giriştiklerini sorgulamazlar?

Başbakan'ın Tepkisi

Çok satışlı gazetede²⁹ Başbakan **Bülent Ecevit**'e atfen şu alt başlık veriliyor.

"Ecevit, Hürriyet'e 'Elektrik vurgununda düğmeye Bakan değil, biz bastık' diyen komutana çok kızdı ve ortaya çıkarılması için inceleme başlattı."

Aynı gazetenin iç sayfalarındaki haberin devamında, "**Verilemeyecek Hesabım Yok!**" başlığı ile verilen haberde, Enerji Bakanı **Ersümer**'in ANAP Başkanlık Divanı'nda yaptığı konuşmasından alıntı yapılarak: "**Beyaz Enerji**" operasyonunun bilgisi dahilinde yapıldığını, ancak, kendisinin olayda ilgili düğmeye basan kişi olduğu yönünde bir **beyanati bulunmadığını**" söylediği vurgulanıyordu.

²⁸ 2008 yılında kamuoyunun karşısına çıkarılan Türklüğün tarihe mal olmuş destanının adıyla anılan operasyonun ve davanın, 2001 yılında "Beyaz Enerji" operasyonu ve davasında yapılanların bir benzeriyi olduğuna ne demeli? 2001'deki Beyaz Enerji operasyonu ve davasına dönemin koalisyon hükümetinin tepkili yaklaşımı yanılttı da, 2008'deki operasyon ve davaya AKP yönetimininki gibi "Davanın savcılığı"ni üstlenme yaklaşımı mı doğrudur?

²⁹ Hürriyet, 09 Ocak 2001

O zaman, bir operasyon üzerine kamuoyunu ayağa kaldıracak düzeyde, hem de asker-sivil arasında "**sen-ben**" tartışmasına girilmesinin amacı ne olabilir?

İlerleyen zaman, bunun yanıtını kolaylaştırmıştır. Oraya sonraki bölümlerde geleceğiz.

Yeniden, Başbakan **Ecevit**'in medyaya yansıyan tepkisine dönelim. Haberde; "**Şaşırtıcı ve üzücü**" alt başlığı ile "**Başbakan, askeri bir yetkilinin, enerji operasyonunda hükümetle ilgili iddialarını şaşırtıcı ve üzücü buldu**",

"Bunu kabul edemeyiz" alt başlığı ile, "**Ecevit şöyle dedi: Sayın ilgili Bakan için, 'Düğmeye o değil, biz bastık' ifadesi kullanılmaktadır. 'Bakanın üstünü çizim' yollu iddialar da son derece yakışıksızdır. Kabul edilemeyecek bir tavidir**",

"Soru: Neden Jandarma?" alt başlığı ile, "**Başbakan Ecevit, 'operasyonun neden jandarma tarafından yürütüldüğü?' sorusuna da şu cevabı verdi: 'İşte o da benim zihnimde bir soru işareti.' Bütün bunları inceleyeceğiz. Bu konunun üzerine gideceğim**" deniliyordu.

Ertuğrul Özkök,³⁰ Hürriyet'teki köşe yazısında, "**Tansiyon Düşüyor**" başlığı altında, önceki ara bölümlerde verdiğimiz İçişleri Bakanı ve Jandarma Genel Komutanı ile gerçekleştirdiği telefon konuşmalarında sayın **Tantan** ve sayın **Yalman**'ın sözlerine dayanarak; "**Beyaz Enerji**" operasyonunun başlatıldığı 06 Ocak 2001 gününden sonra gelişen ve asker-sivil çatışması görüntüsüne bürünen beyanlar, belli ki, Genelkurmay'ın bilgi ve talimatı içinde yapılmış değil" diyor ve ekliyor:

"Genel Kurmay Başkanı ve Başbakan son 24 saat içinde iki kez görüşmüştür. Bu bile, bence askerlerin bu konuda dikkatli ve özenli olduklarını gösteriyor. Dün Ankara'dan aldığım bütün işaretler, önceki gün (Beyaz Enerji operasyonunun başlatılmasından sonraki gelişmelerle) yükselen tansiyonun yavaş yavaş düşmekte olduğuna işaret etmektedir."

³⁰ 10 Ocak 2001

Ancak, ünlü genel yayın yönetmeni, bu gözleminde yanılmaktadır. Kamuoyundaki gerilim, Ocak 2001'in kalan günlerinde ve ondan sonra da, etkisinden fazla bir şey kaybetmeden devam edecektir.

En Gergin Lider

“Beyaz Enerji” operasyonu sırasında ANAP Genel Başkanı ve koalisyon hükümetinde Başbakan yardımcısı olan eski Başbakanlardan **Mesut Yılmaz**, daha “Beyaz Enerji” operasyonunun ilk günlerinde, olaylardan en çok etkilenen siyasetçi görünümünü veriyordu.

Cumhuriyet gazetesinde,³¹ “Beyaz Enerji Gerginliği” başlıklı haberde, “2001'in ilk basın toplantısında 'gergin olduğu' gözlenen Yılmaz, operasyonla ilgili doğrudan bir açıklama yapmadan, bazı çevrelerin siyaset kurumu ve siyasetçiyi 'sorun yaratıcı' olarak göstermeye çalıştığını vurguladı.” deniyordu.

Aynı gazetede,³² aynı konu bir gün sonra; “Yılmaz, Askerlere Yüklendi” başlığı altında, “Mesut Yılmaz, 'Beyaz Enerji' operasyonunda partisine yöneltilen suçlamaları 'sert bir dille' yanıtlarken 'askeri yönetimden çare bekleyenlere' yüklendi. Siyasetçi ve siyaset kurumunun yolsuzluklarla mücadele gerekçe gösterilerek yıpratılmaya çalışıldığını belirten Yılmaz; 'siz sanıyor musunuz ki, askeri yönetim gelse yolsuzluk olmayacaktır? Tam tersine daha çok yolsuzluk olacaktır. Çünkü o zaman daha karanlık olacaktır. Karanlıkta yolsuzlukla mücadele edemezsiniz' dedi. TEAŞ yönetim Kurulu eski üyesi **Birsel Sönmez**' in, geçmişte ANAP' ta siyaset yaptığı için basının partisini hedef aldığını ileri süren Yılmaz; 'biz eski Bakanını değil, görevdeki Bakanını yolsuzluk nedeniyle Yüce Divan'a gönderen ilk partiyiz. Bizim başlattığımız bir olayı, bize karşı kullanmaya çalışıyorlar' ifadelerini kullandı. Yılmaz; 'Peki, sorunları siyasetçi ve siyaset kurumları çözemiyorsa, kim çözecektir?' sorusuna da 'Türkiye'nin en büyük gazetesinin, resmi bile olmayan, siluet halinde bir asker üniformasını basmasından utanç duyuyorum' yanıtını verdi” biçiminde haberleştirilmişti.

³¹ 09 Ocak 2001

³² Cumhuriyet, 10 Ocak 2001

Mesut Yılmaz'ın deyimiyle, “siyaset kurumu ve siyasetçi”ye hakim olan “Beyaz Enerji” operasyonu ile ilgili “aykırı olaylar” la başlayan “gerilim” kolay kolay ortadan kalkmayacaktı. Çünkü, operasyonun ilk günlerine damgasını vuran “aykırı olaylar” ilerleyen günlerde ve haftalarda hızından bir şey kaybetmeden daha da güçlenerek sürecekti. “Sürdürülecekti” denmesi daha doğru olur. Bu “sürdürülme” nin karşıtının da “gerilim” olması doğaldır.

Sansasyon sever medyanın, özellikle köşe yazarlarının, daha ilk günden başlayarak olayların siyasetçi tarafını sorgulaması da doğaldır. Öyle ya, “ortada, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın üst düzey bürokratlarının da adının karıştığı 'ihale yolsuzluğu' türünden bir suçlama vardır.”

Yukarıdaki **koyu** harflerle basılmış son cümleyi, tanınmış bir köşe yazarının gazetesindeki yazısından aynen aldım.³³ “Yılmaz, 'Cambaza Bak' Diyor” başlıklı yazının devamı: **“İhale yolsuzluğu” nu önce jandarma öğrenmiş, konuya el koymuş, kendine düşeni yapınca konuyu Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi' ne iletmiş. Orada da -iddiaya göre- gerekenler yapılmış ve iş, 'dava açma' aşamasına gelince, ANAP'lı Enerji Bakanı haberdar edilmiş. O da adı geçenleri (bürokratları) görevden almış.”**

Köşe yazısına devam edelim:

“Şimdi bu konuyla ilgili haberde, bir komutanın (muhtemelen Jandarma Genel Komutanlığı'na bağlı bir generalin) bazı beyanları yer aldı diye, sayın Yılmaz, aklına ve ağzına gelenleri söyleyip duruyor. Basınla ilgili-kusura bakmasın- ipe sapa gelmez kurallar icat etmeye kalktığı yetmiyormuş gibi, son olarak bu haber verilirken bir de general silueti yayınlanmasını, 'Bu işleri sivil politikacılar yapamıyor...Ey askerler, gelin de siz yapın!' anlamında bir mesaj vermek şeklinde değerlendirmiş. Daha da ileri gidip, 'Siyasetçiler sahneden çekilse, partiler kapatılsa, askerler gelse, yolsuzluklar ortadan mı kalkacak? Asıl yolsuzluklar bu gibi karanlık dönemlerde artar' demiş.

³³ Oktay Ekşi'nin köşe yazısı, Hürriyet, 10 Ocak 2001

Doğrudur, Asıl yolsuzluklar, askeri yönetim gibi kapalı rejim dönemlerinde yapılır.

Çünkü denetlenme korkusu yoktur... Dahası... Hiçbir gazeteci hiçbir zaman kapalı rejime davetiye çıkarmaz.

Sayın Yılmaz'ın, bu gerçekten çok talihsiz bulduğumuz beyanlarının da bir davetiye niteliği taşıdığını anımsatarak...”

Aynı gün aynı gazetede ki köşesinde bir başka tanınmış yazar, “**Rejimi Kim Şey Yaptı**” başlıklı yazısında;³⁴ “**Mesut Yılmaz**'ın kırmızısı yanmış trafik ışığı gibi yüzü, bir yerlere doğru yürünemeyeceğinin sanki işareti. Yıllardır **ANAP**'ın elinde olan **Enerji Bakanlığı**'nda, içinde bir **ANAP**'lı eski Bakan da olan yolsuzluk patlak verince, bunu ortaya çıkartan hemen herkesi rejimi yıkmakla suçlamaz mı?

Diyor ki; 'Bazı güçlerce Meclis ve siyaset yıpratılmaya çalışılıyor. Neyin özlemi içindeler, ülkenin yönetimini kime emanet edecekler?'

Vay canına!..

On binlerce yolsuzluk-hırsızlık yapılıyor, rejim yıkılmıyor da, bir teki ortaya çıkınca mı rejim elden gidiyor?..

Gitse bile, bunun sorumluluğu kimde?..

Gazetelerde, yolsuzluğun merkezinde açığöz işadammının Angora villalarından edinen liderlerin-bakanların-bürokratların-siyasetçilerin çarşaf listesi yayınlanıyor.

Bu ne utanç verici, pis sistemdir.

Ortaya çıkartılmasaydı, birkaç gün sonra zamanaşımına uğrayacak bir vurgun. Birkaç ay önce Teftiş Kurulu'na girilip, bilgisayarları ve kayıtları tahrip edilmiş bir Bakanlık. İşin içinde eski bir Bakan. Yapılan soruşturmanın gizlendiği bir yeni Bakan. Ve gözaltındaki işadammının beş yüzer milyarlık villalarına dolmuş bir devlet erki.

³⁴ Bekir Coşkun'un köşe yazısı, Hüriyet, 10 Ocak 2001

Kim rejimi çökertiyor, kim?..”

Ne kadar etkili değil mi? Sayın yazarlar, örneğin;

- **“Neden, Ankara’nın göbeğindeki bir operasyonda polis değil de jandarma?**
- **Neden, operasyon haberi Enerji Bakanı’na işin başı olan üç ay öncesinde değil de, son dakikada veriliyor?**
- **Burada, söz konusu olan Ülke Enerji yönetiminin başındaki Bakan mı, yoksa sıradan bir yurttaş mı?”**

sorularını sormayı akıllarına bile getirmiyorlar.

Devlet yetkililerinin sıradan yurttaşı, yasalara göre bilgilendirme kadar bilgilendirmeme sorumluluğu olabilir. Ancak, ülke Enerji Sektörü’nün devlet sorumluluğunu taşıyan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı’ndan söz ediyoruz. Kaldı ki, bu operasyonla yapılmak istenen, Bakanlığın bir ilgili kuruluşundaki **“ihale”** soruşturmasında olduğu ileri sürülen ihmalden ibaret de değil. Kaldı ki, geçen zamanda Bakan böyle bir ihmalle suçlanıp yargılanmıyor bile. İlk aşamada öyle gösteriliyor. Yetkili olarak ortaya çıkan kişilerin beyanlarına bakılırsa, *“operasyonun kapsamı genişleyecek, yeni gözaltılar olabilecek.”* Sayın yazarlar, **“bu işin içinde bir iş var”** diyemiyorlar.

Nitekim, kısa süre sonra, **“Beyaz Enerji”** operasyonu kapsamına dahil edilmeyen enerji konusunda proje de, enerji yüksek bürokratından Bakanına enerji yöneticisi de kalmıyor.

“Beyaz Enerji” operasyonunun ilk gününde gözaltına alınanlar arasında, Ankara banliyösünde **“Angora Evleri”** olarak bilinen projeyi gerçekleştiren, asıl uğraşı, elektro-mekanik sanayii iş adamlığı olan tanınmış özel bir girişimci de³⁵ bulunuyor, kısa sürede olaylarla ilgisiz olduğu saptanıp serbest bırakılıyor. Yazarlarımız ise, **ne alâka “Angora evlerinden,** (hiçbir kanıt belge ortaya koymadan, her türlü kuşkuyu yaratacak yaklaşımla) *bu sitede konut sahibi olanların çarşaf çarşaf listeleri”*nden söz etmeyi sürdürüyor.

³⁵ Hüseyin Arabal

Operasyonda suçlanan ve gözaltına alınanlar temelde **TEAŞ** üst düzey bürokratlarıdır. Bu arada, Enerji Bakanlığı'nın bir Müsteşar Yardımcısının, başlangıçta Enerji Bakanlığındaki asli görevi ile ilgili olarak değil, TEAŞ Yönetim kurulundaki tali görevi ile ilgili olarak gözaltına alındığı sanılıyor. Enerji Bakanlığı başka, TEAŞ başka, ikisi aynı kurum değil, biri öbürüne bağlı da değil. Yazarlarımız ise, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı üst düzey bürokratlarının suçlandığı ve gözaltına alındığından söz ediyor. Bütün bunlar 09 Ocak'taki (2001) durum. Sonrasında olacakları kimse bilmiyor.

Ne var ki, aradan yedi uzun yıl geçiyor ve dillerine doladıkları Enerji Bakanı, elbirliğiyle gönderildiği Yüce Divan'dan aklanıp çıkıyor.

Denecek ki, sayın yazarların “**dedektiflik**” yapacak hali de, zamanı da, beklemeye tahammülleri de yok. O zaman, gerçekleri görmeden varsayımlarla sansasyon yazmasınlar kardeşim.

Kimlerin önyargılarıyla, sonunda tüm topluma zarar verecek biçimde kamuoyu oluşturduğunun ve zamanın kimi haklı çıkardığının yorumlanacak bir yanı kalmıyor.

“Beyin Takımına Gözaltı”

Cumhuriyet gazetesinin birinci sayfasında,³⁶ “Enerji operasyonunda gözaltına alınanlar Ersümer’in bürokratları: Beyin Takımına Gözaltı” manşeti göze çarpıyordu. Cumhuriyet’in Ankara Bürosu’nun haberinin içeriğinde: *“Beyaz Enerji operasyonu kapsamında görevden alınan bürokratların, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Cumhur Ersümer**’in enerji alanındaki özelleştirme uygulamalarının “beyin takımı”nı oluşturduğuna, özelleştirmeye ilişkin tüm sözleşmelerin hazırlanmasında etkin olduklarına dikkat çekildi. Söz konusu bürokratların, hazırladıkları özelleştirme sözleşme ve anlaşmalarını, kamu ve tüketicinin zararına, tesisleri devralan ya da alacak şirketlerin yararına düzenlemelerle donattıkları (!) belirtiliyor. Son operasyonla ‘ihaleye fesat karıştırma’ gerekçesiyle gözaltına alınan bürokratların ‘devir sözleşmesi, elektrik dağıtım görev sözleşmesi, satış anlaşması’ gibi kimi düzenlemeleri bazı özel holding şirketleri temsilcileri ile birlikte hazırladıkları sızan bilgiler arasında”* deniyor ve bir holding sahibinin ismi veriliyordu.³⁷ Devamında: *“Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Cumhur Ersümer**’in “bilgisi dahilinde” (!) hazırlanan söz konusu sözleşmeler ve anlaşmalar, stratejik bir alan olan enerji sektöründe kamuyu ve tüketiciyi zarara uğratan çok sayıda hüküm içeriyor”* denildikten sonra bu sözleşme/anlaşma hükümlerinden örnekler veriliyordu.

“Çamur at, izi kalsın” özdeyişimize bundan daha uygun bir örnek bulunamazdı. Bir defa, “Beyaz Enerji” operasyonu ile suçlanan ve gözaltına alınan bürokratlar, doğrudan Enerji Bakanlığı’nın bürokratları değil, ihalelerini, yatırımlarını kendi yönetim kurulu kararlarıyla yapan, yine anlaşmalarını, sözleşmelerini kendileri hazırlayıp yönetim kurulu kararlarıyla yürürlüğe koyan bir Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT) olan TEAŞ (Türkiye Elektrik Üretim, İletim Anonim Şirketi) yöneticileriydi. Bunlar arasında tali görevi TEAŞ yönetim kurulu üyeliği olan Enerji Bakanlığı’ndan bir üst düzey bürokratin bulunması sonucu değişti.

İkincisi, 3096 sayılı yasa ve yönetmelikleri hükümlerine göre, özellikle Yap-İşlet-Devret ve İşletme Hakkı Devir projelerinin sözleşmeleri doğrudan Enerji Bakanlığı bünyesinde (Enerji İşleri Genel Müdürlüğü) uzman personeli tarafından hazırlanıyordu. Özellikle uluslararası nitelikleri ağırlıklı olan

³⁶ 10 Ocak 2001

³⁷ Barmek Holding, Hüseyin Arabul

sözleşmelerin hazırlanması teknik bir konudur. Sözleşmelerin, Bakanlığının hangi biriminde, hangi prensiplere göre hazırlandığından elbette Bakan'ın bilgisi olacaktır. Ancak, bunu, “**Bakan sözleşme hükümlerini istediği gibi yönlendiriyordu, böylece kamunun ve tüketicinin önemli zararlara uğratılması sonucu ortaya çıkıyordu, bütün bunların sorumlusu da Enerji Bakanı'dir**” anlamını çıkaracak biçimde verdiğinizde, bu ağır iddianızın “**geçerli ve yeterli kanıtları**”nı da ortaya koymak zorundasınız.

Oysa, haber yazısında “**geçerli ve yeterli**” olacak hiçbir “**kanıt**” tan söz edilmemektedir. Buna karşılık, hangi yetki ile ve kim tarafından söylendiği belirsiz biçimde, cümleler, “**...dikkat çekildi, ...belirtiyor, ...sızan bilgiler arasında**” gibi sözcüklerle sonlandırılmaktadır.

Sonuçta, ortaya atılan iddiaların “**geçerli ve yeterli kanıtları**”nı, aradan geçen bunca zamana karşın kimse ortaya koymadı.

“**Geçerli ve yeterli kanıt**” yoksa, ortaya atılan iddia “**varsayım**”dan ibarettir. Varsayımlar ise hiçbir zamanda ve biçimde “**kanıt**” olarak kabul edilemez.

Haberde hiç söz edilmeyen önemli bir prosedürü de biz hatırlatalım. Yasaların da değil, doğrudan Anayasa'mızın amir hükmü uyarınca,³⁸ **Yap-İşlet-Devret** ve **İşletme Hakkı Devir** projeleri imtiyaz sözleşmeleri taslaklarının **Danıştay** incelemesinden geçirilmesi zorunludur. Enerji Bakanlığı'nın bu Anayasa hükmüne aykırı herhangi bir uygulamasını bugüne kadar kimse gündeme getirmemiştir. Çünkü, Bakanlıkta hazırlanan ve uygulama alanına aktarılan tüm sözleşmeler istisnasız **Danıştay** incelemesinden geçmiştir.

Bu durumda, Enerji Bakanlığı tarafından hazırlanan sözleşmelerde yer verilen hükümlerin kamuya ve tüketici zararına olduğunu varsayan haberi yazan ve yayınlayanlar için, Bakanlıkça uygulamaya geçirilen İmtiyaz Sözleşmeleri'nin tümü Anayasa hükmü gereği istisnasız ülkemizin Yüksek İdare Mahkemesi'nin süzgecinden geçtiğine göre, “**Danıştay'ı da suçlamaya çalıştıklarının farkında olarak mı bu iddiayı ortaya attılar?**” sorusu gündeme gelmektedir.

³⁸ Anayasa, madde 155 (13 Ağustos 1999 gün, 4446 sayılı yasa ile değiştirilmeden önce)

Buna rağmen okurlar yukarıdaki saptamamızın kanıtı olarak verdiğimiz Enerji Bakanlığı tarafından hazırlanarak uygulamaya geçirilen imtiyaz sözleşmelerinin Yüksek İdare Mahkemesi'nin süzgecinden geçmesini yeterli bulmayabilirler. Sonuçta, inceleme konusu olan, **“Enerji Sözleşmeleri”**dir. Bu sözleşmelerin sadece hukuki ve idari yönden incelenmesi gereken dokümanlar olup, sözleşmelerin parasal, ekonomik ve teknik yönlerinin Danıştay incelemesi kapsamına girmediği ileri sürülebilir. Ancak, Danıştay incelemesi, sözleşmelerin bütünü üzerinde yapıyor, parasal, ekonomik ve teknik konular da dahil, tereddüt duyulan hususlar Danıştay ilgili Dairesinin duruşmalarına davet edilen Enerji Bakanlığı uzmanlarından alınan bilgiler yeterli görülürse karara bağlanıp onaylanıyordu.

Buna karşılık, bu tür varsayımlara dayalı haberler, yayımlandığı yerde ve zamanda da kalmamış, gerçekliği araştırılmadan elden ele dolaştırılmış, devlet yargısının en üst kurumu Yüce Divan'a taşınmıştır. Bu bölümün konusu olan haberin tarihi 10 Ocak 2001'den tam tamına 6 yıl, 6 ay, 17 gün sonra Yüce Divan'ın gerçekleri tüm çıplaklığı ile ortaya çıkaran **“beraat”** kararları ile, **“Beyaz Enerji”** operasyonu fırsat bilinip kamuoyunun beynine kazınan iddiaların ustalıkla hazırlanmış senaryolar olduğu kesinleşmiştir.

Her kaynaktan sızanı **“haber kaynağı”** sayıp, size ulaştırılan, sonuçta kurumları ve kişileri ağır itham altında bırakan iddia niteliğindeki bilgi ve belge, doğrulanması lüzumsuz sayılarak haber yapılmaya kalkılırsa sonunda düşülecek durum budur.

Operasyonun Perde Arkası

Beyaz Enerji operasyonu ile ülkemizde estirilmeye çalışılan ve sonunda **kasırgaya** dönüştürülen **“yolsuzluk”** rüzgarları ve ilerleyen zamanda bu rüzgardan umduklarının da üzerinde başarı ile çıkan kimilerince, **“bürokrat-işadami-siyasetçi üçgeni”** gibi bir işbirliği tanımı yapılarak, onların amiyane ifadesiyle, bu **“çeteler”** tarafından kamu varlıkları üzerinde planlanıp uygulanan akıl almaz **“soygun projeleri”** sonucu, belirli sektörlerin **“yolsuzluk odağı”** haline getirildiği senaryoların arkasındaki

gerçeği görebilmek için, ilk etapta, medyada çok sevilen ve o oranda da uygulanan bir yöntemle başvurarak, olayların “Perde arkası”na, o da sadece bir pencereden bakmaya çalışalım.

Medya'nın yakıştırmasıyla, “Enerji Bakanı'nın Beyin Takımı”ndan Müsteşar yardımcısı **Mustafa Mendilcioğlu**, Beyaz Enerji operasyonu kapsamında ilk gözaltına alınanlardandır. **Mendilcioğlu**, bir hafta süren ilk gözaltına alınma operasyonunda, gözaltına alınanların tutulduğu hücreleri ve uygulanan “sorgulama yöntemleri”ni anımsamak dahi istemediğini söylüyor.

Sorgulama bir hücrede yapılıyor. Gözaltına alınanların tutulduğu aynı tip hücrelerin tek eşyası, üzerinde yatak bulunmayan beton bir kanepeden ibaret. Gözaltındakiler fazladan altta ve üstte battaniye ile son derece rahatsız uyuyabiliyorlar, o da uyuyabilirlerse. Sorgulama yöntemi ise, sorgulananları psikolojik baskı altında tutmanın yaygın uygulamasıdır.

- Sorgulananın gözlerine kuvvetli ışık yönlendirilerek, sorgulayanları görmeleri engelleniyor.
- Sorgulanan son derece rahatsız bir sandalyede oturmaya mecbur ediliyor.
- Sorgulananlar uykusuz bırakılıp, gecenin 03:00'ünde sorguya alınıyor.
- Sorgulamada çeşitli taktikler uygulanarak, istenilen yanıtlar alınmak isteniyor.
- Sorgulamada daha ağır muameleleri yapabilecekleri ihsas³⁹ edilen “sorgulama timleri” çevrede dolaştırılıyor.
- Sorgulananlar, gözleri bağlanarak bilinmeyen yerlere, hücrelere götürülüyor, banda alınmış telefon konuşmalarının belli bölümleri alınıp, ilgisiz konular suç unsuruymuş gibi dinletilerek, sorgulanana “Haydi, itiraf et” baskısı uygulanıyor.

³⁹ Üstü örtülü olarak anlatma, sezdirme.

Mendilcioğlu sorgulamadayken, bir Jandarma Başçavuşu ve ekibi tarafından evi arıyor. Eşi de o sırada soruşturma merkezinde sorgulamaya alınıyor. Evde sarılıktan rahatsız oğlu yatarken, evdeki eşyalar altüst ediliyor, özel cihazlarla gizli kasa arıyor. Eşi eve döndüğünde evini savaş alanına dönmüş bir biçimde buluyor.

Bir haftalık sorgulama sırasında, hemen tüm valiliklerden, **Mendilcioğlu**'nun ve onunla da yetinilmeyerek (soruşturmanın başında kendisinden isim ve adresleri istenip alınan) ağabeylerinin, ağabey çocuklarının, ailenin damatlarının mal varlıklarına ve banka hesaplarına ilişkin İvedi bilgi isteniyor.

Mendilcioğlu'nun sorgulama macerasının bundan sonraki kısmı Ankara DGM Savcısı'yla⁴⁰ ilgili. Ancak, Jandarmadaki sorgulamanın sonunda, DGM'ye gönderilme öncesinde, önüne imzalaması için bir **“ifade tutanağı”** konuyor. Göz atınca, tutanağın yanlışlar ve hatalarla dolu olduğunu görüyor. Artık sabrının sınırına gelmiştir, bir an önce bu kapandan kurtulmak için **“ince eleyip sık dokumadan, gözünü karartıp”** tutanağı imzaladığını söylüyor.

DGM Savcısı, Jandarmadaki sorgulama sonuçlarını biliyor. **Mendilcioğlu**'na, ifadesine ek yapıp yapmayacağını soruyor ve kendi üslubuyla belli ifadeleri, yeni yanıt almış gibi yuvarlak cümleler haline getirerek, odada hazır bulunan sekretere yazdırıyor ve **Mendilcioğlu**'na imzalatıyor.

Ve **Mendilcioğlu**, Mahkemeye bile çıkarılmaya gerek görülmeden serbest bırakılıyor.

Bu ilk gözaltına alınma ve serbest bırakılma operasyonu da gösteriyor ki, **Mendilcioğlu**'nun aylarca iş, cep ve ev telefonlarının dinlenmesi, her hareketinin gölge gibi takip edilmesinin sonu kocaman bir sıfır olmuştur. Siz olsanız, **Mendilcioğlu** için soruşturma ve gözaltı izni verenlerin ve gözaltı operasyonunu yapanların, sorgulama sonunda da beklentileri doğrultusunda kanun dışı hiçbir eyleme rastlanmadığına göre bir hafta yok yere gözaltında tutulmasına yol açtıkları kişiden özür dileyerek bu işin peşinin bırakmaları gerektiğini düşünmez miydiniz?

⁴⁰ Talat Şalk

Ne yazık ki, yanıldınız. Çünkü niyet, ihbarını aldıkları kanun dışı olduğu iddia edilen eylemleri araştırıp bu ihbarların **uydurma** olduğunu görmek değil, her ne pahasına olursa olsun hakkında ihbar olanların bir açığına yakalayıp suç ve suçlu yakaladıklarını kamuoyuna göstermektir.

Bunu, ilk gözaltı operasyonunu izleyen olaylar açıkça göstermiştir. Niyet böyle olunca **Mendilcioğlu**'nun bir haftalık gözaltı macerası burada bitmeyecektir. Hakkındaki, geçerli hiçbir kanıt ortaya konulmadığı için boşa çıkan iddialar ise medyaya çoktan sızdırılmıştır. Kamuoyu Enerji Bakanlığı'nda ortaya çıktığı ileri sürülen “**yolsuzluk**” iddialarıyla çalkalanmakta, televizyonlarda, gazetelerde gözaltına alma sırasında boy boy **Mendilcioğlu** görüntüleri verilmektedir.

İlerleyen zamanda, özellikle medya operasyonu tüm hızıyla sürdürülmüş, hiçbir iddia, hiçbir bilgi gizli kalmamış, soruşturulanların ifadeleri, Jandarma Fezlekesi, Savcı İddianamesi öncelikle medyaya sızdırılmış, en ince ayrıntılarına kadar medya ekranları ve sütunlarında boy göstermiştir.

Oysa, ortada, özellikle Enerji Bakanlığı yönetimine yönelik olarak ortaya atılan iddiaların geçerli hiçbir kanıtı yoktur. Buna karşılık soruşturma baştan sona DGM kanununa göre “**Cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak, rüşvet almak ve vermek, ihaleye fesat karıştırmak**” gibi ülke ceza hukuku mevzuatındaki en ağır suçlamalar üzerinden yapılmıştır.

DGM savcısı, söylemine göre kendisi (Jandarma'dan) daha deneyimli olduğu için “**muhbir**” sıfatını taşıyanları sonunda onardığı⁴¹ bir hatası hariç, mutlak tarafsız olması gereken Bilirkişi müessesesinden uzak tutmuştur.” Acaba öyle mi? Bunu da, ilerleyen bölümlerde göreceğiz.

Özellikle anlattığımız olayları iyi kötü takip edebilenleri en çok şaşırtan, aradan yaklaşık yedi yıl geçmesine karşın, 2001 yılının hemen başındaki **Beyaz Enerji** operasyonunun bir numaralı emekli subay kahramanının⁴² ve bir gazetecinin,⁴³ aradan geçen yedi yıl (2001 başı -2007 sonu) hiç yaşanmamış, bu konuda Yüksek Mahkemeler'de hiçbir dava, üstelik **beraat**'le sonuçlanmamış gibi, olayları ilk aşamasındaki görüntüleri,

⁴¹ Avukat Selim Sarıbrahimoğlu'nun Bilirkişiliği'nin iptali.

⁴² Aziz Ergen

⁴³ Aykut Küçükkaya

iddiaları, suçlamalarıyla 2007 yılında kitaplaştırmalarıdır. Yazarlarının beklentilerinin tam aksine bunca gelişmeden sonra kitaplarda yazılanlara inanmak, bu yazarları ciddiye almak mümkün müdür? Acaba onlar hâlâ tüm çıplaklığıyla ortaya çıkan gerçeklerin mi farkında değiller? Yoksa, aradan geçen yedi yıl boyunca yedi yıl öncesinde hemen tamamının "hata" olduğu bu denli ortaya çıkmış olan insanlar, kurumlar, hatta sektörler üzerinde orta çağın engizisyon yöntemlerini çağrıştıran insan onuruna temelden aykırı "haksız, adaletsiz, yıkıcı" uygulamalarının hâlâ "doğru" olduğunu mu düşünüyorlar? Doğrusu insan merak ediyor.

Mendilcioğlu, ilk gözaltına alınması sonunda DGM Savcılığı tarafından serbest bırakıldıktan sonra, telefonlarına çıkmadığını söylediği, görevini sürdüren Enerji Bakanı **Ersümer**'le görüşmüyor, görevi devam eden Enerji Bakanlığı Müsteşarını⁴⁴ ziyaret ediyor, Müsteşarın boynuna sarıldığını, gözlerinin yaşardığını söylüyor. O gün Müsteşar yardımcılığından emekliliğini, ek görevlerinden⁴⁵ istifasını belirten dilekçeleri Bakanlığa veriyor ve 16 Ocak 2001 tarihi itibarıyla emekli oluyor.

Mendilcioğlu, söyle devam ediyor: *"Bakanlık bürokrasisinde ve hiyerarşisinde sorun yaratan davranışlarından dolayı, görevden alınan, Rüzgar santralleri eski Müdürlerinin,⁴⁶ ortada mevzuata aykırı bir şey olmadığı halde, "bu rüzgar işinde çok şey var" şeklindeki ifadeleri ciddiye alınarak soruşturmada 'yeni malzemeler' olarak kayda geçiriliyor.*

Bu arada insan düşünüyor; birileri, DGM Savcısı'na⁴⁷ 'Kamuoyunu medya yoluyla sızdırılan ifadelerle, Fezlekelerle, İddianemelerle o hale getirdiniz ki, artık tepkilerin önü alınamıyor. Öte yandan, televizyonlara, gazetelere logo yaptığınız Mustafa Mendilcioğlu'nu, telefonlarını aylarca dinleyip gölge gibi izlediğiniz halde, hiçbir şey çıkmadı. Adamı serbest bıraktınız. Demek oluyor ki, yanlış yaptınız. Şimdi, bunun bir şeylerini bulup içeri alın. Bu ne biçim Beyaz Enerji operasyonudur? İnsanlara biz ne deriz?' gibi sonu soru işaretiyle biten ağır eleştiriler mi yöneltti ki, o da 'Adalet'in kendisine yüklediği sorumluluğu bir tarafa bırakıp uyarıları yapan gücün bir dediğini iki etmiyor.

⁴⁴ Yurdakul Yiğitgüden

⁴⁵ TEAŞ Yönetim Kurulu üyeliği ve Elektrik Enerjisi Fonu Başkanlığı

⁴⁶ Nazan Öztürk ve Selçuk Karadeli

⁴⁷ Talat Şalk

Mendilcioğlu, bu tespitinde haklı çekiyor. Nitekim, bir ay kadar sonra DGM Savcısı, **Mendilcioğlu**'nu bir kez daha jandarma tarafından gözaltına aldırıyor ve DGM'deki makamında yeniden ifadesini alıyordu. Bu kez, Savcı tarafından kendisine yöneltilen sorular, doğrudan, Rüzgar santralleri eski bayan mdrnn⁴⁸ ortaya attığı suçlamalarla ilgiliydi. **Mendilcioğlu**, *“ztrk’n bu suçlamalarının, görevden alınmasının intikamını almaya yönelik olduğunu, kaldı ki görevden alınmasında kendisinin bir rolü ve müdahalesi olmayıp bazı işadamlarının ısrarı ile görevden alındığı duyumunu aldığını, ztrk’n görevden alındığı tarihte Bakanlık dışı bir görevde bulunduğunu”* bildirdiyse de Savcı, **Mendilcioğlu**'nu *“tutuklanması”* istemiyle DGM 1 No.lu Mahkemesi'ne sevk ediyor. Ancak, **Mendilcioğlu**'nun ifadesine başvuran Yargıç kendisini *“tutuksuz yargılanmak üzere”* serbest bırakıyor.

Böylece, **Mustafa Mendilcioğlu**, ikinci defa tutuklandıktan sonra da bu kez aynı gün serbest kalıyordu. O ana kadar yanından ayrılmayan, kendisini DGM Savcısı'na getirme görevini üstlenmiş olan rütbeli jandarma subayı için de, haberi anında alan DGM Savcısı için de bu karar sürpriz olmuştu. Jandarma subayı **Mendilcioğlu**'na beklemesini söyleyerek Savcı'nın makamına koşuyor, ancak sonuç değişmiyor, Savcı'nın tutuklama ve tutukevine gönderme planları suya düşüyordu.

Mendilcioğlu: *“Jandarma subayı, beni getirdikleri mavi jandarma aracı ile eve bırakmak istedi. İstemedim, bir taksiyeye atladım”* diyor.

DGM savcısı, DGM 1 No.lu Mahkemesi kararına itiraz ediyor. Bu itirazı, DGM 2 No.lu Mahkemesi karara bağlayacaktır. Bu arada, **Mendilcioğlu** ne ilk gözaltı süresi, ne de sorgulanması ve DGM'ye çıkarılması süreçlerinde *“avukat hakkını kullanamayacağı bildirildiğinden”* grevlendiremediği avukatını bu kez devreye sokuyordu. İş, onun da tahmin edemediği kadar ciddiye binmişti.

Avukatı,⁴⁹ DGM ve Ağır Ceza Mahkemeleri'ndeki davalarda deneyimliydi. **Mendilcioğlu**'nu *“DGM’ de zaten iki Mahkeme var, ancak bugüne kadar birinin verdiği kararı diğerinin bozduğu tek örnek yok”* diyerek rahatlatıyordu. Ancak, DGM 2 No.lu Mahkemesi bu prensibini ilk kez bozuyor,

⁴⁸ Nazan ztrk
⁴⁹ Av. şenol zet

Mendilcioğlu'nun duruşmayı takip eden basın muhabirlerinin verdikleri bilgiye göre saptadığı, ikna taktiği ve ısrarı sonucu DGM Savcısı'nın itirazını kabul ediyordu.

Bu arada, iki DGM kararı arasında, **Mendilcioğlu**'nun Enerji Bakanlığı Müsteşar yardımcılığı görevindeki makam şoförü ve sekreterinin de DGM'ye çağrılarak ifadelerinin alındığını, bu aradan yararlanarak kendisinin birkaç günlüğüne gittiği “memleketi” Denizli'de de mahalli jandarma tarafından izlendiğini, ilk gözaltına alınmasında eşinin evden uzaklaştırılarak jandarmanın evini didik didik araması sırasında eve gizli mikrofonlar yerleştirildiğinin ortaya çıktığını öğreniyoruz.

DGM kararının Savcı'nın itirazı yönünde çıkması üzerine bu duruma tüm **Mendilcioğlu** ailesi isyan ediyor, ama yapacak hiçbir şey yok, **Mendilcioğlu** tutuklanıyor ve neredeyse İddianame'nin yazımı kadar süre, bu kez tam beş ay tutuklu kalıyor.

Sonunda, **Mendilcioğlu**'nun da aralarında bulunduğu Enerji Bakanlığı üst yöneticilerinin davası DGM'den Ağır Ceza Mahkemesi'ne aktarılıyor. Bu arada, Ağır Cezalık dava olmadığına da karar verilerek dava, Hukuk Mahkemesi'nde görülecekken, dava TEAŞ yöneticilerinin Ağır Ceza'da görülen davasıyla birleştirilerek Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam ediyor.

Bir süre sonra, DGM Savcısı'nın İddianamesi'ndeki konular birileri tarafından hafif bulunmuş olmalı ki, AKTAŞ⁵⁰ mahsuplaşması 1991 yılından bu yana Enerji Bakanlığı ve TEDAŞ'ta görevli üst düzey bürokratlar için gündeme getirildi ve **Beyaz Enerji** davasıyla birleştirildi. Böylece, dava kapsamı genişletilmiş ve süresi uzatılmış oldu. AKTAŞ davasında suçlananlar arasında yer alan Enerji Bakanlığı eski Müsteşarı **Yurdakul Yiğitgüden**, “*Bakanlık Müsteşarlığı*” görevi nedeniyle Yargıtay'da ayrı olarak yargılandı ve dava “*iddia edildiği gibi, kamu zararı değil, kamu yararı görüldüğü*” gerekçesiyle **Yiğitgüden**'in beraat'ıyla sonuçlandı.

Bu bölümde gelişmelerini verdiğimiz, “*AKTAŞ Mahsuplaşması*” konusunu da içeren **Mendilcioğlu**'nun da aralarında bulunduğu Enerji Bakanlığı üst düzey bürokratları davası ise **TEAŞ** davası ile birleştirildiği için yedi yıl gibi

⁵⁰ İstanbul Anadolu yakası elektrik dağıtım şebekesinin işletme hakkını 1990 yılında alan şirket.

Uzun bir süre sonunda (08 Mayıs 2008'de) Enerji Bakanlığı üst düzey bürokratlarının beraati ile sonuçlanıyordu.

Operasyon Geriyor, Gererken Genişliyor

“Beyaz Enerji” operasyonu ile ilgili ilk medya bombasının patlatıldığı günden çok değil iki gün sonra, 09 Ocak 2001 Salı günü Cumhuriyet gazetesinde, “Enerji Bakanlığı'ndaki Operasyonu Askerin Üstlenmesi Partide Rahatsızlık Yarattı: ANAP'ta 'Beyaz Enerji' Gerginliği” manşetiyle bir haber yayımlandı.

Manşet altında ise “Askeri Yönetim Özlemi mi var?” başlığı ile “Beyaz Enerji operasyonunu jandarmanın üstlenmesi ANAP yönetiminde gerginlik yarattı. Basını suçlayan Yılmaz, 'Askeri yönetimlere özlem mi var?' dedi”, “Ersümer Raporu İşleme Koymadı” başlığı ile “Bakan Ziya Aktaş'ın girişimiyle hazırlanan raporun gereğinin 4 ay süreyle yapılmadığı ortaya çıktı. Operasyon duyumu üzerine görevden almaların başladığı ileri sürüldü”, “Yolsuzluk İddiaları ANAP'ı Sarsıyor” başlığı ile “Cumhur Ersümer'in yönetimindeki Enerji Bakanlığı'nca yapılan ihalelerdeki yolsuzluk dikkatleri bir kez daha ANAP üyelerinin adlarının karıştığı olaylara yöneltti” deniyordu.

Radikal gazetesi⁵¹ birinci sayfada sekiz sütunda “Genelkurmay, Yılmaz ve Ecevit'e ağır yanıtlar verdi, Yok Yere Gerilim” manşeti ile çıktı. Haberin alt başlığında ise “Beyaz Enerji operasyonunda 'Düğmeye kimin bastığı' tartışması, Genelkurmay'ın Yılmaz ve Ecevit'e karşı yaptığı sert açıklamalar sonucunda 'Devlet krizi'ne dönüştü” sözleri yer alıyordu.

Gazetenin iç sayfalarında “Askerden ağır yanıt” olarak nitelenen Genelkurmay'ın liderlere yanıtının satır başları ise şöyleydi:

- *Beyanatı (Düğmeye basma) verdiği söylenen kişi tespit edilememiştir. Ancak, bu beyanın genellemeyle rejim tartışmasına dönüştürülmesi ülke zararındır.*

⁵¹ 12 Ocak 2001

- Yürütülen operasyon (Beyaz Enerji) doğrudan silahlı kuvvetlerle ilgili olmadığı gibi, esasen Silahlı Kuvvetler’in sorumluluk sahası içindeki bir konu da değildir.
- Askeri dönemlerde yolsuzluk yapıldığı, operasyonu AB karşıtlarının tertiplemediği iddiası büyük iftiradır. Bu iddialar TSK’da ciddi rahatsızlığa neden oldu.
- Ordunun pasifize edilerek siyasi çıkar ve çekişme alanlarına çekilmek istenmesi, gerçek anlamda ‘karanlığı özleyen’ kişi ve grupların yararına olacaktır.
- Silahlı kuvvetler, her zaman ve her ortamda yolsuzlukla mücadelenin gerekliliğini savunmuş ve beyan etmiştir.

Haberde, liderlerin ve askerlerin olaya tepkileri de ihmal edilmemişti. “Liderler Sustu. Başbakan Ecevit’ten Yorum Yok”, yurtdışında olduğu için “Mesut Yılmaz Daha Sonra Konuşacak” başlıkları atılmıştı. “Askerlerin Tepkileri” başlığında ise Harp Akademileri Komutanı’nın⁵² “AB Karşıtları Haklı Çıkacak”, Silahlı Kuvvetler Akademisi Komutanı’nın⁵³ “Rüşvet İç Tehdittir” beyanları verilmişti.

Siyasal Erk ile Silahlı Kuvvetler arasındaki gerilimi haber yapan gazetenin aynı sayfasında “Ersümer Sıkışıyor”, “Enerji Bakanı Cumhuriyet Halk Partisi Hakkında İki Ağır Suçlama Daha” başlığı ile bu kez, gerilim sürerken “Beyaz Enerji” operasyonunun kapsamının hiç zaman kaybedilmeden genişletilmeye çalışıldığının işaretini veren bir haber gündeme getiriliyordu.

Gazetede “ağır suçlama” olarak nitelenen bu iddialardan birinin, “Beyaz Enerji” operasyonunun medyaya yansıdığı sırada gerekçesi olarak bildirilen Yeşilhisar-Konya İletim Hattı projesiyle ilgili olduğu anlaşılıyordu. Haber içeriğinde; “Bakan Ersümer’in, 14 Ocak 2000 tarihli Teftiş Kurulu raporunu hiçe sayıp, o zaman azli gereken bürokratları kendileri hakkında dava açmaya çağırdığı ortaya çıktı. Ancak, bir yıl boyunca ne dava açıldı, ne de herhangi bir işlem yapıldı. Ta ki, 03 Ocak 2001 tarihinde ‘düşmeye basılana’ dek.” deniyordu.

İkinci iddia, “Beyaz Enerji” operasyonu kapsamında ilk kez geçen bir iddiaydı. Haber içeriği; “Ayrıca, Ersümer’in, 1997 tarihli Başbakanlık Yüksek

⁵² Org. Nahit Şenoğul

⁵³ Tuğg. Halil Şimşek

Denetleme Kurulu (BYDK) Raporu’nu görmezden geldiği iddia edildi. Bu BYDK raporunda, ‘enerji santrallerinin devir sözleşmelerinde şartnameye aykırı davranılıp devletin zarara sokulduğu’ yazıyor” biçiminde düzenlenmişti.

Bakan **Ersümer** hakkındaki iddialar bundan sonraki süreçte birbirini izledi. Oysa, **“Beyaz Enerji”** operasyonu başlangıçta doğrudan TEAŞ’ın bir yatırım ihalesiyle ilgili gösterilmiş ve ilgili TEAŞ yönetim kadrosu suçlanarak gözaltına alınmıştı. Gelişmeler, aradan bir haftadan daha kısa bir süre geçmesine karşın operasyonla amaçlanan **“gerçek niyet”** hakkında ipuçları vermeye başlamıştı.

Hiç zaman kaybedilmeden uygulamaya konulmaya çalışılan asıl hedefin, Enerji Bakanı **Cumhur Ersümer**, hatta hükümette daha üst kademeler olduğu, hedefi koyanların **“sabırsızlığı”** ile kısa sürede ortaya çıkmaya başlıyordu. Bu iddiaların asıl mimarları **“muhbirler”**in çok iyi çalıştığı, ileride tümünün **“senaryo”**dan ibaret olduğu ortaya çıkan projelerine Jandarma ve DGM Savcısını inandırmaktaki başarılarından açıkça görülecekti. Bu noktadan sonra operasyonun mimarlığını **“muhbirler”**den devralan Jandarma ve Savcı, sözünü ettiğimiz **“niyet”**in planlayıcıları ve uygulayıcıları olarak ilerleyen zamanda hedeflerini kamuoyuna açıklama onurunu kimseye bırakmayacaklardı.

DGM Savcısı’nın başı bu aykırı onurdan, aslında hevesinden ve her fırsatta kamuoyunun karşısına çıkma tutkusundan dolayı epeyce ağrıyacaktı. Jandarma Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele biriminin başındaki Albay ise, yaşamının tutkusu haline geldiği görülen hedef seçimini yedi yıl sonra emeklilik yaşamında yazdığı kitabında bile sürdürmekten geri kalmayacaktı.

“Beyaz Enerji Operasyonunun Perde Arkası” iddialı ismi ile yayınlanan bu kitapta iddialar;

“Enerji Bakanlığı’nın içersinde bir rüşvet şebekesi oluşmuştu. Bürokratlar, siyasetçiler karşılıklı bir rüşvet çarkını içine girmişlerdi. Devletin elindeki santraller ve barajlar adeta rüşvet pazarlıkları ile peşkeş çekiliyordu” cümleleri ile sürdürülüyordu.

Yukarıdaki paragrafta **“siyah”** harflerle gösterdiğimiz **“siyasetçiler”**in başında **Enerji Bakanı**’nın kastedildiğini sıradan vatandaş bile kolayca algılayabilir. Çünkü, Enerji Bakanlığı’ndaki tek siyasetçi **Enerji Bakanı**’dır.

Unutmayalım. **“Beyaz Enerji”** operasyonunun hemen ertesi günü **“düğmeye basma”** gibi kamuoyunda ses getirecek bir argümanı özellikle kullanarak medyaya **“Bakan’ı Çizin”** mesajını veren ve bu becerisini yedi yıl sonra yazdığı kitapta **“itiraf”** eden de aynı kişidir.

Bu arada belirtmemizde yarar bulunuyor. Kitap yazarının kitabından verdiğimiz örnek paragrafın, hayal ürününden ibaret olduğu şuradan açıkça bellidir. Yazar, **“Devletin elindeki santraller ve barajlar adeta ‘rüşvet pazarlıkları’ ile peşkeş çekiliyordu”** demektedir. Türkiye Enerji Tarihi’nde bugüne kadar devlet elindeki yüzü aşkın hidroelektrik santraldan o da barajsız sadece bir santralin, yine devlete ait onlarca termik santraldan sadece bir termik santralin işletme hakkı özel sektöre devredilmiştir. Özel sektöre devredilen tek bir **“baraj ve hidroelektrik santral”** niteliğinde tesis bulunmamaktadır. Diğer tüm barajlı, barajsız hidroelektrik ya da termik kamu santrallerinin tümü bu kitap yazıldığı sırada da kamu malıdır.

Bu durumda, İşletme Hakkı devredilmiş olan sadece bu iki santralla ilgili olması gereken **“rüşvet pazarlıkları”**nın kanıt belgeleri nerededir? Varsa, özellikle Enerji Bakanlığı yönetimindeki bürokratlara ve Bakan’a yönelik çok ağır iddialar üretme kolayına başvurulabilirken bu kanıtlar neden açıklanmaz?

Yoksa bırakınız Bakanları, bürokratları, bu ülkenin değerleri olan Enerji Sektörü, Enerji Bakanlığı gibi kurumlara sınır tanımadan atılmaya çalışılan **“iftira”** değil de nedir? Bu ülkede, yetkilerini sorumsuzca kullananların Bakanlık ilgilisi bir Kurum’daki tali usulsüzlük olayını bilinçli olarak sektör boyutuna çıkararak ülke yönetiminde emek vermiş olan bürokratlara ve siyasetçilere bundan da öte **“kamu vicdanı”**na verdikleri inanılmaz boyuttaki zararların bir **“yaptırım”** olması gerekmiyor mu?

Operasyonun Dört Boyutu

Cumhuriyet gazetesindeki⁵⁴ “Gündem” köşesinde **Mustafa Balbay**; “Öze, **Biçim Örtüsü mü?**” başlığı ile kaleme aldığı yazısında “Beyaz Enerji” operasyonu sürecinde bir haftadan da az bir zaman içinde gelişen olaylardan esinlenerek şu yorumu yapıyor:

“Beyaz Enerji operasyonu dört boyutlu hale geldi:

- Soruşturmanın özü.
- Soruşturmanın biçimi.
- Siyasal yansımaları.
- Askerin durumu.

Son üç madde, öz'ün önüne geçti.

Gözetilene alınanların ifadeleri henüz kamuoyuna yansımadağı için öz'e ilişkin bilgilere şimdilik, aylardır Enerji Bakanlığı'nda bekletilen Teftiş kurulu raporlarıyla çeşitli “bilgi notları”yla ulaşabiliyoruz.

*Operasyonun **biçimi**' ne geçelim.*

Başkentteki bilgi-belge trafiği şöyledir:

- Bir kurumda yolsuzluk varsa, buna ilişkin bilgiler öncelikle kurumun en üst makamına ulaştırılır. Gereğinin yapılması beklenir.
- Gereği yapılmamışsa, olay iktidardaki parti yöneticilerine ulaştırılır.
- Buradan da sonuç çıkmamışsa, yargı kurumlarına postalanır. Bu aşamada gazetelere de bir kopya (**bilgi notu**) ulaşır.
- Yolsuzluk sürüyorsa, tüm bilgiler-belgeler Genelkurmay'a gönderilir.

Özellikle son dönemde yukarıdaki sıralamanın tersine döndüğünü söyleyebiliriz..

*Son olayda, bu **'bilgi sahibi olma'** akışı içinde Jandarma harekete geçti, operasyona başlamak üzereyken durumu İçişleri Bakanı'na bildirdi. Bakan,*

⁵⁴ 12 Ocak 2001

Ersümer'i haberdar etti. **Ersümer**, 'can havliyle' olaya adı karışanlardan bazılarını açığa aldı. **Düğmeye basan**'ın asker olduğuna ilişkin manşetten sonra işin öz'ü bırakıldı, **biçim** tartışılmaya başlandı.

Siyasal yansımalarsa parçalı...**Yılmaz**, telaşla durumu '**rejim sorunu**' haline getirme yolunu seçti. **Ecevit**, işin uzaması halinde bundan hükümetin (koalisyon) etkileneceğini düşünerek '**sivil**' çıkış yaptı. **Bahçeli**, bahçede gezinerek '**geçmişte olanlar temizleniyor**' türküsünü tutturdu.

Ecevit'in '**dikta özlemciliği**', **Yılmaz**'ın '**askeri dönemde yolsuzluk daha çok olur**' demeçlerine dün askerden karşılık geldi. Suçlamalar aynen iade edildi.

Biçim'i bir yana bırakalım, öz'e devam..."

Balbay'ın, gazetecilik önsezisi ile (edindiği kısıtlı bilgilere dayalı da olabilir) yazısının başlığını da oluşturan "**Operasyonun dört boyutu**"nun tersine dönmesindeki "**muhbir**" varlığını ve rolünü açıkça ifade etmese de sezdiğini "**bu bilgi sahibi olma akışı içinde Jandarma'nın harekete ilk geçen**" olduğunu belirten satırları açık ediyor. Yoksa özellikle Jandarma'nın, Enerji Sektörü'ne ait bunca bilgiyi telefon dinlemeleriyle edinip bunlardan **Beyaz Enerji** gibi geniş kapsamlı bir operasyonu yapabilmesini sağlayacak düzeyde iddia üretmesi olanak dışıdır.

“Bakan, Ayağına, Savcı Düğmeye Basmış”

Böylece 13 Ocak 2001 Cumartesi gününe gelmiş bulunuyoruz. O gün Sabah gazetesinin "**Siyaset**" sayfasında altı sütuna manşet "**Bakan, Ayağına Basmış: Düğmeye kimin bastığı tartışılan 'Beyaz Enerji' operasyonu başlamadan önce İçişleri Bakanı Tantan, Ersümer'i ziyaret edip 'Sen Birilerinin Ayağına Basmışsın!' dedi**" başlıklarını görüyoruz.

Haberin devamında "**Savcı: Yeterli Delil Var**" başlığı ile operasyonla ilgili DGM savcısının beyanati da veriliyor. "**Sabah**'a: '**Ne askerler, ne de Enerji Bakanı, düğmeye ben bastım**' diyen DGM savcısı **Talat Şalk**, '**Beyaz**

*Enerji operasyonunda asker-sivil ayırımı yapılmadığını, yapılmasının da yanlış olduğunu söylüyor. Jandarmanın operasyonu önce **Tantan'a** bildirdiğini belirten **Şalk**, 'Operasyondan benim bile sayın **Tantan'dan** sonra haberim oldu' diye konuştu... Bir soru üzerine **Şalk**, **TEAŞ** ve **TEDAŞ'a** bağlı beş müfettişinin **TEDAŞ' ta** özel bir odada **Mavi Akım** dahil Enerji Bakanlığı'nın tüm projelerini ve ihalelerini incelediğini' söyledi." deniyordu.*

Vay canına sayın okurlar! “**Düğmeye basan**”ları iki kişi sanıyorduk. Sansasyon sever medyamız sayesinde, “**ben söylemedim**” dese de, Enerji Bakanı **Ersümer'in** söylediğini varsayıp “**galeyana**” gelen J. albayından sonra, meğerse DGM Savcısı da “**düğmeye basmış...**”

Bitmedi! Devletin bir savcısı, bu boyutta bir “**gaf**” a dememiz hafif kaçır, “**skandal**”a imza atabiliyormuş meğer. Biz daha savcının bu söyleminden bir hafta önce ülke gündemine düşen “**Beyaz Enerji**” operasyonunun, savcının da beyan ettiği gibi TEAŞ bürokratlarının usulsüzlükleri üzerine yapıldığını sanıyorduk. Ne kadar safmışız. Meğer operasyonun özünde Enerji Bakanlığı'nın, **Mavi Akım**'ın da dahil olduğu gelmiş geçmiş tüm projelerinin ve ihalelerinin soruşturulması varmış.

Gazetenin haberinde bir yanlışlık yoksa sayın savcı, Enerji Bakanlığı'nın tüm projeleri ve ihalelerine ilişkin bu kapsamlı incelemeyi de Bakanlığın alt ilgili birimi **TEAŞ** ve **TEDAŞ**'in müfettişlerine yaptırmakta (yani, üst makam Bakanlığı ast kurum elemanlarına denetletmekte) ve bu “**hukuk, yasa ve hiyerarşi dışı**” uygulamasını medyaya aktarmakta sakınca görmüyormuş.

Haberi okuyanlar arasında, görev konuları salt “**elektrik enerjisi**” ile ilgili olan **TEAŞ** ve **TEDAŞ** denetim elemanlarının geçmişte **elektrik** konularındaki inceleme ve soruşturmalarında bile zaman zaman sıkıntı yaratan değerlendirmeler yaparak bu kurumların üst yönetimlerini zor durumda bıraktıklarını bilenler, aynı elemanların devasa boyuttaki bir “**doğalgaz**” boru hattı ve tesisleri yatırımı ve işletmesi olan “**Mavi Akım**” projesini hangi bilgi birikimiyle incelediklerini düşünmeye çalıştılar, ancak bir çıkış yolu bulamadılar.

Aslında Savcı'nın bu beyanına ve aykırıdan da aykırı mantık ve yasa dışı uygulamasına hiç şaşırmadık. Çünkü, ilerleyen zamanda Savcı'nın,

görevden alınmasına hatta DGM'lerin kapatılmasına kadar uzanan o kadar aykırı uygulamaya tanık olduk ki, **“Beyaz Enerji”** operasyonunun daha ilk haftasındaki **“falso”**lar kısa bir süre sonra herkese **“olağan”** gelmeye başladı.

“Bakan’ı Kekleyelim”

Sabah gazetesinin⁵⁵ birinci sayfasında, Enerji Bakanı **Ersümer**’in fotoğrafı da iliştilererek **“Beyaz Enerji”** operasyonu ile ilgili kısa, ancak ilginç bir habere daha yer verilmişti. Haberin başlığı, çok kişinin anlam vermekte zorlandığı iki sözcükten ibaretti: **“Bakan’ı Kekleyelim”**.

Haberin ayrıntısına inildiğinde sorun çözülmüyordu. Haberin alt başlığı şöyleydi:

“Bürokratlar, Banda Alınan Konuşmalarında Ersümer’in Ayağını Kaydırma Planı Yaptılar.” Devamında: **“Tantan Anlattı”** başlığı ile **“İçişleri Bakanı Tantan, telefonları dinlenen Enerji Bakanlığı bürokratlarının bant çözümlerini Cumhuriyet Ersümer’e anlattı. Tantan’ın Ersümer’e ‘Sen birilerinin ayağına basmışsın’ dediği öğrenildi.”** **“Anlamı Ne?”** başlığı ile **“Üç ay boyunca telefonları dinlenen bürokratlar konuşmalarında ‘Bu Bakan ile işimiz zor. Ersümer’i kekleyelim’ ifadelerini kullandılar. ‘Keklemek’, ‘ayağını kaydırmak’ anlamına geliyor.”** deniyordu.

Ertesi gün (14 Ocak 2001 Pazar) Cumhuriyet gazetesinin birinci sayfasında, **“Bakan Ersümer’e Rahat Yok: Mavi Akım Gözaltında”** başlığı altında, **“Fazilet Partisi Genel İdare Kurulu (GİK)’nun önceki akşam yapılan toplantısında, ağırlıklı olarak ‘Beyaz Enerji’ operasyonu ile başlayan tartışmaların değerlendirildiği öğrenildi. ‘Beyaz Enerji’ operasyonu gündeme gelen yolsuzluk iddialarının yanı sıra Mavi Akım projesiyle ilgili olarak da araştırma önergesi hazırlığı içinde bulunan FP, GİK kararıyla ‘yolsuzlukları araştırma masası’ oluşturdu”** haberi veriliyordu.

“Beyaz Enerji” operasyonunun medya ekranlarına ve sayfalarına **“flaş**

⁵⁵ 13 Ocak 2001

haber” olduğu günü izleyen bir haftalık süredeki gelişmeler “baş döndürücü” tanımına fazlasıyla uygundur. Hızlı yaşanan bu haftada kamuoyuna başlangıçta yansıyan TEAŞ' daki geçmiş yıllara ait ihaleli bir işle ilgili soruşturmanın savsaklanması olarak ifade edilebilen suçlamanın izlenen filmin “jeneriği” nden ibaret olduğu ortaya çıkmıştır.

Aradan bir gün daha geçmiştir. Bu kez Gözcü gazetesindeki haber başlığı, “Beyaz Enerji Star'ın Ekranını Kararttı” olarak veriliyor ve alt başlığında, “Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) Beyaz Enerji operasyonu ile ilgili Jandarma Fezlekesi'ni ekrana getirdiği için Star televizyonuna bir gün kapatma cezası verdi” deniliyordu.

Fezleke Bombası

“Fezleke Bombası”, o tarihte ikisi de Uzan'ların olan Star TV'den sonra Star gazetesinde de⁵⁶ birinci ve iç sayfalar sekiz sütuna manşette en büyük puntolarla “İşte O Fezleke, Kara Fezleke” başlıkları ile patladı.

Uğur Dündar'ın haberinde “Eski Enerji Bakanı Sönmez, jandarmaya her şeyi anlatmış. Mesut Yılmaz'ın kardeşi Turgut Yılmaz'dan Demirel' in kayınbiraderi Ali Şener'e kadar birçok ünlü isim bu ifadede. En dehşetli örnek şu: Nükleer santral ihalesi için Kanada firmasından 50 milyon dolar rüşvet alındı. Bu iddialar Türkiye'yi sarsar...” deniyordu. Dündar, bu arada ufak tefek yanlışlar yapmıştı. Devlet eski Bakanı Bîrsel Sönmez'i Enerji eski Bakanı yapıp çıkmış, “...birçok ünlü isim bu fezlekede” diyecekken, “ifadede” demişti. Bu kadar çarpıcı bir habere imza atan Dündar için “bu kadar kusur ünlü bir gazetecide de olur” denip geçilmişti.

Haberin içeriğinde “Kimlerin Adı Var?” başlığında; “Yakalananlar” olarak kamu ve özel sektörden 7 , “Firdarda Olanlar (henüz işlem yapılmayanlar dahil)” denerek yine kamu ve özel sektörden 16 isme yer verilmişti.

Jandarma fezlekesi ile ilgili olarak haber içeriğinde suçlanan ve gözaltına alınanların ifadelerine yer veriliyordu.

⁵⁶ 19 Ocak 2001

Habere göre Çankaya İlçe Jandarma Komutanı J. Yzb. **Muhittin Ateş**'in imzasını taşıyan 13 Ocak 2001 tarihli fezlekenin **“Netice ve Kanaat”** bölümü özet olarak şöyleydi:

“Alınan ifadeler ile elde edilen delillerin değerlendirilmesi sonucunda; sanıklar M.S., Ü.P. ve M.A.’nın işbirliği yaparak, ihalelerde hak etmeyen firmaların lehine işlem yaptıkları, sözleşmeleri firmalar lehine değiştirerek rüşvet aldıkları ve bu suçu defalarca işledikleri, kurullara seçilen personeli tehdit ettikleri, kendi isteklerinin yapılması konusunda baskı yaptıkları, bu kurullarda istedikleri kişileri görevlendirdikleri, sanıklardan B.S.’nin enerji ihaleleri ile ilgili Yönetim Kurulu kararlarını firmalar lehine çıkarttırmak için M.S. ve Ü.P. ile işbirliği yaptığı ve firmalardan aldığı parayı bu kişilere rüşvet olarak verdiği, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşar yardımcısı M.M.’nin Enerji İşleri Genel Müdür vekili O. İ.’la işbirliği yaparak ihalelerin haketmeyen sıradaki firmalara verilmesi konusunda Bakanlık’ ta yapılması gereken imtiyaz sözleşmelerini imzalattığı, bu sözleşmelerin imzasını müteakip TEAŞ’ın ilgili firmayla yapması gereken Enerji satış Anlaşması (ESA)’nın şirketlerin istediği şartlarda imzalanması konusunda aracılık yaptığı.

Sanıkların bu şekilde ‘çıkar amaçlı suç örgütü’ kurarak ‘ihale yolsuzluğu’ yaptıkları, rüşvet aldıkları/verdikleri ve görevlerini kötüye kullandıkları, TEAŞ’ı ve T.C. Hazinesi’ni zarara uğrattıkları, sanık ve tanık ifadeleri ile mevcut belgelerden anlaşımış olup, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve ilgili kuruluşlarının Yap-İşlet-Devret ve İşletme Hakkı Devirleri, Otoprodüktör uygulamaları, Yap-İşlet ve yüzer-gezer santral ihalelerine ilişkin belgeler ve sözleşmeler ile üst kurul raporları’nın teknik bilirkişi marifetiyle incelendiğinde, olay bağlantılarının delillendirilerek ortaya çıkarılacağını, yukarıda izah edilen sebeplerden dolayı sanıkların birinci maddede yazılı suçları işledikleri kanaati ile bu fezleke düzenlenerek imza altına alınmıştır.”

Böylece, **“Beyaz Enerji”** operasyonunun, operasyonun ilk günlerinde kamuoyuna yansıtıldığı gibi geçmişte kalan salt **Yeşilhisar - Konya iletim hattı projesi** için açılmış olmadığını, Enerji Bakanlığı ve TEAŞ’ta yatırımı tamamlanmışlar ve işletmedekilerle birlikte sözleşme aşamasında, yani henüz kağıt üzerinde ne kadar proje varsa didik didik edileceğini öğrenmiş oluyorduk. J. yüzbaşısının ifadesindeki gibi bu **“delillendirme”**nin

gerçekleştirilebilmesi için kamyon dolusu belge orijinalinin jandarma birimlerine taşınması, elde dosya kalmayınca Bakanlık'ta tüm işlemlerin durması gerekiyordu. “**Dosya nakilleri**” bekletilmeden gerçekleştirildi ve gerçekten projelerin ağırlıklı olarak toplandığı Enerji Bakanlığında işlemler durma noktasına geldi.

Mavi Çelişkiler

“**Beyaz Enerji**” operasyonunun henüz dumanı tüterken operasyon planlarını aylar öncesinden yapanlar ve sansasyon heveslisi medya bu ortamda hangi konuların kamuoyunu etkileyeceğini de çok iyi biliyorlardı. **Mavi Akım** projesi kamuoyunun önüne atılacak en kaliteli **yemlerden** birini oluşturuyordu. Hiç zaman kaybetmeden allayıp pullayıp kamuoyuna sunmakta gecikmediler. **Mavi Akım**'ı olabildiğince eleştiren en ilginç haberlerden biri Cumhuriyet gazetesinde⁵⁷ ilk sayfadan yayımlandı. Haber “**Mavi Akım projesi Türkiye'nin çıkarlarına aykırı hükümler içeriyor: Mavi Çelişkiler**” başlığı ile veriliyordu.

Haberin içeriğinde ise, “*Ankara DGM Savcılığı'nın gözaltına aldığı “Mavi Akım” projesi, Türkiye'nin çıkarlarına aykırı anlaşma hükümleri içerdiği gerekçesiyle tartışılıyor.*” deniyor ve aykırılık olarak nitelenen anlaşma hükümleri 4 madde halinde veriliyordu.

“1. Rus konsorsiyum, ANAP'a yakın şirketleri ortak olarak seçti. Avans ödemesi tartışmalı. 200 milyon dolar olarak hedeflenen boru hattı döşeme maliyeti, işin henüz yarısı tamamlandığında 260 milyon doları buldu.

2. Türkiye'nin, Mavi Akım projesi kapsamında geçen yıl (2000) 500 milyon, bu yıl da 4 milyar metreküp doğalgaz alması gerekiyordu.

3. Sözleşme, alınması taahhüt edilen gazın alınmaması halinde bedelin ödenmesini öngörüyor.

4. Anlaşmazlıkların çözüm yeri İsveç, yöntemi tahkim, uygulanacak hukuk sistemi ise İsviçre.”

⁵⁷ 15 Ocak 2001

Bu “çelişki” üzerine “çelişkili” haber **Mavi Akım** projesini şaibeli göstermek için ilk aşamada bulunan eleştiri konularını içeriyor. İlerleyen zamanda bunlara yenileri katıldı ve **Mavi Akım** projesi neredeyse dünyanın **en kötü** projesi ilan edildi. Projenin uygulanmasına başlanmadan önce boru hattının Karadeniz geçişindeki derinliğin büyüklüğü, Karadeniz'in tabanının boruların kısa sürede yıpranmasına neden olacak kimyasallarla dolu olduğu, bu proje ile doğalgazda Rusya'ya bağımlılığımızın tavan yapacağı, alınan gazın pahalı olduğu vs eleştirileri başladı. Boru hattı Karadeniz'in 2 küsür km dibine döşenip çalışmaya başlayınca sesler bir süre kesildi, yeni eleştiri konuları bulunup yeniden yükseldi.

2. ve 3. maddeler için söylenen, sözleşmelerdeki “**al ya da öde**” hükmüyle ilgilidir. Bu hükmün, dünyadaki hemen tüm doğalgaz sözleşmelerinin standart hale gelmiş hükmü olduğu, **Mavi Akım** sözleşmesinde de “**al ya da öde**” hükmü bulunduğu halde bu hükmün genelde işletilmediği, işletilse bile bu hükmün özelliği gereği alınmayan gazın ileriki bir tarihte alınarak ödenen bedelin karşılığının her halükarda alındığı bilindiği halde kimileri bu hükmü dillerine dolayıp ille de “**kamu zararı**” ortaya çıkarmaya çalışmayı iş edinmiştir.

Gazete haberinde, dönemin Başbakan yardımcısı **Mesut Yılmaz**'ın hükümetin dışında yer aldığı dönemde resmi sıfat taşımasına karşın Washington ve Moskova'ya ayrı ayrı geziler düzenleyip gerçekleştirdiği temasların eksenini “**Mavi Akım**”ın oluşturduğu da eleştiri konusu yapılıyordu.

Yetkili ya da yetkisiz, iyi ki o temaslar yapıp anlaşma aşamasına gelinmiş. **Mavi Akım** olmasaydı, Ukrayna üzerinden gelen Batı hattında gaz azalınca kış ortasında, İran'dan gaz ikmalinde sorun olduğunda hem kış, hem de yaz ortasında önemli gaz açığı ortaya çıktığında ne yapardık bilinmez?. Bu açıkları **Mavi Akım** kapattı.

Bu arada, özellikle Yüce Divan'da **Mavi Akım**'la da ilgili iddiaların yargı süreci devam ediyordu. Sonunda **Mavi Akım** projesi ile ilgili olarak bu bölümdeki habere konu olanlar da dahil bugüne kadar üretilen tüm iddialara dayalı suçlamalar Yüce Divan'da yargılanan Enerji Bakanı'nın bu suçların yasal unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle aklanmasıyla suç olmaktan çıkıyordu.

“Çamur At, İzi Kalsın”Yöntemi

Jandarma'nın fezlekesi henüz medyanın gündemini oluşturmamışken, bir gazetede⁵⁸ birinci sayfada yine sansasyon yaratacak bir haber sekiz sütuna iri puntolarla yer alıyordu. Bu kez sert çıkan, ANAP lideri ve Başbakan yardımcısı **Mesut Yılmaz**'ın kardeşi, işadamı **Turgut Yılmaz**'dı. Kardeş **Yılmaz**'ın sabrının taşıtığını gösteren beyanı çok satan gazeteye manşet üstü olmuştu.

Bu sert çıkışın nedeni **Muharrem Sarıkaya**'nın haberinde şöyle yer alıyordu. **“Turgut Yılmaz, bir süre önce 'Beyaz Enerji' operasyonu çerçevesinde kendisinin de gözaltına alınmak istenmesi üzerine, ağabeyi Mesut Yılmaz'ın 'hükümetten çekilirim resti' ile buna engel olduğu iddialarıyla ilgili olarak şu yanıtı veriyordu. 'Ben ne elektrik, ne de nükleer santral işinden anlarım. Benim enerji ile ilgim, elektrik düğmesini açıp kapamaktan öteye gitmez. Eğer, beni bu işlere bulaştırmak isteyenler varsa, cami duvarına yaparlar. Bıkmadan, usanmadan bu tür pisliklerin üzerine gittiğimi de herkes bilir.**

Aynı haberde **“Ağabeyi Engellemiş İddiası”** başlığı altında; **“ANAP liderinin kardeşi, işadamı Turgut Yılmaz hakkındaki iddialar 'dedikodu' niteliğinde, 'Beyaz Enerji' operasyonu ile başlamıştı. Önce Kuzey Irak'tan gelen petrolün dağıtımı, ardından da nükleer enerji ile ilgili bir firmayı kayırdığı iddiası ile devam etmişti.**

Bu iddialar 'fısıltı' gazetesi şeklinde Ankara kulislerinde yankılanırken, iki gün önce bir islâmcı gazete, isim vermeden, Turgut Yılmaz'ın gözaltına alınmasını Başbakan Yardımcısı ağabeyinin engellediği iddiasını ortaya attı. Ancak, İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, bu iddianın doğru olmadığını açıkladı.”

“Bir İddia da Nükleer'de” başlığı altında; **“Turgut Yılmaz'la ilgili ikinci iddia ise Nükleer santral ihalesiyle ilgiliydi. Turgut Yılmaz'ın, ihaleye katılan üç konsorsiyumdan biri lehine girişimleri olduğu, TEAŞ yöneticilerinin de diğer bir konsorsiyumu desteklediği, bundan haberdar olan Başbakan Bülent Ecevit' in de ihaleyi iptal ettiği iddiası ortaya atılmıştı”** deniyordu.

⁵⁸ Hürriyet gazetesi, 15 Ocak 2001

Medya bir defa **Yılmaz** kardeşleri hedefe koymuştu. Adı, önce televizyonların, ardından basının **“flaş haberi”** olan Jandarma fezlekesinde, **‘Beyaz Enerji’** operasyonu çerçevesinde gözüaltına alınanların ifadelerinde geçince, **Turgut Yılmaz**, ikinci kez sert karşılık vermekte gecikmedi. Aynı gazetenin dört gün sonraki nüshasında⁵⁹ bu kez birinci sayfa manşette değil, iç sayfalarda yer verilen Ankara çıkışı haber içeriği ise şöyleydi:

“Turgut Yılmaz, Jandarma fezlekesinde adının geçmesiyle ilgili olarak, ‘Devletin hizmetindeyim ve istendiğinde her an gidip ifade vermeye hazırım. Ancak, şu ana kadar bana ifade vermem için bir çağrı yapılmadı. Bunun üzerine bugün (dün) avukatım aracılığı ile Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı’na başvuruda bulundum ve ifadem alınmasını istedim. Bu iddiaları dile getirenlerin cezalandırılması talebimi de ilettim. Bu, benim için bir bekâret kontrolüdür. Bunu dahi, devletim için seve seve Taksim Meydanı’nın ortasında yaptırırım dedi.”

Medyada yer bulan ve sınır tanımaz hale gelen bütün bu iddiaların hiçbirinin **“geçerli ve yeterli kanıtları”**ndan söz edilmiyordu. Haberlerde de açıklandığı gibi, iddialar dedikodulara dayanıyordu. Çok açık bir biçimde **“Çamur at, izi kalsın”** yöntemi uygulanıyordu. Bu iddialara hedef yapılanın sert tepkileri ise sansasyon yaratacak biçimde gazete manşetlerine taşınıyordu. Böylece oyunun kamuoyu üzerindeki etkisi ikiye katlanıyordu. Haberlerin kaynağının açıklanması ise, bilindiği gibi medya etiğine giriyordu. Oysa, bu tür haberlerin kimler tarafından, ne amaçla medyaya servis edildiği tahmin edilebiliyordu. Ülkemizde, bazı kurumların ve tanınmış siyasilere ve onların yakınlarının yıpratılmasına yönelik büyük bir oyun oynanıyordu.

2001 yılının ilk günlerinde, **‘Beyaz Enerji’** operasyonu ve Jandarma fezlekesi gibi medyada **“flaş haberi”** olan olayların uzantısı olarak yaşananların, ülke ortamında **“pıtrak”** gibi türeyen **“iddia üretme merkezleri (!)”**nin faaliyetlerinin gerçeklerle ilişkisini öğrenmemizin iki yolu bulunuyor. Bunlardan ilki, elbette iddiayı atanların ve iddiaya hedef alınanların dışında, iddialar üzerine karar oluşturmak suretiyle olayların içinde yer alanların, aradan yıllar geçmiş olsa da, belleklerindeki gerçekleri kamuoyuna açıklamalarıdır. Olayımızda, son nükleer santral ihalesinin iptal kararını da veren dönemin Başbakanı **Bülent Ecevit** hayatta olmadığı için

⁵⁹ Hürriyet gazetesi, 19 Ocak 2001

böyle bir şansımız bulunmuyor. Belki, eşine bırakması olası anı belgelerini sayın **Rahşan Ecevit** bir gün değerlendirerek yayımlar, şansımız dönebilir, sadece bu bölümdekileri değil, yığınla ülke gerçeğine ulaşma fırsatını ele geçirebiliriz. İkinci öğrenme yolu ise, konu kendisine intikal ettiği sürece, Yüksek Mahkemelerin, ortaya atılan iddialardan üretilmiş olan suçlamalar hakkında geçerli kanıtlara dayanarak vereceği kararlardır.

İstifa Çağruları ve Gensoru

Jandarma fezlekesinden sonra, '**Beyaz Enerji**' operasyonu platformunda gelişen olaylar, aradan iki haftadan fazla bir süre geçtiği halde hız kesmedi. Operasyonun hedefi artık açıkça belli olmuştu. Bir dönemin enerji yönetimi, “a’dan z”ye soruşturulacak ve yargılanacaktı. Bu yönetimin adı da, **Enerji Bakanlığı**, dolayısıyla **Enerji Bakanı** idi. Önce, bir süre saklanmaya çalışılsa da, görevdeki Bakan **Cumhur Ersümer**'in tek Bakan olarak hedef seçildiği giderek belli olmuştu. Bir aralık, **Ersümer**'in iki Bakanlık dönemi aralığında kısa süre Enerji Bakanlığı görevinde bulunan DSP'li **Ziya Aktaş** da hedefe alınmak istendi. Ancak, bu gerçekleşmedi.

Bir süre sonra Sabah gazetesinde,⁶⁰ “**On Eski Bakan'a İnceleme**” başlığı altında şu haber yer alıyordu.

*“Jandarmanın son on yıldaki ihale dosyaları ve işletme hakkı devir sözleşmelerini de ele alması, bu süre içinde görev yapan 10 eski Enerji Bakanı'nın dönemlerinin de gözden geçirilmesini gündeme getirdi. Gensoru görüşmeleri sırasında kendisini savunurken, muhalefet sıralarına yönelerek, 'İşin ucu sizlere kadar uzanır diye mi korkuyorsunuz' diyen Ersümer'le birlikte son on yılda görev yapan Enerji Bakanları'nın isimleri şöyle: **Fahrettin Kurt, Togay Gemalmaz, Muzaffer Arıcı, Ersin Faralyalı, Veysel Atasoy, Şinasi Altıner, Hüsnü Doğan, Recai Kutan, Cumhur Ersümer, Ziya Aktaş** ve tekrar **Cumhur Ersümer**.”*

*Mercek altındaki 10 Bakan arasında sadece 4'ü, **Cumhur Ersümer, Recai Kutan, Ziya Aktaş** ve **Veysel Atasoy** o sırada milletvekili.”*

⁶⁰ 29 Ocak 2001

Sabah'ın bu haberinde sözü edilen Enerji Bakanı **Cumhur Ersümer** hakkındaki Gensoru ile ilgili ilk işaret yine Hürriyet gazetesinde verildi. Hürriyet'in iç sayfasında **“Ersümer'e Gensoru Hazırlığı”** başlıklı haber de şöyleydi:⁶¹

*“Muhalefet, ANAP'lı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Cumhur Ersümer**'in görevden uzaklaştırılması için harekete geçti. DYP grup başkan vekili **Nevzat Ercan**, Başbakan **Bülent Ecevit**'e **Ersümer**'in azledilmesini, aksi halde Bakan hakkında **Gensoru Önergesi** verecekleri uyarısında bulundu. FP Genel başkan yardımcısı **Mehmet Bekâroğlu** da **Ersümer**'in istifa etmemesi halinde **Gensoru** vereceklerine dikkat çekti. DYP'li **Ercan**, dün TBMM'nde düzenlediği basın toplantısında **'İktidar, yolsuzluk fırtınasının içinde büyük bir yok oluşu yaşıyor'** dedi.*

*FP'li **Bekâroğlu** da dün Meclis'te düzenlediği basın toplantısında **Ersümer**'i istifaya çağırırdı. Aksi takdirde **Gensoru** mekanizmasını çalıştıracakları mesajını verdi.”*

Daha **Gensoru** hazırlıkları başlamadan, **Ersümer**'e **“istifa”** çağrıları muhalefet partileri ve medyada yüksek sesle dile getirilmeye başlamıştı. Hürriyet'te **“Günün Yazısı”** köşesinde **Oktay Ekşi**, **“Enerji Bakanı **Cumhur Ersümer**'in, TEAŞ skandalının 'siyasi sorumlusu sıfatıyla' ya istifa etmesi ya da **Gensoru** yoluyla düşürülmesi”** nden söz edince, 16 Ocak'ta **Ersümer**'in kendisine gönderdiği mektubu **“Ersümer'i Kızdırmışız”** başlığı ile yayınlamış, Bakan'ın mektubuna yanıt olduğunu söylediği 17 Ocak 2001 günü yanıt yazısına ise, bu konudaki görüşünün kesin olduğunu gösteren **“Ersümer Çekilmelidir”** başlığını atmıştı.

Bu ülkede çok kişi, CHP lideri **Deniz Baykal**'ın iyi bir **“hatip”** olduğunu düşünür. **Baykal**'ın iyi hatipliğinin, olayları ulusaclılığınan taviz vermeden iyi analiz etmesiyle hitabet yeteneğinin sentezindeki başarısına bağlı olduğunu düşünürüm. Ancak onun da, zaman gelip, **“yolsuzluk”** gibi itici konularda adrenalinin yükselerek konunun dar kalıbına sıkıştığına, bu sıkışıklıkta **“olmayacak”** tanımlara başvurduğuna tanık olmuşuzdur. Örneğimiz de bu tanıklıklarımızdan biriyle ilgili.

⁶¹ 16 Ocak 2001

Cumhuriyet gazetesi⁶² iç sayfasında, “**CHP Lideri Baykal, Enerji Bakanı Ersümer'in İstifasını İstedi**” ve “**Biri Tutmuş, Biri Tecavüz Etmiş**” manşetlerini peş peşe kullanmıştı.

Baykal'ın manşetteki sözlerini, daha **Beyaz Enerji** operasyonunun medya manşetlerine düşmesinin üzerinden on gün bile geçmemişken gazetecilerin, “*Ersümer istifa etmeli mi?*” sorusu üzerine sarf ettiği, haberin içeriğinde görülüyordu. **Baykal**'ın soruya yanıtı aynen şöyleydi:

*“Şu ana kadar durmuş olduğu kabahat... Daha ne bekleniyor? Orada ihale ayarlamışlar. **Biri tutmuş, öbürü tecavüz etmiş. Bunlardan Bakan'ın haberi yok muydu? Başbakan yardımcısının haberi yok muydu? Türkiye'de kıyamet kopuyor. Ar damarı çatlamış, bunların...**”*

Sayın Baykal, burada “analiz”i unutmuş, “**Sentez**” le yetinince de ortaya “**olmayacak**” bir benzetme çıkmış.

Sabah gazetesinde⁶³ **Güngör Mengi**, İçişleri Bakanı **Sadettin Tantan'a** “**Temiz siyaset kahramanı**” övgüsü düzerek, yazısının başlığında kullanıldığı gibi “**Bakan İstifa!**” çağrısıyla;

*“**Ersümer'in Bakan koltuğuna yapışması, parti olarak ANAP'ı şüpheli gösteriyor. Oysa, temiz siyaset özlemi içinde kahramanlaşmış Tantan da ANAP'lı. Önce Ersümer'in istifası sağlanacak...Sonra, İçişleri Bakanı Tantan, Meclis'e bilgi verecek, yolsuzluklara parlamentonun sahip çıkması sağlanacak ve halka umut verilecek..**”* diyordu.

Aynı gazetede aynı gün **Necati Doğru**, köşe yazısında “**İstifa Etmeli!**” başlığını kullanarak okurlarının aşına olduğu biçemiyle insanların dinlemekten bıktığı “**karanlıkta kalacağız korkutması ve pahalı elektriğe mahkûm edilme takıntısı**”nı garnitür olarak kullanarak salvo atışı yapacaktı.

*“**Beyaz Enerji** soruşturması, beyaz devrimin başlangıcı olabilir. Enerji Bakanı **Cumhur Ersümer'in** emrinde çalışan **TEAŞ'ın Genel Müdürü dahil, beş üst düzey yönetici sorgulanıyor.**”*

⁶² 15 Ocak 2001

⁶³ 20 Ocak 2001

Rüşvet yemekten...

TEAŞ'ı soydurmaktan...

Türkiye'yi pahalı elektrik ülkesi haline getirmekten gözaltındalar. Bunların yöneticisi durumunda olan Enerji Bakanı ise hâlâ koltuğunda oturuyor. Soruşturmanın sağlığı açısından Enerji Bakanı görevden çekilmeli. Ya da el çektirilmeli.

Enerji Bakanlığı iki yıldır '**karanlıkta kalacağız**' diye halkı korkuttu.

.....

Ve iki yıldan beri...

Türkiye iki saat bile karanlıkta kalmadı.

.....

Beyaz Enerji... Beyaz devrim olabilir...

Enerji Bakanı görevden alınmalı." diyordu.

Böylece, medyanın "istifa sesleri" arasında zaman kaybedilmeden beklenen Gensoru Önergesi verildi.

Ertesi gün Sabah gazetesinde,⁶⁴ "**Belge Yok, Oy da Yok**" başlıklı haber yayınlandı. Ondan bir gün sonra Cumhuriyet'te⁶⁵ aynı konu, "**Belge Her Şeyi Değiştirir: MHP, Ersümer'in açıklamasını yetersiz bulursa araştırma önergesini destekleme eğiliminde**" başlıkları ile Gensoru oylamasının sonucu hakkında bir gün önceden ipuçları veriliyordu.

Bir gün daha geçince, Cumhuriyet gazetesinde,⁶⁶ "**Ersümer İçin Savunma Günü**" başlığı ile "**TBMM'nde ertesı gün (24 Ocak 2001) görüşülecek Gensoru için koalisyon ortakları ANAP ve DSP'nin sıkıntılı olduğu, MHP'nin ise grup kararı almayacağı**" belirtiliyordu. Haber içeriğinde ise, daha önce basına yansıdığı gibi, "**MHP'nin, Enerji Bakanı'nın gensoru görüşmeleri sırasında vereceği bilgi ve belgelerin 'ancak yetersiz bulunması durumunda' Araştırma Önergesi'ni destekleme eğiliminde olduğu, ANAP'ın ise, Önerge'ye 'Yargıda bulunan bir konu Meclis'te araştırılmaz' gerekçesiyle karşı çıktığı**" bildiriliyordu.

24 Ocak 2001 Çarşamba günü TBMM'nde gensoru görüşmeleri yapıldı ve **169 kabul'e karşı 312 red** oyuyla Gensoru önergesinin gündeme alınması reddedildi.

⁶⁴ 21 Ocak 2001

⁶⁵ 22 Ocak 2001

⁶⁶ 23 Ocak 2001

Cumhuriyet gazetesi⁶⁷ bu haberi birinci sayfasında “**Hükümet Ersümer’i Kurtardı**” manşeti ile verdi.

Haberin içeriğinde, “**Ersümer’in, 'hükümet sürsün, istikrar bozulmasın' görüşünü savunan koalisyon ortaklarının (DSP ve MHP) desteğiyle kurtulduğu**” ileri sürülüyordu.

“**İddialara Suçlamayla Karşılık**” alt başlığında ise, “**Ersümer, yolsuzluk suçlamalarına basını ve muhalefeti suçlayarak karşılık verdi. Bakan'ın istifasını iki kurum istiyor. Biri gazeteciler, basın, diğeri muhalefet. Adeta bir 'alaşağı etme baskısı, zorla indirme iştahı' diye konuşan Ersümer, 'istifa etmesini gerektirecek tek bir sebebin bulunmadığını' savundu**” deniyordu.

Aynı gün, TBMM'ndeki Gensoru görüşmelerini, “**Gensoru'ya Red**” manşeti ile veren Sabah gazetesi ise **Ersümer'** in Meclis'teki konuşmasından daha geniş bir bölüme yer veriyordu. Enerji Bakanı'nın, hakkında ortaya atılan, ancak resmîyet kazanmamış olan iddialarla ilgili olarak şunları söylediği belirtiliyordu:

“Ahlaken ve hukuken istifa etmemi gerektiren bir neden bulunmuyor. Eğer siyaseten istifa etmem gerekirse, onu da beş saniyede yaparım. Ama istifa etmemem gerekiyorsa da sonuna kadar mücadele ederim...”

*Burada tartışılan basına ve muhalefete göre 3, bize göre 4 rapor var. Birinci rapor, bana ibraz edilir edilmez onayladığım ve devlet zararının karşılanması konusunda dava açılması için onay verdiğim rapor. Burada tartışılan; **'bürokrat kendi kendine dava açar mı?'** Bunun çok örneği var. Burada, davayı açacak olan, devleti zarara uğrattığı ileri sürülen Genel Müdür değildir, onun bürokratıdır. Biz, raporda adı geçen yönetim kurulu üyesi ve Genel Müdür'ü görevden aldık. Genel Müdür, dava açtı, 24 saatte geri döndü. Karara itiraz ettik, Yargıtay itirazımızı kabul etmedi.*

Önümde benzer konu nedeniyle, görevden aldığım Genel Müdür'ün görevine iadesiyle ilgili Mahkeme kararı varken, ben bu raporla Genel Müdür ve muavini olan birkaç kişiyi nasıl görevden alabilirim?... Bu arada, Genel

⁶⁷ 25 Ocak 2001

Müdür'e hukuk büromuz, davanın açılması için 10'dan fazla tekit yazısı gönderdi. Davanın açılması için bürokratin 12 ay süresi var. Dolayısıyla, ben ne zaman görevden almaya kalksam, **'dava açmam için daha sürem var'** deyip kurtulma imkanı olacak.

...Cumhuriyet savcılığı bize bir yazı ile, TEAŞ görevlilerinden biri aleyhine bir yolsuzluk ihbarı olduğunu bildirdi. Biz de dosyaları gönderdik. Daha sonra Cumhuriyet savcılığı **'takipsizlik'** kararı verdi. Bir de diyorsunuz ki, **'bu bürokratları görevden alırdın, almadın'**. Hayır, alamazdım. Birini aldım, Mahkeme kararıyla geri döndü. Diyorsunuz ki, **'ceza kovuşturması yapabiliirdin'**. Hayır, yapamazdım. Çünkü, haklarında **'takipsizlik'** kararı vardı."

Milliyet gazetesindeki⁶⁸ **"Yön"** köşesinde **Fikret Bila**, Enerji Bakanı hakkında verilen ve gündeme alınması Meclis Genel Kurulu'nda kabul edilmeyen Gensoru konusunu gerçekçi olarak ele alan **"Gensoru..."** başlıklı yazısında şunları yazıyordu:

*"Meclis'in en etkin denetim yöntemi Gensoru. Ancak, bizdeki uygulama biçimi, Gensoru'yu kendinden beklenen işlevin çok uzağına taşımış durumda. Muhalefetin, yeterli bilgi ve belgenin ortaya çıkmasını beklemeden, yeterli araştırma yapılmadan **'günlük politika'** nın sıradan bir aracı gibi Gensoru'ya başvurması bu kurumu yıpratıyor. Muhalefetin her olayda **'Gensoru verme'** refleksine karşılık iktidar partileri de **'reddetme'** refleksiyi karşılık veriyorlar. Olay, iktidarla muhalefet arasında sandalye mücadelesine dönüşüyor ve Gensoru'lar sonucu önceden belli girişimlerden öteye geçmiyor.*

*Enerji Bakanı **Cumhur Ersümer** hakkında verilen **'erken gensoru'** nun akıbeti de aynı oldu. Koalisyon hükümetinin iktidar partileri, kendi aralarında kenetlenerek Gensoru'yu reddettiler.*

*Bu siyasal reflekslere dayalı sonuç önemli değil. Bir Gensoru'nun reddedilişi, ilgili Bakan'ın **'aclarınması'** anlamını taşımadığı gibi, kabul edilmesi de **'suçlu'** olduğu anlamına gelmiyor. Çünkü, her iki hareket tarzı da tümüyle **'siyasal güdüler'** le gelişiyor ve **'siyasal amaca'** kilitlenmiş oluyor.*

⁶⁸ 25 Ocak 2001

Bunun yerine, denetim ve yargı aşaması beklenerek hareket edilse, hem olayların aydınlatılması, hem de Gensoru yönteminin **'denetim işlevi'** gerçek anlamıyla yerine getirilebilir. **“Beyaz Enerji”** operasyonu, Türk kamuoyunun yakından izlediği ve yargı aşamasına ulaşmış bir yolsuzluk soruşturması. Enerji Bakanı'nın kusuru, ihmali veya dahli olup olmadığı, yargı süreci sonunda ortaya çıkacak. Bakan **Ersümer**, **“Beyaz Enerji”** operasyonuna yol açan olaylarla ilgisi bulunmadığı iddiasını yüksek sesle sık sık dile getiriyor. Yargı aşamasından sonra ortaya çıkacak bilgi ve belgelerle durum aydınlanacak.

Ancak, muhalefetin sabırsızlıkla hareket edip Gensoru'yla Bakan'ı düşürmeye yönelmesi, olayı bir anda **'siyasal güç'** mücadelesine dönüştürdü.

Meclis denetim araçlarının sadece ve sadece sandalye hesabı ve siyasi amaçlarla tüketilmesi, bu araçları yıpratıyor ve **'kamuoyunda inandırıcılığın ve güvenin azalmasına'** neden oluyor.

Bunun yerine, **'dokunulmazlıkların sınırlandırılması'** ve böylece yargı denetiminin kolaylaştırılıp etkinleştirilmesi çok daha sağlıklı sonuçlar doğurur.

Yoksa, **'parmak hesabı'**na dayalı denetim, ne suçlar, ne aklar...”

Fikret Bila'nın 2001 yılı Ocak ayındaki saptamalarının ne kadar yerinde olduğu ilerleyen zamanda ortaya çıktı. Ancak, yazarın da vurguladığı, **“elde yeterli kanıt olmadan suçlama kolayına başvurma yerine, yargı aşamasının beklenmesi”** ile sonuca varılması için yaklaşık yedi yıl **“sabır”** gösterilmesi gerekti. Burada gösterilmesi gereken **“sabır”**ın süresi, Bakan'ı suçlamak için **“sabırsızlık”** gösterenlerden ziyade Bakan için önem taşıyor.

Şöyle ki, Bakan'ın üzerine atılmak istenen suçların, **yeterli ve geçerli kanıtları** ilerleyen zamanda da ortaya konulmadığı halde, asla gündemden düşürülmemiş ve aynen sayın **Bila'nın** saptadığı gibi, yıllar sonra uygun ortamda **“siyasal amaçlar”**ın en güçlü biçimde ortaya sürülmesiyle **Bakan'a** yargı yolu açılmıştır. **Bakan'ın** üzerine atılı suçlarla ilgili **geçerli ve yeterli kanıtlar**, yine sayın **Bila'nın** ifadesindeki gibi, yargı aşamasında ortaya

çıkılmıştır ve Yüksek Yargı aşamasında ortaya çıkarılan geçerli ve yeterli kanıtların hemen tamamı, **Bakan**'a atılı suçları kanıtlayan bilgi ve belgeler değil, aksine **Bakan**'ın hemen tüm uygulamalarının ve işlemlerinin **yasalara uygun** olduğunu gösteren belgeler olmuştur. Bunun doğal sonucu olarak da, **Bakan**, yargılandığı **Yüce Divan** tarafından, genelde **“üzerine atılı suçların yasal unsurlarının oluşmadığı”** gerekçesiyle aklanmıştır. Ancak, ne pahasına...

“Beyaz Enerji” Kuşatması

90'lı yılların ikinci yarısında hız kazanan **“özel sektöre açılım”** projeleri üzerinde başlatılan spekülasyonlara, **TEAŞ**'ta ortaya çıkarılan tali nitelikte birtakım yasadışı işlemler bahane edilerek, 21. yüzyılın hemen başında ülke gündemine **“kalıcı”** olarak yerleştirilen **“Beyaz Enerji”** operasyonu ile **“zirve”** yaptırıldığından birden çok kanıtı bulunuyor.

Bu kanıtlardan başta geleni, **“Beyaz Enerji”** operasyonu ile aslında operasyonun ilk gününde kamuoyuna aktarıldığı gibi sadece bir enerji birimine ve bir projeye ait olmayıp, **“ülke enerji yönetiminin bütününe ve bu yönetimin tüm uygulamalarına yönelik”** olduğu kısa sürede ortaya çıkan hareketin dur durak bilmeden yeni versiyonlarının üretilmesi, ülkede adeta **“enerji suçları”** enflasyonu yaratılmasıdır.

Cumhuriyet gazetesine⁶⁹ manşet olan **“Hükümete Beyaz Enerji Kuşatması”** başlığı, bu saptamamızın haklılığını gösteren başlıca kanıtlardan biridir.

“Beyaz Enerji” operasyonu ile başlatılan süreçte, kimilerince, dayanakları, kanıtları hiçbir zaman kamuoyuna açıklanmadan, 90'lı yılların ikinci yarısından itibaren ortaya atılan varsayımlardan öteye gitmeyen ülke enerji yönetiminin bütününe yönelik iddialar ve isnatlar gün be gün pışirilerek yeniden ülke gündemine taşınmıştır. **“Beyaz Enerji”** operasyonunu izleyen süreçte bu iddialar ve isnatlar, bürokratlardan çok **Enerji Bakanı**'na yönelik olarak bir **“Enerji raporu”** furyası ile canlı tutulmuş, TBMM'ne taşınmak için fırsat kollanmıştır.

⁶⁹ 21 Ocak 2001

Sonuçta, koalisyon hükümeti dağılmış, Kasım 2002'de Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) iktidarı göreve gelmiş, kendisinden önceki siyasal erkin sırtına basmayı, eski tanımla **“devri sabık”** yaratmayı kendine iş ve ilke edinmiş olan yeni siyasal erk, **“kimileri”**nin hislerine ve hedeflerine tercüman olarak **“Beyaz Enerji”** operasyonu ile zaten kamuoyuna mal edilme başarısı gösterilmiş olan onlarca iddia ve isnadı önergelerle TBMM Komisyonlarına taşımıştır.

Bu gelişmenin sonucu ise, 2004 yılının sonuna doğru iki Enerji eski Bakanı'nın Yüce Divan'a **“sanık”** sıfatıyla gönderilmesidir.

Yüce Divan, **02 Kasım 2004** ile **27 Temmuz 2007** tarihleri arasında 28 duruşmada, dosyalarını o güne kadar ortada olmayan kamyonet dolusu kanıt belge ile oluşturmuş, 100'ün üzerinde tanık dinlemiş ve **27 Temmuz 2007** günü karar oturumunda, **“Beyaz Enerji”** operasyonundan beri ülke gündeminden düşürülmeyen onlarca iddia ve isnattan, bir ikisi hariç, hemen hepsini, **“Bakanlara atılan suçların yasal unsurlarının oluşmadığı”** gerekçesiyle **“aklamış”**tır.

Bunun anlamı, son 10 yılın enerji arenasında, enerji yönetimlerinde yapılan tüm işlemlerin Türkiye Cumhuriyeti Kanunları çerçevesinde yerine getirildiğinin Yüksek Mahkeme tarafından saptanmış olduğudur. Bir iki tali karar, bu temel gerçeği ortadan kaldıramaz.

Sonuçta, neredeyse 10 yıldır Türkiye Enerji Sektörü için üretilen ve uygulanan spekülasyonların, bizim benzetmemizle , **“ülkemiz enerji sahnesinde oynanan kapalı gişe oyunlardan”**, dolayısıyla **“varsayımlardan/senaryolardan”** ibaret olduğu gerçeğinin, Yüksek Mahkeme **“aklama”** kararları ile onaylanması, erişilebilecek en geçerli ve en kesin kanıt olmaktadır.

İfadeler, Medyada “Flaş” Oluyor

Böylece, ilk günlerinde “Beyaz Enerji” operasyonu ile ilerleyen günlerde Türkiye'nin gördüğü “En Büyük Ekonomik Kriz”lerden biriyle anılacak olan 2001 yılının Ocak ayının 20 gününü geride bırakmıştık. “Beyaz Enerji” operasyonu üzerinden iki hafta geçmişti. Ancak, medyada “flaş haber” den geçilmiyordu.

20 Ocak 2001 Cumartesi günü gazeteler, “Beyaz Enerji” operasyonu ile önce gözaltına alınmış, daha sonra tutuklanmış olan TEAŞ ve Enerji Bakanlığı bürokratlarının itiraflarını manşet yapmışlardı. Cumhuriyet gazetesi birinci sayfa manşette, “Bürokratlar ifadelerinde Bakan Ersümer'i suçladı: *Rüşveti İtiraf Ettiler*” denirken, haberleri sansasyonel olarak sunma konusunda başı çeken Uzan'ların Star gazetesi, birinci sayfada üst manşet olarak, lacivert zeminde dişi, en iri punto harflerle, “Bakan, Bakan'ın Adını Verdi” başlığını kullanıyor ve alt başlığında, haberde böyle vurgulanmasa da, aslında ikinci bir “flaş haber”i şöyle duyuruyordu:

“ANAP'lı eski Bakan Bırsel Sönmez, ANAP'lı Enerji Bakanı Cumhuriyet Ersümer'i, 'enerji ihalelerine fesat karıştırmak' la suçladı. Haberi, ANAP'lı Devlet Bakanı Rüştü Kazım Yücelen'e bağlı Anadolu Ajansı (AA) geçti.”

Alt başlıktaki üç ANAP'lı Bakan'la ilgili haberin birinci cümlesi kadar, özellikle ikinci cümlesi izleyen günlerin birinci sıradaki tartışma konularından birini oluşturacaktı.

“Beyaz Enerji” operasyonu kapsamında tutuklanan eski Bakan'ın ve bürokratların AA'nın bülteniyle medyaya aktarılan birebir ifadelerinde yok yoktu. AA'nın haberine göre, eski Bakan Sönmez, Nükleer santral ihalesinde Enerji Bakanı'nın firma tercihinin kendilerine “hissettirildiğini” söylerken, TEAŞ Genel Müdürü Selvi, Esenboğa mobil santralının üçüncü sıradaki firmaya verilmesi konusunda Bakanın kendilerine “baskı yaptığını” ileri sürüyordu.

İfadelerin kalan kısmı, eski Bakan ve TEAŞ üst düzey bürokratlarının, doğrudan yönettikleri mobil santral ya da ESA⁷⁰ açısından ilişkili oldukları

⁷⁰ ESA: Elektrik Satış Anlaşması

İşletme Hakkı Devir projelerindeki, kendi ifadeleriyle, “yardım amacıyla” alıp verdikleri ABD doları bazındaki yüklü para miktarları ile ilgiliydi. Doğal olarak medya, onların, “rüşvet” tanımına birebir uyan bu eylemleriyle ve Enerji Bakanı'na yöneltilen iddialarıyla fazlasıyla ilgilendi.

AA'dan Arı Kovanına Çomak

“Beyaz Enerji” operasyonu tutuklularının ifadelerini, düşünmeden medyaya servis ederek “flaş haber” haline getiren Anadolu Ajansı, bunu yaparken “arı kovanına çomak” sokan durumuna düşeceğini hesaplayamamıştı. Bu yüzden o tarihte Ajans'ın başındaki Genel Müdür'ün başı epeyce ağrıyacaktı. Ajans'ın bağlı olduğu Devlet Bakanı,⁷¹ Genel Müdür hakkında hemen inceleme başlatmıştı.

Hürriyet gazetesi,⁷² AA'nın bir yetkilisine atfen, iri puntolarla “Gazetecilik Yaptık” manşetini atıyor ve haber içeriğinde yetkilinin, “Komplo Yok, Biz habercilik yaptık. Bunları Kim Olsa Yayınlardı. Üstelik haber AA Genel Müdürü'nün onayından geçmiştir” dediği belirtiliyordu.

Aynı Hürriyet,⁷³ ertesi gün “İşte Düğmeye Basan Gazeteci” manşeti ile “arı kovanına çomağı sokan” gazeteciyi, yeni bir “düğmeye basan” olarak fotoğrafını da basarak kamuoyuna tanıtıyordu. Haberin içeriğinde, “Ersümer'i suçlayan ifadeleri ele geçiren ve arkadaşları arasında 'Düğmeye basan gazeteci' diye esprilere hedef olan Coşkun Ergül, dört yıldır adliye muhabiri... Şimdi, siyasi baskıların hedefinde olan gazeteci” deniyor ve haber konusundaki gelişmeler şöyle veriyordu:

“Ergül, bütün gazete ve televizyonların adliye muhabirleri gibi, “Beyaz Enerji” sanığı bürokratların, DGM yedek hakimliğine verdikleri ifadelerin peşine düştü... Cuma öğleden sonra, Ankara DGM'deki haber kaynaklarıyla ilişkiye geçerek, rakip tüm muhabirlerin peşinde olduğu bürokrat ifadelerine ulaşmayı başardı.

⁷¹ Devlet Bakanı Rüşü Kazım Yücelen

⁷² 22 Ocak 2001

⁷³ 23 Ocak 2001

Ardından hızla AA Genel Müdürlüğü'ne gelerek, ele geçirdiği haberi amirlerine **'müjdeledi'**. **'Süratle yaz'** talimatı üzerine ifadeleri kısa sürede haberleştirdi. Ajans yetkilileri **'Büyük bir gazetecilik olayı'** yaptıkları inancıyla hiç bekletmeden haberi yayınladılar.

Ancak haber, yolsuzluk suçlamalarının odağında bulunan **ANAP'**ı rahatsız etti. DGM Başsavcısı **Cevdet Volkan**, bir açıklama yaparak, hazırlık soruşturması sırasında verilen ifadelerin yayınlanmasının **'sakıncalı'** olduğunu söyledi.

Ardından, AA'dan sorumlu Devlet Bakanı **Rüştü Kazım Yücelen**, AA Genel Müdürü **Mehmet Güler'i** arayarak, haberi geri çekmelerini istedi.

Böylece **Ergül**, bir gazeteci olarak, **'rakiplerini atlatmış olmanın mutluluğunu yaşayamadan'**, kendisine ve ajansa yönelen siyasi baskılara muhatap oldu."

"Beyaz Enerji" operasyonunun ilerleyen zamanda bu tür olaylara **"gebe"** olacağı, operasyonun medya ekranlarına ve manşetlerine düştüğü daha ilk günden belliydi. Hep söylediğimiz gibi, tüm işaretler Enerji tiyatrosunda **"kapalı gişe"** bir **"oyun"**un sahneye konduğunu ve oyuna her gösterimde yeni replikler eklendiğini gösteriyordu. Aslında, oyunun senaryosunda olanların hepsi, oyun sahnelendiği sürece aktörlerince oynanacaktı ve oyun başarıyla sürüyordu.

Anadolu Ajansı olayına, siyasetçi karşıtı kesimlerden tepkiler gelmekte gecikmedi. Bunlardan biri Cumhuriyet gazetesinde 23 Ocak 2001 Salı günü **"AA'ya Meslektaş Desteği: Temiz Haber Dayanışması"** başlığı ile verilmişti. Haber içeriğinde, **"Ankara'da Anadolu Ajansı (AA) önünde toplanan gazeteciler, yapılan baskıyı alkışlarla protesto ettiler. Gazeteciler, daha önce başka operasyonlar sonrasında da ifadelerin yayımlandığına dikkat çekerek, 'Neden olay ANAP'la ilgili olunca yasa akla geldi?' diye sordular"** deniyordu.

Aynı gazetede aynı gün⁷⁴ **"Düzyazı"** köşesinde **Orhan Birgit**, **"AA'da Sansür Özlemi"** başlıklı yazısında, **"Anadolu Ajansı, devletin resmi**

⁷⁴ 23 Ocak 2001

ajansı...Ama, özellikle özel bir statü ile örülmüş. Öncelikle, çalışanları memur değil. Ajans Genel Müdürü **Mehmet Güler** bu göreve **Mesut Yılmaz**'ın Başbakanlığı döneminde getirildi. Ajans Genel Müdürü'nün, '**Beyaz Enerji**' operasyonu sanıklarının ifadelerinin bültene alınmış olmasından dolayı cezai bir sorumluluğu varsa, bu konudaki soruşturma isteği siyasi otoriteden değil, Cumhuriyet savcılarından gelir. Ötesine ne Devlet Bakanı, ne de bir başkası karışamaz, karışmamalıdır.

Çünkü, bu tür karışmanın adı '**sansür**' için müdahaleye kalkışmaktır" diyordu.

Aksiyon dergisinin,⁷⁵ "**Beyaz Enerji Operasyonu AA' nı Vuruyordu**" başlıklı yorumunda; "AA'nın '**flaş**' haberi gazeteciler tarafından beğenilse bile, iktidarın **ANAP** kanadını ciddi biçimde rahatsız etti... Yayınlanan bildirimlerde, hükümetin Ajans'a müdahalesi '**sansür**' olarak değerlendirildi.

...Sonunda, iktidar ortakları aralarında görüşerek işi tatlıya bağladılar. Başbakan **Bülent Ecevit**, konuyla ilgili soruşturma açılmayacağına dair açıklama yaptı" deniyordu.

Finansal Forum gazetesinde,⁷⁶ **Emre Kocaoğlu**, "**TEAŞ ve Anadolu Ajansı İlişkisi**" başlıklı köşe yazısında, "**AA olayı**"nı gerçekçi bir bakış açısıyla ele alarak şunları yazıyordu.

"Önceki gün, Enerji Bakanı **Cumhur Ersümer** aleyhine verilen Gensoru Meclis'te tartışıldı ve reddedildi. Ama bu '**red**', sıradan bir '**red**' değil. Çünkü, milletvekilleri, '**aklama-paklama**' duygusuyla hareket etmediler. İddiaları ciddi şekilde incelediler; sonunda ortada '**bir kanıt ve belge olmadığını**' görerek, vicdan rahatlığı içinde Gensoru' ya gerek görmediler. İftiralara, hasetlere, tertiplere prim vermediler. '**Hükümet güdüsü**'yle değil, '**adalet**' kaygısıyla hareket ettiler.

Bu sonucun bir faydası da şu: Meclis, ille de birilerini çarmıha geren bir gladyatör arenasına değil, doğruyu-yanlışı ayıran bir '**adalet terazisi**' olduğunu gösterdi.

⁷⁵ 27 Ocak 2001

⁷⁶ 21 Ocak 2001

Milletvekillerinin bu tavrı, Meclis'in bundan sonraki denetim çalışmaları için de umut veriyor. Son zamanda (demokrasi dışı unsurların da tahrikiyle) itibar kaybettiği iddia edilen Meclis, böyle adil davranmaya devam ederse, **'İtibar Çıtası'**nı yeniden yükseltecektir.

Bu arada, Anadolu Ajansı da sıcak şekilde gündeme geldi. Savcılık İddianamesi hazırlanmadan tahkikata ilişkin bilgilerin yayınlanması yasak. Anadolu Ajansı, yasağa rağmen tahkikata ilişkin yüzlerce metinden birini servise koydu. Bir görüşe göre, Ajans bunu yapmakla suç işlemiş. Kim bilir, belki de doğrudur. Artık buna yargı karar verecek.

Bizim konumuz şu: Ajansı savunan siyasiler ve basın mensupları, Ajansın **'bağlı'** kuruluş değil, **'ilgili'** kuruluş olduğunu, bu sebeple ilgili Bakan'ın Ajans aleyhine dava açamayacağını söylüyorlar. Doğru bir yorum. Nitekim, ilgili Bakan da, Ajans hakkında dava açmıyor. Gerekli incelemenin yapılmasını istiyor. Çünkü, yasaya göre yapılabilecek bu.

Ama, aynı yasaya göre, **Ersümer'in** TEAŞ'a yapabileceği tek şey de bu. Günlerdir TEAŞ'ı tartıştığımız için hatırlayacaksınız.: **'Ersümer, neden TEAŞ yöneticileri için dava açmamış?'** diye kıyamet kopuyor. Ancak, TEAŞ da yasaya göre **'ilgili kuruluş'**. Ve tıpkı Anadolu Ajansı örneğinde olduğu gibi, **Ersümer**, sadece gerekli incelemenin yapılmasını TEAŞ yönetiminden isteyebilir. Ve **Ersümer** de aynen bunu yapmış.

Nitekim, Meclis müzakerelerinde, vaktiyle **Tansu Çiller** Başbakan iken, TEDAŞ aleyhine yapılan benzer bir iddiada, o zamanki DYP yöneticilerinin de aynı şeyleri söyledikleri açıklandı. Yani, DYP'liler o zaman: **'TEDAŞ, ilgili kuruluş, Bakan dava açamaz, görevden alamaz, sadece ilgili kuruluştan dava açmasını ister'** demişler. Ama o zaman doğruyu söyleyen DYP, bu kez şaşırılmış ve aynı Enerji Bakanlığı'ndaki bir başka **'ilgili kuruluş'** aleyhine dava açmadığı için **Ersümer** aleyhine önerge vermiş.

Şimdi, eğri oturup doğru konuşalım. O zaman DYP'yi ve şimdi Anadolu Ajansı'nı savunanlar, aynı zamanda **Ersümer'i** savunmak zorundalar. Çünkü, olaylar aynı, yasalar aynı. Zaten Meclis de gerçeği gördü ve **Ersümer** hakkında Gensoru açılmasını reddetti. Bu tutarlı davranıştan dolayı Meclis'i kutlamak lazım.”

Savcı'dan Uluslararası Soruşturma

"Beyaz Enerji" operasyonunu izleyen günlerde medyada neredeyse her iki haberden biri "flaş haber"di. "Beyaz Enerji" operasyonunda Ocak bitip Şubat'a girilirken gazetelerini açanlar,⁷⁷ bu kez "Şok Eden Mektup, Ankara'yı Karıştıran Belge" başlıkları altında, "Beyaz Enerji operasyonunu yürüten DGM savcısı Talat Şalk'ın, IMF, Dünya Bankası ve AB Temsilcilikleri'ne Beyaz Enerji operasyonu ile ilgili belge istemini belirten mektuplar gönderdiği" haberiyle karşılaştılar. Haber içeriği özet olarak şöyleydi:

"İngilizce Hazırlandı: Beyaz Enerji operasyonunu yürüten DGM savcısı Talat Şalk, bir ilk'e imza attı, 20 Ocak'ta IMF, Dünya Bankası ve AB' nin Ankara temsilciliklerine İngilizce birer yazı gönderdi, Yazıda, ellerinde enerji ihaleleriyle ilgili bilgi ve belge olup olmadığı soruldu. Varsa, 7 gün içinde DGM savcılığına ulaştırılması istendi.

Mektuptaki Garip İstek: "Savcı Şalk, Adalet ve Dışişleri Bakanlıkları'nı devre dışı bırakarak gönderdiği yazıda ilginç bir talepte daha bulundu. 'Soruşturmayı aydınlatmak için enerji sektöründeki özelleştirmelerle ilgili olarak tarafınızdan yapılmış tavsiye, direktif ya da talimat varsa, bu konuda da bizi bilgilendirin.'

Ankara Karıştı: IMF temsilciliği, mektubu Başbakanlığa fakslayıp, 'Nasıl bir yol izlememiz gerekiyor?' diye sorunca ortalık karıştı. Başbakan Ecevit çok kızdı, 'Savcının tutumu üzücüdür, devletimizin saygınlığına gölge düşürecek niteliktedir' dedi. Adalet Bakanı Türk, Şalk hakkında soruşturma başlattı. Olayın uluslararası skandala dönüşmemesi için çaba sarf ediliyor."

Bir gün sonra, aynı gazetenin⁷⁸ birinci sayfada sekiz sütuna manşeti "İşte IMF'nin Cevabı" olarak verilmişti Haberde: "IMF'den 'Beyaz Enerji operasyonu ile ilgili belge isteyen DGM Savcısı'na yanıt: Arşivleri açmamız hukuken mümkün değil" deniyordu.

Aynı haberde, "Ecevit, 'Savcı Krizi'ne El Koydu" başlığı da yer alıyor ve

⁷⁷ Sabah, 31 Ocak 2001

⁷⁸ Sabah, 01 Şubat 2001

Başbakan'ın, 'Daha önce de yetkisini aşmıştı. Bu eşi görülmemiş bir yöntemdir. Sayın Savcının girişimi devletimizin saygınlığına gölge düşürecek niteliktedir.' biçimindeki tepkisi aktarılıyordu.

"Savcı Talat Şalk: Ben Özgürüm" manşeti ile de; **"Şalk' ın; 'Aldığınızı kararlarda özgür müsünüz?'** sorusuna böyle yanıt verdiği, ilaveten **'Yetkilerimi kullanmakta aciz değilim. Engellenmezse sonuna kadar gideceğim'** dediği" belirtiliyordu.

Aynı gün aynı gazetedeki köşesinde **Bilal Çetin, "Adalet Bakanı Türk: Savcı Takdir Ölçüsünü Kaçırıldı"** başlıklı yazısında, savcı Şalk olayı ile ilgili olarak, dönemin Adalet Bakanı **Hikmet Sami Türk**'ün değerlendirmelerini şöyle aktarıyor:

*"Geniş kapsamlı yolsuzluk soruşturmalarında savcılar ve güvenlik birimlerince gerçekleştirilen bazı uygulamalar, bazı aşırılıklar, bir süredir hükümette, bürokraside ve iş dünyasında ciddi rahatsızlık nedeniydi. Son olarak, DGM savcısı **Talat Şalk**'ın uluslararası kuruluşlarla yaptığı yazışmalar, hukuk profesörü Adalet Bakanı'nı da isyan ettirdi.*

'Beyaz Enerji operasyonu konusunda DGM Savcısı'nın acaba hükümete karşı bir güvensizliği mi var?' sorumuza şu yanıtı veriyor, sayın **Türk: 'Savcının yaptığı, yürürlükteki mevzuata ve yerleşmiş usullere aykırıdır.'**

Adalet Bakanı'nın 'ölçü kaçı' diye düşündüğü bir başka nokta, 'Haklarında ciddi belge ve kanıt olmaksızın bazı üst düzey bürokratların gece yarısı evlerinden gözaltına alınmaları, bütün Türkiye'ye rüşvetçi bürokrat diye ilan edilmeleri'. Bu tür olaylar, Ankara'da bürokrasiyi kilitlemeye yetiyor, hiçbir bürokrat evrak imzalamıyor.

'Bu tür uygulamalar hiç zarif olmamıştır' diyor Adalet Bakanı ve ekliyor:

'Ama, şunu da kabul etmemiz gerekiyor ki, maalesef Türkiye'de insanlarımızda yoğun bir ihbar alışkanlığı var. Düşmanlık için, kişisel çekememezlikler yüzünden birçok masum insan suçlanabiliyor.'

...Adalet Bakanı, elbette ki, soruşturmalar dursun, savsaklansın istemiyor. Sadece, usûl ve zerafet çerçevesinde yapılınsın, 'ölçü kaçmasın' diyor.

Çünkü, 'ölçünün kaçması', bu soruşturmaların 'yörüngesinden saptırılması' tehlikesini de beraberinde getiriyor."

Savcı Şalk'ın "medyatik" davranışı, medyadan destek almakta gecikmedi. Cumhuriyet gazetesinde Engin Aydın,⁷⁹ "...İkili, Üüüüüç, Daha Fazla Talat Şalk!.." başlığını attığı "Tırmık" köşesinde şunları yazdı: "Savcı Talat Şalk'ı tanıyoruz. Hele önceki gün, Başbakan Ecevit, 'Zaten o savcı daha önce de yetkilerini aşan davranışlarda bulunmuştu' dedikten sonra sanırım tanımayanınız kalmadı.

Anımsayın, ne yaptı savcı Şalk?

'Beyaz Enerji' adı takılan zifiri karanlık hırsızlık dosyasının savcısı olarak IMF, Dünya bankası ve Avrupa Birliği'nden bilgi ve belge istedi. Ecevit'i küplere bindiren yetki aşımı bundan ibaret.

Şalk'ın yaptığı'nın bir 'usûl hatası' olup olmadığı beni ilgilendirmiyor.

Zaten bu konuda rivayet muhtelif. Ceza hukukunun deneyimli adı Prof. Uğur Alacakaptan'a göre 'usûl hatası' var..Başka bir hukukçu, son yılların bence en iyi Adalet Bakanı Hasan Denizkurdu, savcı Şalk'ın yaptığı'nın yanlış filan olmadığını dobra dobra dile getirdi.

...Gelelim yetkisini aşan savcı Şalk'a...Son yıllara damgasını vuran 'operasyonlar'la, sacayağının mafya (işadamı kılığına bürünseler de bal gibi mafya), bürokrat ayakları salkım saçak ortaya dökülmekte. Sacayağının arta kalan ayağının da siyasetçiler'den oluştuğu açıkça söyleniyor. Yani, ortada çözümsüz bir paradoks var.

Büyük İskender, çözülmez denen 'Gordiom kördüğümü'nü bir kılıç darbesiyle çözmüştü.

Bizim 'kördüğüm' için de 'kılıç' yerine 'yetkisini aşan savcılara' gereksinim var.

⁷⁹ Cumhuriyet, 02 Şubat 2001

...Daha fazla **Talat Şalk'a** da... Kaç tane? Bir sayı öneriniz var mı?"

Aynı gazetenin⁸⁰ "**Ankara Kulisi**" köşesinde **Işık Kansu**; "**Savcı'nın Trol Yetkisi**" başlıklı yazısında, emekli yargıç, avukat **Ahmet Akgül**'den alıntı olarak, "**Savcı Şalk'ın yabancı kuruluşlardan bilgi ve belge istemesinin yanıtının 'Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Yasası'nın gerekçesinde bulunduğunu**" ileri sürüyor dedikten sonra:

"Suçluların yakalanması için **'trol (deniz dibini tarayan ağ) yöntemi'**ne göndermede bulunulan yasanın bir madde gerekçesinde şöyle deniyor: **'Kanunda öngörülen suç ve delillerini ortaya çıkarmak için şüphelilere ilişkin yer, kuruluş, çevre ve kurumlardaki her türlü resmi ve özel kayıtlarla, bilgisayar verilerini bu suçları kovuşturmakla görevli olanlar inceleyebilecektir.'**

Akgül, yasaya ve gerekçesine bakarak şu yorumu yapıyor: **DGM savcısı, soruşturmayı yürütebilmek için her türlü kuruluştan bilgi ve belge isteyebilir. IMF, Dünya Bankası ve AB'den belge ve bilgi istenmesi savcının yasal görevi gereğidir. Yadırğanacak hiçbir yanı yoktur"**

Yazar, burada olaya kendi yorumunu şöyle katıyor.

"Olayda yadırğanacak tek yan var. O da, kimi **'işadamları'** ile birlikte **'Beyaz Enerji'** operasyonunun başlangıcından bu yana süren huzursuzluğu... her nedense, soruşturmanın içeriği ile değil de, yöntemi ile ilgililer..."

Aynı gazetede şu manşeti de görüyoruz.⁸¹ "**Ankara DGM Savcısı'nın Uluslararası Hukuka Uygun Tutum Sergilediği Belirtiliyor: Şalk Yalnız Kalmadı**". Haber içeriği ise özetle şöyle; "**Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ndeki eski savunmanı Prof. Dr. Aslan Gündüz, Talat Şalk'ın AB, Dünya Bankası ve IMF Türkiye temsilciliklerinden bilgi istemesinin, AB üyesi (daimi üye) ülkelerin imzaladığı 'Lahey Tebligat Anlaşması' ile örtüştüğünü söyledi**".

Türkiye, Avrupa Birliği'nin ne zaman daimi üyesi oldu ki?

⁸⁰ Cumhuriyet, 3 Şubat 2001

⁸¹ Cumhuriyet, 4 Şubat 2001

Hürriyet gazetesinde⁸² **Oya Berberoğlu**'nun köşe yazısının başlığı: “**Dünya Bankası: Pisiği Bize Bulaştırmayın**”. Ayrıntıya girmemize gerek yok.

07 Şubat 2001 Çarşamba günü Akşam gazetesinde “**Enerji'de Sona Doğru**” haber başlığı ile şu haber veriliyordu: “*Enerji ihalelerindeki yolsuzlukları ortaya çıkaran 'Beyaz Enerji' operasyonu soruşturmasını yürüten DGM savcısı Talat Şalk, 'Sona yaklaşıldığını' bildirdi. Savcı Şalk; Jandarma Genel Komutanlığı, operasyonun yurtdışı uzantılarını araştırmak üzere, Korg. Yusuf Soybaş başkanlığında bir heyeti İngiltere'ye gönderdi' haberlerine açıklık getirdi. 'Ziyaretin daha önce planlanmış bir ziyaret olduğunu' belirten Savcı, 'operasyonla ilgisi yok, olsa benim haberim olurdu, benim olaylardan haberim olmamasına imkan ve ihtimal yok' dedi.*

Savcı Şalk, 'bu tip haberlerin hem jandarmayı, hem de kendilerini yıprattığını, kanunsuz, usulsüz işlem yapılmış gibi anlaşılmalara neden olduğunu' söyledi. Savcı, bir gazetecinin sorusu üzerine; 'IMF, Dünya Bankası ve AB Ankara temsilcilerinden operasyonla ilgili belge istenmesi üzerine hakkında başlatılan incelemeye ilişkin: 'İncelemede bir şey olmaz, olursa da usûl hatası yapılmış denir' yorumunda bulundu.'

Bakan Hedefte...

Böylece Şubat'ı da, Mart'ı da geçip Nisan'a geldik. Hürriyet Gazetesi'nde⁸³ “**Hürriyet Özel**” olarak verilen “**İşte Bakan'ı Yakan İfadeler**” manşeti, aslında iki ay geride kalan Anadolu Ajansı bülteni olayını ve ondan da önce, Star TV ve Star gazetesinde “**flaş haber**” olan, kıdemli gazeteci **Uğur Dündar**'ın “**Jandarma fezlekesi**”ni anımsattı. Anadolu Ajansı konusu, koalisyon ortakları arasında tatlıya bağlanmış, ayrıca Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, **Beyaz Enerji** Operasyonu sanıklarının DGM 'deki ifadelerini yayımladıkları gerekçesiyle AA Genel Müdürü, İç Haberler Müdürü ve muhabiri hakkındaki soruşturmada “**takipsizlik**” kararı vermişti. Dosya ile ilgili incelemeyi tamamlayan Basın savcısı “**takipsizlik**” kararı gerekçesini “**DGM savcılığınca alınmış ifadelerle, Ajans'ın yayınladığı ifadelerin aynı olmadığı**” biçiminde açıklıyordu.

⁸² 3 Şubat 2001

⁸³ 11 Nisan 2001

Hürriyet'te aynı gün, “Jandarma'daki ifadelerin ele geçirildiği” belirtiliyor ve Beyaz Enerji operasyonu sanıkları Enerji Bakanlığı Müsteşar yardımcısı **Mustafa Mandilcioğlu** ve TEAŞ Genel Müdürü **Muzaffer Selvi**'nin Enerji Bakanı **Ersümer**'i hedef alan ifadeleri veriliyordu. Her zaman olduğu gibi, bu ifadelerin doğruluğunu ortaya koyacak hiçbir kanıt belgeden söz edilmiyordu.

İzleyen günlerde, özellikle basılı medya, “**Beyaz Enerji Meclis Yolcusu**”,⁸⁴ “**Ersümer'e, Yüce Divan Yolu**”⁸⁵, “**Cümleten Yüce Divan'a**”,⁸⁶ “**Enerji Bakanı Ersümer'in Adı İddianamede, Savcı Şalk Çeteden Dava Açıyor**”⁸⁷ manşetleriyle donanmış olarak karşımıza çıkıyordu.

“**Beyaz Enerji**” operasyonu kamuoyu gündemine girdiğinden beri işaretleri sezilen gerçek amaç, artık hızlanarak gündemi oluşturuyordu. Aradan geçen dört aya yakın sürede Bakan hakkında geçerli ve yeterli tek kanıtın ortaya çıkarılmadığı umursanmadan, kimilerinin gönüllerinde yatan “**Enerji Bakanı'nın Yüce Divan'da Yargılanması**” yetkililerce medya manşetlerinde artık açıkça ifade ediliyordu.

Hürriyet'in birinci sayfasına, Enerji Bakanı **Ersümer**'in fotoğrafı konularak “**İddianame'de Adı Yok, Ama...**” manşeti atılıyordu.⁸⁸ Hemen altında, DGM Savcısı **Şalk**'ın fotoğrafı ile birlikte “**Savcı Şalk: Salı Günü Herkes Her Şeyi Görecek**” başlığı kullanılıyordu.

Milliyet gazetesi birinci sayfasında,⁸⁹ “**Enerji Bakanı'nın İstifası Gündemde: Beyaz Deprem**” manşetini kullanıyordu. Bu kez “**Beyaz Enerji İddianamesi'nin (Savcı Şalk'ın iki gün önce söylediği gibi) açıklandığı, İddianame'de, Bakan Ersümer'in adının 'Fesat Karıştırma Suçu'yla birlikte geçtiği**” bildiriliyordu.

Aynı gün Cumhuriyet gazetesi “**Ersümer Suç İşledi**” manşetiyle yayına giriyordu. Haberde: “**Beyaz Enerji İddianamesi, devletin zarara uğratıldığını ve kaynakların peşkeş çekildiğini ortaya koydu**”, devamında; “**İddianame'de 50 yerde adı geçen Ersümer'in, bazı firmaların ihalelere katılmalarını**

⁸⁴ Hürriyet, 12 Nisan 2001

⁸⁵ Cumhuriyet, 14 Nisan 2001

⁸⁶ Radikal, 15 Nisan 2001

⁸⁷ Hürriyet, 21 Nisan 2001

⁸⁸ 23 Nisan 2001

⁸⁹ 25 Nisan 2001

engellediği ve ihalenin istediği firmaya bırakılmasını sağladığı, ‘ısrarlı uyarılara rağmen kamunun zarara uğrayacağı’ni bile bile sözleşmeleri imzaladığı belirtildi” deniyordu.

Burada ilk kez karşımıza çıkan **siyah** harflerle yazdığım **“ısrarlı uyarılara rağmen kamunun zarara uğrayacağı”**nı **“bile bile”** ya da **“bildiği halde”** cümlesi, harcıalem bir suçlama sembolü halinde, ilerleyen zamanda adı **Enerji Raporu** olarak konmuş bir dolu belgede ve yargı katındaki İddianamelerde, müdahil dilekçelerinde, Savcıların Esas Hakkındaki Mütalaaları’nda yer alacaktı.

Ne var ki, bir dönemin Adalet Bakanı sayın **H.S.Türk**’ün, çok yerinde saptamasında olduğu gibi, **“ülkemizdeki yoğun ihbar alışkanlığı olan”** kimilerinin ağzından ya da bilgisayarlarının elektronik ileti düzeninden ya da yazıcılarından çıkan bu ve buna benzer, zaman içinde **“hiçbir geçerli ve yeterli kanıt dayalı olmadığı ortaya çıkan”** iddialar, yıllar boyu **“suç isnadı”** olup suçsuz insanların üzerine yağmış, onları hiç hak etmedikleri halde yargı önünde yıllar boyu suçsuzluklarını kanıtlama zorunluluğunda bırakmıştır. Sonunda aklanmışlardır. Ancak bu aklanmanın **“buruk”** bir aklanma olduğunu, benim gibi olayları yakından izleyen herkes görmüştür.

Onlar, **Beyaz Enerji** Operasyonu sürecinde ve enerji alanında ya da sektör dışında, kimi yetkililerin önemli hatalarından kaynaklanan olumsuz sonuçların faturasının kamuoyu önünde enerji yönetimlerine çıkarıldığı operasyon öncesi ve önce Meclis Araştırması ve Soruşturması Komisyonları’nda, devamında Yüce Divan’da üzerlerine atılan suçlamaların geçersizliğini kanıtlamak için yedi yıl boyunca uğraş verdikleri, **“Beyaz Enerji”** operasyonu sonrasında, tek tek her birini ismen ve cismen tanıdıkları **“ihbar”**da bulunmaya programlanmış **“muhbir”**leri unutmamışlardır. Aslında, **“ipe sapa gelmez”** tanımına birebir uyduğu, Yüksek Mahkeme’nin suçlananları **“aklama”** kararlarıyla onaylanan **ihbarlar**, başlangıçta Enerji Sektörü’ndeki gerçeklerin uzağında olmaları doğal olan yargı otoritelerince ciddiye alınmış, ancak, yargı sürecinde **geçerli ve yeterli kanıtlar** ortaya serildiğinde gerçekler tüm açıklığıyla ortaya çıkmıştır.

İkinci İstifa Kampanyası

Nisan 2001 sonuna gelinirken önce muhalefette, akabinde medyada Enerji Bakanı **Ersümer** için ikinci kez “**istifa**” kampanyası başlatıldığını görüyoruz. Ortada Bakan'ın da suçlandığı ileri sürülen tek belge olarak, **Beyaz Enerji** operasyonunun yargı kanadı DGM Savcısı'nın medyaya özellikle sızdırılan İddianamesi bulunuyor. Ancak, Savcı **Şalk**'ın elinde, “**var dediği**” Bakan'la ilgili hangi “**geçerli kanıtlar**”ın bulunduğu bilinmiyor. Medya, İddianame'de Bakan'ın adının 50 yerde geçtiğini ileri sürüyor. O zaman savcının elinde en az **50 geçerli kanıt belge** olması gerekiyor.

Bütün bu çıplak gerçeklere rağmen, muhalefette ve medyada “**Bakan istifa!**” seslerinin yükselmesi, bu ortamda kimsenin, hiçbir şeyi anlamadan, öğrenmeden, daha da kötüsü “**elini vicdanına koymadan**” hareket ettiğini gösteriyor.

26 Nisan 2001 Perşembe günü gazeteler “**İstifa**” çağrıları ile dolu olarak yayınlanıyor. Dünya gazetesi “**Ortaklar, Ersümer'in İstifasını Bekliyor**” haberini veriyor. “**DYP'nin, Enerji Bakanı ile ilgili ikinci Gensoru Önergesi'nin Meclis Başkanlığı'na verildiği**” bildiriliyor.

Milliyet gazetesinin birinci sayfa sekiz sütuna manşeti daha çarpıcıydı. Sayfanın iki başında Başbakan **Bülent Ecevit** ile koalisyon ortağı ve Başbakan Yardımcısı **Mesut Yılmaz**'ın fotoğrafları kullanılarak, “**Bakan Ersümer'i Suçlayan Beyaz Enerji İddianamesi'nin Ardından Gözler Yılmaz'a Çevrildi. Ecevit, Dün Bu Konuyu Ortağına Sordu: Sayın Yılmaz, Ne Yapacaksınız?**” manşeti atılmıştı.

Aynı gazetede, aynı gün⁹⁰ üç köşe yazarı birden “**Enerji Bakanı'nın İstifası**” konusunu işlediler. “**Bugün**” köşesinde **Güneri Cıvaoğlu** “**Ersümer Dügümü**”, “**Siyaset Günlüğü**” köşesinde **Derya Sazak** “**Ersümer'e Yüce Divan**” ve **Hasan Cemal** “**Ersümer'in İstifası ve Hükümette Revizyon...**” başlıklı yazılarında, konuyu tek yönlü olarak ele alarak, “**Bakan'ın jest istifası yapabileceğini, ancak bu şansı kaçırdığını, şimdi aklın yolunu ıskalamadan istifasını vermesinin uygun yol olduğunu**”, “**İddianamede suçlanan isimlerin başında Ersümer'in geldiğini, Ersümer, Yargı'da aklanırsa siyaset kurumunun bundan zarar görmeyeceğini**”, “**Hukuken, Bakan'ın istifasının**

⁹⁰ 26 Nisan 2001

*gerekmeyebileceğini... Ancak burada, siyasal sorumluluk ve siyasal etik'in söz konusu olduğunu..."*ileri sürüyorlardı.

"Ya sayı saymayı bilmiyorsun, ya da dayak yememişsin" diye ilginç bir halksözümüz vardır. Bilmediği, kestiremediği bir konu üzerinde ahkâm kesenlere söylenir. Bakan'a, birinci Gensoru'nun Meclis'te reddini gözdardı ederek **"İstifa"** ahkâmı kesenler, **"Hukuken istifa etmek zorunda değilsin, ama bu bir siyasal ve etik konu, istifa et, yargılan, aklanırsın, siyaset kurumuna da zarar verme"** diyenler, tavsiye etikleri yargı sürecinin uzantılarıyla **yedi yıl** olduğunu kestirebiliyorlar mıydı acaba? Hiçbir iş ve işleminin yasa dışı olmadığını kendisi gibi bilen, masumiyetinden emin olan bir birey, insan ömründe çok çok uzun bir yaşam süresi olan **yedi yıl**'ı, durduğu yerde neden yaşanmamış saysın, ne uğruna feda etsin?

"Bakan İstifa!" furyası, 27 Nisan 2001 Cuma günkü gazetelerde de sürdürüldü. Hürriyet'te **"TÜSİAD: Ersümer Artık İstifa Etsin"** haberine yer verirken, **"TÜSİAD'dan yapılan açıklamada; Türkiye'nin içinde bulunduğu zor şartlarda, üretimi ve istihdamı arttırıcı etki yapabilecek, sermaye girişini sağlayabilecek birçok proje askıdadır. Türkiye, enerji darboğazı yüzünden bir üretim krizi daha yaşayabilir"** denildiğine işaret ediliyordu.

Anlaşıldığına göre, TÜSİAD üyesi işadamlarımız, **"Bakan'ın istifasının, askıda olduğu ileri sürülen tüm projeleri canlandıracağını, Bakanlıkta operasyondan dolayı duran işlemlerin yeniden başlayacağını, enerji krizi olasılığının bıçakla kesilir gibi ortadan kalkacağını"** sanıyorlar, sanmakla kalmıyorlar bu sanılarını kamuoyu ile paylaşıyorlar, ancak, feci biçimde yanılıyorlardı. Ne kadar yanlışlıklarını ilerleyen zaman gösterecekti.

Aynı gün Hürriyet'teki köşesinde **Oktay Ekşi**, **"Çekilmek Bazen Erdemdir"** başlığı ile Enerji Bakan'ının istifası gereğinin, **"yaşamın erdemleri"** ile ilişkisini kuruyordu. **Ekşi'nin** şu cümleleri kayda değer:

"Aslında 'hukuken istifaya gerek var mı? yaklaşımını bir gün önce bizzat Cumhurbaşkan'ı ifade etmişti. Sayın Bakan nitekim:

'Ortaya çıkan iddianameye dikkatle baktığımızda (...), sayın savcıların bana yönelttikleri ciddi bir suçlama söz konusu değil (...). Hukuku kendi

Hürriyet'in kıdemli ve çok okunan köşe yazarı **Emin Çölaşan** ise,⁹⁵ “**Sakin İstifa etme Cumhuriyet!**” başlıklı yazısında, istifa olayını alaycı bir üslûpla sütunlarına geçiriyor. Çölaşan şöyle diyor:

*“Kalinız **Cumhur Bey** kalınız. O Bakanlık ANAP'ındır, o Bakanlık sizindir. Sizler anasından '**Bakan**' doğmuş kimselersiniz. Sonra sudan çıkmış balık gibi olursunuz, kırmızı plakalar altınızda olmadan nasıl yaşarsınız?*

*Şimdi bazı çevreler, zat-ı âlinizden, ulu kişiliğinizden '**Ben istifa ediyorum. Dokunulmazlığı da kaldırın ve hakkımdaki bütün gerçekler ortaya çıksın. Benim alnım açık**' demenizi bekliyorlar.*

...İşin yaygarası birkaç gün kopar, sonra unutulur gider. Vallahi siz de istifa ettiğinizle kalırsınız.

Aman Cumhuriyet, son pişmanlık fayda vermez.”

“Beyaz İstifa”

Aslında, Hürriyet'in yayın yöneticileri, gazetenin 27 Nisan 2001 Cuma günü birinci sayfa sekiz sütunda en büyük punto “**Şanlı Direniş**” manşetini de dikkate alırsak, o günkü basımı adeta “**Enerji Bakanı'nın İstifası**” na tahsis etmişlerdi. Manşet altında: “*Kamuoyu Ayakta. **Ersümer**'in Hemen Gitmesi İsteniyor. Ancak **Yılmaz** ve **ANAP** Kurmayları Tepkilere Kulak Tıkıyor: **Ersümer'i Ezdirmeyiz!**” ifadeleri dikkat çekiyordu.*

Haber içeriğinde ise Enerji Bakanı **Cumhur Ersümer**'in büyük bir fotoğrafı kullanılarak, “**Yapışmadım**” başlığı altında :

*“Enerji Bakanı **Cumhur Ersümer**, ANAP lideri **Mesut Yılmaz**'ın konutunda ANAP'lı bazı Bakan ve Milletvekillerinin katıldığı toplantıda, '**hükümeti rahatlatmak adına derhal istifa etmeye hazır olduğunu, Başbakan'a istifasını sunabileceğini belirterek '**Beni koltuğa yapışıp kalan kişi gibi gösteriyorlar. Koltuğa yapışmış değilim**' dedi. Ancak, toplantıya katılan***

⁹⁵ 07 Nisan 2001

milletvekilleri, iddianameyi didik didik ettiklerini, yaptıkları tespitleri koalisyon ortaklarıyla paylaşmadan, Bakan'ın istifasının söz konusu olamayacağını dile getirdiler. Bakan Ersümer, Yılmaz'ın da isteği üzerine 'şimdilik' istifa etmeyecek."

Yine aynı gün⁹⁶ Milliyet gazetesindeki "Yön" köşesinde **Fikret Bila**, "İstifa Sinyali" başlıklı yazısında: "**Bakan Ersümer'in; 'Sadece bu olayla değil, yaşamımın her safhası için Yargı önünde hesap vermeye hazırım' dediğini naklederek Bakan'ın istifada kararlı olduğu**" konusunda kuvvetli bir sinyal veriyordu.

Nitekim, Enerji Bakanı **Cumhur Ersümer**, beklemeden hemen o gün (27 Nisan 2001) Bakanlıktan istifasını canlı yayında açıklıyordu.

Fikret Bila, ertesi günü⁹⁷ Milliyet'teki köşesinde bu kez "**Zirve ve İstifa**" başlıklı yazısında istifa olayını şöyle anlatıyordu:

*"MHP lideri ve Başbakan yardımcısı **Bahçeli**'nin de katılımıyla dün yapılan 'Liderler Zirvesi', daha çok 'Ersümer'in istifasının kabulü' toplantısı niteliğinde geçiyor.*

*Zirveden sonra, Başbakan **Bülent Ecevit**'le görüşme olanağı bulduk. Başbakan şu değerlendirmeyi yaptı: 'Liderler arasında bu konuyla ilgili herhangi bir sorun yaşanmadı. Sayın Ersümer'in kararı anlayışla karşılandı.'*

Zirvede liderler nasıl bir yaklaşım gösterdiler?

*Başta Başbakan yardımcısı ve ANAP lideri **Mesut Yılmaz** olmak üzere, **Beyaz Enerji İddianamesi**'nde Ersümer'le ilgili kayıtların, 'Bakan'ın yargılanmasını gerektirecek nitelikte bulunmadığı' vurgulanıyor.*

ANAP lideri Yılmaz, 'İddianame'de Bakan'la ilgili suçlayıcı bölümlerin, sadece sanık ifadelerine dayandırılarak yapılmış olmasına dikkat çekiyor ve hukuken sayın Ersümer'i töhmet altında bırakacak bir durumun söz konusu olmadığını belirtiyor.'

⁹⁶ 27 Nisan 2001

⁹⁷ 28 Nisan 2001

Yılmaz, dün Ecevit, Özkan ve Ersümer'le yapılan toplantıda ortaya koyduğu ihale dosyalarıyla ilgili bilgi ve belgeleri, dünkü zirvede MHP lideri **Bahçeli**'ye de veriyor.

Bahçeli, istifa kararının hukuken gerekmediğini, ancak, **Ersümer**'in 'siyasi sorumluluk duyarlılığı' gösterdiğini belirtiyor.

Bu görüşlere, Başbakan **Ecevit** ve Yardımcısı **Hüsamettin Özkan** da katılıyor.

Mesut Yılmaz, İddianame'de Bakan **Ersümer**'le zoraki olarak ilişkisi kurulan iddiaların ve medyanın bu konudaki tutumunun bir anlamda 'yargısız infaz' sayılması gerektiğine de dikkat çekiyor. Ayrıca, İddianame' de **Ersümer**'le ilgili kayıtların taşıdığı 'çelişkiler'e işaret ediyor.”

Aynı gazetede, aynı gün⁹⁸ “**Siyaset Günlüğü**” köşesinde Derya **Sazak**, “**Beyaz İstifa**” başlıklı yazısında, Bakan **Ersümer**'in istifasını şöyle yorumluyordu:

“Aslında, bu istifa, Enerji Bakanlığı bürokratlarının makamlarından alındıkları gün gerçekleştirilmeliydi. **Ersümer**, üç buçuk ay bekleyerek kendini yıpratı. Ve dünkü basın toplantısında özeleştiri yaparak; '**Ben, ilk gün istifayı düşünmüştüm. Ama, siyaseten buna karar verecek olan partimdi. İddianame'deki suçlamaları reddediyorum, ama, bu şartlarda Bakanlık yönetmem mümkün değil, istifamı Genel Başkan'a sundum**' diye konuştu.”

Bir dönemin Enerji Bakanı'nın, Bakanlık görevinden istifası ile sonuçlanan sürecin kısa öyküsü bundan ibaret. Söz konusu Bakan'ın, **Beyaz Enerji** operasyonu girdabında Bakanlıktan istifası sonrasında, üzerine **Beyaz Enerji** operasyonundan da önce atılmaya çalışılan ve **Beyaz Enerji** operasyonu sürecinde, operasyondan alınan güçle bir kez daha gündeme getirilen, daha sonra siyasi erk'in Kasım 2002 seçimiyle değişmesiyle bu kez AKP'nin organize ettiği Enerji Raporları ve Meclis Araştırması ve Soruşturması Komisyonları'yla zirveye taşınan suçlamalar sonucunda, gönderildiği **Yüce Divan**'dan, uzun bir yargı süreci sonunda “**aklanarak**”

⁹⁸ Milliyet, 28 Nisan 2001

çıkması, Türkiye enerji sahnesinde oynandığını iddia ettiğimiz **“oyunlar”**ın gelmiş geçmiş tüm senaristlerinin ve sahneye koyucularının **“ipliğini pazara”** çıkarmıştır.

Kimse, yüce yargının adaletinden kuşkusunu ileri sürmesin. Çünkü, ilerleyen bölümlerde, bir dönemin enerji yöneticilerine, bir tali olay bahane edilerek yüklenen tüm suçlamaların, hemen tamamının **“senaryo”**dan ibaret olduğunu, geçerli kanıtlarını tek tek ortaya koyarak kanıtlayacağız. Bu kanıtlamayı, bizden önce Yüksek Mahkeme’nin ayrıntılı olarak yaptığı, kanıtların geçerliliğini ve yeterliliğini **“onayladığı”** ve **“aklama”** kararlarını ona göre verdiği unutulmamalıdır.

Medya “Çiziyor”, Borsa Kazandırıyor

Hürriyet gazetesinin, Enerji Bakanı Ersümer'in Bakanlık görevinden istifasını açıkladığının ertesi günü⁹⁹ manşeti “**109 Gün Sonra Çizildi**” biçiminde düzenlenmişti. Haberde; “8 Ocak 2001 günü Hürriyet'e üst düzey bir askeri yetkilinin, **'Bir kere Onun (Ersümer) Üstünü Kesinlikle Çizin. Düğmeye Enerji Bakanı Değil, Biz Bastık'** dediği” belirtiliyor ve ilk kez “**Düğmeye basanın bir Yüzbaşı olduğu**” açıklanıyordu.

Haber içeriğinde ise: “Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Cumhur Ersümer'in** istifasıyla sonuçlanan **Beyaz Enerji Operasyonu'nda düğmeye bir 'Yüzbaşı' bastı. Ersümer'in** istifasına kadar uzanan olaylar zinciri, Çankaya ilçe Jandarma Komutanı Yüzbaşı **Muhittin Ateş'in, Beyaz Enerji Operasyonu** çerçevesinde **'Çıkar amaçlı suç örgütü kurmak, ihale yolsuzluğu, rüşvet ve görevi kötüye kullanmak'** suçlamalarını içeren **'Fezleke'**siyle başladı.” deniyordu.

Bu anlatım biçimiyle “**düğmeye basan**”ın Yüzbaşı Muhittin Ateş olduğu gibi bir sonuç ortaya çıkıyor. Oysa, kitabımızın “**Beyaz Enerji ve Ötesi**” başlıklı bu bölümünün başında da açıklandığı gibi, J. Albay Aziz Ergen, “**Düğmeye Bakan değil, biz bastık**” diyerek, bu eylemi yedi yıl sonra yazdığı kitabında sahipleniyordu. Neden “**ben**” demeyip, çoğulu olan “**biz**”i kullanmasından ise, bu eylemi, jandarmanın, DGM ile birlikte “**ekip olarak**” yaptıkları anlamını çıkarabiliyoruz. Bu arada ortalıktan hiç eksik olmayan **muhbirlerin** katkısını da unutmayalım. “**Biz**”e onlar da dahildir.

Aynı gün Hürriyet'in “**Ekonomi**” sayfasına ise, “**Ersümer'in İstifası Rahatlatır: Piyasada Pembe Cuma**” manşeti atılmıştı. Haberde, “Borsa'nın % 13,5 gibi yüksek bir oranda yükseliş gösterdiği, buna karşılık en çok değer kaybedenin % 5 ile ABD doları olduğu, faiz oranlarında da 2 puanlık bir düşüş kaydedildiği” bildiriliyordu.

Böylece, “**Beyaz Enerji**” operasyonu sürecindeki gelişmelerin, borsayı da büyük oranlarda yerinden oynatabileceği yaşanarak görülmüş oldu. Sonuçta borsada oynayanların, fazla zarara uğramamak adına, “**Beyaz Enerji**”

⁹⁹ 28 Nisan 2001

Operasyonu sürecini de yakından izleyerek, tahminlerini buna göre yapmaları gerekecekti.

Günümüzde ortaya çıkan **“Beyaz Enerji 2”**, **“Mavi Hat”**, en son **“Ergenekon”** gibi, **“Beyaz Enerji 1”** den hiç de farklı olmayan, hatta ona ek iddianameleri ve delil ekleri dışında binlerce sayfalık iddianameler¹⁰⁰ ile her açıdan inanılmaz fark atan, tarihe mal olan ilk enerji operasyonuna rahmet okutan operasyonların borsayı yerinden kımıldatmadığını nasıl yorumlayalım?

Medyatik Savcı

“Beyaz Enerji” operasyonunun kamuoyuna tanıttığı DGM savcısı **Talat Şalk**’ın adı ve görüntüsü medyanın manşetlerinden düşmüyordu. Hürriyet gazetesi¹⁰¹ **“Yüce Divan’a Gitsin”** manşeti altında şunları haberleştiriyordu:

“Beyaz Enerji” operasyonu davasını açan Ankara DGM Cumhuriyet Savcısı Talat Şalk, önceki gün istifa eden Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cumhur Ersümer’e bu aşamada ‘fezleke’ hazırlamayacağını, ‘yargılamanın Yüce Divan’da yapılması gerektiğini’ söyledi. Şalk, Ersümer’le ilgili yargılama sürecini şöyle anlattı: İstifa etti. Şimdi milletvekili sıfatı taşıyor. Ama fezleke hazırlayamayız. Anayasa’nın Bakanlar hakkında soruşturmanın Meclis’ te yapılmasını öngören 100. maddesi engeldir. Çünkü, suçlamalar Bakan olduğu döneme aittir. Bizim yetkimiz dışındadır. Meclis’ in yetkisindedir. Mecliste Soruşturma Komisyonu kurulmalı ve Anayasa’daki yargılama prosedürü işletilmelidir. Yargılama Yüce Divan’da yapılmalıdır.”

Şalk, Ersümer’in, istifasını açıkladığı basın toplantısında İddianamesini eleştirip, kendisine yönelik Anayasa’yı ihlal etti, Anayasa Mahkemesi yerine geçti suçlamalarına ise şöyle cevap verdi:

‘Bu konu, yoruma açıktır. Anayasa hukukçuları tartışır. Ancak, ben, Anayasa’yı ihlal ettiğim kanaatinde değilim. Savcı olarak görevimi yaptım. Titizlik gösterdiğimi düşünüyorum. Bana göre, Ersümer suç işlemiştir.

¹⁰⁰ Hazırlanması bir yıldan fazla süren ilk iddianame 2455 sayfa, ekleri 450 klasörde yaklaşık 200 bin sayfa Cumhuriyet gazetesi, 20 Ekim 2008

¹⁰¹ 29 Nisan 2001

Bunu İddianameme de yazdım. Ama, Anayasa yüzünden soruşturma yapılmamıştır. Sayın Ersümer de kendini savunur. Bu konu mahkemeye intikal etti. Artık hiçbir yorum ve tartışmaya girmem. Meclis’e müdahale diye bir şey de kesinlikle söz konusu değildir. Biz, Meclis’e yazı bile göndermedik. Ersümer’in istifası ve bundan sonraki olaylar beni ilgilendirmmez. Ben davamı açtım.’

Şalk, ancak, ‘Ersümer’le ilgili soruşturma komisyonu kurulması ve TBMM Başkanlığı’nca istenmesi halinde, üst yazı, İddianame ve Bakan hakkındaki suçlama ve delilleri içeren bir dosya göndereceklerini’ belirtti.”

DGM Savcısı’nın, Bakan’ın yargılanması için ne kadar **“kararlı”** olduğu görülüyor. Bu kararlılığını, medya yoluyla kamuoyuna **“Ersümer suç işlemiştir”** diyerek açıkça göstermekten ve İddianamesine de yazmaktan çekinmiyor. Ancak, dikkat edilirse, bir yandan da, **“Ama, Anayasa yüzünden soruşturma yapılamamıştır”** diyebiliyor.

Anayasa yüzünden soruşturma yapamamışsa, **kanıtları (delilleri)** nerede? Yoksa, **kanıt** diye birtakım **muhabirlerin** kendisine söylediklerine mi itibar ediyor? Bakan’ın Yüce Divan’da yargılanmasını istediğine göre, istendiğinde Anayasa hükmü gereğince Bakan’ı Yüce Divan’a gönderebilme yetkisine sahip TBMM’ne ileteceğini söylediği dosyada Bakan hakkındaki suçlamaları **hangi geçerli delillere göre** yapabilecekti? Bütün bu soruların yanıtları, savcının **kehanetine** dersek haksızlık olur, **en büyük saplantısına** uygun olarak biraz geç de olsa yaklaşık 4 yıl sonra Bakan **Ersümer’in** Yüce Divan’a sevk edilerek yargılanması sonucu ortaya çıkıyordu.

Böylece Savcı **Şalk’a**, Enerji Bakanı **Ersümer’in** TBMM tarafından Yüce Divan’a gönderildiğini görmek, yıllar sonra, DGM Savcısı değilken, belki Yargı’da görevli bile değilken, ancak 2004 yılı Kasım’ında nasip (!) oluyordu. Yüce Divan sürecini mutlaka uzaktan da olsa izlemiştir. Bu kez **muhabir safsatalarına** itibar etmeyerek neredeyse tamamını Yüce Divan’ın ortaya çıkardığı **geçerli ve yeterli delillerin** tamamı Bakan’ın suçsuzluğunu işaret ediyordu. Nitekim Yüce Divan, tarihi beraat kararlarını da bu geçerli ve yeterli delillere dayanarak veriyor ve iki yıl dokuz ay sonra ise, **27 Temmuz 2007’de** Bakan, yedi yıl öncesinden beri gündemde tutulan **“geçerli ve yeterli delilsiz”** iddialara dayanılarak üzerine atılan onlarca suçlamadan **“bu**

suçlamaların yasal unsurlarının oluşmadığı" gerekçesiyle "beraat" ediyordu.

Böylece, sayın Savcı'nın, "**Bakan'ın suç işlediğini**" kesin bir ifadeyle ileri sürerken, "**elinde işe yarar hiçbir geçerli ve yeterli delil olmadan**" bu işe kalkıştığı konusundaki saptamamız, üstelik temyizi olmayan Yüksek Mahkeme (Anayasa Mahkemesi- Yüce Divan) kararıyla kanıtlanmış oluyor.

Savcı **Şalk**, basına yukarıdaki beyanatından yaklaşık üç ay önce,¹⁰² gazetecilerin soruları üzerine, "**Beyaz Enerji soruşturmasının sürdüğünü, bu aşamada Ersümer hakkında fezleke hazırlanmasının gündemde olmadığını**" söylemişti. Bu söyleminde haklıdır. Çünkü, elinde o zaman **geçerli ve yeterli kanıt** olmaması doğaldır. Üç ay sonra medyanın karşısına çıktığında da, Bakan hakkında "**kanıt portföyü**" bakımından üç ay öncekinden farklı durumda olmadığı kanıtlanmış oluyor.

O zaman, Bakan'a yönelik tüm iddialarını ve suçlamalarını, TEAŞ ve Bakanlık bürokratlarını suçlamasına yarayan önemli bölümü TEAŞ bürokratlarının büro ve evlerinde yapılan aramalarda ele geçirilen para ve eşyalardan oluşan kanıtlara ve **muhbir** ya da baskı altındaki bürokratların yanlı olabilecek ifadelerine, "**Bakan, bunların amiri, onun haberi olmadan hiçbir yasalara aykırı bir şey yapamaz, o zaman o da suçlu**" gibi bir mantaliteye dayandırdığı ortaya çıkıyor. Bu suçlama konularına "**Mavi Akım, Turusgaz**" gibi doğalgazla, dolayısıyla doğrudan Bakanlığın diğer bir ilgili kuruluşu BOTAŞ'la ilgili projelerin "**garnitür**" olarak eklenmesi suretiyle kamuoyu, Bakan'a yönelik iddialar ve suçlamaların "**inanılmaz yolsuzluklar**" olduğu konusunda daha yoğun bir bombardıman altında bırakılıyor. Medya, burada, iddia ve suç üretme mekanizmasının **özel müşterisidir** ve oradan aldıklarını işleyerek kamuoyuna inanılmaz yoğunlukta **pazarlama** becerisi göstermektedir. Kamuoyu, inanmasın, kanmasın da ne yapсын?

DGM savcısına, medya dahil hiç kimse "**geçerli ve yeterli delillerin nelerdir, nerededir?**" diye sormuyor, soramıyor. Çünkü, biliniyor ki, savcıların soruşturma dosyaları "**gizli**" dir. Oysa o sırada, bırakınız "**gizli**"

¹⁰² Sabah, 25 Ocak 2001

Soruşturma dosyalarını, yayınlanmamış “Fezleke” ler, DGM Başsavcısının bile görmediğini basına beyan ettiği “İddianameler” Türkiye semalarında, havalarda uçuşuyor, elden ele dolaşiyor, medya manşetlerinden inmiyor. Bunları biz uydurmuyoruz. O günlerin, birçoğunu kitabımızda örnek olarak verdiğimiz gazetelerini açın önünüze, hepsinin verdiği haberler bu görüntülerle ilgili. Bunca gazetenin hepsi de “asparagas” haber verecek değil ya. Savcı, müthiş medyatik durumda. Her fırsatta medyanın karşısında. Sadece görüntü vermiyor. Upuzun beyanatlar, sorulara sayfa dolusu yanıtlar veriyor. Suçluyor, ancak, geçerli kanıtlar “gizli”, var mı, yok mu, ne kadar “geçerli”, ne kadar “yeterli” belli değil.

Öyle olduğu için olmalı, Türkiye’de 2001 yılının hemen başında yaşanan özellikle hukuk ve elbette etik açılardan aykırı bu görüntülerden tam sekiz yıl sonra 2008 yılının sonuna geldiğimizde benzer görüntülerin bir kez daha ülke sahnesinde yer aldığını gördüğümüzde hiç şaşırıyoruz. Çünkü, bu son gördüğümüz de kamuoyu önüne çıkan/çıkarılan bir görüntü. Boyutları itibarıyla kamuoyu önüne çıkmayan, dolayısıyla kamuoyunun haberdar olamadığı ne görüntüler var kim bilir? Kamuoyu önüne çıkan görüntüyü vermekle yetinelim. Benzerliği görünce, bu işler ilk kez olmuyormuş, **sürdürülebilir** duruma gelmiş anlaşılabilir dememek olanaklı değil.

Konu, şimdilik 2008 ve 2009 yılları boyunca Türkiye kamuoyunun gündeminden inmeyen çok sanıklı, kamyon dolusu belgeli bir davayla ilgili. Haber şöyle:

“Ergenekon davasında savunmasını yapan sanık gazeteci Vedat Yenerer’in avukatı Vural Ergül, Savcı Zekeriya Öz’ün İtalyan savcılara özentisi ile medya malzemesi olmaktan kaçınmadığını, yandaş (AKP iktidarı yanlısı) medyaya haber servis ettiğini” ileri sürdü.”¹⁰³

Aynı duruşmada, Cumhuriyet Savcısı Mehmet Ali Pekgüzel’in, ‘Bazı sanık avukatlarının savcıların yandaş medyaya bilgi sızdırdıkları’ suçlamalarına karşı açıklama yaparak ‘Hiçbir basın mensubuna belge verilmemiş’ ifade ettiği de habere eklenmiş. Bu olay da 2001’dekilerle tıpkı basım. O zaman, nasıl sızdırıldığını kimse bilmediğinden, dava öncesi dahil, davanın devam ettiği bir aşamada medyada “gizli” damgalı belgeler ve bilgileri tefrika eden

¹⁰³ HaticeTuncer ve Hilal Köse’nin haberi, Cumhuriyet gazetesi, 24 Aralık 2008.

basın mensupları gaipten haber alanlar olmalı!

Mahkeme sürecinde savcılarının, yargıçların ve diğer adli personelin koruması altındaki soruşturma belgeleri, yayınlanmamış iddianameler için **“gizli”**dir? Elbette, suçlananların hak ve hukukunun çiğnenmemesi için, dolayısıyla adaletin yara almaması, sağlıklı işlemesi için. Herhalde, üzerine herhangi bir biçimde suç atılan kişilerin ve kurumların mahkemelerden önce yargı dışı, örneğin medya tarafından yargılanıp hüküm giymesi için değil.

DGM Savcısı **Şalk**, **“Beyaz Enerji”** operasyonunun ilk gününden itibaren, dönemin Başbakan yardımcısının, hatta Başbakan'ın sert beyanlarına muhatap oluyor. Dışarıdan bakıldığında, Savcı'nın adeta bu tepkilere **“çanak tuttuğu”** görülüyor. **“Beyaz Enerji”** İddianamesinin, Jandarma fezlekesinden sonra medyaya sızdırılması ve Savcı **Şalk**'ın her fırsatta medya karşısında beyanlarda bulunması, haliyle hükümeti ve özellikle Kabine'ye Enerji Bakanı vermiş olan Parti'yi müthiş rahatsız ediyor. Başlangıçta, **iktidardaki koalisyon karşıtı izlenimi veren** bu operasyonun kimsenin haberi olmadan aylar süren telefon dinlemeleri ile, Ankara'nın göbeğinde polis dururken, jandarma tarafından yapılması **“amacı”**nın gerdiği sınırlar, ilerleyen zamanda soruşturmayı yürüten Savcı'nın **“medyatik”** görüntüde ortaya çıkması ve beyanlarıyla iyice geriliyor.

Sekiz yıl sonra kamuoyunun sınırlarının aynen **“Beyaz Enerji”** operasyonu ve iddianamesi sürecinde olduğu gibi, ancak bu kez öncekinin tersine açıkça **iktidardaki parti yanlısı görüntüsü altında** gerildiğini görüyoruz. Bu gerilimin odak noktasında her defasında savcılarının yer alması tesadüf değil. Aradaki tek fark, bu kez savcı ya da savcılarının medyatik olmak bir yana, kamuoyu karşısında gözükmemeye özen göstermeleri, basında ya da ekrandaki görüntülerinin bile flu olması.

Basının duayenlerinden **Oktay Akbal**'ın aşağıda alıntılarımız güncel bir köşe yazısı savcılık müessesesi konusunda duyularımıza tercüman oluyor.¹⁰⁴

“Hem devlet adına görevlidir. Hem de, en önemlisi Cumhuriyet adına... Boşuna mı ‘Cumhuriyet Savcısı’ diyoruz da, niye vali, bakan, hatta

¹⁰⁴ “Savcı, Nedir, Düşündün mü?” Evet/Hayır köşesi, Oktay Akbal, Cumhuriyet, 30 Eylül 2008.

Başbakan için 'Cumhuriyet' sözcüğünü kullanmıyoruz.

Hükümetlerin, gelip giden, seçimle yer değiştirenlerin savcısı olur mu? Kimi zaman oluyor! Kimilerine göre değer, anlam kazanıyor 'savcı' dediklerimiz!.. Hele bir başbakan, açık açık kendisinin de bir 'savcı' olduğunu söylemişse!.. Üstelik hukuktan da haberi olmayan birisiyse!..

Böyle bir başbakan, kendini tüm savcıların, yargıçların amiri sayarsa, uygulamalarında da bunu belirtmekten çekinmezse, 'Ben Ergenekon'un savcısıyım' bile demişse...

Cumhuriyet savcılarını Adalet Bakanlığına bağlıdır. Adalet Bakanı parti liderinin buyruğundaysa, tüm savcılar da Adalet Bakanı'nın buyruğunda olmalı mıdır?

Böyle bir durum Anayasalara bağlı ülkelerde yaşanabilir mi? Ama zaman zaman yaşandığını görmekteyiz. 'Ben savcıyım' diyen Başbakanın savcılarını bir yıldır kapı kapı adam toplamakta... Yargı kararı olmadan, hangi suçta işlediğini de bilmeyen insanlar, bir tek savcının isteğiyle hapselere tıkmakta, aylarca acılara, hastalıklara, ölümlere mahkûm edilmekte...

'Cumhuriyet savcısı' denilebilir mi bu tür işlemleri yapanlara? Olsa olsa iktidarın savcılarıdır onlar!.. Belirli bir süreyle korkular salan, ürküten, yıldırان...”

Yazar, yazısının sonuna, özellikle Cumhuriyet savcılarınca okunması dileğiyle Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın “Savcı'ya” isimli şiirini de eklemiştir.

“Savcıya,
Savcı, nedir düşündün mü,
Dağları sorguçlu kılan? /Onlar susmaz, gece gündüz, onlar haykırır yüceden,
Gelmiş dağlardan yalınayak, durmuş kapına bir ıssız, /Seni bile içli kılan.

Savcı, nedir düşündün mü, /Bıçakları uçlu kılan?
Bir eski hak alınmamış, bir dere kan sorulmamış, /Şunun bunun alın teri,
Alınları taçlı kılan.

Savcı, nedir düşündün mü / Yazıları suçlu kılan?

Usla, yürekle büyümüş, gündüzler geceye karşı, / Ama nedir çağlar üzre,
Beni senden güçlü kılan.”

Görüldüğü gibi, dünden bugüne değişen bir şey yok.

İddianame Krizi

“Beyaz Enerji” sürecine ilgisi en yoğun gazetelerden Hürriyet,¹⁰⁵ birinci sayfasında sekiz sütunda “ANAP Lideri’nden Savcı Şalk’a Ağır Suçlama: Bakan’ı Aklayan Bantları Sakladı” manşeti ile piyasaya çıkıyor. Haberin, Mesut Yılmaz’a atfedilen alt başlıkları aynen şöyle:

“Lehde İfade Yok: Şalk, telefon dinlemelerinde, Bakan’ın lehine olan ifadeleri İddianame’ye koymayarak, konuyu spekülasyona açık bırakmıştır.”

“Hukuk Zorlandı: İşin ucunun Ersümer’e dayandırılması amacıyla, gerek operasyon, gerekse soruşturma aşamasında hukuk kuralları, usûller, teamüller zorlanmıştır.”

“Muhbir Billirkişi: Muhbir nitelikli kişiler ‘Billirkişi’ yapılmış, “gizli” yürütülmesi gereken soruşturmanın fezlekesi ayrıntılarıyla basına sızdırılmıştır.”

Haber içeriği ise çarpıcıydı:

“Muhbirler Billirkişi: Beyaz Enerji operasyonu, sürecinin başından beri, ‘birtakım siluetlerle’ yürütülmüştür. Sırf işin ucunun Ersümer’e dayandırılması amacıyla, gerek operasyon, gerekse soruşturma aşamasında hukuk kuralları, usûller, teamüller zorlanmıştır. ‘Muhbir’ nitelikli kişiler ‘Billirkişi’ yapılmıştır. ‘Gizli’ yürütülmesi gereken soruşturmanın ‘Fezleke’si, bütün ayrıntılarıyla basına sızdırılmıştır.

Üstüne Vazife Değil: Savcı Talat Şalk, yapılan telefon dinlemelerinde

¹⁰⁵ 01 Mayıs 2001

Bakan **Ersümer**'in lehine olan ifadeleri İddianamesi'ne koymayarak spekülasyona açık bırakmıştır. Günümüzde, **'yolsuzluklar'** kadar büyük bir tehlike de **'Yargının siyasallaşması'** dir. Savcı, İddianamesi'nde siyaset yapıyor. Bu, Savcı'nın üstüne vazife olan iş değildir. Siyasetin takdir yeri Meclis'tir.

Müfteri İlan Ederim: Ersümer'in aklanması durumunda, bu iddiaları ortaya atanları 'müfteri' ilan edeceğim.”

Mesut Yılmaz'ın Savcı **Talat Şalk**'a yönelik 01 Mayıs 2001'de başlayan suçlamalarının, 02 Mayıs'ta Hürriyet ve Milliyet gazetelerinin Yılmaz'ın fotoğrafının da kullanıldığı manşetlerinde daha da sertleşerek sürdüğünü görüyoruz. 02 Mayıs 2001 Çarşamba günü Hürriyet gazetesinin manşeti **“İşte O Cümle: “Pe...nk Bakan Burada Olduğu Sürece İşlerimiz Yürümez”** iken aynı gün Milliyet'in manşeti, **“Dilinin Altında Ne Var?”**, alt başlığı ise, **“Yılmaz, Jandarma'ya Yüklendi: Mafya'ya Uygulanan Yöntem Olağan Suçta Kullanıldı. Ankara'nın Göbeğindeki Jandarma Soruşturması Başka Türü İzah Edilemez”** idi.

Bir gün sonra Yargı'dan yanıt gecikmedi. Milliyet gazetesinin¹⁰⁶ manşetinde **“Yargı'dan Yılmaz'a Rest”** deniyor ve **“Savcılar, Yılmaz'ın Çıkışına, Mavi Akım Soruşturmasıyla Yanıt Verdiler”** alt başlığı ile devam ediyordu.

Biraz yukarıda, benim, suçlama alanının genişletilmesi, suçlamaların kamuoyunu etkileme ağırlığının artırılması amacıyla **“garnitür”** projelerden biri olarak nitelediğim **“Mavi Akım”** projesi de, siyasetle yargı arasında gerilimin yükseldiği bir sırada **“Beyaz Enerji”** operasyonun suç klasörüne yerleştiriliveriyordu.

Haberin içeriği bu nedenle ilginçti: **“Beyaz Enerji davasıyla siyaset dünyasını altüst eden Ankara DGM Savcılığı, şimdi de ANAP lideri Mesut Yılmaz'ın ağır bir şekilde eleştirilmesine neden olan 'Mavi Akım' projesi için soruşturma başlattı.”**

Devamı daha da ilginçti: **“Organize usûlsüzlük ihbarlarını ciddiye alan DGM Başsavcısı Cevdet Volkan, soruşturmayı Nuh Mete Yüksel'e verdi.”**

¹⁰⁶ 1 Mayıs 2001

Bu noktada, şu soru gündeme geliyordu: “Talat Şalk, devre dışı mı oluyor?”

Bu sorunun yanıtı için 10 gün kadar geriye dönmemiz gerekiyor. Hürriyet gazetesinde,¹⁰⁷ “Şalk’a Yine Kızdı: Kamera Meraklısı” ilginç başlıklı kısa bir haber gözümüze çarpmıştı. Haber şöyleydi:

“Ankara DGM Başsavcısı Cevdet Volkan ile “Beyaz Enerji” Savcısı Talat Şalk arasında ‘İddianame krizi’ çıktı. Daha önce ‘İddianameyi sadece usul yönünden inceleyip gereğini yapacağını’ belirten Volkan, dün ‘İddianame ile ilgili açıklama yaptığı’ gerekçesiyle Şalk’a ateş püskürdü.’ Ve ‘Belki de bu dava açılmayacak. Ne kadar büyüttünüz bu işi’ dedi. Volkan, Başsavcılık makamında kabul ettiği bir grup gazeteci odasına adım atar atmaz yüksek sesle, ‘Beyaz Enerji operasyonu ile ilgili İddianamenin tamamlandığı haberlerine’ tepki gösterdi. Volkan, ‘İddianame’nin yazıldığını, davanın açıldığını nereden çıkarıyorsunuz? Daha benim önüme şimdi geldi. Bu iki sayfalık bir İddianame değil ki, hemen imzalayıp gönderelim’ dedi. Volkan, gazetecilere ‘İddianame’yle ilgili açıklamayı kimin yaptığını?’ sordu. Açıklamanın bizzat Savcı Şalk tarafından yapıldığını öğrenince, yine bağırarak, ‘Ne kadar meraklıyız kameralara konuşmaya’ diye tepki gösterdi.”

Bu haberin hemen altında “Savcı’nın Düşünü” başlığı ile, fotoğraf altı olarak; “Beyaz Enerji soruşturmasının İddianamesi’ni ‘tamamlayan’ Ankara DGM Cumhuriyet Savcısı Talat Şalk, dün akşam Ankara Hilton Oteli’nde gerçekleştirilen düğünde mimar kızı Hülya Şalk’ı yine mimar olan Mustafa Yücesan ile evlendirdi”haberi veriliyordu.

Bu biri tepki, diğeri mutluluk üzerine yanyana iki haberden beş hafta kadar önce,¹⁰⁸ yine Hürriyet gazetesinde, “Şalk’a Kınama Cezası İstendi” haberi yer alıyordu. Oya Armutçu’nun haberinde, “Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu’nun, “Beyaz Enerji” soruşturmasını yürüten Ankara DGM Savcısı Talat Şalk’a, IMF, Dünya Bankası ve AB’nin Ankara Temsilciliklerine doğrudan yazı yazarak bilgi ve belge istediği için açılan soruşturmayı tamamladığı, Adalet Bakanlığı Müfettişi’nin Raporu’nda, ‘Savcı Şalk’ın

¹⁰⁷ 21 Nisan 2001

¹⁰⁸ 15 Mart 2001

Bakanlık Genelgeleri'ne aykırı davrandığı'nın savunulduğu ve disiplin cezası'na çarptırılmasının istendiği, bu cezanın kınama cezası olduğu belirtiliyordu.

14 Mayıs 2001'e geldiğimizde, Hürriyet gazetesinin birinci sayfası sekiz sütuna manşet yine “**Beyaz Enerji**” Savcısı **Talat Şalk**'a yönelik skandal niteliğinde yeni suçlamanın haberine ayrılmıştı. **Şalk**'ın büyük boy fotoğrafı kullanılarak “**Neden 10 Günde Yok Etmediniz?**” sorusu manşet yapılmıştı. Manşet üstünde ve altında, manşetteki sorunun açıklaması şu alt başlıklarla verilmişti:

“Yasa: Sanıkların telefon dinleme tutanakları 'suçun işlendiğine ilişkin şüphe ortadan kalkarsa derhal ve en geç 10 gün içinde' yok edilmelidir.”

“Beyaz Enerji” operasyonunda konuyla hiç ilgisi olmayan kişilerin telefon konuşmalarının da, yasanın önleyici hükmüne rağmen İddianame'ye eklendiği ortaya çıktı.”

İç sayfalarda “**İnanılır Gibi değil**” başlığı kullanılan haber içeriğinde ise şu paragraflar vardı:

“Eski Cumhurbaşkanı Bile Dinleniyor: Dokuzuncu Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ile Beyaz Enerji sanıkları arasında yer almayan Barmek Holding sahibi Hüseyin Arabul'un bir telefon konuşmasının metni, yok edilmesi yasal zorunluluk olduğu halde, yok edilmeyip İddianame'ye eklenip Basın'a servis edildi.”

“Anayasa İhlâl Edildi: DGM Savcısı Talat Şalk, konuşmayı yok etmeyip, bir de İddianameye ekleyince, Anayasa teminatı altında bulunan haberleşme özgürlüğü ihlâl edilmiş oldu. Eski Cumhurbaşkanı'nın özel telefon konuşması ortaya saçıldı.”

“Aynı Bahane; Dalgınlık: Üstelik, Demirel ile Arabul'un görüşmesinde suç ve şüphe çeken bir durum yoktu. Ve Savcı Şalk, dün bu konu için 'Jandarma'nın acemiliğine, benim de dalgınlığıma geldi. Tutanaklar imha edilmeliydi' diye kendini savundu.”

"Şalk'ın Gafları Bitmiyor:

- **Yanlış Bilirkişi:** Bilirkişi, TEAŞ'la davalı çıktı. Tarafalı Bilirkişi olamayacağı için bizzat kendisi azletmek zorunda kaldı.
- **Rüşvet İddiası:** Hiç delil yokken, 'ANAP'a 50 milyon dolar rüşvet' ifadesini kullandı. 'Dalgınlıktan' dedi.
- **Kavak'ı Dinleme:** Cavit Kavak'ın dinlenemeyeceği anlaşılınca, Jandarma'ya yazılı emir vermeyip dinlemenin sürmesini sağladı.
- **IMF'ye Mektup:** IMF; Dünya Bankası ve AB'nin Ankara bürolarına doğrudan yazı yazıp, **Beyaz Enerji** operasyonu ile ilgili bilgi ve belge istedi."

Olay'a tepkiler de şöyleydi:

"Demirel; Cıvkı Çıktı: 'Hüseyin Arabul, benimle her zaman konuşur. Dünya Enerji Konseyi Türk Millî Komitesi başkanıdır. İşin cıvkı çıktı. Mesele budur.'

Tantan; İmha Yetkisi Savcı'da: İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, '4422 sayılı yasanın uygulama yetkisi savcılar ve yargıçlardır. İmha yetkisi de yasal olarak Savcı'dadır.'

Uzmanla Göre; 'Hata Savcı'da': Çetelerle Mücadele Yasası'nı hazırlayan Prof. Sulhi Dönmezer, Yasa kusursuz, dinlemenin gizli olması gerekir. Suç var mı, yok mu, savcı ayıklayacaktır.

Aradan sekiz yıla yakın bir süre geçtikten sonra, bu kez "Ergenekon" adı takılan operasyonda yine **konuyla hiç ilgisi olmayan kişilerin** telefon konuşmalarına yasanın önleyici hükmü yerinde durmasına rağmen iddianamede yer verilmesiyle tarihin tekerrürüne tanık oluyorduk.

Ergenekon iddianamesi No.1'de yer verilen suçlamalarla ilgisiz dinleme kayıtları konusunda AKP iktidarının Adalet Bakanı Mehmet Ali Şahin'in basına değerlendirmesi¹⁰⁹ teoride hukuka uygun, uygulamada "yapanın yanına kâr" olacaktı. Adalet Bakanının söylemi şöyle:

¹⁰⁹ Fikret Bila, Milliyet gazetesi, 22 Aralık 2008

“Bu konuda yapılması gerekeni kanun söylüyor. Suç iddiasıyla ilgili olmayan kayıtların imha edilmesi gerekir. CMK'nun 137. maddesine göre, bu kayıtların savcı denetiminde 10 gün içinde imha edilmesi ve 15 gün içinde de ilgisine bilgi verilmesi gerekir. Bu durumda, bu mahiyetteki kayıtlar imha edilmiş olmalıydı... Telefon kayıtları iddianamenin ekinde bu şekilde yer alan kişilerin avukatları Bakanlığımıza şikayette bulundu. Ben de inceleme talimatı verdim. İnceleme sonucunda bir soruşturmaya gerek olmadığı rapor edildi. Bu durumda benim yapabileceğim bir şey yok (!)”

Böyle olduğu içindir ki, Adalet Bakanı'nın teorisini ters yüz eden bu hukuk tanımazlık Ergenekon iddianamesi No.2'de pervasızca yerini koruyor ve bu kez kurban seçilenler arasına ailesi hakkındaki asılsız iddialar servis edilerek katılan yılların gazetecisi ve televizyoncusu **Uğur Dündar**'a isyanları oynatıyordu.¹¹⁰

Star televizyonunda akşam haberlerini sunarken¹¹¹ iddianamedeki iddiayı sert ifadelerle yalanlıyor *“...Eğer birisi çıkıp eşimin Brezilya'ya gittiğini ispat etsin, ben şu dakikada görevimi bırakacağım. Hatta intihar bile ederim. Bu namus meselesi sevgili seyirciler...Birisi bir iftira atacak, siz savcı olarak bu iddianın peşine düşmek varken, bunu aynen alacaksınız, yarın öbür gün bizim yaptığımız haberlerden rahatsız olan yandaş basının kullanması için malzeme hazırlayacaksınız. Bunun Ergenekon davasıyla ne ilgisi var?”* diyor, Başbakan **Recep Tayyip Erdoğan**, Adalet Bakanı **Mehmet Ali Şahin** ve hukukçulara sesleniyordu: *“Sizin eşinize böyle bir iftira atılsa, aile namusunuz, şerefimiz karalanmak istenirse ne yaparsınız? Birisi namusumuzla oynarsa bunun hesabını yargıda sorarız. Ama yargı bizim namusumuzla oynarsa ne yapacağız? Var gelin öldürün”.*

“Kadı” davalı, sadece mübaşırlar değil, müfettişler de “kadı”nın kadrosunda olunca, kimi kime şikayet edeceksiniz?

¹¹⁰ Haber: “Özel yaşamına girildi: Uğur Dündar İsyani Etti” Cumhuriyet gazetesi, 26 Mart 2009.

¹¹¹ 25 Mart 2009

“Beyaz Enerji” Soruşturmasında Bilinmeyenler

Kitabı hazırlarken, ulusal bir televizyon kanalının başında, büyük kurtarıcımız Atatürk'ün mirası Cumhuriyetimizin kutsal değerlerinin, ülkemizin bölünmez bütünlüğünün korunması ve aynı bütünlük içinde geleceğe taşınması için yurttaşları ülke çapında uyarma, aynı ülkü çevresinde birleştirme ve harekete geçirme konusunda savaş veren gazeteci **Tuncay Özkan**, “Beyaz Enerji” operasyonu sürecinde Milliyet gazetesinde “Perde arkası” köşesinde yazıyordu. Özkan, “Beyaz Enerji” operasyonu ile, duygularını öne çıkarmadan, olanakları oranında gerçekçi olarak ilgilenen nadir gazetecilerden biridir. Milliyet gazetesinde,¹¹² “Beyaz Enerji Soruşturması'nda Bilinmeyenler” başlığı ile özet olarak şunları yazıyordu.

*“Beyaz Enerji” operasyonu ile ilgili olarak, ilk günden beri, 'siyasallaştırma' eğilimine dikkat çekmiştim. İddianame artık açık. Her şey tartışılabilir, konuşulabilir. Ama, farkında mısınız? Tartışılan şey ya da ortaya çıkarılan şey 'yolsuzluk' değil. Siyaseten suçlamalar ve savunmalar yapılıyor. Bu nedenle, hiç kimse 'susmak' gibi bir hakkı olduğunu düşünmemelidir. Herkes konuşmalı ve başta Savcı **Talat Şalk** olmak üzere, Bilirkişiler, sanıklar ve Jandarma yetkilileri bu operasyonun neden yapıldığını anlatmalıdır.*

*İddianameyi okudum. İlginçtir, DGM Savcısı **Şalk**'ın İddianamesi'nde Başbakan Ecevit ve eski, yeni Enerji Bakanları ile ilgili Bilirkişi suçlamasının yer aldığı incelemeye yer verilmemiş.*

Başbakanlık Özel Kalem'i'ne sivil giyimli bir kişi gelip, Jandarma subayı olduğunu söylemiş, özel olarak Başbakan'la görüşmek istediğini belirtmişti. Başka hiçbir yetkiliyle, hatta bir Bakan'la dahi görüşmeyeceğini de aktarmıştı. Bu kişinin bir Jandarma subayı olduğu doğrulanmıştı. Subay'ın elinde bir 'Rapor' vardı. 'Beyaz Enerji Operasyonu'nun Bilirkişi Raporu' olduğunu belirttiği dosya açılınca, dosyada neredeyse Bakanlar Kurulu'nun tümü hakkında 'suç duyurusu' isteminin yer aldığı görülmüştü. Üstelik, suçlananlar arasında Başbakan Ecevit birinci sıraya konmuştu.

¹¹² 03 Mayıs 2001

Şimdi bu olay ve **Rapor**, İddianame'ye yansımıyor. Olacak iş değil. Bunu kim açıklayacak? Bu olay neden yaşandı? Başbakan neden ve neyle suçlandı?

İddianame'de dikkat çeken nokta, bir olayda en önemli suçlamayla ilgili araştırma ve soruşturma eksikliği. Sanıklardan **Ünal Peker**, Jandarma sorgusunda diyor ki: '**Nükleer santral ihalesinde 50 milyon dolar rüşvet alındığını duydum.**' '**Güzel, kimden duydun?**' deniyor. 'Ankara'da **Cem Özkök** adındaki mühendisten..' **Özkök**, enerji işleri yapan özel bir şirkette çalışıyor. **Özkök**, çağrılıp soruluyor: '**Sen mi söyledin?**' diye. '**Hayır. Benim bu konuyla ne ilgim, ne bilgim, ne de duyduğum bir şey var**' diye ifade veriyor. Ama, bu ifade İddianame'de yok. Neden?

Cumhur Ersümer'in basın toplantısında dile getirdiği ve suçlandığı olaylarla ilgili olarak, '**Danıştay kararları**'nın bulunduğu iddiası da çok çarpıcı. Önce, '**bu iddia doğru olamaz**' diye düşündüm. Ama, sonra baktım, inceledim ki, '**doğru**'. Yani, bu işlerle ilgili olarak '**Danıştay'ın Onay**'ı var. Peki, ama, bundan **Talat Şalk**'ın haberi var mı? Bilirkişilerin haberi var mı? Olsa, böyle bir İddianame hazırlanabilir mi? Yani, Danıştay'ı, DGM yargılayabilir mi? İnanılmaz hukuki bir kargaşa. Buna, **Talat Şalk** nasıl izin veriyor, anlamadım.

Ben, operasyona hep ihtiyatla yaklaştım. Çünkü, bir '**yolsuzluk**' soruşturması başlarken, soruşturmayı yapanların '**Şehitler üzerine yeminler etmeleri**', '**Bakan üstünü çizmeleri**'ni anlamam mümkün değildir. "**Beyaz Enerji**" operasyonunun, bana göre '**siyasi**' boyutu, '**yargısal**' boyutunun çok üzerinde zaten. Askerler ya da görünen kısmıyla Jandarma teşkilatı ile hükümet arasında, şimdiye kadar hiç yaşanmamış bir mücadele sürüyor.

...Yanılmadığımı sanıyorum. İhtiyatım devam ediyor. Bu soruşturma yöntemi, hukuksal boyutu, siyasal etkileri ve sonuçları bakımından daha çok tartışılacak. Şimdi de Şanlıurfa TEDAŞ'ta polislin yaptığı bir soruşturma dosyası, '**bu iş Ankara DGM'de görülür**' denilerek Ankara'ya gönderiliyor. Şanlıurfa polisinden, Ankara DGM'ye gelen dosya, polise gitmesi gerekirken Jandarma'ya gidiyor. **Beyaz Enerji**'yle ilgisi yokken, bu operasyona dahil ediliyor. Peki, polislin başlattığı iş neden Jandarma'ya veriliyor? Jandarma, neden bu olayların içine sürülüyor? Birileri askerle bazı sivilleri tartıştırp ne elde edecek? Bütün bu tartışmalara, bazı telefon

dinleme tutanaklarının saklanması da eklenince, ‘gerçekler nerede saklı?’ sorusuna yanıt bulmak gerekiyor. İddianamenin oluşturulmasında, bazı belge ve bulguların dışlanması, görülen eksiklikler, olaya gölge düşürüyor.”

Özkan, köşe yazısını, “Ankara DGM'nin, Savcı'nın İddianamesi'ne nasıl bakacağını merak ettiğini, sanki olayın, DGM kapsamından çıkarılıp Ağır Ceza'ya gideceği gibi bir izlenim edindiğini, çünkü, suçun türü değişince, DGM'nin olayla bağlantısının zayıflamış durumda olduğunu, Savcı **Talat Şalk**'ın sorunları ve soruları giderecek çalışmaları, birikimi ve deneyimi ile yapabileceğini, kendisinden saklananları bulup çıkarabileceğini, atladıklarını toplayıp yanlışları düzelteren bir ek İddianame hazırlayabileceğini, hukukun her şeye çare olduğunu” söyleyerek nokt alıyor.

Tuncay Özkan'ın, “**Beyaz Enerji**” operasyonu ile ilgili köşe yazılarının arasından buraya aldığımız yukarıdaki yazısının ve bu yazısındaki, ondan başka pek az medya çalışanının görebildiği gerçeklerin, o günden günümüze geçen insan yaşamı için değeri küçümsenemeyecek dokuz yılı aşan bir süre sonra “**tarihi bir nitelik**” kazandığını söyleyebiliriz. Özkan'ın 2001 yılı Mayıs ayının ilk günlerinde, yani, “**Beyaz Enerji**” operasyonunun başlamasından 4 ay sonraki saptamalarının hemen hepsi “**tam isabet**” tir. Bu “**tam isabet**” saptamalarını sıralayalım.

- Operasyonun **siyasallaştırılması**.
- Operasyon ve soruşturma'da “**niçin Jandarma?**” sorusu.
- Bilirkişi Raporu ve Bilirkişiler üzerindeki yaygın kuşkular.
- Sanık ifadelerindeki “**tutarsız**” suçlamalar.
- Suçlanan projelerin **Danıştay onaylı** olması gerçeğinden başta Savcı, niçin herkes habersiz?
- “**Şehitler üzerine yemin**” niye?
- “**Bakan'ın üstünü çizim**” anlaşılır değil.
- Operasyona katılan “**ilgisiz**” konular.
- Telefon dinleme tutanaklarının, yasa hükmüne rağmen, imha edilmemesi.
- İddianame'de yer verilmeyen ya da yer verilmemesi gerekenler.
- Ve üzerine gölge düşmüş, mutlaka revize edilmesi gereken bir İddianame.

Özkan'ın, bu köşe yazısı yayımlandıktan on bir gün sonra, bir önceki “**İddianame krizi**” bölümünde verdiğimiz Hürriyet gazetesi haberi

yayımlandı. **Savcı Şalk**'ın, “Suç oluşturmeyen telefon dinlemelerinin en geç on gün içinde imha edilmesi” ni zorunlu kılan yasa hükmüne de uymayarak, dokuzuncu Cumhurbaşkanı **Demirel**'in bir telefon konuşmasını İddianamesi kapsamına aldığı, ayrıca medyaya da servis ettiği ortaya çıktı. Savcı'nın hatasını kabul ettiği açıklandı. Ancak, bu gibi önem düzeyi ve kapsama alanı geniş hatalar özürle onarılamaz, mutlaka ödenecek bir faturası bulunur.

Özkan'ın köşe yazısında bahsi geçen “**Jandarma subayı**”nın kimliği artık biliniyor. Albay **Aziz Ergen**'in yedi yıl sonra yayımladığı kitabından daha çok söz edeceğimiz anlaşılıyor. **Ergen**, Başbakanlığa sivil giysileriyle gidişini, “**Beyaz Enerji Operasyonu'nun Perde Arkası**” nı aydınlattığını ileri sürdüğü “**Kirli ellerin İttifakı**” adını uygun gördüğü kitabının “**Başbakan, Ben ve Hüsamettin Özkan**” başlıklı 17. Bölümünde¹¹³ özetle şöyle anlatıyor.

“Başbakanlık'tan randevu alınmamıştı. Kurmay Başkanımız,¹¹⁴ o sırada Suriye'de olan Jandarma Genel Komutanı'nı¹¹⁵ aramış, ancak ulaşamamıştı. Genelkurmay Başkanlığı aranarak Başbakanlığa gitmem için izin alınmıştı. Dosyanın götürülmesi görevi bana verilmişti. Başbakanlık binasına sivil olarak gittim. Özel Kalem'e giderek kendimi tanıttım. Sayın Başbakan'la görüşmek istediğimi ve Komutanlarımın bir dosya gönderdiğini belirttim.

Özel Kalem müdürü bana 'Randevun var mı?' diye sordu. 'Hayır' dedim. 'Herhangi bir yetkiliyle görüşmeniz mümkün değil mi?' dedi. 'Hayır, sayın Başbakan'a arz edilmesi gereken özel bir dosya var. Ayrıca, bizzat kendisinin duyması gereken bir de mesaj var' dedim. Özel Kalem müdürü, kimliğimi teyit etmek için Jandarma Genel Komutanlığı karargahına telefon açıp beni özel sekreterden sordu. Beni tanıdıklarını ve karargahta Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı olduğumu söylediler.

*Beni 15 dakika beklettikten sonra içeriye aldılar. Odaya girdiğimde, Başbakan **Ecevit**, odanın ortasında bana doğru yürümeye çalışıyordu. Son derece üzgün ve yorgundu... Aniden masanın arkasından bir “**görüntü**”nün ortaya çıktığını gördüm. Başbakanımızın içeride yalnız olduğunu Özel kalem müdürü söylemişti. Karşımda duran ‘**görüntü**’, Başbakan yardımcısı **Hüsamettin Özkan**'dı.*

¹¹³ sayfa 106,107,108

¹¹⁴ Korg. Yusuf Soybaş

¹¹⁵ Org. Aytaç Arman

Kendimi, 'kural gereği' tanıttım. 'Sayın Başbakanım, Komutanlarımın saygı ve hürmetleri (!) var; müsaade ederseniz bir dosya getirdim. Zat-alinize arz etmem gerekiyor' dedim.

Başbakan heyecanlanmıştı. Elini 'titreyerek' uzattı, elimi sıktı. Hüsamet'in Özkan dikkatle bana bakıyordu.

...Dosyayı Başbakanımızın önüne bırakıp, 'operasyonu DGM Savcısı Talat Şalk ile birlikte yaptığımızı' arz ettim. 'Dosyanın, bir 'Bilirkişi İnceleme Raporu olduğunu', yapılan 'yolsuzluklar'da ihmali bulunan, ismi geçen eski Bakan'ların listesini arz ettim. Ayrıca, 'Bilirkişi heyetinin ve Savcı'nın çok zor durumda olduğunu, soruşturmayı yürütemediğini, Bilirkişiler'in dışarda izlendiğini ve cep telefonlarına tehdit mesajları gönderildiğini, tehdit mesajlarının 0.535 kotundan çıktığını, can güvenliklerinin kalmaması nedeniyle Bilirkişiler'in görevden çekilmek zorunda kalabileceklerini' arz ettim.

Başbakan, beni dinledikten sonra yardımcısına dönerek 'Bunlardan benim hiç haberim olmadı' dedi.

Hüsamet'in Özkan, 'Bunlardan İçişleri ve Adalet Bakanlarının haberi var mı?' dedi. 'Evet, ama, bu olay Bakanlarımızın boyunu aştı' dedim.

Başbakanımız bana, 'Albayım, bu konularla ben bizzat ilgileneceğim' dedi. Ben de müsaade isteyerek odadan ayrıldım.

Koridora çıktığımda, dosyanın bir suretini de Başbakan yardımcısı sayın Devlet Bahçeli'nin makamına götürdüm... Aynı durumları Devlet Bahçeli'ye de arz ettim. Karargâha döndüğümde sonucu Komutanlarıma ve Savcı Bey'e arz ettim.”

Albayımızın, “Beyaz Enerji” operasyonu sürecinin başlarında gerçekleştirdiği “Başbakanlık ziyareti” nde, kitabından aynen aldığımız ifadelerindeki “ruh hali”ni fark etmemek mümkün değil. Açıkça “koşullanmış” bir kişinin tepkilerini veriyor. Başbakan, elini “titreyerek” sıkıyor. Başbakan çok da “heyecanlı”, “acaba neden?” Özel Kalem, 'Başbakan yalnız kabul edecek' demişti, “görüntü” Hüsamet'in Özkan da

nereden çıktı? “Getirdiğim dosya, Bilirkişi Raporudur. Bu raporda yer verilmiş olan, yolsuzluk yapan Bakanların (!) listesini arz ediyorum”. “Ancak, Bilirkişiler tehdit ediliyor” “Bu iş, Bakanların boyunu aşiyor, onun için buradayım”. “Arzederim.”

Albay, bu kitabı emeklilik döneminde yazıp yayımlıyor. Kitabının piyasaya çıkmasından çok değil birkaç ay sonra, “Beyaz Enerji” operasyonu sürecinde “Bilirkişi” diyerek kol kanat germeye çalıştığı, asılları enerji konularında bilgileri, deneyimleri, niyetleri kendinden menkul “muhbirler” olan birtakım “koşullanmış”, “önyargılı”, hatta “kuyruk acılı”, sonuçta “taraf” oldukları deşifre olmuş kişilerin, estirmeyi başardığı bir “suç fırtınası”nın ilerleyen zamanda, arzu ettikleri gibi Yüksek Mahkeme’ye sürüklediği Enerji Bakanları, üzerlerine atılı hemen tüm suçlardan Yüce Divan’da “aklandılar”. Yüce Divan’ın “aklama” kararlarının gerekçesi, “Bakanlar üzerine atılı suçlamaların yasal unsurlarının bulunmadığı”dır. Yani, yedi yıl boyunca suçlanarlara atılan suçların hemen hiçbirinin, yasalara aykırı işler ya da işlemler olmadığı, yedi yıl sonra ortaya çıkmıştır.

Kavak Olayı

Hürriyet gazetesinde birinci sayfada sekiz sütuna manşette,¹¹⁶ “Bir Şok Belge Daha: Yılmaz’ın Sırdışı Gizli Takipte” manşetine yer verilmiş. Haberin alt başlığında; “ANAP lideri Mesut Yılmaz’ın en yakın arkadaşı eski Devlet Bakanı, İstanbul milletvekili Cavit Kavak’ın telefonlarının da dinlendiği, özel yaşamı, konutu ve bütün hareketlerinin gizlice izlendiği ortaya çıktı” deniliyor.

Alt başlıkların devamında ise; “Üç Kişiyi Dinleme: Bu olay, Jandarma’nın DGM’ye bir izin istemi başvurusu sonucu öğrenildi. Yazıda, Kavak ile birlikte, Enerji Bakanlığı eski Müsteşar Yardımcısı Mendilcioğlu’nun ve bir kişinin daha dinlenmesi için de izin istendi.

Kanıtla Rastlanmadı: 2 No.lu DGM Yargıcı Ramazan Aksan, Jandarma’ya gönderdiği yanıt yazısında, istenen isimlerin telefonlarının dinlenmesine,

¹¹⁶ 9 Mayıs 2001

evlerinin ve işyerlerinin izlemeye alınmasına izin verdi. Ancak. Bu izni verirken, yazısına aşağıdaki gibi ilginç bir cümle ekledi:

Yanıt'taki İlginç Cümle: *Jandarma'nın gönderdiği belgelerden, Kavak ve öteki iki kişinin telefonlarının daha önce de uzun süre dinlendiği ve 'yeterli kanıtlara ulaşılamadığı' anlaşılmıştır."*

Haber içeriğinde ise şu bilgilere yer verilmişti: **“Cavıt Kavak'ın dinlendiği, soruşturmayı yürüten DGM Savcısı Talat Şalk'ın, bütün belgeleri 2 No.lu DGM Yargıçlığına iletilmesiyle anlaşıldı. Beyaz Enerji operasyonunun başlatılmasından epeyce önce, 09 Kasım 2000'de Jandarma Genel Komutanı adına, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanı Kurmay Albay Aziz Ergen tarafından, DGM Cumhuriyet Başsavcılığı'na üç kişiye ait 'telefon dinleme ve takip listesi gönderildi. Enerji Bakanlığı eski Müsteşar yardımcısı Mendilcioğlu'nun adı bu listede de yer alıyordu.”**

Demek ki, **Beyaz Enerji** operasyonu sürecinde soruşturma yapanlar, operasyonun hazırlık sürecinde yaptıkları telefon dinlemeleri ve izlemelerden, neredeyse emin oldukları bekledikleri sonuçlara ulaşamayınca, *“şunları bir de operasyon sürecinde dinleyelim ve izleyelim”* demişler, bu kez, kimi bulurlarsa dinleme listesine dahil etmeyi ihmal etmemişlerdir. Ancak, anlaşılamayan bir nokta var. **Beyaz Enerji** operasyonunun hazırlık aşamasında, operasyonun yapılacağını ve ne zaman yapılacağını kimse bilmiyorken **“uzun süre”** dinledikleri ve izledikleri ortaya çıkan ve DGM Yargıcı'nın yazısına eklediği şerhte özellikle belirtildiği gibi, **“bu dinleme ve izleme sonunda yeterli ve geçerli kanıtlara ulaşılamadığı”** halde, operasyon başladıktan dört küsur ay sonra, üstelik dinleyecekleri eski Müsteşar yardımcısı **“suçlanıp”** birden fazla kez tutuklanıp serbest bırakılmışken, ikinci dinleme sürecinde, bu kişinin, *“bu kez kendisini suçlayabilecekleri bir kanıtı, telefon görüşmelerinde nasıl vereceğini”* doğrusu merak etmekten kendimizi alamadık.

Daha açık söyleyelim; daha önce de telefonlarının dinlendiğini ve izlendiğini öğrenen, ancak bu dinlemede aleyhinde kanıt olacak hiçbir sözü olmadığını en iyi kendisi bilen, **“sütten ağzı zaten yanmış olan”** bir kişi, üzerine kanıtlarını hâlâ öğrenemediği suçlar atılmışken, soruşturma sürecinde, bırakınız telefonda kanıt bekleyenlere kanıt vermeyi, **“telefondan bile uzak**

durmaz” da ne yapar?

Bu yeni, Bakan dinleme olayına da tepkilerin gelmekte gecikmediğini yine medya haberlerinden öğreniyoruz. ANAP lideri **Mesut Yılmaz**'ın, Hürriyet'in konuya ilişkin soruşuna yanıtı şöyle. *“Evet, **Cavit Kavak**'ın telefonlarını da dinlemişler. Önemli olan, bir Milletvekilinin daha, önceden izin alınmadan dinlenmiş olması ve bunun Mahkeme kaydında belirtilmesidir.”*

“Alnından Vururlar”

Hürriyet gazetesinde¹¹⁷ yeni bir **“şok haber”**, özellikle Mayıs başından beri iyice gerilmiş olan ortamda **“bardağı taşıran”** damla oluyordu.

Bir ANAP milletvekili, parti grup toplantısında ölçüyü kaçıarak DGM Savcısı **Talat Şalk**'ı kastederek **“O Savcıyı Bir Gün Alnından Vururlar”** demişti. Gazete bu haberi **“ANAP, Şalk'a Savaş Açtı”** manşetiyle verdi.

Haberin alt başlığında, **“ANAP lideri Yılmaz'ın grupta, Savcı, sadece tarafsızlığını değil, sinirini de kaybetti. Kahraman olmak istiyor”** dediği bildiriliyor ve haber içeriğinde şu bilgiler veriliyordu:

“Grupta Çirkin Sözler: Muş Milletvekili Erkan Kemaloğlu, ANAP Grubunun basına kapalı toplantısında, Yaşar Topçu'nun konuşması sırasında oturduğu yerden 'O savcıyı bir gün alnından vururlar' diye seslendi.

Şalk; Ben İyiyim: Savcı Talat Şalk ise: 'Saldırıya uğrayan benim. Kendimi savunurum' diye konuştu. Bir gazetecinin 'Sayın Mesut Yılmaz'ın, sinirlerinizin laçka olduğu şeklinde yorumu var. Tarafsızlığınızı yitirdiğinizi söylüyor' sözleri üzerine, 'Kamuoyu, tarafsız olduğuma şahittir' dedi. 'Sinirleriniz sağlam mı?' sorusunu, 'Çok iyiyim. Ne diyorsunuz? Neden soruyorsunuz? İyiyim ben.' diye yanıtlayan Şalk, 'Başbakan Bülent Ecevit, sözlerinizi yadırgadığını söylüyor' diyen bir başka gazetecinin sorusunu ise yanıtsız bıraktı.”

¹¹⁷ 16 Mayıs 2001

Aynı haberde, **"Yılmaz'dan Savcı'ya Veryansın: Halk Kahramanı Olmak İstiyor"** başlığı altında ANAP lideri şöyle diyordu: *"Açıkça söylüyorum. Enerji Bakanlığı'nda yapılan herhangi bir ihalden dolayı ANAP'a değil 50 milyon dolar, 5 dolar dahi verilmiş olsa, o zaman Savcı'ya düşen görev, gidip Yargıtay Başsavcılığı'nda ANAP'ın kapatılması davası açmaktır... ANAP olarak biz meselenin faili ya da sanığı değiliz, mağduruz. Savcılık müessesesi dedikodu müessesesi değildir. Eğer siyasi bir partinin adını (Iddianamenize) yazacaksanız, elinizde bunun delillerinin olması lazım."*

ANAP kurmaylarının Savcı **Şalk** hakkındaki tepkileri ise şöyleydi:

Ekrem Pakdemirli (Manisa Milletvekili): *"Açıklamaları, Savcı'nın 'ruh hal'i'nin bozulduğunu gösteriyor."*

Yaşar Topçu (Sinop Milletvekili): *"Savcı'nın ne hukukiliği, ne mesnedi, ne de vicdanı kalmıştır."*

Erkan Mumcu (Turizm Bakanı): *"Ben bir hukukçu olarak, böyle (rencide edici) değerlendirmeleri hukukçuya yakıştıramıyorum. Hak arayan insanları, ahlâksızlıkla suçlamak, hangi ahlâkla bağdaşır?"*

Mehmet Keçeciler (Devlet Bakanı): *"Savcı'lar Mahkemede konuşur. Eğer bu kişi siyaset yapıyorsa, kendisi gerekli yanıtı alır."*

Beyhan Aslan (Grup Başkanvekili): *"Savcı'nın bu sözleri kendisine yakışmıyor. Daha soğukkanlı değerlendirmeler yapması lazım."*

Cumhur Ersümer (Enerji eski Bakanı): *"Sabırlı olmak gerekir. Daha çok olaylar olacak, daha çok şey göreceğiz."*

Böylece, ANAP ve onun lideri ile DGM Savcısı arasındaki tartışma, kılıçların çekildiği bir savaş haline dönüşüyordu. Siyasi kanatta söylenen sözler çok ağırdı. Ancak, Savcı **Şalk**'ın, **"Beyaz Enerji** soruşturması sürecinde ısrarla **"medyatik"** görüntü vermesinin, özellikle Enerji Bakanı **Ersümer**'in istifasından önce ve sonra kamuoyuna **"suçlu"** olduğunu, geçerli ve yeterli kanıt belgelerle **"kanıtlamak"** değil, **"göstermek"** için özel çaba sergilemekte bir sakınca görmemesinin, çok ciddi olması gereken

suçlamalarının **"geçerli ve yeterli kanıt belgeleri"**nin varlığından o güne kadar kamuoyuna **"varsayımlar"** dışında bilgi verilmemiş olmasının, siyasal kurumlar başta olmak üzere, kurumu ve kişiyi rencide edici, açıkça suçlayıcı söylemlerde bulunmaktan vazgeçmemesinin, DGM Başsavcısı'nın uyarılarına dahi kulak asmamasının, savaşa dönen bu medya tartışmasında hiç etkisi olmadığını söylemek olanaklı değildir. Sırf, bir açıdan **"inat"** haline getirdiği davranış biçimi nedeniyle, örneğin ben, olayların yaşandığı süreçte, çok kişinin aksine sayın Savcı'nın bu tepkileri hakettiğini düşünüyordum. Sonuçta, Enerji Bakanları yargılandıkları davalarda, üzerlerine atılı hemen tüm suçlamalardan **"aklanarak"** çıktıklarında, bu yaklaşımında ne kadar haklı olduğumu görmüş oldum.

Bu bölüme konu olan Parti-Savcı savaşının alevlenmesine ve çok kişinin tepkisine yol açan Savcı'ya yönelik **"Alından Vururlar"** sözü, 2002 yılında genç bir gazeteci **Aykut Küçükkaya** tarafından bu isimle kitap haline getirildi. Ne yazık ki, bu genç gazeteci kardeşimiz de olayları tek taraflı olarak almış, **"geçerli ve yeterli kanıt"** müessesesinden söz bile etmemiş ya da sanırım nasıl olsa bu işi Jandarma soruşturmacıları, Savcılar, Yargıçlar hallederler diyerek önemsememiş, bu yaklaşımla kitabına **"Çamur üzerinde oturmak"** bölümüyle başlamıştı.

Aradan uzun yıllar geçti. Yüce Divan'lar yapıldı. Yıllarca önce büyük **"yolsuzluk"** iddiaları ortaya atılarak **"suçlananlar"**, temyizi olmayan yargı hükümleriyle **"aklandılar."** Ancak, **"aklananlar"**, bu kez medya ekranlarında ve sütunlarında çok az yer bulabildiler. Oysa, aynı kişiler için **"suçlananlar"** aşamasında medyada harcanan zamanın, kayıt bandının, kağıdın ve mürekkebin haddi hesabı yoktu. Bu ülkede hep **"yolsuzluk"** haberleri mi **"geçer akçe"** olacaktı? İnsanın içini karartan **"yolsuzluk"** iddialarıyla, hatta yetim malını **"götürdükleri"** edebiyatıyla **"ahlâksızlıkla"** bile suçlananlar, aslında bu ülkeye yararlı hizmetleri olan siyasetçiler, bürokratlar, Yüksek Mahkemelerde aklanınca, bu **"iç ferahlatıcı"** görüntü neden medyanın ilgi sahası dışında kalıyordu. Oysa, **"Temiz toplum"**, tüm toplumların olduğu gibi toplumumuzun başta gelen amacı değil miydi?

Savcı'nın Özür'ü, Yılmaz'ın Öfkesi

Gazetenin o günü¹¹⁸ birinci sayfa manşeti “Savcı'dan Yılmaz'a Özür”, bir gün sonraki manşeti ise, Savcı Şalk'ın, bir gün önceki “özür”ünün mazeretini çağrıştıran “Dalgalılığımıza gelmiş” biçiminde düzenlenmişti.

Haberde, “Savcı Şalk'ın, İddianamesi kapsamına almış olduğu, krize yol açan ‘ANAP, 50 milyon dolar rüşvet aldı’ ifadesinin yanlışlıkla yazıldığını doğruladığı, yoğunum, çıkarmayı unutmuşum!” dediği aktarılıyordu.

ANAP lideri ve Başbakan yardımcısı Yılmaz ise; “Savcı Şalk, ‘ANAP 50 milyon dolar rüşvet aldı’ ifadesi İddianame’ye yanlışlıkla yazıldı diyor. **Bence ortada kötü niyet var**” diyerek gerilimin kolay kolay sona eremeyeceği işaretini veriyor ve şunları söylüyordu:

“Savcı Şalk'ın Hatası Affedilemez: İddianamede Ünal Peker'in bu konudaki ifadesi olarak böyle 'ucu açıkta' kalan bir iddia yer alıyor... Cem Özkök, ifadesinde 'Ben böyle bir şey duymadım. İlk kez sizden duyuyorum' demiştir... Peker'in 'saçma sapan' iddiası İddianame'ye alınmış, Özkök'ün söyledikleri alınmamıştır. Özkök'ün bilgisine başvurulduktan sonra, Peker'in iddiası çürüyünce, İddianame'ye alınmaması gerekirdi. En azından, Özkök'ün 'Peker'in iddiasının doğru olmadığı' yönündeki ifadesi de İddianame'de belirtilmeliydi.

...Sonra Adalet Bakanı sayın **Hikmet Sami Türk** beni arayıp, savcıyı çağırıp konuştuğunu söyledi. Savcı, **'Ben aslında Özkök'ün ifadesinden sonra, o konuyu İddianame'ye koymayacaktım. Ama sehven konmuş... Özür dilerim'** demiş... Bu durumda, Savcı'nın nasıl **'objektif'** olarak soruşturma yaptığını düşünebilirsiniz?.. **Böyle hatanın özrü olur mu? Bütün bunları Mahkeme başlayınca ortaya koyacağız.**”

Gerilim, elbette burada sona ermedi. Hürriyet'te,¹¹⁹ “İkinci Raund Geliyor” ilginç başlıklı başyazısında **Ertuğrul Özkök**, ANAP Genel başkanı **Mesut Yılmaz**'la Jandarma arasındaki gerilimi “**Gestapo Savaşı**” olarak niteliyor ve “**Yılmaz, önümüzdeki günlerde bu savaşın ikinci perdesini açmaya hazırlanıyor**” diyerek tartışmayı kızıştırıyordu.

¹¹⁸ Milliyet, 11 Mayıs 2001

¹¹⁹ 09 Mayıs 2001

Sabah gazetesindeki “Vitrin” köşesinde,³ Yavuz Donat, “Temel Su Alıyor” başlıklı yazısında, eski Bakanlardan Turhan Tayan’ın, ANAP-Savcı gerilimine ilişkin görüşlerini aktarıyor:

“İşte Turhan Tayan’ın söyledikleri,

- Jandarma, yetki alanı dışına çıkarak olaylara müdahale ediyor.
- Yasadışı, telefon dinleniyor.
- Jandarma, Mahkeme kararı olmadan bir Milletvekilinin, TBMM’ndeki telefonu dahil, tüm telefonlarını dinliyor...Ve yeterli kanıt bulunamadığını gerekçe gösterip, DGM’den (yeniden) telefon dinleme kararı alıyor.
- İfadeler basında tefrika ediliyor.
- İddianameler basın toplantısı ile açıklanıyor.
- Savcılar birbirine giriyor.
- Dosyalar elden ele dolaşıyor.
- Hasım kişiler Bilirkişi tayin ediliyor.
- Siyasi nitelikli tercihler, görüşler, eleştiriler İddianamelerde yer alıyor.

...Münferit bile olsa, bazı yanlış uygulamalar, askerimizi siyasi tartışmaların içine çekmektedir ki, bu çok mahzurludur...Jandarmamızı sadece kırsalda asayişte görevlendirmeliyiz...Bu çok nazik ve ciddi bir konudur.”

15 Mayıs 2001 Salı gününe geldiğimizde Sabah gazetesi birinci sayfa sekiz sütuna manşetinde “TEHLİKELİ ÖFKE”, “DGM Savcısı Bir İlke İmza Atarak Başbakan Yardımcısı Yılmaz’a Savaş İlan Etti”, iç sayfalarında ise “Beyaz Enerji’de ANAP Lideri ile Savcı’nın Suçlamaları Tırmandı”, “Yılmaz-Şalk Savaşı Kızıştı” başlıklarını kullanıyor ve “Şalk’dan Yılmaz’a: Siyasi Ahlâkla Bağdaşmaz, Savaşacağım”, “Yılmaz’dan Şalk’a: Soruşturmayı Etkileyecek Sözler” göndermeleri yapılıyordu.

Gerilimi tırmandıran bu son gelişmede, okura, biraz da şaşkınlıkla “devletin kurumlarında böyle şeyler de oluyormuş” dedirtecek birden fazla pasaj bulunuyor. Bu değerlendirme için haber metnini ayrıntılı olarak buraya almaya çalışacağım.

“Beyaz Enerji soruşturması çerçevesinde, taraflı Bilirkişi seçtiği ortaya

çıkınca, bilirkişi avukat **Selim Sarıbrahimoğlu**'nu görevden alan **Şalk**, ayrıca, aralarında ANAP'lı **Cavit Kavak** ve 9. Cumhurbaşkanı **Demirel**'in de bulunduğu bazı kişilerin telefon konuşmalarının dinlenmesi ve ANAP'a 50 milyon dolar rüşvet verildiği iddiasına, kanıt olmamasına rağmen İddianamesi'nde yer vermesi ve sonunda '**Dalgınlıkla İddianame'ye girmiş'** savunması nedeniyle eleştirilere hedef oluyor.

Savcı **Şalk**, NTV'ye yaptığı açıklamada, **Hiçbir uygulamasının usule aykırı olmadığını**' savundu... 'Bakanla yaptığım özel konuşmada bu konuya değindim. Bu bir sanığın ifadesiydi. Soruşturmada ANAP'a yönelik blok suçlamalar var. ANAP'lılar sıkıntı duyabilir düşüncesiyle, İddianame'den çıkarılabileceğini de düşünüyordum. Ama, sonra çıkarmadım. Bakan,¹²⁰ herhalde bu durumu **Yılmaz**'a söylemiş. Özel bir görüşmenin bu şekilde kullanılması ahlâka sığmaz.'

Dünya Enerji Konseyi Türk Millî Komitesi ve Barmek Holding Başkanı **Hüseyin Arabul**'un telefonlarının dinlenmesi ve **Arabul**'un 9. Cumhurbaşkanı **Süleyman Demirel** ile yaptığı telefon görüşmesinin basına yansımaları konusunda ise, **Şalk**'ın savunması şöyle: '**Ben sayın Cumhurbaşkanı'nı dinlemedim. Arabul, şüphe üzerine dinlenmişti. Zaten o konuda takipsizlik kararı verdim. Dosyada vardı. İddianame'de yer almıyor. Dosyadan çıkarıp kullanmışlar.'**

Şalk, iddiaları, '**kendisini yok etmek isteyenlerin çabası'** olarak niteledi. '**Amaçları bu. Ancak, ben korkup kaçmayacağım. Tüm olayların üzerine gitmeye devam edeceğim. Kılıçları çektim. Savaşacağım'** dedi.

Savcı **Talat Şalk**'ın sert açıklamaları ve özellikle "**siyasî ahlâk**" konusundaki sözleri üzerine ANAP lideri **Mesut Yılmaz**, Adalet Bakanlığı'na soruşturma başvurusunda bulundu. **Yılmaz**, başvurusunda, '**DGM Savcısı Talat Şalk**'ın, İddianamesini hazırladığı **Beyaz Enerji operasyonu davası konusunda kamuoyuna yaptığı açıklamaların hukuka, yasalara ve teamüllere aykırı, soruşturmanın geleceğini etkileyecek nitelikte olduğunu'** belirtti.

Yılmaz, yazısını Adalet Bakanlığı'na ulaştırırken, **Şalk**, kendisinin hazırladığı **Beyaz Enerji İddianamesi**'nin basına sızması nedeniyle, beraber çalıştığı

¹²⁰ Söylemeden, Adalet Bakanı H.Sami Türk'ü kastettiği anlaşılıyor.

zabit katibi hakkında¹²¹ DGM’de dava açıldığını öğrendi. Bu gelişmeler üzerine tepkisi daha da büyüyen Şalk, DGM’ye girişinde gazetecilere son derece öfkeli bir yüz ifadesi ve ses tonuyla **‘Benim ağızdan lâf alıp, bana karşı kullanıyorsunuz’** diyerek bu kez de basına çattı. Şalk, bir gazetecinin, **‘Siyasi ahlâkla ilgili sözleriniz Adalet Bakanı’na mı yönelikti?’** sorusuna, **‘Adalet Bakanı için değil, Yılmaz için söyledim’** karşılığını verdi. Merdivenleri çıkarken de, **‘Evet, siyasi ahlâkla bağdaşmıyor’** diye bağırdı.

Kısa bir süre kaldığı DGM’den ayrılırken daha soğukkanlı görünen Şalk, Başbakan yardımcısı Yılmaz’ı ima ederek, **‘açığının arandığını’** ileri sürdü. **‘Dokuz Bilirkişi ile çalıştım’** dedi. **‘Bu Bilirkişilerle ilgili olarak ayrı ayrı inceleme yaptırmasının beklenemeyeceğini’** kaydederek **‘İnsaf etsinler. Nereden bilebilirdim ki, bu Bilirkişilerden birinin (Cumhuriyet) Halk Partili olduğunu’** şeklinde konuştu.”

“Bülbülün çektiği dili belâsıdır”. DGM Savcısı Şalk, konuştuğu, hele bunu medya mikrofonları ve kameraları önünde yaptıkça **“battığını”** ya farkında değildi, ya da kendine aşırı güveninden bunu yapıyordu. Asabi bir tonda yaptığı konuşmalarında bir yığın hatayı doğru olarak göstermesi de cabaydı.

- ANAP’a yönelik **50 milyon dolar**lık kanıtı olmayan rüşvet iddiasının İddianame’ye alınmasının **“özür”ü** olamazdı.
- Başbakan yardımcısını açıkça **“siyasal ahlâksızlık”**la suçlamasının tevil götürür tarafı yoktu.
- Dokuz değil, 99 bilirkişi ile çalışsa, bu kişilerin **“partileri”** değil, her konuda **“tarafsızlıkları”** önemliydi. **“Tarafsız Bilirkişi”**’yi seçmek, hele böyle Bakan suçlayabildiği soruşturmalarda, kendisinin yasal, vicdani ve de **“ahlâki”** zorunluluğuydu.
- Kendisinin Savcılık görevinde, özellikle bu üç **“olmazsa olmaz”** a aykırı davranma lüksü de, yetkisi de yoktu.

¹²¹ Yücel Topsakal

Bütün bu gerçeklere karşılık, sayın Savcı'nın kırdığı **"pot"** ların sayısı da, devlet katlarında ve kamuoyunda yarattığı gereksiz ve yersiz **"gerilim"** de çoktan **"sınır değerleri"**ni aşmıştı.

Hürriyet'te¹²² **"Savcı Nasıl Suçlanır?"** başlığını uygun gördüğü köşesinde **Oktay Ekşi, Mesut Yılmaz**'ın ve **Talat Şalk**'ın eleştiriye açık davranışlarını yakalamanın verdiği ilhamla:

"Bugüne kadar 'yargıya savaş açan' bir politikacıyla karşılaşmış değildik. Yılmaz sayesinde bunu da gördük". diyor. Başını çevirip 2002'den beri başımızdaki neo-politikacılara baktığında, herhalde Mesut Yılmaz'a söylediği bu sözlerden pişmanlık duymuştur.

Ekşi, devamla, **"Dilimiz varmıyor ama, Yılmaz'da 'suçluların telâşını' görüyorum"** diyor. Sayın **Yılmaz, Beyaz Enerji** operasyonu'yla ilgili hiçbir suçtan yargılanmadı. Ama onun Enerji Bakanları yargılandı ve 7 yıl süren **'onur ve haysiyet savaşı verdikleri'** bir soruşturma ve yargılama döneminden sonra Yüce Divan'dan **"aklanıp"** çıktılar.

Suçsuzluğunu kişinin kendisinden iyi bilen kimse olamayacağına göre, suçsuzken, **"suç üretim merkezleri"** kurularak onlarca suçun müsebbibi sayılan bu **Bakan**'ların, kendilerini ya da onların bağlı olduğu partinin **lideri**'nin, Bakanlarını, hukuk, yasa, usûl, teamül, ahlâk dışı saldırılara karşı nasıl savunacaklarını düşünebiliriz?

Susarak mı? Boyun eğerek, onursuz davranarak mı? Doğrusu, deneyimli gazeteci ve yönetici sayın **Ekşi**'nin, o dönemde gerçekleri kestirme yerine, kolaycı yorumlarda bulunması büyük olasılıkla benim gibi çok kişiyi şaşırtmış ve üzmüştür. Çünkü, onun yerine bazı genç gazeteciler gerçeklerin farkındaydılar ve bunu yazılarında ifade ediyorlardı. Bunun örneği olarak, önceki bölümlerde **Tuncay Özkan**'ın yazılarını gösterdim.

Sayın **Ekşi**, DGM Savcısı **Şalk**'ın tarzı ve davranışları üzerindeki yorumunda ise, şu sözleriyle gerçekleri kısmen de olsa görebilmiştir.

"Talat Şalk'ın 'Ben o sözleri zaten İddianame'ye koymayacaktım, ama

¹²² 16 Mayıs 2001

yanlışlık olmuş' türünden 'tutarlılıktan yoksun' ve 'iş ciddiyetini' tartışırın beyanları yeterince vahim...Buna, konunun tarafları, örneğin 'sanıklar' mahkemede gereken yanıtı verirler. Çünkü onlar da kendilerini 'iddianamede yazılanları çürütmeye çalışarak' savunacaklar.

Zaten, Savcı'nın , polisin, tanığın, sanığın yanlışını ortaya çıkaracak tek yer Mahkeme'dir. O nedenle, Şalk'ın hesabını orada, yani Mahkeme'de görmek gerekirken, Mesut Yılmaz'ın konuyu hem 'işportaya dökmesi' ni, hem de Talat Şalk'ın başkalarını suçlayıp 'statükoculuk yapıyorlar, yolsuzlukların ortaya çıkmasını önlemeye çalışıyorlar' diye avazı çıktığı kadar bağırmasını savunmak mümkün değildir."

İşgüzar Bilirkişi

"Beyaz Enerji" operasyonu sürecinde ortaya atılan onlarca iddia, AKP siyasal erki tarafından özellikle kullanılıp her biri suç haline dönüştürülerek, iki Enerji eski Bakanı zaman kaybedilmeden Yüce Divan'a gönderiliyordu. Bakanlar, sonunda aklansalar da, "Beyaz Enerji" operasyonu ve soruşturması, Gensorular, Meclis Araştırması ve Soruşturması süreci dahil, tam yedi yıllarına mal olan acılarla dolu bir süreç kaçınılmaz olarak yaşanacaktı.

Beyaz Enerji operasyonunu izleyen soruşturma sürecinde oluşturulan Bilirkişi kurullarında avukat **Selim Sariibrahimoğlu'nun** adının geçmesi bir kez daha ortalığın karışmasına yetmişti.

Enerji konuları ile bırakınız "uzman"lığını, zerre kadar ilgisi olmayan bir avukat olan **Selim Sariibrahimoğlu** ismi, kendisine ve kimilerine göre, "ülke sorunlarına duyarlı bir Türk vatandaşı olarak" 1998 yılında Enerji Bakanlığı'na gönderdiği mektuplar ve Bakanlık aleyhine açtığı davalar nedeniyle, "Beyaz Enerji" operasyonu sürecinde de tartışma konusu oluyordu. DGM Savcısı **Talat Şalk**, kimin ya da kimlerin tavsiyesiyle, hangi kriterlere göre seçtiğini açıklamadığı avukat **Sariibrahimoğlu'nu**, çok tartışılan İddianamesi'ne uzanan kritik konularda Bilirkişi listesine dahil etmişti. Tartışmalar büyüyünce de kendi atadığı Bilirkişi'yi azletmek zorunda kalmıştı.

Tam burada, dönemin DSP - MHP - ANAP koalisyon hükümetinin DSP kandanın Adalet Bakanı **Hikmet Sami Türk**’ün, konumuz olan Bilirkişiyle ilgili olarak TBMM Genel Kurulu’nda yaptığı açıklamayı vermek istiyorum.¹²³

“Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk (Trabzon Milletvekili): Sayın Başkan, Değerli Milletvekilleri. Bilindiği gibi, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’na göre, Bilirkişiler, yargıçların reddine ilişkin nedenlerle reddedilebilir. Bunlardan biri de, yargıcın tarafsız sayılamayacağı durumlarla ilgilidir. **Beyaz Enerji** soruşturmasını yürüten Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısı sayın **Şalk’a**, Bilirkişi’lerden birinin daha önce soruşturma kapsamındaki konularda görüş açıkladığı, bu nedenle tarafsız sayılamayacağı konusunda duyular aldığımızı ilettim, o konuda dikkatini çektim. Bunun üzerine sayın Savcı, o Bilirkişiyi değiştirmek istedi. Ancak, diğer Bilirkişiler, **‘Biz, birlikte çalıştık, görevimizi birlikte sürdürmek istiyoruz’** şeklinde düşüncelerini kendisine ifade ettiler. (ANAP sıralarından Aaa sesleri, gürültüler)

Bu arada, Jandarma Genel Komutanlığı Harekât Dairesi Başkanı,¹²⁴ bana yaptığı ziyarette aynı düşüncüyü ifade etti. Ben de kendisine, neden sayın Cumhuriyet Savcısı’nın dikkatini çekmek zorunda kaldığımı ifade ettim. Bunun dışında bir görüşme söz konusu değildir.”

Biraz aşağıda ayrıntılarını verdiğim, Savcı **Talat Şalk**’ın oldukça maceralı olarak seçtiği beş Bilirkişi arasında avukat **Sarıbrahimoğlu**’nun, dönemin Adalet Bakanı’na kadar yansıyan, bilirkişilik yapmasına engel taraf olduğu ortaya çıkınca, **Sarıbrahimoğlu** dışındaki Bilirkişilerin, **‘Biz, birlikte çalıştık, görevimizi birlikte sürdürmek istiyoruz’** diye dayatmalarını nasıl karşılayalım? Bu ifadelerinden, birlikte Bilirkişilik yapmaya yeni başlamış olduklarına göre, daha önce enerji konularında **“görev”** olarak niteledikleri birtakım işlerde birliktelikleri anlamı çıkmıyor mu? Bu görev, sakın **muhibirlik** için birlikte malzeme ve teori üretme gibi bir iş olmasın.

Aslında, DGM Savcısı **Şalk**’ın, Enerji soruşturmalarında Bilirkişi arayışında kullandığı hiçbir kurala sığmayan yol, avukat **Sarıbrahimoğlu** ile sınırlı da değil, tüm Bilirkişiler için geçerlidir ve açıklayamadığı Bilirkişi seçim yöntemindeki davranışı, insana, **“bir Cumhuriyet Savcısı için böyle bir davranış biçimi, olacak gibi değil”** dedirtiyor. Savcı, Bilirkişi’lerini kimlerin

¹²³ TBMM Genel Kurul Tutanağı, 22 Mayıs 2001

¹²⁴ Tümg. Osman Özbek

tavsiyesiyle ve hangi kriterlere göre seçtiğini açıklayamıyor, ama, “**bu seçimin**” demeye dilimiz varmıyor, Savcı'nın, “**bu güdümlü Bilirkişi atamasının**” içyüzünü gösteren kanıt belgeler kamuoyunda elden ele dolaşıyor. Olan bitenleri bir kez daha anımsayalım.

Beyaz Enerji operasyonunun Türkiye kamuoyuna sunulmasının haftası bile dolmadan, Türkiye Elektrik Üretim, İletim A.Ş (TEAŞ) Mali İşler Şube Müdürlüğü'ne, 11 Ocak 2001 tarihinde, konusu “**Bilirkişi talebi**” olan, altında “**Talat Şalk**, DGM Cumhuriyet Savcısı” imzası bulunan, T.C. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığı antetli kısa bir resmi yazı geliyor. Yazıda, “*Cumhuriyet Başsavcılığımızca yürütülmekte olan enerji ihaleleriyle ilgili tahkikatta elde edilen doküman ve belgelerin Bilirkişilerce incelenmesi zorunlu olduğundan, oluşturulacak 'Bilirkişi Heyeti'nde görevlendirilecek uzman iki şahsın isminin bildirilmesi rica olunur*” deniyor. “**Buraya kadar her şey normal**” diyenler olduğunu duyar gibiyim. Oysa, normal olan hiçbir şey olmadığını göreceğiz.

Savcı **Şalk**, çok geçmeden en ağır biçimde, üstelik medyayı arkasına da değil, yanına, hatta önüne alarak suçlayacağı Enerji Bakanı **Ersümer** o sırada görevine devam ettiği halde, Bilirkişi talebini, Bakan'a değil, onun altındaki bir Kurum'un bir Şubesine yapıyor. Bu, Savcı'nın **birinci** yanışı.

Yazıyı gönderdikten kısa bir süre sonra, yanıtın gelmesini beklemeden TEAŞ Genel Müdür vekilini telefonla arayarak ve Bilirkişi talebi için TEAŞ'ta çalışan iki bürokratin adını vererek,¹²⁵ “**Yanıtınızda Bilirkişi olarak bu iki bürokratin ismi olsun**” diyor. Bu, Savcı'nın **ikinci** ve çok daha vahim yanışı.

Genel Müdür vekilinin **Şalk**'a telefonda yanıtı: “**Böyle bir usulümüz yok. Biz size, sizin verdiğiniz isimlerin de olduğu bir liste bildirelim. Siz, bu isimlerin içinden seçiminizi yaparsınız**”. Ve öyle de yapıyor. **Şalk** da, bu listeden talep ettiği iki bayan bürokrati Bilirkişi tayin ediyor. Bu da, Savcı'nın zincirleme **üçüncü** yanışı.

TEAŞ tarafından **Şalk**'ın güdümlü talebini kamufler edebilmek adına, DGM'ye Bilirkişi adayı olarak isimleri bildirilen iki erkek bürokrat “**bu oyunun parçası olmak istemediklerinden**” daha başlangıçta Bilirkişilik önerisini

¹²⁵ Neşe Gençyılmaz ve Nuran Şahsuvaroğlu.

reddediyorlar. DGM Savcılığı, **Talat Şalk** imzasıyla TEAŞ'a ikinci bir yazı göndererek, Bilirkişiliği reddeden iki TEAŞ bürokratinin isimlerini vererek,¹²⁶ bunlar yerine iki yeni Bilirkişi adayı ismi istiyor.

Bu kez daha yazıyı göndermeden telefona sarılıp, ilk yazısında yaptığı kötü alışkanlığı sürdürüyor. TEAŞ'ın yanıt yazısında yer almasını istediği iki Bilirkişi¹²⁷ adayı ismi daha bildiriyor. Bu da, **Şalk**'ın **dördüncü** vahim yanlışını oluşturuyor.

Daha bitmedi. Genel Müdür vekili, tedbiri elden bırakmayıp, Savcı'nın bu ikinci “**uygunsuz teklifini**” DGM'nin gönderdiği ikinci Bilirkişi istem yazısının arkasında el yazısıyla kayıt altına alıyor. “*İşbu belgenin ön yüzünde (Bilirkişi olarak) talep edilen iki kişinin seçimi, bildirilen isimlerin jandarma ve savcılıkça tarafımıza yazışmadan önce bildirilen iki kişi olup, seçimi (bildirimi de) buna göre yapmış olduğumuzu teyit ederiz*”¹²⁸

Bu belgelerin hepsi kamuoyunun önünde. Bir, Savcı **Şalk**'ın, “**Bilirkişi Heyeti**” oluşturma yöntemine bakın, bir de, **Bilirkişi seçtiklerine**. Hepsi TEAŞ elemanı, **Neşe Gençyılmaz** ve **Nuran Şehsuvaroğlu**, bu bayan bürokratların ikisinin de mesleği matematikçi, TEAŞ Planlama biriminde çalışıyorlar. Kitabımızda adı birkaç yerde geçen, Beyaz Enerji'den önce de, sonra da Enerji Sektörü'nde, operasyonların perde arkasında yerini aldığı görülen **Gediz Lekesiz** ve onun izinden gittiği anlaşılan **Elvan Cem Kök** mühendis. Bu ikiliye, son birkaç yıldır Kurumda¹²⁹ aktif görev verilmiyor. İsrarla Bilirkişi yapılan dörtlü, elektrik sektörüne kanunla getirilmiş serbestleştirme (özelleştirme) programlarına ve özellikle Yap-İşlet-Devret, İşletme Hakkı Devri, Yap-İşlet modellerine dayalı uygulamalara karşı oldukları bilinen ve bu özellikleriyle tanınan bürokratlar.

DGM Savcıs'nın seçimiyle ünlenen Bilirkişi heyetinin beşinci üyesi, bu bölümün konusu olan avukat **Sarıbrahimoğlu**. Onun nasıl ve hangi kriterlere göre seçildiğini, daha önce soru konusu yapmıştık. Yanıtını da

¹²⁶ TEAŞ Teftiş Kurulu Başkanı Erdoğan Kaval ve aynı kurulda görevli Yusuf Dilsiz

¹²⁷ Gediz Lekesiz ve Elvan Cem Kök.

¹²⁸ Tutanak ifadesi altındaki imzalar, TEAŞ Genel Müdür vekili Ömer Esirgemez ve TEAŞ Genel Müdür yardımcısı Budak Dilli'ye aittir. (Budak Dilli'nin, kitabımızın yazımı aşamasında, Enerji Bakanlığı'nda Enerji İşleri Genel Müdürü olarak görevi sürdürüyordu).

¹²⁹ TEAŞ

verelim. Diğer dört Bilirkişi nasıl ve kimlerin önermesiyle seçildiyse, beşinci de Savcı Şalk tarafından aynı yöntemle atanmıştır.

Kim olsa, Türkiye genelinde 50 bin dolayında avukat arasından, “Aman, ulusal ve uluslararası Enerji hukuku konusunda deneyimli avukat olsun, enerji konularına mümkün olduğu kadar aşına olsun, tarafsızlığına gölge düşürecek bir şey olmasın” diyerek seçim yapar ve bunun için öncelikle Barolar Birliği ya da Ankara Barosu'na başvurur değil mi? Ancak sayın Savcı'nın böyle bir sorunu yok, onun istediği, “**muhbirler**”den aldığı yarım yamalak bilgilerle oluşan **önyargılarını** destekleyecek bir hukukçu bilirkişi. Enerji konularından habersiz ya da kulaktan dolma bilgilerle haberi, ancak sadece Enerji Bakanlığı'nı değil, gelmiş, geçmiş, gelecek enerji mevzuatına ve uygulamalarına veryansın eden bir avukattan daha iyisini mi bulacaktı? Bulmuştur da. Nasıl bulduğunu tahmin etmek de çok zor değil. Önce bir Bilirkişi bulursun, diğerlerini o sana “**en mükemmelinden**” bulur, getirir, önüne koyar. Yöntem bu kadar basit. Bir de Barolara mı soracaktı?

Avukat **Selim Sarıbrahimoğlu** olayı, bazılarının değerlendirdiği gibi, “**ülke sorunlarına duyarlı bir vatandaşın tepkilerini demokratik hukuk devleti ortamında özgürce dile getirmesi**”nden ibaret değildir. **Sarıbrahimoğlu**, öncelikle bilmediği konularda ahkâm kesiyor, aslında büyük bir olasılıkla “**aracılık**” yapıyordu. Çünkü, bu tür söylemlerin orijinallerinin “**belli amaçla, önyargılı, kasıtlı**” olarak kimler tarafından yapıldığı çok iyi biliniyordu.

Sarıbrahimoğlu, 2000 yılında Enerji Bakanlığı ilgili kurumları¹³⁰ aleyhine, saplantı haline getirdiği konularda¹³¹ davalar açmış bir avukat. Davalar 2001'de de sonuçlanmış değil.

Bu heyecanlı avukat, medya ile iç içe yürütülen **Beyaz Enerji** gibi, yedi yıl sonra Yüce Divan'daki geçerli ve yeterli kanıtlara dayalı **beraat** kararlarından sonra, her aşamasında ortaya atılan ve ülkeyi yerinden oynatan iddiaların gerçeklerle ilgisinin olmadığı ortaya çıkan bir operasyon ve soruşturma

¹³⁰ TEAŞ ve TEDAŞ

¹³¹ Dava dilekçesinde, Enerji Bakanlığı'nın uyguladığı Enerji politikasını eleştiriyor, bu politikanın tüketicilerin haklarını ihlal ettiğini, tüketici hakları yönünden Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelerin enerji politikaları ile karşılaştırmalar yapıyor. Keza, Enerji Bakanlığı'nın Yap-İşlet-Devret ve Yap-İşlet modeli kapsamında ele aldığı projelerin TEAŞ ve TEDAŞ'ı ilgilendiren anlaşmalarının (Elektrik Satış Anlaşmaları-ESA) tüketici aleyhine olduğunu ileri sürüyor. Bunlar dava konusu oluyor.

ortamında, **güdümlü bilirkişiliğe** soyunup, Bakanlık ilgili kurumlarıyla devam eden davası yakalanınca, **“bu davadan sarfinazar ettim”** de diyebiliyor.¹³²

Beyaz Enerji operasyonundan tam yedi yıl sonra yazdığı, **Beyaz Enerji** dönemini, bu dönemin Jandarma subaylarının katkısıyla bir kez daha anlatan tekrar kitabında gazeteci **Aykut Küçük**kaya, olayı, kitabında ele aldığı hemen tüm olaylarda olduğu gibi **“tek yönlü”** olarak şöyle değerlendiriyor.

“Cumhur Ersümer, suçluyu çoktan bulmuştu. Bilirkişilerin, yürürlükteki bir yasayla ilgili olarak kendisine suçlamalar yönelttiklerini 'savunan' Ersümer, 'Bilirkişiler, bu tavırla kendilerini hem Meclis'in, hem de Anayasa Mahkemesi'nin, Hükümet'in ve Cumhurbaşkanı'nın yerine koymuşlardır' diye konuşuyor, Bilirkişilerden birinin kendisine gönderdiği mektupta 'Vahşi liberasyonun ülkeyi risk altına sokacağını' yazdığını vurguluyordu. Ersümer, Bilirkişi heyetine yönelik suçlamasını şöyle sürdürdü:

'Bu Bilirkişiler, adeta şimdiye kadar yapılan uygulamayla, enerji özelleştirme politikalarıyla bir hesaplaşma içindedirler... Bu hesaplaşmayı çeşitli platformlarda sürdürenler, şimdi bunu İddianameye taşımışlardır.'¹³³

Avukat **Selim Sarıbrahimoğlu**, Enerji Bakanlığı'na 1998 yılında gönderdiği mektubunda ne demişti? Bir de ona bakalım.

“Ulusların elektrik tüketim planı, düzenleyici kurulların denetiminde olması gerekirken, Enerji Bakanlığı'nın kendisine gelen teklifleri değerlendirdiği, (ihale yapmaksızın) daha sonra da bu tekliflere göre Enerji Politikasını revize ettiği şeklindedir.

Yap-İşlet sisteminde TEAŞ'ın % 85 alım garantisi çok yüksektir.

¹³² Enerji Bakanlığı ilgili kurumları (TEAŞ, TEDAŞ) aleyhine açtığı davalar o sırada murafaa(duruşma) istemli olarak Yargıtay İlgili Dairesinde temyiz aşamasında devam ediyordu.

¹³³ Kitap: Rüşvetin Deşifresi, Aykut Küçük

Enerji sektöründeki özelleştirme işlemlerinin, rekabete açık olduğu söylenemez. Yerli ve yabancı tekellerin önlenmesi gerekmektedir.

Vahşi liberizasyon, ülkeyi riske ve uluslararası müdahalelere açıcı olabilir.”

Enerji Bakanlığı'nı, mektubunda bu tek yanlı ve önemli “ihale yapmaksızın” iddiasını öne çıkaran gerçek dışı iddialarıyla açıkça suçlamaya yeltenen **Sarıbrahimoğlu**, Bakanlık'tan gerekli yanıtı almış, ancak tek yanlı iddialarını her ortamda sürdürmüştür.

Küçükkaya kitabında, “Ortada **Ersümer**'e açılan bir dava olmadığına göre **Sarıbrahimoğlu** bilirkişi olarak nasıl taraf olabilirdi?” diyor.¹³⁴ Ancak, avukat **Sarıbrahimoğlu** tarafından, Enerji Bakanlığı ilgili kamu kurumları aleyhine açılmış iki ayrı dava sürüyor. Davalardan feragat edildiği filan yok. Davaların, tüzel kişilik olarak tanımlanan Bakanlık ilgili kurumlarına değil de doğrudan Bakan aleyhine açılması için bir yasal zorunluluk mu var? Yani, hem ortada Enerji Bakanlığı ilgili kurumlarına açılmış davalar olacak, hem de dava açanın taraf olmadığı ileri sürülecek ve davacı davalılara karşı Bilirkişi atanacak, öyle mi?

Bu iddiaları ortaya atan kişinin, bir hukukçu olmasına rağmen yürürlükteki olsun, hazırlık aşamasında olsun kanunlardan haberi olmadığı görülüyor. **3096** sayılı **Yap-İşlet-Devret ve İşletme Hakkı Devir** modellerine olanak veren kanun ve **4283** sayılı **Yap-İşlet** kanunu ve yönetmelikleri yürürlüktedir. **3096** sayılı kanun ve yönetmeliklerine göre Bakanlığın ihale yapma zorunluluğu bulunmamaktadır. İlgili kanun ve yönetmeliklerinde, başvuruda bulunan bir firmaya fizibilite raporu getirmesi için verilen tarihte diğer firmaların da fizibilite raporu vermesi olanağı sağlanarak, bir ihaleden beklenen rekabet ortamı sağlanmıştır. Ayrıca. Bakanlık tüm modellerde 1997'den itibaren doğrudan ihale yöntemine başvurmaya başlamıştır. Bu ihalelere ait onlarca örnek bulunmaktadır. **Sarıbrahimoğlu**, yürürlükteki kanun ve yönetmelikler çerçevesinde yapılan bu uygulamalardan habersiz olduğu gibi, kendisine bu konudaki gerçekler aktarıldığında da ikna olmamakta, bildiğini okumaktadır..

¹³⁴ Kitap: Rüşvetin Deşifresi, Aykut Küçükkaya, s.136

Avukat **Sarıbrahimoğlu**, bir konuda daha hem yanıltılmış, hem yanıltmış ve asılsız iddialarda bulunmuştur. Bakanlığın, gelen tekliflere göre Enerji Planlamalarını revize ettiği şeklinde bir uygulama olanak dışıdır. Çünkü, yine kapağını açıp bakmadığı anlaşılan **3096** sayılı kanun ve yönetmeliklerine göre, Bakanlık, DPT **“olumlu görüşü”** olmayan hiçbir projeyi yatırıma dönüştürememektedir ve dönüştürmemiştir de. O zaman, kendisinin DPT’yi de aynı konuda suçlayamayacağını varsayarsak, bu konudaki iddiası gerçeğe aykırı olmasının ötesinde **“iftira”**dan öteye gitmemektedir.

Yap-İşlet ya da Yap-İşlet-Devret, fark etmez, bu iki modelde de üretilen enerjiye %80-85 düzeyinde **“alım garantisi”** uygulanmayıp da ne uygulanacaktır? % 70 mi, % 50 mi? Hangi yerli ve yabancı özel girişim, tüm yatırım ve işletme finansmanını kendisinin sağladığı bir projede bu boyutta riske girer? Riske girmeyeceği için de size en yüksek tarifeyi (elektrik satış fiyatı) önermek zorunda kalır ya da hiç başvuruda bulunmaz. Bu takdirde yatırım için özel sektörle anlaşma nasıl sağlanacaktır?

O sırada, ülkemizde **Rekabet Esaslı Enerji Serbest Piyasası** kanun tasarısı henüz hazırlık safhasındadır. Bunları, sayın avukatın tespit ederek değerlendirmedeği anlaşılıyor. Ya da, çok kişi ve kurumun yaptığı gibi, *“Efendim, o zaman özel sektöre ne gerek var? Yatırımları devlet yapmaya devam etsin, olsun bitsin”* kolaycılığını mı sergileyecektir? Bu takdirde, Enerji Bakanlığı’nın uygulamalarına değil, bu uygulamaların tabi olduğu yürürlükteki kanunlara ve kanunları yapanlara karşı olduğu tescil edilmiş olmayacak mıdır?

Bu zihniyette, kanunlara ve yönetmeliklere göz atmayı bile gereksiz sayıp **“paldır küldür”** eleştiriye soyunan, tek yanlı düşünen, objektif değerlendirme yapamayan, etki altında kalan, saplantıları olup önyargılarıyla hareket eden, en hafif deyimle ülkesine yarar sağlayan bir eylem değil, **“İşgüzarlık”** yapan bir kişi, yürürlükteki kanun ve yönetmeliklere bağlı olarak, bin bir engelle rağmen enerji yatırımlarını yöneten Enerji Bakanlığı üst düzey yöneticilerinin, hatta doğrudan Enerji Bakanı’nın suçlandığı bir İddianamede ve davada Bilirkişi olarak görev alabilir mi?

Enerji Bakanı **Ersümer**, beyanlarında kesinlikle haklıdır.

Operasyonda Yaprak Dökümü

Radikal gazetesinde¹³⁵ yer alan "Jandarma'da İki Kızak" başlıklı haber, **Beyaz Enerji** operasyonunda bir başka başlangıç noktasını tanımlıyordu. Operasyonun Jandarma kanadında, DGM Savcısı **Şalk**'ın ısrarla uyguladığı, siyasal erk katlarında ve kamuoyunda gerilim yaratan tarzın diğer bir ayağı durumundaki Kaçakçılık ve Organize Suçlar biriminin başındaki Kurmay Albay **Aziz Ergen**'in bir süre önce bu görevinden alınarak askeri ateşe olarak Azerbaycan'ın başkenti Baküye atandığı (daha sonra atama emri değiştirilerek Okullar Kurmay Başkanlığına atandı) bildiriliyordu. **Soner Arkanoglu**'nun Ankara çıkışlı haberinin ayrıntısı özetle şöyleydi:

*"Beyaz Enerji operasyonunun yarattığı tartışma, Jandarma Genel Komutanlığı'nda üst düzey değişikliklere neden oldu. Operasyonu yürüten Jandarma Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı Kurmay Albay **Aziz Ergen**'in ardından, ANAP lideri **Mesut Yılmaz**'a yanıt niteliği taşıyan yazılı açıklamayı yapan Genel Sekreter Kurmay Albay **Semih Öden** de kızak göreve alındı. Albay **Ergen** Azerbaycan'a, Albay **Öden** Hindistan'a askeri ateşe olarak gönderiliyor. Jandarma Genel Komutanlığı, **Beyaz Enerji** operasyonunun sorumluluğunu, Ankara Bölge Komutanı Tümgeneral **Bekir Uğurlu**'ya verdi.*

*...Jandarma Genel Komutanlığı, adı Sabah gazetesinde, bazı gazetecilerle ve Ankara DGM Savcısı **Talat Şalk**'la birlikte yediği yemekle kamuoyunun gündemine gelen **Ergen**'den boşalan Daire Başkanlığı'na Hatay İli Jandarma Alay Komutanı Albay **Cengiz Yıldırım**'ı atadı.*

*...Adını **Beyaz Enerji** operasyonu'yla duyuran Jandarma Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı'nın bundan sonra 'operasyonel' değil, 'istihbarat' ağırlıklı çalışacağı öne sürüldü."*

Albay **Ergen**, kısmen **Beyaz Enerji** operasyonunu kendi dürbününden yansıttığı, **Kirli Ellerin İttifakı**" adını verdiği 2007 basımı kitabında,¹³⁶ Jandarma'daki tarihi değişimi geniş biçimde anlatıyor. Elbette yazdıklarının, kendi "**doğruları**" bir yana, gerçekleri gösterdiğinden kuşkuumuz yok.

¹³⁵ 13 Mayıs 2001

¹³⁶ Bölüm 19, "Kaçakçılık ve Organize Suçlar Dairesi'ne Operasyondan El Çektiriliyor." S.124

Gazeteci yanılabilir, Albay'ın yanılması olanaksızdır, çünkü, sistemin içinden gelmiştir.

Emekli Albay **Ergen**, kitabında, *“Türk milleti çok iyi bilmelidir ki”* girişiyle, Beyaz Enerji operasyonunun önünün kesilmesi olarak nitelediği kendisinin görevden alınmasının, medyanın yazdığı gibi, Sabah gazetesinin o zaman Karum'daki¹³⁷ Ankara bürosunda isimlerini de saydığı üç gazeteci ile yenen bir yemek olayına bağlı olduğunu reddediyor.¹³⁸ **“Varsa kaseti getirsinler”** diyor. O masada bulunanları tartışmaya çağırıyor. Sabah gazetesinin Ankara temsilciliği bürosunda Savcı **Şalk**'la ve gazetecilerle birlikte o yemeği yemiş mi, yemiş. **“Afiyet, şeker olsun”**. Ancak, operasyonun soruşturma aşamasının en kritik bir aşamasında, operasyonun baş roldeki iki yetkili ve sorumlusunun basın mensuplarıyla bu kadar yakın ilişkiler içinde olmasını - kaldı ki, bu yemekte ya da başka bir yerde operasyon ve soruşturma hakkında konuşmamış olsalar da, hatta bunun kanıtlarını ortaya koysalar da-görev anlayışları, vicdanları ve akılları kabulleniyorsa mesele yok.

Ayrıca, Albay **Ergen**, **“Savcı beyle yemek yemek suç ise, ben bu suçu kaç kez işledim. Komutanım kızmış olabilir belki; ama ben yemek yedim”** demeye getiriyor. İyi de, yemeği Mogan gölü¹³⁹ kıyısında ya da Kızılay'daki bir kebabçıda tek başına Savcı **Şalk**'la yememiş ki. Kendisi de söylüyor, bir gazetenin Ankara temsilcisi bürosunda,¹⁴⁰ gazetecilerle yemiş, muhtemelen yemeği ismarlayan da gazeteciler. Bu arada, komutanlarını da kızdırdığının farkında. Burada keşke **“belki”** kelimesini kullanmasaymış, asker disiplinine hiç uymamış.

Bu konunun yorumuna daha fazla girmeyeceğiz. Çünkü, bu sorunun yanıtını bilse bilse, görev değişikliklerini yapan makam, yani, Jandarma Genel Komutanlığı bilir.

Ancak, burada bir de **“insan davranışı”**na uymayacağı kolayca düşünülebilen görüntüler var. Aynı kitapta, **“Yemek Olayı”** nı veren 18. Bölüm'ü takip eden, o tarihte medyanın haberleştirdiği gibi, **“Jandarma**

¹³⁷ Ankara Kavaklıdere'de iş ve alışveriş merkezi

¹³⁸ Bölüm 18. Gazeteciler “Bilal Çetin, Emin Özgönül ve Ersin Bal'la Yenen Yemek”, sayfa 116

¹³⁹ Ankara'ya 25 km uzaklıkta çevresinde otel ve lokantalar olan göl.

¹⁴⁰ Sabah gazetesinin Ankara temsilciliği bürosu o sırada Karum alışveriş merkezinin üst katında.

Kaçakçılık ve Organize Suçlar Birimi'ne Operasyondan El Çektiriliyor" bölümünden sonra gelen bölümde,¹⁴¹ Albay Ergen'in, atama olayını öğrendikten sonraki yorumlarını da öğreniyoruz. Bu yorumlar, tam anlamıyla bir **"koşullanmışlığı"** gösterdiği için, kitabın bu bölümünden bazı pasajları, okurun, o dönemde ülkemiz kurumlarının ve insanların nasıl bir **"kanıtlar arkadan gelsin mantığı ile her önüne gelen kurumu ve çalışanı suçlayan zihniyet"**, hatta **"tehlike"** ile karşı karşıya olduğunu değerlendirmesi açısından sayfalarımıza aktarıyorum.

"...Lojmana bir telefon gelmişti. Arayan Personel Dairesi Başkanı'ydı. "Hazır olun Bakü'ye gideceksiniz" dedi. "Hayırdır Albayım, ne Bakü'sü, gecenin bu saatinde bu da nereden çıktı?" dedim. "Bilmiyorum, bana sadece size haber vermem için emir verildi" diye yanıtladı. "İyi de nasıl gideceğim? Niçin gideceğim?" dedim. "Herhalde, askeri uçakla gideceksiniz" dedi.

Telefonu kapattı. Bir an Albayımın şaka yaptığını düşünmüştüm. Operasyon devam ediyordu. TEAŞ ve TEDAŞ yönetim kurulu başkan ve üyeleri, Enerji Bakanlığı Müsteşar yardımcıları ve Genel Müdürler kademesi tutuklanmış, sıra soruşturmanın en önemli kısmı olan BOTAŞ'a, yani 'Mavi Akım'a gelmişti. BOTAŞ Genel Müdürü ve yönetim kurulu üyelerini de gözaltına alacak, bu kurumdaki bütün usulsüzlükleri ve yolsuzlukları Türk milletinin önüne serecektik.

Sorgu sırasında, çok kısa sürede sonuç alabileceğimize inanıyorduk. Çünkü, operasyonu başarıya ulaştıracak belge ve bilgiler mevcuttu (!). Mavi Akım formülü 'al ya da öde' devam ettiği sürece Türk halkı ekonomik özgürlüğünü gelecekte kaybedecekti.

BOTAŞ'ı temizleyip Devlet Su İşleri (DSİ)'ne yönelik operasyonu başlatacaktık. Burada (DSİ), yönetim kurulu yoktu. İhalelerin verilme emri doğrudan siyasilere geliyordu (!)

DSİ ile ilgili belgeler, dosyalar gelmeye devam ediyordu. Hatta bir işadamı bana gelerek, 'Komutanım, DSİ ihalelerinden çok korkuyorlar. Burada

¹⁴¹ Bölüm 20, "Önce Bakü, Sonra Tayin ve geride Katanlar", sayfa 125.

yönetim kurulu olmadığından ihaleler **direkt yukarıdan talimatla (!)** veriliyor' diyordu.

Soruşturmada elde edilecek delillerle ve bu delillerden ulaşılabilecek sonuçlarla, ihaleleri talimatla veren siyasilere ulaşılabilecek, böylece siyasileri, dokunulmazlıklarını kaldırtılarak gözaltına alabilecektik. **Siyasilere ulaşıldıktan sonra piramidin tepesi düşecek ve sistem çökecekti.**

Yaptığımız ve yapacağımız her operasyon, Cumhuriyet Savcısı'nın bilgisi dahilindeydi. Zaten hedefimiz; kokuşmuş, yozlaşmış, çürümüş sistemdi. Yoksa, sisteme alet olmuş kişiler birer **'piyon'** du. **Bu sistem devam ettiği sürece, çok kişiler ve olaylar karşımıza çıkacaktı.**

Eğer bir okuyucu olarak operasyonların hedefini bana sorarsanız, **'Beyaz Enerji'nin hedefi, yolsuzluk sistemi savaşıydı.**

'Yolsuzluk savaşçısı', İçişleri eski Bakanı Sadettin Tantan'ın dediği gibi, Beyaz Enerji operasyonunun önünün kesilmesiyle, bir "Beyaz Devrim" yaşama geçiriliyordu. Şuna herkes inansın ki, buna (Beyaz Devrim) engel olanlar, bir gün bu ülkenin gelecek kuşakları ve torunları tarafından 'lânetlenecekler' dir."

Kitaptaki bu, **"Beyaz Devrim"**lere uzanan **"hamasetin doruğu"** sözlerin hemen arkasından **"Mavi Akım"**¹⁴² bölümü geliyordu.

2007 yılının başında kitabının tanıtımı için medyanın karşısına, kitabının basımını üstlenen Kuvayı Milliye derneği genel başkanı **Bekir Öztürk** ve DGM eski savcısı **Talat Şalk**'la birlikte, Jandarma Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi eski başkanı emekli albay sıfatıyla çıkan **Aziz Ergen**, medyaya, **"Yazdıklarının Türk Silahlı Kuvvetlerini bağlamayacağını"** belirtiyor ve devamında:

"Beyaz Enerji'nin ardından Mavi Akım operasyonunun başlayacağı sırada bazı güçlerin devreye girerek önlerini kestiğini" ileri sürüyor ve **"Biz arkamızdakilere güvenmiştik, büyüklerimize güvenmiştik"** diyordu.¹⁴³

¹⁴² Bölüm 21, Mavi Akım, sayfa 128

¹⁴³ "Beyaz Enerjiyi Yalman mı Durdurdu?" Yeni Şafak, İnterpress medya takip merkezi, 07 Şubat 2007. Haberde, Albay Ergen'in, "dönemin Jandarma Genel Komutanı Org.Aytaç Yalman'ı ima ettiği" belirtiliyor. Oysa,

E. J. Albayımız'ın, kesinlikle engellendiği iddiasıyla ilgili olarak komutanlarını bile işin içine katarak söylediklerine bakılırsa, **"Mavi Akım"** projesi **"lânetlenmiş"** projelerin başında gelyordu. Ne var ki, **"Mavi Akım"** projesi, Albay ve onun gibi düşünenerler için **"yolsuzlukların önünün alınması ile kimilerinin büyük mutluluklar yaşayacağı"** başta gelen **"suç abideleri"**nden biri iken, yok yere Yüksek Mahkeme salonlarında **"sanık"** sıfatıyla yargılananlar için **"acılar ve onur kırıcı olaylarla"** dolu yedi yılın sonunda, Yüce Divan'da tüm ayrıntılarıyla **"aklanmanın sembolü"** oluyordu.

Yani, Albay'ın kitabında da özenle vurguladığı **"operasyonu başarıya ulaştıracak, dolayısıyla suçlananları mahkûm ettirecek mevcut belge ve bilgiler"** in hiçbir hukuksal ve yasal değeri olmadığı, **Mavi Akım**'la ilgili tüm iş ve işlemlerin, uluslararası görüşmelerin, anlaşmaların, protokollerin, ek mektupların, **'al ya da öde'** hükümlerinin, hepsinin, ama hepsinin **"T.C. Yasalarına, devletimizin hukukuna, usûl ve teamüllerine uygun olarak üstelik TBMM kararlarıyla, kanunlarla"** yerine getirildiği Yüce Divan'ın, 2007 yılının Temmuz ayının son günlerinde, temyizi olmayan tarihi beraat kararıyla **"onaylanıyor"**du.

Beyaz Enerji operasyonuyla, başlangıçta tek konu ile ülke gündemini oluşturması sağlanan ve operasyon sürecinde çeşitlendirilerek çoğaltılan ve yıllar boyu **"yolsuzluk"** adıyla anılması sağlanan iddialar ve suçlamalar da, aynı **"Mavi Akım"** projesi gibi Yüksek Mahkeme'de oybirliği ile aklandığına göre, emekli albay **Ergen**, özellikle **"ülkemizin 'Enerji' gibi seçkin ve stratejik bir sektörüne, onun kurumlarına, siyasetçi ve bürokrat yöneticilerine ve çalışanlarına yönelik gerçeklerle ilgili olmadığı tüm çıplaklığıyla ortaya çıkmış olan beyanları, yorumları, yakıştırmaları ile bezenmiş durumda"**, kitabevlerinde satıştaki kitabında kullandığı ifadeleri hâlâ savunmayı sürdürecektir midir, yoksa, bir askerın yiğit davranışıyla, artık bir **"tezvirat"¹⁴⁴ belgesi"**nden farksız hale gelen kitabını toplatmayı düşünecek midir?

Jandarma Genel Komutanlığı'nın 16 Şubat 2007 tarihli Basın Bülteni'nde, Mavi Akım projesinde Jandarma'nın rolü, iddia edildiği gibi fiilen görevlendirme olmayıp, DGM Cumhuriyet Başsavcılığı'nca talep edilen bilgi ve belge desteğinin sağlanmasından ibarettir. Dolayısıyla, **Mavi Akım operasyonunun Jandarma tarafından engellendiği yönündeki iddialar gerçekleri yansıtmamaktadır"** denilmektedir.

¹⁴⁴ Kara çalma

Tantan Olayı

O gün¹⁴⁵ Hürriyet gazetesi alanlar bu kez birinci sayfada Başbakan yardımcısı ve ANAP lideri **Mesut Yılmaz** ve koalisyonun ANAP kanadından İçişleri Bakanı **Sadettin Tantan**'ın başbaşa fotoğraflarının kullanıldığı, sekiz sütunda büyük puntolarla "**Şifreli Kıpışma**" manşetiyle karşılaştılar. Bu yeni "**flaş haber**"in alt başlıklarında; ANAP lideri **Yılmaz**, "**ANAP'ı kendi reklamı için kullananlar var**" derken, **Tantan**'ın, "**Kişilere hizmet edeni lânetliyorum**" sözlerine yer veriliyordu. Haber içeriği ise özetle şöyleydi:

"ANAP'taki iç sıkıntı, Mesut Yılmaz'la Sadettin Tantan arasında 'şifreli savaşa' dönüştü. Özellikle, Yılmaz'ın başlattığı bu modaya Tantan da katıldı. Tantan'ın dün söylediği 'Kişi ve kurumların hizmetinde olan idarecileri lânetliyorum' sözü, kulislere Yılmaz'a yanıt olarak algılandı. Yılmaz, 'şifreli' konuşmalarında önce 'statükocuları, mavi ve yeşil giysilileri, savcılar' hedef aldı. Yılmaz'ın son konuşmalarının hedefinin ise Tantan olduğu ileri sürüldü. Yılmaz, Beyaz Enerji operasyonu'nun hedefinden saptırılarak, ANAP'ın yıpratılmaya çalışıldığını, iki hafta boyunca grup toplantılarında dile getirdi.

Yılmaz'ın, 'Yolsuzlukla mücadelede, kendisine halk kahramanlığı isteyenler var' sözleriyle Tantan' kastettiği iddia edildi. Yılmaz, bu sözünün devamında da, 'Belki de Türkiye'de siyaset tarihinde şimdiye kadar hiçbir parti, bizim kadar ihanete uğramadı. Bugün, ANAP içinde hâlâ şahsi hesabı, çıkarı ve kendi reklamı için partimizi kullanmak isteyenler varsa, artık yakamızdan düşsün, yoksa biz düşürmesini biliriz' diyordu.

Tantan ise, bu süre içerisinde parti içindeki tartışmalarda sessiz kalmayı sürdürdü. Tepkisini daha çok parti toplantılarına katılmayarak ya da toplantıları terk ederek gösterdi. Tantan 'şifreli' konuşmasını dün yaptı ve 'İdarecilerin, devletin bizi temsilcisi olarak halkın hizmetinde olmaları gerektiğini' belirterek 'İdareciler, kişi ve kurumların hizmetinde olamazlar, olanları lânetliyorum' dedi.

Tantan, geçen hafta Yılmaz'la tartışıp istifa kararı aldığı yönündeki haberleri yalanlarken, yine kendine özgü üslubu ile; 'İnsanlık tarihi, Nemrut ve

¹⁴⁵ 22 Mayıs 2001

Firavun'un sonunu bilseydi, herhalde hiç hata yapmazdı' dedi... Tantan'ın örneğini bu tartışma ortamında vermesinin anlamı açık: Kimse kendini Tanrı yerine koymasın..."

Bir gün sonra,¹⁴⁶ Sabah gazetesi "**Hain Suçlaması, Sınır Harbinde Son Perde: Basına Kapalı Toplantıda Tantan'a Gözdağı**" başlığı ile ANAP lideri Mesut Yılmaz'ın şu çarpıcı sözlerini yayımlıyordu. "**Partimizin düşmanlarına yardım edenler haindir. Bakanları ben seçerim ve ben görevden alırım.**"

Tantan'ın bu çıkışa yanıtı "**Bizi Hiçbir Güç Yıkamaz**" dı.

Aslında, Tantan olayı, 22 Mayıs'da haberleştirilen "**Şifreli Kapışma**" dan çok önce, Beyaz Enerji operasyonunun gün ışığına çıkarıldığı 2001 yılı başında başlamıştı. ANAP lideri Mesut Yılmaz, kendi partisinden İçişleri Bakanı yaptığı Sadettin Tantan'ın, Beyaz Enerji operasyonuna onay ve destek vermesinden son derece rahatsızdı. Operasyonun soruşturma sürecindeki gelişmeler, ANAP'lı Enerji Bakanı Cumhuriyet Ersümer'e DGM Savcısı Talat Şalk'ın İddianamesinde yer vermesi, bir sanığın ileri sürdüğü, ancak doğrulanmayan "**50 milyon dolar rüşvet**" iddiasının ise doğrudan ANAP'ı hedef alması bardağı taşıran damla olmuştu. Tantan'ın bu olaylarda, tümü medyaya sızdırılan fezlekenin hazırlayıcısı Jandarma ve İddianameyi hazırlayan DGM Savcısı ile koşut görüntüsü, partide ve en başta Genel Başkan Yılmaz'da müthiş rahatsızlık yaratıyordu. Tantan ise, kendi partisinden, partililerin ve özellikle Genel Başkanı'nın, parti aleyhine gün be gün gelişen olaylardan kaynaklanan rahatsızlıklarına duyarsızdı.

ANAP liderinin Mayıs ayında, şifreli gözükse de, doğrudan Tantan'a karşı olduğunu herkesin gördüğü iyice sertleşen beyanlarının nedeni buydu. Tantan ise, operasyon ve soruşturmalar konusunda özellikle Genel Başkanı ile ters düşmeyi önemsemiyor, daha da ileri giderek, o da, soruşturma konusu yapılan ve yapılması sürdürülen konularla Yılmaz'ın ilişkisini ve korumacılığını çağırıştıran imalarda bulunuyor, yolsuzluklar ve kirliliği siyasetle mücadelede kararlı olduğunu her fırsatta dile getirerek, kamuoyuna "**en temiz, en dürüst, en namuslu benim**" mesajları veriyor, bu politikasının tuttuğunu görünce de dozunu artırıyor. Dolayısıyla, geriye kalanlar

¹⁴⁶ 23 Mayıs 2001

“Yolsuzluk yapan, kirli işler çeviren, yetim hakkını götürenler” oluyordu.

Koalisyon hükümetinin Başbakan yardımcısı ve ANAP Genel Başkanı ile aynı partinin İçişleri Bakanı'nın aralarındaki anlaşmazlık bununla da kalmıyor, **Tantan**, başında bulunduğu İçişleri Bakanlığı'ndaki uygulamalarında genellikle Yılmaz'ın vetosuyla karşılaşılıyor, buna karşı çıkıyor, bu durumda, bu iki siyasetçinin aynı parti ve hükümet çatısı altında olmaları giderek olanaksızlaşıyordu.

Aykut Küçükkaya, ilk baskısı AKP iktidarının siyasal erki devralmasından önce Nisan 2002'de yapılan **“Alından Vururlar, Beyaz Enerji Dosyası”** kitabında **Tantan** Olayı'nı geniş bir bölüm olarak ele alıyor. Bu bölümde, **“Mesut Yılmaz'ın, hemen her konuda ters düştüğü Tantan için kurmaylarının 'azledelim' önerilerini 'bu durumun kamuoyunda partisinin aleyhinde kullanılacağı' kaygısıyla geri çevirdiğini, uzun süre Tantan'ın İçişleri Bakanlığı'ndan istifasını beklediğini, bu gerçekleşmeyince, koalisyon ortaklarının da onayını alarak kabinde değişiklik operasyonuna giriştiğini, Tantan'ın görevden alınmasına karşı olan Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in, Ecevit'in devreye girerek “ hükümetin istifa edebileceği” baskısı sonucunda Kararnameyi imzaladığını, Tantan'ın Devlet Bakanlığı'na atandığını, böylece, Yılmaz'ın, Beyaz Enerji operasyonunun ardından kamuoyu önünde ‘örtülü bir savaş’ yaşadığı Tantan'ı İçişleri Bakanlığı'ndan uzaklaştırma operasyonunu büyük bir başarıyla sonuçlandırdığını, ancak, Tantan'ın, bir gün sonra 06 Haziran 2001'de hem Bakanlıktan, hem de ANAP üyeliğinden istifa ettiğini kamuoyuna açıkladığını”** ayrıntılarına girerek anlatıyor.

Küçükkaya, kitabının **“Tantan Depremi”** başlıklı bölümünü, **Sadettin Tantan**'ın İçişleri Bakanlığı görevinden ayrılmadan yedi ay önce, 30 Ekim 2000'de Boğaziçi Üniversitesi'nde yaptığı bir konuşmanın son cümlesiyle bitiriyor.

“...Bu akbaba sürüsüne karşı azim ve kararlılık içindeyiz...”¹⁴⁷

Konuşmanın baş tarafını tahmin etmek hiç güç değil. **“Siyasette ve bürokraside, yolsuzlukların kökünü kurutacağı”** iddiasıyla işe başlayan

¹⁴⁷ Bölüm 4. Tantan Depremi, sayfa 119-133

günümüz siyasal erki döneminde yolsuzlukların dik alâsı yapıyor. Üstelik, günümüzdekiler **Tantan** ve **Tantan** gibi düşünenlerin yolsuzluk mantalitelere çok daha yakın, çok daha organize gözüküyor. Ama, günümüzde, ne bir dönemin genelleştirilen “**yolsuzluk**” operasyonlarının “**şahin**” İçişleri Bakanı **Tantan**’ın, ne günümüzdeki İçişleri Bakanları’nın, ne de kamuoyu oluşturmakta yetenekli medyanın büyük bölümünün “**gık**”ı çıkıyor. Kendisi dahil, hiç kimse, günümüzde neredeyse dünya atmosferini aşacak boyutlara ulaşan saklı ve açık organize “**yolsuzluklar**”a karşı, bir zamanların “**Tantan misyonu**”nu üstlenmeyi düşünmüyor. Düşünenler ise soluğu içeride alıyor.

Beyaz Enerji operasyonu sürecinde **Tantan** ve onun gibi düşünenler, en kısa tanımıyla, Türkiye’yi “**Kirli siyasetin ve bürokrasinin koruması altında yolsuzluk ekonomisinin cenneti**” olarak ilan etmeyi görev edinmişler ve bu genellemelerinin **kurbanlarını** oluşturmak için var güçleriyle çalışmışlar, siyasal ömürleri yetmeyince bu görevlerini devralmaya hazır yeni siyasal kadrolar, öncelikle kendilerinden önceki Enerji Bakanlarını Yüce Divan’a gönderme onurunu kimseye bırakmamışlardır.

Beyaz Enerji operasyonundan yedi yıl sonra iki Enerji eski Bakanı Yüce Divan’da üzerlerine atılı onlarca suçlamadan “**aklanmış**” bulunuyorlar. Bu Bakanlar, bugün de DYP ile birleşmişseler de ANAP’lıdır. Bir dönemin ANAP’lı İçişleri Bakanı’nın, bir dönemdeki tutum ve davranışlarının bugün değişip değişmediğini, hatta pişmanlığa dönüşüp dönüşmediğini bilmediğimiz duygularının, “**Akbaba sürüsü**” mantalitesinin ve de inadının, kendisi gibi aynı “**hizmet**” amacıyla yola çıkmış olan siyaset yoldaşlarına çektirdikleri acılara bakın. Değer miydi? Hangi ülke sorunu çözümlendi? Anlamadan, dinlemeden, geçerli ve yeterli kanıtlar önüne gelmeden, emin olmadan, koşullanarak yapılan her eylemden beklenecek vicdanları burkan sonuçtur bu.

Operasyonda Sona Doğru

Aylar önce, Jandarma'ya yapılan birtakım ihbarlara dayalı olarak telefon dinlemeleri ile desteklenen hazırlık çalışmaları sonucunda, 2001 yılının hemen başında kamuoyunun önüne getirilen “**Beyaz Enerji**” operasyonu, başlangıçta Enerji Bakanlığı'nın ilgili kuruluştaki bir KİT olan TEAŞ yönetiminin bir ihalesiyle¹⁴⁸ ilgiliydi. Medyaya yansıtılanlara göre, TEAŞ bünyesindeki bu ihaleyle ilgili olarak Enerji Bakanlığı Teftiş Kurulu'nun Bakan Onay'ı ile soruşturması söz konusu olmuştu. Bu soruşturma sonucunda kusurlu görülen TEAŞ üst yöneticileri hakkında açılması gereken davaların zamanında açılmadığı ve yasalarda öngörülen zaman aşımı süresinin sınırına geldiği iddia ediliyordu. Dosyayı savsaklama konusunda ise hem Bakanlık, hem de TEAŞ yönetimi suçlanıyordu.

Böylece, gerek TEAŞ'ın başındaki Bakanlığın Enerji Bakanlığı olduğu, gerekse soruşturma dosyasının sonuçlandırılmaması konusu içinde Enerji Bakanı'nın da bulunduğu gerekçesiyle, daha işin başında Enerji Bakanlığı, “**Beyaz Enerji**” operasyonunun içine çekiliyordu. Böylece, soruşturma sürecine geçildiğinde, soruşturma kapsamına, sadece TEAŞ'ın değil, Enerji Bakanlığı'nın henüz kağıt üzerinde ya da gerçekleştirilmiş neredeyse tüm projelerinin alınacağı kısa sürede ortaya çıkıyor ve öyle de oluyordu.

Bu saptamamızı doğrulayan bir medya yorumunu özet olarak buraya alalım.¹⁴⁹

“Konya-Yeşilhisar ihalesi, geçen yıl 1,6 katrilyon lira bütçesi olan ve yaklaşık 900 trilyon yatırım bütçesi olan TEAŞ projeleri içinde devrede kulak gibi. Hele enerji projelerini, kredili işler, Yap-İşlet'ler, Yap-İşlet-Devret'ler, yüzerler, mobiller, nükleerler, boru hatları, petrol, gaz, elektrik anlaşmaları düşünüldüğünde onlarca milyar dolarlık işlerden bahsediyoruz demektir.

Öncelikle şunu sormak lazım: Konya-Yeşilhisar kimin tercihi? Temizlenme neden böylesine birkaç trilyonluk küçücük bir projeden başladı?

...Sonuç olarak, düğmeye kimin bastığı bir yana işin kapsamının

¹⁴⁸ Konya-Yeşilhisar Enerji İletim Tesisi

¹⁴⁹ Dünya gazetesi Açık-Karşı Açık köşesi: “Kötü Bir başlangıç, İyi Sonuç Doğurur mu?”, Levent Akbay, 19 Ocak 2001

Konya-Yeşilhisar ile sınırlı olmadığı netleşti. Şimdi Mavi Akım'dan Nükleer'e kadar uzanan bir soruşturma ölçüsünden söz ediliyor...

Peki, Konya-Yeşilhisar nereden çıktı? Niçin Konya-Yeşilhisar?”

Ankara DGM savcısı, “Beyaz Enerji” İddianamesini 24 Nisan 2001'de tamamladı ve 14 sanık hakkında dava açtı.

Yargı aşamasında, Mayıs'ı izleyen aylarda beklenmedik gelişmeler meydana geldiğini görüyoruz. **Beyaz Enerji** operasyonuna dayalı davalar ikiye bölündü ve bir bölümü DGM kapsamından çıkarılarak Ağırceza Mahkemesine aktarıldı. Sanıkların, “çete” suçundan ilk duruşması 05 Haziran 2001'de Ankara 1 No.lu DGM'nde yapıldı. Ankara 4. Ağırceza Mahkemesi ise görevsizlik kararı aldı. Ancak, Yargıtay, 4. Ağırceza'nın görevli olduğuna karar verdi.

Bu arada Türk Ceza Kanunu (TCK)'nda değişiklik yapılırca tüm “Beyaz Enerji” davaları Ağırceza Mahkemelerinde görülmeye başlandı.

Davaların Ankara 4. Ağırceza Mahkemesi'nde, **29 Kasım 2001** günkü duruşmasında TEAŞ ve Enerji Bakanlığı üst düzey bürokratlarından ve iş yaşamında “Görevi kötüye kullanma, rüşvet alıp verme ve ihaleye fesat karıştırma” ile suçlanan 24 kişiden tutuklu kalmış olan üç kişi de tahliye edildi. Son tahliye olanlar, operasyonun ilk aşamasında gözaltına alınmış olan biri eski Devlet Bakanı TEAŞ yönetim kurulu üyesi ile TEAŞ Genel Müdürü ve yardımcısıydı.¹⁵⁰

“Alnından Vururlar, Beyaz Enerji Dosyası” kitabında **Aykut Küçük**kaya, **Beyaz Enerji** davalarındaki tahliyelere sevinenlerin başında **Mesut Yılmaz** ve **Cumhur Ersümer**'in geldiğini ileri sürüyor ve özellikle **Ersümer**'in “**Yargı normale döndü**” sözlerine vurgu yaparak “**Ersümer'e göre, o zaman yargı aylardır anormaldi...**” diyor.¹⁵¹

Olaylara ve olayların gelişmesine, araştırma zahmetine katlanmadan önyargıyla bakan bir gazetecinin anlaması olanaksız olan da bu olmalı. Oysa, zamanının birazını suçlamaların “yeterli ve geçerli kanıtları”nı

¹⁵⁰ Bırsel Sönmez, Muzaffer Selvi ve Ünal Peker

¹⁵¹ Bölüm: “Çete Suçları Ağırceza'ya”, sayfa 162-164

araştırmaya ayırma dönemin TEAŞ (Türkiye Elektrik Üretim, İletim A.Ş.) isimli KİT'inin Enerji Bakanlığı'nın **“bağlı”** kuruluşu olmadığını, dolayısıyla tüm karar ve uygulamalarının TEAŞ yönetim kurulunun inisiyatifinde olduğunu, yasal ya da başka bir biçimde Enerji Bakanlığı'ndan talimat ve onay alma durumunda bulunmadığını, Enerji Bakanlığı ile ilişkilerinin **“ilgili”** düzeyde olduğunu, TEAŞ üst düzey bürokratları ile Enerji Bakanlığı üst düzey bürokratlarının birbirine karıştırılmaması gerektiğini, özellikle Enerji Bakanlığı üst düzey bürokratlarına yönelik suçlamaların **“hiçbir geçerli ve yeterli kanıtı dayanmadığını”**, ortada Enerji Bakanlığı üst düzey bürokratları ve Enerji Bakanı hakkında hiçbir **“maddi delil”** bulunmadığını, kimilerinin, hangi niyetle ya da hangi koşullarda ürettiği araştırılmadan ortaya atılan iddiaların, operasyon ve soruşturma yetkililerince **“geçerli ve yeterli kanıtlar”**a bağlanmaya gerek görülmeden kullanıldığını, dolayısıyla, dönemin Başbakan yardımcısı ve Enerji Bakanının¹⁵² mahkemenin özellikle Enerji Bakanlığı üst düzey bürokratlarına ilişkin hukuka uygun kararlarına olumlu tepkilerinde ne denli haklı olduklarını görebilecekti.

Ancak, o da, diğer hemen bütün medya çalışanları gibi, gerçeklerin ortaya çıkarılabilmesi için yedi uzun yıl beklemeyi **“normal”** görüyor ve sadece bizim adalete güven duygularımızla tahmin ettiğimiz gibi, yedi yıl sonra Yüksek Mahkeme'de, neyin **“normal”**, neyin **“anormal”** olduğu ortaya çıkıyordu. Ancak, aradan yedi yıl geçmesi gerekmişti, gerçeklere ulaşılabilmesi için bu, insan yaşamında çok uzun bir süreydi.

Gazeteci **Küçükkaya** kitabında, “Tahliyelerle birlikte, **‘operasyonun faturasının Beyaz Enerji soruşturmasını yürütenlere kesildiği’** gerçeğinin ortaya çıktığını” da söylüyor.¹⁵³

Ya nereye çıkması beklenirdi? Kaldı ki, **operasyonun faturası Beyaz Enerji soruşturmasını yürütenlere kesilse ne değiştirdi? Sadece söylemde kalırdı.** Ülkemizde, **geçerli ve yeterli kanıtlarını ortaya koymadan** insanlara aileleriyle birlikte yıllar boyu acı çektirme, kurumları karalama sonuçları doğuran bu denli hataları yapanlara, bırakınız hesap sorulmasını, dün de bugün de en küçük bir yaptırım uygulandığı görülmüş duyulmuş mudur?

¹⁵² Mesut Yılmaz ve Cumhur Ersümer

¹⁵³ sayfa 164

Öte yandan DGM'den aktarılan “Beyaz Enerji” operasyonu orijinal davalar, Ağırceza Mahkemeleri'nde sona ermemiştir ve 2007 yılı sonuna gelindiğinde de devam ediyordu. Bu davalara başka davalar da eklenmişti. Üstelik, “Beyaz Enerji” operasyonunun ilk aşamasındaki TEAŞ ve Enerji Bakanlığı üst düzey bürokratlarının birbirleriyle ilgisi olmayan davaları aynı davada birleştirilerek, özellikle Enerji Bakanlığı üst düzey bürokratlarıyla ilgili davanın yargılama sürecinin yedi yıl öteye taşınmasında sakınca görülmemiştir.

TEAŞ ve Enerji Bakanlığı üst düzey bürokratlarının 12 Temmuz 2002'deki “Karar” duruşmasından 22 ceza, 2 beraat çıktı. TEAŞ'ın 29 Kasım 2001'de tahliye edilmiş olan üç yöneticisi, ağır hapis ve para cezalarına mahkûm olarak yeniden tutuklanıp cezaevine konuldular ve iki yıl kadar içeride kaldılar.

Yargıtay, özellikle Bilirkişi incelemesi yapılmadığı gerekçesiyle Ağırceza kararlarını bozdu. Bilirkişi incelemeleri ise itirazlar sonucu birden fazla yapıldı. İlk Bilirkişi Raporu TMMOB'nin¹⁵⁴ listesini verdiği bilirkişilerden seçildi. Bu bilirkişiler, doğal olarak “*enerji sektöründe tanımlandığı gibi bir planlama anlayışının imkânsız hale getirildiği*” gibi klişeleşmiş ifadeleriyle Enerji Bakanlığı'nı kusurlu buldular. Tabii, bu yanlı Bilirkişi Raporu'na itiraz edildi.

2004 yılı sonuna doğru da iki Enerji eski Bakanı'nın Yüce Divan davaları başlıyor ve yaklaşık 2 yıl 9 ay devam ediyordu. Böylece, Enerji Sektörü'nde sonuçlanan davalar arasına, Yüce Divan'da yargılanan Enerji Bakanları'nı üzerlerine atılı hemen tüm suçlamalardan sonunda aklayan bu ortak dava da katılıyordu.

¹⁵⁴ Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

Beyaz Enerji Editörü

“Alnından Vururlar, Beyaz Enerji Dosyası” kitabında verilen kısa özgeçmişinde Cumhuriyet gazetesindeki görevi **haber editörü** olarak geçen **Aykut Küçükakaya'nın**, Türkiye'de “Beyaz Enerji” operasyonu ile 2001 yılı başında başlatılan sürecin “**editörlüğü**”nü de kimselere kaptırmayacağını anlıyoruz. Kitabımızı yazarken, bu kez “**Rüşvetin Deşifresi**” adını verdiği kitabının piyasaya çıktığını gördük (Ekim 2007). Değişen bir şey yok, önceki kitabının (Nisan 2002) yeni bir kopyası.

Ancak değişen bir şeyler var. Son kitabının sonlarında,¹⁵⁵ “**Yüce Divan'a Giden Süreç**” ten de söz ediliyor. Bu kitabın da hedefi olan Enerji eski Bakanı'nın¹⁵⁶ Yüce Divan'da 18 suçlamadan beraat ettiğini, iki konuda dava erteleme, bir konuda, yine ertelenen ceza aldığını belirtiyor. Bakan'ın ertelenen cezasının da **Esenboğa Mobil Santrali** ile ilgili olduğunu özellikle kaydediyor.

Kaydediyor da, burada asıl vurgulanması gereken, Yüce Divan'ın Enerji Bakanı hakkında verdiği, (18 değil) **19 beraat + 2 kesin hükme bağlanmanın ertelenmesi, sadece, o da ertelenen 1 ceza ile beraat/ceza oranının 21'e 1 olduğu**, erteleme kararlarının hiçbirinde “**menfaat temini, rüşvet, irtikap, zimmet, ihaleye fesat karıştırmak, mal varlığında haksız artış**” gibi “**ağır yolsuzluk**” suçlamalarının Yüce Divan tarafından kabul edilmediği¹⁵⁷ gerçekleri göz ardı edilip, Bakan'ın karardan sonraki beyanları ve 10. Cumhurbaşkanı'nın¹⁵⁸ söylediği ileri sürülen bir söz de işin içine katılarak, “**Olacak şey değil!**” “**Başka ne söylenebilir ki! Hadi ertelenen hapis cezasından, affa uğrayan suçlamalardan vazgeçtik. Yüce Divan'ın verdiği, iki yıllık memuriyetten men cezası ne olacaktı!**” ifadeleriyle, bu olayda işin başından beri sergilenen “**önyargılar**” deşifre ediliyor.

“**Deşifre**”nin Türkçe Sözlük'deki karşılığı; “**gizli çözülmüş, içeriği bilinir olmuş, açıklanmış**”, “**deşifre etmek**”in karşılığı; “**bir şifreyi ya da güç bir yazıyı çözmek, anlamak**” olarak veriliyor.

¹⁵⁵ sayfa 226-229

¹⁵⁶ Cumhur Ersümer

¹⁵⁷ Bölüm XI, “Yüce Divan'da Son Perde” bölümüne bakınız.

¹⁵⁸ Ahmet Necdet Sezer

Kitaplarında açıkça hedefe koyduğu Enerji Bakanı ve bir dönem bu Bakanın temsil ettiği kamu Enerji Yönetimi, Yüce Divan'da **22** ayrı suçlama konusunun **19**'undan, **Küçükkaya**'nın da yazdığı gibi, **çoğunluğu (15 suçlama)** 11 Yüksek Yargıcın “**oybirliği**” ile olmak üzere “**aklanmış**” diğer üç suçlama için de Yüksek Mahkeme'ce “**erteleme**” kararı verilmiştir. Yasalar çerçevesinde, yine **Küçükkaya**'nın ifadesi olan “**affa uğramak**”, bu ülkenin yürürlükteki yasaları çerçevesinde “**davanın kesin hükme bağlanmasının, zaman aşımı süresinin sonuna kadar ertelenmesidir.**” Bakan'ın davasını ertelleyen yasa, Bakan için özellikle çıkarılmış bir yasa değildir, bu ülkede yaşayan herkese aynı yasa uygulanmaktadır.

Siz, hakkında bu aykırı nitelermelere başvurduğunuz kişinin, tüm dava konularının esasını oluşturan **19** ayrı suçlamadan “**aklanmış**” olduğunu göz ardı edeceksiniz, Esenboğa Mobil santrali gibi, “**mobil**” niteliğinden de anlaşılan, acil durumlar için özel sektör tarafından tüm yatırım finansmanı karşılanarak kısa sürede kurulan ve işletilen, dolayısıyla tümüyle özel sektör malı olan küçük kapasiteli bir elektrik üretim (mobil dizel-jeneratör) grubundan ibaret bir projenin, üstelik, Bakanlık tarafından değil, onun ilgili bir kuruluşu olan **TEAŞ**'in yasal yetki ve sorumluluğunda bu kurum tarafından yapılmış ihalesinde, özel şirketlerin anlaşması sonucu gerçekleşmiş olan devir olayında, hiçbir **kamu finansmanı, yatırımı**, dolayısıyla **zararı** söz konusu olmadığı halde, Bakan sorumlu görülerek takdir edilen ve ertelenen bir cezayı kaleminize dolayacaksınız. Bunun, **önyargı**'ya dayanan, kişi vicdanında onaylanması mümkün olmayan etik dışı bir davranış olduğunu düşünmemek olanaklı mı?

Ben olsam, işin başında **Küçükkaya**'ya, aslında bir okyanus kadar engin “**Enerji**” konularının derinliğine nüfuz etmeden, bu tür konulara girerek yazmamasını tavsiye ederdim. Çünkü, derinliğine giremediği, aşına olmadığı konularda yazmak, burada olduğu gibi, “**ahkâm kesmekle**” eşdeğerdir. Bu davranış biçimi, bu tür işlere soyunanları, özellikle konuların içinde olanlar, dolayısıyla kamuoyu karşısında “**zor**” duruma düşürür. Yüzme bilmeden açık denizde denize girmek gibi bir şey.

Şimdi “**neyin bilinmesi**” gerekiyor konusuna gelemim. Yazdıklarından anladığımıza göre, **Küçükkaya**, Yüce Divan'ın **27 Temmuz 2007** sonuç/hüküm kararlarını göz atıp bir kenara koymuştur. Belki de,

yayımlandığında **“Karar Gerekçeleri”**ne göz atmaya dahi gerek görmeyecektir. Oysa, bu önemli belgelerden o sırada ulaşabildiği sadece kısa hüküm kararını doğru dürüst okusa ve değerlendirse, belki de bu son kitabını yayınlamaktan vazgeçecek, hatta basımında ise basımını durduracaktı.

Konumuz olan Enerji eski Bakanı'nın, Yüce Divan'ın **27 Temmuz 2007** tarihli Karar Tutanağı (Hüküm Bölümü)'nde yer alan **15** suçlama için, Yüce Divan'ın **11** Yüksek Yargıcı'nın, **“Bakana fiilleriyle ilgili olarak yüklenen suçların yasal unsurlarının oluşmadığı”** gerekçesiyle **Oybirliği** ile **Beraat** kararı verdikleri yazılıdır. Bu **15** madde, **Beyaz Enerji** operasyonundan beri, hatta ondan daha da önce ülke Enerji yönetimine, bu kapsamda Enerji bürokratlarına ve Bakan'ına yüklenmeye çalışılan tüm suçlamaların özeti'dir.

- Yüce Divan'ın **27 Temmuz 2007** kararlarının **2.** maddesi, öteden beri yoğun bir çaba ile Enerji Bakanlığı'na atılan suçların temelini oluşturmaktadır. Bu maddede, **“İhtiyaç yokken, yüksek tarife ile bağitlanan sözleşmeleri gerçekleştirerek, elektrik santralleri için al ya da öde şartlı doğalgaz bağlantıları yapmak ve planlama ile ilgili Anayasal kurumların bilimsel verilerle ortaya koydukları önerileri dikkate almamak”** fiili ve suçlaması tanımlanmaktadır.

Özellikle bu madde, **“oybirliği”** ile **“beraat”**le sonuçlandırıldığına göre, Enerji Bakanlığı'na yönelik bu temel suçlamayı oluşturan;

- **İhtiyaç yokken, yüksek tarife ile bağitlanan sözleşmeler yapmak,**
 - **Elektrik santrali kurmak için “al ya da öde” koşullu doğalgaz bağlantıları yapmak,**
 - **Planlama ile ilgili olarak Anayasal kurumların verilerini, önerilerini dikkate almamak,**
- iddia ve suçlamaları, baştan sona **“hayal ürünü”** sınıfına girmektedir.

Davada büyük çoğunluğu **beraat**'le sonuçlanan, yukarıdaki temel iddia ve suçlama kapsamındaki diğer tüm iddia ve suçlamalar da **“gerçek dışı”** olarak tescil edilmiş bulunmaktadır.

Çünkü, yerleşik hukuk sistemimize ve Yüce Divan'ın bu doğrultudaki kısa hüküm kararı ve Gerekçeli Kararı'na göre, **bu suçların işlendiğini gösteren yasal unsurlar oluşmamıştır**, diğer bir anlatımla, atılı suçları kanıtlayacak, hukuken kabul görececek **“geçerli ve yeterli hiçbir kanıt belge”** bulunmamaktadır.

Küçükkaya ise, bu kez adında **“Rüşvet”** ve **“Deşifre”** sözcüklerini birlikte kullandığı son kitabında, bütün bu **“hayal ürünü”** iddiaları, **“Beyaz Enerji”** operasyonundan tam yedi yıl sonra mikrodalga fırında yeniden ısıtıp kamuoyunun önüne çıkabilmiştir. Yine de, Yüce Divan'ın kesinleşmiş, temyizi olanaksız kararlarını, bu kez ortada **“şifresi çözülecek”** bir şeyler kalmış gibi göstermeye yöneliyor ve Bakan üzerine **geçerli ve yeterli kanıt olmadan**, ancak ustalıkla atılı iddiaların temelini oluşturan suç isnatlarına dayalı **15’inde**, Yüce Divan'ın on bir yüksek yargıcının **“oybirliği”** ile olmak üzere tam **19 “beraat”** kararını görmezden gelerek ihalesi, Bakanlığın değil doğrudan TEAŞ'ın yetki ve sorumluluğunda olan Esenboğa Mobil Santrali isimli küçük kapasiteli bir dizel-jeneratör ünitesinden oluşan tali bir özel sektör projesiyle ilgili olarak Yüksek Mahkeme'ce takdir edilen ve ertelenen cezaya odaklanıyor. Bu odaklanmayı en açık anlatan paragrafı, **“Eski Enerji Bakanı Ersümer, Esenboğa havalimanı (santralin havalimanıyla mülkiyet ilişkisi yoktur-TD) Mobil santral ihalesinde suçlu bulundu. Çakan ise tüm suçlamalardan beraat etti”** biçimindedir.

Küçükkaya, 200 küsür sayfalık kitabında, eski Jandarma subaylarının katkılarını ön plana çıkarıyor. Bu subaylardan biri zaten, **Küçükkaya'nın** kitabına aldıklarını kendisi kitaplaştırmıştı. Konuların önemli kısmı da **Küçükkaya'nın** 2002 basımlı **“Beyaz Enerji Dosyası”** kitabında yer alıyor. O zaman sormak gerekmiyor mu? Bunca **beraat'ten** sonra, bunca yıl sonra niyet nedir, **geçerli ve yeterli kanıtlar** nerededir, **geçerli ve yeterli kanıtları verilemeyen** iddialar kitap üzerine kitaplarla yinelenerek ne yapılmak, nereye varılmak istenmektedir?

Kamuoyuna, hâlâ, **“Bu ülkeyi yolsuzluklardan korumak ve temizlemek için ben de varım”** mesajı vermek için mi? Bu **“ülkeyi yolsuzluklardan koruma ve temizleme görevi”**ne, bir dönem, olayların kahramanları olan subaylar ve savcılar **“cansiperane”** soyunmuşlardı. Biri, **“Bu olay PKK**

kadar önemlidir”, diğeri, “Ben özgürüm, engellenmezse, sonuna kadar gideceğim” diyordu. Hatta, bu amaçla **“Beyaz Kuvvetler”** kurulduğu bile müjdeleniyordu. Şimdi, eski savcılara, emekli subaylara destek olarak gazetecilerin ün getiren bu kitap işine sarıldıklarını mı düşünmeliydik?

Düşünebiliyor musunuz? Türkiye’de kamu Enerji yönetimi, 90’lı yılların sonlarına doğru başlatılan sıkı bir **“kampanya”** ile önce **“plansızlık”** ve plansızlıktan ileri geldiği ileri sürülen **“kamu zararları”**, daha sonra **“Beyaz Enerji”** operasyonu adı takılan ve aslında TEAŞ’daki münferit bir ihale olayının ihbarlar ve telefon dinlemeleri ile ortaya çıkarılan soruşturması bahane edilerek bir **“yolsuzluk büyük hedefi”** haline getiriliyor.

“Yüce adaleti” tüm kurallarıyla işletme azmindeki Savcıların ve Yargıçların hâlâ çoğunlukta olduğu ülkemizde, yasal dayanakları olmadığı önünde sonunda ortaya çıkacak olan bu **“büyük hedef”**in üzerine atlayanların **“hüsrana”** uğraması kaçınılmazdı. Ancak bunun için, **Beyaz Enerji**’den itibaren yedi uzun yılın geçmesi gerekmiştir. Özellikle hedefe konulan Enerji Bakanları’nın, bu yedi yıl boyunca üretilen onlarca suçlamadan Yüce Divan’dan **“aklanarak”** çıkması, ülkemizde hâlâ varlığını koruyan **“Yüce adalet”** sayesinde.

Çünkü, **“Yüce adalet”, “varsayımlar”**a, **“senaryo”**lara göre değil, **“geçerli ve yeterli kanıt belgeler”**e dayalı olarak karar vermektedir.

Ve Yüce Divan’ın, Enerji Bakanları’na yüklenen tüm suçları, dolayısıyla Bakanları **“aklama”** kararları tarihi **27 Temmuz 2007, Küçükkkaya**’nın **“Deşifre”** edeceğini söylediği, hemen aynı suçlamaları yineleyen son kitabının ilk baskısının yayın tarihi ise bundan üç ay sonraki bir tarih olan **Ekim 2007**’dir.

Şimdi, asla yadsınamayacak iki gerçekten söz edelim:

1. Kitabımızda ayrıntılarıyla verilen ve Yüce Divan sürecinde Bakanlara atılan onlarca suçun Yüce Divan tarafından **“yeterli ve geçerli kanıtları”**nın ortaya çıkartılması, Yüce Divan üyesi on bir Yüksek Yargıcın **“beraat”** kararlarına temel olmuştur.

2. Bu demektir ki, **Beyaz Enerji** operasyonu öncesi ve sonrası ortaya atılan, **TEAŞ**'ta belli üst düzey bürokratlarla ilgili "**maddi delillere**" dayalı olduğu ileri sürülen bir münferit ve kişisel olay dışında Enerji Bakanları ve bu Bakanlığın üst düzey bürokratları, dolayısıyla bir dönemin Türkiye kamu Enerji yönetimi üzerine atılan tüm iddialar ve suçlamalar "**yeterli ve geçerli kanıt belgeler**"e dayanmamaktadır. Aksine, Yüce Divan'ın ortaya çıkardığı "**yeterli ve geçerli kanıt belgeler**", suçlanarak yargılanan Enerji Bakanlarını ve bürokratlarını uygulamalarında haklı ve yasalara uygun hareket ettikleri sonucunu çıkaran belgelerdir. Buna göre, risk alarak Türkiye'yi enerjisiz kalmaktan kurtaranlar olarak onların **cezalandırılması değil, ödüllendirilmesi** gerekiyor.

Küçükkaya'nın, özellikle "**rüşvet**" ve "**deşifre**" sözcükleri üzerine inşa edilmiş olan son kitabı, basında söz konusu dönemde iptal edilen sondan bir önceki Nükleer Santral ihalesi öne çıkarılarak tanıtıldı. Oysa, 250 sayfalık kitapta nükleer santral ihalesine ayrılan bölüm, sadece 10 sayfadan ibarettir ve o da, yıllarca önce söylenip yazılmış, hiçbir **geçerli ve yeterli kanıt** dayandırmayan, dolayısıyla bugüne kadar suç olarak değerlendirilmemiş olan iddiaların tekrarından ibarettir. Nükleer Santral ihalesine katılan bir şirket tarafından bir siyasal partiye milyonlarca dolar rüşvet verildiği söylentisi yedi yıl sonra bir kez daha kamuoyu gündemine taşınıyor.

Burada öteden beri uygulanan taktik, Nükleer konusunu araştırmak için dönemin DGM Savcısı ve Jandarma yetkilisinin Nükleer rüşvet delillerini elde etmek için Nükleer şirketin bulunduğu ülkeye gitme taleplerinin kabul edilmemesi ön plana çıkarılarak, "**Bakın görüyor musunuz, yurtdışındaki önemli bilgi ve belgelere ulaşılması nasıl engelleniyor?**" diyebilmek. Sanki, o ülkeye gidebilseler, hayal ettikleri belgeleri ele geçirebileceklermiş gibi. Elhak, bunu da, kendileri gibi düşünmeyi ve davranmayı yeğleyen basın sayesinde çok mükemmel başarıyorlar. Aşağıda verdiğimiz bu konudaki orijinal haber, bu gözlemimizde ne kadar haklı olduğumuzu açıkça gösteriyor.¹⁵⁹

*"Kamuoyunda 2001 yılındaki **Beyaz Enerji** operasyonu'nda düğmeye basan askeri yetkili olarak tanınan emekli albay **Aziz Ergen**, gazetemiz muhabiri **Aykut Küçükkaya'nın** kaleme aldığı ve bugün piyasaya çıkacak '**Rüşvetin**"*

¹⁵⁹ Haber: "Akkuyu İhalesi: Rüşvetin Belgesi Soruşturulamadı", Cumhuriyet gazetesi, 07 Kasım 2007

Deşifresi' adlı kitapta, 2000 yılında iptal edilen Akkuyu Nükleer Santral ihalesiyle ilgili önemli açıklamalar yaptı.

Yolsuzlukları ortaya çıkaran emekli albaylarla yapılan röportajlara yer verilen kitapta, Akkuyu Nükleer Santral ihalesiyle ilgili olarak önemli bir diyalog yer alıyor. TBMM'nde Nükleer santral kurulması için gerekli yasa çalışmalarının hız kazandığı bir dönemde, **Ergen'in** açıklamaları dikkat çekiyor. **Küçükaya'nın** kitabında yer verdiği söz konusu bölüm kısaca şöyle: 'Savcılık bilgisi dahilinde İçişleri Bakanlığı kanalıyla Dışişleri Bakanlığı'na bir yazı yazıldı. **Şalk ve Ergen**, o ülkenin yetkililerinden görüşme için randevu almıştı...Ancak o görüşme hiç yapılamadı!..Gizli bir el alınan randevuyu iptal etmiş; **Ergen ve Şalk'ın** yurtdışındaki önemli bilgi ve belgelere ulaşmasını engellemiştir' ...Aradan tam altı yıl geçti...Emekli Albay **Aziz Ergen'e** telefonla ulaşıyorum...Ve soruyorum:

- Rüşvetin belgeleri hangi ülkedeydi?

Albay **Ergen'in** verdiği yanıtla irkiliyorum:

- Aykut bey, o ülkeyi bilmek sizi riske sokar!...

Ergen, altı yıl önce görüşmelerine izin verilmediği için delillere ulaşamamıştı. Altı yıl sonra bana şunları söylüyordu.

- Yine de yazın, gündeme getirin. O ülkeye bu kez başka birileri de gitmeyi denesin!...

Operasyon başladıktan dört ay sonra görevden el çektirilen **Ergen**, o tarihte **AKP hükümetinin** işbaşında olmadığını, bu dosyanın yeniden açılabileceğini sözlerine ekledi."

Küçükaya'nın son kitabını okuyanlar farkındadır, Albay **Ergen'in** "**bilmek seni riske sokar**" ifadesindeki ülke'nin **Kanada**, şirketin de **AECL** (Atomik Enerji şirketi) olduğu kitapta, bir dergiden alıntı gösterilip açıkça belirtilmiştir.¹⁶⁰ **Küçükaya**, her türlü riske girmeyi göze almış olmalı. Belki, 2001 yılının başındaki, artık aşına olduğumuz hırsından, Yüksek Yargı'da

verilen bunca **aklama** kararına rağmen hiçbir şey kaybetmediği görülen albay Ergen'in istediği olur, Kanada'ya başka birileri de, **“yolsuzlukları yok etmeyi, hortumları kesmeyi vadeden, ancak, yolsuzlukların, hortumlamaların önüne geçemediği gibi, bu ülke insanını yolsuzlukların ve hortumlamaların kolektifleriyle, katmerlileriyle tanıştıran”** şimdi, ifadelerine yansıyan özlemlerine uygun olarak işbaşında bulunan siyasal yönetim (AKP) tarafından gönderilir, o, iştiyakla beklenen çok önemli deliller 10 küsur yıl sonra ülkemize getirilir (!)

Bu son olaydan sonra **“Vallahi, bu kadarına da pes!”** demenin bile yeterli olmayacağını düşünüyorum.

Küçükkaya'nın “rüşvetli, şifreli” son kitabını da dikkatle okudum. Çözülen hiçbir **“şifre”**, yazı ya da **“geçerli ve yeterli kanıt”** yerine geçecek bir belge ya da bilgiye rastlamadım. Kitabın sonunda **“Röportajlar”** başlıklı bölümde aynı dönemde Manisa-Soma'da **“Beyaz Elmas”** isimli bir operasyonun başındaki Jandarma Albayı **Erdal Sarızeybek'in**¹⁶¹ değerlendirmesi de metne eklenmiş. **Sarızeybek** Albay'ın doğruluğunun tartışılması mümkün olmayan aynen şu sözleri aktarıyor:

“Hatırlarsınız, o dönemde özellikle basın da üzerinde durduğu 'delilden suça girmek' şeklinde bir soruşturma prensibi gündemdedeydi. Anlamı şuydu: Önce suç delillerini elde edeceksiniz, sonra, bu delillerin ışığında suçluya ulaşacaksınız”.

Şimdi, **Küçükkaya'ya** soralım. Kitabını yazarken, hem soruşturular, hem de soruşturular için, sadece o dönemde değil, her dönemde kesinlikle geçerli olan Albay **Sarızeybek'in** bu çok dikkat çekici **“Soruşturma Prensibi”**nin, kitabının 250 sayfasına doluşturduğu, kendi **“önyargılı”** görüşleriyle desteklenen onca suçlamada uygulanıp uygulanmadığını araştırdı mı?

¹⁶¹ Erdal Sarızeybek, Emeklilik yaşamında TUSAM (Türkiye Stratejik Araştırmalar Merkezi) İç Güvenlik ve Terör Danışmanı imzasıyla, doğrulardan şaşmadan, stratejik konulardaki deneyimlerini, bilimsel birikimini ve tavizsiz ulusal duruşunu kamuoyuna yansıtmayı sürdürdü. Örnek; “Siyasetin Göremedikleri”, Cumhuriyet Strateji dergisi, 14 Nisan 2008. Jandarma albay Sarızeybek'in, yurtseverlikten, doğrulardan ve dürüstlükten şaşmayan yapısını emeklilik yıllarında da sürdürdüğüne tanık oluyoruz. Mayıs 2009'da ilk baskısı yayımlanan “Ergenekon Gölgesinde İhanetli Yaşamak” kitabında, bu davayla ilişkilendirilmesine yönelik savcı iddianameleri ve medyanın yanlış tavrını, şikayetleri, tekipleri, hatta suç duyurularına ilgililerce duyarsız kalınmasının vicdanında yarattığı ezikliği anlatıyor. Aynı kitaptan, geçen sürede bir dönem görev aldığı TUSAM'ın da kapısına kilit vurulduğunu öğreniyoruz.

Araştıramadıysa, araştırdığı halde bulamadıysa, yazdıklarının **“kurgu roman”**dan ileri gitmediğini de elbette biliyordur. En azından kitabından aylar önce gerçekleşen Yüce Divan'ın Bakanlar hakkındaki kısa hüküm kararını, önyargılı değil, tarafsız bir gözle değerlendirseydi, vicdanı bunları yazmasına izin verir miydi?

Çünkü, beş yıl arayla yayımladığı aynı **“Beyaz Enerji”** üzerine kurulu ve kurgulu, aynı zamanda hemen hemen birbirinin kopyası iki kitabında, olaylara, olayların içindeki ve dışındaki çok kişi gibi **“önyargılı”** bakarak, araştırmayı aklının köşesine getirmezken, yazacaklarını gerçeklerle buluşturacak **“yeterli ve geçerli tüm kanıtları”**, kişilere ve kurumlara yöneltilen suçlamaları adaletin hassas terazisiyle ölçerek adalet dağıtma işlevini bilhakkın yerine getiren ülkemiz mahkemeleri ve o mahkemelerin en üst sırasındaki Yüce Divan'ın yüksek yargıçları, geçen yedi yılda bulup ortaya çıkararak gerçeklerin altını adaletin en kalın çizgisiyle çizmiş bulunuyor.

Küçükkaya, 2008 başında Global Enerji dergisinde yayımlanan son kitabıyla ilgili haklı eleştiriye¹⁶² nazik olmayan ifadedeli bir elektronik mektup gönderdi. Bu mektubunu geciktirmeden yanıtladım. Mektubunda beni, rüşvet almaktan yıllarca hapis yatmış Enerji bürokratlarının (TEAŞ üst yönetimi) ve (Yüce Divan'da) hapis cezası almış (ertelendiğini söylemiyor) Enerji Bakanı'nın **avukatlığını** üstlenen bir kişi olarak yerine koyuyor.

Bununla da yetinmiyor, makalemdeki, **“Kitabının özellikle Enerji eski Bakanı ile ilişkilendirilen bölümü, Yüce Divan'ın 27 Temmuz 2007 günlük Karar Duruşmasında karara bağlandı. Bakan'a yüklenmiş olan 22 ayrı suçlama konusunun 19'u beraatle sonuçlandı, 2 suçlama için zaman aşımından erteleme kararı verildi ve sadece bir suçtan cezaya hükmedildi, o da ertelendi”** cümlesi için, **“Yazınızda öyle bir cümle yazıyorsunuz ki, ben gazetecilik hayatım boyunca ne böyle bir cümle yazdım, ne de yazacağım”** diyebiliyor.

Makalemdeki, beğenilmeyen cümlem, Türkiye'nin en yüksek yargı organı Anayasa Mahkemesi bünyesinde kurulu Yüce Divan'ın **27 Temmuz 2007** günlük Karar Tutanağı Hüküm Bölümü'nde yer almayan hususları içeren bir

¹⁶² Makale: “Nükleer Rüşvet ve Deşifresi”, Tuncay Derman, Global Enerji dergisi, Ocak 2008.

ifade midir ki, sevgili gazetecimiz, “**Gazetecilik yaşamımda ne böyle bir cümle yazdım, ne de yazacağım**” gibi abartma ve aykırılık zirvesindeki böyle bir ifadeye başvuruyor. Bunu yaparken, Yüksek Mahkeme'nin, makaleme neredeyse kelimesi kelimesine aktardığım karar metninin de, “**yaşamında böyle bir cümleyi yazmadığı ve yazamayacağı**” bir ifade olduğunu söylemiş olmuyor mu? Bunun neresi aykırı bir ifade? Yaptığı büyük gaf'ın farkında mı?

Ancak, saplantılarla ve önyargılarla donanmış kişilerin böylesine insan aklına aykırı değerlendirmeler yapabileceğini düşünmekte haksız sayılmam.

Benim araştırma konum ve konuya ilişkin kesinlikle **geçerli ve yeterli kanıt belgelere** dayalı, bürokratından Bakanı'na yazılarım ve eleştirilerim, 1998-2001 döneminde onurla görev yaptığım Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile ilgili ve sınırlıdır. Oysa, **Küçükaya**'nın hapis yattıklarından bahsettiği bürokratlar, daha önce de söz ettiğim gibi, **TEAŞ** (Türkiye Elektrik Üretim, İletim Anonim Şirketi) üst düzey bürokratlarıdır. **TEAŞ**, Enerji Bakanlığı'nın **bağlı değil, ilgili** kuruluşudur, kararlarını ve yönetimini kendi yönetim kurulu kararları ile **gerçekleştiren bir KİT** (Kamu İktisadi Kuruluşu)'dur.

Makalemde, bırakınız savunmayı, sözünü bile etmediğim **TEAŞ**'in ve bu kurumun bürokratlarının avukatlığını nasıl üstlenebilirim?

Aslında genç gazetecinin yaptığı, bir türlü üzerinden atamadığı **önyargılarını** bir kez daha sergilemekten başka bir şey değildir. Benim yanıtlım da tek cümleye sığacak kadar yalındır.

“Enerji bürokratları ve de Bakanı'na yönelik **önyargılarınızı** kendi önünüze, bu kişilere, dolayısıyla **Enerji** gibi ülkemiz için stratejik önemdeki bir endüstri sektörüne yönelik iştiyakla katıldığınız suçlamalara ilişkin Yüce Divan'ın bile olmadığını kesin kararıyla tescil ettiği **geçerli ve yeterli kanıt belgeleri** kamuoyunun önüne serin, ondan sonra mektup, makale, kitap ne isterseniz yazın.”

Kıtabımın yazım aşamasında **Küçükaya**'nın özellikle yolsuzluklar üzerine incelemeci bir gazeteci sıfatıyla Cumhuriyet gazetesindeki yazılarını ve yayımlanan son kitaplarından birini de okumuş oldum. Yimpaş rezaleti ile ilgili

“Şef” ve özellikle okuduğum Deniz Feneri Almanya-Türkiye hortumlaması üzerine yayımladığı ve 2008 Milliyet Abdi İpekçi Yılın Gazetecilik ödülüne layık görüldüğü “Yüzyılın Yolsuzluk Oyunu” kitapları, gerçeklerin beni ister istemez yönelttiği eleştirel değerlendirmelerimde eleştiri ölçüsünü kaçırap kaçırmadığım üzerinde düşünmeye zorladı.

Ancak, kim ne derse desin tartışılan, **yolsuzluk** gibi toplum vicdanında onulmaz yaralar açan ekonomik, sosyal ve etik bir konu da olsa, **önyargılardan arınmak** gerekiyor. Bu yapılmadığında, olayımızda olduğu gibi gerçeklerin arkasına düşülebiliyor. Bu kez vicdanlarda bundan ileri gelen yeni ve derin yaralar açılabilirdiğini asla unutmamak gerekiyor.

Nükleer İbret Belgeleri

Beyaz Enerji operasyonunu ülke gündemine düşüren TEAŞ'taki bir enerji iletim tesisi ihalesinin, operasyonun “**tavşanı**”¹⁶³ olduğu, DGM Savcısı'nın medya ile aynı saatlerde yayına, pardon, yürürlüğe giren ünlü İddianamesi'yle ortaya çıkmıştı. İddianamede yok yoktu. Suç unsurları olarak baş köşeye, **Beyaz Enerji** sanıklarından birinin Nükleer Santral ihalesiyle ilgili “**duyumu**” itina ile yerleştirilmişti.

Bu “**duyum**”, ucu iktidar ortağı partiye kadar uzanan ve milyon dolarlarla ifade edilen miktarı da belirtilen Nükleer rüşvet üzerineydi.

Ancak, Nükleer rüşvet iddiasıyla ilgili olarak “**Cürüm işleme için teşekkül oluşturmak ve ihaleye fesat karıştırmakla**” suçlanarak açılan davada, TEAŞ bürokratları hakkında, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı “**takipsizlik**” kararı veriyordu..

Takipsizlik kararı ve ekleri incelendiğinde; aynı konuda, “**duyum**”un dışında “**Yurduunu seven bir grup vatansever**” başlığıyla isimsiz, adresiz ve imzasız bir **ihbar** mektubunun bulunduğu, TEAŞ bürokratları ile birlikte hiçbir geçerli kanıt ortaya konulmadan Enerji Bakanı **Ersümer**'in de birtakım ilişkilerle itham edildiği görülüyor. Bu dayanaksız ve imzasız ihbar mektubu

¹⁶³ Atletizmde antrenman yapan atlete tempo vermek için onunla birlikte koşan atlet.

DGM Savcısı tarafından ciddiye alınarak bilirkişi incelemesi yaptırılmış, Bilirkişi raporunda, ihaleye fesat karıştırma konusunda bir bulguya değinilmemiştir.

Sonuçta, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nca, *“ihalenin hangi konsorsiyum tarafından kazanıldığıнын belli olmadığı, belirtilen nedenlerle, sanıkların işlediği iddia edilen suçlardan kamu davası açılmasını gösterecek delil ve emareler bulunmadığından, sanıklar hakkında takibat yapılmasına gerek olmadığına, C.M.U.K.'nın 164. ve devamı maddeleri gereğince, itirazı kabil olmak üzere karar verildi”* denilerek takipsizlik kararı sonuçlandırılmış ve bu karar itiraz edilmediğinden kesinleşmiştir.¹⁶⁴

Şöyle ya da böyle, bir sanığın duyumu ya da birilerinin **imzasız ihbar** mektubuyla gündeme getirilen **Nükleer rüşvet** senaryosunda ortada hiçbir **geçerli ve yeterli kanıt** bulunmuyor. Bunu hatırlatınca, **“Rüşvetin belgesi olmaz”** diyenlerle karşılaşılıyorsunuz. İyi de, hukuk kurallarına göre, **kanıtı olmayan** iddiaya da **suç** diyemeyiz, **hukuken geçerli ve yeterli kanıtlar** olmadan suçlananlara da **suçlu** diyemeyiz. Böyle olduğu içindir ki, operasyon ve soruşturma yetkisi verilmiş olan Jandarma Albayı ve DGM Savcısı, yurtdışındaki kanıtların peşinde olduklarını söylüyorlar. Yedi yıl önce bilgi ve belge alınacağı iddia edilen bir yabancı ülkeye soruşturma ekibinin gönderilmemesinin birtakım güçler tarafından engellendiği gibi bir iddiayı, yedi yıl sonra ülke gündemine getiriyorlar, hatta, **“bugün dahi, kim giderse gitsin, birileri kanıtları ele geçirsin”** denebiliyor. Bu iddiaya o kadar odaklanılmış.

Yurtdışına gönderilecek **birileri**, istenen kanıtları bulup getirebilecek midir? Bu sorunun yanıtını ve Nükleer rüşvet iddialarıyla ilgili üç önemli ayrıntıyı gözardı edemeyiz.

(1) 2001 yılının ilk aylarında **Beyaz Enerji** süreci yaşanırken, sanık pozisyonundaki TEAŞ Genel Müdür yardımcısı,¹⁶⁵ nükleer rüşvetle ilgili **duyuma** dayalı sözleri duyduğu kişinin¹⁶⁶ adını vermiş, özel bir şirkette çalışan bu kişinin bilgisine başvurulduğunda, bu kişi, böyle bir söylemde bulunduğu

¹⁶⁴ Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na 22 Temmuz 2002 gün, Hz. 2002/28640 sayılı tebligatı.

¹⁶⁵ Ünal Peker

¹⁶⁶ Cem Özkök, Güriş

iddiasını doğrulamamıştır. Doğrulanmayan karşı beyana, DGM Savcısı tarafından bir süre sonra hazırlanan İddianamede yer verilmemesi tartışma yaratmıştır.¹⁶⁷

(2) Nükleer rüşvetten duyum olarak söz eden ikinci kişi olan TEAŞ Genel Müdürü,¹⁶⁸ 2006 yılında tanık olarak ifade verdiği Yüce Divan’da, **Beyaz Enerji** soruşturmasındaki ifadesini **“psikolojik baskı”** altında verdiğini, bu nedenle kabul etmediğini söylemiştir.

(3) İsimsiz, adresiz, telefon numarasız, imzasız, dolayısıyla **geçerli kanıt** olarak itibar edilmesi olanak dışı olan **ihbar** mektuplarının hukuksal yanı başta olmak üzere, hiçbir değeri olmadığını, bu konuda Enerji Bakanlığı’na 22 Temmuz 2002 günlü yazısıyla **takipsizlik** kararını tebliğ eden Ankara Cumhuriyet Savcılığı açıkça göstermiştir.

Enerji platformunun **gedikli muhbirlerinin** Nükleer rüşvet senaryoları da, diğer bütün suçlama senaryoları gibi kaçınılmaz sondan yakasını kurtaramamış, bu kez **“Nükleer ibret belgeleri”** olarak niteleyebileceğimiz yargı kararları duvarına çarpmıştır.

Beyaz Serisi Operasyonlar ve “Şahinler”

“Beyaz Enerji” operasyonundan sonra sadece Enerji Sektörü’nde değil, akla gelebilecek tüm sektörlerde bir operasyon furiasının başlatıldığı görüldü. **“Beyaz”** rengi de, sözcüğü de çok sevilmişti. Onlarca operasyona takılan adlar da **“Beyaz”**’la başlıyordu.

Beyaz Benzin, Beyaz Şahin, Beyaz Ahtapot, Beyaz Elmas, Beyaz Ev, Beyaz Sahil, Beyaz Tilki, Beyaz Havuz...

“Beyaz Enerji” operasyonunun ünlülerinden Jandarma’dan emekli albay **Aziz Ergen**, 2007 yılının ilk aylarında yayımlanan kitabında bunca operasyonun bir de **“Beyaz Kuvvetler”**inden söz ediyor. Elbette, bir ülkede bu kadar **“Beyaz Yolsuzluk”** olursa, bu yolsuzlukları yapanları yakalamak

¹⁶⁷ Milliyet, 03 Mayıs 2001, “Beyaz Enerji Soruşturmasında Bilinmeyenler”, Tuncay Özkan

¹⁶⁸ Muzaffer Selvi

için de “**Beyaz Kuvvetler**”e gereksinim duyulmasından doğal ne olabilir? (!) Yazar, tüm “**yolsuzluk**” operasyonları hakkında, kitabında aşağıda ibretle okuyacağınız şu ifadeleri kullanıyor.

*“Ankara’da Ocak 2001’de başlayan ‘Beyaz Enerji’ operasyonu, sadece asker ve emniyet kesiminde değil, bütün sivil toplum örgütlerinde, vatandaşlarda, kamu kurum ve kuruluşlarında büyük bir “**umut**” olmuştu. Kurumların müdahale edemediği makam ve mevkisi ne olursa olsun, ‘soygunculara, vurgunculara, hortumculara’ karşı dik durulmuş, hukuk düzeni içerisinde bir mücadele verilmişti. İstersen ‘**Bakan**’ değil, ‘**Cumhurbaşkanı**’ ol, bu ülkeyi soydurtuyorsan, bir gün birileri yakarız tutacaktır(!) Bu vatandaşın verdiği vergilerin hesabını soracaktır.*

*...‘Yolsuzluk’ dosyaları o kadar çok geliyordu ki, iş artık bankalara, belediyelere, Bakanlıklara uzanıyordu...Bütün toplum, sanki yolsuzluklara karşı mücadelede Ankara’da sonucun alınacağını sanıyordu (!)...Bir gün haberlerde, ‘Beyaz Kuvvetler’in kurulduğu söyleniyordu. Tüm tanıdık arkadaşlar bana ‘**Kurtulduk!**’ diye telefon açıyorlardı. ‘**Kimdi bu Beyaz Kuvvetler?**’*

Yolsuzluklar insanlarımızı o kadar umutsuzluğa düşürmüşlerdi ki, bu kuvvetler acaba hayal miydi, gerçek miydi? Neredeyse sayılarını bile söylüyorlardı. Bazı kesimlerin yorumlarına göre, bu kuruluşun içerisinde, ‘sivil, asker, polis, eğitimci, bilgi işlemciler, maliyeci uzmanlar, mühendisler’den oluşan gönüllü bir teşkilat oluşturulmuştu’ (!)

Evet, kimdi, kimlerdi bu **Beyaz Kuvvetler**?¹⁶⁹ Türkiye’de bir dönemin yolsuzluklarının peşindeki “**şahin**”lerden birinin kitabında ölümsüzlesen “**dehşetengiz**” sözler bunlar. İnsan, hangi ülkede yaşadığını düşünüp gerçekten dehşete kapılıyor. Yukarıdaki üç kısa paragrafta söylenenlere bakınız. Bir operasyonla “**vatandaşlarda umut**” yaratıldığı söylemi, inanılmaz şekilde bir “**yolsuzluklara karşı koşullandırılmış kamuoyu**” oluşturulmasının açık itirafı değil mi?

¹⁶⁹ Yedi yıl sonra Ocak 2008’in son günleri, medyada aralarında ikisi emekli general olmak üzere, bazı muazzaf ve emekli subayların, gazetecilerin, akademisyenlerin, işadamlarının suçlanıp tutuklandığı Türküğün tarihe mal olmuş destanının adıyla anılan operasyonlara ve davalara ilişkin haberleri izliyoruz. Haberde, “İlk operasyonda tutuklanan şüphelilerden, Kuvayı Milliye Derneği çaycısı Erol Ölmez’in demek kartında ‘**Özel kuvvetler**’ yazdığı iddia edildi” deniyor. “**Kuvvetler**” ortak paydası, 2001’in “**Beyaz kuvvetleri**”ne çağrışım yapıyor mu? Haber: “**Ümraniye Soruşturması Kapsamında 8 Kişi Daha Cezaevine Gönderildi, Küçük Tutuklandı**”, Cumhuriyet gazetesi, 27 Ocak 2008

Peki, bu **kamuoyu koşullandırması** amaçlı uzun soluklu operasyonun mimarları kimler? Tüm yaşananlar, o dönemde medyaya yansıtılan, özellikle Jandarma ve DGM Savcısı'nın yasalara göre gizli tutulması gereken belgeleri değil mi? Yoksa, bu belgelerin operasyonun 2001 yılının özellikle ilk beş ayının neredeyse hiçbir günü medya manşetlerinden inmemesi mi? Haberin kaynağı olmazsa, manşet yapılabilir mi?

Dünyanın bir ülkesi olsun da, o ülkede hiç **“yolsuzluk”** olmasın denilemez. Sadece ülkeden ülkeye **“doz”**u” değişir; kimi ülkede kimseye rahatsızlık vermeyecek düzeydedir, kimi ülkede ise rahatsız edici boyutlara gelmiştir. Yolsuzluğun her çeşidiyle mücadele edilmesi doğaldır. Kimse, **“yolsuzluklarla mücadele etmek yanlıştır”** diyemez.

Ancak, özellikle kamu kurumlarında rastlanan yolsuzluklarla mücadelenin de, yazılı olan ya da olmayan ilkeleri, kuralları vardır ve bir **“doz”**u olmak zorundadır. Bu tür operasyonlarda, soruşturmalarda ve yargılamalarda yönetsel, hukuksal ve etik çerçevede iki yerleşmiş **“olmazsa olmaz”** ilkeden söz edilir.

- Birinci vazgeçilmez ilke, **“gizlilik”** tir. Bu, aynı zamanda yasal bir gerekliliktir. Yoksa, özellikle **“Beyaz Enerji”** operasyonunda olduğu gibi, operasyon, soruşturma gibi yargı sürecinden önceki ve sonraki son derece **“ciddiyet”** gerektiren iş ve işlemler, ülke boyutunda bir sahneye çıkarılarak **“tiyatro”**ya çevrilemez. Çevrilirse işin **çivisi** çıkar.¹⁷⁰

- İlkinden çok daha yaşamsal önemdeki ikinci vazgeçilmez ilke ise, öncelikle operasyonda, olmadı, soruşturma sırasında, o da yetmedi, olayların yargı sürecinin ilk adımı olan İddianame aşamasında, kişilere, kurumlara, hatta **“Beyaz Enerji”** operasyonu örneğinde olduğu gibi, sektörlere, sonunda tüm ülkeye yönelik kamuoyunu sarsacak niteliklere büründürülen suçlamaların **“geçerli ve yeterli kanıt belgeleri”**nin kesinlikle ortaya konulmasıdır.

Bu ilkeleri, **“Beyaz Enerji”** operasyonunun **“şahin”** kesilen güvenlik yetkilileri ve en azından operasyonların tasarlanmasından itibaren olayların

¹⁷⁰ Nitekim, **“Beyaz Enerji”** operasyonu ile başlayan yaşanan yasal ve etik değerlerin pervasızca çiğnendiği günlerden sekiz yıl sonra bu kez benzer biçimde Türklüğün tarihe mal olmuş destanının adıyla başlatılan süreçte çiviler yeniden eski yerlerine döndürülemeyecek biçimde yerinden çıkmıştır.

İNİNDE OLAN BİR DİĞER “ŞAHİN” SAVCI BİLMEZ Mİ? Özellikle, mesleği “hukuk” olan savcının bilmemesi mümkün değildir. Bildiğine göre, “Beyaz Enerji” operasyonunda yaşamlarında ilk kez bu tür çok boyutlu operasyonlarla tanıştıkları anlaşılan özellikle asker güvenlik yetkililerine de anımsatmaları gerekirdi. Görünen o ki, böyle bir anımsamayı ve anımsatmayı, ne kendilerine, ne de kendileri gibi kamuoyunun aklını karıştıran onca ilke ve kural dışı uygulamayı bir tiyatro sahnesindeki rahatlıkla, “yolsuzlukla mücadele” etmenin sihrine kapılarak sergileyenlere yapmayı akıl edememişlerdir.

Bitmedi. Yargı sisteminde İddia Makamı'nı oluşturan savcılar, iddianamelerini kesinkes “geçerli ve yeterli kanıt belgelere (maddi delillere)” dayandırmak zorundadırlar. Sadece yargıçlar, “geçerli ve yeterli kanıt belgeler” ile birlikte “vicdani kanaatlerini” kullanarak, adaletin terazisinin dengesini sağlarlar. Dolayısıyla bir savcı, elinde “geçerli ve yeterli kanıt belgeler” bulunsa da, bulunmasa da “vicdani kanaatini” kullanarak iddianame hazırlayamaz, kimseyi suçlayamaz.

Oysa, Türkiye Hukuk ve Enerji Tarihi'ne, “Beyaz Enerji” operasyonu ve soruşturması Savcısı olarak ünlenerek geçen bir dönemin Ankara DGM Cumhuriyet Savcısı **Talat Şalk**, bilgisine başvurulmak üzere çağrıldığı TBMM'nde, 9/4,7 Esas sayılı Meclis Soruşturması Komisyonu'nda¹⁷¹ bakınız nasıl bir ifade veriyor. Konu, Enerji eski Bakanı **Cumhur Ersümer**'e yönelik olarak “Beyaz Enerji” İddianamesi'nde, Afşin-Elbistan A Linyit Santral İşletme Hakkı Devir Projesi'yle ilgilidir. Bu devir işinin hiçbir zaman gerçekleşmediğini de belirtelim.

“Talat Şalk: ...Şimdi, düşünün, “adam” birinci sene 3.500'den 4.000'e¹⁷² çıkarmayı taahhüt etmiş. Halbuki, devraldığı zaman (!) zaten TEAŞ'ın iyileştirmesiyle üretim 7.000'e çıkmış ve yine düşünün, adam, kömür bandı için 1 milyar 50 bin dolar masraf yapacağım diyor. Bu 1 milyar 50 bin dolar masrafı da yapmıyor. Çünkü, TEAŞ tamamen iyileştirmiş. Adam durduğu yerde bir senede, iki senede 200 milyon, 300 milyon para kazanıyor ve bunu düşünmeden imzalıyor. Şimdi, ben, **Cumhur Ersümer'i bu sebeple suçladım.**

¹⁷¹ 12 Mayıs 2004

¹⁷² Elektrik üretiminden söz etmeye çalışıyor. Buradaki, birimsiz ve paradan sıfır atar gibi altı sıfır atarak söylediği 3.500, 4.000 ve 7.000 rakamlarından kastı, 3,5 ile 4 ve 7 milyar kilovatsaat/yıl (kWh/yıl) elektrik üretimi anlamına geliyor.

Ayhan Zeynep Tekin (Börü), AKP Adana Milletvekili, Komisyon üyesi: **"adam" dediğiniz, firma değil mi?**

Talat Şalk: Firma...Bakmayın, böyle hukukçu gibi konuşmadım da. Yani, **Cumhur Ersümer'i** bu sebeple **şey** yaptım, durup dururken suçlamadım ve onlar dediler ki, işte **Bilirkişiler, şunlar, bunlar...Çıkarsın, Mahkemede bir daha incelettirirsin.**

Komisyon Başkanı **Musa Sivacıoğlu**, AKP Kastamonu Milletvekili: **"Beyaz Enerji" operasyonundaki delillerin hepsi de mevcut...**

Talat Şalk: Mevcut tabii (!)...

Başkan: Mahkûmiyetle neticelenen?..

Talat Şalk: Demin ilk anlattığım olay var.

Başkan: Bakan hakkında böyle bir, ayrıca fezlekeli evrak falan düzenlenip, Adalet Bakanlığı'na...

Talat Şalk: Onu da anlatayım. Bakan hakkında daha evvel Ankara Savcılığı bir fezleke yapmış. Tabii, Büyük Millet Meclisi, demokrasilerde en yüksek makam. Büyük Millet Meclisi demiş ki, yani, biz olaydan zaten haberdar oluruz, yani bize fezleke göndermeyin, biz şeyi yaparmış gibi olmayalım diye fezlekeyi kabul etmemiş, Bizim Adalet Bakanlığı da kabul etmemiş. Adalet Bakanlığı da kabul etmeyince, ben Bakan hakkında fezleke düzenleme gereğini duymadım. Ama, İddianamemde bunu şiddetle itham ettim, yani, **bu da benim bir yolum...**

Başkan: Başka bir evrak, yani bu olayla ilgili olmayan bir şey...

Talat Şalk: Tabii, o bizim Adalet Bakanlığı'nda da konu oldu. Fezleke yazılmasın, dediler. Biz de Başsavcılık olarak konuştuk, fezleke yazmamaya karar verdik. Ama ben, İddianame'mde **Bakanı da suçladım, açık seçik bir şekilde.**

Başkan: O zaman, bu, bir yerde zorlama oldu gibi; yani, mecbur kaldınız bir

yerde. Yani, fezlekeli bir evrak hazırlanması taraftarı değiller. Öyleyse, en azından İddianamede ismi geçsin ki...”

Şimdi, burada duralım ve DGM Savcısı'nın bu soruya yanıtını lütfen dikkat ve ibretle izleyelim.

“Talat Şalk: Biraz onu düşündüm tabii ki, İddianamede isminin¹⁷³ geçmesini düşündüm. Çünkü, bana göre, yaptığı iş yanlış. Yani, yanlış anlamayın. Ben bir delil bulamadım.(!?) Ama, benim “vicdani kanaatimi” soruyorsanız, karşı taraf firmaya milyonlarca dolar kazandıran bir insan da bunu karşılıksız yapmaz.(!?) Yani, benim “vicdani kanaatim” bu.(?!)
Ama, bir delil bulamadım, hukukçu olarak. Onun için de dava açmadım onun hakkında...

Başkan: Fezleke...”

Bu durumda, kendimizde, tarihe mal olan bu olaylarda:

• Bu söylemler ve yapılanlarla, bu ülkede Bakanlık yapmış saygın kişileri, üstelik hiçbir geçerli delil bulamadığını itiraf ederek, anında medyaya yansıtılan İddianamelerle teşhir ederek suçlamak ne demek oluyor? Böyle bir şey olabilir mi? Bir Cumhuriyet Savcı'sının böyle bir yetkisi var mıdır?

• Sözü edilen, kamuya ait Afşin Elbistan A linyit santralının İşletme Hakkı Devri, bu ifadenin verilmesi sırasında çoktan gündemden düşmüştü ve bu devir işi hiçbir zaman gerçekleşmedi. Savcı, “olmayan, gerçekleşmeyen bir proje”den bahsederek taahhüt edildiği halde harcanmamış olan, firmaya kazandırılan milyon dolarlardan, böyle bir işin (!) karşılıksız yapılmayacağından söz ederek durumdan (anlamsız bir) vazife çıkarıyor.

• Suçlanan Bakan'ın, “karşı taraf” denilen firmaya milyonlarca dolar kazandırdığı ve bunun da “karşılıksız” yapılmadığı, bir Savcı tarafından hem delil olmadığı “itiraf” edilip, hem nasıl iddia edilebiliyor?

¹⁷³ Enerji Bakanı Cumhur Ersümer'den söz ediyor.

• Bir savcı, kendi ifadesiyle, elinde “delil olmadan”, “vicdani kanaati” ile bunları nasıl yapar, yasal ve etik olarak böyle bir hakkı ve yetkisi var mıdır ve siyasi bir komisyon önünde bir siyasetçi ya da bir yurttaş hakkında, elinde, söylediklerini ispat edeceği hiçbir geçerli delil yokken,¹⁷⁴ nasıl böyle bir ifadede bulunabilir?

• Kendi ifadesindeki gibi “demokrasilerde”, böyle bir hukuk skandalına nasıl yol açılabilir?

• Böylesine bir sorumsuz davranış sonucu, özellikle bir hukuk adamının meslek kariyeri yara almaz mı, lekelenmez mi?

• Bu yapılanların ağır yaptırımları olması gerekmez mi? Basiretleri bağlayan nedir?”

bir dizi sorunun yanıtını arama hakkını buluyoruz.

Böyle olduğu içindir ki, bu “**tiyatro**” sahnesine “**başaktör**” hevesiyle çıkanların, o dönemde ya da günümüzde pervasızca oynadıkları oyuna karşı, özellikle o dönemin koalisyon hükümeti tarafından gösterilen tepkilere ve hemen arkasından gelen tedbirleri yermeye, isyanları oynamaya, söz söylemeye hakları yoktur. Hele hele, yıllarca sonra, bir dönemin “**Enerji Sahnesi**”nde geçen alışılmadık olayları, nasıl sonuçlanmakta ya da sonuçlanmış olduğunu umursamadan, sanki bugün yaşanıyormuş gibi kitaplaştırmaları “**akıllara zarar**”dır.

“**Yolsuzluk**” senaryoları için “**kendi kanunları (!)**”yla koydukları temel hedef; “**Beyaz Enerji**” operasyonundan tam yedi yıl sonra yine kendi kalemlerinden çıkan yukarıdaki “**Beyaz Kuvvetleri**” çağrıştıran üç kısa paragraftaki “**itiraf**”larından da açıkça görüldüğü gibi, “**Hedefleri; isterse 'Bakan', hatta 'Cumhurbaşkanı' bile olsa, bu ülkeyi soydurtanlardır. Bir gün birileri onların yakasını tutacaktır.**” Buradaki “**birileri**” de öncelikle kendileridir.

Şimdi duyular alıyoruz. İnsanlar yaşamlarında yaptıkları özellikle “**büyük hataların**” geç de olsa bir gün bilincine varırlar. Vicdan sahiplerinde, bundan

¹⁷⁴ Delil bulamadığını, Meclis soruşturması Komisyonu'ndaki ifadesinde özellikle vurgulamıştır.

sonra gelen **“pişmanlık”** duygusudur. Eğer bu büyük hataları, **“Beyaz Enerji”** operasyonu sürecinde olduğu gibi, milletiniz (kamuoyu) önünde işlemişseniz, bunun adı **“en büyük hata”**, akabinde duyulan da **“en büyük pişmanlık”**tır.

Ancak hiçbir pişmanlık o ülkede kaybedilen değerleri geri getirmiyor. İnanmayanlar, **“Beyaz Enerji”** operasyonundan sonra onuncu yılından gün alan sürecin özellikle son yedi yılına bir göz atınsınlar. **“Yolsuzluk”**larla birlikte millete açıkça **“yalan”** söylenerek ulusal değerlerimize **“ihamet”**te nereye geldiğimizi, yüz yılını doldurmaya sadece on üç yılı kalan genç laik Cumhuriyetimizin, çağdaşlığın rehberi Atatürk ilkelerinin ne hale getirilmek istendiğini ve de adım adım getirildiği durumu, neden bu hale geldiğimizi ve geleceğimizi irdelesinler.

Türkiye kamuoyunun beynini, 2000’li yılların başlarından beri, bugün **“geçerli ve yeterli kanıt belgeler”**e dayalı olarak oluşan Yüksek Yargı kararlarıyla kanıtlandığı gibi, **“aslı astarı olmayan”** suçlamalarla, **“yolsuzluk”** yakalama kahramanlıkları ile yıkayan ve bu ülkeyi, sadece ülkemizde değil, uluslararası **“yolsuzluk cenneti”** olarak baş köşeye oturtmayı başaranların, hâlâ yedi yıl önceki **“yolsuzluk”** nakaratları ile oyalanma noktasında olmaları inanılmazdır.

Bu kitaba sığdırmaya çalıştığımız özellikle son on yılda ülkemizin geleceğini karartma üzerine kurulu, olup biten akıl almaz olaylar ve bu olayların kahramanları, ABD’deki çoğumuzun hayal bile edemediği uluslararası büyük projeli, yüksek makamlı, cazip kazançlı işinden ayrılıp ani olarak ülkemiz siyasal ortamına ve ülke yönetimine transfer olan, buradaki görevini (!), bilhakkın yerine getirdikten sonra yine ABD’deki büyük projeli, yüksek makamlı, cazip kazançlı **“üs”**lerden birine dönen, ne var ki bu ülkenin kaderini etkileme yolundaki ilgisini hiçbir zaman kesmeyen, **“tilki”** görüntülü az saçlı **prens**in son noktasını koyduğu **“en büyük operasyon”**un uvertürü ve bu uvertürden rol kapanları düşündürmeden edemiyor.

Milenyumun (21. yüzyılın) ilk on yılının sonunda dünyada ve ülkemizde siyaset ve hukuk alanında yaşanan akıl almaz olaylar beni düşündüklerimde ve saptamalarımda haklı çıkarıyor.

Fatura, Operasyonu Yapanlara mı?

"Beyaz Enerji" operasyonunun gün ışığına çıkarılmasından yaklaşık on bir ay sonra (29 Kasım 2001), bu operasyon kapsamında tutuklanarak sanık sandalyesine oturtulan TEAŞ ve Enerji Bakanlığı üst düzey yöneticilerinden son üç TEAŞ yöneticisinin de mahkeme kararıyla tahliyesiyle tutuklu kimse kalmamasını basın aşığıdaki ilginç başlıkla haberleştiriyordu.

"Beyaz Enerji Operasyonunda Sanıklar Tahliye Edildi. Bir Bakan, Bir Savcı ve İki Asker Harcandı. Sanıklar Dışarıda, Fatura Operasyonu Yapanlara".¹⁷⁵

Haber başlığından ve habere **Bakan: Sadettin Tantan, Savcı: Talat Şalk ve Komutan: Tümğ. Osman Özbek** üst ve alt yazıları ile fotoğraflarının konulmasından haberin bu üç isimle birlikte operasyonun bir diğer asker kahramanı albay **Aziz Ergen**'i kapsadığı anlaşılıyordu. Haber özetle şöyleydi.

*"Enerji sektöründeki özelleştirmeler ve ihalelerdeki yolsuzluklara ilişkin açılan "Beyaz Enerji" davasının sanıkları kurtulurken operasyonu yönetenlerin başı yandı. Operasyonun başladığı 06 Ocak'tan davanın açıldığı güne kadar tartışmaların odağında yer alan Beyaz Enerji davasında önceki gün Ağırceza'da görülen 'Rüşvet alıp verme, görevi kötüye kullanma' suçlarından tutuklu sanık eski ANAP'lı Devlet Bakanı **Birsel Sönmez**, TEAŞ eski genel müdürü **Muzaffer Selvi** ve yardımcısı **Ünal Peker** tahliye edildi. Ankara 1 No.lu DGM'de görülen 'çete' davasında ise diğer sanıklar daha önce tahliye edilmişti. Böylece enerji kuruluşmasının ardından açılan davalarda tutuklu sanık kalmadı.*

*Soruşturmayı yürüten savcı **Şalk** ile operasyonu yürüten Jandarma Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanı Albay **Aziz Ergen**'in Sabah gazetesinde yaptıkları sohbetin içeriğinin siyasilere iletildiği ortaya çıktı. Bu haberlerin ardından soruşturmanın asker kanadındaki kilit isim Albay **Aziz Ergen** görevinden alınarak Bakû'ye askeri ateşe olarak atandı. Savcı **Talat Şalk** inceleme geçirdi ve 'kızağa' alındı. "Beyaz Enerji" operasyonunun kilit isimlerinden Jandarma Harekât Dairesi Başkanı Tümğ.*

¹⁷⁵ Haber: Cumhuriyet gazetesi, Ankara bürosu, 01 Aralık 2001

Osman Özbek de Kayseri Bölge Jandarma Komutanlığı'na atanınca istifa etti. Operasyon döneminde İçişleri Bakanlığı görevinde bulunan **Sadettin Tantın**, operasyondan partisi ANAP'a bilgi vermediği için boy hedefi haline geldi. ANAP lideri **Mesut Yılmaz**'ın görev değişikliği kararıyla **Rüştü Kâzım Yücelen** İçişleri Bakanlığı'na, **Tantın** ise gümrüklerden sorumlu Devlet Bakanlığı'na getirildi. Bunun üzerine **Tantın** Bakanlıktan ve partisinden istifa etti.

*Yolsuzluk ve usulsüzlükleri ortaya çıkarmak amacıyla başlatılan, Enerji Bakanı **Cumhur Ersümer**'in istifasına neden olan, yargı, siyasetçi ve askerlerin sık sık birbirlerine çıkışlarıyla gelişen soruşturma sonucunda açılan dava, tüm tutukluların tahliyesi nedeniyle de tartışmalara noktayı koyamadı."*

Oysa, "**Beyaz Enerji**" operasyonu ve soruşturmasıyla açılan TEAŞ - Enerji Bakanlığı blok davası, operasyon başlangıcından itibaren yaklaşık yedi buçuk yıl, söz konusu yazı tarihinden itibaren ise yaklaşık altı buçuk yıl sürecek ve o dönemde son tahliye olan üç **TEAŞ** üst düzey yöneticisi hariç Enerji Bakanlığı üst düzey yöneticilerinin beraatıyla sonuçlanacaktı. Yaklaşık yedi yıl sonra ortaya çıkan bu sonuç tartışmalara nokta koyacak ve "**Beyaz Enerji**" operasyonunun faturasının operasyonu yapanlara çıktığı iddiasını sütunlara geçirenlerin düşüncelerini değiştirecek miydi?

Aslında olay ve ulaşılan sonuç çok açıktı. **TEAŞ**'ın bir kısım yöneticisiyle sınırlı kalması gereken bir konunun sınırları, operasyonun ve soruşturmanın kahramanlarınca doğru dürüst delil elde edilmeden bir takım muhbirlere itibar edilerek inanılmaz biçimde genişletilmiş, bu haliyle yargıya taşınmış ve yargının işi fevkalade zorlaştırılmıştı. Bunu, operasyonda ve soruşturmada sağlam dayanakları görmeden "*Boylarını aşacak biçimde genişletip çözümü zor hale getirdiler*" biçiminde tanımlayabiliriz.¹⁷⁶

Sonunda, sözünü ettiğimiz yazıdaki tanımla o tarihte harcananlar ya da başı yananlar olarak nitelenenler var idiyse onların, hiçbir biçimde operasyonu

¹⁷⁶ Özellikle 2008-2009 yıllarında Türkiye gündemini işgal eden Türkiüğün tarihe mal olmuş destanının adıyla anılan dava ile, bu tür davaların, geçerli deliller gözardı edilip dava sınırlarını sürekli genişletmeye yönelik dalgalan halinde nitelik ve kariyer itibarıyla birbirleriyle ilişiz onlarca kişiyi gözaltına alma ve tutuklama, bu yolla dava süresini istenildiği gibi uzatma, çözümü olanaksızla çekme, 450 klasör eki olan 2455 sayfalık 1 no.lu, 250 klasör ekli 1909 sayfalık 2 no.lu iddianame, bir o kadar 3 no.lu iddianame (toplamda yüzlerce klasör eki olan (6000 sayfaya yakın) ile Guinness rekorlarını (!) zorlayan biçimine de tanık olduk.

yapanlar olmadığı ortaya çıkıyor. Onlar için sadece “*Haklı olarak hatalarının faturasını çok değer verdikleri kamu güvenliği ve siyaset görevlerinden olarak ödediler*” denilebilir.

Burada esas harcananların, operasyonu yapanlar tarafından en az yedi uzun yıl adalete hesap verme durumunda bırakılan ve sonunda aklanan dönemin Enerji Bakanları başta olmak üzere Enerji Bakanlığı'nın üst düzey yönetim kadrosu olduğu gün gibi ortadadır. Ne var ki, aklanmalarının bile onların kamuoyu nezdinde saygınlıklarının iadesinde daha oldukça uzun bir süre gereksindirdiğini unutmayalım.

Suç Üretim Gönüllüleri ya da Muhbirlik Kurumu'nun Fahri Üyeleri

Hep merak etmişimdir. Önce birtakım **gizli suç üretim odakları**'nı dinleme, daha sonra yine gizli telefon dinleme ve izleme yöntemleriyle ulaşılan bilgilere dayanılarak başlangıçta bir proje/ihale için yapıldığı izlenimi verilen bir operasyonda, bir sektörün neredeyse bütün projeleriyle ilişkilendirilen “**yolsuzluk**” olarak isimlendirilen kamu işlemlerini, bazı evcillerin yaptığı gibi sezenlerin, her insanda olmayan bu sezgileri Tanrı vergisi midir? Her konuyu herkesten iyi bildikleri iddiasıyla ortaya çıkan bu **gönüllüler**, hepimizden **dürüst, namus sembolü, lekesiz, yurtsever** kişiler midir? Yoksa, tam aksi, uğradıkları ya da uğratıldıklarını iddia ettikleri birtakım haksızlıkların “**rövanşı**” peşinde fırsat kollayan “**mağdurları**” oynayan **fırsatçılar** mıdır?

Bu tür sezgileri olanlar, sezgilerini genelde kendilerine saklamaz, çok kez ellerinde “**geçerli ve yeterli kanıt**” bulunmadığı halde ilgili, yetkili mercilere başvurmakta gecikmezler. Bu tür davranış biçimindekilere “**muhbir**”, bunların ilgili, ilgisiz, yetkili, yetkisiz mercilere aktardıkları bilgilere de “**ihbar**” dendiğini biliyoruz. Bunların halk dilindeki (argo) kullanımı ise “**köstebek**”, “**ispiyoncu**”, eylemleri ise “**ispiyon ya da ispiyonlamak**”tır.

Aşağıdaki kısa alıntıyı, bir gazete köşe yazısından aldım. Aynı zamanda değerli bir akademisyen bilim adamı olarak tanıdığımız yazar, güncel “**Bilgi ve Terör**” başlıklı yazısında ülkemizdeki istihbarat kurumlarının görevinin

ABD istihbaratına terk edilmesindeki yanlışlığa işaret ediyor ve yakın tarihimizdeki "**muhbirlik kurumu**"ndan söz ediyor.¹⁷⁷

"...Bu toplumun özgeçmişinde muhbirliğin özel ve önemli bir yeri vardır.

*Bizde muhbirlik çok güçlüydü. Bilindiği gibi Osmanlı döneminde yayımlanan etkin gazetelerden birinin adı **Muhbir**'dir.*

*Daha yakına gelelim. Özellikle 1970'li ve 80'li yıllarda, devlet "solcu avına" çıktığında "**muhbirlik kurumu**"nu sonuna kadar kullanıyordu...*

*O **kirli muhbirlik** yapısı, demokratikleşme süreci işletilerek; açıkça hesaplaşarak ve 12 Eylül rejimi sorgulanarak ortadan kaldırılmadı."*

Muhbirlik kurumu fahri üyelerinin, "**geçerli ve yeterli kanıt**"a gerek görmeden, genellemelere, en çok varsayımlara dayalı iddialarla ihbar işine girişmesi anlaşılır da, bu tür ihbarların ilgili, yetkili mercilerce nasıl kabul edildiğini anlamak çok güçtür. Herhalde, "**kanıtları da biz buluruz**" diyorlardır. Çünkü, insanları "**çeşitli yöntemlerle**" konuşurmak, yani itiraf ettirmek de kanıt bulmanın bir yoludur. "*Demokratik bir ülkede bunlar olur mu?*" demeyin. Bal gibi olur.

Nitekim, Enerji ve Hukuk Tarihi'mizde özel bir yer edinen 2001 "**Beyaz Enerji**" operasyonunun oluşumunda ve de sürecindeki soruşturmalarda, sorgulamalarda, daha sonraki Soruşturma Komisyonları'nda bu "**muhbirler**"in de, "**ihbarlar**"ın da, "**çeşitli yöntemler**"in de olduğunu, birtakım muhbir'lerin nasıl "**uzman**" ve aynı zamanda "**bilirkişi**" kılıfına bürünme becerisini gösterebildiğini, çok kişi yaşayarak gördüğü, görmeyenler de belgelerden ve yaşayanlardan öğrendiği için kimsenin yadsıması mümkün değildir.

Bu konunun asla kabul edilemeyecek olan ve o derecede hukuk ve etik dışı yönü de, belki onlar ihbarlarını alışılmadık bir biçimde Jandarma'ya yapmasalardı en azından yaşananlar gibi tanık olmayacağımız, "**Beyaz Enerji**" operasyonu "**muhbirleri**"nin büyük kısmının ve onların destekçilerinin, bir de soruşturmalarda ve açılan davalarda **Bilirkişi** olmaya

¹⁷⁷ Cumhuriyet gazetesi Ankara Pazarı köşesi, Yakup Kepenek, 13 Ekim 2008

kalkışmaları ve bu girişimlerinde mutlak başarı sağlayarak **Bilirkişilik** yapmalarıdır.

Burada bir kez daha **"Beyaz Enerji"** operasyonu ve soruşturmalarının DGM Savcısı **Talat Şalk**'ın, **"bilgisine başvurulmak üzere"** çağrılı olduğu **9/4,7** Esas sayılı Meclis Soruşturması Komisyonu'ndaki¹⁷⁸ ifadesini önünüze getireceğiz. Savcımız, yukarıdaki saptamamızı isim vererek doğruluyor.

"Talat Şalk, DGM Savcısı: ...Ama. Ondan sonraki delillerimizi Bilirkişi incelemelerinden bulduk. Yani, biz toplandık yine arkadaşlarla, ne yapalım falan diye. Bilirkişi heyeti kurmak için düşündük. O Bilirkişi heyetini kurarken de epey zorluk çektim. Demin dinlediniz. Gediz Lekesiz, bizim "Gönüllü Bilirkişimiz" olmak istedi. Ama ben, Gediz Lekesiz'in başlangıçta, yani, kurumda (buradaki kurum TEAŞ- Türkiye Elektrik Üretim, İletim A.Ş Kurumu, TD) dışlandığını fark ettim ve kendisini bilirkişi olarak kabul etmek istemedim. Yüzüne de söyledim zaten, ben seninle çalışmak istemiyorum, diye. Bir de Cem Elvan Kök, zannedersem bu isimde birisi var. O da bizim bilirkişimiz olmak istedi. Jandarma, bunları bana getirdi, bunlar bilirkişi olmak istiyor, diye. Ben onları da almak istemedim. O da, çünkü, kurumda dışlanmış bir konudan dolayı, yani, konunun ne olduğunu şimdi pek hatırlayamıyorum."

Ayhan Zeynep Tekin Börü, AKP Adana Milletvekili, Komisyon üyesi: Ama, bu önemli değil mi sayın Savcı?

Talat Şalk: Nasıl?

Ayhan Zeynep Tekin Börü: Yani, hem Gediz hanımın, hem diğer arkadaşın dışlanması, belki de bu olaylarla bağlantılıdır, diye düşünüyorum.

Başkan Musa Sıvacıoğlu: Yani, orada yapılanları hissedip de karşı olanları dışlanmış olabilir, manasına...

Talat Şalk: O olabilir. Ben de onları zaten suçlamıyorum. Ama, ben Bilirkişi Raporu'na sorun gelsin istemiyorum. Onun için kurumda dışlanmış bir insanın, yani, dışlanmış bir insanı ben hukukçu olarak...

¹⁷⁸ 12 Mayıs 2004

Ayhan Zeynep Tekin Börü: *Hayır, keşke kabul etmiş olsaydınız, en az...*

Talat Şalk: *Bir dakika...*

Meclis Soruşturması Komisyonu'nda tanık DGM Savcısı'nın “**makul**” nedene dayalı açıklamasına Komisyon üyesi bayan milletvekilinin, “...**keşke kabul etmiş olsaydınız**” hayıflanması ibret alınacak bir davranış. Ancak, **22 Temmuz 2007** Milletvekili Genel seçiminde Parlamento dışı kalan sayın bayan eski Milletvekili hiç üzülmesin.

Ünlü Savcı, Meclis Soruşturması Komisyonu'ndaki ifadesinde iki isim vererek “*Kurumlarından dışlandıklarını fark ettiğinden, Bilirkişi Raporu, dolayısıyla İddianamesi için sorun olmaması açısından iki bürokratin **Bilirkişiliğini kabul etmediğini***” söylüyordu. Oysa, **Beyaz Enerji** operasyonuna ilişkin **24 Nisan 2001** tarihli İddianamesi'nin¹⁷⁹ 32. sayfasında, Meclis Soruşturması Komisyonu'nda verdiği yukarıdaki ifadeyle ilgili olarak, Afşin-Elbistan A santralı İşletme Hakkı Devriyle ilgili iddialara ilişkin **Bilirkişi Heyeti**'ni oluşturanlar arasında, bu iki isim de yer alıyor.¹⁸⁰

Bir Savcı'nın yalan söyleyeceği düşünülmemeyeceğine göre, İddianamesi'nde isimleri ve hazırlayıp imzaladıkları **Bilirkişi Raporu** resmen açıklanan iki **bilirkişi**,¹⁸¹ nasıl oluyor da **bilirkişiliğe** kabul edilmemiş oluyor? Bu sorunun yanıtını bilen varsa açıklasın.

Sayın Savcı, bu iki TEAŞ bürokratını bilirkişi olarak kendisine bildirilmesi için TEAŞ Genel Müdür vekilinden telefonla istemde bulunduğunu da unutmuş gözüküyor.

Bu olayda, bir önemli noktayı daha atlamayalım. Olayda adları geçen, dolayısıyla Savcı tarafından **bilirkişilikleri sakıncalı** görülen bu iki bürokrat ve bunlara eklenecek diğer bilirkişiler, acaba, sadece, “*Kurumlarında dışlanmış (ne demekse!..) oldukları için mi, Savcı tarafından **bilirkişiliğe** kabul edilmemiş (!) oluyorlardı? Görünen o ki, bu kişilerin, **Beyaz Enerji** ve*

¹⁷⁹ Hazırlık No. 2001/13, Esas No. 2001/93, İddianame No. 2001/73

¹⁸⁰ Bilirkişi Heyeti (İddianame'nin 32. sayfasındaki sıra ile): Mustafa Ayyıldız, Mehmet Arabacı, Y. Selim Sanıbrahimoğlu, Neşe Gençyılmaz, Nuran Şahsuvaroğlu, İ. Gediz Lekesiz, Elvan Cem Kök.

¹⁸¹ İ. Gediz Lekesiz, Elvan Cem Kök.

onu izleyen operasyonların aynı zamanda ve öncelikle **“muhbir/köstebek”**leri olduklarını bilmeyen, sadece, Jandarma ve Jandarma ile sıkı işbirliği halindeki Savcı **Şalk** oluyordu.

Hürriyet'te¹⁸² **“Sobe”** köşesinde **Serpil Yılmaz, “Bakanlığı İhbar Eden Çok Bilgili Muhbir Kim?”** başlığını atıp, **Beyaz Enerji** operasyonunun medya platformuna tüm ağırlığı ile düştüğü bir hafta öncesinden beri, pek üzerinde durulmayan, **“Operasyon yapacak kadar bilgiyi, Jandarma'ya, Savcı'ya, daha da ötesi Medya'ya kim ya da kimlerin verdiği?”** konusunu kurcalayarak, aldığı ilk bilgilerle sadece Konya-Yeşilhisar projesindeki ihmali ön plana çıkarmakla yetinse de, tüm dikkatleri **ihbar-muhbir** olayına çekiyor. Diyor ki:

*“Diyelim ki, siz helal süt emmiş bir vatandaş olarak, devletin zarara uğratılmasını engellemek istiyorsunuz. Elinizde de **yolsuzluğun** adreslerini veren belgeler var.*

Bunların aydınlatılmasını istiyorsunuz. İlk aklınıza gelen makam, Jandarma Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi mi olur?

*Nereden bileceksiniz; Jandarma Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi'ni ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nde aynı ismi taşıyan bir Daire olduğunu? Jandarma'daki Daire'nin Başkanı Albay **Aziz Ergen** ile Emniyet'teki Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanı **Emin Aslan**'ın sık sık bir araya gelip, operasyonlarla ilgili yöntemleri tartışıp, bilgi alışverişinde bulduklarını, ayrıca, Jandarma ve Emniyet birlikte operasyon yaparken, ilgili Bakanlığın (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, TD) elinin kolunun bağlanacağını bilmeniz zor bir ihtimal.*

*Yeşilhisar-Konya Enerji İletim Hatları ihalesinde, devletin 4 trilyon lira zarara uğratıldığını belgeleyen **'muhbir'** bunları biliyor.*

*Onun için de, olay mahalline müdahale edecek birime gidip şikayetini yapıyor. Yani, Jandarma'ya. Jandarma da, hemen konuyu İçişleri Bakanı **Tantan**'a götürüyor. **Tantan** da, Emniyet ve Ankara DGM Savcısı **Talat Şalk**'ı buluşturup, **'Beyaz Enerji'**ye lojistik destek yollarını açıyor.*

¹⁸² 10 Ocak 2001

Telefonları dinlenen zanlı bürokratlar, Enerji Bakanlığı'nın **Ziya Aktaş** döneminde açtığı dosya ile ilgili olarak, **'14 Ocak'ta zaman aşımı süresine geliniyor, sallayalım'** deyince yakayı ele veriyorlar. Devletin, sözünü ettiğim bu iki birimi profesyonel bir çalışmayla çok iyi organize oluyor ve operasyonu başlatıyorlar.

...Ne tesadüftür ki, **'muhbir'** kıl payı yetişiyor. Zaman aşımına ramak kala, ihbarını en doğru adrese yönlendiriyor.

Dikkatinizi çekerim, yöntemi de biliyor (adresini de biliyor, TD) ve **düğmeye basıyor.**

Böylece, yolsuzlukla mücadelede yeni bir dönemin başladığını, bürokratlar ve siyasilere, kamuoyu ile birlikte **'Beyaz Enerji'** operasyonu ile öğrenmiş oluyor.”

Aslında, bayan gazeteci-yazarın, operasyonun en sıcak ilk günlerinde fark edemediği, bu operasyonun doğrudan TEAŞ'a ait Konya-Yeşilhisar iletim hattı projesi ihalesindeki bir takım usulsüzlük iddialarından ibaret olmayıp, söz konusu projenin filmin **"jeneriği"**nden öteye gitmediğidir. Ancak, ilerleyen zamanda o da mutlaka olan bitenin farkına varmıştır. Çünkü, **Beyaz Enerji** operasyonu kapsamının günler değil, saatler düzeyinde bir hızla TEAŞ'tan Enerji Bakanlığı'na yöneltildiğini ve kısa sürede operasyon kapsamına alınmayan Enerji Bakanlığı projesi ve Bakan dahil neredeyse üst düzeyde kimse kalmadığını, işi haber kovalamak olan bir gazetecinin görmemesi mümkün değildir.

Ancak, ilk aşamada görmediklerini bir yana koyarsak, gördükleri, sonunda adeta Türkiye'yi sallayan, uzun soluklu bir **yolsuzluk operasyonu**"nın başlatılmasında hangi **"senaryo"**ların ve hangi **"köstebek"**lerin rol oynadığının açıklığa kavuşması yönünden dikkat çekicidir. Sonunda o da, bir ikisi müstesna, bütün gazeteci ve yazarlar gibi olaya salt **"yolsuzluk"** penceresinden bakmaktadır. Ancak, adına **"muhbirlik"** denilen bir toplumsal gerçeği de günışığına çıkarıyor. Keşke, bu **"muhbirlik"** denilen gerçeği içeren dosyanın kapağını sonuna kadar açabilse ve kimilerinin bu yola hangi amaçla çıktıklarını, yola çıkarken ortaya herkese **"hay Allah!"** dedirtebilecek bir **"yem operasyonu"** konusu atarak nasıl kanıtsız bir

yığın iddia üretip yetkililere kabul ettirebildiklerini, böylece palazlanan "**muhibir**" takımının neye ve kime hizmet ettiğini kamuoyuna açıklıkla verebilseydi.

Böyle olduğu içindir ki, bu **muhibir** takımı kolay kolay yabana atılamaz. Güçlerini, bazı güç odaklarının kayıtsız koşulsuz desteğinden aldıklarını gösteren göstergeler vardır. Örneğin, Enerji eski Bakanları'nın, ileriki bölümlerde işlediğimiz Yüce Divan süreci başlamadan basında çıkan bir haber bu saptamamızın en açık kanıtıdır.

Haber, "**İş Yüküne Önlem: Yüce Divan'a 'Uzman' Desteği**" başlığı ile verilmiştir.¹⁸³ Ankara çıkışlı haber içeriği özetle şöyledir:

"TBMM Soruşturma Komisyonu'ndan çıkan Yüce Divan kararlarının ardından Anayasa Mahkemesi'nde hazırlıklar başladı. Hükümet, 'iş yükü arttığı' gerekçesiyle, 'Yüce Divan görevi yaptığı sürece' çalıştırılmak üzere, Anayasa Mahkemesi'ne geçici olarak uzman, Sayıştay denetçisi, yargıç ve savcı atanması için yasal düzenleme yapacak.

Hükümet, bu çerçevede geçici personel atanmasına ilişkin düzenlemeyi TBMM Adalet Komisyonu'nda önceki gün kabul edilen 'Çeşitli Yasalarda Değişiklik Yapılmasına' ilişkin yasa tasarısına eklemek istedi. Ancak, Komisyon Başkanı Köksal Toptan, bu isteğe karşı çıktı. Bunun üzerine, Adalet Bakanı Cemil Çiçek, bu isteğin Anayasa Mahkemesi'nden geldiğini ileri sürerek, tek maddelik ayrı bir düzenleme halinde getireceklerini bildirdi.

Komisyonunda işleme konulmayan önergede, Anayasa Mahkemesi'ne dışarıdan atanacak uzmanlara iki katı mesai ücreti uygulanması öngörülüyor.

Düzenleme yasalastığında, TBMM Soruşturma Komisyonu'nda görev alan uzmanlara da yeni görev sahası açılmış olacak. Adalet Komisyonu üyesi Orhan Eraslan (CHP), 'Soruşturma Komisyonu aşamasında uzmanlık ve bilirkişilik yapanların, yargılamada görev almaması gerektiğine' dikkat çekti."

¹⁸³ Cumhuriyet gazetesi, 01 Temmuz 2004

Anlatmaya çaba gösterdiğimiz **muhbir = uzman = bilirkişi** takımının, Türkiye Enerji Sektörü'nün özellikle son on yılında ne boyutta etkili olduklarında ne denli haklı olduğumuzu tek başına bu gazete haberi gösteriyor.

Ancak, kendisinden önceki siyasal yönetimleri yargı önüne çıkarmanın da ötesinde, yargı önünde, uğruna özel yasal düzenleme yapmayı bile göze alarak böyle bir yöntemi kullanmak suretiyle en zayıf durumda bırakma projesine sarılan AKP siyasal iktidarının bu projesi gerçekleşmemiştir. Gerçekleşmemesinin nedeni de, bana göre Anayasa Mahkemesi'nin, kendi görevlerini, dolayısıyla Yüksek Mahkeme'nin prestijini doğrudan ilgilendiren böyle bir düzenlemeye sıcak bakmamasıdır. Oysa, haberde, dönemin Adalet Bakanı **Cemil Çiçek**'in, '*düzenleme teklifinin Anayasa Mahkemesi'nden geldiği*' beyanından söz ediliyor. Buna rağmen, bu proje gerçekleşmemiştir ve Anayasa Mahkemesi, bir buçuk yıl süren tanık dinleme sürecinde de, özellikle Meclis Soruşturması Komisyonu'nda görev almış olan **uzman** sıfatlı kişileri davet etmemeye, sehven tanık listesine giren varsa üzerini çizmeye özen göstermiştir.¹⁸⁴ Yüce Divan'daki Enerji konulu tüm duruşmalara dinleyici olarak katılmış biri olarak bu durumun tanığıyım.

Anayasa Mahkemesi, Yüce Divan yargılamaları sürecinde **uzman** görevlendirilmesi konusunda ilgili yasada özel düzenleme yapılsaydı, seçimini özenle yaparak aynı zamanda ve konuda Yüce Divan'a uzanan süreçte **muhbirlik = uzmanlık = bilirkişilik** yapmış kişilerden uzak duramaz mıydı ya da bu uzmanlardan Yüce Divan'da yararlanmasının ne sakıncası vardı?

Yüce Divan yine de bu tür kişilerden uzak durabilirdi. Durmadığı takdirde, bunun ne sakıncası olduğuna gelince, sakıncalı olmaz olur mu? Bir defa bu dava kapsamına alınan onlarca enerji projesi ve ihalesinin ayrıntılı dosyaları üzerinde söz sahibi olabilecek, “**uzmanlıkları kendilerinden menkul**”ler hariç yeterince uzman yoktu. Çünkü bu davanın, genel enerji bilgileriyle ve kulaktan dolma bilgilere dayalı varsayımlarla değerlendirilebilecek bir dava olarak nitelenmesi olanaklı değildi.

¹⁸⁴ Tek istisna, **Gediz Lekesiz**, Yüce Divan'da tanık olarak dinlenmiştir.

İkincisi ve en önemlisi, **Beyaz Enerji** operasyonu ile başlayan süreçteki gelişmeler, soruşturmalar, fezlekeler, raporlar, Meclis Soruşturmaları, İddianameler, kamu görevindeki birilerinin ihbarlarıyla başlamış ve yedi uzun yılı kapsayan bu süreçte bu "**oyun**"da, hep işe **muhbirlik**'le başlayan bu kişiler ve onların seçtikleri, aynı kafa yapısındakiler rol almıştı. Kısaca söylemek gerekirse, olayları, **geçerli ve yeterli kanıtlarını** hiçbir zaman ortaya koymadan asılsız iddialarıyla işinden çıkılmaz hale getirenler de bunlardı. Sonunda, her türlü çalı dolanılıp, aynı "**uzman**" sıfatlılar "**Yüce Divan uzmanlığı**" işini de üstelik yasal olarak üstlenip kafa karışıklığına yeni katkılarda bulunacaklardı.

Bu, özenle hazırlanmış olan projeyi garantiye almak için AKP kurmaylarıncı, sözde Anayasa Mahkemesi'nde uzman görevlendirilmek için yapılmak istenen yasal düzenlemede, açıkça, "**Meclis Soruşturma Komisyonu'nda görev almış olan "uzman"lara yeniden görev sahası açılması**"ndan söz ediliyordu.

Yüce Divan, onlar olmadan, daha doğrusu açık ya da gizli **'muhbir'**likten "**uzman**"lığa, oradan da **'bilirkişi'**liğe atlayan, bu karakteristikleriyle **kişilikleri, fikirleri ve eylemleri tartışmalı ve o oranda sakıncalı kişilerden uzak durarak gerçekleri bulabilmiş ve vicdan rahatlığı ile hemen tamamı beraat** olan kararlarını verebilmiştir.

Bölüm VI

Türkiye'nin Doğalgaz Sabıkası !

25 Haziran 2004 tarihli, 9/4,7 esas sayılı Meclis Soruşturması Komisyonu Raporu'nda **Doğalgaz** konusu'na, Cumhuriyet Halk Partisi Milletvekilleri **Haluk Koç** ve 55 arkadaşının¹ TBMM Başkanlığına, Enerji Bakanları **Cumhur Ersümer** ve **Zeki Çakan** hakkında, Meclis Araştırması Komisyonu'nun 10/9 esas sayılı Raporu'nda yer verilmiş olan verilere ve iddialara dayanılarak, Meclis Soruşturması açılması taleplerini belirten Önerge ile girildiğini görüyoruz.²

O sırada Parlamento, biri iktidar, diğeri ana muhalefet olmak üzere, iki partinin³ Milletvekillerinden oluştuğundan, Türkiye'nin özellikle doğalgazda attığı adımların, yapılan anlaşmaların, Meclis'teki her iki parti tarafından da "**büyük hata**" olarak görüldüğü sonucu ortaya çıkıyor. Bir açıdan bu durum, siyasetçilerce, "**Türkiye'nin doğalgaz sabıkası olan bir ülke**" olarak görüldüğünü gösteriyor. Bu gibi, sansasyona çok uygun konularda fırsatı asla kaçırmayan medyamız sayesinde de doğalgaz konularında kamuoyu çok kısa sürede siyasetçilerin görmek istediği çizgiye getirilecektir.

¹ Başını Haluk Koç'un çektiği CHP Milletvekillerinin Doğalgaz Önerge'sine, Ali Topuz, Kemal Anadol, Kemal Kılıçdaroğlu, Onur Öymen, Ali Dinçer, Ahmet Gürüz Ketenci, Oya Araslı, Zeynep Darla Gürel, Şükrü Elekdağ, Eşref Erdem, Birgen Keleş, Sefa Sirmen, Mehmet Sevigen, Gaye Erbatur, Gülsün Bilgehan, Bülent Tanla gibi siyaset ünlülerinin imza koyduğu görülüyor.

² sayfa 8-15

³ AKP ve CHP

Bu noktadan itibaren ülkemizde doğalgazı gereksinim olarak görüp, bu gazı ülkeye “**bol miktarda (!)**” taşıyan anlaşmaları imzalayanları, “**ülkemizi dışa bağımlı hale getirenler, kullanılmayan gazı milyarlarca dolar millet parasını ödeyenler, doğalgaz anlaşmalarında ek mektuplarla, fiyat revizyonlarıyla, formül değişiklikleriyle, pahalı gaz fiyatlarını kabul ederek ülkeyi zarara sokanlar**” olarak niteleyerek, doğalgaz anlaşmalarını adeta “**vatana ihanet**”le özdeşleştiren bir kamuoyu oluşturulması başarılabacaktı.

Bu yapılanı, ister ülkeye bile bile zarar verildiği için “**aymazlık**”, ister kötü niyetle sahneye konulan bir “**oyun**” diyelim, cümlelerin başında vurguladığım gibi, uygulayanların da izleyenlerin sandığı: “**ülke çıkarlarını korumak**” adına yapılmış bir operasyon olmadığı çok açıktır. Öyle olduğu içindir ki, Yüce Divan tarafından, önergeden üç yıl sonra “**bu oyun**” bozuldu. Çünkü, Yüce Divan, elektrikte olduğu gibi doğalgazda da, özellikle bir paragraf aşağıda verdiğimiz 2006 yılı doğalgaz krizinin ve diğer ufak tefek doğalgaz kısıtlarının, yaşayarak farkındaydı. Sonunda, doğalgaz anlaşmaları konusunda bugüne kadar kamuoyu gündemine sokulan ne kadar senaryo varsa, hiçbirinin geçerli olmadığı ortaya çıktı ve yargı diliyle “**fiil (suç) haline getirilerek doğrudan bir dönemin Enerji Bakanları'na yöneltilen iddiaların yasal unsurlarının oluşmadığı**” gerekçesiyle Bakanlar ve bürokratlar aklandı.”

Enerji konularına ilgisinin büyük olduğunu gözlemlediğimiz gazeteci-yazar **Aykut Küçük**kaya'nın 2006 yılı başındaki doğalgaz sıkıntısı sırasında gazetesinde yayımlanan “**Doğalgazda Büyük Açık**” başlıklı haber yazısı,⁴ bugüne kadar Türkiye'de doğalgaz üzerinde yaratılan spekülasyonlara net bir yanıt niteliğindedir. Dikkat edilirse, o sırada özellikle Enerji eski Bakanı **Cumhur Ersümer**'in, ülkeye gereksinimin üzerinde doğalgaz getirdiği suçlamasıyla Yüce Divan'da yargılanması sürüyor, **Küçük**kaya ise gazetesinde şu gerçekleri dile getiriyordu.

“BOTAŞ'tan itiraf gibi rapor: Türkiye'nin doğalgaz tedarikçisi BOTAŞ'ın, EPDK'ya sunduğu arz-talep gösterimi, Türkiye'nin 2010-2020 döneminde ciddi oranlarda 'doğalgaz açığı' yaşayacağını ortaya koyuyor. BOTAŞ'ın 15 yıllık doğalgaz projeksiyonu, ya doğalgazda dışarıya daha bağımlı hale

⁴ Cumhuriyet gazetesi, 28 Ocak 2006

geleceğimizi ya da bugün yaşanan krizin ileri yıllarda büyüyerek süreceğini gösteriyor.

BOTAŞ'ın 2005 yılı içinde yaptığı yeni doğalgaz planlama çalışmasında, anlaşma miktarlarının yanı sıra asgari alım miktarları yer aldı. Bu çalışmaya göre,

- *Bu yıl (2006) ve 2010 yılında küçük miktarda arz açığı görülüyor.*
- *2007-2009 döneminde ise, yine küçük miktarlarda arz fazlası görülüyor.*
- *2011 yılından itibaren ise, rakamlara ciddi biçimde yansıyan arz açığı dikkat çekiyor.*

Çöken doğalgaz politikası: *BOTAŞ'ın son projeksiyonunu değerlendiren üst düzey bir yetkili, Türkiye'nin önünde iki seçeneğin bulunduğu söyledi.*

- *Bu projeksiyona göre, Türkiye, 2010'dan itibaren yurtdışından aldığı doğalgaz miktarını artırarak, başta Rusya olmak üzere, bu ülkelerden alacağı asgari miktarları yukarıya çekecek. Ancak, bu durumda, dışarıya daha bağımlı hale geleceğiz.*
- *Türkiye, uzun dönemli yeni bir enerji planlamasını istikrarlı biçimde uygulayacak. Bu planlama, Türkiye'de üretilen elektrikteki doğalgaz payını %44'lerden normal düzeylere çekmelidir. Tabii, bu süreçte bugün yaşadığımız sıkıntılar da yaşanabilir."*

Doğalgaza ilişkin bütün bu öngörülerin 2008 sonundaki son Dünya Ekonomik krizinden çok önceye ait olduğu unutulmamalı.

Doğalgaz Projeksiyonlarını ve Anlaşmalarını Yapan Kim?

CHP'nin Soruşturma Önergesi'yle başlatılıp, Meclis Araştırması ve Soruşturması Komisyonları Raporları'na, devamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından Yüce Divan'a sunulan İddianame'yle Yüce Divan'daki

Enerji Bakanları davalarına, sonunda medyaya, dolayısıyla kamuoyuna malzeme olan doğalgaz konusunun ülkemizdeki başlangıcı ve gelişmesi Soruşturma Önergesi'nde şöyle anlatılıyor.

“Ülkemizde doğalgaz, ilk kez 1976 yılında Trakya ve Çamurlu sahalarında üretilerek kullanılmıştır. Ülkemiz doğalgaz rezervlerinin yetersiz kalması nedeniyle, doğalgaz rezervlerine sahip komşu ülkelerle müzakerelere başlanmıştır. Türkiye ile SSCB arasında 1984 yılında Çerçeve, 1986 yılında Ticari Anlaşma imzalanmış, 1987 yılından itibaren de doğalgaz ithalatı başlamıştır.

*Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 1990 ve 1995 yıllarında yaptığı gaz talep ve tahmin çalışmalarında, 2010 yılı ihtiyacımızı, **19 ve 31 milyar metreküp** olarak tespit etmiştir. Devlet Planlama Teşkilatı ise, bu ihtiyacı 2010 yılı için **30**, 2020 yılı için ise **38-40 milyar metreküp** tahmin etmiştir. BOTAŞ'ın tahminleri de DPT'nin tahminlerine yakındır. Ancak, **Mavi Akım** profesinin gündeme gelmesiyle, Enerji Bakanlığı'nın rakamları 2010 yılı için **55**, 2020 yılı için ise **82 milyar metreküp** olarak değiştirilmiştir.*

*DPT Müsteşarı **Orhan Güvenen**'in, Ekim 1999'da görevden ayrılmasından önce, DPT'nin tahminleri de Enerji Bakanlığı ile uyumlu hale gelmiştir. Oysa, dönemin DPT Müsteşarı **Orhan Güvenen**'in 30 Haziran 1999'da Enerji Bakanlığı'na gönderdiği yazıda⁵, 'Müsteşarlığımızca yapılan çalışmada, 2005 yılı itibarıyla elektrik enerjisi sektöründe yaklaşık **15 milyar metreküp** doğalgaz ihtiyacı gözükmesine karşılık, BOTAŞ tarafından 2005 yılı için **30 milyar metreküp** gazın tüketilmesinin planlandığı ve buna göre gaz bağlantılarına gidildiği görülmektedir' denilmekte ve devamında, '2005 yılında **30 milyar metreküp** gaz tüketilemeyeceği için, anlaşmalardaki **'al ya da öde'** hükmüne göre kullanılmayan gaza yüklü miktarlarda dolar bazında para ödeneceği ya da gazın tüketilmek istenmesi halinde gereksiz santral yatırımlarına gidileceği' iddia edilmektedir.”*

CHP'nin doğalgaz Önergesi'nde de yer bulan, bir dönemin Devlet Planlama Müsteşarı'na ün kazandıran, varsayımlara dayalı, **“Gaip ten haber almaktan”** farksız olan iddialara Türkiye'de inanmayan, bununla da kalmayıp bu iddialara tutunup **suç** üretmeyen kamu kurumu, medya, Yargı

⁵ Önceki bölümlerde ayrıntılı olarak verildi.

makamı kalmadı. Açınız 2005 yılının, üstelik bu tür iddiaların üzerine atlayarak suç ve suçlu üretme şampiyonluğunu kimselere kaptırmayan AKP yönetimi dönemindeki doğalgaz tüketim tablolarını, 2005 yılında doğalgaz tüketimimiz **27,5 milyar metreküp**, iki yıl sonra 2007 yılında **31,5 milyar metreküp** olarak karşınıza çıksın. "Al ya da öde" hükmüne göre kullanılmayan gaza havadan ödenen bir para da ortada yok.

DPT'nin o zaman Türkiye'yi birbirine katan ve daha sonraki zamanlarda manşetlerden eksik olmayan tahmini nerede kaldı? DPT'nin, 2005, 2010 ve 2020 yılları tahminleri dile getiriliyor. Kaldı ki, Önerge'de yazılanlara göre, "**Orhan Güvenen DPT Müsteşarlığı'ndan ayrılmadan önce, Enerji Bakanlığı doğalgaz projeksiyonları ile DPT doğalgaz projeksiyonları uyumlu hale gelmiş.**" Ancak, aynı DPT Müsteşarı, Enerji Bakanlığı'na gönderdiği **30 Haziran 1999** tarihiyle ünlenen yazısında, 2005 yılı itibarıyla sadece elektrik üretimi için **15 milyar metreküp** tahmininde bulunmuş. Enerji Bakanlığı'nın **30 milyar metreküplük** projeksiyonundan yakınıyor. İyi de, doğalgaz sadece elektrik üretiminde kullanılmıyor ki , bunun, hızla gelişen biçimde sanayide enerji olarak uygulaması var, gübre sanayiinde ham madde olarak tüketimi var, konutlarda kullanımı var. Tüm tüketime bakınca, DPT'nin ne kadar gereksiz bir iddia ile ortaya atıldığı açıkça görülüyor.

Bu arada BOTAŞ, 2010 yılı için doğalgaz gereksinimini (talebini) daha sonra **55 milyar metreküp** olarak değiştirmişmiş. İyi de, bu yapılırken uluslararası doğalgaz anlaşmaları bu düzeydeki gereksinimi karşılayacak duruma getirilebilmiş mi? Yanıt; kocaman bir **Hayır!** Kağıt üzerinde kalan bu artırımın ne kadar yerinde olduğunu insanlar ancak bugün görebiliyorlar. AKP siyasal oluşumu ve onun Enerji yönetiminin bir türlü yaşama geçirilemeyen Türkmenistan, İran, Irak, hatta Mısır doğalgazına yönelik tasarımları, enerji transferi ya da terminali projeleri bunu göstermiyor mu?

O tarihte Türkiye'yi "**doğalgaz sabıkalısı**" ilan edenlerin hedefe koydukları Enerji Bakanı kim? **Cumhur Ersümer**. Yüce Divan'da, "**doğalgaza yönelik fiillerle ilgili olarak yüklenen suçların yasal unsurları oluşmamıştır**" gerekçesiyle **oybirliği**" ile "**aklanan**" Enerji Bakanı kim? Yine **Cumhur Ersümer**.

Elimizde, "BOTAŞ ile RAO Gazprom ve GAMA-Gazprom arasında yapılan görüşmelere ait" 03-07 Eylül 1996 tarihli Protokol var.⁶ Dönem, Refahiyol hükümetinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Recai Kutan** dönemi. Bu Protokol'ün 6,7,8,9 sıra sayılı ekleri BOTAŞ'ın "**Uzun dönemli doğalgaz projeksiyonları**"yla ilgili.⁷

BOTAŞ'ın, 1996 yılındaki uzun dönemli "*Türkiye Doğalgaz Arz-Talep Dengesi*" tablolarında, 2005 yılı gaz talebi **40 milyar metreküp**. Arz'a gelince, tablolarda "**Doğu Hattı**" olarak belirtilen **Mavi Akım** katıldığı takdirde talebin ancak karşılanabildiğini gösteriyor.

Bu protokol, **Mavi Akım**'ın da, ülkemizdeki **doğalgaz tahminlerinin** de isim babalarının ve anlaşmalarının asıl sahiplerini açıkça gösteriyor. Onlardan sonra gelen Bakanlara ve bürokratlara başlatılmış süreci devam ettirmek düşüyor.

Bu olayda **garip** olan, doğalgaz projeksiyonları ve anlaşmaları sürecinin asıl sahiplerinin **kusuru akla bile getirilmeyip**, bu süreci "**hizmetin devamlılığı ilkesi**" çerçevesinde sürdürerek projelerin sonuçlanması ve ülke doğalgaz gereksinimlerinin zamanında karşılanmasını sağlayanların, "**kamuyu zarara uğrattıkları**" iddiasıyla ağır biçimde suçlanması ve yıllarca Yargı karşısında aklanmak için uğraş vermeleridir.

Doğalgaz gibi ülke endüstrisi ve sosyal yaşamı için son derece önemli bir enerji kaynağı ile ilgili olarak başlatılmış olan uzun soluklu uluslararası anlaşma sürecini, "**bu kadar gaz bize fazla**" diyerek kestirip atamazsınız. Bu yola giderseniz, ülke gaz gereksiniminin karşılanmasında büyük sıkıntıya düşer, o zaman asıl bunun faturasını ödemekte zorlanırsınız.

Kaldı ki, LNG'yi⁸ ayırırsak, doğalgaz anlaşmaları genelde bir iki milyar metreküplük anlaşmalar değildir. Örneğin Batı hattı anlaşması toplam kapasitesi iki aşamada 6+8=14 milyar metreküp/yıl, Mavi Akım nihai kapasitesi 16 milyar metreküp/yıldır. Bir boru hattının işletmeye girdiğinin ertesi günü, bu tesisten tam kapasitesi kadar gaz alınamaz.

⁶ Protokolün Türkiye tarafı imzaları: BOTAŞ yönetiminden; A.Kaya Özel, Metin Akgün, Tark Boynueğri, Mustafa Sağır, Sema Abdülmecit, Ferda Dikici, Fuat Çelepci, Saime Pekbay.

⁷ Protokolün 3 maddesinde kayıtlı.

⁸ LNG: Sıvılaştırılmış doğalgaz (Liquid Natural Gas)

Bu kapasite, sözleşmelerde yer aldığı gibi yıllar boyutunda uzun bir dönemde kademeli olarak nihai kapasiteye ulaşır.

Doğalgaz Suç Formülleri

Türkiye'de doğalgaz anlaşmalarının ilk uygulamalarının 80'li yıllarda gerçekleştirildiği, ondan sonrakilerin de hemen tamamının müzakerelerinin ve protokollerinin 90'lı yılların ilk yarısında, en son 1996 yılında yapıldığı artık çok açık olarak bilinen bir gerçektir. Bilinen bir gerçek daha var ki, doğalgaz anlaşmalarının hazırlık süreci ve daha sonra üzerlerinde yapılmak istenen değişikliklerle ilgili çalışmalar, son derece netameli bir prosedür oluşturuyor. Hangi dönemde, hangi BOTAŞ yönetimi yeni bir gaz anlaşması ya da anlaşma değişikliği sürecine girse, başı derkten kurtulmuyor.

BOTAŞ'ın ilgili kuruluşu olduğu o dönemin Enerji Bakanı da, olaylara müdahil olması oranında kendisini, sadece eleştirilerin değil, suçlamaların odağında buluyor mu? Bu sorunun yanıtı, hem Hayır, hem de Evet'tir. Uygulamanın, **"Bakanına göre"** değiştiğini görüyoruz. Anlaşmaları ilk gündeme getiren, ilk **"tanık"** imzalarını atan Bakanlara **"söz yok"**, sürecin doğal olarak **"devam ettirildiği"** dönemin, yine bu işle ilişkisi **"tanık"** imzası atmak olan Bakan'ının ise yakasına yapışılıyor. Bu da, ülkemize özgü bir uygulama biçimi olmalı.

Yakın geçmişteki operasyonlara, iddialara ve suçlamalara bakıldığında, aslında, doğalgaz anlaşmaları ile ilgili olarak yapılan hemen her işlemin **"suç"** konusu yapılabildiği görülüyor. Bu **"suç"** konularını kategorilere ayırmak olanaklı. Yüksek Mahkeme de Enerji Bakanları davasında doğalgaz konularına böyle bir kategorik ayırımla bakmıştır.

Doğalgaz sektöründe suç haline getirilen işlem kategorileri içinde, **"Anlaşma fiyatının yüksekliği ve fiyat artıran revizyonlar"** birinci sırayı, bu kategori içinde **"Fiyat formülü değişikliği, Katsayı getirilmesi, bu işlemlerin Ek Mektup'la (Side Letter) yapılması"** ise alt kategorileri oluşturuyor. Diğer suç kategorisi ise sözleşme hükümleriyle ilgili. En çok tartışılan da, **"doğalgaz sözleşmelerinde 'al ya da öde (take or pay)' hükmüne neden izin verildiği,**

anlaşmalara, bunun karşısı olan 'verilmeyen gaze bir ceza hükmü'nün neden konulmadığı'dır. Doğal olarak halk söylemindeki gibi **"ağız olan herkes, başta medya, konuşuyor"**.

Dünyamızda enerji gereksinimi artışının durmaması, Nükleer enerji gibi, büyük kapasiteli enerji tesislerinin yapımında birden fazla nedenle⁹ yaşanan duraklama ve son yıllarda öne çıkan çevre felâketleri, dünya fiyatlarının makul olduğu bir dönemde doğalgaza yönelimi artırmıştır. Bir enerji pazarında, herkesin gereksinim duyduğu mal **"kartel"**¹⁰ oluşturan birkaç ülkenin elindeyse, satış koşullarını büyük çapta üretici ülkeler belirler. Doğalgaz uluslararası anlaşmaları bu uygulamanın en açık örneğini oluşturmaktadır. Doğalgaz anlaşmaları, hükümleri, fiyatları hakkında ileri geri konuşurken bu gerçeği dikkate almak gerekiyor.

Doğalgaz anlaşmalarında, bir açıdan **"olmazsa olmaz"** bazı hükümler, anlaşmaların standardı haline gelmiştir. Petrol ve petrol ürünlerinin fiyat değişikliklerine bağımlı **"fiyat formülü"** böyledir, **"al ya da öde"** hükmü böyledir. İlginçtir, Türkiye'de bu kavramlar üzerinde yıllardır, Jandarmasından, Savcısına, devletin Denetleme kurumlarından, hukuk bürolarından medyasına, sanal ya da sanal olmayan ortamlardaki keskin zekâlara kadar herkes **ahkâm** keserken, daha ziyade uluslararası anlaşma prosedürü olarak teknik ve ekonomik ağırlıklı bu uygulamanın gerçeğini sadece bir Yüksek Yargı kurumu, Yüce Divan takdir ve teslim edebiliyor. Bu da çok düşündürücü.

Örneğin, Batı hattı ile Ukrayna-Romanya- Bulgaristan üzerinden alınan Rus doğalgazı anlaşmalarındaki, petrol fiyatı değişimlerine göre otomatik revize edilen fiyat formülündeki bir hatanın düzeltilmesi, **Beyaz Enerji** operasyonu ile başlatılan süreçte, sonunda Enerji Bakanları'nın Yüce Divan davalarının konularından birini oluşturdu ve oybirliği ile beraat'le sonuçlandı.

Bu formül , özellikle sanal ortamda çok tartışıldı, ama, hâlâ işin doğrusunu çok az kişinin bildiğini tahmin ettiğimizden bu konuyu kitabımızda açmakta yarar görüyorum.

⁹ Nükleer kazalardan, radyasyon salımından (emisyon), atık depolama ve giderme sorunları ve yatırım maliyetinden çok, yeni jenerasyon (füzyon) nükleer santral beklentileri önem kazanıyor.

¹⁰ **Kartel:** Özellikle uluslararası, genellikle petrol, doğalgaz gibi aynı ürünle ilgili birbirinden bağımsız işletmelerin daha çok kazanç elde etmek, rekabeti ortadan kaldırmak amaçlarıyla kurdukları gizli ya da açık büyük birlik.

Formülün, doğalgazın uluslararası alım-satımında, doğalgaz fiyatını belirleyen ve petrol fiyatlarındaki değışikliklere göre revizyonuna olanak veren, anlaşmalara dercedilen standart bir hüküm olduğunu söylemiştik. Formülde Fuel Oil, motorin (Gas-Oil) gibi petrol ürünlerinin belli merkezlerde tespit edilen dünya fiyatları esas alınıyor.

Ülkemizin Rusya ile gerçekleştirdiği doğalgaz anlaşmalarında, Fuel Oil'in % 3,5 ve % 1 kükürt içeren türleri ve motorinin baz kabul edildiğini görüyoruz. Formülde kabul görmüş olan petrol ürününün güncel fiyatı, aynı petrol ürününün referans alınan yıl fiyatına **oranlanıyor**, katsayılarla çarpılıyor, toplanıyor ve anlaşma fiyatı ortaya çıkıyor.

Daha açık ifade edersek, her petrol ürünü için **'payda'**da referans alınan yıl fiyatı **sabite** olarak, **'pay'**da ise, **aynı petrol ürününün** güncel fiyatı **değişken** olarak yer alıyor ve aşağıdaki **fiyat formülü** ortaya çıkıyor:

$$P_n = P_o (0,40 FO / FO_o + 0,45 FO_1 / FO_{1o} + 0,15 GO / GO_o) GCV / 9000$$

Burada; **FO** : Fuel-Oil, **GO** : Gas- Oil'in kısaltılmışı.

FO : Aynı zamanda, % 3,5 kükürt içeren Fuel-Oil'in güncel fiyatı, **pay**'daki değişken.

GO : Aynı zamanda Gas-Oil'in güncel fiyatı, o da **pay**'daki değişken.

FO₁ : % 1 kükürt içeren Fuel-Oil'in güncel fiyatı, o da **pay**'daki değişken.

FO_o : % 3,5 kükürt içeren Fuel-Oil'in referans alınan yıl fiyatı, taban fiyatı, **payda**'daki sabite.

FO_{1o} : % 1 kükürt içeren Fuel-Oil'in referans alınan yıl fiyatı, taban fiyatı, **payda**'daki sabite.

GO_o : Gas-Oil'in referans alınan yıl fiyatı, taban fiyatı, **payda**'daki sabite.

P_n : Anlaşma Fiyatı

Po : Katsayı (9000 kCal / 1000 metreküp gazın taban fiyatı).

GVC: Katsayı (Doğalgazın ısııl değeri, kCal / 1000 metreküp)

(Dikkat: Lütfen, Oil kısaltmasındaki O harfi ile o indis'ini ayırt ediniz.)

Güncel Fiyat (değişken fiyat): Doğalgazın Akdeniz FOB fiyatı esas alınarak geçen altı aya göre hesaplanan aylık aritmetik ortalama fiyat.

Verdiğimiz formülde, tüm nosyonlar ve indisler doğru yazılmışsa hiçbir sorun yok. Ancak, ülkemizde rastlandığı gibi, sadece bir nosyon / indis yanlış kullanılmışsa, işte o zaman işler karışıyor, arkasından da **çifte standart** geliyor.

İlk hata, Rusya'dan Ukrayna- Romanya- Bulgaristan üzerinden boru hatları ile alınan doğalgazın Batı Hattı ek alım anlaşmasında (8 milyar metreküp/yıl) yapılıyor. Formülün, % 3,5 kükürt içeren Fuel-Oil'le ilgili en baştaki oranında **payda**'da (formülde altı çizili olan) **FOo** sabitesi yer alacakken, hatalı olarak % 1 kükürt içeren Fuel-Oil'in ancak **pay**'da kullanılması gereken **FOı** değişkenine yer veriliyor. Yani, formülde, ilk **payda**'da **FOo** yerine, sehven **FOı** yazılıyor ve uzun süre bu hatanın farkına varılamıyor. Böylece formülde, bir kez kullanılması gereken **FOı**, biri **pay**'da **doğru**, diğeri **payda**'da **hatalı** olarak iki defa kullanılmış oluyor.

Yani formül anlaşmaya aşağıdaki gibi hatalı olarak geçiyor (her iki formül gösteriminde de altı çizili **doğru** ve yanlış **payda**'ya dikkat).

$$P_n = P_o (0,40 \underline{FO} / \underline{FO}_1 + 0,45 \underline{FO}_1 / \underline{FO}_{10} + 0,15 \underline{GO} / \underline{GO}_o) \underline{GCV} / 9000$$

Dikkat edilirse, **doğru** olan ilk formülde, baştaki ilk **payda**'da doğru nosyon **FOo**'da sadece **o** yerine, **hatalı** formülde **ı** indisi getirilmiştir. **ı** indisi, **o** ile değiştirildiğinde formül **doğru** hale gelmektedir.

Formül böylece hasara uğrayınca, **değişken/sabite** kuralı bozulmuş oluyor, **değişken/değişken** haline geliyor. Bu da yetmiyor, % 3,5 kükürt içeren Fuel-Oil değişken fiyatı, % 1 kükürt içeren Fuel-Oil değişken fiyatına bölünerek

anlaşılmaz bir orana yol açılıyor. Matematiksel hesap, bu hatalar atlanarak yapılıncaya da ortaya çıkan gerçek anlaşma fiyatı olmuyor. Dolayısıyla, doğalgaz ithalatı karşılığı ödenen ve alınan paralar da gerçek değerleri göstermiyor, anlaşma mantığına aykırı olarak mutlaka taraflardan birinin haksız zararına, diğeri haksız kârına neden oluyor.

Bu olayda, o sırada hatalı formülde zarar gören taraf Rusya hatanın farkına varınca formülün doğru uygulanması için başvuruyor. Yanlış hesap Ankara'dan dönüyor ve dönemin BOTAŞ yetkilileri hatayı (ı indisini o yaparak) ortadan kaldırıyorlar.

Ne var ki, **doğru** hale getirilen Batı Doğalgaz hattı ek anlaşması fiyat formülünün o aşamada ülkemizin daha fazla doğalgaz bedeli ödemesi sonucuna yol açmasına,¹¹ kimilerinin çok sevdiği "**kamu zararı**" yaftası asılarak kısa yoldan üretilen iddialara ve suçlamalara birtakım yolsuzluk iddialarının işlendiği kurmaca raporlarda yer veriliyor ve bu haklı formül düzenlemesini yapan bürokratlar gibi onların dönemindeki Enerji Bakanı kendisini Yüce Yargı önünde buluyorsa da, adaletin keskin kılıcı gerçekler yönünde çalıştırılınca yıllar süren yargılamalar sonucunda, suçlananlar **aklanıyor**, dolayısıyla yasal unsurları bulunmayan böyle bir suçun varit olmadığı ortaya çıkıyor.

Doğalgaz Anlaşmaları'nda İşporta Yöntemi

Doğalgaz fiyat formülündeki hatanın, bir dönemin BOTAŞ yetkilileri tarafından düzeltilmesinin hesabını bürokratlar ve aynı zamanda dönemin Enerji Bakanı Yüksek Yargı'da verirken, AKP yönetiminin Enerji Bakanı'nın¹² doğrudan müdahalesiyle bu kez **Mavi Akım** anlaşmasının Fiyat Formülü'nde aynı hatanın yapıldığı görülerek formül hatası düzeltiliyor. **Ne cesaret değil mi?** Çünkü, bu ikinci hata düzeltme operasyonu yapılırken, ilk hata düzeltme işlemi bu kez bir kısım muhalefet (CHP) milletvekili tarafından suç olarak nitelenip Gensoru önergesi düzenlenen ve başta Enerji Bakanı **Güler** olmak üzere AKP

¹¹ Burada şu sorunun yanıtı verilmeli: "Formül değişikliğinden, ülkemizin daha az doğalgaz bedeli ödemesi sonucu çıkarsaydı, bürokratlar ve Bakan yine suçlanacak ve yargılanacak mıydı, tam aksi ödüllendirilecekler miydi?"

¹² Hilmi Güler

tarafından desteklenerek TBMM'nde yargı önüne gönderilmesi sağlanan dönemin Enerji Bakanı'nın¹³ Yüce Divan'da yargılama süreci devam ediyordu.

Dönemin Enerji Bakanı **Hilmi Güler**, bununla da yetinmiyor. Rus gaz şirketinin baş yöneticisiyle masaya tek başına oturup Rusya'dan üç ayrı anlaşmayla, farklı zamanlarda, farklı fiyatlarla alınan, toplam **30 milyar metreküp/yıl** doğalgazın fiyatlarını aynı hizada (tek fiyata) getirmeyi başarıyor. Böylesine risk içeren bir konuyu tek başına karara bağladığı görüşmeden “**zafer kazanmış komutan**” görüntüsüyle çıktığını da dikkate alırsak, Türkiye'de kısa süreli bir “**kızılca kıyamet**”in kopmasını doğal karşılamak gerekir.

Doğalgazda son olayın medyaya yansımaları, Hürriyet'te **Şükrü Küçükşahin**'in, “**Türkiye, Bu 'Gaz Formülü'yle 8.5 milyar Dolar Zarar Ediyor**” başlıklı haberinden özet olarak izleyelim.¹⁴

“Türkiye'nin, Mavi Akım'dan aldığı doğalgaza 2025 yılına kadar 8,5 milyar dolar'ı aşan fazla ödeme yapacağını belgeleyen 19 Kasım 2003 tarihli Protokol ile Zeyilname ortaya çıktı. Zeyilname'ye göre, Türkiye, daha önce ısrar ettiği F1 formülünden vazgeçip Fo formülünü kabul etti.¹⁵ Bu nedenle, daha anlaşmanın imzalandığı gün, 3 milyar 748 milyon dolar olan doğalgaz faturasındaki kabarıklık, petrolün varili 58 dolara çıktığı için, 1 Nisan itibarıyla 8,5 milyar dolar'a ulaştı. Mavi Akım'la ilgili süreç şöyle gelişti.

İlk Anlaşma: BOTAŞ ile Gazexport arasında **Mavi akım** Doğalgaz Alım-Satım Sözleşmesi, 15 Aralık 1997'de imzalandı. Sözleşmenin 8. maddesinde Fiyat Formülü yer aldı. Gazexport ile Turusgaz arasındaki 10 Aralık 1996 tarihli ve BOTAŞ ile Turusgaz arasında 18 Şubat 1998'de imzalanan (Batı Doğalgaz hattı eki) sözleşmede, (sonradan düzeltilen) aynı fiyat formülü vardır.

Formül Savaşı: **Mavi Akım'dan** ilk gaz 2003 Şubat'ında, Gazexport'un ilk faturası BOTAŞ'a 2003 Mart'ında geldi. Fatura'da, sözleşmeden farklı formül gören BOTAŞ, 07 Mart 2003 tarihli yazı ile formüle itiraz etti ve sözleşmedeki formüle (F1) göre ödeme yaptı. Faturaları düzeltmek üzere Gazexport'a iade etti. Fatura ile BOTAŞ hesabı arasındaki fark BOTAŞ lehineydi. Gazexport ise

¹³ Cumhurbaşümer

¹⁴ Hürriyet, 07 Nisan 2005

¹⁵ Hatalı formülün düzeltilmesinin kabul edildiği anlamına geliyor.

(sözleşmedeki formülün hatalı olduğunu ileri sürerek) faturanın kendi gösterdikleri fiyattan ödenmesinde ısrarlıydı. BOTAŞ, Nisan 2003'te, formül anlaşmazlığı için tahkime gitmek üzere hukuk bürolarından görüş aldı. Hukuk büroları, sözleşmedeki formülün uygulanması gerektiğini bildirdi. BOTAŞ, 09 Nisan'da formülün **hatalı olmadığını (!)** yeniden Gazexport'a bildirdi ve 26 Haziran 2003'te BOTAŞ, kendi hakemini Gazexport'a bildirerek tahkim sürecini başlattı.

BOTAŞ, **Mavi Akım** için tahkim sürecini başlatınca, dönemin Gazprom Başkanı **A. Miller**, 10 Temmuz 2003'te Türkiye'ye gelerek, uyuşmazlığın çözümü için Enerji Bakanı **Hilmi Güler**'le görüştü. 30 Temmuz 2003'te **Güler**, Gazprom Yönetim Kurulu Başkanı **Y. Kamarov** ile buluştu ve BOTAŞ Yönetim Kurulu kararını beklemeden **tahkim sürecinin askıya alındığını** bildirdi. Açıklamada, Rusya'dan doğalgaz alımına ilişkin bütün anlaşmaların, fiyat da dahil, **tüm ticari şartların yeniden gözden geçirileceği** belirtildi.

BOTAŞ yönetim kurulu, 04 Ağustos' 2003'te tahkim sürecini askıya aldı ve anlaşma değişiklikleri için Genel Müdür'e yetki verdi. Ardından, taraflar tahkim sürecini askıya aldıklarına dair **Mutabakat Zaptı'nı 22 Ekim 2003'te** imzaladılar.

Formül Değişiyor: BOTAŞ ile Gazexport, 05 Kasım 2003'te, aralarındaki tüm anlaşmalarda, fiyat, **'al ya da öde'** oranları, sınır teslim basıncı gibi kritik hükümlerde anlaşmaya vararak, hazırlanan yeni dokümanı 19 Kasım 2003'te imzaladılar. Bu çerçevede, Batı hattı anlaşmaları ve **Mavi Akım için ortak bir fiyatta** anlaşılmış oldu. Ardından yasal zorunluluk nedeniyle, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK)'dan onay istendi. EPDK; 19 Kasım günlü Protokol ve Zeyilnamelere, **'Hazine'ye ek bir yük getirmemek'** kaydıyla onay verdi."

AKP hükümetinin Enerji Bakanı **Hilmi Güler**, Rusya ile yapılmış olan doğalgaz anlaşmalarında **"hata düzeltme"** örneği bulunan, ancak doğru bir işlem olmadığı iddiasıyla yüksek mahkeme aşamasında bulunan Fiyat Formülü'nde, önce BOTAŞ'ın hatayı düzeltmemekteki ısrarını kırarak, daha sonra da tüm anlaşmaları değiştirme karşılığı formüldeki hatayı düzelterek, anlaşılması güç bir operasyon ortaya koymuştur. Doğalgaz anlaşmalarında gizlilik hükmünü ileri sürerek, gaz fiyatı, **'al ya da öde'** oranları ve diğer

hususlarda rakam verilmediğinden kimse doğalgaz anlaşmalarında Enerji Bakanı **Güler** yönetiminde yapılan değişikliklerin Türkiye'ye ne getirdiği ya da Türkiye'den ne götürdüğünü bilmemekte, sadece yorumda bulunmaktadır. EPDK'nın onayını "**kaydı ihtiyatla, Hazine'ye ek yük getirmeme**" koşuluyla vermesinin altında da bu **bilinmeyenler** ve **kuşklar** yatmaktadır.

Aslında Enerji Bakanı **Güler**'in resen operasyonu konusu olan iki işlemten ilki olan Mavi Akım Doğalgaz Anlaşması Fiyat Formülü'nde BOTAŞ'ın hatayı kısa yoldan düzeltme tereddüdü sonucu tahkime gitme ısrarını kırarak yapılmasını sağladığı düzeltmenin doğru bir işlem olduğu Yüksek Yargı onayı ile ortaya çıkıyor. Bilindiği gibi Yüce Divan, Enerji eski Bakanı **Cumhur Ersümer** hakkında Batı doğalgaz hattı ek anlaşması formül değişikliği için **27 Temmuz 2007** tarihinde "**atılı suçun yasal unsurları oluşmamıştır**" gerekçesiyle oybirliği ile beraat kararı vermiştir.

Resen operasyonun ilk aşamasına bağımlı olduğu görülebilen ikinci aşaması olan doğalgaz anlaşmalarında alım taahhüdü indirimi ve fiyat eşitlemesi konusu yorumlandığında da, ilk bakışta doğru bir işlem gibi gözüküyor. **Ancak, gerek gaz alım taahhüdünde indirim, gerekse fiyat eşitlemesinin ülkemizden ne götürdüğü ya da ülkemize ne getirdiği çok iyi irdelenmek ve şeffaf olmak koşuluyla.**

Bu konuyu, konunun kamuoyu gündemini gereğinden fazla işgal ettiği dönemde İnternet'ten aktaracağımız iki yorum ile açalım.

Yorum şu: "**Bana göre sonucu belli olan tahkime gideceğimize Ruslarla oturup anlaşmalıyız. Şu anda bizim için çok daha önemli olan mesele gazın fiyatı değil, doğalgazda oluşan arz fazlası. Almasak bile ödemek zorunda olduğumuz doğalgazın miktarını ne kadar düşürsek kârdır.**"¹⁶

Diğer yorum, "**Yanlışlar neler?**" başlığı ile yine İnternet'te "**Ata Can**"dan geliyor.¹⁷

"Tüm dünyada uluslararası gaz kontratları üçüncü tarafsız bir ülke tahkim ve hukukuna tabidir. Herkes eski ve yanlış formülü Türk hukukuna göre

¹⁶ Yorum: Taşkın Şenol, (taskinsenol@stargazete.com.tr)

¹⁷ Ayrıntılı ve kararlı değerlendirmesinden doğalgaz konusunda uzmanlığı olan, muhtemelen kamuda görevli olduğundan müstear isim kullanan bir kişi olduğu anlaşılıyor, 30 Mayıs 2003

değerlendiriyor. Bu yanlış. Dünyada doğalgazla uğraşan ve gaz ticaretini bilen kime gösterseniz **'Formül yanlış'** diyor.

Formül düzeltilirken BOTAS'ın asgari alım taahhüdü ve diğer iki kontratın fiyatı düşürülmüş. Eğer Mavi Akım bankalardan kredi alınarak yapılmışaydı ve bankalar Ruslara **'Nereden çıktı bu sorun'** diye baskı yapmasalardı, Ruslar tahkimden çıkacak lehlerine olan sonucu beklerler ve biz ne Batı hattından gelen gazın fiyatında indirim, ne de asgari alım miktarında indirim alabilirdik."

Ana Muhalefet Partisi CHP, Enerji Bakanı **Hilmi Güler**'in, içeriğiyle birlikte değiştirilen fiyatları ve kapasite oranları, anlaşmaların gizlilik hükmü bahane edilerek kamuoyundan özenle gizlenmeye çalışıldığı için kamuoyuna inanılmaz düzeyde karmaşık bir işlem olarak yansıyan **"anlaşma operasyonu"**nun peşini bırakmamış ve konuyu Rapor haline getirmiştir.

Cumhuriyet gazetesinin bu konudaki kapsamlı haberi, **"CHP: AKP'nin Fiyat Formülüyle Türkiye 5,4 Milyar Dolar Ek Fatura Ödeyecek, Doğalgazda 20 Yıllık Zarar"** başlığını taşıyor.¹⁸ Haberin özetini (içeriğinin aslını değiştirmeyen bazı zorunlu düzeltmelerle) verelim.

*"AKP hükümetinin, Rusya'dan alınan doğalgazın fiyatlandırılmasında yaptığı değişiklikle, Türkiye'nin 2025'e dek 5,4 milyar dolar fazla para ödeyeceği hesaplandı. AKP'nin benimsediği fiyatlandırma, Yüce Divan'da yargılanmakta olan Enerji eski Bakanı **Cumhur Ersümer**'in formülüyle aynı özellikleri taşıyor. CHP parti meclisi üyesi ve partinin avukatı **Erbaşar Özsoy**'un koordinatörlüğünü üstlendiği Rapor'un ana hatları şöyle:*

Fiyatın tek'e indirilmesi: AKP'nin iktidara gelmesinden önce gerçekleştirilen ve **Mavi Akım** dahil, Rusya'dan üç ayrı anlaşma ile alınan doğalgazın fiyatlandırılması birbirinden farklıydı. AKP, bu farklı fiyatlandırmayı tek'e indirdi.

Hesap sadeleşti, fatura ağırlaştı: Enerji Bakanı **Hilmi Güler**, AKP döneminde Rusya doğalgazı fiyatının tek'e indirilmesinin Türkiye'nin yararına olduğunu her fırsatta yineledi ve önceki hesaplamanın **karmaşık** olduğunu iddia etti.

¹⁸ Cumhuriyet, 10 Nisan 2005

Buna göre, **Mavi Akım** dışındaki boru hatlarından gelen doğalgaz fiyatlarında düşme, **Mavi Akım**'da yükselme oldu. Türkiye'nin en fazla gaz aldığı anlaşma **Mavi Akım** olduğu için de ödenmesi gereken toplam fatura azalmadı, aksine arttı. Sayısal olarak verirse, Türkiye'nin Batı hattı anlaşmalarına göre ödemesi gereken para **92 milyon dolar azalırken, Mavi Akım'a** ödemesi gereken para **278 milyon dolar arttı**. Türkiye'nin **186 milyon dolar daha fazla** ödemesi durumu ortaya çıktı.

Zarar 2025'e kadar sürecek: Anlaşmalara göre Türkiye, Batı hattından 2011'e kadar yılda 6 milyar metreküp, Batı hattı ek anlaşmasından da 2021 yılına kadar yılda yaklaşık 8 milyar metreküp gaz alacak. **Mavi Akım**'dan ise 2010 yılına kadar, kademeli kapasite artışı nedeniyle, yaklaşık ortalama 8 milyar metreküp, ondan sonra 2025'e kadar da her yıl **16 milyar metreküp** doğalgaz ithal edecek. Bu durumda, **Mavi Akım**'dan 2025'e kadar alınacak toplam gaz miktarı **290 milyar metreküp** iken, Batı hattından alınacak toplam gaz miktarı **164 milyar metreküp**'te kalıyor. Fiyat petrole bağlı olduğundan, Türkiye'nin, anlaşma değişikliği tarihindeki zararını toplamda **5,4 milyar dolar**'ı buluyor.

Fiyat Formülü nasıl değişti: CHP Raporu'nda yer alan ve Danıştay'a verilen dilekçede dikkat çeken bilgilere göre, AKP'nin iktidara gelmesinden hemen sonra, 2003 yılında Rusya Gazprom ile BOTAŞ arasında. **Mavi Akım** fiyat formülünün yorumlanması konusunda anlaşmazlık çıktı. (Rusya'nın itirazı, daha önce hatalı yazıldığı için dönemin BOTAŞ yönetimince düzeltilmiş olan hatalı fiyat formülünün **Mavi Akım** anlaşmasına da hatalı olarak geçmesine dayanıyordu). BOTAŞ ise, bazı hukuk bürolarından aldığı görüşe dayanarak formülün **hatalı kalmasında** ısrar ediyordu. Bu durumda, (BOTAŞ'ın başlattığı) Tahkim gündeme geldi. Ancak, Gazprom Başkanı **Yuri Kamarov** Türkiye'ye geldi ve Enerji Bakanı **Güler**'le baş başa görüşmelerinden,¹⁹ "Türkiye'nin Rusya'dan doğalgaz alım anlaşmalarının fiyatlandırma ve diğer hükümler yönünden gözden geçirilmesi, tahkimin de askıya alınması" kararı çıktı.

¹⁹ Dikkat edilirse, bu tür en kritik görüşmeler. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, ülkenin uluslararası diplomatik ilişkiler yetkilisi ve sorumlusu Dışişleri'ni dahi devre dışı bırakan, tarzı örnek alınarak, sadece kamuoyundan gizlenerek değil, örneğin burada olduğu gibi asli yetkili kurum (BOTAŞ) devre dışı bırakılarak, başbaşa yapılıyor.

Miktar arttı, basınç düştü: 19 Aralık 2003'te yürürlüğe giren yeni anlaşma ile, doğalgaz fiyatı üç anlaşma'da tek'e indiriliyor, 'al ya da öde' gaz kapasitesi ve sınır basıncı düşürülüyor, fiyat formülü (hatası) düzeltiliyor, dolayısıyla Rusya'nın istediği oluyordu.

'Al ya da öde' kapasite oranının düşürülmesi iyiydi de, Türkiye'de doğalgaz kullanımı hızla arttığından, bu 'al ya da öde' kapasite indiriminin Türkiye'ye getireceği bir fayda, daha açığı, 'al ya da öde' ilkesinin anlamı kalmıyordu. Doğalgazın sınır basıncının düşürülmesi ise, Türkiye'nin zararınaydı. Bu değişiklik, Türkiye'nin kendi sınırları içinde yapacağı doğalgaz iletim ve dağıtım yatırımlarının parasal boyutunu arttıracaktı.

EPDK'nın tepkisi: EPDK, son doğalgaz anlaşmasını, yasal yükümlülüğü çerçevesinde, mecbur olduğu için onaylıyor ve onayına şu koşulu şerh olarak koyuyordu. 'Hazine'ye ek yük getirmemek kaydıyla onay verilmiştir'. Avukat Erbaşar Özsoy'un Danıştay'a verdiği dava dilekçesinde EPDK ile ilgili olarak aynen şu cümle yer alıyor. 'Kurum başkanı ve yetkilileriyle yaptığım yüz yüze görüşmelerde, anlaşma değişikliklerinin kanuna aykırı olduğunu, EPDK'nın onay koşulunun ortadan kalktığını, ülke aleyhine büyük zarar oluştuğunu ve kendilerine çok büyük siyasi baskı yapıldığını, beyan ettiler'.

Ersümer formülü: AKP, iktidara gelişinin hemen ardından doğalgaz fiyat formülü değişikliğiyle Türkiye'nin zarara sokulduğunu ileri sürerek Enerji eski Bakanı **Cumhur Ersümer**'i Yüce Divan'a göndermişti. Ersümer'in bu yolla, Türkiye'nin 257 milyon dolar fazla ödeme yapmasına neden olduğu iddia edilmişti.

Güler'e göre zarar edilmedi: Enerji Bakanı **Hilmi Güler** tarafından hazırlatılarak Milletvekillerine dağıtılan, 'Mavi Akım ile ilgili gerçekler' broşüründe, "(kendisinin döneminde) yapılan düzenlemelerle BOTAŞ'ın dolayısıyla Türkiye'nin zarara uğratıldığı iddialarının gerçeklerle en küçük bir ilgisinin olmadığı" savunuldu."

Ayrı zamanlarda, farklı anlaşmalara ve koşullara konu olan, üç ayrı fiyattaki doğalgazın, günümüz Enerji Bakanı'nın müstesna çabalarıyla tek fiyata dönüştürülmesi, "İşporta yöntemi"ni anımsatıyor. Bilindiği gibi, işportacılar,

satışa sundukları malların ilgi çekmesi için yaygın biçimde **“tek fiyat”** yöntemine başvururlar. Örneğin **“ne alırsan al 5 YTL”** diye müşteri toplarlar. Böylece, malın kalitesine, ölçüsüne, cinsine bakılmadan sürümünden kazanmayı amaçlarlar.

Doğalgaz ise, Türkiye için satılan değil, alınan bir maldır. Üstelik, bu malın kalitesi ve miktarı anlaşmayla belirlidir. Gazda, malın sürümü ise alıcıyı değil, satıcıyı ilgilendirir. Böyle bir alışverişte, alıcının toplamda (anlaşmalar süresince) yapacağı ödeme miktarı önemlidir. Toplam ödeme miktarı, ne biçimde olursa olsun, artıyorsa, iyileştirildiği iddia edilen hiçbir koşul, alıcıya (burada Türkiye'ye) avantaj sağlamaz, sağlayamaz.

Ancak, bu olayda, medyanın da dile getiremediği, olayın odağında yer alan AKP iktidarının Enerji Bakanı'nı rahatlatan, aynı zamanda sıkıntıya sokması gereken bir ayrıntı gizli. Enerji Bakanı'nın Rus gaz şirketi yetkilisiyle yaptığı saatler süren başabaş görüşmeden çıktığı sırada **“zafer”**ini vurgulamak için ağzından çıkan bir cümle var. **Güler**, görüşme çıkışında, orada bulunanların net olarak duyduğu biçimde **“Fiyatı Yunanistan düzeyine getirdiğini”** müjdeliyor. O sırada Rusya'nın, Yunanistan'a verdiği gazda, Türkiye'ye nazaran biraz daha düşük bir anlaşma fiyatı uyguladığı ileri sürülüyor. Bu doğru ise, Bakanın **“müjde”**sinde gerçek payı olmadığı söylenemez.

Konuyu, net olarak gösterebilmek için abartılı bir sayısal bir örneğe başvurabiliriz. Formül değişikliğinden önce Mavi Akım'dan gazı **100** birime, Batı hattı ek gazını ise Mavi Akım'dan **15** birim pahalı **115** birime aldığımızı kabul edelim. Mavi Akım formülündeki hata da, önceki (Batı hattı anlaşması) operasyonda olduğu gibi düzeltilince, Mavi Akım gazının fiyatı, Batı hattı ek gaz fiyatından bağımsız olarak artacak ve örneğin **105** birim olacaktır. Bu fiyat zaten Mavi Akım'a göre pahalı olan Batı hattı ek gaz fiyatı ile aynı baza (tek fiyata) getirilince örneğin **110** birimlik ortak bir gaz fiyatı ortaya çıkabilecektir.

Bu noktada, medya ve konuyu yargıya taşıyan Ana Muhalefet Partisi, fiyat formülünün düzeltilmesiyle en çok **105** birim olabilen Mavi Akım gaz fiyatının **110** birime yükseltilmesi nedeniyle, en uzun sözleşme süresine sahip (2026 yılına kadar süren) Mavi Akım sözleşmesinde Türkiye'nin milyarlarca dolar zarara uğrayacağı iddiasında haklıdır. Çünkü, tek fiyat uygulamasında **115** birimden **110** birime düşerek **5** birim ucuzlayacak Batı hattı ek gazının

anlaşma süresi, formül düzeltilmesiyle gaz fiyatı **105** birim olmuşken, tek fiyat uygulamasıyla **110** birime yükselerek **5** birim artan Mavi Akım'ın anlaşma süresinden çok (14 yıl) daha kısadır.

Ancak, Bakan **Güler**, Türkiye'nin Rusya'dan üç ayrı anlaşmayla aldığı gazı tek fiyata indirgediğini söylerken bu fiyatı Yunanistan'ın daha ucuz olan gaz fiyatına çektiğini müjdelmektedir. Medya ve CHP bunu atlamıştır. Daha ucuz olduğu ileri sürülen Yunanistan gaz fiyatına göre anlaşma sağlandığında, **2** birim daha fiyat avantajı sağlandığını, üç anlaşmanın ortak hale getirilmiş olan fiyatının böylece **110** birim değil de, Yunanistan'ın Rusya'dan gaz alım fiyatı olduğunu varsayacağımız **108** birim olarak tespit edildiğini kabul edelim. Böylece, sonuçta, Batı hattı ek gaz anlaşmalarında gaz fiyatı **115** birimden **108** birime **7** birim düşerken, Mavi Akım gazı fiyatı **105** birimden **108** birime yükselecek, yani **3** birim artacaktır.

Durum böyle olunca, bu düzenlemeyle doğalgaz fiyatının Mavi Akım'da formül düzeltilmesinden sonraki **105** birime göre **3** birim artması, buna karşılık Batı hattında gaz fiyatının **115** birime göre **7** birim azalmasının, anlaşma sürelerine göre ortaya Türkiye için zarar mı, yoksa kâr mı çıkaracağını hesaplanması gerekmektedir. Ancak, doğalgaz anlaşmalarındaki gaz fiyatlarının gizliliği nedeniyle bu hesabı biz yapamıyoruz. Bu hesabı yapabilenler ise, başta en büyük yetkili Enerji Bakanı olmak üzere, *"Bu operasyonda Türkiye için bir zarar oluşmuyor"* demeyi sürdürüyor.

Bu bölümün biraz ileriki alt bölümlerinde verilen,²⁰ Enerji eski Bakanı **Cumhur Ersümer**'in bir Enerji dergisinde yayımlanan söyleşisinde ileri sürdüğü, şimdiye kadar ülke gündemine gelmemiş olan bir konunun üzerinde durulması gerekiyor. **Ersümer**, Aralık 2007 tarihli bu söyleşisinde, *"Mavi akım anlaşmasında k faktörü'nün olmadığını, ancak günümüz Enerji yönetimince, Rusların iddiası kabul edilerek k faktörü varmış gibi fiyat anlaşması yapıldığını, bu durumda BOTAŞ'ın tahkime gidiş nedeninin, fiyat formülünün doğru olduğu iddiası değil, k faktörü'nün Mavi akım anlaşmasında eklenmemesi için olduğunu"* ileri sürüyor.

Olaya tarafsız olarak bakıldığında, Enerji Bakanı **Hilmi Güler**'in bizzat yürütüp sonuçlandırdığı ve sonucunu kendisinden başka kimsenin bilmediği, bilenler

²⁰ "Doğalgaz Projeksiyonlarını Şişirdiniz mi?" bölümü.

olsa bile doğalgaz anlaşmalarındaki “**gizlilik**” ilkesi nedeniyle bütün ağızların mühürlendiği bir platformda, Türkiye için hem zararı, hem de kârı düşünme “**belirsizliği**” ortaya çıkıyor.

Bu durumda, Bakan **Güler**'in bu resen uluslararası operasyonu sonucunda, ana muhalefet partisinin raporlara ve davalara konu ettiği ve medyanın özenle işlediği “**kamu zararı**”ndan söz edilemeyecek midir?

Bu sorunun yanıtı, operasyonun salt **formül düzeltilmesi** kısmı için “**edilemeyecek**”, iddialar doğru ise, anlaşmada **k faktörü** varmış gibi fiyat değişikliği yapılması, ayrıca anlaşmaya Türkiye'ye avantaj sağlayacağı öngörülen **kömür katsayısı** eklenmesinin dikkate alınmaması, dolayısıyla **tek fiyata geçiş** kısımları için “**edilebilecek**”ten ibaret gözüküyor.

Enerji Bakanı **Güler**, anlaşmaların “**gizliliği**” kalkını arkasında durarak doğalgaz fiyat formülü değişikliğine giderken, Ruslara kabul ettirdiğini söylediği Yunanistan gaz fiyatının gerçek değeri hakkında kamuoyunun bir bilgiye sahip olmamasının avantajını kullanıyor. Ancak, BOTAŞ'ın bu son anlaşmaya monte edilmek üzere gündeme getirdiği ve Bakanın da bilgilendirildiği anlaşılan, başlatılmış olan tahkim sürecinden Rusya Gazprom tarafından feragat edilmesi karşılığında, formüle “**kömür katsayısı**” eklenmesi gibi, anlaşmada olmaması gereken **k faktörü**'nün anlaşmada yok sayılması gibi ülkemize fiyat avantajı sağlayacak tekliflerde Bakan tarafından Ruslara ısrarlı olup olunmadığı ya da ne kadar ısrarlı olduğu bilinmiyor. İşte, ülkemize önemli avantaj getirecek operasyonun bu kritik kısmı için Enerji Bakanı kamuoyuna “*hiçbir açıklama yapmayarak*” bu kez “**gizlilik**” kalkını arkasına sığınması olanağı bulunmadığından avantajlı pozisyonunu kaybediyor.

Doğalgaz fiyat formülünde “**kömür katsayısı**” ilk kez Türkiye'nin teklif ettiği bir şey değildir. Rusya'nın diğer ülkelerle doğalgaz anlaşmalarında örneği bulunmaktadır. Ancak Bakan, BOTAŞ'ı devre dışı bıraktığı, birkaç saat sürdüğü teyit edilen kritik başbaşa görüşmesinde Rus tarafın tek muhatabı olmayı yeğlemiştir. Böyle bir düzenleme şansını kaçırmamanın, Türkiye'ye uzun dönemde bir şey kaybettirmediğini söylemek olanaklı değildir. Çünkü, bu tür uzun dönemli, yüksek kapasiteli anlaşmalarda **0,1 sent**'in bile, ödenecek dolar bazındaki gaz fiyatını büyük oranda arttıran ve azaltan etkisi söz konusudur.

Enerji Bakanlığı'nın **'Mavi Akım ile ilgili gerçekler'** broşüründe, Ersümer döneminde düzeltilen, ancak AKP yönetimi tarafından yargı konusu yapılan **fiyat formülünün hatalı olduğu** kabul ve itiraf ediliyor. Bunun açık anlamı; Ersümer döneminde yapılmış olan hatalı fiyat formülünün düzeltilmesi işleminin yerinde olduğu, hiçbir hukuka aykırılık içermediğidir. Ancak, AKP yönetiminin Enerji Bakanı'nınca da çarnaçar, ancak bu kez Rusya tarafına önemli taviz verilerek ve Rus Gazprom'a yeni avantajlar sağlanarak aynı düzeltme yapıldığı halde, önceki dönemin aynı konudaki formül hatası düzeltilmesi anlaşılmasız bir biçimde eleştirilerek açıkça bir çifte standarda yol açıldığı görülüyor. İşte o itiraf ve eleştiri:

"Mavi Akım olarak adlandırılan anlaşmanın hazırlanması, imzalanması süreci ile sonrası incelendiğinde, formülün yazımında bir hata olduğu ve aslında bu hatanın BOTAŞ ve Bakanlık tarafından düzeltildiği anlaşılmaktadır.

Bir anlaşmanın, aynı tarih atılarak, aynı sayı verilerek, yaklaşık iki yıl sonra içeriği değiştirilerek imzalanması, hukuk ile bağdaşmayan, hayatın olağan akışı ile uyumlayan ve basiretli bir insan davranışına uygun düşmeyen, asıl nedeni ve amacı anlaşılmayan bir davranıştır.

Tarafımızdan yapılan düzeltme ile Turusgaz ve Mavi Akım fiyatı, Batı hattından alınan gaz fiyatına getirilmiştir."

Buyurun bir de buradan yakın!

Enerji eski Bakanı **Cumhur Ersümer**, Yüce Divan'ın **27 Temmuz 2007** günlü Kararı'nın Hüküm Bölümü'ndeki ifade ile, **"Batı hattı (ek) doğalgaz anlaşmasındaki fiyat formülünün 18 Şubat 1998 günlü Ek Mektup (Side Letter) ile değiştirilip kamu zararına sebebiyet vererek, devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak suretiyle TCK'nın ilgili maddelerini ihlal etmek filliyle ilgili olarak yüklenen suçların yasal unsurları oluşmadığından"** oybirliği ile beraat etti.

Böylece, günümüz iktidarı tarafından dava konusu yapılan doğalgaz Batı hattı ek anlaşmasında gerçekleştirilen ilk doğalgaz fiyat formülü değişikliği ile suç işlendiği iddiasının **boş bir iddia** olduğu ortaya çıktı. Önceki Enerji yönetimi,

asılsız bir biçimde sadece, **“hatalı yazılmış fiyat formülünün BOTAŞ tarafından düzeltilmesine karşı çıkmadı”** diye mahkemelerde uğraş verdi. AKP iktidarının Enerji yönetiminin ise, fiyat formülünde aynı hata düzeltmesini yapmamak için önce uzun süre direndiği,²¹ sonunda **tahkim** mekanizması da kendileri tarafından çalıştırıldığı halde, **tahkim**'den geri adım atılma karşılığı anlaşma sağlanmış olsa da, anlaşmada BOTAŞ uzmanlarınca öngörülen fiyat formülüne **kömür katsayısı** eklenmesi gibi değişikliklerde ısrarlı olunmayarak gaz fiyatında indirim fırsatının kaçınıldığı açıkça görülüyor. Bu yapılanların hangi tarafı tevil²² edilebilir?

BOTAŞ tarafından başlatılmış olan uluslararası tahkim sürecinde ısrar edilseydi, Türkiye'nin **kazanan olma** şansı ne kadardı? Konu, yanlış formülün düzeltilmesi olduğu için, büyük olasılıkla kazanan Rusya olacaktı. Ancak, tersi de olabildi. Kaldı ki, ortada tahkim gibi bir girişim varken, ele geçirilen pazarlık fırsatının ısrarla kullanılmaması kabul edilemez

Eski Bakan **Ersümer**'e maledilen, yakın zamana kadar aralarında anlamsızca **“bu formül hatalı değildir, değiştirilirse hata olur”** diyenlerin de bulunduğu kimilerince tartışılan doğalgaz anlaşmaları fiyat formülü değişikliğinin, tartışmasız en **“doğru”** işlem olduğu Yüksek Yargı tarafından tescil edildi.

Şimdi, geçmiş dönemde yapılan ve Yüksek Yargı tarafından suç unsuru bulunmayan fiyat formülü düzeltmesi işlemine, **“bir anlaşmanın, eski tarih sayı ile içeriği değiştirilerek imzalanmasının hukuk ile bağdaşmadığı, hayatın olağan akışı ile uyummadığı, basiretli bir insan davranışına uygun düşmediği, asıl nedeni ve amacı anlaşılamayan bir davranış olduğu”** yakıştırmalarını pervasızca yöneltenler ve bu **“desteksiz atışlarını”** broşürlerle ilan edenler, **“günah çıkartmak”** için hangi yüzle ya da hangi broşürle kamuoyunun önüne çıkabileceklerdir?

²¹ Bu direnişin nedeni, büyük olasılıkla, önceki Enerji yönetiminin Yüce Divan'da devam eden yargı sürecinden ceza çıkması beklentisidir. Ancak, net olarak **Beraat** çıkmıştır.

²² Tevil etmek: Sözü'nün ya da davranışının görünür anlamını başka bir anlamda göstermeye çalışmak. Türkçe Sözlük, Ali Püsküllüoğlu.

Turusgaz Öyküsü

Anayasa Mahkemesi'nde kurulu Yüce Divan'ın, Enerji eski Bakanları'na yöneltilen suçlamalarla ilgili olarak 2 yıl 9 ay devam eden yargılama süreci sonunda, **27 Temmuz 2007** günlü Karar Tutanağı Hüküm Bölümü'nün²³ oybirliği ile beraatle sonuçlanan dört maddesi, Rusya'dan Batı hattı ile **14 Şubat 1986** günlü anlaşma kapsamında alınmakta olan doğalgazın (6 milyar metreküp/yıl'a ek olarak) bir protokolle (8 milyar metreküp/yıl) artırılması amacıyla kurulmuş olan Rus-Türk ortaklığı **Turusgaz** şirketine ek mektupla çıkar sağlanmasıyla ilgilidir.

Yüce Divan'ın beraat kararları, kararda belirtildiği gibi doğalgaz konularının Enerji Bakanı **Cumhur Ersümer**'in görev dönemindeki işlemlerini kapsamaktadır. Çünkü, dava Bakan **Ersümer**'in aleyhine açılmıştır. Oysa, **Turusgaz** şirketi, Rus Gazprom ve Türk GAMA şirketleri ortaklığında **10 Haziran 1993**'de kurulmuş ve sözü edilen Batı hattından ilave gazın **Turusgaz** üzerinden **daha yüksek fiyatla** alınmasına ilişkin protokol **28 Nisan 1997**'de imzalanmıştır. **Ersümer**'in Bakanlık koltuğuna ilk kez oturduğu tarih ise bunlardan sonra, **30 Haziran 1997**'dir.

Türkiye kamuoyu iki devlet arasında, özellikle Türkiye'deki doğalgaz ve enerji işleriyle uğraşmak üzere kurulmuş olan **Turusgaz** adlı şirketle böyle tanışmış ve bu şirket, özellikle işin aslını araştırmak yerine haberin sansasyon yeteneğini test eden medyamız sayesinde yıllarca ülkemizde yolsuzlukların odak noktasından düşürülmeyen konular arasında yer almıştır.

Yüce Divan, Batı doğalgaz hattından ilave gaz alınmasıyla ilgili;

- İhtiyaç yokken, yüksek tarife ile bağrılanan “**al ya da öde**” koşullu gaz alım bağrıntıları yapılması,
- **10 Aralık 1996** günlü doğalgaz anlaşmasındaki fiyat formülünün **18 Şubat 1998** günlü ek mektup (side letter)'la değıştirilmesi,
- Gaz alım anlaşma süresinin, ek mektupla 23 yıla çıkarılması,

²³ Bölüm B/ 2, 3, 4 ve 5. maddeler

iddialarına dayalı olarak kamu zararına yol açıldığı, ihaleye fesat karıştırılmak suretiyle ilgili yasa hükümlerinin ihlal edildiği suçlamalarının **yasal unsurları oluşmadığından**, Bakan **Ersümer**'in **oybirliği ile beraati**'ne karar verdi.

Oysa, ötedenberi, **Turusgaz**'la ilgili olarak kamuoyundaki tartışma ve suçlamalar, ilave gazın ilk anlaşmadaki gibi doğrudan Rusya'dan alınmak yerine, **Turusgaz** aracılığıyla alınmasıyla ve her 1000 metreküp gaz için **10-12 ABD doları fazla bedel** ödenmesiyle ilgiliydi.

İşin bu tarafının AKP iktidarı döneminde, önce Enerji Bakanlığı ve daha sonra Başbakanlık Teftiş Kurulları'nın gündemine getirildiğini görüyoruz. Enerji Bakanı değil, doğrudan Başbakan,²⁴ bu konunun Enerji Bakanlığı Teftiş Kurulu'nca incelenmesi, gerekirse soruşturulması için ilk kez **03 Ocak 2003**'te olur veriyor.

Enerji Bakanlığı Teftiş Kurulu'nca konu inceleniyor ve **28 Haziran 2003** günlü raporda bir yandan, "**Turusgaz**'dan, Rusya'dan doğrudan alınan gaz fiyatından fazla fiyatla doğalgaz alınması sonucu 2003 yılına kadar **233 milyon ABD doları fazla ödeme yapıldığının tespit edildiği, ülkemizin böylece önemli zarar gördüğü**" belirtilirken, öte yandan, "**ilave gazın, Rusya'nın, bir Rus-Türk ortak şirketi kanalıyla verilmesinde ısrarlı olunup bunun dışında bir çözüme yanaşılmadığı, bu nedenle bu konudaki görüşmelerin başlangıç tarihi Ağustos 1990'la ilave alım-satım anlaşmasının imzalandığı Şubat 1998 arasında yapılan görüşme, işlem ve uygulamalarda, Enerji Bakanlığı ve BOTAŞ görevlilerinin kusur ve sorumluluklarını gerektiren bir husus görülmediği**" bildiriliyor

Bu raporla ilgili bir işlem yapılmıyor. Raporu, konunun incelenmesi ve gerekirse soruşturulması için olur vermiş olan Başbakan'ın mı, Enerji Bakanı **Hilmi Güler**'in mi, yoksa her ikisinin de mi beğenmediğini bilmiyoruz. Ancak, raporun üç yıl sumen altında bekletildiği bir gerçek. Çünkü, **28 Haziran 2003** günlü raporun yaklaşık üç yıl sonra Enerji Bakanı'nın **16 Haziran 2006** günlü "**yeniden incelenmesi**" yazılı talimatıyla yeniden Enerji Bakanlığı Teftiş Kurulu gündemine girdiğini görüyoruz.

Enerji Bakanlığı Teftiş Kurulu'nun bu kez başka bir müfettiş grubu tarafından

²⁴ Recep Tayyip Erdoğan

yapılan inceleme sonucunda hazırlanan **10 Kasım 2006** günlü raporda, **"Turusgaz fiyatındaki fazlalık nedeniyle, 2003 yılına kadar 233 milyon ABD doları fazla ödeme yapıldığı, bunun da ülkemiz ve BOTAŞ çıkarlarına aykırı olduğu teyit ediliyor, ancak, bu fiyat artışının siyasi düzeyde alınmış bir karara dayandığı, dolayısıyla bu işlemlerden dolayı BOTAŞ yetkililerinin sorumlu tutulmasının hakkaniyetli olmayacağı"** bildiriliyor.

Başbakanlık makamının Enerji Bakanlığı Teftiş Kurulu'nun ikinci raporunu da uygun ve yeterli bulmayıp, bu kez kendi (Başbakanlık)Teftiş kurulu'na **29 Ağustos 2007**'de görev verdiği görülüyor.

Başbakanlık Teftiş Kurulu'nun, bu görevle ilgili **24 Eylül 2007** günlü raporunda;

"Türkiye ile Rusya arasında ilk doğalgaz anlaşmasının Şubat 1986'da imzalandığı, ilave doğalgaz konusunun, Türk ve Rus taraflar arasında 1989 yılından itibaren yapılan periyodik toplantılarda gündeme geldiği, Rusya'nın, ilave gazın, her iki tarafın katılımıyla kurulacak şirket aracılığıyla Türkiye'ye verilmesi teklifini getirdiği,

Turusgaz ana sözleşmesinde, 'Rusya ile Türkiye arasında Haziran 2003'ten önce imzalanmış olan anlaşmalar çerçevesinde, belirtilen alım-satım miktarları dışında, **Turusgaz** tarafından, Rusya'dan, diğer ülkelerden ve firmalardan doğalgaz satın alınması ve bu gazın Türkiye içinde satışının ve dağıtımının yapılması, Rusya ve Türkiye'de boru hatları, rafineriler, yeraltı depoları, gaz ve enerji tesisleri projelendirilmesi, yapımı, işletmesi olmak üzere her tür proje ve inşaat işlerinin yapılması' hususlarının da yer aldığı, buna karşılık;

BOTAŞ'ın boru taşımacılığı ve doğalgaz dağıtımında tekel durumunda olduğu, bu yetkisini başka bir kuruma ya da şirkete devredemeyeceği, DPT Müsteşarlığı'nın (Yüksek Planlama Kurulu-YPK sekretaryası), Enerji Bakanlığı'na gönderdiği 04 Eylül 1996 günlü yazıda, BOTAŞ'ın yürürlükte olan Kanun Hükmünde Kararnamesi çerçevesinde tekel durumunun, bu yetkisinin devredemeyeceğinin teyit edildiği,

Buna karşılık, Enerji Bakanlığı'nın DPT Müsteşarlığına Ekim 1996'da başvurarak, BOTAŞ-GAMA-Gazprom ortak şirketi için YPK kararı istihsal

edilmesini istediği ve BOTAŞ'ın %35 hisse ile **Turusgaz'a** iştirakinin Yüksek Planlama Kurulu'nun **25 Kasım 1996** günlü kararı ile kabul edildiği,

BOTAŞ yetkililerince **28 Nisan 1997**'de imzalanmış olduğu ifade edilen RAO Gazprom-GAMA-BOTAŞ görüşme protokolünde **Turusgaz'dan** alınacak doğalgazın fiyatının 1000 metreküp için **10 ABD doları** ilavesiyle belirlendiği, bu protokolda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Recai Kutan**'ın da şahit (in witness) sıfatıyla imzasının bulunduğu,

Bu protokolün, 11 Aralık 1997'de BOTAŞ yönetim kurulu kararıyla yürürlük kazandığı²⁵ belirtilmekte ve "**Turusgaz'a Mart 1998-Temmuz 2003 döneminde 233 milyon ABD doları fazla ödeme durumunda kalındığı**"²⁶teyit edilmektedir.

Başbakanlık Teftiş Kurulu raporunun sonuç bölümünde, "**BOTAŞ'ın ilgili üst düzey yetkilileri**²⁵ ve dönemin Enerji Bakanı sorumlu görülmekte ve on yıllık zamaşımı süresi dolmuşsa da, **Turusgaz'ın tüm hak yükümlülüklerinin Gazexport'a devredildiği 15 Mart 2004'e kadar suçun temadi ettiği**²⁶ dikkate alınarak konunun bir kez de yargı denetiminden geçmesi için soruşturma izni" talep ediliyor.

Sorumlu görülen Enerji eski Bakanı **Recai Kutan** hakkında da, "**Anayasa'nın 100. maddesi kapsamında yapılacak işlem ve konunun mali prosedürünün sonucuna göre takdir edilmesinin uygun olacağı kanaatine varılmıştır**" deniliyor.

Bunca müfettiş raporuna konu olan **Turusgaz** protokolü, Bakan **Ersümer**'in göreve gelmesinden çok kısa bir süre önce Bakan **Kutan** dönemi sona ermeden imzalanıyor. Ardıl Bakan **Ersümer**'e, başlangıçta bu kısa zaman aralığı gözden kaçırılarak, Turusgaz'dan pahalı gaz alınmasının tüm sorumluluğu da yüklenmek isteniyor. Sonunda bunun olanaksızlığı ortaya çıkıyor, çünkü, imza tarihleri çok net. O zaman geriye suçlama konusu olarak, **Turusgaz**'la ilgili ek mektuplar, formül değişiklikleri, **Turusgaz'da %4,4** oranındaki sahipleri uzun süre tartışma konusu olan hamiline hisse, eksik prosedür gibi tali konular kalıyor. Yüce Divan, tali konularda da "**yüklenen**

²⁵ Protokolü imzalayan BOTAŞ yönetim kurulu eski başkanı Nevzat Arseven, yönetim kurulu eski üyeleri Mustafa Vuruşkaner, Kutluhan Cinbay, Uğur Başer ve BOTAŞ Genel Müdürü Mustafa Murathan (vefat etmiştir)

²⁶ Sürüp uzayıp gittiği.

suçların yasal unsurlarını” göremeyince Bakan Ersümer'e oybirliği ile beraat kararı geliyor. Böylece, oyunun/planın bu bölümü de, planlayıcılarının hüsraniyla son buluyor.

Bu noktada, döneminde medyada fazlaca yer bulan **“Turusgaz'da % 4,4 oranındaki hamiline hisse kime ya da kimlere ait?”** ve **“Turusgaz fiyatı ilk anlaşma fiyatına göre neden % 10 daha yüksek?”** sorularının yanıtlarını da medyadan alıntı ile açıklığa kavuşturalım. Yazı, Hürriyet gazetesi'nde yayımlandı.²⁷

“Bu köşede yaklaşık bir haftadır çıkan 'Mavi Akım' yazılarında yer alan bazı iddialara Turusgaz ortağı Gama endüstri'nin Yönetim Kurulu Başkanı Erol Üçer açıklık getirdi. Gösterdiği hassasiyetten ötürü teşekkür ederiz.

Meselâ; 'Gazprom'un Batı kolu Turusgaz'da yüzde 4,4 oranındaki hamiline hisse kime ait?' sorusu gündemdeydi, İşte Üçer'in yanıtı:

'BOTAŞ iştirakinden önce Gama-Gazprom ortaklığındaki şirketin yüzde 45'i Gazprom'a, yüzde 55'i Gama'ya aitti. BOTAŞ ortak olurken bu şirketin hisselerin eski Rus yöneticilerinin elindeki hisseleri devraldık. Böylece yüzde 4,4 oranında hamiline hisse bize geçti. Temettü ödemelerinde bu hisselerin karşılığı stopaj kesintileri Gama Endüstri adına yapıldıktan sonra Gama Endüstri'ye ödendi ve iştirak geliri olarak Gama endüstri defterlerine kaydedildi.'

Bir diğer soru işareti, 'Turusgaz'ın fiyatının neden yüzde 10 kadar pahalı olduğu?' noktasında doğdu. Erol Üçer'in anlatımına göre, bu talep Gazprom'dan geldi. Çünkü Gazprom, Türkiye'ye ulaşan boru hattı güzergahındaki yatırım maliyetinin bir bölümünü fiyata yansıtmayı şart koştu. Ne var ki, örneğin Ukrayna'daki kompresör yatırımı gibi projelerin finansmanı için kullanılan bu farkın yüzde 10 olarak hesaplanmasına Üçer'in itirazı var. Bu fark, kâr olarak Turusgaz hesabına geçiyor. Yüzde 45 vergi kesiliyor, yüzde 35 BOTAŞ payı var. Böyle düşününce farkın dışarı giden bölümü yüzde 3'e kadar iniyor.”

²⁷ “Yes, No Sürpriz” Enis Berberoğlu, 07 Haziran 2001

Bunca saptamadan sonra, “**Turusgaz Öyküsü**”nde asıl sorumlular oldukları Başbakanlık müfettişlerince saptanan daha eski Bakan ve bürokratlar için ne işlem yapılıyor? Böyle soru da sorulur mu? Zamanaşımının işlediği bir konuda işlem mi yapılmış? Tüm suç dosyaları bu kez sumen altına değil, çöp kutusuna.

“Zararda Bir Güler, 21 Ersümer Ediyor”

2006 Ocağında Türkiye, hem beklenmeyen, hem de beklenen²⁸ kısa süreli bir “doğalgaz krizine girer miyiz?” dönemi yaşadı. Kışın en civcivli günlerinde, Rusya ile Ukrayna arasında doğalgaz fiyatı konusunda ortaya çıkan anlaşmazlık iki günde tatlıya bağlandı ama özellikle ülkemizin Rusya’yla bağlantısını sağlayan iki doğalgaz boru hattından birinin Ukrayna’dan geçmesi nedeniyle Türkiye en çok endişelenen, telaşa kapılan ülke oldu.

Rusya’dan Avrupa’nın çok ülkesine ulaşan ana gaz boru hattı Ukrayna’dan geçmekteydi. Üstelik, bu ana gaz boru hattından gaz alan ülkelerde, Rusya’nın Ukrayna gazını kısıtlaması nedeniyle gaz akışında önemli düşüşler olduğu, buna karşılık, ilk aşamada ülkemize gaz arzında kayda değer bir azalma olmadığı, en azından Rusya’dan ikinci direkt gaz boru hattı **Mavi Akım**’dan açığımızı kapatabilme olanağımız olduğu halde, en çok telaşlanan ülke biz oluyorduk. Medya, doğalgaz konusuna öylesine bir sarılışla sarıldı ki, Ukrayna olayı iki günde başlayıp bitti, bizim medyanın gaz haberleri, programları, yazıları bitip tükenmedi.

Bu olayın arkasından, İran’dan gaz alınan doğudaki doğalgaz boru hattında, hemen her kış yinelenen, nedeni pek iyi açıklanamayan gaz kısıtları ve Cezayir’den ülkemize sıvılaştırılmış gaz getiren tanker geminin Marmara Ereğlisi’ndeki boşaltım istasyonuna hava muhalefeti nedeniyle ulaşmasının iki gün gecikmesi de gelince, medyamız tam anlamıyla “**gazfobi**”²⁹ yaşamaya başladı.

²⁸ **Beklenmeyen**; çünkü, ülkemize gereksiniminin üzerinde doğalgaz ithal anlaşmaları yaptıkları iddia edilen bir dönemin Enerji üst yönetimi, Enerji Bakanı yargı karşısındaydı. İddialara göre aşırı miktarlarda olan gaz anlaşmalarının sağladığı bollukta gaz sıkıntısı olmazdı. **Beklenen**; çünkü, ithal enerjiye bağımlılık, üstelik ağırlıklı olarak güvenilirliği düşük ülkelerle gaz bağlantıları bu tür kısıtlamalara, sorunlara açıldı.

²⁹ Doğalgaz üzerine yaşanan korkular anlamına.

Bu krizde, ülkede adeta bir **gaz edebiyatı** sayfası açıldı. Medyada gaz üzerine, haberleri geçelim, köşe yazısı sayısı 100'ü geçti. Diğer bir anlatımla, Ocak 2006'da doğalgaz üzerine yazmayan, konuşmayan kalmadı. O zaman bu olayı "**Gaz Fanatizmi**" başlığını taşıyan yazımla dergi sayfalarına taşımıştım.³⁰

Bu "**fanatizm**"in,³¹ kamu-özel elektrik santrallerimiz, otoprodüktörlerimiz, sanayimiz kış ortasında bir süre gaz kısıtlamasına tabi olsa da, ülkeye yararı olmadı değil.

Öncelikle, "**enerjide dışa bağımlılığın, ne düzeyde ülke çıkarlarına aykırı olduğu**" bir kez daha ülke gündemine oturdu. AKP iktidarının ve onun Enerji Bakanlığı'nın, geçmişi kötülererek kendi hatalarını gizleme taktiklerini anlayan anladı, kamuoyu ithal gaz fiyatları hakkında gayrı resmî olsa da bazı ipuçları elde etti ve de gaz kelimesinden türetilen "**Gaz'ık**" sözcüğü, halk sözlüğüne katıldı.³² Birkaç örnekle yetinelim.

Hürriyet'te Yalçın Doğan, "**Mavi Akım'daki İsbet**"³³ başlıklı yazısıyla doğalgaz konusuna giriyor, dört gün sonraki köşe yazısında ise,³⁴ "**Rus Gazprom şirketi tarafından açıklanan 260 dolarlık Türkiye'ye gaz satış fiyatını baz alarak, Enerji Bakanlığı'nın 'Mavi Akım'la İlgili Gerçekler' kitapçığı ile gerçeklerin gerçekten ortaya çıktığını, bu kitapla hepimize atılan 'kazık'ların itiraf edildiğini**" belirtiyordu.

Çünkü aynı gün,³⁵ Milliyet'te Melih Aşık, "**Açık Pencere**" köşesinde "**Aleni Gaz'ık**" başlığında, Enerji yönetimiyle ilgili gerçeği görüyor ve gösteriyor, Enerji Bakanı Hilmi Güler'in 20 Şubat 2005'te Mütteahhitler Birliği toplantısında, "**Avrupa'nın en pahalı gazını alırken, Rusya ile yaptığımız görüşmelerin sonunda, Avrupa'nın en ucuz gazını alır hale geldi**" dediğini,

³⁰ Kaynak Elektrik dergisi, Şubat 2006

³¹ **Fanatizm**: Bir davaya, bir düşünceye, dinsel ya da politik hoşgörüsüzlüğe yol açacak (yerine ve duruma göre şiddet eylemlerine yönelebilen) biçimde, ödün vermeyen kesin bağlılık, bağnazlık.

³² Yılmaz Özdemir'in Sabah gazetesinde peşpeşe yayımlanan "Gaz'ık" ve Gaz'ık (part two)" köşe yazıları, 03 ve 04 Ocak 2006

³³ 03 Ocak 2006

³⁴ 07 Ocak 2006

³⁵ 07 Ocak 2007

“Bu fiyatı açıkla” talebi geldiğinde ise yanıtının hep aynı, **“rakamı açıklarsam, sözleşmeye göre büyük tazminat ödemek zorunda kalırız”** biçiminde olduğunu, oysa, Rusya'nın bu en ucuz gaz fiyatını, **“Avrupa Birliği için 240 dolar, Türkiye için 260 dolar olarak açıkladığını”** yazıyor ve sonunda: **“Türkiye'yi kimler yönetiyor? Ne pahasına yönetiyor? Buyrun görünüz...”** diyordu.

Aslında, Enerji Bakanlığı'nın **Mavi Akım'la İlgili Gerçekler'** kitapçığından, TBMM Genel Kurulu'nda 2006 Bütçe görüşmeleri sırasında, Enerji Bakanı **Hilmi Güler'in** argo üslubu ile, **“bunları on kez anlattım, şimdi de, yarın kitap halinde, hepinizin, milletvekillerinin kutularına koyacağız”**, (tepkî sesleri üzerine) **“isterseniz elinize verelim, arzu ederseniz elinize veririm”** biçimindeki tansiyon yükselten, etik tarafı öne çıkan konuşması sonucu kamuoyu çoktan bilgi sahibi olmuştu.³⁶

Hürriyet'te **Mehmet Y. Yılmaz**, **“Her türlü Enerji Kaynağına Karşımız. Peki, Türkiye ne yapsın?”**, Milliyet'te **Güngör Uras**, **“En Pahalı Enerji olmayan Enerjidir”**³⁷ ve **“Doğalgazda Felaket Senaryoları”**³⁸ başlıklı köşe yazıları ile **“doğalgaz yazıları kampanyası”na** gerçekçi katkılarda bulunuyorlardı.

Basındaki doğalgaz yazıları kampanyasına, Cumhuriyet gazetesi,³⁹ **“Zararda bir Güler, 21 Ersümer Ediyor”** manşetiyle, günün Enerji Bakanı **Hilmi Güler'in** öğünmeden duramadığı, Rusya ile mevcut doğalgaz anlaşmalarında ortaya koyduğu **“tek fiyat”** anlaşması ile doğalgaz fiyatını düşürmesi (!) konusuna dönüş yaparak, son noktayı koyuyordu. Haberde:

“Enerji eski Bakanı Cumhuriyet Ersümer, 'Mavi Akım anlaşmasında, ülkeyi 257,9 milyon dolar zarara soktu' diye Yüce Divan'da yargılanırken, AKP hükümeti ve onun Enerji Bakanlığı, formül değişikliğiyle Türkiye'ye bunun 21 katı olan 5,4 milyar dolar ek maliyet çıkardı.

CHP, AKP'nin sağladığını ileri sürdüğü, 'al ya da öde' ile ilgili (kapasite) indirim haklarından yararlanılamamasının da gündemde olduğunu, bu indirim

³⁶ Cumhuriyet gazetesi, 22 Aralık 2005 ve petroldoğalgaz@yahooogroup.com, 22 Aralık 2005.

³⁷ 04 Ocak 2006

³⁸ 21 Ocak 2006

³⁹ 18 Ocak 2006

haklarından yararlanılamaması durumunda, kamu zararının katlanacağına işaret etti." Deniyordu.

Yüce Divan, Enerji eski Bakanı Ersümer'in, daha doğrusu BOTAŞ'ın, doğalgaz Batı hattı ek anlaşmasındaki fiyat formülü düzeltilmesinde suç unsuru görmediğine göre, aynı hatayı Mavi Akım anlaşmasında düzeltme adına, ***"Başbakanının yöntemini uygulayarak Rusya ile tek başına, bu kez tüm doğalgaz anlaşmalarını değiştirme işine"*** soyunan, bu arada Türkiye'nin kazanacağı avantajları yanlış yerde arayan Enerji Bakanı Güler'in, bütün bu gelişmelerden sonra, öncelikle Türkiye kamuoyuna bu davranışını ve ortaya çıkan kamu yararına olduğu tartışmalı sonucu nasıl açıklayacağını merak etmez misiniz?

Doğalgaz Projeksiyonlarını Şişirdiniz mi?

Global Enerji dergisinin kapağında yakın plan fotoğrafı da yer alan Aralık 2007 sayısında Enerji eski Bakanı **Cumhur Ersümer**'le yapılan söyleşi yayımlandı.⁴⁰ Bu söyleşi, Yüce Divan'da⁴¹ elektrikle birlikte özellikle doğalgaz konularında atılı suçlamalardan da oybirliği ile beraat etmiş olan eski Bakan'ın, Bakanlık yaptığı dönemin saptırılmış gerçekleri üzerine medyadaki az sayıdaki söyleşilerden biriydi. Bu nedenle kitaba alınmasında yarar olduğunu düşündüm.

Soru: Elektrik ve doğalgazda ANAP'a yakın bazı kesimlere 'rant' aktarmak amacıyla, projeksiyonları şişirdiğiniz eleştirileri var. Projeksiyonları şişirdiniz mi?

Yanıt: 1997 yılında Enerji Bakanı oldum. Bakan olduğumda, benden önce elektrik arz-talebiyle ilgili olarak 1994 yılında yapılmış ve 1996 yılından itibaren revizyona tabi tutulmuş bir planlama vardı. Bakanlığım süresince, 1996 revizyonu ile daha da artırılan rakamları aşağı çektim.

Soru. 2000'li yıllar için de, aynı durum mu söz konusu?

⁴⁰ "Cumhur Ersümer Global Enerji'ye Konuştu: Yaptığım İşlerle Övünüyorum", Olcay Aydılek'in röportajı, Aralık 2007.

⁴¹ 27 Temmuz 2007

Yanıt: 2001 yılı için 1994 planındaki 140 milyar kWh, 1996 revizyonunda 146 milyar kWh'e yükseltilmiş. Bunu 1997 yılında muhafaza etmişim. 1999 yılında 141 milyar kWh'e, daha sonra 137 milyar kWh'e düşürmüşüm.

1994 yılında 2002 planlaması 151 milyar kWh olarak gösterilmiş, 1996 revizyonu ile 158 milyar kWh'e çıkarmışlar. Bakmışım görmüşüm, yürümüyor bu iş. 2000 yılının başında 148 milyar kWh'e çekmişim. 2002 yılında zaten 133 milyar kWh'e düşürülmüş.⁴²

Soru: Ben şişirmedim, aksine indirdim diyorsunuz. Öyle mi?

Yanıt: Toplam elektrik talebini artırdığımız hiçbir yıl söz konusu değildir. Tamamen yalandır, uydurmadır, iftiradır.

Soru: Elektriğin yanı sıra, doğalgazda da size yönelik eleştiriler var.

Yanıt: 03-07 Eylül 1996'da Türkiye ve Rusya (masaya) oturuyor. Benden önceki dönemdir. Türkiye'nin doğalgaz arz-talebi değerlendiriliyor. Bakıyoruz, 1996 projeksiyonuna göre, 2005 yılı arzı **47 milyar metreküp**, talep ise **40 milyar metreküp**. Bunun içine elektrik, gübre, konut, sanayi tüketimleri konmuş.

Ne zaman? 1996 yılında.

Bu tutanakların ekinde, (özel sektörün) Trakya, Unimar, Doğa, Ova gibi Yap-İşlet-Devret (doğalgaz) santralleri ve (kamunun) Bursa doğalgaz santrali var. 1996 yılını konuşuyoruz...Tutanağın başka bir sayfasında. Enerji Bakanlığı'nın önerdiği Yap-İşlet santralleri sayılıyor. Yapılmayan Eskişehir, Çanakkale, Trakya gibi santraller var. Bu santraller arasından sonuçta İzmir-İliğa, Gebze Adapazarı, Ankara yapıldı. Bu santrallerin gaz tüketimi 11 milyar metreküp olarak yazılmış.

Türkiye'nin 1996 yılında yapılan 2005 yılı planlamasında gaz tüketimi **40 milyar metreküp** hesaplanmış, 2005 yılı itibarıyla **27 milyar metreküp**'te kalmış. Benim, **40 milyar**'lık tüketim planlamasında yaptığım herhangi bir revizyon yok. Yani, eklenen yok. Türkiye'nin (2020'de) **80 milyar metreküp**

⁴² Bakan burada, 2001 büyük ekonomik krizinin tüketimi 10 puan dolayında gerlettiğini açıklamasa da, rakamlar bunu gösteriyor.

doğalgaz tüketeceği varsayımıyla yapılan projeksiyonlara da benim müdahalem söz konusu değil.

Soru: Hiçbir müdahaleniz yok, öyle mi?

Yanıt: Yok tabii, Olsa, nasıl beraat edecektim?

Soru: Türkiye'nin elektrik üretiminde kömür ve su konusunda bilinen bir potansiyeli var. Buna karşın, döneminizde doğalgaz santrallerine ağırlık verildi. Neden?

Yanıt: 1997 yılında Türkiye, elektrik darboğazının içindeydi. 1999 yılında ciddi bir kuraklık vardı. Barajlarda elektrik üretimi yarıya düşmüştü. Niye doğalgaza yöneldiniz? Ben dört dev gibi doğalgaz (ve bir ithal kömür) santralını kucağımda buldum. Türkiye, doğalgaza benden önce yönelmiş, Benim dönemimde bu projeler realize edildi. İyi ki, realize edildi. Türkiye idare etti.

Bir önemli konu daha var. Doğalgaz santralleri için önce LNG düşünülmüş. O dönemde sıvılaştırılmış gaz, normalinden % 60 pahalıydı. Fark bu. Bu nasıl sağlandı? LNG yerine boru hattıyla doğalgaz, Mavi Akım'la sağlandı."

Enerji eski Bakanı'nın bu söyleşisinde, özellikle Rusya'dan alınan doğalgaz anlaşmalarında günümüz iktidarınca **tek fiyata** geçilmesi sırasında, hazırlanan raporlarda ve medyada sözü edilmeyen, özellikle **Mavi Akım** anlaşmasına **k faktörü** getirilmesi ve son altı yılda ülke elektrik ve doğalgaz gereksiniminin karşılanması konularındaki değerlendirmeleri oldukça ilginç.

Soru: Mavi Akım'la gelecek doğalgazın fiyatı ne zaman belirlendi?

Yanıt: Mavi Akım'la ilgili fiyat pazarlıklarını BOTAŞ yürüttü. Biz, hükümetler arası anlaşmayı imzaladık. İmzaladığım işbirliği anlaşmasında fiyatta tanımlanmış bir marj vardı. Bu fiyat, Türkiye'nin işine gelen fiyattır.

Soru: Nasıl, biraz açar mısınız?

Yanıt: Biz **Mavi Akım**'i imzalarken, üzerinde '**k faktörü**' diye bir ek yoktu. Burada, 1986 yılında imzalanmış olan ilk anlaşma esas alınıyordu. Ama, 17 Nisan 1997'de, dönemin Enerji Bakanı **Recai Kutan** tanıklığında bir ek mektup imzalanıyor. **Turusgaz**'dan gelecek gazın anlaşmasına '**k faktörü**' ekleniyor. **Mavi Akım**'da '**k faktörü**'nü gerektirecek bir neden mi vardı? Yoktu.

Ancak, bakınız, bu (fiyatları) '**aynı baza getirme**' konusu var ya (bugünkü hükümet döneminde yapılan), sanki **Mavi Akım**'ın üzerinde '**k faktörü**' varmış gibi, **Mavi Akım**'da da fiyat belirlemeye kalktılar. Ruslar iddia etti, Türkler de kabul etti. Aslında, Tahkim'e gitselerdi, o fiyatın üzerine '**k faktörü**' konulması mümkün değildi.

Mavi Akım'da, Ocak 2003'e gelince, **BOTAŞ** '**k faktörsöz**' ödeme yapmak istiyor. Ruslar '**k faktörlü** ödeyeceksiniz' diyor. Niza⁴³ çıkıyor. Hakeme gidilecek (tahkime). Enerji Bakanı **Hilmi Güler** devreye giriyor. **BOTAŞ**'ı devre dışı bırakıp, görüşmeleri doğrudan yönetiyor. Ben, basındakileri konuşuyorum, bir suçlama yöneltmiyorum. Oturuyorlar, konuşuyorlar ve tahkim'e gidilmiyor. Nasıl anlaştınız? Türkiye'ye en yararlı biçimde anlaştığını söylüyor. Ne yapılıyor? **Mavi Akım**'ın üzerinde '**k faktörü**'nden gelen bir yük varmış gibi, **Turusgaz** işin içine sokuluyor. **Mavi akım**, 25 yıl sürecek bir anlaşma. **Turusgaz** (anlaşması) bugün yarın bitecek. Ama, bütün fiyatlar bu kapsamda aynı baza getiriliyor.

Soru: Size göre bu süreçte yapılan yanlış nedir?

Yanıt: **Mavi Akım**'da olmayan bir '**k faktörü**', Rusların iddiası kabul edilerek, varmış gibi, fiyat anlaşması yapılmıştır. Bizim imzaladığımız **Mavi Akım** gazı, Batı'dan alınan gazla aynı fiyattaydı. Bu hükümet ve Enerji Bakanı, '**k faktörü**' varmış gibi işlem yaptı, sonuçta **Mavi Akım**'ın fiyatını artırdı. 25 yıl sürecek bir anlaşmayla, Türkiye doğalgazı **pahalı** almaya mahkum edildi. Bizi, '**Mavi Akım**'da **pahalı gaz aldınız**' diye suçlayacaksınız, sonra da **kendiniz Mavi Akım**'da fiyat artıracaksınız. Sonra da, Türkiye'nin aldığı en ucuz gazı, Azeri gazını, o anlaşma fiyatına sabit fiyatla Yunanistan'a satacaksınız. Bunlar anlaşılır konular değil.

⁴³ bozuşma, çatışma

Soru: Çok sayıda suçlamanın da yöneltildiği bir Bakan olarak, geriye doğru baktığınızda hatalarınız ve doğrularınız hakkında nasıl bir özeleştiri yapıyorsunuz?

Yanıt: Benim dört yıllık Bakanlığım döneminde yaptığım işlerle, Türkiye, son altı yıldır idare ediyor. Doğalgazda da, hidroelektrikte de, kömürde de...

Türkiye, son altı yıldır (kayda değer) hiçbir enerji yatırımı yapmadı. Hesap meydanda. Türkiye, 2001 yılında 126 milyar kWh dolayında elektrik tüketmiş, 2007 sonunda 190 milyar kWh dolayında elektrik tüketiyor. Ortada, 60-65 milyar kWh'lik artış var. (Bizim bu günkü yönetime miras bıraktığımız) beş Yap-İşlet santrali 45 milyar kWh üretiyor. Çan Termik santralının temeli benim dönemimde atıldı. Açılışını bu hükümet yaptı. Afşin-Elbistan B'yi ekleyince zaten 60 milyar kWh'i buluyorsun.

Sonuç olarak Türkiye, son 6 yılı benim dönemimde yapılan işlerle yaşadı, hovardaca, mirasyedi gibi yaşadı.

Bugünkü hükümetin bir Bakanı Nazım Ekren, 'Önümüz karanlık, elektrikte arz sıkıntısı içine düşeceğiz' diyor. Yaptığım işlerle övünüyorum. Ben, Türkiye'nin yalnızca elektrik ve doğalgaz arz-talebiyle değil, uluslararası platformda enerjiyi bir araç gibi kullanmasının önünü açmış insanlardan biriyim. Bugün hükümetin gerine gerine, övünerek açtığı Yunanistan doğalgaz boru hattı projesi (anlaşması), 2000 yılında Brüksel'de benim Müsteşarım tarafından imzalanmıştır. Gündemdeki Nabucco projesinin alt yapısı benim dönemimde hazırlanmıştır. Her iki projeye de kaynak olan Azerbaycan doğalgaz anlaşması dönemimde imzalanmıştır.

Ben bunlarla övünmeyeyim mi? Kalkıp da, bilmem ne mobil santralında, bilmem ne suçlaması, bu projeler arasında komik kalmıştır."

“Türkiye'nin Enerji Köprüsü Kapalı”

Kitabın doğalgazla ilgili bölümünde sondan bir önceki rötuşları 2007 Kurban Bayramı'nın üçüncü günü yaparken, o gün yayımlanan ciddi bir gazetede⁴⁴ “Türkiye'nin Enerji Köprüsü Kapalı, Yürütülen Politikaya Ülkenin Kendisi de İnanmıyor” başlıklı haber dikkatimi çekiyordu. Haber içeriğinde, başlıktaki, “ülkenin inanmadığı politikanın, **doğalgaz politikası**” olduğu anlaşılıyor ve Ankara çıkışlı haberde şu ilginç gözlem aktarılıyordu:

“BOTAŞ'ın hazırladığı ve 2030'a kadar geçerli olacak Enerji Trafiği Planlaması'nda, AB-Türkiye Doğalgaz Boru Hattı'nın (Nabucco) kurulması başta olmak üzere, İran, Türkmenistan ve Kazakistan doğalgazlarının Türkiye'ye aktarılmasına yer verilmedi. Planda, 2020 yılında sadece Yunanistan'a yılda 737 milyon metreküp doğalgaz sağlanacağı belirtilirken, yurtiçi tüketimin de yıllık 76,3 milyar metreküp'e çıkması bekleniyor. Türkiye-İsrail Boru Hattı, İran Doğalgaz Hattı ile Türkiye-İtalya Boru Hattı projelerinin adı dahi geçmiyor. Planlama için hazırlanan tabloda Türkmenistan'a da yer veriliyor. Ancak, ülkelerden yıllara göre alınacak doğalgaz miktarlarını gösteren bölümde, Türkmenistan'dan alınacak gaz miktarları, 2030'a kadar her yıl için ayrı ayrı “0” (sıfır) olarak belirleniyor.

BOTAŞ tarafından hazırlanan ve internet sitesinde yayımlanan “Gelecek Planlaması”, Türkiye'nin Enerji Köprüsü olma projesine kendisinin bile inanmadığını gösteriyor. Planlamada, son dönemde gündemde olan projelerin hiçbirine yer verilmiyor. Ülkeler bazında en yüksek (miktar)da doğalgazın yine Rusya'dan alınması öngörüldü.

Nabucco'ya inanan yok: ...Bu da, Türkiye'nin, başta yıllık 30 milyar metreküp doğalgazı AB ülkelerine göndereceği proje olan ve Türk Enerji Politikası'nın temel taşıını oluşturan Nabucco'nun gerçekleşeceğine Türkiye'nin bile inanmadığını gösteriyor.”

Global Enerji dergisinin Ocak 2008 sayısında Enerji Bakanlığı eski Müsteşarı Dr. Yurdakul Yiğitgüden'le yapılan, günümüz siyasal iktidarının İran'la doğalgaz konusunda daha kapsamlı anlaşmalar gerçekleştirme projelerine

⁴⁴ Cumhuriyet gazetesi, 22 Aralık 2007 Cumartesi, Mahmut Gürer'in haberi

ilişkin söyleşide, **Yiğitgüden** konunun uzmanı olarak özetle aşağıdaki gerçekçi değerlendirmelerde bulunuyor.⁴⁵

"...İran, ABD eksenli dünyayla siyasi ağırlıklı sorunlar yaşıyor. Ayrıca, İran'ın Türkiye ile yaşadığı çok sıkıntılı doğalgaz ticareti süreci, güvenli bir tedarikçi olmasını engelliyor. Bütün bunlara rağmen, Türkiye İran'la doğalgaz konusunda bir Mutabakat Zaptı imzaladı. Bunun bir anlaşmaya dönüşmesi ise henüz sağlanamadı.

...(Gündeme getirilen yeni) İran doğalgaz projesi, uzun vadeli bir proje. Şu ana kadar yapılmış olan niyet beyanlarının anlaşmaya dönüşmesi en az bir iki yılı bulur. Sahaların genişletilmesi ve gazın üretilebilir duruma gelmesi ise nereden baksanız, bundan önce Güney Pars'ta yapılan projelerle karşılaştırıldığında, on yılı bulacak bir işten söz ediyoruz...Projelerin daha da uzaması söz konusu olabilir.

...İran'la iş yapmak son derece zordur. İran, bir üretici olarak güvenilirliğini kanıtlamış değildir. Şu an, yeteri kadar gaz üretmiyor. Kendi iç talebini bile karşılamakta zorlanıyor. Türkiye'ye sevk ettiği gazda, Türkmenistan'dan gaz ithal ederek dengeyi sağlamaya çalışıyor. (Bu nedenle) İran gazını kısa vadeli bir çözüm olarak görmemek gerekiyor.

...Türkiye ile İran arasında imzalanan Mutabakat Zaptı'nın birinci maddesinde, İran'la mevcut doğalgaz ticaretinde yaşanan sorunların çözüldüğü hususunun yer alması gerekirdi.

...Türkiye, son beş yılda uluslararası Doğu-Batı Koridoru'nun gerçekleştirilmesi alanında biraz geride kaldı."

Bu yazılanlara hiç şaşırmadım. Özellikle Enerji alanında **yatırım kültürü** yerine, **kamuoyunu uyutma ve oyalama kültürü**'ne sahip olduğunu, geçen beş yılda yaşadıkları ile dost düşman herkesin görmesi gereken AKP yönetiminin, onun Enerji Bakanlığı'nın ve elbette Enerji Bakanı'nın, ülkeyi Enerji platformunda getirdiği nokta bu olmasaydı asıl yadırganması gerekirdi. Enerji eski Bakanı **Ersümer**'in ifadesindeki gibi, Türkiye'nin geleceğin **Enerji Köprüsü/terminali** olma projesi ve bu projenin en önemli ayağı **Nabucco**

⁴⁵ Röportaj: "Dr. Yurdakul Yiğitgüden: TPAO İran'dan Karlı Çıkmaz"

Projesi, bugün Türkiye'yi enerji konusunda ayakta tutan diğer tümü başlatılmış ve tamamlanmış enerji projeleri gibi, önceki dönemlerde pişirilip kotarılmış, başlatılmış projeler olarak tarihe geçmiştir. Günümüz siyasal iktidarı ve onun Enerji yönetiminin, önceki dönemlerde başlatılmış projeleri devam ettirme konusunda dahi, "**buza yazılan yazılar**" noktasında olduğunu buraya aldığımız örnekler en açık şekilde göstermektedir.

Okura, sadece bu Doğalgaz Bölümü'nde geçen rakamlarla, bir gerçeği göstereyim.

CHP'nin, 2004 yılında, Enerji eski Bakanlarının Yüce Divan'a gönderilmesini sağlayan Meclis Soruşturması Komisyonu Raporu'nun Doğalgazla ilgili iddialarına temel olan Önergesi'nde, "*Mavi Akım projesinin gündeme gelmesiyle Enerji Bakanlığı'nın doğalgaz projeksiyonlarının 2010 yılı için 55 milyar metreküp, 2020 yılı için 82 milyar metreküp olarak değiştirildiği*" öne sürülmüştür.

Enerji eski Bakanı **Ersümer**, Aralık 2007'de Global Enerji dergisindeki söyleşisinde, kendi Enerji Bakanlığı döneminden önce, 1996 yılında yapılmış olan Doğalgaz Planlaması'nda 2005 yılı projeksiyonunun **40 milyar metreküp, 2020 yılı projeksiyonunun ise 80 milyar metreküp** olduğunu, bu projeksiyonlar üzerinde kendisi döneminde bir değişiklik yapılmadığını söylemektedir. Bakan'ın bu söylemi, bir suç konusu oluşturması ya da oluşturmaması tartışması bir yana, Yüce Divan tarafından bu konuda aleyhinde açılmış olan dava **beraat**'le sonuçlandığına göre, onaylanmış olmaktadır. Aksi durumda, Bakan, kendi yanıtındaki gibi, "**Nasıl beraat edecekti?**"

Ve 2009 yılına gelindiğinde gazetelerde, "*Yıllık yaklaşık 50 milyar metreküp doğalgaz ithal eden Türkiye*"den söz edilir olmuştur.⁴⁶

BOTAŞ'ın 2007 yılının son günlerinde internet sitesinde yayımlanan ve gazetelere geçen 2030 yılını gören Doğalgaz Uzun Dönemli Planlaması'nda, **2020 yılında Türkiye'de yurtiçi doğalgaz tüketiminin 76,3 milyar metreküp'e ulaşacağı** özellikle belirtilmiştir. Şimdi özetleyelim. **2020 yılı projeksiyonu** olarak;

⁴⁶ Haber: Cumhuriyet gazetesi, 10 Ocak 2009, Ekonomi sayfası, s.11

- İddia ve suçlama: **82 milyar metreküp.**⁴⁷
- 1996 Planlaması: **80 milyar metreküp.**
- BOTAŞ'ın 2007 sonundaki Planlaması: **76,3 milyar metreküp.**

"Enerji Suçları Üretim Merkezi"nin değerli muhbirlerine saygıyla duyurulur.

"Hep Aynı Hikâye"

Türkiye, günümüz siyasal iktidarı döneminde hemen her yeni yıla girildikten birkaç gün sonra doğalgaz krizi yaşamaya başlıyor. Bu krizlerden en etkilişi Ocak 2006'nın ilk günlerinde yaşanmıştı. **Ciddi ve sonuç alıcı yatırım yapmak** gibi bir sorunu olmadığı yaşanarak görülen AKP siyasal oluşumu ve onun Enerji yönetiminin, hemen her yıl ülkenin yaşamak zorunda kalınan doğalgaz krizlerinden ders almadığı da ortaya çıkıyor.

Ocak 2008'de yaşanan yeni ve öncekilerden çok daha büyük boyutlu⁴⁸ olduğu anlaşılan doğalgaz krizi, Türkiye'nin yıllardır, **aşırı arz fazlası** olduğu, bu nedenle anlaşmalardaki **"al ya da öde"** hükmü nedeniyle ülkemizin **çok büyük zarar faturaları** ödeyeceği spekülasyonlarına konu yapılmış olan **doğalgaz arz güvenliği gerçeğini** bir kez daha günışığına çıkarmıştır. Cumhuriyet gazetesinin haberine göre,⁴⁹

"Türkiye'de 1987-2003 döneminde sadece 5 kentte doğalgaz kullanılırken, 2003 yılından sonra doğalgaz dağıtımının serbestleştirilmesi üzerine, üç buçuk yılda 62 ilin doğalgaz dağıtım ihalesi yapıldı ve 2007 başına kadar bunlardan 49 dağıtım lisansı ihalesi sonuçlandırıldı. Doğalgaz kullanan

⁴⁷ Suçlama, Enerji Bakanlığı'nın 1997-2001 döneml yönetimine yöneliktir. Oysa, 2020 yılına ait 80-82 milyar metreküp'lük doğalgaz projeksiyonları, 1997 yılından önceki Enerji yönetimlerine, bu projeksiyonlara yakın 76,3 milyar metreküp'lük tahmin ise 2007 yılı sonunda, AKP hükümeti ve onun Enerji Bakanlığı'nın kontrolündeki BOTAŞ'a aittir.

⁴⁸ Büyük boyutlu; çünkü, İran doğalgazı tamamen keserken, önceki krizlerde Rusya'dan üç ayrı anlaşmayla alınan doğalgazın en az biri tam kapasite devam ediyordu. Rus Batı hatında da kesinti olduğunda, Mavi Akım gazı artırılarak hem İran'ın, hem de Batı hatının eksikliği telafi edilebiliyordu. 2007-08 kışında ise, Rus gazında artışla değil, azalmayla karşılaşılmıştır.

⁴⁹ "Göz Göre Göre Lâdes: Doğalgazda Kâr Oyunu", Murat Kışlalı'nın haberi, Cumhuriyet gazetesi, 09 Ocak 2008

dağıtım bölgesi sayısı 30'a, abone sayısı 550 bine, gaz kullanan tüketici sayısı ise 2,5 milyona ulaştı. Yeni ihaleler de devam ediyor.

Yapılan dağıtım ihalelerinin ve enerji serbest piyasasında yeni doğalgaz santralleri için verilen lisansların etkisiyle, Türkiye'nin doğalgaz tüketimi yılda % 15 dolayında artmaya başlamıştır. Üç yıllık bir dönemde bu artış % 50'yi bulacaktır.”⁵⁰

EPDK'nın verileri olarak verilen bu değerlere dayanarak basit bir hesaba başvurduğumuzda, 2007 yılı sonunda **31,5 milyar metreküp** olarak gerçekleştiğini kabul ettiğimiz doğalgaz tüketimimizin 2008 yılı sonunda **36 milyar metreküp**'ü aşacağı, 2010 yılında ise **40 milyar metreküp**'ün üzerine çıkacağı tahmin edilebilir.

Ancak, Türkiye 2008 yılında yeni bir küresel ekonomik krizin etkisine girdiğinden 2008 yılının toplam gaz talebi **34 milyar metreküp**'ü biraz aşabildi. Ekonomik kriz etkisi 2009'da da devam ettiğinden bu son gelişme çerçevesinde 2009 gaz talebinin **38 milyar metreküp** dolayında gerçekleşebileceği tahmin ediliyor.⁵¹

Cumhuriyet gazetesinin son ekonomik krizden önceye ait yukarıdaki haberinde, “**Tüketim Hızla Artıyor**” başlığı altında BOTAŞ'ın uzun dönemli gaz projeksiyonları da veriliyor. Buna göre, “**AKP'nin iktidara geldiği 2002 sonunda 17,6 milyar metreküp olan Türkiye doğalgaz tüketiminin, 2010'da 43,5 milyar metreküp'e, 2020'de ise 65,9 milyar metreküp'e ulaşacağı tahmin ediliyor. Doğalgazda yaşanan bunca sıkıntıya karşın, hükümet, planlarını, tüketimin gelecek 12 yılda ikiye katlanacağı hesabı üzerine yapıyor**” deniliyor. Tabii, bu tahminler ekonomik krizler dikkate alınmadan veriliyor.

Şimdi, başa dönerek, 90'lı yılların sonlarından beri, **DPT'nin öncülüğünü** yaptığı, Türkiye'de **aşırı doğalgaz arz fazlası** olacağı spekülasyonuna, geçen zamanın verdiği en gerçekçi yanıtı bir kez daha bakalım. 2008 yılı başında, anlaşma miktarları ile taahhüt edilen gazların bir kısmını, kışın en çok tüketim yapılan dönemde üretici ülkelerden alamadığımızda krize girdiğimize göre, **aşırı doğalgaz arz fazlası nerede?** Bir süre önce özellikle Rusya ile bağıtlı

⁵⁰ EPDK verilerine göre.

⁵¹ “Enerji Koridoru Türkiye” paneli, ODTÜ Vişnelik tesisleri, 28 Mart 2009.

doğalgaz anlaşmalarının koşullarını yeniden düzenleyerek ve bunu ülke çıkarları için yaptığını cümle aleme duyurarak anlaşmalardaki **kapasite kullanım oranlarını düşüren, günümüz Enerji Bakanı nerede?**

Yanıt: "Türkiye, özellikle beklenen **yeni ve çok daha ağır** bir doğalgaz krizi yaşarken, Enerji Bakanı Cumhurbaşkanı refakatinde ABD gezisinde." Bir değerli köşe yazarının bu durumu değerlendirmesi ise şöyle;⁵²

*"Kara kışın altındaki ülkemizde İran ve Rusya'dan gelen gazın kesilmiş olması için Başbakan bir şey söylemeyecek miydi? Üstelik Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Güler**, ABD yolculuğu sırasında bu sorunun çözülebilmesi için topu Başbakan'ına atmış, **Putin ve Ahmedinejat**'la görüşmesini (ricada bulunmasını) önermişti.*

*Demek ki, politik ricalar dışında -ki, onlar bazı ödünler karşılığında gerçekleştirilir- bu konuda kısa vadede bulabileceği çözüm olmadığı için **Erdoğan, Güler**'in kamuoyu önünde kendisine yönelttiği önerileri duymazdan gelmiştir.*

*Ya da Rus ve İran liderler ile yapacağı telefon konuşmalarını **gizli** gerçekleştirmenin daha yararlı olduğunu düşünmektedir."*⁵³

Türkiye'nin doğalgaz politikasının günümüzde nasıl yönetildiğini böylece gördükten sonra, bu konudaki gelişmeleri yine basından özetleyerek aktaralım.⁵⁴

"... BOTAŞ yetkilileri, İran'dan doğalgaz alınmadığını, Rusya'dan gelen doğalgaz miktarının normal seviyenin %30'unun altına düştüğünü doğrularken, Cezayir ve Nijerya'dan alınacak sıvılaştırılmış doğalgaz (LNG) ile bu sorunun geçici olarak çözülmeye çalışılacağını belirtiyorlar. Ancak, LNG'nin fiyatı, boru hatlarıyla alınan doğalgazın iki katı. Ayrıca, ikinci yakıta geçen doğalgaz santrallerinin kullanacağı sıvı yakıtlar (motorin, fuel-oil)

⁵² Cumhuriyet gazetesi, "Yeni Yılın İlk Grup Konuşması", Orhan Birgit, 09 Ocak 2008

⁵³ Buna karşılık aynı gazetede (Cumhuriyet) Başbakan Erdoğan'ın "Ahmedinejat ile Görüşeceğim" haberi yer alıyor, 09 Ocak 2008. Ancak, geçen zamanda bu görüşmelerin yapıldığı konusunda kamuoyuna bilgi verilmeyip, sorunun daha alt kademelerde çözümlendiği izlenimi verilmeye çalışılıyor.

⁵⁴ Cumhuriyet gazetesi, "Rusya'dan Gelen Doğalgaz Miktarı %30'un Altına Düştü: Doğalgaz'da Sıkıntı Sürecektir" başlıklı Mahmut Güre'nin ve "İran'ın Vanayı Kapatmasıyla Elektrik Santrallerinin Gazı Kesildi: Elektrikte Yarın Belirsiz" başlıklı Fatma Koşar'ın haberi, 09 Ocak 2008.

gazdan üç kat daha pahalı. Sıkıntının uzun sürmesi durumunda, bu maliyetler, Türkiye'ye ciddi miktarlarda maddi külfet yüklenmesine neden olacak.

Bu arada, AKP iktidarının TPAO ile birleştirme planı nedeniyle, BOTAŞ'ın altı üyeli yönetim kurulunda üç üyenin atamasının uzun süredir yapılmaması nedeniyle, özellikle doğalgaz yeraltı depo ihaleleri sürüncemede kalmış bulunuyor.

Türkiye'nin, doğalgaz açığını kapatmak için çeşitli projeleri bulunuyor. Ancak, bunlar için halen bir adım atılabilmiş değil. Ankara, Irak ve İran'dan TPAO tarafından işletilecek yeni hatlar çekerek enerji güvenliğini sağlamayı planlıyor. Ancak, İran'la dokuz ay önce sağlanan mutabakatın halen anlaşmaya dönüştürülmemiş olması ve Irak'taki istikrarsız durum, sürecin tıkanmasına sebep oluyor. Türkiye'nin Suriye üzerinden Mısır'dan alacağı 4 milyar metreküp/yıllık Arap doğalgazı konusunda ise, Mısır-Suriye ihale anlaşmazlığı nedeniyle ilerleme sağlanamıyor.”

Türkiye'nin, tıpkı elektrikte olduğu gibi, doğalgaz arz güvenliğiyle ilgili belirsizlikleri, tek kelimeyle günümüz siyasal iktidarının ve onun Enerji yönetiminin, **özde değil, sözde** proje anlayışı ile örtüşüyor. Bu konuda, Türkiye'nin, Hazar enerji kaynaklarına bağlı Asya ile Avrupa arasındaki Enerji Köprüsü/Terminali iddialı projesini büyük riske sokan son gelişmeler bir gazetenin “**Strateji**” ekinde, “**Hazar Bölgesindeki Projelerde Rusya öne çıkıyor: Türkiye Devre Dışı**” manşetiyle gerçekçi bir biçimde irdeleniyor.⁵⁵

“20 Aralık 2007'de Moskova'da Rusya, Kazakistan ve Türkmenistan arasında Hazar kıyısı doğalgaz boru hattının yapımıyla ilgili bir anlaşma imzalandı. Söz konusu anlaşmanın, Hazar denizinin doğusundaki enerji kaynaklarının Batıya aktarılmasını sağlayacak Transhazar veya Hazar geçişli doğalgaz boru hattı olarak bilinen projeyi şimdilik rafa kaldırması kuvvetle muhtemeldir. Dahası, Moskova'da yürütülen görüşmeler, sadece Hazar'ın altına dökülmesi planlanan doğalgaz boru hattının değil, aynı yöndeki petrol boru hattı projesinin başarısını da etkileyecek niteliktedir.

⁵⁵ Cumhuriyet Strateji eki, Anar Somuncuoğlu, 07 Ocak 2008, sayı 184

Bu aşamada, **Putin**'in Kazakistan ve Türkmenistan'la imzaladığı anlaşmalar elini güçlendirdi. Türkistan (Orta Asya) enerji mücadelesinde Rusya önde gitmeye devam ediyor. Türkmenistan ve Kazakistan ise pazarlık yaparak istediklerini aldılar.

Bölge enerji kaynaklarının Rusya üzerinden aktarılmasına gerçek alternatif, Batı'dan değil, Doğudan, yani Çin'den geliyor. Çin, Kazakistan'dan petrol alıyor, Türkmenistan'la doğalgaz boru hattı anlaşması yaptı. Bölge devletleri, Çin'in nüfuzundan ve nüfusundan çekinseler de, ekonomik olarak şu anda Pekin'e hayır diyemiyorlar.

Türkiye'yi direkt ilgilendiren Hazar geçişli proje ise, şimdilik proje olarak kalıyor. Transit ülke olarak Batı'nın projelerine eklenen Türkiye, son anlaşmalarla Türkistan enerji kaynaklarının boru hatlarıyla dünya piyasalarına taşınmasıyla devre dışı kaldı.”

Bu arada, Türkiye'yi yönetenler ne yapıyor? AB'ye katılım gibi, yaşanan terör belası gibi, üzerinde savaşlar süren uluslararası enerji alanındaki yaşamsal projelerimizin önü tıkalı çıkış yolunu, ABD Başkanı **Bush**'un dudakları arasında aramayı sürdürüyorlar.

“Putin'den Babacan'a Randevu Yok”. Basın, Türkiye Dışişleri Bakanının Şubat 2008'deki Moskova gezisi öncesinde ve sonrasında, Rusya Devlet Başkanı **Putin**'in görüşme talebinin sonuç vermediğini haberleştiriyor.⁵⁶

“Dışişleri Bakanı Babacan Moskova ziyaretinde, İran ve Irak'a yönelik enerji adımlarını atmasının ardından Türkiye'ye tavır alan ve başta **Nabucco** olmak üzere, Ankara'nın projelerine set koyacak birçok anlaşma yapan Rusya'yı yumuşatmaya çalıştı. Edinilen bilgilere göre, Türkiye **Babacan**'ın ziyaretinde Rusya'ya **Nabucco**'nun gerçekleştirilebilmesi için kendi kâr payını büyük oranda düşürecek sözler verdi. Bu kapsamda, Ankara'nın Rusya'yı **Nabucco**'ya dahil etme teklifi yaptığı, Moskova yönetiminin ise bunun için **ikinci Mavi Akım** hattı projesinin yeniden değerlendirilmesi gerektiğini söylediği öğrenildi. Türk tarafı da bu istemi olumlu karşıladı.

⁵⁶ Cumhuriyet gazetesi, 23 Şubat 2008

Ancak, bu durum ileride Türkiye'yi sıkıntıya sokacak. Nabucco, AB'nin Rusya'ya doğalgaz bağımlılığını ortadan kaldırmaya yönelik hazırlanan bir proje. Moskova'nın projeye katılması durumunda, hem doğalgaz fiyatının yükselmesi, hem de projenin kaynağının yine Rusya olması nedeniyle, AB için hiçbir değişikliğe neden olmayacağı belirtiliyor. Bu durumda, doğalgazı satın alıp Avrupa'ya satacak olan Türkiye'nin kârlılığı büyük oranda ortadan kalkacak.”

Yüce Tanrı'm, sen nelere kadirsin. Türkiye, Avrupa Birliği ile bir büyük doğalgaz projesi işine giriyor. Amaç, Rusya tekelinden kurtulmak. Ancak, uluslararası piyasalarda oyun çok büyük oynanıyor. Türkiye'nin amatörlüğü burada ortaya çıkıyor. Ülkemiz bu projede de yaya kalıyor. Bugün, **“Denize düşenin yılana sarılmaya çalıştığı”, “Olmayacak duaya ‘Amin’ denildiği”** durumları yaşıyoruz.

Mavi Akım projesi'ni yıllar boyu yerden yere vuranlar, yüksek yargıya taşıyanlar, bakıyoruz, **Mavi Akım 2'**ye koşulsuz onay noktasındalar.

Doğalgaza ayırdığımız bu bölümü, bölüme adını veren Cumhuriyet gazetesindeki ilginç yorumla sonlandıralım.⁵⁷

“Hep aynı hikâye...Benzer fotoğraflar...Aynı Açıklamalar...”

Soğuklar bastırıyor. Gazımız yetmiyor. İran vanayı kapatıyor. Panik işaretleri ortaya çıkıyor. Enerji politikamız hafiften tartışılmaya açılıyor. Bakan Güler, 'Tahran vanayı açacağına söz verdi' diye geçiştiriyor...

Her yıl aynı hikâye...

İnanmazsanız geçen yılın gazetelerine bakın.

Ha, bir konu daha var:

Özellikle İran'ın yol açtığı gaz krizini Rusya'nın verdiği ek gazla çözüyoruz.

Bu yıl Rusya ek gaz vermiyor. Bu arada Ukrayna üzerinden aldığımız gaz da azaldı (gaz çalma uygulaması sürüyor)...

⁵⁷ “Hep Aynı Hikâye”, Hakan Aksay, 10 Aralık 2008

Gazeteler bu haberlerle dolu.

Aciz kalan Enerji Bakanlığı, (Bakanı) Başbakan Erdoğan'ın Putin ve Ahmedinejat'a ricacı olması fikrini ortaya atmış yine.

Esnaf ağzı **'Bi kolaylık yap, ayağımız alışsın!'** muhabbeti yani...

Yaz aylarındaki günlük 80 milyon metreküplük gaz tüketimimiz kış aylarında 140 milyon metreküp'e yükseliyor. Ama gaz yetersizliği sorunu nedense hep **'aniden'** ortaya çıkıyor. İşte yine günlük 30 milyon metreküp gaz açığı doğdu ve çaresiz kaldık.

Bakû...Tiflis...Ceyhan...Samsun...Nabucco...'Rusya'yı izole ettik'...'AB artık bize muhtaç'...'Enerji köprüsü olduk'...

Elbette, bunlar harika da...

Ulusal enerji politikamız var mı? Yok. Gaz depolama sistemimiz var mı? Yok. İran'a duyulan güven? Devam...Elektrik üretiminde doğalgaza abanma? Devam...

Sonuç?...

Hep aynı hikaye... Benzer fotoğraflar... Her yıl aynı açıklamalar..."

Bunun adı da **"Enerji yönetimi"**.

Bölüm VII

Enerji Raporları Fıyvası

Beyaz Enerji operasyonu ve soruşturmaları, o dönemde medyada yer alan haber ve yorumlarıyla renklendirerek bu bölüme kadar özetle yansıttığımız gibi, 2001 yılı içinde başlamış ve son bulmuştur. Bu operasyonun, 2001 yılından günümüze uzantısının son aşaması Ağırceza Mahkemeleri'nde süren ve Mayıs 2008'de Enerji Bakanlığı üst düzey bürokratları için beraatle sonuçlanan davalar olmuştur.

2002 yılında, **Beyaz Enerji** operasyonu daha az konuşulur oldu. Bu yılın sonuna doğru Milletvekili Genel seçimlerinin yapıldığını ve dinci eksene dayandığını saklayamayan partinin ilk kez tek başına siyasi erki oluşturduğu biliniyor.

AKP programında, “yolsuzluklar”la mücadele edileceği, “hortumları keseceğiz” sloganıyla baş köşeye oturtulmuştu. Ancak, kısa süre sonra “Sadrazam'ın Üç Zarfı” fıkrasını¹ anımsatacak işlere tanık olmaya başladık.

¹ Sadrazamın üç zarfı fıkrası: Günlerden bir gün, bir ülkenin liyakat ve umur sahibi sadrazamı görevden alınıp, devir teslim töreninde, yeni sadrazama görevini devrederken, ona birden üçe kadar numaralanmış üç zarf verir ve “ne zaman başı sıkışırsa, numara sırasına göre bu zarfları açmasını” tavsiye eder. Yeni sadrazam, göreve başladıktan bir süre sonra sorunlarla karşılaşır. Zarfları anımsar. Birinci zarfı açar. Zarfta, “Geçmiş dönemi kötüle” tavsiyesi vardır. Aynen uygular. Buna rağmen sorunlar devam edince, ikinci zarf aklına gelir. Açtığı ikinci zarfta, “kadro nu baştan sona değiştir” tavsiyesi vardır. Onu da eksiksiz uygular. Sorunlar yine bitmez, işler yine düzelmez. Sıra son zarfa gelir. Son zarf şu üç kelimedenden ibarettir. “Üç zarf hazırla!”

AKP yönetimi, bunu yaparken, üç zarfı sumen altında tutarak, 1. ve 2. zarflarda yazılı olan **“kendinden önceki dönemi kötüle ve devlet yönetiminde devraldığı kadroları tasfiye et, yerlerine kendi yandaşlarını yerleştir”** kurallarını, kimseden tavsiye almasına gerek kalmadan ve hiç zaman kaybetmeden birlikte uygulamaya başladı. Üst düzey görev değişikliklerinde atama kararnameleleri, olayda liyakat esasını göremediği, üstüne üstlük yandaş imam kökenli bir kadrolaşmayı öngördüğü için dönemin Cumhurbaşkanı **Ahmet Necdet Sezer** tarafından geri çevrilince, işin kolayı bulunup devletin en üst kadrolarının bile vekâletle yönetim dönemi yoğun bir biçimde başlatıldı.

Sonunda amaçladıkları gibi, geç de olsa 11. Cumhurbaşkanı,² olmasını özellikle istedikleri AKP'li olunca, bu sorun kökünden çözülmüş oldu. Sadece yandaş imam kadrolaşması için değil, Laik sistemi, üniter devleti, yargı bağımsızlığını ortadan kaldıracak, başta Anayasa olmak üzere, oluşturmayı kafalarına koydukları **ulemayı** güçlü ve mutlu kılacak mevzuatı güle oynaya milletin önüne sürmek için gerekli onaylarda artık vekâlete de gerek kalmamıştı.

Bu arada, yine zaman kaybetmeden, otomatikman ikinci zarftaki tavsiye, olabildiğince genişletiliyor, yani, devlet yönetiminde **liyakat** esasını tümünden rafa kaldırarak³ **“yandaşlarından başka kimsenin kalmaması”** planı uygulanıyor, ele geçirilmedik Bakanlık, kurum, örgüt, dernek, sivil toplum örgütü derken, bunlara, yönetmeliklerden sonra kanunlar, hatta Anayasa değişiklikleriyle, kamuoyu ve Cumhuriyet kurumlarının tepkisiyle bunu beceremediklerinde anayasayı ve yasaları alenen çiğneyerek, kendilerinden olan yargıyı oluşturma, kafalarındaki üniversite modeline karşı çıkmayacak YÖK (Yüksek Öğrenim Kurumu)'ün, sonunda (TSK)Türk Silahlı Kuvvetlerinin ele geçirilmesi planları ve icraatları ekleniyordu.

Kamuoyunun **“beynini yıkama”** olarak tanımlayabileceğimiz **1 No.lu** projelerini, iktidara geldikleri ilk günden beri uyguluyor, **“önceki iktidarların 85 yılda yapamadığını birkaç yıla sığdırdıkları”** edebiyatına sarılıyor, kamuoyu nezdinde kendilerini başarılı göstermek için kendilerinden olmayanlara, Başbakanları ağzından, **“iki koyunu gütmekten aciz**

² Abdullah Gül

³ Bu aykırı uygulamaya sadece bir örnek vermek yeter de artar bile. Cumhuriyet gazetesinin haberi, “Danıştay EMO'yu Haklı Buldu: Kadrolaşma Yargıdan Döndü. Danıştay 5. Dairesi, TEİAŞ'da teknik görevlere mühendis olmayan personeli atamaya yönelik düzenlemeyi durdurarak siyasi kadrolaşma girişimini püskürttü.” 27 Şubat 2008

oldukları" sloganını yakıştıyorlardı. Cumhuriyetin 85 yılının **"bir-iki yıla sığdırıldığı"** iddia edilen icraatlarının ülkeyi dış ve iç siyasette, uluslararası saygınlıkta, ekonomide, eğitimde, sağlıkta, tarımda, istihdamda, **enerjide...** ülke ve ulus bütünlüğünde nereye (hangi uçurumlara) götürdüğünü ise ağızlarına almıyor, bu konulara girenlere **"ağızlarına geleni"** söylüyor, ülkede **"anani al da git"** terörü estiriyorlardı.

AKP iktidarı, işte böyle bir yolda, karşılarına çıkan engelleri demokrasinin koruyucu kanatları altına sığınarak, bir bir aşarak hızla ilerlerken, **Beyaz Enerji** operasyonunun ülke gündeminden düşmesinden hoşnut olmayan kimileri, **"Enerji Raporu"** hazırlama gibi bir uğraşa öncülük ediyorlardı. Bu konuda Devlet Denetleme Kurulu'nu harekete geçiren dönemin Cumhurbaşkanı sayın **Ahmet Necdet Sezer**'i bundan tenzih ederim.

Ne var ki, sayın **Sezer** de, **Beyaz Enerji** operasyonunun **"negatif"** etkisinde olduğunu gösteren **"yolsuzluk"**lara karşı mesajlar veriyordu. Bu tepkisini, Milli Güvenlik Kurulu'nun Şubat 2001 toplantısında tarihe geçen Başbakan Bülent Ecevit'le aralarındaki tartışmada, açıkça; **".. Çamurun üstünde oturuyorsunuz. Bazı Bakanlarınızla ilgili ciddi iddialar var. Enerji Bakanı'nın istifası gerekirdi, ettirmediniz. Yolsuzlukların örtbas edilmesine izin vermeyiz. Ülkeyi soydurtmayız. Yolsuzluklarla uğraşmıyorsunuz. Uğraşana da yardımcı olmuyorsunuz"** biçimdeki, daha önce kendisinin de başkanlığını yaptığı Anayasa Mahkemesi'nin günümüzdeki adalet dağıtan kararlarından sonra haklılığı tümünden tartışmalı hale gelen, çoğumuza bilinçli yapılmadığı izlenimi veren sert ifadesi ile doğrudan ortaya koyuyordu.⁴

Cumhurbaşkanlığı, Enerji Raporları konusunda öncü sayılabilir. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu (CDDK)'nın **"Elektrik Enerjisi Üretim Alanında Sürdürülen Yap-İşlet-Devret, Yap-İşlet ve İşletme Hakkı Devri Uygulamaları Hakkındaki Araştırma Raporu"** 17 Mart 2003 tarihini taşımaktadır.

Cumhurbaşkanlığı DDK'nun bu raporunu Hazine Müsteşarlığı'nın, 28 Nisan 2003 günlü **"Enerji Fiyatlarının Dünya Düzeyine İndirilmesi, Kamu Yükümlülüklerinin Asgari Düzeye Düşürülmesi Raporu"** izledi.

⁴ "Rüşvetin Deşifresi" Aykut Küçükaya, Kitap, 1. Bas. Ekim 2007, s.75

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşarlığı, 2004 yılı başında “**Enerji Sektöründe Yeniden Yapılanma, Sorunlar ve Çözüm Yolları Raporu**”nu yayımladı

Ve nihayet, Sayıştay denetçilerince siyasetin **siparişi üzerine** hazırlandığı iddia edilen “**Enerji Raporu**”, Sayıştay Genel Kurulu'nun **26 Şubat 2004** günlü kararı ile⁵ TBMM'ne sunuldu.

Enerji eski Bakanları **Cumhur Ersümer** ve **Zeki Çakan**'ın, haklarında verilen Gensoru önergelerinin TBMM Genel Kurulu'nda kabulü ile kurulan Meclis Araştırması ve Soruşturması Komisyonları'ndan, **9/4,7** sayılı Meclis Soruşturması Komisyonu'nun Raporu **Temmuz 2004**'te Genel Kurul'a indirildi.

Bu fırya'da, çarpıcı örnekler olarak, 2004 yılında peş peşe yürürlüğe sokulan, çoğu enerji emekçisinin tanımıyla “**enerjinin zeresinden haberi olmayan, enerji kanunlarını açıp bakmayanlar**” tarafından hazırlanan Sayıştay Enerji Raporu ve Meclis Soruşturması Raporu üzerinde duracağız. Aslında, sözü edilen raporlarda birçok bölüm, tanım ve iddianın, hatta ifade tarzının ortak olduğu açıkça görülmektedir. Bu da, raporların, birbirlerinden alıntılarla oluşturulduğunu ortaya çıkarmaktadır. Peki, tüm raporlarda yer verilen iddiaların “**orijinal**”leri nereden ya da kimlerden alınmıştır?

Bu noktada, söylenebilecek olan, **Beyaz Enerji** operasyonuna da start verilmesinde önemli rol üstlenen bir takım “**muhbirler**”in, ilk aşamada Jandarma'ya ulaştırdıkları “**ihbarlar**”dır. Bu ihbarların, ilerleyen zamanda, yeterli ve geçerli kanıtlardan yoksun olduğu ortaya çıkmış, Yüksek Mahkeme aşamasında ise, İddianameler'e geçen iddiaların tam aksini gösteren “**yeterli ve geçerli kanıtlar**”ın bulunması ve tanık ifadeleri ile bu kanıtların teyidi sonucu, Yüce Divan'ın “**aklama**” kararlarıyla “**ihbarlar**”ın geçersizliği “**onaylanmış**”tır.

⁵ Meclis (Yolsuzluk) Soruşturması Komisyonu'nun çalışmalarının sürdüğü süreçte.

Sayıştay Usulü Enerji Raporu

şimdi 2004 yılına dđnererek, ÷lkemizde **Beyaz Enerji** operasyonu ile başlatılmış olan s÷rece, AKP siyasi erki dđneminde “**hizmet**”te bulunmak ÷zere, Sayıştay’ın dđrt denetçisi tarafından, b÷y÷k olasılıkla Enerji Bakanlığı ilgili kuruluşları orijinli “**muhbirler**”in katkısıyla hazırlanmış olan, Sayıştay Genel Kurulu’nda gđr÷ř÷len ve Genel Kurul’un **26 şubat 2004** g÷n ve 5088/1 sayılı Onay kararı TBMM’ne sunulan **Sayıştay Enerji Raporu**’nun öyküsü ile s÷ze başlayalım.

Sayıştay Enerji Raporu’nun, sadece “**Sunum**” bđl÷m÷nden vereceğimiz iki paragraf, “**niyetin**” ve “**amacın**” ne olduğu hakkında yeterince fikir vermektedir.

“Raporun hazırlanmasında ETKB, TETAş, TEİAş, EÜAş, DSI, EİEİ Genel M÷d÷rl÷kleri ve Hazine M÷steşarlığı b÷nyesinde geniş kapsamlı çalışmalarda bulunulmuştur. Ayrıca, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari bilimler Fak÷ltesi ile işbirliği yapılarak, Yap-İşlet-Devret ve Yap-İşlet modelleri çerçevesinde gđrevlendirilen şirketlerin, tesisin yatırım dđneminde başlayarak 2002 yılına kadar olan (2002 yılı dahil) dđnemi kapsayan ve ‘Bağlı bulundukları Vergi Daireleri’ne vermiş oldukları bilânçolar, gelir tabloları, KDV beyannameleri , YMM Raporları’ ile Hazine M÷steşarlığı YSGM’de bulunan ‘Teşvik Kapatma Dosyaları’karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve tesislerin ‘Gerçek Yatırım Maliyetleri’ (!) tespit edilmiştir.”

“Burada, gözden kaçırlmaması gereken husus, bu çalışmanın, fiili ve fiziki tespitlere göre, tesislerin gerçekte ne kadara mal olması gerektiği yolunda bir çalışma olmayıp (bu tür bir çalışmanın, teknik doneler gerektirdiğinden, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından yapılması gerekir⁶), ‘şirketlerin Vergi Dairelerine beyan ettikleri tablolar’ üzerinden yapıldığı, diğer bir ifadeyle, ‘şirketlerin verilerine dayandığı’dır.”

⁶ Sayıştay Enerji Raporu’nda, bir yandan s÷zleşmelerde, kendilerinin vazettiği, şirketlerden ve piyasadan veri toplama dayanan yöntemle “Gerçek Yatırım Maliyetleri”nin hesaplandığı söylenir ve uygulaması aynen böyle yapıp, buradan kamu zararları” çıkarılırken, diğer yandan “bu, tesislerin kaçta mal olması gerektiği yolunda bir çalışma değildir, bu tür bir çalışmanın, teknik done gerektirdiğinden Enerji Bakanlığı’na yapılması gerekir” denilerek, açaıkça çelişki sergilenmektedir.

Sayıştay Enerji Raporu'nda, "Şirketlerin verilerine dayanılarak" yapılan hesaplar sonucunda, dört yıllık dönem sonunda 4,2 milyar dolar kamu zararı bulunduğu da belirtilmiştir.

Kitabımızın diğer bölümlerde sözünü ettiğimiz gibi, kimilerinin hafızalarına kazınmış olup her fırsatta yineledikleri, doğalgazda ve elektrikte **arz fazlası** olacağı varsayılarak doğalgazda "**al ya da öde**" hükmü nedeniyle sözleşmelerin son bulacağı 17 yıllık dönemde **14 milyar dolar** ve elektrikte "**alım garantisi**" verilmesi sonucu , 2003-2019 döneminde **19 milyar dolar** olmak üzere **toplam 33 milyar dolar "Hazine Zararı"**ndan söz edilmektedir.⁷

Anayasa Mahkemesi, **4628** sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nun, "*Özel şirketlerle Enerji Bakanlığı arasında aktedilmiş olan sözleşmelerin belli tarihlerde hükümsüz kalmasına*" ilişkin geçici 4. ve 8 maddelerini aşağıdaki "**Hukuk Tarihi'ne geçen**" gerekçe ile iptal etmiştir.⁸

Anayasa Mahkemesi'nin bu iptal kararı, incelenen konuda bir "**içtihat**" durumundadır.

"Dava konusu kuralla daha önce düzenlenmiş ve tarafların özgür iradeleri sonucunda belli koşullara bağlanmış olan sözleşmeler, kimi aşamalarda yeni koşullar öngörülerek değiştirilmekte ya da tümüyle sona erdirilmektedir.

Öte yandan, bir hukuk devletinde, hukuk güvenliğinin sonucu olan ahde vefa ilkesi de, Sözleşme Özgürlüğü'nün korunmasını zorunlu kılar.

Açıklanan nedenlerle, mevcut sözleşmelerin yasa ile sona erdirilerek, Sözleşme Özgürlüğü'ne müdahale edilmesi, Anayasa'nın 2. ve 48. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir."

Anayasa Mahkemesi'nin karar gerekçesinde, "**Sözleşmeler, tarafların özgür iradelerinin ürünüdür, hukuk güvencesindedir, kanunla dahi değiştirilemez**" denirken, Sayıştay'ın saygıdeğer denetçileri, üyeleri, daire başkanları -karşı görüş bildirenleri ayırırsak-, "**Biz, şirketlerin finansal verilerine ve vergi beyannamelerine dayanarak tüm sözleşmelerin yatırım**

⁷ Verilerin, Hazine Müsteşarlığı'nın Nisan 2003 tarihli Raporu'ndan alındığı belirtilmektedir.

⁸ Anayasa Mahkemesi'nin 18 Nisan 2004 gün, 24730 (Asıl) sayılı kararı.

tutarlarını yeniden hesapladık, yani tümünden değiştirdik ve buradan çok büyük 'kamu zararları' çıkardık" diyebilmekte, bu konuda kendilerini yetkili görebilmektedirler.

Bir kamu kurumu, hukuku, kanunları çiğneyebilir mi? Çiğnediğini ve aslında yasal olarak da yetkisinin bulunmadığı bir konuya, kafaları karmakarışık edecek biçimde, "**züccaciye dükkânına filin girmesi**" örneği girdiğini, üstüne üstlük bu konuda Anayasal yetkileri haiz Danıştay'ın icraatını denetleme gibi bir duruma düştüğünü görüyoruz. Bu haliyle tipik bir Anayasal hukuk ihlâli örneği olan söz konusu "**Enerji Raporu**"nun Meclis (TBMM) Soruşturması ve Plan Bütçe Komisyonlarında, Yüksek Mahkemelerde işlem görmesine, İddianamelere temel olmasına, medyada manşetten manşete dolaşmasına, üstüne adeta "**destanlar**" yazılmasına ne buyrulur?

Sayıştay Enerji Raporu, TBMM Plan, Bütçe Komisyonu'nda da görüşülmüş, ancak, Genel Kurula indirilmediğinden, **22 Temmuz 2007** Milletvekili genel seçimi sonrası parlamento yapısındaki değişiklik sonucu "**kadük**" olmuştur. Yüce Divan'ın konuyla ilgili "**beraat**" kararları da, bu Rapor'daki hesapların, iddiaların kanıt değeri olmadığını gösteriyor.

Rapor'un, Sayıştay Genel Kurulu'ndaki görüşmeleri sırasında, Sayıştay Daire Başkanları ve üyeleri grup ve kişisel olarak, Rapor'un yasal, hukuki ve idari yanlışlarını ayrıntılı olarak inceleyerek "**karşı görüşler**"ini yazılı olarak belirtmişlerdir. Hukukun ve etik değerlerin taviz vermez savunucusu olarak kutlanması gereken bu üyelerin sadece bir bölümünün son derece yerinde karşı görüşlerini aşağıda veriyorum.

Sayıştay Daire Başkanları ve üyelerinden on kişilik bir grubun, "**Rapor'un, TBMM'ne sunulmasına engel rapor genel üzerindeki karşı görüşü**" aşağıdaki biçimde kayıtlara geçmiş bulunuyor.

"Yap-işlet-Devret ve Yap-İşlet modelleriyle gerçekleştirilen enerji (elektrik) yatırımlarının incelendiği Rapor konusunda yeterli inceleme yapılmadığı, ve değerlendirmelerin fiili tespitlere dayanmadığı görülmektedir. Özellikle 'Özsermaye Getiri Oranları' hesaplamalarında, gerçek dışı ölçü ve yöntemler kullanılmıştır. Kamu zararı hesaplamaları da, 'Özsermaye Getiri Oranları' na dayalı olarak yapıldığı için bu konudaki tespitler kesin nitelik taşımamaktadır.

Sayıştay'ca, TBMM'ne sunulacak olan bu Rapor'da yer alacak tespitlerin, mutlaka kesin bilgi ve belgelere dayanması ve hiçbir yanlış anlamaya yol açmayacak nitelikte olması gerekir.

Bir kısmı İmtiyaz Sözleşmesi, bir kısmı da Özel Hukuk Sözleşmesi ile gerçekleştirilen yatırımlarda, sözleşmelerde yer alan hükümlere uygun işlemler de Rapor'da eleştiri konusu yapılmakta ve hatta bu sözleşmelerin 'iptali' yönünde işlem yapılması önerilmektedir.

Oysa, söz konusu sözleşmelerin hukuki altyapısını oluşturan ve taraflarca karşılıklı mutabakata dayalı olarak düzenlenen sözleşmeler, geçerlilik koşullarını taşıdıkları ve yitirmedikleri sürece, uygulanmak durumundadırlar.

Diğer yandan, Rapor hazırlanırken, Rapor'a konu olan santralleri inşa eden ve işleyen yerli ve yabancı özel şirketlerin ve o dönemde bu yatırımlara karar veren kamu görevlilerinin görüşlerine başvurulmamıştır.

Bu durum, Rapor için çok önemli bir eksikliktir. Rapor'da "**karşı görüşlere**" yer verilmeden, uygulamalar sorun olarak belirtilmekte, hatta hukuk dışı gösterilmektedir. Oysa, her santral için ayrı ayrı ve detaylı tespit ve görüşler ortaya konulurken, sadece '**dışarıdan**' elde edilen bilgi ve belgelerle iktifa edilmemeli, mutlaka (sorumlu görülen) ilgililerin görüş ve değerlendirmelerine de yer verilmeliydi.

Üstelik, santraller bazında yapılan tespit ve görüşlerden hareketle modeller hakkında kuşku doğuran genel bir değerlendirme ortaya konulmaktadır. Bu yanı eksik olduğu için böyle bir değerlendirmenin fazla bir anlamı bulunmamaktadır.

Her ne kadar Rapor hakkında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'ndan görüş alınmışsa da, bu görüşü verenler, Rapor'a konu olan yatırımlar hakkında karar verenler ve bu kararları uygulayanlar değil, sonraki dönemde göreve gelen kişiler olduğundan, bu durum Rapor eksikliğinin giderilmesi için yeterli değildir.

Ayrıca Rapor, söz konusu enerji yatırımların gerçekleştirildiği dönemdeki **Genel Ekonomik Durumu** dikkate almamaktadır.

Oysa, o dönemde yaşanan ve geleceğe dönük projeksiyonlarda karşılaşılmaması kesin görünen **'enerji açığı'** ve buna karşılık enerji yatırımlarının finansmanı için yeterli kaynağın bulunamaması, ülkemizin özellikle dış borçlanma olanaklarının kısıtlı olması, kredi faiz oranlarının yüksekliği dikkate alınarak değerlendirme yapılması gerekirdi. Böyle bir değerlendirmede farklı sonuçların çıkacağı kuşkusuzdur.

Raporda bu gerçeklerin göz ardı edilerek, soyut sayılabilecek bir çerçevede değerlendirme yapılmış olması, ortaya konulan sonuçların güvenilirliği hakkında kuşkuya yol açmaktadır.

Bu itibarla, Rapor'un mevcut haliyle TBMM'ne sunulması uygun değildir."

Rapor'da geçen **"kamu zararı"** ibarelerinin Rapor'dan çıkarılmasını isteyen, Sayıştay Daire Başkanları'nın da aralarında bulunduğu 17 üyenin **"karşı görüşü"** de şöyledir.

"Rapor'da, (Fizibilite Raporları ve Sözleşme eklerinde) 'Fon akış tabloları'nın, Rapor'u hazırlayan Sayıştay Denetçileri tarafından yeniden düzenlenmesi suretiyle tespit edilen 'özsermaye getiri oranları' esas alınarak, projelerin olması gerekenden fazla olduğu ileri sürülen kâr miktarları 'kamu zararı' olarak adlandırılmıştır.

Oysa, bu tespitle, bir **'kamu zararı'** değil, kamuya gelen bir **ek yük'** ten söz edilebilir.

'Kamu zararı' kavramının kullanılabilmesi için hukuki bir dayanak bulunması gerekmektedir.

Özellikle sözleşmeye bağlı olarak yürütülen işlerde, sözleşme hükümlerine uygun olan uygulamaların sonuçları **'zarar'** olarak nitelendirilemez.

Bazı durumlarda sözleşmeler yüksek **'kâr oranları'**na izin veriyor olabilir. Ancak, bunun **'zarar'** kavramı ile açıklanması yanlıştır. Zira, akdi bir ilişkide zarar, taraflardan birinin akitten doğan sorumluluklarını yerine getirmemesi halinde mümkündür. Burada, öyle bir durum yoktur."

Aynı konuda diğer bir Sayıştay üyesi ise **'karşı görüş'**ünde:

"Bu Rapor, her ne kadar bir 'Yargı Raporu' değil, inceleme sonucu elde edilen biğilerin TBMM'ne sunulması olsa dahi, Sayıştan Genel Kurulu'ndan çıkacağından, 'Yargı Raporu' sonucu çıkan bir ilâmdan daha kapsamlı ve etkilidir. (Bu görüşün ne kadar gerçekçi olduğu ilerleyen zamanda görülmüştür, TD)

Sözleşmelerin, Hazine zararına yol açacak tarzda kanunlara aykırı bir biçimde düzenlendiğini tetkike ve tespite Sayıştay olarak yetkili olmadığımız kanaatindeyim. Çünkü, sözleşmeler (Anayasa hükmü gereği) Danıştay Onay'ına bağlanmış ve Danıştay tarafından onaylanmıştır.

Sayıştay olarak, sözleşmelerin kanuna aykırı, kamu zararına yol açacak biçimde düzenlendiğine dair tespit yaparak Rapor tanzim etmemiz, Danıştay'ın yaptığı işlemleri kontrol anlamı taşır.

*Sayıştay olarak yapabileceğimiz, fiyat tespitlerinin ve ödemelerin kanun ve yönetmeliğini araştırmak olmalıdır. Ancak, önümüzdeki Rapor, konuyu bu biçimde incelememiş olup **'sözleşmelerdeki hükümler, kamunun şu miktardaki zararına sebep olmuştur'** ifadelerini taşımaktadır.*

Burada, sözleşme hükümlerinin doğru ya da yanlış olduğunun tetkiki, yetki ve sorumluluğu Danıştay'a aittir.

Rapor'da, belirtilen zararların tespitinde, hiçbir fiili ve fiziki çalışma yapılmayıp, zarar hesaplamalarının ilgili firmalarca Vergi Daireleri'ne verilmiş olan 'Bilanço ve Gelir Tabloları, KDV Beyannameleri ile Yeminli Mali Müşavir Tabloları' üzerinden yapıldığı, yani sadece şirket verilerine dayandığı özellikle belirtilmektedir.

İncelendiği belirtilen belgeler, Türk Lirası bazında tanzim edilmiş belgeler olup, yıl sonu durumunu göstermektedir. Döviz kurlarının yıl içinde her gün değiştiği dikkate alınırsa, yıl sonu Türk Lirası hesapları rakamları ile gerçek döviz tutarlarının hesaplanması mümkün değildir.

Firmaların yüksek kârları ileri sürülerek, Hazine zararı tespite çalışırken,

firmaların ödedikleri vergilerin hesaba katıldığı Rapor'da görülmemektedir.

Bir dönemin Enerji Bakanları dahil, pek çok sayıda üst kademe yöneticisini itham ederken, gerçekleri tam olarak yansıttığından kuşcumuz olmayan rakamları kullanmamız doğru olur.

Yap-İşlet-Devret modeline göre elektrik üretim tesisi kurma ve işletme izni verilmesini belirleyen yönetmelikler vardır. Bu yönetmeliklerde, bir Yap-İşlet-Devret projesinin yatırım maliyetinin ve elektrik enerjisi satış tarifesinin tespiti hususunda, yatırımcı firmanın muhasebe kayıtlarının kullanılacağına dair bir hüküm yoktur.

Buna göre, Sayıştay olarak, yatırımcı firmaların muhasebe kayıtlarına (yetersiz olacakları kuşkusuz olan kayıtlara) dayanarak 'yatırımcı firmanın yatırım maliyeti şu kadar ABD doları tutmaktadır, enerji fiyatları (satış tarifi) da şu kadar sent olacakken olmamıştır' diyemeyiz.

Kanun ve Sözleşme'ye istinat etmeyen bir değerlendirmeyi nasıl yaparız?" demiştir.

Sayıştay'ın ekleri hariç, 400 küsur sayfadan oluşan Enerji Raporu'nun ayrıntılarına girmeden, sayıları 30'a yakın Sayıştay Daire Başkanları ve üyelerinin, her biri Rapor'u Onay'layanlara hukuk dersi niteliğindeki grup ya da birey olarak **"karşı görüş"**lerini okura nakletmekte yarar gördüm. Bunun yerine, Rapor'u özetleseydik, sonuç bu kadar çarpıcı olamazdı.

Sayıştay'ın Enerji Raporu, burada **"karşı görüş"** sahibi üyelerinin sayıp döktüğü, yasal, hukuki, idari, teknik tüm ayrıntılara rağmen Genel Kurul'da onaylanıp TBMM Başkanlığı'na gönderilebilmiştir. Oradan da, bu tür raporların asıl ve öncelikle sevk edilmesi gereken yer olan Meclis Plan Bütçe Komisyonu yerine Meclis Soruşturması Komisyonu gündemine en acil biçimde dahil edilmiştir.

Sayıştay'ın Enerji Raporu, Türkiye'nin bu en üst düzey mali denetim kurumunun görev ve yetkilerine uygun olarak hazırlanmış rutin bir **"mali denetim"** raporu değildir. Aksine, özellikle elektrik enerjisi ve doğalgazla ilgili her türlü projenin, modelin, yatırımın, sözleşmenin, anlaşmanın ve işlemlerin

eleştirisini teorik bir yaklaşımla ele almıştır.

Bu haliyle, rutin değil, “ısmarlama görüntülü” özel bir “Sayıştay Usulü Enerji Raporu”dur. Bir kısım Sayıştay üyesinin özenle vurguladığı gibi, incelenen konular, Sayıştay, yetki ve sorumluluk alanına kesinlikle girmemektedir. Böyle bir raporda ısrar edildiği takdirde, özellikle “**imtiyaz sözleşmeleri**” konusunda o dönemde Anayasal yetkilere sahip olan **Danıştay**’ın görev ve yetki alanına kesinlikle müdahale edilmektedir.

Meclis Soruşturması Komisyonu, yoğun bir çalışma ile iki Enerji eski Bakanı’nın yoluna Yüce Divan taşlarını döşemek amacıyla hazırladığı Rapor’da, kesinlikle Sayıştay Enerji Raporu’nu ve onun benzeri “**Enerji Raporları**” nı (!) ve birtakım “**Enerji Uzmanları**” nın (!) üretimi olan iddiaları baz almıştır. Kimi “**muhbir**”lerce üretilerek kamuoyuna servis edilen genelde **yeterli ve geçerli kanıtlara** dayalı olmayan iddialar dışında, “**Enerji**” gibi dev bir sektör üzerinde, bilgilerinin sokaktaki insanın bilgi düzeyinden ileri gitmesi mümkün olmayan, zaten “**koşullanmış**” olan komisyon üyeleri, görünene göre, tam anlamıyla yönlendirilmişlerdir.

Böylesine tartışmalı bir “**Enerji Raporu**”, sadece Meclis Soruşturması Komisyonu’nun değil, medyanın da gözdesi olmuş, bu Rapor’dan alıntılarla Türkiye’nin nasıl milyarlarca dolar zararlara uğratıldığı yıllar boyunca kamuoyunun beynine kazınmıştır. Birtakım “**Enerji Uzmanları**”nın, sadece tartışmalı Sayıştay Raporu gibi raporları dayanak göstererek, kendileri hiçbir **geçerli ve yeterli kanıt** ortaya koyma ihtiyacını ve sorumluluğunu hissetmeden , bu kampanyanın **gönüllü savunmanlığını** yapmayı günümüzde de sürdürmeleri başka türlü nasıl açıklanabilir?⁹

⁹ Bu tür uzman davranışları, kitabımızın 4. Bölümünde “Enerji Uzmanları” başlığında irdelenmiştir.

“Yap-İşlet-Zarar Et” ve “Enerjide de Hortum Çıktı”

Burada, 2004 yılında doğrudan Sayıştay Raporu'nu dayanak alarak “**kamu zararı**”nı öne çıkaran haber yayımlayan iki ciddi gazetenin, sansasyon yaratan haber yaparken, hiçbir araştırma ve sağlama yapmaya gerek görmeyip gerçeklerin baştan sona saptırılmasına yol açarak, sonunda nasıl bir **kamu zararı** ortaya çıkardıklarını göstermek istiyorum.

Birinci gazetede,¹⁰ “**Enerjide Yap-İşlet-Zarar Et**” manşeti, “**Sayıştay'ın Raporu'na göre santrallerin ortalama dört yıllık işletme dönemlerindeki kamu zararı 2,3 milyar dolar**” açıklaması ile veriliyor. Haber içeriğinde yer verilen, konuyu bilenleri, “**buca gerçek nasıl saptırılabilir?**” dedirterek hayretler içinde bırakan iddialar şöyle:

“Yap-İşlet-Devret modeliyle yapılan santrallerle ilgili olarak ilâna çıkılmadığı, başka şirketlerden teklif alınmadığı ve ihale yapılmadığı, herhangi bir planlama yapılmaksızın, firmalar tarafından önerilen bölgelere santral kurulmasına izin verilmesi sonucunda, bazı bölgelerde talebin çok üzerinde santraller kurulduğu belirtilen Sayıştay Raporu'nda, hiç fizibilite raporu istenmeden, sadece firmaların belirlediği tarifeler üzerinden proje kabulü yapıldığı kaydedildi.

Yap-İşlet projelerinde, tekliflerin alındığı tarihte Türkiye kurulu gücünün yüzde 25'ini oluşturacak 47 milyar kWh kapasiteli beş santralla ilgili olarak Devlet Planlama Teşkilatı'nın görüşünün alınmadığı vurgulanan Sayıştay Raporu'nda, ‘tekliflerin alınmasından sonra santrallerin kurulu güçleriyle üretim kapasitelerinin artırılması sonucunda, şirketlere (yaklaşık) 2,5 milyar ABD doları ek ciro sağlanmıştır’ görüşüne yer verildi.”

Birinci paragraftaki iddia, açıklandığı gibi, **Yap-İşlet-Devret** projeleriyle ilgilidir. Herhangi bir planlama ve ihale yapılmadan, hatta fizibilite raporu alınmadan proje kabul edilmesi gibi **aslı astarı olmayan** bir iddianın, Sayıştay gibi bir üst düzey denetim kurumu tarafından hazırlanan Enerji Raporu'nda yer alması **akıl alır gibi değildir**. Çünkü, bugün de yürürlükte olan **Yap-İşlet-Devret** projelerinin kanunu (3096) ve ana (ilk) yönetmeliği (85/9799) açılıp bakıldığında, uygulamanın tıpkı Sayıştay'ın beğenmediği gibi yapılmasının

¹⁰ Cumhuriyet gazetesi, 29 Temmuz 2004

emredildiği¹¹ ve planlama yönünden **DPT onayı olmadan** hiçbir projenin yatırıma dönüştürülmediği açıkça görülebiliyor. **Sayıştay'ın göremediği mevzuatı ve mevzuata aykırı plansız, fizibilite raporsuz, firmaların teklifi tarifelerinin kayıtsız şartsız kabulü doğrultusunda işler yapıldığı iddialarının gerçeklerle ilgisinin olmadığını Yüce Divan, oybirliği ile beraat kararlarıyla görebildi.**

İkinci paragrafta, **Yap-İşlet** projeleri için DPT'den **görüş alınmadığı** ileri sürülüyor. Sayıştay Raporu'nun tarihi **Şubat 2004**, beş **Yap-İşlet** projesinin, altında **DPT Müsteşarının da imzası yer alan** Başbakanlık antetli yatırıma dönüştürülmesi belgesi tarihi ise, bundan tam **4 yıl** öncesine ait, **27 Mayıs 2000**'dir.

Yap-İşlet projeleri, kuruldukları arazi dahil, tüm yatırım ve işletme finansmanı özel sektöre ait olan projelerdir. **Yap-İşlet** gibi, tüm yatırım ve işletme finansmanının özel sektöre ait olduğu bir modelde, santral kapasitelerinin artırılması, Türkiye'nin elektrik enerjisine en fazla gereksinimi olan bir dönemde ülkenin aleyhine değil, kesinlikle lehinedir.

Bu örnekler, ülkemizin saygın kurumlarının, üstlerine vazife olmayan, deneyim alanlarına asla girmeyen **Enerji** gibi konularda ortaya çıkmalarının ne kadar kabul edilemez ve vahim hatalara yol açan sonuçlar ortaya çıkardığının görülmesi bakımından dikkate değerdir. Kimsenin, bu ülkedeki yeri ve sıfatı ne olursa olsun hiçbir kurumun, ülkemizin saygın kurumlarını güvenilmez duruma, bu davranış sonucunda bu ülkeye hizmet etmiş kişileri hiç hak etmedikleri biçimde yargı önünde yıllar boyu hesap verme pozisyonuna düşürmeye hakkı yoktur. Buna, bilerek ya da bilmeyerek sebep olanlardan söz ediyoruz.

Sayıştay'ın, ne yasal yönden, ne bilgi birikimi yönünden, ne de teamüller açısından üstüne vazife olmayan **sözleşme hukukunu hiçe sayan köstebek senaryolu "toplama"** Enerji Raporu, Cumhuriyet gazetesinin yukarıdaki haberinden üç ay kadar önce bir ekonomi gazetesinin pembe sayfalarında da, ayrıntılı yorumlarla yer aldı.¹² Bu kez, Rapor tarihine kadar ortaya çıktığı iddia

¹¹ 3096 sayılı Kanuna dayalı 85/9799 sayılı yönetmelik hükümlerine göre, ihale yerine ikame edilen, "Bakanlıkça, ilk başvuran firmaya fizibilite raporu için tarih verilmesi, bu tarihin isteyen tüm firmalara aynı proje için fizibilite raporu getirmek için açık olması" uygulaması bugün de yürürlüktedir.

¹² Dünya gazetesi, birinci sayfa manşette, "Enerjide de Hortum Çıktı" haberi, 04 Mayıs 2004

edilen milyar dolarlık kamu zararının önlenmesi için hükümete, ilgili şirketlerle öncelikle masaya oturularak sözleşmeleri değiştirecek görüşmeler yapılması, eğer bu girişimlerle bir çözüme ulaşılamazsa, hukuki süreç başlatılması tavsiyesi ön plana çıkarılıyordu. Haber içeriği özetle şöyleydi:

"Sayıştay'ın yaptığı inceleme, 'hortum'un sadece Bankacılıkta değil, Enerji Sektörü'nde de ortaya çıktığını gösterdi. Sayıştay'a göre devlet, dört yılda 2,3 milyar dolar zarara uğratıldı.

24' ü Yap-İşlet-Devret, 5' i Yap-İşlet yöntemiyle yapılan 29 enerji santralini inceleyen Sayıştay, bulgularını bir Rapor'la TBMM'ne aktardı. Sayıştay, gerekirse hukuki sürecin başlatılmasını isterken, gerek zararın giderilmesi, gerek yeni zarar oluşmaması için Enerji Bakanlığı'nı göreve çağırırdı. Sayıştay'a göre, uğranılan kamu zararının sona erdirilmesi amacıyla, şirketlerle bir an önce görüşmelere başlanılmalı, sözleşmelerin ve tarifelerin tadilinden, asgari alım garantisi miktarları ve Hazine Garantisi sürelerinin düşürülmesine kadar, geniş bir yelpazede çözüm aranmalı. Bu çerçevede bir çözüme ulaşılmadığı takdirde hukuki süreç başlatılmalı.

Sayıştay'a göre, şirketlerle imzalanan Anayasa'ya aykırı 'Özel Hukuk Sözleşmeleri' Türkiye'de enerji alanında yaşanan sıkıntıların başlıca sebebi oldu."

Bir önceki bölümde de açıklandı. Türkiye'de, gerek **Yap-İşlet-Devret**, gerekse **Yap-İşlet** yatırım ve finansman modelleri kapsamında yerli ve yabancı özel sektöre yatırım izni verilerek yaptırılmış olan belirli ve sınırlı kapasitede elektrik üretim tesisleriyle ilgili tüm işlemler yürürlükteki yasa ve yönetmeliklere kesinlikle uygundur. Bu uygunluğu, **27 Temmuz 2007** günü verdiği **oybirliği** ile **beraat** kararları ile, Anayasa Mahkemesi'nde kurulu Yüce Divan tescil etmiştir.

Özellikle Sayıştay gibi, yürürlükteki yasalar çerçevesinde faaliyet gösteren ciddi kamu üst düzey kurumları, enerji gibi karmaşık bir konuda **Rapor** hazırlamayı göze alıyorsa, en başta dikkate alınacak argüman, yapılan işlemlerin yürürlükteki mevzuata uygun olup olmadığına bakmaktır. Sayıştay, yürürlükteki mevzuata kulak asmamış, daha önce bazı üyelerinin Rapor'a karşıoy yazılarında belirttikleri Danıştay'a ait yasal yetkilere müdahale gibi, Anayasa'ya aykırılık iddiasıyla, bir kez daha yetkilerini aşan, ancak Anayasa

Mahkemesi'nin karar verebileceği iddiaları raporu kapsamına alabilmiştir.

Sayıştay, yürürlükteki mevzuata bakarak rapor hazırlasaydı, Yüce Divan'ın **beraat**'le sonuçlanan kararlarının gerekçelerini Yüce Divan'dan da önce görebilecek, sonuçta bunca siyasetçi ve bürokrata yıllar boyu haksız yere yargı çilesi çektirilmesinde başta gelen pay sahibi olmayacak, ülke Yüksek Mahkemeleri, dolayısıyla kamuoyu, bugün hiçbir yasal geçerliğinin olmadığı ortaya çıkan iddialarla yıllar boyu meşgul edilmeyecekti.

Bu öyle ağır bir sorumluluktur ki, dünyanın hemen her ülkesinde böyle bir **sorumsuz davranış, görevi kötüye kullanma** olarak değerlendirilir ve sorumlularından hesabı sorulur. Türkiye'de nasıl bir gelişme olacağını bekleyip göreceğiz. Aslında, gerçek demokrasiye sahip ülkelerdeki gibi bir gelişme beklemediğimi rahatça söyleyebilirim. Aksi olursa şaşkınlıkla karşılayacağımı da ilave edeyim.

AKP siyasal iktidarı ve onun Enerji Bakanlığı, Sayıştay Raporu'ndaki, *"sözleşmeler için masaya oturun"* tavsiyesini yerine getirmekte gecikmedi. Ne yazık ki, Bakanlığın da Sayıştay gibi, yürürlükteki mevzuattan nasibi bulunmuyordu. Ancak, sözleşme değişikliği için masaya çağırdıkları özel şirket yetkililerinin mevzuattan haberi de bilgisi de vardı.

Sonuçta, sözleşme masalarında kamu lehine olabilecek kayda değer hiçbir gelişme elde edilemedi. Bu gelişme dahi, yasaları dikkate almadan iddia ve suç üretilmesinin hiçbir zaman sonuç getirmeyeceğini, diğer bir anlatımla, Sayıştay Raporu'na konu olan iddiaların, ilk aşamada onlarca Sayıştay üyesinin **karşioy**'una konu olduğu gibi, **baştan sona hata** olduğunu ortaya koyuyordu.

AKP siyasal yönetiminin henüz ikinci yılında Sayıştay'ın bazı denetçileri tarafından hukuk açıkça çiğnenerek hazırlanıp Kurum Genel Kurulu'nun nasılsa bu açık hukuka aykırılığı gözden kaçırarak onadığı ülke hukuk tarihine ibret alınacak bir belge olarak geçen **Enerji Raporu**'ndan beş yıl sonra AKP hükümetinde önemli bölümü altı küsur yıldır koltuklarını koruyan sekiz Bakan değişti. Bir bölümü medyada ağır eleştirilere hedef olan yeni bakanların biri de Adalet Bakanı'ydi.¹³

¹³ 01 Mayıs 2009'da Mehmet Ali Şahin görevden alındı, yerine Hatay milletvekili Sadullah Ergin getirildi. M. Ali Şahin ise 05 Ağustos 2009'da TBMM Başkanlığına AKP adayı olarak seçildi.

Basın yeni Adalet Bakanıyla ilgili haberinde **Sayıştay**'la ilgili belgeye dayalı saptamalarımızdaki haklılığımızı- bu defaki suç ve suçlu üretme değil, suçlu görmezden gelme, şüpheliyi koruma olsa da- adeta tescil ediyordu. Haber aynen şöyle:¹⁴

*"Başbakan **Erdoğan**'ın kabinede yaptığı değişiklikler tartışılıyor. CHP Grup Başkanvekili **Kemal Kılıçdaroğlu**, adı '**Ali Dibo**' savlarıyla gündem oluşturan **Sadullah Ergin**'in Adalet Bakanlığı'na getirilmesine tepki gösterdi. Kendi el yazısıyla ihale dağıttığının belgesi parlamentoda gündeme gelen bir kişinin Adalet Bakanlığı koltuğuna oturması doğru değildir. Üstelik, kendi el yazısıyla ihale dağıtım talimatı verdiği iddiasını gündeme getirenlerin -muhalafet değil- kendi partisi içinden kişiler olması olayı daha da vahim hale getiriyor.*

*Kamu İhale Kurumu, bu ihalelerde usulsüzlükler saptadı. **Sayıştay** ise saptamadı. Nasıl oluyor da Sayıştay denetçileri Hatay'daki dosyayı inceleyerek '**usulsüzlük yok**' diyor. Aynı dosyayı Ankara'da inceleyen Kamu İhale Kurumu ise '**usulsüzlükler**' saptıyor. Bu, Sayıştay denetçilerinin **ne kadar yanlış** gittiklerini gösteriyor. Normalde, '**usulsüzlük yoktur**' diyen Sayıştay denetçileri hakkında Sayıştay içinde soruşturma açılması lazım."*

¹⁴ "Kılıçdaroğlu: Akman da İçişleri Bakanı olsun!", Türey Köse, Ayşe Sayın, Emine Kaplan, Parlamento Kulisi, Cumhuriyet gazetesini, 11 Mayıs 2009.

Bölüm VIII

Soruşturma Komisyonu Soruşturuyor

Çalışma yoğunluğu 2004 yılı ortalarında gerçekleşen Meclis Soruşturması Komisyonu'nun, Enerji eski Bakanları'na, **Beyaz Enerji** operasyonundan tam dört yıl sonra Yüce Divan yolunu açan Raporu'na bu kitapta yer vermeyi şu nedenle düşünmedim. Çünkü, bu Rapor'da yer verilen iddiaların hemen tamamı Yüce Divan yargılamalarının konusu olmuştur. Soruşturma Komisyonu Raporu'nun ayrıntılarına girmek bir açıdan konuların tekrarı olurdu.

Bu aşamada, Meclis Soruşturması Komisyonu süreciyle ilgili olarak, TBMM gibi ülkemiz yönetiminde saygınlığının en yüksek olması gereken bir siyaset kurumunun, önyargılı bir takım siyasilerce saygınlığına nasıl gölge düşürülebildiğinin bir örneği olan başımdan geçen **"tanıklık"** olayını okurla paylaşmakla yetineceğim.

"Bilgime başvurulmak" üzere çağrılı olduğum Meclis Soruşturması Komisyonu'nun kapısında, bana bildirilmiş olan 03 Haziran 2004 günü saat 14:00'den 20 dakika önce hazır bulunuyordum. Komisyon salonuna, iki saat 50 dakika beklemeden sonra, saat 16:30 da alındım. Komisyon salonu epeyce kalabalıktı. Uzun bir masanın ucunda Komisyon Başkanı oturuyor, masanın

çevresinde ise Komisyon üyeleri ile birlikte üye olmayan milletvekilleri yer alıyordu. En dış çevredeki diğer yerleri ise, milletvekili sayısından az olmayan bürokratlar işgal ediyordu. Bir kısmını tanıdığım bu bürokratların, tanıklığım sırasında Komisyon tarafından seçilmiş “**Enerji Uzmanları**” sıfatıyla orada bulduklarını daha sonra öğreniyordum.

Buradan itibaren, herhangi bir kuşkuya mahal vermemek için, Meclis Soruşturması Komisyonu’ndaki ifadeleri, TBMM Tutanak Müdürlüğü’nün 03 Haziran 2004 tarihli orijinal tutanağından pasajlar halinde aynen aktarıyorum.

“Başkan (Musa Sıvacıoğlu, AKP Kastamonu Milletvekili): Değerli komisyon Üyeleri: Toplantı yeter sayımız vardır. 21. toplantımızı açıyorum

Bugün dinleteceğimiz konuklarımızdan Tuncay Derman bey, Enerji İşleri Termik Santraller eski Daire Başkanı.

Hoşgeldiniz. Adınız, soyadınız, memleketiniz, çok kısa bir özgeçmişten sonra, orada bir yemin metniniz var, ayağa kalkarak o yemin metnini okuduktan sonra size bazı sorular yönelteceğiz. Onlara net, açık bir şekilde cevap verilmesini istiyoruz”

Başkan tarafından istenen özgeçmiş bilgilerini, o sırada emekli yaşamımda bulunduğumu da belirterek verdikten ve yemin metnini ayakta okuduktan sonra oturdum ve soru-yanıt bölümü başladı. Durum tespitiyle ilgili başlangıç bölümünü geçiyorum.

“...Başkan: Çalışmalarınızda hangi ilke ve politikalarla hareket ettiniz? Amacınız neydi? Ne yapmaya çalışıyordunuz? Ülkeye hangi projeleri kazandırdınız diye genel mahiyette bir sorumuz var.

Tuncay Derman: ‘Ne yapmaya çalışıyorduk?’ diye bir sorunun cevabını nasıl verebilirim? Ben, (o sırada) bir devlet dairesinde kamu çalışanıyım. Yapmaya çalıştığım şey, tabii ki, kamu yararına ve kanunlara uygun olarak bu işin yapılmasıdır. 3096 sayılı kanun ve yönetmeliklerinin kesinlikle dışına çıkmış olduğumu düşünmüyorum. Hiçbir zaman da düşünmedim. (Enerji Bakanlığı’ndaki) iki buçuk yıllık çalışmam sırasında (iş ve işlemlerimi) mutlaka kamu yararı gözeterek yaptım.”

Komisyon başkanı, bu arada "3096 sayılı kanun çerçevesinde Enerji Bakanlığı'nca projelerin ele alınmasında nasıl bir prosedür uygulandığını" sordu. Bu sorusunu yanıtlarken: "...Benim (Enerji Bakanlığı'nda) çalıştığım 2,5 yıllık dönemde hiçbir proje için DPT Onay'ı alınmadı. Danıştay Onay'ı alındı. DPT Onay'ı alınmadı." sözlerim üzerine:

Başkan: *DPT onayı niye alınmadı?*

Tuncay Derman: *Sebebi, DPT'nin planlama yaklaşımından kaynaklanıyordu.*

Başkan: *3096 veya sair mevzuat açısından DPT'nin o uygun mütalaası alınmadan bir şey yapmak mümkün mü?*

Tuncay Derman: *Değil efendim. DPT izin vermezse, zaten hiçbir projeye başlama olanağı yoktu.*

Fatma Şahin (AKP Gaziantep Milletvekili, Komisyon üyesi):¹ *Bugün geldiğimiz noktada, o günkü şartlarda DPT ile Bakanlığın planlamaları birbirini tutmuyordu (!) Ama, bugün gelinen şartlarda, DPT'nin yaptığı planlamanın daha doğru olduğu ve Türkiye gerçeklerini daha çok yansıttığını gördük. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?*

Tuncay Derman: *O konuda ben çok farklı düşünüyorum... DPT'nin Enerji Planlaması yapma yetkisi yok. Planlamayı (Enerji Planlaması), zamanında TEK ve sonra TEAŞ oldu biliyorsunuz, bugün de TEİAŞ yapar. O planları alıp, bunların uygun olduğunu kabul edip, ancak bunlarla yol gösterilebiliyor enerjide (Enerji Sektörü'nde). DPT'nin enerji planı yapması noktasında değil. Öyle olduğuna göre, DPT'nin planı uygundur, işte Enerji Bakanlığı'nunki uygun değildir, diyemeyiz. Çünkü, TEAŞ'ın yaptığı planı da Enerji Bakanlığı süzgecinden geçirerek DPT'ye götürüyorsunuz.*

Fatma Şahin (AKP Gaziantep milletvekili): *Zaten ben Bakanlıkla, ben TEİAŞ olarak söylemiyorum. O günün şartlarıyla Bakanlığın yaptığı planlama, genel çerçevede söylüyorum, DPT'nin yaptığı planlamalarla bugünkü şartlarda,*

¹ Ocak 2008 son haftasında, bu kez Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından İspanya'da yeniden kamu gündemine sokulan "sıkmabaş"la ilgili Anayasa ve Yasa değişiklikleri aşamasında, aynı zamanda AKP Kadın Kolları başkanı olan Fatma Şahin, "Adım adım gitmek lazım. Önceliğimiz eğitim hakkı. Kamu çalışanlarını bugün için konuşmak yanlış" diyerek partisinin bir sonraki "sıkmabaş" hedefine işaret ediyordu.

DPT'nin daha uygun planlama yaptığı, Türkiye gerçeklerini daha iyi gördüğü anlaşılıyor.

Tuncay Derman: *Efendim, DPT plan yapmıyor, Beş Yıllık Kalkınma Planı yapıyor.*

Fatma Şahin (AKP Gaziantep): *Niye izin vermiyor o zaman?*

Tuncay Derman: *(Aslında, Beş Yıllık Kalkınma Planları'nı da DPT tek başına yapmıyor. Bir sürü İhtisas Komisyonu (oluşturuluyor). Bu İhtisas Komisyonları'nda ben de görev aldım...DPT plan yapmıyor. Beş Yıllık Planlar sadece onlar (DPT) tarafından organize edilerek yayımlanıyor. Diğer planlar (Elektrik enerjisi planları) TEİAŞ tarafından yapılır. Bunların (Elektrik Enerjisi Planlamaları'nın), Genel Enerji planlaması içinde bir yere oturtulması işini de Enerji Bakanlığı yapıyor. Elektrik, Genel Enerji Planlamaları içinde bir bölümdür zaten. Bakanlık (Enerji Bakanlığı), o bölümü, diğer bölümlerle, yani diğer enerji kaynaklarıyla, kömür, doğalgaz, su kaynaklarıyla bütünleştirerek bir (nihai) plan yapar. Bakanlığın yaptığı (bu) plan, DPT'ye gidiyor.*

Buradaki iddia 'portföy' den kaynaklanıyor. 1984 ile 2001 arasındaki 17 yıllık dönemde Türkiye'de devlet sektörü, özel sektöre açık duruma geldi. Özel sektöre açık duruma getiren 3096 sayılı kanunla başlayan süreç ve bunun yönetmelikleri ve ondan sonra gelen birtakım o kanunu değiştiren, ona ilaveler yapan kanunlar. Şimdi, 3096 sayılı kanun portföy oluşturulmasına cevaz veriyor. Aynen bugün, lisans verilerek portföy oluşturulmasından farkı yoktur olayın. Portföy oluşturmak, mutlaka bunların yapılacağı anlamına gelmiyor. Çeşitli kademelerden geçerek, onaylandıktan sonra ancak projenin uygulanabilir olduğu noktasına gelebiliyorsunuz. Evvela, Bakanlar Kurulu'ndan geçecek, DPT'den geçecek, planlama açısından, Hazine'den Onay alacak, ondan sonra finansmanı bulunursa ancak yapılabilir. Yap-İşlet-Devret modeli, bütün (yatırım ve işletme) finansmanını özel şirketin bulduğu, kendisinin 20 yıl boyunca sahibi gibi gözüktüğü, (ancak) 20 yıl sonunda bilâbedel işler vaziyette tesisi devlete devrettiği modeldir.

Başkan: *1998 yılında DPT, Yap-İşlet-Devret projeleriyle ilgili Onay'ı durdurdu. Bakanlığa (Enerji Bakanlığı'na) ve dolayısıyla size, aşırı yüksek tarifelerle ihtiyacın çok üzerinde bir kapasite oluşturduğunuz konusunda uyarıda*

bulundu...Yani, arada da böyle bir görüş ayrılığı var. Burada sizin kurumun tavrı ne oldu?

Tuncay Derman: ...Türkiye 1999 yılından itibaren (elektrik'te) 'arz-talep' dengesizliğine girdi. Bizzat Başbakanın (Bülent Ecevit) talimatıyla, Aralık 1999'da Enerji, DPT ve Hazine Müsteşarları, Sayın Yurdakul Yiğitgüden, sayın Akın İzmirlioğlu ve sayın Selçuk Demiralp Başbakanlık tarafından görevlendirildiler ve Mart 2000'e kadar çalışmalar yapıldı. Bir alt komisyon kuruldu. Ben o alt komisyonda görevli kişilerden birisiyim, Enerji Bakanlığı adına. Müsteşarlar Komisyonu'nun 27 Mayıs 2000 günü Başbakanlıkta, o zamanki Başbakan yardımcısı Hüsamettin Özkan başkanlığında, bir kısım uzmanların da katıldığı nihai (karar) toplantısı yapıldı ve bu toplantıda Müsteşarların imzaladığı bir tutanak tanzim edildi. Bu tutanağa Yap-İşlet ve Yap-İşlet-Devret projeleriyle krizin (elektrik krizi) nasıl önleneceğinin kararı (önlemleri) yazıldı, el yazısıyla. Bunu yazan arkadaşımız şu anda Enerji Bakanlığı Müsteşar yardımcısıdır, bizzat onun el yazısı ile yazılmıştır ve altını üç Müsteşar imzalamışlardır...Bu tutanakta yer alan beş Yap-İşlet projesinin toplam elektrik üretim kapasitesi 48,5 milyar kilovat saat'tir ve Yap-İşlet-Devret projelerinde olduğu gibi Yap-İşlet projelerinde de devlet üretilen elektriğin % 85'ini almayı taahhüt etmiştir.

Başkan: Bunlar, biraz da normal prosedüre uygun olarak yapıldı diyorsunuz siz. Yani, bizim daha çok üzerinde durduğumuz, mevcut mevzuata aykırı bir durum var mıydı, yok muydu?

Tuncay Derman: Kesinlikle yok...

Başkan: Normal prosedürü zaten bizler de biliyoruz. Bakanlık olarak üzerinde çalıştığınız birçok projenin TEAŞ planlarında yer almadığını görüyoruz. Dosyadan öyle bakmış uzmanlarımız. 'TEAŞ'ın planlama çalışmalarına neden uygun hareket etmediniz?' diye bir sorumuz var.

Tuncay Derman: Bakanlığın (Enerji Bakanlığı), 3096 sayılı kanuna göre yaptığı çalışmanın TEAŞ programlarında yer alacağına dair bir kanun hükmü yok ki. TEAŞ, planlamasını, ülkenin birtakım dinamiklerini hesaba katarak (yapar), bir evvelki yıla göre ertesi yıllar ne kadar bir gelişme olacağını tahmin etmeye çalışır. Ama, 1999 ve 2001 yılındaki krizleri (depremler ve ekonomik

krizler) biliyorsunuz. Bu krizleri hesaplayamadığı için, planlamalar çoğu zaman isabetli olmaktan çıkar. Burada da böyle olmuştur, bu son kriz yaklaşımında.

Aslında, DPT'nin iddialarının geçerli olabilmesi için Bakanlığın (Enerji Bakanlığı) DPT'yi dinlemeyerek, onu bir kenara iterek bu yatırımları gerçekleştirmesi gerekirdi. Bunların hiçbiri gerçekleşmedi ki...

Başkan: Yapılanlar DPT'nin görüşüne uygun olanlar mıdır?

Tuncay Derman: Gayet tabii. DPT, bu planlar aşılmasının endişesi, rahatsızlığı içindeydi. Buna, kendileri (DPT) izin vermedikleri zaman bunu aşamıyorsunuz zaten. Neyi tartıştığımızı biz o zaman anlayamadık zaten, basına yansıdığı zaman. Mesela, sayın **İzmirlioğlu**, eğer bunlar yapılırsa, plan dışına çıkarlar ve her sene Türkiye 7 milyar dolar füzuli para öder dedi. Bu ne demektir?..Yapılırsa... E, yaptırmadıklarına göre, yapılmadı. Ama bunlar yerine Yap-İşlet'ler yapıldı.

Nuri Çilingir (CHP Manisa Milletvekili, Komisyon Üyesi): Sizin dediğinize göre yapılmış olsaydı, şu anda **7 milyar dolarlık fatura** önümüzde olacaktı.

Tuncay Derman: Efendim, yapılmadı ama, yapılması mümkün değildi. İzin verilmedi.

Nuri Çilingir (CHP Manisa Milletvekili): Ama, siz yapmak için çaba sarfettiniz.

Tuncay Derman: Bir kusurun, suçun oluşması için bir icraatin yapılması lazım, yapılmadı.

Nuri Çilingir (CHP Manisa Milletvekili): Bir niyetle yola çıkıyorsunuz. Yani, o arada planlamanın dışında birtakım rakamlar var. Birdenbire Türkiye'de kapasiteyi % 25-30 arttıracak projelere giriyorsunuz. Ondan sonra dönüp bakıyorsunuz ki, yapılmadı noktasındayız. Yapılmış olsaydı, biz yanmıştık Türkiye olarak şu anda zaten."

Meclis Soruşturması Komisyonu'nda enerji projelerini konuşurken muhatap olduğum soruları, yanıtlarımla birlikte dikkatle inceleyiniz. Partisi fark etmiyor,

Başkan dahil, Komisyon üyesi Milletvekillerinin sorularında adı, tümden **“yanılış bilgilendirilme”**ye dayalı **“nyargı”** olan bir saplantı biçimini çok açık olarak görebiliyoruz.

“Enerji Bakanlığı ile DPT planlamaları arasındaki farkı” soruyorlar. “DPT'nin enerji planlaması”ndan söz ediyorlar.

“DPT, enerji planlaması yapmaz, Bakanlığın yaptığı enerji planlamalarını alır kullanır” diyorsunuz.

Onlar, Komisyon Başkanı ile kadın - erkek Milletvekilleri koro halinde, *“İyi de, Bakanlık DPT'nin enerji planlamalarına uygun hareket etmemiş iddiası var, buna ne diyorsunuz?”* diyorlar.

TEAş Bakanlığın ilgili kuruluşu. Onun yaptığı Enerji/Elektrik Planlaması, zaten Bakanlıkta diğer enerjilerin planlamaları ile birleştirilip DPT'ye de gönderilir.

“3096 sayılı kanunda, Bakanlığın bizzat yönettiği projeler için TEAş enerji planlamalarına başvuracağına dair bir hüküm yok, kaldı ki TEAş enerji planlaması diye ayrı bir planlama da yok, bunların hepsi Bakanlığın enerji planlamasıdır” açıklamasını getiriyorsunuz, anlayana, anlamak isteyene aşk olsun.

Soruyorlar: *“Bakanlığın gerçekleştirdiği projeler DPT'nin uygun görüş verdiği projeler midir?”*

Yanıtlıyorsunuz: *“Kesinlikle yledir. DPT'nin uygun görüş vermediği hiçbir projeyi Bakanlık yatırıma dönüştüremez ve dönüştürmemiştir”*

“Bir dönemin DPT Müsteşarı İzmirlilioğlu, Bakanlığın proje portföyündeki bize (DPT) dayatılan projelerin hepsi yapılırsa, Türkiye her yıl kullanmadığı elektriğe 7 milyar dolar fuzuli para öder, demişti. Ancak, bu sözler söylendiği tarihte, DPT'nin , projelere olumlu görüş verme uygulamasını süresiz olarak durdurduğu Mayıs 1998'in üzerinden bir yıldan fazla zaman geçmişti ve DPT'nin bu uygulaması sürüyordu. Dolayısıyla bu projelerden hiçbiri yatırıma dönüştürülemedi” diyorsunuz.

"Ya yapılmış olsaydı, 7 milyar dolarlık fatura önümüzdeydi" diyorlar.²

"Yapılmadı ki, yapılması mümkün değildi. DPT izni yok, olması da imkânsız" diyorsunuz. **"Ama siz yapılması için çaba sarfettiniz"** diyorlar.

"Bir kusurun, suçun oluşması için uygulamanın yapılması gerekiyor. Uygulanmadı ki, DPT uygulatmadı ki..." diyorsunuz.

"Bu niyetle yola çıktınız. Orada planlamanın dışında rakamlar var. Türkiye'de elektrik kapasitesini bir çırpıda % 25-30 arttıracak projelere giriyorsunuz. Ya yapılmış olsaydı, yanmıştı o zaman Türkiye.. Yani, "Burada suça teşebbüs var" diyorlar.

Saç baş yolmanız işten değil. **"Niyet sorgulanıyor"**. Aslında yapılan iş, **niyet etmek** fiiline de uymuyor. Yapılan, ülkenin elektriksiz kalmaması için yürürlükteki kanun ve yönetmeliklerin emrettiği işlemlerin yerine getirilmesinden ibaret. Ancak, kanun yapan Milletvekilleri, kanunları uygulayanları, kanun uyarınca yapılanları sorgulamaya soyunmuş bir kere.

Konunun ilginç yanı, yatırımları DPT tarafından engellenen santrallerin büyük kısmına o sırada Türkiye'de müthiş gereksinim var. İşin diğer bir ilginç yanı, iki yıl boyunca hiçbir projeye olumlu görüş vermeyerek gerçeklerle bağdaşmayan sudan sebeplerle sistemin önünü tıkayan DPT, Hazine ile birlikte Türkiye'nin son hızla karanlığa gittiğini 2000 yılının Mayıs'ında Başbakanlık soruna el koyunca fark ediyor ve aynı tarihte yılda neredeyse **50 milyar kWh** elektrik üretim kapasitesine sahip, tamamı ithal doğalgaz ve ithal kömüre dayalı beş **Yap-İşlet** projesine itirazsız, tereddütsüz onay veriyor. Hatta, bu sonuç belgesini bizzat DPT hazırlayıp onaya sunuyor. Bu projeler, 1999-2000 döneminde yaşanan büyük depremler ve 2000-2001 dönemindeki büyük ekonomik krizlerin katkısıyla, diyelim ki, Türkiye'de bir dönem **% 25-30**'ları da aşan elektrik arz fazlasına yol açıyorlar. Ancak, milletvekilinin dizlerini dövdüğü gibi, **"Türkiye'nin yandığı filan yok"**.

² Soruşturma komisyonunun sayın üyeleri ve uzmanlarına, "DPT Müsteşarı'nın kahvâtlili basın toplantısında yakındığı yılda 7 milyar dolar zarar senaryosu, bir matematik hata sonucu skandaldır. Çünkü, yılda 7 milyar dolar zarar olabilmesi için, ihtiyaç dışı 300 milyar kWh elektrik üretilen kapasitede santral yapmanız gerekiyor. Bu da, ülkemizin şu andaki elektrik ihtiyacının iki katıdır" diyemiyorsunuz. Deseniz, kimse orada aritmetik hesap yapmayı akıl etmeyeceği, uyarmanız da kabul etmeyeceği için kafalar iyice karışacak, kimse bir şey anlamayacak, yeniden varsayımlar üretilerek olmayacak sorulara muhatap edilmeye katlanacaksınız.

Tam aksine, son dakikada, acil durum tesisi olarak ele alınan bu santrallerin, ilerleyen zamanda **Türkiye'nin kurtarıcısı** olduğu gerçeğini yaşıyoruz.

2004 yılının Mayıs'ında biz Meclis Komisyonu'nda tartışırken, bütün bu gelişmeler yaşanmıştı. Yani, tartıştığımız konu, senaryo filan değil, her şey yaşanmış olan gerçeklerdi.

Böyle olduğu içindir ki, aslında, iktidar partisinin bir kadın Milletvekili'ni;

*“özel sektöre açılım dönemi enerji projelerinin planlamayla bağlantısının kamu yatırım projelerinden farklı olduğunu, DPT'nin bu projelerin ilerlemesini durdurmasının, ülkemizin önce yatırımsız, devamında enerjisisiz kalmasına yol açan çok büyük bir hataya yol açtığını, aslında hiçbir zaman arzu edilmeyen deprem ve ekonomik kriz gibi afetlerin zamanlamasının bizi bir yandan enerji krizinden kurtarıırken,³ öte yandan, bizzat Başbakanlık, DPT ve Hazine'nin onay verdiği ithal yakıtlı büyük **Yap-İşlet** proje kapasitesi nedeniyle geçici bir süre ihtiyacın üzerinde elektrik arz fazlası oluştuğunu, ancak bu fazlalığın da, tüketimin eski hızına ulaşması sonucu kısa sürede ortadan kalktığını”*

ne kadar anlatsam ikna edemeyeceğimi; diğer partiden (CHP) bu kez bir erkek Milletvekilinin,

*“...dönemin DPT Müsteşarı'nın hiçbir hesaba uymayan yılda **7 milyar dolarlık** kamu zararı senaryosunun, hesap doğru olsa bile, aynı DPT onay vermediği için hiçbir enerji projesi yatırıma dönüştürülemediğinden gerçekleştirilemeyeceğini, nitekim gerçekleşmediğini, üstelik bu **7 milyar dolar/yıl**'lık kamu zararı senaryosunun, hesaplama açısından DPT Müsteşarı için çok büyük **“gaf”**, hatta **“skandal”** olduğunu, çünkü, yılda **7 milyar dolar** kamu zararı oluşması için Türkiye'nin neredeyse yüz yılda oluşturulmuş olan o günkü elektrik üretim kapasitesinin iki katını karşılayacak kapasitede santralin yapılması gerektiğini”* ne kadar anlatsam, onun **‘ya bu yatırımlar yapılıydı?’** takıntısını yok edemeyeceğimi biliyordum.

Çünkü, bana göre, bir **“tanıklık”** görevi filan olmayıp düpedüz **“soruşturma”** ya dönüştürülen bu buluşmanın tarafları olan **“Milletvekili”** ve daha sonra

³ Benzer şekilde, elektrik krizinin kapısındaiken ekonomik krizin imdada yetiştiği bir durum 2008 yılında bir kez daha yaşandı.

“Uzman” sıfatlı soru soranlar ve onları yanıtlayan ben, olayların gerçekleri bakımından, aynı bilgi ve yargı kanalındaki ve önyargı sarmalındaki kişiler değildik, böyle olmamız da olanaklı değildi. Böyle olduğu için de durumumuzun “sağırlar diyalogu”ndan farkı yoktu.

Konu hakkında bildikleri, “kulaklarına doldurulanlar”la sınırlı olan ve “önyargıları” ile “bilginize başvuran” değil, sizi açıkça “sorgulama” çabası içindeki siyasetçilere ve yine önyargılarla donanmış “uzman” sıfatlılara gerçeklerin anlatılması ne kadar güçtür? Nitekim, ben o sırada bu sıkıntıyı en üst düzeyde yaşıyordum. Ancak, gerçeklerin içinden geldiğim için gönlüm rahattı. Bu gönül rahatlığıyla, genelde, saptırılmış iddialardan kopya çekilerek tarafıma yöneltilen sorulara, muhataplarım anlamamakta ısrarlı olsalar da, her birini kanıtlayabileceğim gerçeklere dayalı yanıtlarla karşılık veriyordum.

Davetiye'ye göre “bilgime başvurma”, uygulamaya göre açıkça “sorgulama” olan Meclis Komisyonu'ndaki soru-yanıt serüvenimden diğer pasajlara geçelim.

“Başkan: Sayın Derman, sizden önce biz epeyce tanık dinledik. Onların bazıları dediler ki; 'Valla, biz alt düzeyde görev yapanlardık. Üstte Bakan var, Genel Müdür vs var, oradan nasıl bir şey gelmişse, zaten onlar planını, projesini ya da ne bileyim, nasıl bir politika izleneceğini bize söylerlerdi, biz de ne yapalım, çoğunu yapıyorduk’

Tuncay Derman: Öyle bir şey yok.

Başkan: Ama, siz... Sizin biraz önce anlattıklarınızdan, ben size öyle bir fonksiyon biçtim ki, bütün her şeyden bir otorite olarak haberlisiniz, her şeyi de siz yapmışsınız gibi bir 'savunma' algıladım ben. Neticede nesiniz siz orada? Termik Santraller Daire Başkanı'sınız. Üzerinizde Genel Müdür var, Müsteşar yardımcıları, Müsteşar ve Bakan var. Öyle bir fonksiyon biçtiniz ki, siz, siz bir Bakan'dınız, Müsteşar'dınız. Bu enerji politikalarının hepsinin içinde siz 'ülkenin yararına da bunlar gerekiyordu', o politikayı 'savunuyor' konumuna girdiniz. Yani, bunda niye bu kadar ısrarcısınız, ben anlayamadım doğrusu? Bu kararları vermekte tek otorite siz miydiniz?

Tuncay Derman: Ben sadece kendi pozisyonum itibarıyla söyleyebilirim, bir teknokrat olarak...Yönetimimdeki projelerin hiçbirinde, kimse, benim üst kademem, şunu yapacaksın, illâ bunu yapacaksın demedi. Bizim ısrarımız, yani direnme dediğimiz konu, teknikman direnmedir. Yani, bu (proje) teknik olarak sorunlu, bu projenin bugün için öncelikle yapılması gerekli değil. Elektrik enerjisi üretiminde bir öncelik periyodu vardır. En ekonomik olanlar önce yapılır. Ülke kaynakları önceliklidir. Bu, dünyanın her yerinde böyledir. Bunun savunmasını yapıyorduk, yoksa...

Ayhan Zeynep Tekin Börü (AKP Adana Milletvekili, Komisyon Üyesi): Ama 'savunma' yaparken...

Başkan: Hayır, 'savunma' demeyelim ona, bilgi verirken, çünkü sizin buradaki pozisyonunuz, 'sanık' değil, olayın 'tanığı'. Ama, bazı şeyleri biz size sorarken, tabii, direkt o işle ilgili olduğunuz, onları yaptığınız için bir yerde sanki sorumluymuş gibi bir şey de algılamayın. Ama, biz sağlıklı bilgi istiyoruz, tabii ki.

Ayhan Zeynep Tekin Börü (AKP Adana Milletvekili): Ama, şimdi bir Daire Başkanı'nın konuşmaları sırasında 'Sayın Bakanımız, kesinlikle böyle bir talimat vermedi' diye söze başlaması, doğrusu beni düşündürüyor...Yani, 'Bakan böyle bir şey demedi' diye söze başlayınca, sayın Başkan, belki de böyle bir soru sorma gereği duydunuz. Şahsen, ben o konuda rahatsız oldum. (!)

Tuncay Derman: Benim çalışmam sırasında 2,5 yıl boyunca Bakan'la hiçbir temasım olmadı. Ben sayın Bakan'la, ancak herkesin bulunduğu toplantılarda hazır bulundum, bana söz verilirse konuştum.

Başkan: Peki, siz tek yetkili miydiniz? Bir imza attınız mı her şey bitiyor muydu? Üste arz, marz böyle bir şey yok muydu? Daireniz, tam bağımsız çalışan bir Daire mi?

Tuncay Derman: Hayır efendim. Öyle bir şey yok. Niye bağımsız olsun? Ortada konulmuş bir sistem (yönetim sistemi) var... Bana o sistemle ilgili yukarıdan gelecek birtakım 'baskı'ları söylemek istiyorsunuz. Öyle bir şey yok. Normal kanal içinde akıp gidiyor konu."

Biraz yukarıda ne demiştım?

"Meclis Soruşturması Komisyonu'nda enerji projelerini konuşurken muhatap olduğum soruları, yanıtlarımla birlikte dikkatle incelediğinizde; partisi fark etmiyor, Başkan dahil Komisyon üyesi Milletvekillerinin sorularında, adı "önyargı" olan bir saplantı biçimini çok açık olarak göreceksiniz."

Şimdi bu ikinci pasaja göz attığımızda, "önyargı" lar iyiden iyiye netleşiyor ve beni açıkça sorgulamaya çalışanlar;

"Neden Bakan'la ilgili suçlamalarımıza 'Evet, öyledir' demiyor?"

açık/gizli sorularının yanıtını aldıktan sonra, beklentileri "hayal kırıklığı"na dönüşüyor. Bu tarzdaki sözlerinin gerçek niyetlerini yansıtacağını fark ederek Başkan, bana karşı ilk kez kendisinin kullandığı "savunma" sözcüğünün üyelerce de kullanılmasının yanlış olacağını, söze başlayan bayan Milletvekili üyenin sözünü keserek açıklamaya çalışıyor.

Ortada benim, Bakan dahil, kimse hakkında "toz kondurmamak" fiiline uygun ya da "**Bakan böyle bir şey demedi**" diye bir söylemim yok. Ancak, Komisyon Başkanı'nın ve üyelerin "önyargı"larını gizlemeleri olanaklı değil. Bana yönelik;

*"Siz, **Bakana toz kondurmuyorsunuz**", "Bizim suç olarak nitelediğimiz konularla ilgili sorularımıza 'ülkenin yararına bunlar gerekiyordu' yanıtını veriyorsunuz", "Bakanlıkta, Bakan'dan 'bağımsız' mıydınız?", "**Bakan böyle bir şey demedi**, diye söze başlaması beni düşündürüyor, **açıkçası rahatsız oldum**" tepkileriyle "önyargı" larını açıkça ortaya koyuyorlar.*

Komisyonadaki Uzmanlar

03 Haziran 2004 günü **"Bilgime başvurulmak"** üzere çağrılı bulunduğum Meclis Soruşturması Komisyonu'nda, sadece Milletvekilleri'nin değil, Komisyonda hazır bulunan **"bürokrat uzmanlar"**ın sorularına da yanıt vermem gerektiğini öğreniyordum.

"Başkan: Şirketler, 1999 yılı sonunda Bakanlığa ve size tarifelerini düşürmek için gelmişler.

Tuncay Derman: Kim gelmiş efendim?

Başkan: Xenel ve Total firmaları.

Tuncay Derman: Benim bilgim yok.

Başkan: 'Hatırlamıyorum' diyorsunuz.

Tuncay Derman: Hayır, bana intikal etmiş bir konu değil.

Başkan: Tarife konusu...

Vedat Şahin (DPT Uzmanı, aynı zamanda Komisyon Uzmanı): Bu konuda bir yorum yapabilir miyim?

Başkan: Yorum değil, doğrudan sorun.

Vedat Şahin (DPT Uzmanı): *Aliağa LPG, Aliağa Fuel-oil'le ilgili. Orada şu konu var. Tarifelerin yüksek olduğunu söylemiştik. Sayın Derman, Aliağa LPG, Aliağa Fuel-oil santrallerinde kademeli şekilde tarifeler değişiyor. Sizden önce başlamış projeler. 1994-95 yıllarında başvuruda bulunulmuş. Sizin döneminizde olan şey şu: Siz, benimle aynı görüşte olduğunuzu söylüyorsunuz ya, 'tarifeleri yüksek bulduk' (diyorsunuz). Tarifeleri yüksek bulduktan sonra...Şirketler, tarifelerini düşürmek için Aralık 1999'da Enerji Bakanlığı'na yazılı başvuruda bulunmuşlar. Yazılar elimde, diyorlar ki, 'Biz DPT'den uygun görüş almak üzere, tarifelerimizi düşürmeye hazırız'.*

Bakanlık bunu dikkate almamış.

Tuncay Derman: *Hiçbir bilgim yok.*

Vedat Şahin (DPT Uzmanı): *Yani, bilginiz var mı diye...*

Tuncay Derman: *Yok, tarife konusuna bakan ayrı bir Daire vardı, büyük olasılıkla oraya gitmiştir.*

Vedat Şahin (DPT Uzmanı): *Peki, yazı kime gitmiş olabilir? Üzerinde 'Sayın Ersümer' yazıyor.*

Tuncay Derman: *(Enerji İşleri Genel Müdürlüğü'nde) dört Daire vardı, biri de tarifelere bakıyordu.*

Vedat Şahin (DPT Uzmanı): *Peki, termik santrallerle ilgili, hem tarife, hem de fizibilite olayına siz bakıyordunuz. Yani, tarifenin düşürülmesini niye başkası inceliyor?*

Tuncay Derman: *Bilmiyorum onu, neden öyle yaptıklarına dair bilgim yok...*

Vedat Şahin (DPT Uzmanı): *Yani, 'yazıyı görmedim' diyorsunuz.*

Tuncay Derman: *Aradan dört beş yıl geçti...*

Vedat Şahin (DPT Uzmanı): *Yok, yok, bu yazıları...*

Tuncay Derman: *Hafızam bana bir şey söylemiyor, hatırlamıyorum, özür dilerim.*

Vedat Şahin (DPT Uzmanı): *Anladım.*

Başkan: *Geçiyorum."*

İlk bakışta, bir Soruşturma Komisyonu'nda, yukarıdaki gibi onlarca, yüzlerce soru-yanıt geçebileceği düşünülebilir. Ancak "kazın ayağı" öyle değildir. Bu Komisyon görüşmesinden, çok değil bir buçuk ay sonra ortaya çıkan

Komisyon Raporu'nun "**Çelişkili İfadeler ve Tespitler**" başlıklı bölümünde aynen aşağıdaki ifadeye demeyelim, düpedüz "itham"a yer veriliyordu.⁴

"...(Enerji Bakanlığı'nda) önemli birçok yazının ve konunun sahibini ve karar merciiini tespit etmek mümkün olamamaktadır. Üst (düzey) bürokratlar Müsteşar Yurdakul Yiğitgüden, ve Müsteşar yardımcısı Mustafa Mendilcioğlu ile Termik Santraller Daire Başkanı Tuncay Derman, (Totalfina ve Xenel şirketlerinin- Aliğa LPG ve Aliğa Fuel-oil santralleri projelerini teklif eden şirketler- tarife indirimine yönelik) önlerinden defalarca gelip geçen talep yazılarını görmediklerini ve bu başvurulardan haberdar olmadıklarını beyan etmektedirler."

Yukarıdaki üçlü (Meclis Soruşturma Komisyonu Başkanı, DPT uzmanı ve ben) görüşmeden de anlaşılacağı gibi, bana ısrarla sorulan beş yıl öncesine ait bir yazıyı, Bakanlıkta çalıştığım iki yılı aşan sürede önümden geçen yüzlerce yazı arasında anımsamadığımı söylemişim. Gerçekten anımsamamışım. Benim gibi, diğer Bakanlık üst düzey yetkilileri de anımsamamış. Acaba neden? Bilgisine başvurulmak üzere, Komisyon'a çağrılı Bakanlık eski üst düzey bürokratlarının tamamının, Komisyon Raporu'nu kaleme alanların çok önemli (!) buldukları bu yazıyı anımsamamasını, salt "**kötü niyet**" yönünden sorgulayacaklarına, pekalâ, **'yazının önem derecesi yüksek bir yazı olmayabileceğini, bu nedenle kimsenin anımsamadığını'** da düşünebilirlerdi.

Çünkü yazı, gerçekten **önem derecesi yüksek olmayan** bir yazıydı ve bunu kendisi de bir bürokrat olan komisyondaki ısrarlı soruların sahibi DPT'li Komisyon uzmanı da bal gibi biliyordu. Çünkü, Bakanlığın, DPT'nin, "**olumlu görüşü**" olmayan bir proje için ne tarife indirim teklifi kabul etmesi, ne de bir işlem yapması söz konusudur. DPT, yasal yetkisi çerçevesinde özel sektör elektrik üretim projelerine "**planlama**" açısından onay verme durumundadır. DPT'de onay için bekleyen bir proje, DPT tarafından **planlama yönünden uygun görülüyorsa**, bu projeyi teklif eden şirket üreteceği enerjiyi bedelsiz vermeyi teklif etse bile, DPT'nin projeye onay vermemesi geçerliliğini korur. Çünkü, daha önce de söylediğimiz gibi DPT onayı planlamaya uygunlukla ilgilidir.

⁴ sayfa 150-151

Nitekim, DPT, bu projelere inanılmayacak kadar uzun bir süredir, **planlama** yönünden olumsuz görüşü nedeniyle onay vermiyordu.

O zaman Meclis Soruşturması gibi “**ciddi**” olması gereken bir çalışma ortamında “**incir çekirdeğini doldurmayacak**” böylesine bir konu için bu “**telaş**”, bu “**ısrar**” ne anlama geliyordu?

Kaldı ki, bu tür “**zamansız**” yazılar, gerekli Onay’lar alındıktan sonra, ileride işlem yapılmak üzere, Bakanlıkta aktif tutulmaz, pasif işlemler dosyasına kaldırılır. Bu nedenledir ki, aktif işlemde olmayan bu tür aykırı ve belli amaca yönelik yazıları, bırakınız üst düzey bürokratlar, evrak kayıt işlemlerini yapan memurlar bile anımsamakta zorlanırlar. Ayrıca, DPT uzmanının sandığı ve iddia ettiğinin aksine, özellikle bu tür pasif dosyalık yazılar, Bakanlık üst düzey bürokratlarının önünden “**defalarca**” geçmez, “**bir defa**” gelip geçer ve pasif dosyayı boylar.

Şimdi, konunun asıl “**püf noktası**” na gelelim. DPT ve Komisyon uzmanı **Vedat Şahin**, Komisyona bilgisine başvurulmak üzere çağrılı Enerji Bakanlığı’nın eski üst düzey bürokratlarından (Müsteşar, Müsteşar yardımcısı) ve bu kapsamda benden; Yap-İşlet-Devret modeli kapsamında İzmir-Aliağa’da kurulmak üzere başvuruda bulunulmuş iki özel sektör santral projesi için ilgili şirketlerin, birer kopyasını da doğrudan DPT’ye gönderdikleri anlaşılan “**tarife indirim teklifi**” içeren yazısının akıbetini (Meclis Komisyonu aşamasında önemi neyse) öğrenmek istiyor. Bir yandan, çok önemli gördüğünü belirtmeye çalıştığı bu tür bir yazının muhatabının Enerji Bakanlığı olduğunu öne çıkarırken, aynı yazıların “**DPT’ye hangi yetkiyle değil, hangi nedenle**” gönderildiğini de rahatça açıklayabiliyor.

“Yazılar elimde” diyor ve ekliyor, **“Şirketler diyorlar ki, biz DPT’den uygun görüş alabilmek için tarifelerimizi düşürmeye hazırız.”**

Şirketler, kendi çıkarları çerçevesinde yerden göğe haklıdır; 1994-95 döneminde Bakanlığa başvuruda bulunmuşlardır. Bakanlık, akabinde 3096 sayılı kanunun 4. maddesi amir hükmü çerçevesinde, DPT’ye “**olumlu görüş**” için başvurmuştur. Bakanlığın başvurusu üzerinden neredeyse **5 yıl** (yazıyla beş yıl) geçmiştir. Projelere, yasa hükmü gereği planlama yönünden “**olumlu görüş**” vermesini bekledikleri DPT’den bir türlü bu onay alınamamaktadır.

Bu durumda, şirketlerin, ümitlerini kesmedikleri projelerinin ilerleme kaydetmesinin önündeki **en büyük engel** olan DPT'yi aşabilmek için başvurdukları son yöntem, tarife indirim teklifleriyle, aynı anda hem doğrudan muhatapları Enerji Bakanlığı'na, hem de hiçbir biçimde muhatapları olmayan DPT Müsteşarlığı'na, burada DPT bürokrati uzmanın ısrarlı sorgulamasına konu olan yazıları göndermektir.

Bir yatırım projesinin, devlet katında muhatapı sadece bir kurum olabilir. Aynı bir işi, iki ayrı kamu kurumu ihale edemeyeceği gibi, ihaleyi yetkili olan kurum yapar. DPT, yasalara göre ihaleyi yapan değil, ihaleyi yapma ve projeyi yönetme yasal yetkisine sahip Enerji Bakanlığı'na projenin ilerleme aşamasında "**planlama**" açısından görüş bildirmekle görevli yasal yetkili kurumdur. Bu prosedürün aksine davranışlar, bürokraside yetki aşımı, sonuçta anarşi doğurur.

Enerji Bakanlığı'nın, DPT "**olumlu görüşü**" olmayan bir proje için, ne "**tarife indirim teklifi**" kabul etmesi, ne de bir işlem yapması söz konusudur.

Buradan, DPT'li Komisyon uzmanının Soruşturma Komisyonu'ndaki ısrarlı sorgulamasının, suçlu bulma telaşınının, ne kadar yersiz ve o oranda kasıtlı olduğu ortaya çıkmıyor mu?

Kaldı ki, tarife indirimleri, tümüyle Enerji Bakanlığı'nın yasal yetkisinde olmasının yanı sıra, projelere mevzuat gereği Bakanlık dışı mercilerden (Bakanlar Kurulu, Enerji Bakanlığı bağlı ve ilgili kuruluşları, DPT, Hazine) gerekli Onay'lar ve izinler alındıktan sonra, genellikle Bakanlık talebi ile sözleşme hazırlıkları aşamasında yapılması uygun olan işlemlerdir.

Bütün bu Bakanlık prosedüründen habersizce, bilgisizce ortaya atılan, hiçbir anlamı olmayan, "*aksine ortaya atanları, yasa hükümlerine aykırı davranarak, 'firma vaadi' ne dayanarak 'olumlu görüş' verme durumuna düşürerek, aslında güç durumda bırakan, hatta suç işlemiş duruma düşüren*" bir konunun, Meclis Soruşturması Komisyonu Raporu'nda, üstelik Enerji Bakanlığı'nın "**en doğru**" işlemi yapan üst düzey bürokratlarını "**önlereinden defalarca geçen yazıları görmedikleri**" gibi suçlayıcı tarzda yer bulmasına ne buyrulur?

Üstelik, Aliğa'daki bu iki elektrik üretim projesi hiçbir zaman gerçekleşmemiş, Enerji Piyasası mevzuatının 2001 yılı ilk aylarında yürürlüğe girmesiyle bu projeler yürürlükten kalkmıştır. Yani, Meclis Komisyonu'nda bu tartışmalar yapılırken, bu projeler çoktan (3 yıldan fazla bir süre önce) kadük olmuştu. O zaman bu Komisyonlarda, neyin, ne amaçla soruşturması yapılıyordu?

Enerji sahnesinde oynanan kapalı gişe oyunlarda en önemli rollerin, özellikle bu tür **"enerji uzmanları"**na verilmesinde **hangi amacın** güdüldüğünü düşündürecek kanıtlar bulunuyor. Bu kanıtlar, aynı zamanda bu tür uzmanların **vazgeçilmezliği** konusunda da ipuçları veriyor. Bunun için yine medyaya başvuracağız.

TBMM Genel Kurulu'ndan Enerji eski Bakanları'nın Yüce Divan'a sevk kararının iktidar+muhalefet işbirliği ile çıkmasının akabinde, daha Anayasa Mahkemesi'nde Yüce Divan kurulmadan, basında **"İş Yüküne Önlem: Yüce Divan'a 'Uzman Desteği'** manşetli haber çıkmıştı bile.⁵ Bir önceki (Bölüm V) bölümde detaylı olarak verdiğimiz bu haber içeriğinde özetle:

"TBMM Araştırma ve Soruşturma Komisyonları'ndan sonra Meclis Genel Kurulu'ndan çıkan Yüce Divan kararının ardından Anayasa Mahkemesi'nde hazırlıklar başladı. Anayasa Mahkemesi, Yüce Divan'ın 'iş yükü'nün artacağı gerekçesiyle, 'geçici uzman, Sayıştay denetçisi, yargıç-savcı' kadrosu tahsisi istedi. Hükümet, 'iş yükü arttığı' gerekçesiyle 'Yüce Divan sıfatıyla görev yaptığı sürece' çalıştırılmak üzere, Anayasa mahkemesi'ne geçici olarak uzman, Sayıştay denetçisi, yargıç ve savcı atanması için yasal düzenleme yapacak.

Kadro tahsisi yapıldığı takdirde, TBMM Soruşturma Komisyonu'nda görev alan uzmanlar Yüce Divan'da geçici olarak görevlendirilecek.

*...Hükümet bu çerçevede geçici uzman personel atanmasına ilişkin düzenlemeyi, TBMM Adalet Komisyonu'nda önceki gün kabul edilen 'Çeşitli Yasalarda Değişiklik Yapılmasına' ilişkin yasa tasarisına bir önergeyle eklemek istedi. Ancak, Komisyon Başkanı **Köksal Toptan**,⁶ bu isteğe karşı*

⁵ Cumhuriyet gazetesi, 01 Temmuz 2004

⁶ AKP'nin 22 Temmuz 2007'den sonraki ikinci iktidar döneminde TBMM Başkanlığı'na seçildi

çıkı. Bunun üzerine, Adalet Bakanı Cemil Çiçek, 'bu isteğın Anayasa Mahkemesi'nden geldiğini ileri sürerek, tek maddelik ayrı bir düzenleme halinde getirebileceklerini' bildirdi." deniyordu.

Sözü edilen tek maddelik ya da çok maddelik yasa, bildiğimiz kadarıyla gerçekleşmedi. Çünkü, Adalet Komisyonu üyesi Orhan Eraslan (CHP)'ın ifadesindeki gibi, "Soruşturma Komisyonu aşamasında bilirkişilik yapanların, yargılamada görev almaması lazım " demek yetmiyordu; bu, kesinlikle bir zorunluluktu. Yasa gerçekleşseydi, mutlaka çok önemli bir hukuk skandalı olarak değerlendirilecekti. Çünkü, yasanın açıkça Meclis Soruşturması Komisyonu'ndaki "uzman" lar için çıkarılacağı beyan ediliyordu. Bu "uzman"ların ise, "hangi ölçüyle, nasıl uzman yapıldıkları" bir yana, "neyin uzmanlığını" yaptıklarını Meclis Komisyonları'nın tarihi tutanakları çok açık biçimde ortaya koyuyordu.

O zaman, Meclis Soruşturması Komisyonu tutanağından bir başka alıntıyla devam edelim.

"Muhteşemdi..."

Bir önceki bölümdeki, "Meclis Soruşturması Komisyonu'nda bu tartışmalar yapılırken, bu projeler çoktan (3 yıldan fazla bir süre önce) kadük olmuştu. O zaman bu Komisyonlarda, neyin, ne amaçla soruşturması yapılıyordu?" sorumuzun yanıtını, yine TBMM'nin bu konuyla ilgili 03 Haziran 2004 tarihli Komisyon Tutanağı'ndan aktaralım.

Yine Aliağa'daki iki Yap-İşlet-Devret projesiyle ilgili olarak:

"Tuncay Derman: Aslında Bakanlık'ta bu iki proje için, biri fuel-oil, diğeri ithal LPG olduğu için, pek sıcak bakılmıyordu bu projelere, ben öyle biliyorum.

Vedat Şahin (DPT Uzmanı): Tam tersi efendim.

Tuncay Derman: Yani, Bakanlıkta buna sıcak bakmıyoruz; ben bu işin içindenim, (siz) nasıl bilirsiniz? Bilemezsiniz, hayır.

Vedat Şahin (DPT Uzmanı): *Yazıları okuyayım. (Enerji Bakanlığı'nın tartışma konusu iki santralla ilgili olarak DPT Onayı'nın sürüncemede bırakıldığına ilişkin yazısından pasaj okur)*

Tuncay Derman: *Benim teknik ekibimin görüşüydü herhalde. Biz, pek fazla taraftar olmadık efendim. Ancak, elimiz kolumuz bağlıydı.*

Başkan: *Nuran hanım, son olarak siz söyleyin.*

Nuran Çelebi (Sayıştay Denetçisi, Komisyon uzmanı): *Eliniz kolunuz neden bağlıydı?*

Tuncay Derman: *Şöyle bağlı, Sistemin yürümesini ister yönetim, biz de o sistemi...*

Başkan: *Yönetim derken neyi kastediyorsunuz?*

Tuncay Derman: *Efendim, bir sistem kurulmuş, 25 proje benim sorumluluğuma verilmiş. Bu projelerde ben ayırım yapamıyorum, yani, şu proje burada dursun diyemiyorum.*

Başkan: *Siz dursun diyemiyorsunuz.*

Tuncay Derman: *: Diyemiyorum, çünkü...*

Başkan: *Siz diyemediğinize göre, birisi de, bir irade belirtiyor demektir orada, yani...*

Tuncay Derman: *Yeni bir ihale yapmıyoruz, bunlar (bu projelerin ihaleleri) zaten yapılmış.*

Başkan: *Bir irade işin içine giriyor demektir.*

Tuncay Derman: *İradeye giriyor tabii ya da benim istifama giriyor... Eğer, fazla dirence gireceksek...*

Başkan: Kime karşı dirence girmeniz lazım, o zaman?..

Tuncay Derman: Yönetime, üzerimizdeki Genel Müdüre ve Bakanlığa tabii..

Başkan: Genel Müdür'e ve Bakanlığa diyorsunuz.

Tuncay Derman: Tabii, yani, arada tartışmamız oluyordu çünkü bu konularda.

Ayhan Zeynep Tekin Börü (AKP Adana Milletvekili, Komisyon üyesi): Yani, biraz sayın Başkan, belki biraz zor oldu ama, bu sözü daha öncesinde söylemiş olsaydınız, belki **Vedat** bey ya da bizler farkında olmadan, zaman zaman sesimizi yükselterek; çünkü, biz, bu ülkeyi seven insanlarız, her seferinde sisteme uymak zorundayım, aksi takdirde istifa... Gerekirse, insan onuru için istifa dahi edebilir, birtakım şeyleri yapmamak uğruna.

Tuncay Derman: O noktaya gelebilirdim, ancak yaş haddim geldi, ayrıldım.

Ayhan Zeynep Tekin Börü (AKP Adana Milletvekili): Sizin böyle düşünmüş olmanız da, sizin bazı değerlere sahip olduğunuzu ortaya koyuyor. Ben, bunu saygıyla karşılıyorum, ama bunu söylemek için çok zorlandınız. Bırakın, eğer siz bugün emeklilik hayatınızda bahsettiğiniz bu firmaların danışmanlığını yapmıyorsanız, gerçekten kitap yapıyorsanız, makale yazıyorsanız, bırakın, doğruları söyleyin. Niçin? Yanlış yapanlar cezasını çöksin. Yarınlarda çocuklarımız ve torunlarımız daha rahat bir ortamda yaşasın.

Başkan: Yani, bazı şeyleri imalı söylüyorsunuz, imalı değil, mecazlı değil, doğrudan doğruya söyleyin, yani, şimdi en son bir cümle söylediniz.

Ayhan Zeynep Tekin Börü (AKP Adana Milletvekili): **Muhteşemdi!...**

Başkan: Ama, onun için de, şurada neredeyse yarım saat vaktimiz gitti.

Tuncay Derman: Sayın Başkan, şimdi, imalı söylediğim tabii sizin değerlendirmeniz, saygı duyuyorum. Ancak, ben kimseyi korumuyorum, yaşadığımı söylüyorum. Eğer elimde gerçekten sağlam bir belge olsa getirir masanıza koyarım.

Ayhan Zeynep Tekin Börü (AKP Adana Milletvekili): *Gördükleriniz, yaşadıklarınız...*

Başkan: *Yani, tek başına, eğer sizin iradeniz konuşacak olsa, böyle yapmazdınız. Ama, başka irade girdiği için başka yaptık sonucuna geldik.*

Tuncay Derman: *Şimdi, şöyle söyleyeyim isterseniz; onun cevabını şöyle vereyim: Şimdi...*

Başkan: *Zaten cevabını söylediniz; artık, fazla bir şey söylemeye gerek yok. Diğer soruya geçiyorum..."*

Bu soruşturma biçimine ne ad verirler, bilemiyorum.

• **“Çapraz sorgu”** mu?

- Tanığın sözlerini *“kendi anlamak istedikleri gibi anlayıp tanığa onaylatma taktiği”* mi?
- *“Kendi anlamak istediklerini duymuş olduklarını sanmanın 'zafer kazanmışlığı'yla, Komisyon Başkanı'nın dürtüsüyle 'Muhteşem!' çılgılığı atma gösterisi”* mi?
- Tanığa, *“Vatan, Millet, Sakarya nutku atarak, 'yıkama yağlama' yaparak amaçladıklarını söyletme metodu”* mu?
- Tanığın, *“amaçlarını anladığını, düşündüklerini onaylamayacağını hissedince 'sözünü kesip, başka bir soruya geçme' bayatlamış yöntemi”* mi?

Burada, okura iki hususu, yanlış anlamalara mahal vermemek için açıklamam gerekir. Birincisi, yanıtlarımda, **“sistem”** sözcüğü geçiyor. Sorgulayanların **“sistem”**den anlamak istedikleri, düpedüz başına **“yolsuzluk”** sözcüğü takılmış olan bir sistem.

Oysa, ben, elektrik sektörünün **“özel sektöre açılım”** döneminde yasalar ve yönetmeliklerle oluşturulmuş **“proje yönetim ve modeller sistemi”**nden

söz ediyorum. Yönetim, doğal olarak bu sistemin yürümesini istiyor. Bu arada, sistemin sağlıklı işlemesi için, teknik kadroların uyarılarının önemini vurgulamaya çalışıyorum.

Ne gezer? Komisyon Başkanı **Sıvacıoğlu** başta olmak üzere, o salondaki Komisyon üyesi Milletvekilleri ve onların seçip orada konuştuğuğu “**uzman**”ların tartışmasız amacı;

*“Acaba, bilgisine başvurduğumuz, genellikle sorguladığımız, olayların içinden gelen bu kişilerin ağızından, **Enerji Bakanı**’ni suçlayacağımız bilgileri nasıl alırız?”* olunca, ister istemez ortaya burada anlattığımız görüntüler çıkıyor.

İkincisi, Komisyondaki yanıtlarımda “**objektif**” olmaya özen ve çaba gösteriyorum. Bu yüzden, Komisyon Başkanı’nın ve onun işaret ettiği Milletvekili üye ve bürokrat uzman’ların hazırladığı **tuzakların** kıyısından geçiyorum. Bu yüzden, iki saatten fazla bulunduğum Komisyon’da gerçekler değil, yıllardır kamuoyuna pompalanan “**senaryolar**” konuşuluyor. Sonuçta, Komisyon’un senaryolarla koşullanmış olan “**önyargılı**” olduklarını saklamaya gerek görmeyen Milletvekili üyelerini ve bir ikisi hariç, soruşturulan sektörün ve konuların yabancıları oldukları halde kendilerine verilen unvan gibi “**uzmanlık**” taslayan bürokratlarını, hiçbir yanıtınızın ikna etmesi mümkün olmuyor.

Sonunda, bu Meclis Komisyonu’nun hazırladığı Rapor’la Yüce Divan’a gönderilen iki Enerji eski Bakanı’nın Yüce Divan’da “**aklanmaları**”, yukarıdaki saptamalarımda beni haklı çıkarmaya yetiyor.

Komisyonda, nadir rastlanan, sektörün ve konunun içinden gelenlerden biri olan ve belki bundan dolayı Komisyon’da baş rol kapan DPT uzmanı’nın iddialarının yanıtlarını ise, geçmişte yaşanmış olayların gerçeklerinin kanıtlarla ortaya konulduğu ilerleyen bölümlerde bulacaksınız.

Israrlı Uyarılara Karşın Santral Kurmak

"Enerji Politikaları'yla ilgili olarak:

Enerji konusundaki uzman kuruluşlardan (DPT, TEAŞ vb) gelen ısrarlı uyarı ve önerilere rağmen, ayrıca Bakanlığın elinde bulunan veya hemen ulaşılabileceği tüm bilgi, veri ve resmi istatistikler aksini işaret ederken, elektrik sektöründeki ulusal ve uluslararası firmalardan gelen ve enerji planlamalarıyla ilgisi olmayan yatırım taleplerinin kabul edilmesi sonucu, bugün bulunulan noktada, hidroelektrik santraller başta olmak üzere, yerli kaynaklara (linyit ve su) dayalı olarak üretimde bulunan ve doğalgaza dayalı olarak üretim yapmakla birlikte **Yap-İşlet-Devret** ve **Yap-İşlet** modellerine göre daha ucuza enerji üreten EÜAŞ'a ait (kamu) santrallerinin talep (cümlelerin kuruluşuna göre 'arz' olması gerekiyor-TD) fazlalığı nedeniyle, devre dışı bırakılarak üretimlerini durdurdukları, buna karşılık ithal doğalgaza dayalı pahalı ve yüzde yüz alım garantisi verilmiş bulunan **Yap-İşlet-Devret** ve **Yap-İşlet** modellerine göre üretim yapan enerji santrallerinin elektrik enerjisi üretimine devam ettikleri, ürettikleri elektrik enerjisinin zorunlu olarak TETAŞ tarafından satın alınmasının sağlandığı,

Mevcut elektrik enerjisi fiyatları ile sanayinin dış ülke pazarlarıyla rekabet edebilme şansı bir yana, ayakta kalma şansının dahi mümkün görülmediği, elektrik enerjisi konusunda uzman kamu kuruluşlarının uyarıları nedeniyle bir kısmının yapımından vazgeçilen **Yap-İşlet** modeli santrallerin üretimlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla yönelik olarak ayrıca alım bağlantısı yapılan, ancak yapımı gerçekleştirilen doğalgazın kullanılmamasından ötürü de '**al ya da öde**' anlaşmalarının yapıldığı, bu konuda önemli problemlerin yaşandığı,

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın öncelikli ve asli görevlerine aykırı olarak ve zaman zaman Anayasa, Danıştay Kanunu ve İdari Yargılama Kanunu hükümleri ihlal edilerek, son derece plansız programsız ve maliyet hesabına dayalı olmaksızın inşa edilen **Yap-İşlet**, **Yap-İşlet-Devret** ve **otoproduktör** modeli santrallerin; başta DPT ve TEAŞ olmak üzere, diğer uzman kamu kuruluşlarının ısrarlı uyarı ve önerileri göz ardı edilerek ve ısrarla gerçekleştirilmesi sonucunda, ülkemizin bugün içinde bulunduğu ekonomik durum ve uğranılan kayıplar ile önceden öngörülebilirliğine rağmen dışa bağımlı hale getirildiği, şeklinde özetlenmiştir."

Yukarıdaki italik yazılmış üç paragraf, benim de **“bilgisine başvuru”** olarak tanıklık yaptığım **9/4,7** sayılı Meclis Soruşturması Komisyonu'nun **25 Haziran 2004** tarihli Raporu'nun **“Soruşturma Konusu ve İddialar”** başlıklı bölümünden aynen alınmıştır.⁷

Bu üç paragraf, 2001 yılının hemen başında **“Beyaz Enerji”** operasyonu ile başlatılan ve bu sürecin devamında yedi yıl boyunca ülke gündeminden düşmeyen, 1997-2001 döneminin Enerji Bakanlığı'na ve Enerji Bakanı'na yönelik üretilen iddiaların ve yargıda irdelenen suçlamaların temelini oluşturmaktadır. İlerleyen zamanda üretilen diğer otuz dolayındaki iddia ve suçlama konusunun hemen hepsinin, bu paragraflardaki temel iddialarla ilişkisi bulunmaktadır.

Bu bölümü, yukarıdaki Rapor metninden alınan pasajın zayıf Türkçe'si ve tekrarları dikkat çeken paragraflarının irdelenmesine ayırdık. Bu gereksinimi hissetmemizin birden fazla nedeni bulunuyor.

- Sonunda, Bakanlar dahil, Enerji Bakanlığı üst düzey bürokratını yıllarca yargı salonlarına taşıyan bu iddiaların gerçekleri ne kadar yansıttığını kamuoyunun bilmesinde önemli yarar var.
- Geriye dönüp baktığımızda, yedi yıl öncesinden beri üretilen ve büyük **“kamu zararları”**na yol açtığı ileri sürülen, suç unsuru yapılan iddiaların, günümüzde, tam aksine yıllar boyu ülkemizin enerjisiz kalmasını önleyerek, tarif edilemeyecek kadar büyük **“kamu yararları”**nın nedeni olduğunu görüyoruz.
- Türkiye Enerji Sektörü'nde, kimilerince yıllar boyunca üretilerek yargı konusu olması için özel çaba gösterilen ve bunda da uzunca bir süre başarı sağlanan iddialar ve bu iddialara dayalı **“kamu zararı”** suçlamalarına karşın, günümüzdeki AKP Enerji yönetimlerinin yatırımı göz ardı eden hatalı uygulamalarıyla ortaya çıkan **“kamu zararları”**nın çok daha büyük boyutlarda olduğunu görebiliyoruz.

Aslında, yukarıdaki **“temel iddia”** paragraflarının, hangi cümlesini ele alsanız elinizde kalmaktadır; o düzeyde dayanaksızdır, yeterli ve geçerli kanıtları ortaya konabilmiş değildir.

⁷ sayfa 50

Rapor'da; *"Enerji Bakanlığı'nca, enerji konusundaki uzman kuruluşlardan özellikle DPT ve TEAŞ'tan gelen ısrarlı uyarılara ve önerilere kulak asılmamıştır"* denilmektedir.

Bu uyarı ve önerilerin **"ne olduğu?"** sorusunun yanıtı da Rapor'dadır: *"Elektrik sektörü'ndeki ulusal ve uluslararası firmalardan gelen ve enerji planlamalarıyla ilgisi olmayan yatırım taleplerinin ısrarla kabul edilmesiyle bugün bulunulan noktada...."*

Peki bu önerilere, iddia edildiği gibi, kulak asılmamış da, ulusal ve uluslararası firmaların ve bunların ortaklıklarının enerji planlamalarıyla ilgisiz olduğu iddia edilen projeleri yatırıma dönüştürülebilmiş midir?

İşte bunun yanıtı, kocaman bir **"HAYIR"** dır. Zaten bu iddiaları üretenlerin de, bunu açıkça ifadeden kaçınarak *"...bugün bulunulan noktada"* sözcükleriyle ve bunun devamında **"çalı dolanan"** ifadelerle *"ülkede aşırı elektrik enerjisi yatırımı yapıldığı"* izlenimini vermeye çalışmışlardır. Gerçekler, iddia ettikleri gibi midir?

Asla değildir. Bir defa DPT, **"enerji konusunda uzman"** bir kuruluş değildir, DPT'nin ancak **"planlama"** konusunda uzmanlığından söz edilebilir. **"Enerji Planlaması"**, DPT'nin planlama konularının sadece bir branşıdır. Bu da o kuruluşu, **"enerji konusunda uzman"** düzeyine getirmeye yetmez.

DPT, **Yap-İşlet-Devret** modeli kapsamındaki elektrik üretimine yönelik yatırım projelerinin yönetimi konusunda Enerji Bakanlığı'na tartışmasız görev ve yetki veren **3096** sayılı kanun ve yönetmeliklerine göre, bu projelere, kendi görev alanı olan **"planlama"** açısından **"olumlu görüş"** vermek ya da vermemekle yükümlüdür.

3096 sayılı kanunun, aşağıda verdiğimiz 4. maddesi hükmü bu ifademizin kanıtıdır.

"Madde 4. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı'nın 'olumlu görüşü' nü almak suretiyle, sadece elektrik üretmek amacıyla

kurulacak sermaye şirketlerine, elektrik üretimi yapacak tesisi kurma ve işletme izni verebilir.”

Buradan, DPT'nin **“olumlu görüş”** vermediği hiçbir **Yap-İşlet-Devret** projesinin yatırıma dönüştürülmesinin olanaklı olmadığı sonucu ortaya çıkıyor.

Gerçekten, DPT **“olumlu görüşü”** olmayan yatırıma dönüştürülmüş tek bir **Yap-İşlet-Devret** projesi olmadığı gibi, bu konuda bir iddia ve suçlama da bulunmuyor.

Zaten DPT, **Yap-İşlet-Devret** projelerine **“olumlu görüş”** verme uygulamasını, **“enerji fazlası olacağı”** bahanesiyle daha **Mayıs 1998**'de süresiz olarak durdurmuş ve kararlı olarak uygulamaya koyduğu bu tutumunu kamuoyuna açıklamıştır.

Bu durumda, o da 90'lı 10 yıllı sınırlı olmak üzere, DPT'nin **“olumlu görüş”** verdiği **Yap-İşlet-Devret** projelerinin yatırıma dönüştürülmesiyle elde edilebilen yeni elektrik üretim kapasitesi **11-12 milyar kWh**'le sınırlı kalmıştır. Bu kapasite, Türkiye'nin sadece bir yıllık elektrik talep artışını karşılayacak kadardır.

Bu dönemde, kamu elektrik üretim yatırımları da neredeyse tamamı durmuş olduğundan, kamu - özel yeterli yatırım yapılmaması sonucu, özellikle 1999 yılından itibaren ölkemiz bir **“enerji darboğazı”**nın eşiğine gelmiştir. Bu, o günleri yaşayan herkesin bildiği ya da araştıran herkesin ulaşabileceği bir gerçektir.

Oysa, DPT, o sırada, uzmanlarıyla ve yöneticileriyle, eşiğine gelinmiş olan **“elektrik krizi”** ni görmezden gelme anlamına gelen, **“ölkede enerji fazlası olacak”** gerekçesiyle, Enerji Bakanlığı'nın yürürlükteki yasalar çerçevesinde bir portföyde topladığı özel sektör projelerine **“olumlu görüş”** vermeyerek yeni yatırımların önünü kesme konusundaki tutumunu sürdürüyordu. Sürdürmekle de kalmıyor, Enerji Bakanlığı ile medyada **“Enerji Savaşları”** olarak nitelenen yazılı ve sözlü tartişmaları başlatıyordu.

DPT'nin kesinlikle öлке yararına olmayan bu aykırı tutumu ilerleyen

zamanda enerji yatırımlarının önünü kesen bu uygulamada ısrarlı DPT uzmanlarının ve yöneticilerinin değil, DPT'nin bu uygulamasıyla yatırım konusunda eli kolu bağlanan Enerji Bakanlığı yönetimi ve Bakanlarının yargı önünde hesap vermesi sonucunu ortaya çıkarıyordu.

Mülga TEAŞ'a gelince, elbette, elektrik enerjisi üretim ve iletimi konularında uzmanlığı tartışılmaz bir kamu kurumuydu. Ancak, bir KİT olan bu kamu şirketi, Enerji Bakanlığı'nın onca "ilgili" kuruluşundan sadece biridir ve Elektrik Sektöründe Bakanlık politikalarını kendi yönetim kurulu kararlarıyla uygulamakla yükümlüdür.

Yap-İşlet-Devret modeline göre ele alınan özel sektör elektrik yatırım projelerinin yönetimi yasal yetkilisi doğrudan ve tartışmasız Enerji Bakanlığı'dır. Burada TEAŞ'ın görev ve sorumluluğu, Enerji Bakanlığı'nın istemi projeler hakkında "teknik görüş" bildirmekten ibarettir. Oysa Rapor'da, TEAŞ'ın da Bakanlığa, açıkça görüldüğü gibi, bir süre sonra kolayca suçlama malzemesi haline getirilen "uyarı ve öneriler"de bulunabileceği, bulunduğu ileri sürülebilmiştir.

İddia konusu, DPT'nin ya da TEAŞ'ın "uyarı ve öneri"lerine konu tek bir **Yap-İşlet-Devret** ya da **Yap-İşlet** projesinin, Enerji Bakanlığı tarafından yatırıma dönüştürüldüğünü, DPT ve TEAŞ dahil, kimse ve hiçbir kuruluş ileri süremez ve kanıtlayamaz. Nitekim, Rapor'da özellikle bu konuda bir projeden söz edilmiş değildir. Böyle bir proje varsa, ona da mutlaka DPT "olumlu görüş" vermiştir.

Böylece, içine **Yap-İşlet-Devret** projelerinin "günahkâr" olduğu iddiası tereddütsüz katılmış olan "ısrarlı iddialar"ın, **Yap-İşlet-Devret** projeleri yatırımlarıyla ilgili bölümünün gerçeklere aykırılığı ortaya çıkmaktadır.

O zaman, ortaya atılan "ısrarlı iddialar"ın tek hedefi olarak geriye **Yap-İşlet** modeli projeler kalıyor.

Oysa, **Yap-İşlet** projelerinin ayrı bir kanunu bulunuyor (4283 sayılı kanun). Bu kanun, **Yap-İşlet** projelerinin, ihalesinden, sözleşmesine, yatırım ve işletmesine kadar yönetim ve denetim yetkilerini doğrudan TEAŞ'a vermiştir. Enerji Bakanlığı'nın, **Yap-İşlet** projeleri ihaleleri, yatırım ve işletmesi

konusunda doğrudan hiçbir görev ve yetki ilişkisi bulunmamaktadır.

Bu durumda, *“Enerji konusundaki uzman kuruluşlardan DPT ve TEAŞ'dan gelen ısrarlı uyarı ve önerilere rağmen...”* iddiasından, doğrudan yasal yetkili olduğu **Yap-İşlet** projelerini kendi yönetim kurulu kararları ile yöneten TEAŞ'ın **“kendi kendini uyardığı”** gibi anlamsız bir sonuç çıkmıyor mu? Böyle bir uyarı ve önerinin mantığı olabilir mi? Burada, hangi geçerli gerekçe ile Enerji Bakanlığı'nın suçlanabildiğini anlamak mümkün değildir.

Şimdi, kimileri ortaya atılarak düz mantıkla diyeceklerdir ki: *“Bağlı ya da ilgili kuruluş, neticede hepsi de Enerji Bakanlığı kuruluşları, dolayısıyla tümünün icraatından birinci derecede Bakanlık ve Bakan sorumludur”*

İşte, bu ve bu tür iddialar, bunları ortaya atanların, kanun, hukuk, yönetim, görev, yetki, sorumluluk kavramlarının ve mantık, vicdan hasletlerinin ne kadar uzağında olduklarını göstermektedir.

Yap-İşlet-Devret projelerinin, 1998 yılından itibaren DPT engeline takıldığı için yatırıma dönüşebilen kapasitesi, Türkiye'de elektrik **“arz fazlası”**na yol açtıkları iddiasının yüz seksen derece aksine, ülkemizin 2000'li yılların başında yaşanmaya başlanan elektrik **“arz açığı”**nın ortadan kaldırılması için yeterli olmamıştır.

Yap-İşlet projeleri ise, beş proje halinde, 2000'li yılların başında kendini gösteren **“elektrik krizi”**ne çare olarak ele alınmış, ancak bu projeler, tek başına Enerji Bakanlığı kararı ile yatırıma dönüştürülmemiş, daha doğrusu dönüştürülememiştir.

Çünkü, DPT'nin, Müsteşarları değişse de, özel sektör elektrik üretim yatırımlarını önleyici tutumu değişmemektedir. DPT, Türkiye'nin elektrik **“arz açığı”** yönünden geldiği kritik durum gerçeğini gördüğü halde görmezden gelmekte ve mevcut proje portföyü ile **“arz fazlası”** olabileceği olasılığını gündemde tutmakta ısrarını sürdürmektedir.

Bu durumda, dönemin Başbakanı'nın⁸ bizzat devreye girmesi zorunlu olmuş ve Aralık 1999'da DPT ve Hazine Müsteşarları ile Enerji Bakanlığı Müsteşarı'na, eşliğine gelmiş olan enerji krizinin acil tedbirlerinin tespiti ve

⁸ Bülent Ecevit

bu kapsamda medyada devam eden aralarındaki görüş ayrılıklarının çözümü için resen görev verilmiştir.

Üç Müsteşar tarafından **27 Mayıs 2000** günü Başbakanlık'ta yapılan nihai üst düzey toplantı sonunda paraf edilen "**Mutabakat Belgesi**" niteliğindeki toplantı tutanağında, 2000-2002 döneminde elektrik "**arz açığı**" yaşanacağı teyit edilmiş ve özellikle büyük kapasiteli beş **Yap-İşlet** projesinin acilen yatırıma dönüştürülmesi kararlaştırılmıştır. Beş **Yap-İşlet** projesi, "**Müsteşarlar Mutabakat Belgesi**"nde öngörüldüğü gibi 2002-2004 döneminde peyderpey işletmeye açılmıştır.

Bütün bu kanıt belgelere dayalı, dolambaçlı yollara sapılmadan kanıtlanan gerçekler gösteriyor ki, eğer, Meclis Soruşturması Komisyonu Raporu'nda ileri sürüldüğü gibi, 2004 yılında ülkemizde bir elektrik enerjisi "**arz fazlası**" oluşmuşsa ve bu duruma özel sektöre kurdurulan santraller yol açmışsa, burada en son suçlanacak Bakanlık, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'dır. Burada, zorunlu olarak bir düzeltme yapalım. Sözü edilen, özel sektöre kurdurulan santraller sadece beş **Yap-İşlet** santralidir. İddiaların aksine, bu kapsamda hemen tamamı 2000 elektrik kriz yılına kadar işletmeye açılmış olup, getirdikleri kapasite krizi önlemeye yetmeyen **Yap-İşlet-Devret** santrali bulunmuyor.

*"Elektrik "**arz fazlası**" nedeniyle, "**alım garantili**" oldukları için ürettikleri elektrik enerjisi kamu tarafından öncelikle satın alınan özel sektör santrallerinin, kamu santrallerinin atıl kalmasına ve bundan önemli "**kamu zararı**" doğmasına yol açtıkları"* iddiasının muhatabı da tek başına Enerji Bakanlığı olamaz. Bu "**arz fazlası**"na yol açılması gerçekten suç ise, DPT, Hazine ve Başbakanlığın da, **27 Mayıs 2000** tarihli "**Mutabakat Belgesi**"ne imza koyan Müsteşarları dolayısıyla Enerji Bakanlığı ile birlikte bu suça ortak oldukları ortadadır.

Ülkemizde, 2004 yılında oluşan elektrik "**arz fazlası**" öne sürülerek, gerçekten ortada bir suç olduğu iddia ediliyorsa, açıkladığımız kanıt belgelere göre, bu olayda birinci derecede sorumluluk taşıyanlara (DPT ve TEAŞ), Rapor'da bırakınız suç yüklenmesini, Enerji Bakanlığı'na "**uyarma, öneride bulunma**" pozisyonunda yer verilmesinin geçerli bir açıklaması olmalıdır.

İrdelediğimiz Rapor'a da referans olan kurumsal Enerji Raporları, yaşamlarında "**Enerji**" konularıyla ilk kez bu kadar derinden ilgilenen bürokratların ve bunların görevli oldukları kurumların imzalarını, onaylarını ve bize göre kamuoyundan özenle gizlenen bazı kurum dışı katkıları içermektedir. Bu nedenle, gerçeklerin yerine, hemen her konuda ve aşamada çarpıtılmış bilgiler ve hayal ürünü kabullerin konulduğu dikkati çekmektedir.

Örneğin irdelediğimiz paragraflarda, "...ayrıca, Bakanlığın elinde bulunan ve hemen ulaşabileceği tüm bilgi, veri veya resmi istatistikler aksini işaret ederken..." ibaresi ile Enerji Bakanlığı'nın elindeki ya da hemen ulaşabileceği bilgileri dışlayarak yanlış projelere/yatırımlara yöneldiği iddia edilmektedir. Burada, Enerji Bakanlığı'nın doğrudan yasal yetki ve sorumluluğundaki **Yap-İşlet-Devret** ya da doğrudan **TEAŞ** yasal yetki ve sorumluluğundaki **Yap-İşlet** projeleri yatırımlarında, Bakanlıkça başvurulacak bilgi, veri ve resmi istatistik olarak ifade edilen doküman, kısa, orta, uzun dönemli enerji/elektrik planlama belgeleridir. Bu "**planlama**" belgelerinin tümünü hazırlayan ve DPT gibi kuruluşlara servis eden de Enerji Bakanlığı'dır. Böylece, bu iddiadan, Enerji Bakanlığı'nın kendi hazırladığı belgelere başvurmadığı gibi anlamsız bir sonuç çıkmaktadır.

Öte yandan, bu iddiaları üretenlerin, ele alınan projelerin özel sektör projeleri olduğunun ayırında olmadıkları gibi davrandıkları, özel sektöre açılım dönemi kanun ve yönetmeliklerine uygun olarak yapılan işlemleri, hâlâ kamu yatırım projeleri prosedürü ile mukayeseye çalıştıkları görülüyor.

Rapor'dan bir örnek de, enerji maliyetleriyle ilgili saptırmalardır; "...doğalgaza dayalı olarak üretim yapmakla birlikte, **Yap-İşlet ve Yap-İşlet-Devret** modellerine göre "**daha ucuza**" enerji üreten EÜAŞ'a ait kamu santrallerinin '**arz fazlası**' nedeniyle devre dışı bırakılarak üretimlerini durdurdukları..." denilmektedir.

Yıllarca önce, uygun dış kredi olanakları kullanılarak rekabet ortamında kurulan ve ticari işletmeye açılarak, günümüzde kurulum giderleri geri ödenmiş olarak çalıştırılan kamu doğalgaz santralleri ile ülkemizin uluslararası finansman piyasasında kredibilitesinin dibe vurduğu bir dönemde, özel sektör tarafından oldukça ağır kredi koşullarında bulunan dış

kredilerle kurulan ve kurulum giderlerinin geri ödemesi henüz başlangıç aşamasında olan doğalgaz santrallerinin üretim maliyeti farkını, sokaktaki vatandaşın bile ayırt edebileceğinden eminiz.

Diğer bir örnekte, "*Enerji Bakanlığı'nın öncelikli ve asli görevlerine aykırı olarak ve Anayasa, Danıştay Kanunu ve İdari Yargılama Kanunu hükümleri ihlâl edilerek, son derece plansız programsız ve maliyet hesabına dayalı olmaksızın inşa edilen Yap-İşlet, Yap-İşlet-Devret ve otoprodüktör modeli santraller...*" dan söz edilmektedir.

Enerji Bakanlığı'nın öncelikli ve asli görevlerinin sadece Bakanlık Kuruluş Kanunu'ndaki hükümler olduğunun dar bakış açısıdır bu. Şimdi, özel sektöre açılım döneminin kanunlarını, Enerji Bakanlığı'nın öncelikli ve asli görevlerine ilaveler yapan kanunları saymayacak mıyız?

Demokratik bir ülkede kanunlar da eleştirilebilir. Ancak, yürürlükteki kanunlardan bazıları Bakanlığın asli ve öncelikli görevlerini tanımıyor, diğerlerinin böyle bir işlevi bulunmuyor, dersiniz, yanıtı hazır. Özel sektöre açılım dönemi kanunlarıyla Bakanlığa verilen proje yönetim görevleri de Bakanlığın asli görevleri kapsamındadır, hatta daha yüksek öncelik derecesindedir. Çünkü bu son görevin yeterince ve zamanında yerine getirilmemesi, ülkeyi "**enerji krizleri**"ne taşımaktadır.

Nitekim, sorgulanan dönemde, Enerji Bakanlığı'nın proje yönetim görevinin DPT gibi kuruluşlar tarafından engellenmesi, ülkemizin 1999-2002 döneminde "**elektrik "arz açığı"**" nedeniyle, bu sırada ortaya çıkan büyük depremlerin ve ekonomik krizin önemli tüketim azaltıcı etkisine karşın "**enerji krizi**" yaşamasına yol açmıştır.

Bu örnekteki, "*Enerji Bakanlığı'nın, Anayasa, Danıştay Kanunu ve İdari Yargılama Kanunu hükümlerini ihlal ederek, plansız programsız, maliyet hesapsız santraller kurması*" iddiası ise, bu ihlalin hangi işlemle, hangi projeye yapıldığı açıklanmadığı sürece asılsızdır. Bugüne kadar bu projeler ve işlemlerin açıklandığına tanık olmadık.

Son bir örnek ise; "*...hidroelektrik santraller başta olmak üzere, yerli kaynaklara (linyit ve su) dayalı olarak üretimde bulunan ucuz enerji üreten*

*kamu santralleri yerine, ithal doğalgaza dayalı pahalı ve yüzde yüz alım garantili **Yap-İşlet-Devret ve Yap-İşlet** modeli ile üretim yapan enerji santrallerinin 'ısrarla' kurdurulup elektrik enerjisi üretimlerinin devam ettirildiği..."* dir. Bu iddianın yanıtını tek cümle ile vereceğim.

Ülkemizin ciddi "**elektrik krizi**" yaşadığı bir dönemde, yerli kaynaklara dayalı kamu santralleri üretimi talebi karşılamaya yetiyor muydu da, Başbakanlık düzeyinde, o güne kadar enerji fazlası olacak diye yatırımların önünü kesen DPT başta olmak üzere, Hazine ve Enerji Müsteşarlarının ortak kararı ile **Yap-İşlet** modeli kapsamında acilen, ürettiği elektrik pahalı denilen özel sektör doğalgaz santralleri kurduruldu?

Bu doğalgaz santralleri özel sektör tarafından, üretim kapasitesi bakımından emsali olan özellikle yerli kaynaklara dayalı linyit ve hidroelektrik santrallara nazaran, üçte bir kadar kısa bir sürede (1,5-2 yıl) kurulabildi. Kurulmasalardı, günümüz siyasi erkinin yatırımsız geçirmeyi yeğlediği son yedi yılın sonundan çok önce karanlıktaydık. Bu gerçeğin öyküsünü de ilerleyen bölümlerde bulacaksınız.

Yüce Divan, bütün bu "**gerçekleri**" gördüğü için, incelediğimiz temel iddia ve suçlama paragraflarıyla ilgili olarak; **27 Temmuz 2007** tarihinde;

"İhtiyaç yokken yüksek tarife ile bağitlanan sözleşmeleri gerçekleştirerek, elektrik santralleri için 'al ya da öde' şartlı doğalgaz (ithal) alım bağlantıları yapmak ve planlama ile ilgili anayasal kurumların bilimsel verilerle ortaya koydukları önerileri dikkate almayarak devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak suretiyle, ilgili TCK hükümlerini ihlal etmekle" suçlanan Enerji Bakan'ının, "**bu fiilleriyle ilgili olarak yüklenen suçların yasal unsurları oluşmadığından**" Beraatine, **Oybirliği** ile karar vermiş bulunuyor.

Bölüm IX

27 Mayıs 2000 Belgesi

Önceki bölümlerde yeri geldiğinde değindiğimiz, Başbakanlık'ta **27 Mayıs 2000** günü yapılan üst düzey toplantıda düzenlenen "**Toplantı Tutanağı**", ilerleyen zamanda, ülke enerji sahnesinde oynanan oyunları temelinden bozacak bir anahtar "**Kanıt Belge**" durumuna gelmiştir. Ne var ki, enerji sahnesinin oyunlar repertuarının ilk oyunlarının kamuoyu önüne çıkarıldığı **Beyaz Enerji** operasyonu aşamasında bu anahtar "**Kanıt Belge**" resmi dosyalarda yer aldığı halde, konu edilmeye değer görülmemiştir bile.

Okurun bu bölümü daha dikkatli okumasını salık veririm. Çünkü, bu dikkatiniz, Türkiye Enerji Sektörü'nde özellikle son on yılda sahneye konulan ve aslında münferit olaylardan ibaret olan birtakım yasalara aykırı davranışların, nasıl genelleştirilerek bütün bir sektörün **yolsuzlukların organize odağı** haline getirilmesi çabasına dönüştürülmesinde kullanıldığını daha iyi görmenizi sağlayacaktır. Bu konuda, size ışık tutacak belki de en önemli geçerli kanıt belgelerin başında da, "**27 Mayıs 2000 Belgesi**"nin geldiğini göreceksiniz.

Ne hikmettir ki, altında dönemin Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı, Hazine Müsteşarı, Başbakanlık Müsteşarı, Devlet Bakanı ve Başbakan yardımcısı ve en son Enerji Bakanlığı Müsteşarı'nın imzaları bulunan, devlet bürokrasisinin en üst katında, Başbakan gözetiminde hazırlanıp yürürlüğe konmuş bulunan bu anahtar "**Kanıt Belge**"ye, bir dönemin Enerji yönetimlerini sorgulama üzerine yetkili, yetkisiz, ilgili, ilgisiz çeşitli üst düzey kamu kuruluşlarınca hazırlanmış olan Enerji Raporları'nda yer verilmemiş, yer verildiği Meclis Soruşturması Komisyonu Raporu'nda ise, bir döneme ilişkin ortaya atılan ve ilerleyen zamanda suçlamaya dönüştürülen iddiaların hemen tamamını geçersiz hale getiren bir belge olduğu bilindiği halde, sadece varlığından söz edilerek geçiştirilmesi tercih edilmiştir.

AKP siyasal iktidarı, özellikle kendi dönemlerinde ülke ekonomisinin olumlu sinyaller verdiği, enflasyonun düşürülmesinin bunun başta gelen göstergesi olduğu konusunda kamuoyuna her fırsatta mesajlar vermiştir. Türkiye ekonomisinin belirli bir dönem olumlu bir tablo oluşturduğunu, hatta bu kitabın yazımı sırasında yaşanan ve uzun soluklu olacağı anlaşılan dünya ekonomik krizinde bile bu tablonun sürdüğünü ileri süren yurtiçi ve yurtdışında kurum ve kişiler bulunmaktadır.

2004 yılında hazırlanmış olan 9/4,7 sayılı Meclis Soruşturması Raporu'nda, Enerji Bakanları'nı Yüce Divan'a taşıyan temel tespitler arasında, "**Yap-İşlet, Yap-İşlet-Devret ve otoprodüktör modeli santrallerin, plansız, programsız ve maliyet hesabına dayalı olmadan ısrarla gerçekleştirilmesi sonucunda, ülkemizin o dönemde içinde bulunduğu ekonomik durum ve uğranılan kayıplar ile önceden öngörülebilirliğine rağmen dışa bağımlı hale getirildiği**" iddiası dikkati çekmektedir.

Ülkemizde, son ekonomik krizi bir yana koyarsak, ondan önce olumlu bir ekonomik dönem yaşanmışsa, plansız, programsız olduğu, maliyet hesabına dayanmadığı iddia edilen bir dönemin özel sektör elektrik üretim yatırımlarının, ülkemizin olumlu bir ekonomik tabloya kavuşmasına olumsuz değil **olumlu** katkısı olduğu ortaya çıkmaktadır. Ne mutlu, o boyunlarına "**plansız, programsız**" yaftası asılan enerji yatırımlarını gerçekleştirenlere.

Ancak, sorun bu değildir. Sözü edilen "**plansız, programsız**" olarak tanımlanan dönem de, enerji sektöründe "**kamu tekeli**" dönemi değildir.

Özellikle elektrik enerjisi yatırım ve işletme faaliyetlerinin, yasalarla **özel sektöre açıldığı** bir dönemden söz edilmektedir. Dolayısıyla, yerli ve yabancı özel sektöre ve bunların ortaklıklarına (konsorsiyum) yatırım ve işletme olarak açılmış olan bir dönemde, plansızlıktan, programsızlıktan, maliyet hesabından, kamu tekeli uygulamalarını çağırıştırarak biçimde söz edilmesi **“saptırma amaçlı”** değilse, en azından **“bilgisizlik”**tir.

1984 yılı sonunda yürürlüğe giren **3096** sayılı yasa ile elektrik sektörüne **piyasa** olgusu getirilmiştir. Bu piyasanın, enerji sektörünün **“olmazsa olmazı”** olan **“enerji planlaması”** na uyumunun sağlanması için yasa koyucu, gerekli önlemleri eksiksiz almıştır. Başka bir deyişle, 3096 sayılı yasa, Enerji Bakanlığı'na özel sektöre açık Enerji Piyasası'ndaki yönetim görevinde tek başına yetki tanımamış, yerine göre ilgili üst düzey kamu kuruluşlarının yasal denetim yetkisini birlikte getirmiştir. Bu, yasal denetim kuruluşlarının başında, **“planlama”** yönünden Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) gelmektedir.

Bunun anlamı, **Enerji/elektrik sektörünün, özel sektöre açılım döneminde, yasa hükmü uyarınca, DPT “olumlu görüşü” olmadan hiçbir projenin yatırıma dönüştürülmesinin mümkün olmadığıdır ve uygulama aynen böyle gerçekleşmiştir.**

O zaman, bunca Rapor'la koparılan **“Planlamasız uygulamalar sunucu devletin zarara uğratıldığı”** yaygarası ne anlama gelmektedir? Ülkemiz enerji/elektrik sektöründe gerçekten **“planlama”** anlayışından yoksun uygulamalar yapılarak devletimiz **“onulmaz”** zararlara mı uğratılmıştır?

İşte, özellikle bu soruların yanıtlarını, **“27 Mayıs 2000 Belgesi”**, son **“Enerji Raporu”** olan Meclis Soruşturması Raporu ile birlikte açıklıkla vermektedir.

TBMM Soruşturma Komisyonu Raporu'nda **“Enerji Bakanlığı tarafından gönderilen Yap-İşlet-Devret projelerine, DPT tarafından Mayıs 1998'den itibaren onay verilmediği”** açıkça belirtilmektedir. Bu açıklamanın aynı Rapor'daki gerekçesi olarak ise, **“5830 MW kurulu güçte ve 43,5 milyar kWh yıllık elektrik üretim kapasitesine sahip beş Yap-İşlet projesinin ‘yanlış planlama’ ile 2000 yılından itibaren ‘aşırı atıl kapasite yaratacak şekilde’ anlaşmaya bağlanmış olması”** gösterilmiştir.

27 Mayıs 2000 Belgesi'nin 1. maddesinde ise, “Ülkemizin 2000-2002 döneminde elektrik arz açığı yaşayacağı ve bu açığın azaltılması için alınması gereken tedbirlerin acilen alınması” gerektiğinden söz edilmektedir.

Elektrik üretimi yatırım ve işletme faaliyetlerinin özel sektöre açılımını sağlayan 3096 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği 1984 sonundan 2000 yılına kadar DPT tarafından “**olumlu görüş**”, Hazine tarafından “**Hazine garantisini**” verilmiş olan sadece **22 Yap-İşlet-Devret** projesi yatırıma dönüştürülebilmiş ve bu projelerle, ulusal elektrik sistemimize **11-12 milyar kWh/yıl** kadar elektrik üretim kapasitesi eklenebilmiştir. **11-12 milyar kWh/yıl**lık elektrik üretim kapasitesi, daha o dönemde ülkemizin bir yıllık elektrik talep artışı kadardı, dolayısıyla, ülkemizin yılda ortalama %8-9 artan elektrik talebinin karşılanması için asla yeterli değildi. **Yap-İşlet-Devret** projelerinin dördü dışında diğerleri ülke yerli kaynaklarına dayalı (ikisi rüzgar, biri barajlı hidroelektrik, diğerleri akarsu tipi küçük hidroelektrik santralleri ve hemen tümünün yatırımınının 2000 yılı sona ermeden tamamlandığı ve işletmeye açıldığı biliniyor.

Oysa, Meclis Soruşturması raporu'nda, “**...son derece plansız, programsız olarak Yap-İşlet santralleriyle birlikte Yap-İşlet-Devret santrallerin, ısrarlı uyarılar gözardı edilmek suretiyle, ısrarla gerçekleştirilerek 'kamu zararı'na yol açıldığı**” ileri sürülmektedir.

27 Mayıs 2000 Belgesi, devletimizin resmi bir belgesidir. Çünkü, Başbakan tarafından resmen görevlendirilmiş olan Başbakan yardımcısı başkanlığında, Başbakanlık, DPT ve Hazine Müsteşarları'nın da aralarında bulunduğu üst düzey kamu görevlilerince tanzim edilerek imzalanmış ve devlet bürokrasisinde işlem görmüştür. Bu resmi belgede, 2000 yılında ülkemizin elektrik “**arz açığı**” yaşamaya başladığı ve bu açığın 2002 yılına kadar süreceği açıklıkla belirtilmiştir.

Tamamı 22 adet olan **Yap-İşlet-Devret** projeleri, gerçekten 2000 yılına kadar yatırıma dönüştürülüp ulusal elektrik sistemimize katılabildikleri halde, bu projelerle elde edilen sınırlı ek kapasitenin, ülkemizde aynı yıl (2000) yaşanan elektrik krizinin önlenmesine yetmediği anlaşılmaktadır.

Bu irdelememizin sonucu olarak, bugüne kadar **Yap-İşlet-Devret** modeli kapsamında gerçekleştirilmiş olan **22 projenin**, ülkemizde bir “**enerji fazlası**”na yol açması hiçbir zaman söz konusu olmadığından, **Yap-İşlet-Devret** projelerine yönelik olarak üretilen bu tür iddiaların tümünün hayal ürünü ve spekülatif amaçlara hizmet eden iddia ve suçlamalar olduğu tüm çıplaklığı ile ortaya çıkmıştır.

“**27 Mayıs 2000 Belgesi**” nin ayrıntısına girmeden önce, bu belgenin oluşmasına kadar yaşanan gelişmelerin gözden geçirilmesinde yarar vardır. Çünkü, ülkemizde yeterli enerji yatırımının yapılamadığı bir ortamda bu **anahtar belgenin** ortaya çıkması, bir olaylar zinciri sonunda mümkün olmuştur.

1999 yılı sonuna yaklaşılırken, ulusal elektrik sistemimizin emre amade yedek stoku sifıra yaklaşmıştı. Bir takım kesimler ve özellikle meslek örgütleri aksini iddia etseler de, Türkiye, ciddi olarak bir elektrik krizinin eşiğine gelmişti. Çare, enerji üretim yatırımı yapılmasıydı. Ancak, önceki bölümlerde de değindiğimiz gibi, enerji yatırımlarında özel sektöre açılım döneminde, “**plansızlığı**” ıleri sürerek, “**arz fazlası**” olacağını varsayarak **projelerin önünü tıkayan** bir DPT vardı. DPT'nin bu olumsuz tutumu 1999 yılında da sürüyordu.

İstisnasız, ülkemizin bütününü ve her kesimi ilgilendiren enerji yatırımlarının kilitlenmesi sorunu, bir biçimde dönemin Başbakanına iletilmiş olmalı ki, Başbakan'ın talimatıyla DPT, Hazine ve Enerji (Bakanlığı) Müsteşarları, bu soruna acilen çözüm bulunması için Aralık 1999 başında görevlendirildiler. Bu üst düzey görev, aynı zamanda, uzun süredir her defasında medyaya malzeme olan yazışmalar ve beyanlarla DPT ile Enerji Bakanlığı arasında süren “**söz düellosuna**”ya da son verilmesini gerektiriyordu. Çünkü, artık bu üç kuruluş, bürokrasinin en üst düzeyinde, aynı sorunu çözmek üzere bir araya geliyordu.

Üç Müsteşar, ilk toplantıları sonucunda, kuruluşlarındaki uzmanlardan oluşan ve DPT koordinatörlüğünde çalışacak bir “**Alt Komisyon**” oluşturularak, bu alt komisyonun konuyu ayrıntılı olarak irdelemesine karar verdi. Bu alt komisyonda bu kitabın yazarı da görevliydi ve Başbakanlıktaki **27 Mayıs 2000** nihai üst düzey toplantısı dahil, DPT'nin Ankara Necatibey

caddesindeki binasında yapılan toplantıların tamamına katıldı.

Halk arasında *“Bir sorunun çözümünü istemiyorsan, komisyona havale et”* diye bir söylem vardır, bizim komisyon da üç ay boyunca yaptığı yirmiyeye yakın toplantı sonunda bu söylemin hakkını vermekten öteye gidemedi. DPT'nin **Yap-İşlet-Devret** projelerine geleneksel hale gelen **karşı durma** tutumu bu toplantılara da hakimdi. Sonunda **29 projeden** oluşan çoğunluğu yerli kaynaklara (rüzgar ve su) dayalı **Yap-İşlet-Devret** proje paketine DPT vize verdi. Ancak **6 milyar kWh/yıl** dolayındaki bu ilave kapasite, mevcut **elektrik krizi** karşısında yeterli değildi. Alt komisyonda, bu kapasitenin diğer **Yap-İşlet-Devret** projeleriyle tamamlanması önerilerinde ise anlaşma sağlanamadı.

DPT'nin gönlünde, onlar her ne kadar, *“bu projeler de Enerji Bakanlığı'nın projeleridir”* deseler ve 4 yılı aşan bir süredir karşı çıkmış olsalar da, **Yap-İşlet** projeleri yatıyordu. Enerji Bakanlığı temsilcisi olarak, beş projeden oluşan ve tamamı ithal yakıtlara dayalı **Yap-İşlet** proje paketinin gerçekleştirilmesiyle, kısa sürede **43,5 milyar kWh'lik** çok büyük bir kapasitenin ulusal sisteme gireceğinde ve aşırı **“arz fazlası”**nın kaçınılmaz olacağına ısrarlıydık.

Sözünü ettiğimiz, DPT yetkililerinin başkanlık ettiği alt komisyonun her toplantısında ısrarla talep etmemize karşılık **“Resmî Tutanak”** tutulmadı, sadece **“Hazır Bulunanlar Listesi”** tanzim edildi. Bu nedenle, toplantılarda konuşulanları, bir Tanrı, bir de sadece o toplantılarda hazır bulunanlar biliyor. Tıpkı günümüz siyasal erkinin başındaki Başbakan'ın, ülkemizin en yaşamsal sorunlarını görüşmeye gittiğini **“davul zurna”** ile ilan ettiği ABD gibi ülkelerin liderleri ile başbaşa yapmayı yeğlediği **“tutanaksız”** gizli gündemli toplantılar gibi.

Sonunda, dönemin Başbakan yardımcılarında **Hüsamettin Özkan**'ın başkanlığında, Başbakanlık merkez binasında bir Cumartesi günü üç Müsteşarla bazı uzmanların katıldığı nihai toplantı yapıldı. Tam dört saat süren bu toplantıya bir süre Başbakan **Ecevit** de katılarak bilgi aldı, başarı dileğinde bulundu. Toplantı sonuna doğru, toplantıda hazır bulunan iki DPT uzmanı tarafından on maddelik bir tutanak metni hazırlandı. DPT uzmanlarından biri tarafından **“el yazısı”** ile kağıda dökülen bu metin,

toplantıda bulunan üç Müsteşar tarafından paraf edildi. Bu metnin, daha sonra, hiçbir değişikliğe tabi tutulmadan tape edilerek bu kez Başbakan Yardımcısı ve Başbakanlık Müsteşarı'nın da imzalamasıyla beş imzalı bir resmi belge haline geldiğini görüyoruz.

27 Mayıs 2000 Belgesi'nin 3. maddesinde "DPT tarafından uygun görülmüş olan Yap-İşlet-Devret projelerinden 2000-2002 döneminde işletmeye girebilecek olanların , bu hususta gerekli teminatlar ve taahhütler alınmak ve anlaşmalarına dercedilmek suretiyle, garantili sistem içinde yürütülmesi" biçiminde 29 yeni Yap-İşlet-Devret projesi için yer verilen önlemlerle, **6 milyar kWh/yıl** kapasite sunabilen bu proje paketi, projeleri yatırıma dönüştürebilmeleri için tanınan sürenin kısalığı, DPT'den onay alabilenlere ise Hazine'nin "**Hazine Garantisi**" belgesi vermemesi sonucu, biri hariç, kağıt üzerinde kalmaktan kurtulamamıştır.

Yine 27 Mayıs 2000 Belgesi'nin 5. maddesinde, bu kez, "**Hazine Garantisi verilmiş olan Yap-İşlet projelerinden bir kısmının Haziran 2002'den itibaren, kalanının 2002-2004 döneminde işletmeye alınabilecek şekilde gerekli girişimlerde bulunulması**" öngörülmektedir.

Dikkat edilirse, 3. maddede DPT'den "**olumlu görüş**" alınma aşamasında olan **Yap-İşlet-Devret** projelerinden söz edilirken, 5. maddede **Yap-İşlet** projelerinin "**Hazine Garantisi**"lerinin **garanti** olduğu peşinen ilan edilmektedir. Burada, 29 adet, 25'i yerli kaynaklara dayalı **Yap-İşlet-Devret** projesinin sisteme getireceği **6 milyar kWh/yıl** kapasiteye karşılık, tamamı ithal kaynaklara dayalı **5 Yap-İşlet** projesinin **43,5 milyar kWh/yıl** kapasitesi söz konusudur. Yani, birinin kapasitesi öbürünün yedi katından fazladır. **Yap-İşlet-Devret** projeleri için "**Hazine Garantisi**" konusuna hiç değinilmediği gibi, üstüne üstlük sözleşmelerine de dercedilmek üzere bir dolu teminat, taahhüt koşulu getirilmiştir.

Burada, Enerji Bakanlığı inisiyatifi dışında, özellikle DPT Müsteşarlığı'nın "**27 Mayıs 2000 Belgesi**" nin hazırlanması ve yürürlüğe konulmasında ve ilerleyen zamandaki tüm gelişmelerde, projeleri istediği gibi yönlendirdiği dikkatten kaçırılmamalıdır.

Sonunda, “27 Mayıs 2000 Belgesi” nde öngörüldüğü gibi, tamamı ithal yakıtlara dayalı beş **Yap-İşlet** projesi yatırıma dönüştürülerek toplam **40 milyar kWh/yıl**’ın üzerinde dev bir kapasite 2002 ile 2004’ün ilk ayları arasındaki kısa döneminde ulusal işletmeye katılmıştır.

Gerçi, **27 Mayıs 2000 Belgesi**’nin 6. maddesinde, “**2002-2004 yıllarındaki (bu dönemde oluşabilecek) kapasite fazlasını giderecek şekilde işletmeye giriş tarihlerinin ayarlanması için çaba gösterilmesi**” hükmüne yer verilmiştir. Bu hüküm, en açık tanımla “**sorumluluktan sıyrılma**” önlemidir. Bu maddeyi yazanlar, aslında böyle bir önlemin uygulama yeteneğinin olamayacağını biliyorlardı. Buna rağmen, kağıt üzerinde bilerek kalmasını sağlayarak, suç, uygulamayı yapanların üzerine atma taktiğini uygulamış ve başarılı da olmuşlardır. Nereye kadar? Yüksek Yargı işin gerçeğini özümseyip, “**aklama**” kararlarını verinceye kadar.

Sonuçta, iddialara konu olan “**kamu alım garantili**” elektrik enerjisi “**arz fazlası**” kaçınılmaz olmuştur. Bir “**arz fazlası**” varsa, “**kamu elektrik santrallerinin atıl kalması**”, “**onulmaz kamu zararları**”, “**enerjide dışa bağımlılığın tavan yapması**” gibi olumsuz etkiler de gündemi oluşturur. Bu konudaki sorumlulukları iddia konusu yapanlar, bu gündemi tepe tepe kullanırlar ve kullanmışlardır da.

Aynı zamanda, bu konudaki sorumlulukları iddia konusu yapanlar, iddialarını Rapor’lar yayımlayarak ya da Rapor’lara uzman katkısı sağlayarak kamuoyuna ulaştırır, Soruşturma Komisyonları’na “**uzman**” sıfatıyla katılarak iddialarını bu yolla tescil çabasına girişirken, burada olduğu gibi “**gerçek sorumlular**” olarak deşifre olmaları kaçınılmazdır.

El Yazısı ile Düzenlenen Belge

03 Haziran 2004 günü, “**bilgime başvurulmak üzere**” çağrılı bulunduğum Meclis Soruşturma Komisyonu’nda uzman olarak hazır bulunan aynı zamanda DPT uzmanı **Vedat Şahin**; **27 Mayıs 2000** belgesini gündeme getirdi ve “**2000-2002 dönemi elektrik açığının kapatılması için hızlı devreye girebilecek projelerin seçildiğini, bunların yanına da 1400 MW’lık küçük bir**

proje paketi eklendiğini, bu karara Enerji Bakanlığı'nın da imza attığını" söyledi.¹

Bu söyleme yanıt olarak, "**Yap-İşlet** projelerinde DPT'nin ısrarlı olduğunu, bu projeleri bir emrivaki olarak kabul ettirdiğini, oysa bu kapasitenin gereksinimin çok üzerinde olduğunu, bu kapasitenin Türkiye'yi sıçratacağını, enerji fazlası olacağını, nitekim olduğunu, bu projelerin yatırımının zamana yayılması önleminin de gerçekleşmeyeceğinin bilindiğini, nitekim gerçekleşmediğini, bu nedenle, **Yap-İşlet-Devret** projeleri ile daha makul bir kapasitenin taraftarı olduğumuzu" söyledim.

Vedat Şahin, bu sözlerime tepki verdi ve "27 Mayıs Belgesi'nden sonra da Bakanlığın DPT'ye **Yap-İşlet-Devret** projeleri teklifleri gönderdiğinden" yakındı. Bu proje gönderme işinin DPT uzmanını ve ondan sonra bu konulara girenleri neden bu kadar rahatsız ettiğini hâlâ merak ederim. Diyelim ki, bir şekilde projeler için görüş istendi, "**olumsuz görüş**" bildirirsin ya da öteden beri yaptıkları gibi bir kenara koyar, yanıt vermezsin, iş biter.

Vedat Şahin, bu arada, "**Yap-İşlet** projelerinin uygun tarifeli² projeler olduğunu, bu projeleri DPT'nin ya da Hazine'nin ihale etmediğini, ihale eden kuruluşun TEAŞ olduğunu, TEAŞ'ın da Enerji Bakanlığı'na bağlı olduğunu, TEAŞ'a talimat verip bir şeyi bağlamalarının söz konusu olamayacağını, **Yap-İşlet** projelerinin kapasiteleri fazla olduğu için yatırımların zamana yayılması önerisinin DPT'den geldiğini, bu öneriyi el yazısıyla yazanın uzman arkadaşı **Selahattin Çimen**³ olduğunu, **Yap-İşlet** projelerinin sözleşmelerinin Kasım 1998'de yapıldığını ve Enerji Bakanı tarafından onaylandığını, **27 Mayıs 2000** belgesinin ise bundan iki buçuk yıl sonra düzenlendiğini" ileri sürdü.

Ne üzücüdür ki, DPT uzmanı, Enerji Bakanlığı'nın TEAŞ ile yasal ilişkisini bilmediğini gösteriyor. Oysa, TEAŞ, Enerji Bakanlığı'nın benzer çok sayıda kuruluşu gibi bağlı değil, "**ilgili**" kuruluştur. TEAŞ, tüm uygulamalarını Bakanlık'tan bağımsız olarak Yönetim Kurulu kararlarıyla gerçekleştirir, yani,

¹ Buradaki, hızlı devreye girecek projeler Yap-İşlet projeleri, küçük proje paketi de Yap-İşlet-Devret projeleridir. Karara Enerji Bakanlığını temsilen imza atan da Bakanlık Müsteşarı'dır.

² Elektrik satış fiyatları makul demek istiyor

³ Selahattin Çimen, daha sonra Enerji Bakanlığı Enerji İşleri Genel Müdürlüğü ve Müsteşar yardımcılığı görevlerinde bulundu. Kitap yazılırken Enerji Bakanlığında üst düzey görevi sürdürüyordu.

uygulamalarını Bakan Onayı ile yapmaz. Bu prosedür çerçevesinde, **Yap-İşlet** projeleri sözleşmelerinin yasalar çerçevesinde Enerji Bakanı'nın onaylaması söz konusu değildir.

27 Mayıs 2000 toplantısı tutanağının, DPT uzmanı **Selahattin Çimen**'in "el yazısı" ile düzenlendiği ifadesine gelince, doğrudur ve bir bakıma benim Komisyon'da ileri sürdüğüm hususları doğrulayan bir "**doğru**"dur. Çünkü, **27 Mayıs 2000** toplantısının üç ay süren bir alt komisyon dönemi olduğunu söylemişim. Alt komisyonda da sayın **Şahin** ve **Çimen** koordinatör DPT uzmanı olarak bulunmuşlar ve **Yap-İşlet** projelerini öne çıkarmışlardır.

Burada anlatmak istediğim, önceki bölümlerde ayrıntılarıyla verdiğim gibi, bir dönemin Enerji Bakanlığı bürokratları ve Bakanları, ülkemize gereksinimi olmadığı halde, özel sektöre, özellikle doğalgaza dayalı santraller kurdurarak aşırı "**enerji arz fazlası**"na sebebiyet verdikleri için suçlanmışlar ve yargılanmışlardır. Bu yargı süreci yıllar sürmüş, davalar sonuçlanmış, Bakanlar **aklanmıştır**, bürokrat davaları da sonuçlanmış, Bakanlık bürokratları da **aklanmıştır**.

Oysa özel sektöre açılım dönemi yasaları, proje yönetiminde yetkileri tek başına Enerji Bakanlığı'na vermemiş, kurumlar arasında bölüştürmüştür. Bu yetki paylaşımında pay sahibi olan kurumların başında **DPT** gelmektedir. Dolayısıyla **DPT**, gerek kuruluş yasası, gerekse özel sektöre açılım yasası çerçevesinde, Türkiye'nin enerji "**arz-talep dengeleri**", diğer bir anlatımla "**arz güvenliği**"nden birinci derecede sorumlu üst düzey kamu kuruluşudur.

Buna karşılık **DPT, Yap-İşlet-Devret ve Yap-İşlet** modellerine allerjik bir tutum sergilemek suretiyle, yasal yetkilerini kullanarak her iki modelin uygulamasını daha 1998 yılı ortasında bloke etmiştir. Bunun sonucu olarak, Enerji Bakanlığı tarafından iki yıl boyunca ciddi bir şekilde uyarıldığı halde, olumsuz tutumunu değiştirmedikten, enerji sektöründe yatırım yetersizliği nedeniyle 1999 yılı sonunda "**enerji krizi**" yüzünü göstermeye başlamıştır.

DPT, dönemin Başbakanı'nın devreye girdiği Aralık 1999, hatta onu izleyen altı ayda da gerçekleri görememiştir. Sonunda, **27 Mayıs 2000** zirvesinde baş role soyunmuş ve **27 Mayıs 2000** belgesinin düzenleyicisi olmuştur. Bu belgeyi Enerji Bakanı Müsteşarı da imzalamıştır. Durum kritiktir, o aşamada

öngörülen yatırımlara en küçük karşı çıkış, ülke **elektrik arz güvenliğinin** daha kritik hale gelmesinin sorumluluğunu üstlenmek demektir.

Aynı ruh halinin, Müsteşarlar üçlü Kurulu'nun Enerji Bakanlığı Müsteşarı dışındaki diğer iki üyesine da hakim olduğunu söylememiz yanlış olmaz. Üstelik onların ve özellikle DPT Müsteşarı'nın bu zirvedeki dönüşümü çok daha dikkat çekicidir. Enerji Bakanlığı, olayların başından beri, "**enerji arz güvenliği**"ni sağlayacak kapasitede projenin yatırıma dönüştürülmesinin peşindedir. DPT, ise bu yolu iki yıldan uzun bir süredir tıkamıştır. Bakanlık, özellikle DPT tarafından **çaresiz** duruma düşürülmüştür.

Ancak, ülke, **yatırım yetersizliği** sonucu bir **elektrik krizine** sürüklenince, gözler açılmıştır. Bu sonucun DPT Müsteşarı'ndaki yansıması ise sayın Müsteşar'ın görüşlerinin **yüz seksen derece** değişerek dev bir kapasitenin yatırıma dönüştürülmesiyle ilgili projelere yıllardır esirgediği "**imza**"yı, dolayısıyla onayı bu kez itirazsız vermesidir.

DPT, müşterek bir belgeyle de olsa, bu **Onay**'ı vermekle bu kez enerji "**arz fazlası**" oluşmasının sorumluluğuna ortak olmuştur. Ancak, 2000-2002 dönemindeki "**arz açığı**"nın birinci derecedeki sorumluluğunda olduğu gibi, 2002'den sonraki "**arz fazlası**"nın ortak sorumluluğunda, kimse, DPT'nin sorumluluğunu gündeme getirmemiş, aksine DPT, Enerji Bakanlığı'nı - Meclis Soruşturması Komisyonu'nda olduğu gibi- hiç haketmediği "**haklı**" pozisyonda eleştirmeyi, hatta suçlamayı sürdürmüştür.

Burada, Yüce Divan'da tanık dinlenmesi sırasında geçen ilginç bir ifadeden söz ederek bu bölümü de sonlandıracağım. Bir dönemde DPT uzmanı olarak enerji tarihine geçen olaylara imza atan, sonunda Enerji Bakanlığı Müsteşarlığı düzeyinde sorumluluk yüklenen **Selahattin Çimen**, Yüce Divan'a tanık olarak çağrıldığında, kendisine, "**27 Mayıs 2000 günü Başbakanlık'ta yapılan Müsteşarlar toplantısında, daha sonra 27 Mayıs 2000 belgesi olarak anılan resmi belgeyi "el yazısı" ile kendisinin kaleme alıp almadığı**" sorulmuştur. **Çimen**, "**evet**" yanıtı vermekte tereddüt geçirmiş, el yazılı tutanak örneği gösterildiğinde ise, "**o toplantıda hazır bulunan başka bir uzmanın yazısı olabileceğini**" söylemiştir.

Bu olayın anımsanmaması olanaksızdır. Ancak, **27 Mayıs 2000** belgesi ile

öngörülen **Yap-İşlet** projelerinin 2000-2004 döneminde geciktirilmeden gerçekleştirilmesi sonucu, ülkemizde aşırı elektrik "**arz fazlası**"na neden oldukları, o sırada Yüce Divan yargılamalarında da "**suç unsuru**" olarak irdeleniyordu. Yüce Divan'daki tanıklığı sırasında Enerji Bakanlığı Müsteşar yardımcısı, ondan önce de Enerji İşleri Genel Müdürlüğü görevinde bulunan **Çimen'in**, bu konuda sorumluluk üstlenmekten kaçındığı anlaşılıyor. Sonunda, Yüce Divan'dan özellikle elektrik ve doğalgaz "**arz fazlası**" konusunda "**aklama**" kararı çıktı ve ilgili ilgisiz çok kişi rahat bir nefes aldı.

Beklenmeyen ve Beklenen Gelişmeler

27 Mayıs 2000 Belgesi'nden sonra **Yap-İşlet** santralleri yatırımlarına peş peşe başlandı ve öngörülen programdan çok az sapmalarla bu santraller yine peş peşe işletmeye açıldı. Böylece, 2004 yılının ilk aylarında **40 milyar kWh'in** üzerinde bir elektrik üretim kapasitesi Türkiye Ulusal Elektrik Sistemi'ne katılmış oldu.

Eğer, ülkemizde elektrik tüketim artışı 2000 yılındaki gelişimini sürdürebilseydi, bu ilave elektrik üretim kapasitesi, 2004 yılına kadar olan ilave elektrik talebini ancak karşılayacaktı. Ancak, önceden öngörülemeyen bir şekilde, Türkiye, 2000 yılı sonuna doğru ve devamında 2001 yılı Şubat'ında **büyük ekonomik krizlerle** sarsıldı. 1999 yılında da ülkemiz nüfus-sanayi yoğun Marmara-Körfez bölgesinde, Düzce ve Bolu'da büyük depremlere maruz kalmış ve elektrik talebinde belirli bir düşüş yaşanmıştı. Depremlerin etkisiyle oluşan talep azalması, 2000 yılında yaşanan "**elektrik krizi**"nin etkisini bir nebze azaltmıştı. Ancak, asıl elektrik talep düşüşü, özellikle ekonomik krizler sonucu ortaya çıktı ve 2000 yılında % 8,3 olan elektrik talep artışı 2001 yılı sonunda, yaklaşık **10 puan** kaybederek % -1,1'e geriledi.

Böylece, **2000 elektrik krizi**, hiçbir yeni üretim yatırımı gerçekleşmediği halde 2001 yılında etkisini yitirmiş oldu. Ancak elektrik arz-talep dengesi hâlâ sağlanabilmiş değildi. Bu arada, **27 Mayıs 2000**'de Başbakanlık düzeyinde yatırım kararı alınmış olan beş **Yap-İşlet** projesi yatırım faaliyetleri hızla devam ediyordu.

2001 büyük krizinden sonra yavaş yavaş toparlanan ekonomiye koşut olarak elektrik talebi de artışa geçti. Elektrik talebi, 2001'deki % -1,1'den sonra 2002 yılındaki % 4,5'tan ani bir sıçrama ile 2003 yılında % 8,6'ya ulaştı. Talep 2004 yılında % 7,2 ve 2005 yılında % 7,5, 2006 yılında % 8,9 ve 2007 yıllarında 2000 yılındaki gelişim düzeyinde % 8,5 ile artışını sürdürdü. Bu arada **Yap-İşlet** santralleri yatırımları hızla ilerleyerek 2002 yılı sonundan itibaren işletmeye açılmaya başlamıştı. Böylece, Şubat 2004'te son **Yap-İşlet** santrali da işletmeye katıldı ve ulusal elektrik sistemimize **40 milyar kWh'in** üzerinde bir elektrik üretim kapasitesi katılmış oldu.

2000 yılında **128 milyar kWh** dolayında olan Türkiye toplam elektrik üretimi, 2004 yılı sonunda **150 milyar kWh** dolayında gerçekleşti. Bu arada, **Yap-İşlet** santralleri dışında sisteme katılan yeni kapasite, **Yap-İşlet** santrallerinin getirdiği kapasite ile mukayese edilemeyecek kadar azdı. Böylece, 2004 yılında, **150 milyar kWh** elektrik tüketilen ülkemizde, salt **Yap-İşlet** santrallerinde üretilen, toplam tüketimin % 10'u kadar olan **17 milyar kWh** dolayında emre amade yedek oluştu. Ancak bu yedek kapasite, toplam elektrik tüketimi 2005 yılı sonunda **161 milyar kWh**, 2006 sonunda ise **176 milyar kWh** dolayında gerçekleşince, iki yıl içinde eriyip gitti. Bereket, 90'lı yılların sonlarında yatırımına başlanmış iki kamu linyit santrali vardı. Bu iki kamu santrali da işletmeye açılınca, yedeksiz kalınmadı ve 2006 yılı da "**kazasız-belâsız**" atlatıldı.

Ancak, 2007 yılına gelindiğinde işler sarpa sarmaya başlamıştı. Oysa, ülke yönetimindeki siyasal erkin ve onun enerji yönetiminin, yeni elektrik yatırımlarının gerçekleştirilmesi gibi bir sorunu bulunmuyordu. 2001'de geçilen Rekabete Dayalı Enerji Serbest Piyasası'nın düzenleyicisi EPDK ise, bol keseden lisans dağıtıyor, ondan sonra ne olup bittiğine "**benim görevim değil**" mantalitesiyle aldırıyordu. Oysa, aradan geçen neredeyse yedi yılda Rekabet esaslı bir Enerji Serbest Piyasası oluşumu tamamlanamamıştı.

Ortada üç bacaklı bir yetki "**bölüşmesi**" dersek yanlış olur, "**kargaşası**" vardı. Yetki, sacayağının bir bacağı Enerji Bakanlığı, bir bacağı EPDK, üçüncü bacağı ise Özelleştirme İdaresi arasında bölüşülmüş gibi gözüküyorsa da, hizmette koordinasyon sıfırı gösterdiğinden, Enerji sektörü'nde yaşam durmuştu. Bir aralık "**Strateji belgesi**" adı konulan bir

belge ile durum kurtarılmak istendiyse de, yapılan yegane göze görünen iş olarak TEDAŞ'ın Özelleştirme İdaresi'ne devredilmesi ile işlerin iyice arapsaçı haline getirilmesinden öteye bir sonuç elde edilemedi. Beş uzun yıl boyunca, “**Özelleştirme Şampiyonluğu**”nu kimselere bırakmayan, Özelleştirme İdaresi'ni kontrol eden Maliye Bakanı'nın ağzıyla “**kamu varlığı olan her şeyi, ama her şeyi babalar gibi satacağını**” her fırsatta yineleyen siyasal erk, 2009 yılına gelinceye kadar hemen hiçbir elektrik enerjisi varlığını özelleştirmeyi beceremedi.

Uzun sözün kısası, günümüz siyasal erki ve onun enerji yönetimi, özellikle elektrik enerjisi üretiminde “**yatırımsız**” bir dönem geçirirken, geçmiş dönemlerin **yatırım mirasını** tüketerek, 2007 yılından itibaren yeni bir “**enerji krizi**” ne bilerek isteyerek davetiye çıkarmakta gecikmedi.

Çünkü, önceki dönemden devreden kamu-özel elektrik üretim yatırımlarının hepsi tamamlanmış ve bu santrallerin ulusal elektrik sistemine getirdiği ilave üretim kapasitesi de daha 2006 yılı sonunda, 2001 ekonomik krizi öncesi tüketim artış değerine ulaşılması sonucu kullanılmıştı.

2008 yılından sonra ülkemizin **emre amade yedeksiz** olarak yola devam etmesi gerektiğini bu işin uzmanları yineleyip durdu. Bunun anlamı ise, 2009 yılında, bilemediniz 2010'da, yetersiz yatırım sonucu artık “**elektrik arz**”ının talebi karşılayamaması, yani ülkemizde yeni bir “**enerji krizi**”nin tüm ağırlığı ile yaşanması demektir.

Türkiye Enerji Sektörü'nde 2000'li yılların başlarında yaşanan “**beklenmeyen gelişmeler**”le enerji tüketiminde önemli gerilemeler olmasına rağmen, 2000-2002 dönemi “**enerji krizi**” için 2000 yılında⁴ Başbakanlık düzeyinde alınan yatırım önlemleri, ülkemiz için “**kurtarıcı**” olmuştur. Buna karşılık, ülke enerji **arz-talep** dengesinin korunmasıyla görevli, dönemin Enerji Bakanlığı ve Enerji Bakanı, bu yatırım önemiyle “**enerji arz fazlası**”na, dolayısıyla onulmaz “**kamu zararları**”na yol açtıkları için suçlanmış ve yargı önüne çıkarılmıştır. Bakan, Yüce Divan'da bu suçlamalardan **aklanmış**tır. Dolayısıyla, bu suçlamaların en azından hukuksal bir değeri olmadığı ortaya çıkmıştır.

⁴ 27 Mayıs 2000 belgesi

2008 yılında, bu kez Enerji Sektöründe “**Beklenen Gelişmeler**”e tanık oluyoruz. Bu defa sorununuz, “**enerji arz fazlası**” değil, hazırı tüketmek ve **yatırımsızlık** olarak tanımlanabilecek bir politikanın ya da politikasızlığın sonucu olan “**enerji arz açığı**”dır. Bu yeni “**enerji krizi**”nin göğüslenebilmesi için önceki dönemlerden miras, devam etmekte olan yeterli enerji yatırımları yoktur. Enerji Serbest Piyasası'nda bol lisans vardır, yeterli yatırım yoktur. Elektrik ithal olanakları sınırlıdır.

Bu aykırı enerji politikası ya da politikasızlığı, medya karşısında “**show**” yapılarak ısrarla sürdürüldüğü sürece, sorunun çözümü, yani, önümüzdeki yıllar enerjisiz kalmamız ya da kısıtlı enerji ile yaşamamız “**mucizelere**” kalmış gözüküyor derken, 2008 yılının ikinci yarısında yeni bir büyük ekonomik kriz (bu kez dünya boyutunda) dışlerini gösterip tüm ekonomik faaliyetlerde gerileme başlayınca **mucize** gerçekleşmiş oldu.

Kuşkusuz, “**kimsenin iyi ki geldi!**” demeye dilinin varamayacağı ekonomik kriz, en çok Türkiye Ulusal Elektrik Sistemi (Enterkonnekte Sistem) yönetenlere “**rahat bir nefes aldırdı**”. 2008 yılının en az **yüzde 8** düzeyinde elektrik tüketim artışı ile kapanabileceği varsayılırken, yılın ilk yarısındaki rekor tüketim artışlarının ikinci yarıda hızla gerilemesiyle bu artış oranı **yüzde 4**'lerde kaldı. Başka bir anlatımla, 2008 yılı sonunda toplam elektrik tüketimimizin **204 milyar kWh** olacağı tahmin edilmişken, **198 milyar kWh**'te kaldık. Alın size, yenisini kurmadan yılda **6 milyar kWh** üreten bir santral.

Ulusal elektrik sistemimizi işletenler, yetersiz yatırım ortamında “**oh!**” çekmeyip de ne yapacaktı?

Bölüm X

Yüce Divan'da İki Enerji Bakanı

Televizyon ve radyoların, **02 Kasım 2004** Salı günü haber bültenlerinde, bir gün sonra gazetelerin manşetlerinde, Anayasa Mahkemesi'nde on bir yıl aradan sonra yeniden Yüce Divan kurulduğu ve Enerji eski Bakanları **Mustafa Cumhuri Ersümer** ile **Zeki Çakan**'ın ortak yargı sürecinin başladığı duyuruluyordu.

Yüce Divan'da bu süreci, eski Başbakanlardan **Mesut Yılmaz** ile eski Bakan **Güneş Taner**'in ortak, yine eski Bakanlar **Hüsamettin Özkan** ile **Recep Önal**'ın ortak, ayrıca **Yaşar Topçu** ve **Koray Aydın** davaları izleyecekti.

Anayasa Mahkemesi'nin o tarihte¹ Ankara Çankaya'da Atakule yakınında Simon Bolivar bulvarı (Yıldız-Oran yolu) üzerindeki pencereleri effatun çerçevesi binasının giriş katındaki amfi şeklinde düzenlenmiş orta boy salonunda Anayasa Mahkemesi üyesi 11 yüksek yargıç yay şeklinde uzun ve yüksek bir kürsüde, aynı zamanda Yüce Divan Başkanı olan Anayasa Mahkemesi Başkanı'nı ortalarına alacak şekilde otururken, İddia Makamı'nı oluşturan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve yardımcıları

¹ 2009 yılının başlarında Anayasa Mahkemesi İncek yolundaki yeni binasına taşındı. Çankaya'daki boşaltılan binaya geçici bir süre PTT'nin bir birimi yerleşti.

dinleyicilere göre kürsünün solunda yer alıyordu. Uzun ve yüksek kürsünün tam arkasındaki lambri kaplama duvarda Atatürk rölyefinin hemen altında iri altın harflerle **"Haklar ve Özgürlükler İnsanlığın Onuru ve Erdemidir"** yazıyordu.

Yüksek ve uzun kürsünün tam karşısında, dinleyicilerle mahkeme bölümünü ayıran setin önündeki masalar ise önlerinde **"Sanık"** ve **"Sanık avukatları"** plaketeri bulunan Bakanlara ve avukatlarına ayrılmıştı.

Yüce Divan duruşma salonu küçüklüğüne rağmen görkemliydi.

İlerleyen duruşmalarda bu görüntüye, İddia Makamı'nın bulunduğu kürsünün hemen dibine yerleştirilen masalarda Enerji Bakanlığı,-Hazine, BOTAŞ, DSİ ve EÜAŞ müdahil avukatları da katılacaktı.

03 Kasım 2004 günü Sabah'taki **"Vitrin"** köşesinde Yavuz Donat, **"Yüce Divan"** başlıklı yazısına; *"Salı, saat 10:00.. İki Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cumhuriyet Ersümer ile Zeki Çakan 'Yüce Divan'da yargılanmaya başlandı.*

Bugüne kadar 'herkes' konuştu. 'Çok şey' söylendi. Artık 'susmak ve Yüce Divan'ın kararını beklemek zamanı'.

'Adaletin terazisine' herkes güvenmeli." satırlarıyla başlamıştı.

Yazarın sözünü ettiği **"beklemek zamanı"** şöyle gerçekleşti. İki Enerji eski Bakanı'nın yargılama süreci, TBMM Araştırma ve Soruşturma Komisyonları ve Meclis Genel Kurul faslı hariç, Yüce Divan'da tam tamına 2 yıl, 9 ay sürdü. Yüce Divan'da 28 duruşma yapıldı, 100'den fazla tanık dinlendi. Bu süreçte Anayasa Mahkemesi, dolayısıyla Yüce Divan, görev süreleri sona eren, emeklilik yaşamına geçen iki başkan değiştirdi,² bir Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı görev süresi dolup emekli oldu³ Yüce Divan'da Enerji Bakanları'yla ilgili karar oturumuna ise Bakanların yargılama süreci boyunca Başkan vekili olan, yargılamalar sona erdikten sonra Başkanlık koltuğuna oturan Başkan vekili üye başkanlık etti.⁴

² Mustafa Bumin, Tülay Tuğcu

³ Nuri Ok

⁴ Haşim Kılıç

Yine, **03 Kasım 2004** günü **Emin Çölaşan**, Hürriyet'teki köşesinde, "**Adamına göre Yüce Divan**" başlığıyla, Yüce Divan'da başlayan iki Enerji eski Bakanı'nın yargılanma konuları arasında bulunan "**İran Doğalgazı**"na ilişkin iddialara dikkat çekiyor ve şunları yazıyordu.

"Recep Tayyip Erdoğan, geçtiğimiz Temmuz ayında İran'a tantanalı bir gezi yaptı. İki ülke arasında yapılan görüşmelerin en önemli maddesini İran'dan alınan doğalgazın fiyatında indirim yapılması oluştuyordu. Çünkü, zamanında bu doğalgaz anlaşmasını imzalarken, Türkiye olarak büyük bir kazık yemiştik. Fiyat çok pahalı, koşulların tümü aleyhimize idi. Necmettin Erbakan'ın başında olduğu Refahyol isimli hilkat garibesi hükümet, İranlı din kardeşlerimize inanılmaz bir kıyak çekmişti.

Aynı kazığın faturasını, bugün de ödemeye devam ediyoruz. Öyle ya, anlaşmanın altına imzayı basmışsınız, elin oğlu, sizin gözünüzün yaşına bakıp fiyatı indirir mi?

Süreç, her açıdan aleyhimize çalışıyor. Her yıl **yüz milyonlarca dolar parayı fazladan** İran'a ödüyoruz. İran doğalgazına, dünya fiyatlarına göre, bin metreküp için **2-16 dolar fazladan** ödüyoruz... Ve ithal ettiğimiz doğalgazın yaklaşık **yüzde 20'sini** İran'dan alıyoruz.

Bizim Başbakan, bu konuyu çözmek için İran gezisinde çok diller döktü. Sırf bu konu için Tahran'da fazladan **7 saat kaldı**. Sonuç, sıfıra sıfır, elde var sıfır.

Peki, bu **rezalet** doğalgaz anlaşmasının altında kimin imzası var? Başbakan **Necmettin Erbakan** hocaefendinin emriyle, **Refahyol'un** Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Recai Kutan**. Benim çok sevdiğim tonton **Recai beyamca!**

Peki, kim bunlar? Geçmişte **Recep Tayyip Erdoğan**'ın hocaları, üstatları, onu eğitip yolunu açanlar.

Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanları **Zeki Çakan** ve **Cumhur Ersümer**'in yargılanmasına dün Yüce Divan'da başlandı. AKP tarafından hazırlanıp kabul edilen Meclis Soruşturma Komisyonu Raporu'nda bakınız-özetle- ne deniliyor:

'Bugün ihtiyacın çok üzerinde gaz arzı ortaya çıkmıştır. Doğalgaza aşırı yüklenme olmuş, arz sistemi riske sokulmuştur.

Cumhur Ersümer ve Zeki Çakan zamanında takip edilen, bilime, tekniğe ve kalkınma planlarına aykırı, plansız ve hesapsız uygulamalar, ülkeyi atıl santral ve doğalgaz anlaşmalarıyla, milyarlarca dolar mertebesinde büyük kamu zararına uğratmıştır.

Ülke pahalı Rus gazına bağımlı ve mahkûm kılınırken, ulusal çıkarlar gözardı edilmiştir

Durumlarının, Yüce Divan sıfatıyla Anayasa Mahkemesi'nce değerlendirilmesi uygun olacaktır.'

Türkiye'de kim hırsızlık, yolsuzluk yaptıysa, kim ülkemizi zarara soktuysa, yargılanıp hesap vermesinden yanayım. Zeki Çakan ve Cumhur Ersümer de yargılansın, hesap versin.

Peki ama, bu işler olurken, 'adamına göre muamele yapılır mı?'

Sen benden değilsin, yallah Yüce Divan'a!

Recai Kutan, benim hocam, üstadım, geçmişteki patronum ona dokunamam!

Dokunmak bir yana, korurum.

Olur mu böyle şey devlet yönetiminde? Bunlarda olur.

Şimdi bir kez daha vurguluyorum. İran doğalgazından yediğimiz kazığı en iyi bilen, daha geçen Temmuz'da İran'da 'Aman lütfen, şu bize attığınız doğalgaz kazığını azaltın, fiyatı indirin' diye diller döken Recep Tayyip Erdoğan. Gezi, öncesinde fiyat indirimi isteyeceğini açıklayan, İran'dan eli boş dönen kendisi.

O rezalet anlaşmanın altında, geçmişin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Recai Kutan'ın imzası var.

Kutan, Erbakan'ın sağ kolu. Erbakan'la birlikte Erdoğan'ı yetiştirip yıldızını parlataların önde geleni.

Şimdi, kim kime kıyak yapıyor, kim kimi nasıl ve hangi hakla koruyup kolluyor?

Başbakan, bunları kabul etmiyorsa, çıksın ve desin ki, 'İran doğalgazında her şey normaldir, yediğimiz kazık yoktur'. Diyemez.

Şu Türkiye'nin ne durumlara düşürüldüğüne bakın. Adamına göre muameleyi bırakın bir yana, artık 'Adamına göre Yüce Divan' anlayışı uygulanıyor.

Adalet, Yargı ve Yüce Divan bile, siyasal ve kişisel hesaplar doğrultusunda kullanılıyor. Ayıp be!"

Emin Çölaşan, yukarıdaki satırları kitabımıza aktarılırken artık Hürriyet'te çalışmıyordu. Hürriyet gazetesinden ayrılışından çok kısa bir süre sonra piyasaya çıkan kitabında,⁵ 22 yıl emek verdiği, adeta bir parçası olduğu gazetesinden, sanırım sadece okurlarına değil, bu ülkede yaşayan yurttaşların çok büyük bir çoğunluğuna **"Ayıp be!"** dedirten ayrılış öyküsünü anlatacağı.

Çölaşan'ın 2004 yılının Kasım başında, Enerji Bakanları'nın Yüce Divan'da yargılanmaya başlanmasının ertesi günü yayımlanan köşe yazısı üzerinden beş uzun yıl geçti. AKP, **22 Temmuz 2007**'de daha büyük oranda bir oy desteği ile ülke siyasal yönetiminde bir dönem daha kalmaya hak kazandı. Kısa sürede, ülkemizde, **Çölaşan'ın** köşe yazısındaki hepimize **"Ayıp be!"** dedirten örneğine rahmet okutan öylesine olaylara tanık oluyor, öylesine kanunların çıkarıldığını görüyor, hatta öylesine Kanun ve Anayasa tasarımları ve gerçekleştirmeleriyle karşılaşılıyor ki, burada **"Ayıp be!"** tepkisi yetersiz kalıyor.

AKP'nin ikinci seçim zaferinden⁶ bir hafta sonra, **Çölaşan'ın** yukarıdaki yazısına konu olan Enerji eski Bakanlarından özellikle **Ersümer**, yine

⁵ Kitap: "Kovulduk Ey Halkım, Unutma Bizi" Emin Çölaşan, Bilgi Yayınevi, 1. Bas. Ekim 2007

⁶ 22 Temmuz 2007

Çölaşan'ın yazısında vurguladığı ve üzerine atılı tüm suçlamaların dayanağı olan;

“Cumhur Ersümer ve Zeki Çakan döneminde takip edilen, bilime, tekniğe ve kalkınma planlarına aykırı, plansız ve hesapsız uygulamalar sonucu, ihtiyacın çok üzerinde doğalgaz arzı ortaya çıkmış, ülke atıl santral ve doğalgaz anlaşmalarıyla milyarlarca dolar mertebesinde büyük kamu zararına uğratılmış, ülke, pahalı Rus gazına bağımlı ve mahkûm kılınmış, ulusal çıkarlar göz ardı edilmiştir”

blok suçlamalarına, aynen yukarıdaki (siyah harflerle dizili) ifadeyi kullanmak suretiyle, Yüce Divan bu kez oybirliği ile beraat kararı vermiştir.

Çölaşan, köşe yazısının devamında ayrıca, “Türkiye’de kim hırsızlık, yolsuzluk yaptıysa, kim ülkemizi zarara soktuysa, yargılanıp hesap versin” diyor.

Yüce Divan'ın, **adaleti** bir kez daha kamuoyu önüne çıkaran, **suçlu yaratma** kompleksine kapılanlara ders, **siyaseti bu yolda kullanmayı** iş edinenlere şamar olan **oybirliği ile beraat** kararları, suçlananların, Çölaşan'ın da açıkça ifade ettiği “**yolsuzluk, hırsızlık**” gibi bir suçun sahibi olmadıklarını, ülkemizi hiçbir biçimde zarara sokmadıklarını, sonuçta boş yere yargılandıklarını ortaya çıkarıyor.

İyi de, haydi Çölaşan, gazetesindeki 22 yıllık köşe yazarlığı sona erdiği için çok satan gazetesinde yazamadı, transfer olduğu gazetede de yazma fırsatını bulamaması olanaklı mı? 22 yıl yazdığı gazeteden ayrılmış olmasaydı orada da bu gelişmeyi olumlu bulup yazar mıydı bilinmez? İyi de onun dışında bu ülkenin bunca gazetecisi, köşe yazarı ne güne duruyor?

Haklarını yemeyelim. Arada tek tük de olsa vicdan ve izan sahibi gazeteciler çıkıyor. Bunlardan biri Akşam gazetesinde yazan **Şakir Süter**. Yüce Divan'ın **27 Temmuz 2007**'de kamuoyuna duyurduğu karardan hemen sonra⁷ duyularını okurlarına aktarmaktan kendini alamıyor.

⁷ 29 Temmuz 2007

"Öncelikle Yüce Divan'daki iki karara satırbaşı açalım.

Aklanan Enerji eski Bakanlarından **Zeki Çakan** ve ailesine büyük geçmiş olsun. **Çakan** hakkında beraat kararı çıktı, manevi işkence bitti.

Cumhur Ersümer de, hakkındaki 27 suçlamanın 26'sından beraat etti; sadece birinden 20 ay hapis cezası aldı ama o cezası da ertendi.

Ersümer ve birlikte işkence çektiği ailesine de geçmiş olsun derken, kendi kendime soruyorum:

- **Pekiyi, bu Cumhur Ersümer'i ben bir vatandaş olarak niçin kişisel vicdanımda 'suçlu' bulmuyorum?!**"

Gazeteci **Şakir Süter**, ne yargılama öncesi, ne de yargı sürecinde Enerji Bakanlarının suçlandığı konularla ilgili olarak hiçbir yorumda bulunmadı. Yargı önüne bir şekilde çıkarılan, ülkelerine siyasal yaşamlarında Milletvekili ve Bakan düzeyinde hizmet etmiş olan bu insanlara da, yargıya da saygıdan ayrılmadı.

Buna karşılık yedi yıldır suçlanan, bugün aklanmış olan bu insanlara karşı yedi yıl boyunca suçlama misyonunu üstlenenler bugün neredeler? Yedi yıl boyunca sahip çıkıp yazıp çizdikleri, ancak bugün gerçek olmadığı "**yeterli ve geçerli**" kanıt belgelerle ortaya çıkan suçlara, suçlamalara neden bu aşamada da sahip çıkma erdemini göstermekten, adaletin her zaman bu düzeyde şaşmaz olmayan terazisinin saptadığı gerçeklerle ilgili olarak kamuoyu önünde birkaç cümle etmekten kaçınırlar?

İnsanların, suç işlemediklerini kanıtlamak için, yine **Çölaşan**'ın ifadesindeki gibi, üstelik ülkenin en yüksek mahkemelerinde yargılanmanın ve aklanmanın ötesinde ne yapması gerekiyor?

Duruşmalar Başlıyor

Yüce Divan'ın ilk duruşma gününde, dikkat çeken gelişme, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın,⁸ savunma avukatlarının, "**Soruşturma Önergisi'nde yer almadığı**" gerekçesiyle, Bakanlara yönelik tam 22 suç konusunun "**yargılama dışı**" tutulması talebini, aynı sayıda olmasa da yerinde görmesiydi.

Yargılama kapsamı dışında bırakılması istenen 22 suçlama arasında "*Yap-İşlet-Devret modeli kapsamındaki bazı ihalelerde firmalara haksız çıkar sağlanması, Çayırhan Termik Santrali'nin İşletme Hakkı Devri, TEDAŞ Elektrik Dağıtım ihaleleri, Nükleer Santral ihalesi, Iğın Termik Santral ihalesi, Yamula hidroelektrik santrali ve bazı küçük hidroelektrik ve rüzgar enerjisi santralleri ihalelerinde usulsüzlük yapılması, ÇEAS, KEPEZ, AKTAŞ ve Kayseri Elektrik şirketlerinin denetimlerini ihmal, Kırklareli doğalgaz santralının yapımında ısrar edilmesi, Yap-İşlet-Devret projeleri anlaşmalarında eskalasyon (fiyat farkı) formülünde kamu aleyhine değişiklik yapılması, Turusgaz'dan 8 milyar metreküp ilave gaz alımı, Mavi Akım projesinin Türkiye ayağı Samsun-Ankara boru hattının ihalesiz verilmesi, AKSU Elektrik hisse senetlerinin halka arzında usulsüzlük yapılması...*" gibi iddialar yer alıyordu.

Savunma avukatları, "*Meclis Soruşturması Komisyonu' nun Yüce Divan'a sevk öngören raporunda, önergede yer almayan 22 iddia nedeniyle TBMM Genel Kurulu'nun Yüce Divan'a sevk kararının "yok hükmünde" olduğu, Meclis Soruşturma Komisyonu'nun öngörülen çalışma süresini aştığı ve özellikle Ersümer için daha önce Meclis'te soruşturma açılmaması yönünde karar varken, Meclis'te ikinci kez aynı konunun görüşülerek usulsüzlük yapıldığı, dolayısıyla, aynı iddialarla yargılama yapılamayacağı, suçlamaların soyut olduğu*" konularında itirazlarını bildirdiler.

25 Kasım 2004 Perşembe günü yapılan ikinci duruşmada, 22 iddianın yargılama kapsamından çıkarılması dışındaki itirazlar, Yüce Divan tarafından reddediliyordu. Yüce Divan, yargılama dışı bırakılması istenen suç konularından sadece 9'unun yargılama kapsamından çıkarılmasını, 13'ünün ise yargılama kapsamında bırakılmasını uygun görüyordu.

⁸ Nuri Ok

Ertesi gün bir gazete, Yüce Divan'ın bu tasarrufunu “Yüce Divan Suç ayıkladı” ilginç manşeti ile okurlarına duyuruyordu.⁹

Yüce Divan'daki ikinci duruşmanın en dikkat çekici olayı, iki APK Milletvekilinin, birinci duruşmanın hemen akabinde, medyada “**Yargıya Nüfuz Tartışması**” manşetleri atılmasına neden olan Yüce Divan Başkanlığı'na gönderdikleri dilekçeydi. “*Yüce Divan Sıfatıyla Yargılama Yapan Anayasa Mahkemesi Başkanlığı*”na gönderilen sekiz sayfayı kapsayan bu uzun mu uzun dilekçenin altında Meclis Soruşturma Komisyonu üyeleri sıfatıyla AKP Sivas Milletvekili **Selami Uzun** ve **Kütahya (!)** Milletvekili **Mehmet Güner**'in imzaları vardı. Meclis Albümü'nde ise, bu ekipten **Mehmet Güner**'in Kütahya Milletvekili değil **Bolu** Milletvekili olduğu belirtiliyordu. Bu durumda, ya Meclis albümü hatalıydı, ya da Kütahya Milletvekili sıfatının altına imzayı basan **Mehmet Güner**. Meclis'ten, Komisyon'dan ve Milletvekillerinden hiçbir düzeltme gelmediği için işin sırrı çözülemedi.

Ciddi bir gazete,¹⁰ bu olayı “**Yüce Divan'a İktidardan Destek mi?**” başlığıyla vermekte gecikmedi. Yazının içeriği şöyleydi. “*Bir zamanlar güvenlik güçlerine yardım edilirdi! Şimdilerde 'yargıya yardım' ediliyor. Hem de yargıya güven konusunu kamuoyunda tartışma konusu yapan AKP iktidarında...*”

Avukat **Turgut Kazan**, Enerji eski Bakanları **Cumhur Ersümer** ve **Zeki Çakan**'ın Yüce Divan'a sevkine karar veren Meclis Soruşturma Komisyonu'nun görevi bittikten sonra Komisyon'un AKP'li üyeleri **Mehmet Güner** ve **Selami Uzun**'un Yüce Divan'a, yani Anayasa Mahkemesi'ne hangi sıfatla ve hangi yetkiyle **'bilgi notu'** gönderdiklerini soruyor. **Çakan**'ın avukatı **Kazan**'ın bu sorusu üzerine, basına yansıyan haberlere göre, **AKP Milletvekili Uzun**, Anayasa Mahkemesi'nden bir üst düzey yetkilinin isteği üzerine **'bilgi notu'**nu gönderdiklerini söylüyor.

Bu açıklama ile 'yargıya yardım' değil, 'yargının iktidardaki siyasilerden yardım istemesi' gibi ilginç bir durum ortaya çıkıyor...

⁹ Tercüman, 26 Kasım 2004

¹⁰ Cumhuriyet gazetesi, Deniz Som'un Vaziyet köşesi, 1 Aralık 2004

'Yüce Divan Sıfatıyla Yargılama Yapan Anayasa Mahkemesi Başkanlığına' sunulan sekiz sayfalık 'bilgi notu'nun altında AKP Kütahya Milletvekili **Mehmet Güner** ve AKP Sivas Milletvekili **Selami Uzun'un** imzaları bulunuyor. Fakat, şu işe bakın ki, **Mehmet Güner** Kütahya Milletvekili değil, **Bolu** Milletvekili...

Turgut Kazan, 'Muhtemel ki, iktidar yazmış, bu vekile de imza ettirmiş' diyor...AKP'li Uzun'un, 'Benden bilgi notu istediler' açıklaması üzerine Yüce Divan'ın yapacağı bir açıklama olmalı.'

Yüce Divan'ın bu konuya açıklama getirip getirmediğini o zaman öğrenemedik. Ancak, ortada **"bilgi notu"**nu talep eden üyenin, hatta başkanın¹¹ isimleri dolaşmaya başlamış ve basında da yer almıştı bile. **"Dedikodu"** denilerek geçiştirilemeyecek duruma gelen bu söylentilere karşı tekzip müessesesini çalıştıran olmayınca, kuşkların kafalarda iyice yer edinmesinin önüne geçilemedi.

Buna karşılık aynı duruşmada, Hukuk Fakültelerinde verilen derslerde olumsuz örnek olarak gösterilebilecek bu aykırı dilekçenin Yüce Divan tarafından **dosyadan çıkarılmasına** karar verilmesiyle yetinildi. Oysa, Anayasa'mızın bu konudaki tartışılmaz hükümlerinin açıkça çiğnenmesi işlevini yerine getiren, bu nedenle dosyalara falan girmeden kağıt kıyım makinesinden geçirilip çöp kutusuna atılması gereken bu belgeyi hazırlayıp pervasızca Anayasa Mahkemesi'ne gönderme cesaretini bulan bu kişilere sıfatları ne olursa olsun, özellikle Anayasa Mahkemesi tarafından yaptırım uygulanmak üzere bir şeyler yapılması gerekmiyor muydu?

Burada ilginç olan diğer konu, adı geçen Milletvekilleri Anayasa Mahkemesi'ne Yüce Divan'ın daha ilk duruşması akabinde malûm dilekçeyi gönderdiklerinde, Meclis Soruşturması Komisyonu'ndaki görevlerinin sona ermesinin üzerinden aylar geçmişti, Demek ki, bu komisyon üyeliği denilen şey, Milletvekilliği ve Bakanlık gibi, insanın üzerine yapıştı mı, Japon yapıştırıcısıyla yapıştırılmış gibi bir daha çıkmayan bir unvandı.

Peki, bu **"unvanları kalıcı"** iki milletvekili, suçlanan Bakanlar açısından son derece kritik bir aşamada broşürü andıran bir dilekçeyi Yüce Divan'a apar

¹¹ Mustafa Burnin

topar gönderme zahmetine neden girişmişlerdi? Söylesek inanmazsınız. Bu Millet'in vekilleri, Yüce Divan'ın Enerji eski Bakanları hakkında *"hangi konuların yargılama konusu yapılacağı, hangi konuların yapılamayacağı"* kararının alınmasının arifesinde, *"tüm konuların yargılama konusu yapılması"* hakkındaki *"kıymetli"* görüşlerini Yüksek Yargıçların görüşüne sunuyorlardı. Bir hukuk devletinde yaşanacak en akıl almaz olaylardan biri olan bu olaya tanık olduğumda, ister istemez aklımdan, *"Acaba, bir vatandaş olarak ben de Yüce Divan'a buna benzer bir dilekçe versem, 'yargıya müdahale' den ne ceza alırım?"* sorusu geçmişti.

Çünkü, o zaman da bugün de yürürlükte olan Anayasa'mızda aynen şu hüküm yer alıyor.¹²

"Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hakimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz."

Ve devam ediyor:

"Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisi'nde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz; görüşme yapılamaz ve herhangi bir beyanda bulunulamaz."

Yüce Divan böylece, iki AKP milletvekilinin, ülke hukuk ve siyasal tarihine partilerinin, Başbakanlarından ilçe teşkilatındaki sıradan üyelerine kadar Anayasa başta olmak üzere, **"hukuku çiğneme"** alışkanlıklarının görünür bir örneği olarak geçeceğinden kuşku duymadığımız dilekçesindeki görüşleri dikkate almadı. Tanık olduğumuz dilekçe, **'yürütmenin yargıya en açık müdahale'** örneğini oluşturuyor. Yerleşik hukuk (Anayasal ve Yasal) kurallarının ötesinde her şeyden önce etik değerlere ve ülke insanına saygıya aykırı böyle bir belgeyi görülmekte olan davanın kapsamının belirleneceği en kritik aşamasında yüksek mahkemeye sunma kurnazlığı ile böylesine bir Anayasa'ya aykırı davranışı göze alan seçilmişlerin, bu kabul edilemez eylemlerinin maddi ve manevi cezasını bu dünyada olmazsa öbür dünyada mutlaka çekeceklerini düşünüyorum.

¹² Anayasa, madde 138

Öte yandan, malûm dilekçenin, iki milletvekilinin kişisel eyleminden ibaret olduğuna inanmamız mümkün olmadığına göre, milletvekilleri ve onların arkasında duran siyasal erk açısından bir yarar sağlayıp sağlamadığı konusunda da bir fikre sahip değiliz. Hukuku, Anayasa'yı ayaklar altına almayı göze alarak büyük olasılıkla hazırlayanı da olmadıkları kuvvetle olası bir dilekçeye imzacı iki milletvekiline, milletvekili iken ya da değilken hiçbir idari, yasal, etik işlem ya da yaptırım uygulanmadı, ilerleyen zamanda da uygulanacağını hayal etmeyelim. Bütün bu tür olaylarda olduğu gibi, onların da, yasa, kural, etik tanımazlıkları yanlarına kâr kaldı.

Kitabının hazırlanması aşamasında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın,¹³ **“Laikliğe aykırı fiillerin odağı olduğu”** gerekçesiyle iktidar partisi AKP'nin kapatılmasıyla ilgili İddianamesini Anayasa Mahkemesi'ne sunduğu haberi Türkiye gündemine oturdu.¹⁴

Bu noktadan itibaren Türkiye'de yaşananları tarih kaydedecektir. Burada sadece şu söylenebilir. 2004 yılı sonlarında Anayasa Mahkemesi'ne, **“Ne yapması gerektiğini söyleyen”** çok sayfalı aykırı dilekçeyi gönderen AKP'li iki milletvekiline Anayasa'yı açıkça ihlal ederek suç işleyen eylem, 2008 yılının Mart'ında peş peşe yaşanan Anayasa ve Yasa tanımazlık, hukuku yerle bir etme, maç devam ederken oyun kurallarını kendi lehine değiştirme niyet, teşebbüs, ısrar ve eylemleri yanında, tüm ağırlığına karşın basit bir sokak olayı düzeyinde kalmıştır.

Yüce Divan'ın 21 Aralık 2004 Salı gününe isabet eden üçüncü duruşmasına, Enerji eski Bakanları'nın savunmaları damgasını vurdu. **Ersümer'in**, savunmasını yaparken, **“Nihayet, tarafsız ve hukuki bir zemine geldik”** sözleri, tarih yazacak kadar dikkat çekiciydi.

Ertesi gün (22 aralık 2004 Çarşamba) yapılan duruşmanın devamında, Yüce Divan'da dinlenmesi öngörülen tanık listeleri okundu.

2005 yılının ilk Yüce Divan duruşması (5. duruşma) 03 Şubat 2005 Perşembe günü yapıldı. Ertesi gün gazeteler **“Ersümer'e Rahşan Affı”** başlıkları ile çıktılar. Yüce Divan, 23 Nisan 1999'dan önce işlenen suçlara ceza ertelemesi

¹³ Abdurrahman Yalçınkaya

¹⁴ 14 Mart 2008 Cuma

öngören, kamuoyunda “**Rahşan Affi**” olarak bilinen “**Şartlı Salıverme Yasası**” kapsamına giren bazı projelerle¹⁵ ilgili suçlamalara dayalı davaların, dava dosyasından ayrılmasına karar vermişti.

Yüce Divan Tanıkları

Yüce Divan'ın adaletin tecellisi için özenle yaptığına inandığımız yargılama görevinde, gerçeklere ulaşabilmesi için başlıca iki önemli bilgi/delil kaynağı bulunuyordu. Bunlardan birincisi, Bakanlara yöneltilmiş olan iddiaların en yakınında oldukları düşünülen tanıkları dinlemek, ikincisi de o güne kadar gizli kalmış olan geçerli kanıt belgelere ulaşmaktı. Yüce Divan, benim izleyerek bizzat tuttuğum notlara göre, **16 Mart 2005** ile **19 Eylül 2006** tarihleri arasındaki yaklaşık bir buçuk yıllık süreçte 16 duruşmada 100'ün üzerinde tanık dinledi.

Yüce Divan'da 22 Aralık 2004'te yapılan 4. duruşmada okunan tanık listesi üzerine, ertesi gün bir gazete “**Yüce Divan'da Ünlü Tanıklar Geçidi**” manşetini kullanmıştı.¹⁶ Dinlenecek tanıklar arasında DPİT eski Müsteşarlarından biri,¹⁷ büyük firma patronlarından bazıları,¹⁸ bir gazeteci¹⁸ ve dönemin AKP iktidarının Enerji Bakanı da²⁰ vardı. Gazetenin ünlüleri bunlar olmalıydı.

Yüce Divan'da dinlenen tanıkların ağırlığını ise, Enerji Sektörü'nün kamu ve özel sektör kesimlerinde çalışanlar oluşturuyordu. İddia konusu olayların üzerinden geçen süre 10 yılı bulduğundan dinlenen tanıkların çoğu emekliydi. Çoğu, iyi duymuyor, bazıları yürümekte zorluk çekiyordu. Ama hepsi görevlerini bilhakkın yerine getirdiler.

Tanık dinlenmesinde, yadırganan iki husustan biri, dava konularıyla “**İlgisizliği**” ya da “**tarafli ilgisi**” çok açık olan kişilerin davet edilip

¹⁵ Iğın termik santrali, Koruluk Hidroelektrik santrali ve Bakan ovası sulama projeleri

¹⁶ Hümiyet, 23 Aralık 2004

¹⁷ Orhan Güvenen

¹⁸ Şankı Tara (ENKA), Turgay Ciner (Park), Erol Üçer (GAMA)

¹⁹ Nazlı İliçak (4. duruşmada ismi geçtiği halde tanıklığı gerçekleşmedi)

²⁰ Hilmi Güler

dinlenmesiydi. Bu konuda savunma avukatlarının itirazları genelde reddedildi. Sonuçta takdir, Yüksek Mahkeme'ye aitti.

Dava konularıyla “**tarafli ilgili**” tür tanıklar, medyada fırsat bulduklarında kamuoyu karşısında her zaman yaptıkları, hiçbir geçerli ve yeterli kanıt göstermeden “**genelleme yorumlar**” yapmaktan öteye gidemediler. Örnek verirse, üstelik kamu enerji kurumlarında, ancak, petrol konularında çalışmış o tarihte kızak görevdeki bir bürokrat,²¹ “*Mavi Akım projesinin Türkiye'ye uygun olmadığını daha önce de dile getirdiğini, ancak kimsenin kendisini dinlemediğini*” söylüyordu. Kimse, tanıklığına doğruları söyleyeceği yemini ile başladığı halde, “*bu genellemeye dayalı tavsiyeyi hangi geçerli ve yeterli kanıtlara dayalı gerekçeyle ve yetkiyle yaptığını, yetkili makamların kendisinin söylediklerini yapması zorunluluğunun nereden çıktığını*” sormadı. Sorulmadığı için de, tanık olarak ileri sürdüklerinin dikkate alınmadığı dava sonuçlandığında ortaya çıktı.

Halen Milletvekili olan emekli bir büyükelçi²² tanıklığı sırasında daha da ileri giderek, “*Mavi Akım Projesi'nde yolsuzluk yapıldığını, Türkmen gazı projesinin devre dışı bırakılarak Mavi Akım Projesi'nin uygulanmasının siyasi ve stratejik açıdan Türkiye'ye zarar verdiğini*” ileri sürdü. Böylesine kritik bir davada, iddialarını geçerli kılacak hiçbir kanıt göstermediğinden yaptığı, “**genelleme**” ve “**yorum**”dan öteye gitmedi. Bu yüzden, Yüce Divan Başkanı²³ tarafından en az iki kez “*Tanık olarak dinleniyorsunuz. Birlikte değilsiniz. Yorum yapmayın!*” diye uyarıldı.²⁴

Yüce Divan'a tanık olarak çağrılı “**tarafli ilgili**” oldukları, bu karakteristiklerini, saklamaya çaba gösterecekler de, en azından “**geçerli ve yeterli kanıtlar**”la desteklenmeyen söylemleriyle ortaya çıkan tanıkların ifadelerinin de, davaya temel olan o güne kadar yazılmış “**Enerji Raporları**”ndaki iddialara yeni bir şey katmadığı dikkate alınır, Yüksek Mahkeme'ye de bir katkı sağladığı söylenemez. Buna karşılık **kafa karışıklığına** yol açtığı kolayca ileri sürülebilir. Ancak Yüce Divan, sonunda aldığı kararlar ile kafasının pek de karışmadığını, burada da gerçekleri gördüğünü kanıtlamıştır.

²¹ Necdet Pamir

²² Şükrü Elekdağ, CHP İstanbul milletvekili, 12 Nisan 2005

²³ Mustafa Bumin

²⁴ Bu tanıklık olayından üç yıl sonra ülkemizi ziyaret eden Türkmenistan Cumhurbaşkanı Berdimuhamedov, tüm çabalara rağmen Ankara'nın önüne koyduğu doğalgaz anlaşması imzalaması istemini bu kez de reddediyordu. Acaba neden? Haber: Cumhuriyet gazetesi, 25 Mart 2008

“**Tarafli ilgili**” tanıklardan biri vardı ki, bu bayan tanığın, çağrılı olduğu Anayasa Mahkemesi’ne tanıklık yapmak üzere geldiği gün,²⁵ refakatindeki sivil giysili korumalar tarafından çevresine adeta etten bir duvar örülüyor, yanına kimsenin yaklaşmasına izin verilmiyordu. Bilinen, bu bayan tanığın daha önce Türkiye Elektrik Kurumu (TEK)’nda, daha sonra bu kurumun parçalara ayrılmasıyla kurulan TEAŞ’ta kızak görevde olan bir bürokrat olduğuydu. Duyumlara göre, 2001 yılı başındaki “**Beyaz Enerji**” operasyonu ile birlikte Jandarma Genel Komutanlığı’nın bir biriminde çalışmaya başlamıştı ve görevini orada sürdürmekteydi. Böylece, “**koruma**” duvarının yanıtı da ortaya çıkıyordu. Ancak, genelde Bakanlar için yapılan düzeyde bir korumanın, sıradan bir bürokrata, hem de Anayasa Mahkemesi binasında hangi nedenle, neye ya da kime karşı bir önlem olarak uygulandığına kimse anlam verememişti.

Anayasa Mahkemesi çatısı altında bile korunan, bu tipik “**tarafli ilgili**” tanığın ifadelerinin gerçekleri amatörce saptıran içeriğine ve söylem biçimine, tanıklığı sırasındaki heyecan ve hamaset eklemeye çaba gösterdiği tavrına ve tarzına bakıldığında, o güne kadar üretilerek yürürlüğe konulması başaranmış iddialarla ilgili çok şey bilen, deyim yerindeyse, konuştuğu zaman **ülkenin sarsılacağı** bilgilere sahip bir kişi görüntüsünün peşinde olduğu fark edilebiliyordu. Ne var ki, bu tavır ve tutumunun **görüntüden ibaret** olduğu, başkaca bir açıklamaya gerek kalmadan, tanığın Yüce Divan’daki tanıklığına ilişkin aşağıdaki her biri bir **ibret belgesi** olan tutanak bölümleri ile ortaya çıkmaktadır.

“**Tanık Gediz Lekesiz:**²⁶ Sayın Yüksek Mahkemeniz izin verilerse, ben, aynı zamanda **Bilirkişi**’ydim (!) DGM’de. Sayın Savcı **Talat Şalk**’la çalıştım, biz 10’un üzerinde rapor teslim ettik DGM’ye.

Başkan: Bu konulara ilişkin mi?

Tanık Gediz Lekesiz: Evet, doğrudan bu konularla ilgili. **Beyaz Enerji** (operasyonu) kapsamında ve bizim yaptığımız incelemeler sonucunda **çok enteresan bir tespitimiz oldu; Bakan Olurları var. Bakan olurları, belli dönemlerde yoğunlaşmış, belli şirketlere; ama, şu anda ben o tespitleri**

²⁵ 13 Mayıs 2005

²⁶ Kitabın önceki bölümlerinde geçen, DGM Savcısı Talat Şalk’ın Meclis Soruşturması Komisyonu’ndaki ifadesinde Bilirkişi olarak kabul etmediğini, yani kendisine Bilirkişilik yaptırmadığını açıkladığı tanık.

size detay olarak verebilecek konumda değilim, raporlara ulaşabildiğinizi umuyorum. Çok enteresan bir şekilde yoğunlaşmış.

Başkan: Belli zamanlarda belli şirketlere yoğunlaşmış Bakan Ölümları var derken...

Tanık Gediz Lekesiz: Evet, evet, hükümetlerin değil...

Başkan: Bunun, bu konuda Bakanın etkisi, tesiri olduğu yönünde düşünüyorsunuz herhalde ?

Tanık Gediz Lekesiz: Bakan ölümları?..

Başkan: Evet, o bakımdan yoğunlaşıyor, belli yerlere belli dönemlere diyorsunuz...

Tanık Gediz Lekesiz: Evet efendim, Bakanlığımızın uygun görüş verdiği "olsun" dediği projeler, ilgili kurumların "hayır" dediği projelerdir.

Başkan: O sözünü ettiğiniz DGM'deki, DGM kalmadı şimdi, Ağır Ceza Mahkemesi var, siz dosya numarasını biliyor musunuz?

Tanık Gediz Lekesiz: Bilmiyorum efendim.

...

Tanık Gediz Lekesiz: Ben, müsaade ederseniz Yüksek Mahkemenize bir şey ilâve etmek istiyorum

Başkan: Beyaz Enerji'yle mi ilgiliydi bu?

Tanık Gediz Lekesiz: Evet efendim.

Başkan: Buyurun ilâve etmek istediğiniz hususu dinliyorum.

Tanık Gediz Lekesiz: Bu çok teknik olduğu için açıklamak zorunda hissediyorum kendimi. 3096 sayılı Yasa kapsamında Bakanlığın yaptığı işlemler, kesinlikle ilgili kuruluşları yük altına sokan işlemlerdir ve Bakanlığın

böyle bir yetkisi yoktur efendim. Bakanlık, kuruluşlar adına, (kuruluşları) alım yükümlülüğü altına sokacak anlaşmalara imza atamaz. O yasa onu öngörmüyor, bu bir; ikincisi, 3096 sayılı Yasa, ihaleyle ilgili hiçbir prensip vazetmiyor. 2886'ya tabi o dönemde (!) 2886 sayılı İhale Kanununun hiçbir kuralı uygulanmamış. Kuruluşların görüşleri dikkate alınmamış. Ben, şimdi **Yap-İşlet**'in dışında, **Yap-İşlet-Devret**'i söylüyorum size.

Ben, Anayasayı birikişiliğim döneminde inceledim. Her kurumun düzgün çalıştığını, hukukun gereklerini de yaptığını düşünüyordum -çok acıdır bunu söylemem- ama, 'kişi ve kuruluşlar Anayasadan aldıkları yetkiyi kullanırlar' diyor" ...

Bu tanığın, Yüce Divan'da dinlenen. 100'ün üzerinde tanıktan hiçbirinin yapmadığı bir davranışını da burada belirtmek gerekiyor. Çünkü, Mahkeme tutanağı gibi belgeler, orada cereyan eden olayların, sarf edilen sözlerin tıpkı basımıdır, yani gerçeklerdir. Tanık, aşağıdaki alışılmadık söylemi ile tanıklık görevini yerine getirirken ifadesinde iddialı olmaktan öteye geçmiş, Yüksek Mahkeme'yi açıkça etkilemeye çalışmıştır:

*".. ama, Sayın Mahkemeden bir istirhamım var. Ben gördüğüm zaman - okuduğum zaman tüylerim diken diken oldu- 3096'nın hiçbir şekilde imkân vermediği ve Bakanın kesinlikle yetkisini aşan uygulamalar var. Bakana öyle bir sözleşmeye imza atma yetkisi verilmemiş kanunlarla. Bu sözleşmeler imzalanmış, şu anda da **bu ülke onun bedelini ödüyor. Artık yeter! Yeter Başkanım, lütfen!..Bu sözleşmeler geçerli değil!..."***

Başkan'ın yanıtı: *"Evet, o değerlendirmeye gitmeyiz, o sizin işiniz değil!"*

Tanığın ifadesinin alınmasının sona erdiğini, kürsüden ayrılmasını işaret ediyor.

Enerji topluluğunun en yoğun bir kamu kurumu çalışma alanından gelen tanığın, buna karşın, dünyadan haberinin olmadığı, tek marifetinin, hemen her söyleminde gerçekleri tahrif etmeyi görev bilerek önyargılarını sergilemek olduğu, Türkiye'nin en Yüksek Mahkemesi'ndeki tanıklığında tartışmasız olarak görülüyor.

3096 sayılı Kanun ve bu Kanun'la ilgili mevzuata ilişkin zerre kadar bilgisi yok. Enerji Bakanlığına ve Bakanına, **3096** sayılı Kanun'un sözleşme imzalama yetkisi başta, hiçbir yetki vermediğini, aynı Kanun'un ihaleyle ilgili hiçbir esas vazedmediğini, dolayısıyla bu Bakanlığın yönettiği **Yap-İşlet-Devret** modeliyle ilgili ihalelerin **2886** sayılı Devlet Genel İhale mevzuatına tabi olduğunu, Enerji Bakanı'nın **Olur** dediği projelere, ilgili kuruluşların **"hayır"** dediğini ileri sürüyor. Tabii yerseniz!..

Bayan tanık, bu iddialarını (!), **"...bu ülke, bu Kanun dışı (!), Anayasa'ya aykırı (!) davranışların bedelini ödüyor. Artık yeter! Yeter Başkanım, lütfen!.."** şovu ile desteklemeyi de ihmal etmiyor.

Oysa, günümüzde de yürürlükte olan **3096** sayılı Kanun ve bu Kanun'la ilgili mevzuatı açıp bakanlar, özel sektöre açılım projelerine ilişkin tüm teknik ve idari yürütümün Enerji Bakanlığına ve Bakanına verilmiş olduğunu, bu yürütüm kapsamında elbette ve en başta sözleşme bağtlama yetkilerinin de bulunduğunu, aynı şekilde projelerin hangi kriterlere göre seçileceği esaslarının aynı Kanun ve ilgili mevzuatında açıkça vazedildiğini, bu uygulamaların **2886** sayılı Devlet Genel İhale mevzuatı ile hiçbir mevzuat ilişkisinin bulunmadığını, ayrıca ve çok önemli olarak Anayasa hükmü uyarınca tüm projelerin Danıştay incelemesinden geçtiğini, Bakanlığın Olur verdiği hiçbir projenin, başta DPT olmak üzere, kurum görüşleri ve Danıştay onayı dışında uygulanmadığını, zaten aksi söz konusu olsaydı Enerji Bakanlarının bu tür iddialardan da yargılanacaklarını, oysa Bakanlara yöneltilen suçlamalar arasında böyle bir iddianın yer almadığını, iddia edildiği gibi yer alsaydı, Bakanların Yüce Divan'da oybirliği ile aklanmalarının söz konusu bile olamayacağını anında görebilme olanağına sahiptirler.

O zaman bugün, Yüce Divan'ın kesin beraat kararları ile de ortaya çıkan bunca gerçek dışı tanık söyleminin, Yüksek Mahkemenin on bir Yüksek Yargıcı önünde bile **šov** yapılarak sergilenmesinin altında hiçbir **art niyet** araması gerekemeycek mi?

Bu ve bunun gibi tanıkların Yüce Divan'daki söylemleri, tanık sıfatlarının ne kadar tartışmalı olduğunu, çünkü, konular ve iddialar üzerinde bir yandan ne denli **bilgisiz** ve **önyargılı** iken, öte yandan tam anlamıyla **"taraf"** olarak davrandıklarını, davayla ilgili tüm konularda **odak** noktasında yer aldıklarını,

hatta örneğimizde olduğu gibi operasyonlar, soruşturmalar ve davalar aşamalarında **bilirkişilik** yaptıklarını itiraf ederek tarafılığın da ötesinde **“önyargılı”** ve **“birtakım hesapların peşinde”** olduklarını açıkça ortaya koymakta, böylece, kendileri hakkındaki değerlendirmelerimizde ne denli haklı olduğumuz çok açık biçimde ortaya çıkmaktadır.

Yüce Divan'da tanık dinlenmesinde gazetelerin sansasyon tutkusu ise diğer yadırganan hususu oluşturuyor. 16 Mart 2005 günündeki ilk tanık dinleme duruşmasında, **“Enerji planlaması”** konusunda özellikle son on yılda yaşanan gerçekleri, sözbirliği etmişçesine aynı koşutta değerlendiren ve yanıtlayan tanıklar²⁷ ertesi gün gazetelere **“İki Bakan'a Tanık Desteği”** biçiminde manşet oluyorlardı.

İşte size, medyamızın sansasyon ve tiraj, çok kez de reyting uğruna ne kadar **“önyargılı”** davranabildiğini gösteren **“çırılçıplak”** bir örnek. Aynı tanıklar, gazetelerin haberlerine göre, tanıklıkları sırasında Yüce Divan Başkanı'nın sorusu üzerine, yine sözbirliği etmiş gibi **“Bakan'lardan kanunsuz emir almadıklarını”** ifade etmişler.

Burada üzerlerine güdümlü, yanlı ve kasıtlı hareket ettikleri lekeli kolaylıkla atılabilen tanıkların, tanıklık görevlerini yaparken birbirlerini dinleme olanakları bulunmadığını, yani, biri tanıklık için Yüce Divan önündeyken diğer tanıkların mahkeme salonundaki konuşmaların hiçbir biçimde duyulmadığı salon dışında bekletildiğini özellikle belirtelim. Bu durumda medyamıza, tanıkların Bakan'a desteği önceden planlayıp sözbirliği ettiklerini iddiasını ispat etmek düşüyor. Tabii ispat edebilirlerse. Ancak, sevgili medyamız mensuplarının çoğunluğunu tenzih ederim, burada sadece ekstrem bir bölümünün ispat müessesesine itibar diye bir dertlerinin olmadığını söylüyorum. Ben yazdım, oldu kolayına kaçılıyor.

Yüce Divan'ın 12 Nisan 2005 Salı günü yedinci duruşmasında Hazine avukatlarının Yüce Divan'a Enerji Bakanlığı adına müdahil olarak katılması kabul ediliyor ve Hazine avukatları salonda yerlerini alıyorlardı. Bir sonraki 13 Mayıs 2005 Cuma duruşmasında (8. duruşma) da, Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü avukatı müdahil gruba katılıyordu. Bu duruşmada, iki

²⁷ Yüce Divan'a tanık olarak çağrılan Enerji Bakanlığı'nın o tarihte ilk üçü eski ve sonuncusu görevdeki bürokratları: Emine Aybar, Metin Başlı, Tuncay Derman ve Budak Dilli.

duruşmadır çağırıldığı halde mazeretsiz olarak duruşmaya gelmeyen tanık, DPT eski Müsteşarı **Orhan Güvenen**'in zorla getirilmesine karar veriliyordu.

DPT eski Müsteşarı **Orhan Güvenen**, Yüce Divan'ın 10 Haziran 2005 günkü dokuzuncu duruşmasında tanık olarak dinlendi. **Güvenen**' in tanıklığı ile ilgili bazı örnekleri yorumlarımızla birlikte önceki bölümlerde vermiştik. Burada, 2000'li yıllara girilmeden önce, yani, sayın **Güvenen**'in DPT Müsteşarlığı görevi sürerken, Enerji Bakanlığı'na karşı yürüttüğü ağır suçlama kampanyasının, ilerleyen zamanda Enerji Raporları'nda, Gensorular'da, İddianameler'de kanıt olarak yer aldığı anımsatalım.

Böyle olduğu içindir ki, Yüce Divan'daki tanıklığı sırasında, İddia Makamı'nı temsil eden Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı vekili,²⁸ kendisine Meclis Soruşturması Komisyonu'ndaki ifadesini anımsatarak, özetle şu soruyu soruyordu:

"Ortalama olarak bakıldığında elektriğin kWh'inin 3 sent dolayında olduğunu, Türkiye'deki 8 cent dolayındaki fiyatların ülkemizin geleceğe yönelik rekabetini zorlayacağını, enerji çeşitliliği ve doğalgazda tek ülkeye bağımlılık yönünden enerji stratejisinde yanlışlık olduğunu, bu koşullarda arz-talep dengesi konusunda Enerji Bakanlığı'nın yanılmasının normal karşılanamayacağını, Meclis Soruşturması Komisyonu'ndaki ifadenizde belirttiniz. Bu düşüncelerinizi neye dayanarak bildirdiniz?"

Tanık **Orhan Güvenen**'in bol "olgu"lu yanıtı özetle şöyle:

"TBMM'nde arzettiğim 3 sent fiyat, dünyadaki belirli gelişmiş ülkelerdeki ortalama fiyattır. Bunun üstünde olan da vardır, altına düşebilen ülkeler de vardır. O zaman yüksek enflasyonla yaşayan, kaynak bulmakta zorlanan Türkiye'nin bu maliyetlere varması, bu fiyatlara varması zaten yapısal olarak zordur. Benim arz etmiş olduğum 3 sent, dünya olgusudur. Mademki dünyada yaşıyoruz, hedefimiz bu 3 sent'e yaklaşmak olmalı...Ülkemizin yıllardan gelen yapısal sorunlarıyla beraber, bu rakamlara yaklaşmanın matematik olarak da pek kolay olmayacağı bilinen bir olgu..."

Bir dönemin "şahin" DPT Müsteşarı, "3 sent'lik elektrik maliyetine

²⁸ Abdurrahman Yalçınkaya

ulaşmamız zor, yapısal sorunlar var" diyor. Açıkça yanıtlamıyor ama, bir zamanlar ülkeyi yerinden oynatan 3 sent'lik elektrik iddiasından geri adım atarak, Başsavcı'nın teyit istemli sorusundaki, "Türkiye enerji stratejisinde yanlışlık olduğu, Enerji Bakanlığının arz-talep dengesinde yanılmasının normal karşılanamayacağı, daha da açarsak, Bakanlığın kasıtlı olarak böyle davrandığı, söz dinlemediği, bu yüzden ülkeye zarar verdiği" biçiminde geçmişte ortaya attığı, kamuoyunu yıllarca meşgul eden iddiaları teyit etmemiş oluyor. Başsavcı ve Yüksek Mahkeme'nin bu "olguyu" çok iyi algıladığı, iki yıl sonraki Esas Hakkındaki Mütalaalarında ve Beraat Kararlarında açıkça görülüyor.

Yüce Divan'ın 07 Ekim 2005 Perşembe günü on ikinci duruşmasında, tanık olarak, Enerji ihaleleriyle ilgili "Beyaz Enerji" operasyonu davası sanığı, TEAŞ eski Genel Müdürü Muzaffer Selvi dinleniyordu. Bu ifade, ertesi gün²⁹ Posta gazetesinde, "Yüce Divan'da Şaşırtı", Hürriyet gazetesinde, "Eski Müdür'den Ersümer'e 'Aleyhte İfade' Özrü" manşetleriyle veriliyordu. Haberlerin içeriği şöyleydi:

"...Selvi, operasyon sırasında Çankaya İlçe Jandarma Komutanlığı'ndaki, 'Cumhur Ersümer, ihaleleri kime vereceğimizi bildiriyordu. Onun haberi olmadan hiçbir ihale sonuçlanmazdı' şeklindeki sözlerini kabul etmeyerek, 'İfadelerden dolayı üzgünüm. İki çocuğum karşıma getirilmişti. Ne yapabiliyordum? Gözlerim kapalı, bir odada oturuyordum. Üst katta Gediz Lekesiz anlatıyor, sanki ben anlatmışım gibi, bana sufle verilmiş gibi yazılıyor. Bugün de aynı şeyi yapsalar, aynı ifadeyi veririm' diye konuştu.", "Selvi, 'Burada Bakan aleyhine verdiğim ifadelerden dolayı özür diliyorum'diyordu."

Bu duruşmada Yüce Divan, BOTAŞ'ın müdahil olma talebini kabul ettiğinden, BOTAŞ avukatı duruşmaya dördüncü müdahil olarak katıldı. Yeri gelmişken ifade edeyim. Enerji eski Bakanlarının Yüce Divan'daki yargılama sürecine müdahil olarak katılan başta Enerji Bakanlığını temsilen katılan Hazine Müsteşarlığı avukatları olmak üzere, DSİ, EÜAŞ ve BOTAŞ avukatları, o güne kadar yetkili yetkisiz hazırlanmış kamu kurumları Enerji Raporları, Meclis Araştırması ve Soruşturması Komisyonları Raporları ve zaten büyük çapta bu raporlara dayalı olan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının

²⁹ 08 Ekim 2005

İddianamesi'nde yer alan iddiaları tekrardan ileri gidemeyip hiçbir ilave geçerli kanıt belge ile iddiaları destekleme pozisyonunda olamamışlar, bu nedenle duruşmaların **"Konu mankenliği"**den öteye gidememişlerdir.

Bayanların çoğunlukta olduğu Bakanlık/Hazine ve kurum müdahil avukatları bu yüzden Yüce Divan Başkanı'nın, duruşmalarda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'ndan önce her görüş isteme talebinde genelde suskun kaldılar ve müteakip duruşmalara getirecekleri belgelerden söz ettiler. Oysa, nadiren getirdikleri belgeler kendi hazırladıklarından, dolayısıyla bilinenlerin tekrarından ibaretti. Zaten isteseler de daha fazlasını getiremezlerdi. Çünkü, ilerleyen zamanda Bakanların üzerine atılı suçlar konusunda ortaya çıkarılan ve büyük kısmı Enerji Bakanlığı'ndan ve Bakanlığın bağlı ve ilgili kuruluşlarından Yüce Divan tarafından istenip alınan kanıt belgeler o güne kadar çok kişinin beklediği gibi Bakanların aleyhine değil, neredeyse tamamı Bakanların lehine belgelerdi.

Ancak, müdahil avukatların Yüce Divan'ın özenle değerlendirdiği genelde Bakanlar lehine kanıt belgelerden haberleri olmamalı ki, yüksek mahkemeye nadiren sundukları belgelerde, o güne kadar çeşitli kurumların raporlarında yinelenen suçlamaları bir kez de onlar yinelemekten öteye gidemediler.

Yüce Divan'ın 2005 yılındaki son³⁰ duruşmasında (14. duruşma) dinlenen, elektrik dağıtım bölgeleri ihalelerinde bir bölgenin ihalesine katılmış olan firma sahibi tanık,³¹ **"ihaleyi kazandıktan sonra, başka bir şirketle ortak olması için dönemin Enerji Bakanlığı Müsteşarı'ndan baskı gördüğünü, Enerji Bakanı'nın da bunu sezdiğini (!)"** söylüyor, aynı gün dinlenen Milletvekili tanık,³² aynı konuda **"İhalelerle ilgili olarak Ersümer'in baskı yaptığını TEAŞ Genel Müdürü Muzaffer Selvi'den duyduğunu, ancak firma ismi bilmediğini"** ifade ediyordu.

İhale kazandığını ve Enerji Bakanlığı'ndan baskı gördüğünü iddia eden firma sahibi tanık, sonraki duruşmada Enerji Bakanlığı Müsteşarı³³ ile yüzleştiriliyor ve Müsteşar, kesin bir ifadeyle, **"böyle bir baskı olayının yaşanmadığını"** bildiriyordu.

³⁰ 15 aralık 2005

³¹ Ahmet Yıldız, Konya ve çevresi elektrik dağıtım bölgesi işletme hakkı devir (İHD) ihalesine teklif veren firma sahibi

³² Öner Gülyeşil, dönemin AKP Siirt Milletvekili, eski TEK bürokrati.

³³ Yurdakul Yiğilgüden

Yüce Divan'da 2006 yılının ikinci, davanın tümünün on altıncı duruşmasına, Enerji eski Bakanları'nın Meclis Soruşturması Komisyonu'nu ağır şekilde suçlayan konuşmaları damgasını vuruyordu. **Ersümer**, "İhaleye fesat karıştırma ve görevi kötüye kullanma suçlamalarıyla Yüce Divan'a sevk edildiğini" anımsatarak, "Yüce Divan'da yargılanması kararının, siyasi kin ve garezle alındığını" belirtiyor, "asıl yaptığına 'fesat karıştıran', görevini kötüye kullanan Meclis Soruşturması Komisyonu'dur" diyordu.

Aynı duruşmada, Enerji eski Bakanı **Zeki Çakan**'ın avukatı,³⁴ "Müvekkili **Çakan**'la ilgili yargılama işlemlerinin bittiğini" savunarak, "bu duruşmaya kadar Mahkemede 49 tanık dinlendiğini, bunların hiçbirinin müvekkiline isnat edilen suçlar konusunu destekleyen bir şey söylemediğini, durumun adil yargılama açısından sorun oluşturduğunu, müvekkili Bakanla ilgili davanın ayrılmasını" talep ediyordu. Ancak, Yüce Divan, İddia Makamı'nın görüşüne uyarak, davaların ayrılma koşullarının oluşmadığı gerekçesiyle talebi reddediyordu..

Yüce Divan'da 18 Nisan 2006 Salı günü yapılan on yedinci ve 01 Haziran 2005 Perşembe günü yapılan on sekizinci duruşmalar, doğalgaz konusuna ayrılmıştı. Dinlenen tanıkların hemen tamamı doğalgaz sektöründendi. 01 Haziran duruşmasında **Ersümer**'in avukatı,³⁵ Yüce Divan'a tanık olarak çağrılan BOTAŞ yetkilisinin³⁶ tanıklığına, bu kişinin Meclis Soruşturması Komisyonu'nda uzman olarak görev yaptığından "taraf" olduğu gerekçesiyle itiraz ediyordu. Yüce Divan ise, tanığın, BOTAŞ'taki göreviyle sınırlı olarak tanıklık yapabileceğine karar veriyordu.

Geçerli ve Yeterli Kanıt Belgeler

Yüce Divan, aralıksız tanık dinlerken, bir yandan da İddia Makamı'nın ve savunma avukatlarının taleplerinin de bulunduğu "geçerli kanıt niteliği taşıyan belgeler"i, ilgili kuruluşlardan yazılı olarak istiyor, istendiği halde gelen ve gelmeyen ya da eksik gelen belgeleri her duruşmada hazır bulunanlara bildiriyordu.

³⁴ Av. Turgut Kazan

³⁵ Av. Dr. Bülent Hayri Acar

³⁶ Sema Abdülmecit

Yüce Divan ve Yüce Divan'daki davaları takip edenler iki şeyin farkındaydılar. Bunlardan birincisi, onca suçlamayla Yüce Divan'a gönderilen Bakanlara atılan suçların, o zamana kadar ortada olmayan **"geçerli ve yeterli kanıt belgeleri"** yeni yeni ortaya çıkıyordu. Ancak burada ilginç olan, özellikle Enerji Bakanlığı'nın ve bağlı, ilgili kuruluşlarının AKP iktidarı döneminin ağırlığı olan yönetimlerinin, Yüce Divan'a gönderdikleri belgelerin genelde Bakanların icraatlarıyla, ilgili olarak aleyhlerine değil, lehlerine kanıtlar olduğuydu.

Yüce Divan'ın ve davaları takip edenlerin farkında oldukları ikinci husus, Yüce Divan tarafından genellikle kamu kuruluşlarından istenen belgelerin gönderilmesindeki gecikmeler, hatta aylara varan gecikmelerdi. Bu husus, sonunda Basın'da, ancak, **"önyargı"**ların tartışmasız öne çıkarılmasıyla patlak verdi. Yeni Şafak gazetesi, 03. Nisan 2006 Pazartesi günü **"Aklama Lobisi Belge Saklıyor"** sürmanşetiyle çıktı. Manşetin altında **"Bürokratlar, Yüce Divan'ın Ersümer ve Çakan davası için istediği 8 adet delil niteliğindeki belgeyi 10 aydır göndermedi. Anayasa Mahkemesi Başkanı Tuğcu, belgeler için uyarı yazısı gönderdi"** deniyordu.

Manşet altı doğru, manşet yanlıştı. Manşetin **"Aklama Lobisi Belge Saklıyor"**, değil **"Suçlama Lobisi Belge Göndermiyor"** olması gerekiyordu. Çünkü, **"Beyaz Enerji"** operasyonu ile Enerji Sektörü, Enerji Yönetimi ve Enerji Arşivleri allak bullak edildiğinden beri, Enerji Bakanı dahil, Enerji Bakanlığı bürokratlarına atılan onlarca suçun, **geçerli ve yeterli kanıt belgeleri** ortaya çıkmış değildi. Bulunabilen kanıt belgeler Yüce Divan'a gecikmeli olarak gönderiliyorsa, bu eylemi yapanlar AKP iktidarı döneminin bürokratlarıydı. Bu nedenle hiçbir biçimde **"Aklama lobisi"** olarak nitelenemezlerdi, olsa olsa **"Suçlama lobisi"**ne hizmet edebilirlerdi.

Bakanlara yöneltilen neredeyse tüm suçlamalar senaryo olarak üretildiğinden, suçlama yönünde kanıt belgelerinin bulunamaması olağandı. Esasında, suçlar **geçerli ve yeterli kanıt belge** umursanmadan hayali senaryolarla başarıyla üretilmiş, suç kanıtlarını bulma görevi Yüce Divan'a bırakılmıştı. Yüce Divan'ın, sonunda Bakanlar aleyhine değil, **suçlama lobileri** hiç istemese de, gerçekler değiştirilemediğinden, kesinlikle Bakanlar lehine tüm **geçerli ve yeterli kanıtlara** ulaştığını, **beraat** kararları tüm açıklığı ile gösteriyor.

Şimdi, tam burada, benim de aklıma takılmış olanın, okurda soru işaretleri çağrıştırdığını duyumsayabiliyorum. Soru şu olmalı: **“Geçerli ve yeterli kanıtları olmayan suçlamalara dayalı davalar Yüce Divan tarafından nasıl kabul edildi?”**

Burada rolün büyüğü, özellikle Meclis Soruşturması Komisyonu'ndadır. Bu Komisyonun iktidar olsun, muhalefet olsun, genelde inceledikleri olaylara tek yönlü olarak sadece **“yolsuzluk”** penceresinden **“önyargılı”** olarak bakan, büyük bölümü siyasal iktidarın güdümündeki Milletvekilleri, özellikle kamu kurumlarından (hangi kriterlere göre, nasıl seçtiklerini bilmediğimiz) toplanan ve **“uzman”** unvanı takılarak görevlendirilen,³⁷ aslında önemli kısmı enerji konularının uzağında ve genelde **“önyargılı”** birtakım bürokratların yönlendirdiği soruşturmaların sonucu olarak hazırlanan Komisyon Raporu'nun, **“geçerli ve yeterli kanıtlar”**ının bulunup bulunmadığını umursamadan yürürlüğe konulmasında rol almışlardır.

Meclis Soruşturması Komisyonu Raporu bu olayda birinci derecede önem taşımaktadır. Çünkü, TBMM Genel Kurulu bu Rapor'a dayanarak iki Enerji Bakanı'nı Yüce Divan'a sevk etmiştir. Bundan sonra sıra, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İddianamesine gelmiş ve o da doğal olarak büyük olasılıkla birinci derecede referans belge olarak Meclis Soruşturması Raporu'na başvurmuştur.

Böylece, **“geçerli ve yeterli kanıtlar”**ın bulunması bu süreçte son karar kademesi olan Yüce Divan'a düşmüştür. Yüce Divan, **“geçerli ve yeterli kanıtlar”**ın olmadığını gerekçe göstererek davaları reddedebilir miydi?

Bunun yanıtı hem **“Hayır”**, hem de **“Evet”**tir. **“Hayır”**dır; çünkü Yüce Divan'ın önüne gelen İddianame **“geçerli ve yeterli kanıtları”** içermemektedir. Bu **“geçerli ve yeterli kanıtları”** temin görevini İddia Makamı yerine getirerek İddianame'sini hazırlamalıydı. Ancak, bu hususun düşünülmediği, Yüce Divan'ın da bunu sorun yapmadığı görülüyor.

Diğer yanıt, **“Evet”**tir, çünkü, bu kadar kapsamlı bir dava **“geçerli ve yeterli kanıtları”** yoksa, kabul edilemez. Ancak, bunun için dava konularına hakim

³⁷ “Uzman” lakaplarının arasında öyleleri vardı ki, kamudaki görevleri sırasında uzman gösterildikleri konularda deneyimlerinden, uzmanlıklarından, başarılarından, liyakatlerinden söz edilmesi olanaklı olmayan sıradan memurlardı. Hatta aralarında kamuda bazı kuşku işlemlere karışmış (ismi ve görev yeri bilinmekte) olanlar da bulunuyordu.

olunması gerekir. Oysa, Yüce Divan üyeleri, doğal olarak dava başlangıcında enerji konularına yabancıydılar ve medyada yıllardır tek yanlı olarak işlenen Enerji sektörüne ve Bakanlara yönelik suçlamaların etkisinde kalmadıkları söylenemez. Ancak ilerleyen zamanda dikkatle dinledikleri yeminli tanıklar ve temin edilen **“geçerli ve yeterli kanıtlar”**la bilgilenip, olayları adaletin terazisinde tartma olanağına sahip olup kararlarını açıklıkla oluşturmuşlardır.

Meclis Soruşturması Komisyonu Raporu'nun **“yanlı”, “önyargılı”** ve **“kasıtlı”** olduğunu gösteren birden fazla işaret vardır. Birincisi, Rapor, **“geçerli ve yeterli kanıtlar”**a dayalı değildir. İkincisi, Rapor içeriğinde hemen her suçlama genellemelerle verilmiş, gerçeği ortaya çıkaracak ayrıntılara girilmemiş / girilememiştir. Üçüncü olarak, ayrıntılara girildiğinde ise, **“Enerji Bakanlığı'nda işlem gören bir belgeden Bakanlıkta üst düzeyde görevli olan kimsenin haberi olmadığı”** gibi, aslında **“incir çekirdeğini bile doldurmayacak”** konular öne çıkarılmıştır. Sonuncusu, Yüce Divan'ın gerçekleri bütün yönleriyle ortaya çıkararak davayı beraatle sonuçlandırmasından görüldüğü gibi, Komisyon tüm zamanını hiçbir zaman gerçeğe dönüşmesi olanaklı olmayan suç senaryoları üretmek için kullanmıştır.

Enerji Bakanı Tanık Olunca...

20 Temmuz 2006 günü 20. duruşmada, Yüce Divan'ın Enerji Bakanı **M. Hilmi Güler**'in tanık olarak dinlenmek üzere çağrılmasına savunma avukatları,³⁸ **“Enerji Bakanlığı'nın zaten davaya müdahil olduğunu ve Bakan Güler'in dava konuları hakkında bizzat görgü ve bilgi sahibi olmadığı”** gerekçeleriyle itiraz ettiler. Ancak, Yüce Divan'ın bu konudaki kararı itirazın reddi yönünde oldu.

Böylece, AKP iktidarının ilginç söz ve eylemleriyle medya favorisi Enerji Bakanı'nın Yüce Divan'da gecikmeli olarak tanıklık yapmasına sıra geldi.

19 Eylül 2006 Salı, bu tarih, aynı zamanda Yüce Divan'da son tanıkların

³⁸ Ersümer'in avukatı Bülent Acar ve Çakan'ın avukatları Turgut Kazan ve Gülgün Feyzioğlu.

dinlendiği duruşmaydı. Enerji ve siyasal tarihimize, **“güleç çehreli, suçlama meraklısı Bakan”** olarak geçecek olan Enerji Bakanı Hilmi Güler'in Yüce Divan tanıklığı, ertesi gün gazetelerde³⁹ **“Yüce Divan'da Bakan Kapışması”**, **“Yeni Bakan, Eski Bakanla Karşı Karşıya”**, **“Ersümer ve Güler Yüce Divan'da Kapıştı”**, **“Bakan Güler, Seleflerini Suçladı”** manşetlerinin atılmasına yol açacaktı.

“Huylu huyundan vazgeçmiyor”. AKP iktidarının Enerji Bakanı, Yüce Divan'daki tanıklığı sırasında Enerji eski Bakanları'ndan özellikle **Cumhur Ersümer**'i hedef aldığı ifadesinde, *“Onların (Enerji eski Bakanları'nın) dönemlerinde, 'ipin ucunun kaçmış gibi' görüldüğünü, aşırı tahminlere dayalı doğalgaz anlaşmaları yapılarak, ülkenin ağır yük altına sokulduğunu, kendilerinin ise anlaşmaları değiştirip yükü hafiflettiklerini”* ileri sürüyordu. İleri sürmekle kalmıyor, Enerji eski Bakanını suçlama niteliğinde; *“Türkiye'nin o dönemde imzaladığı doğalgaz kontratlarında 'sistemik bir tasarım var gibi' olduğunu, yapılan anlaşmaların tümünde “enerji lobileri”nin etkili olduğunu”* iddia ediyordu.

Bu noktada Yüce Divan'a Başkanlık eden Başkan Vekili **Haşim Kılıç**, tanığa, **“Sistemik bir tasarım var gibi”** sözünün **“ne anlama geldiğini?”** soruyordu. Tanık, bu soruyu şöyle yanıtladı.

“O dönemdeki doğalgaz kontratları ve aşırı tahminlerin sonucu karşılaşılan durumları anlattım. Aşırı tahminler olmuş. Çok yönlü ve karmaşık bir süreci var. Ben objektif gözlemimi anlattım. Suçlama amacıyla söylemedim.(!) Sektör içinde kömürcüler, doğalgazcılar, hidroelektrikçiler, petrolcüler var. Hepsinin tercihleri, beklentileri, hesapları farklı. “Sanık” Bakanların bu lobilerle ilişkileri net olarak yok. Ancak, yansımalarına baktığımız zaman ağır bir yük var.”

Başkan'ın **“O zaman dava konusu anlaşmalar (Bakanlığınızca/ Hükümetinizce) neden devam ettirildi?”** sorusuna ise, **“Biz, bunları düzeltmeye kalktığımızda çok büyük tepkiyle karşılaştık”** yanıtını veriyordu.

Bakan **Güler**, devamında: **“Aşırı tahminler olmuş. Bazı kurumların (uyarıcı)**

³⁹ Radikal, Milliyet, Halka ve Olaylara Tercüman, Akşam, Cumhuriyet, 20 Eylül 2006

görüşlerine rağmen bunlar yaşanmış. Kömür ve su gibi yerli kaynaklar ihmal edilmiş. Doğalgazla elektrik üretiminde ağır şart ve maliyetlerle karşılaştık. Sistemi düzelterip yerli kaynaklara önem verdik. Batı hattı, Turusgaz ve Mavi Akım'da ek mektuplarla (kamu aleyhine) değiştirilen konular var. Geçmiş yansımalar yükümüzü artırdı. 'Al ya da öde' formülü, Türkiye'nin (kamunun) elindeki kaynakların ve santrallerin kullanılmamasına ya da ikinci plana itilmesine yol açmıştır...

Önceki dönemlerde yapılan Turusgaz'da fiyatı etkileyen k faktörünü kaldırdık. **Ben k faktörlü anlaşma imzalamadım.** 8 milyar metreküplük anlaşmanın 7,3 milyar metreküpünü iptal ettik. (!) Üç ayrı gaz anlaşmasını tek anlaşma yaptık. (Anlaşma süresi boyunca) 40 milyar metreküplük 'al ya da öde' yükünü kaldırdık." diyordu.

Tanık Bakan ifadesinde "**sanık**" olarak tanımladığı Bakanlardan **Ersümer** ve onun avukatının sorularına sıra gelince ortam gerginleşiyordu.

Ersümer'in avukatı **Bülent Acar**'ın tanığa sorusu: "Yatırım programında yer almadığı halde gerçekleşen bir projeniz oldu mu?"

Güler'in yanıtı soru biçiminde geliyordu: "Beni burada '**sanık**' durumuna mı koyuyorsunuz?"

Ersümer: "Al ya da öde şartı olmayan anlaşma (doğalgaz anlaşması) var mıdır?"

Güler: "Her anlaşmada (doğalgaz ithal anlaşması) bu şart var. Ama miktarı önemli."

Ersümer: "**Mavi Akım bir ihtiyaç mıdır?**"

Güler: "**Evet. Bir ihtiyaçtır.**"

Ersümer: "1994'de imzalanan **k faktörü** (ek mektup/side letter) altında hangi Bakan'ın imzası vardır?"

Güler: "**O zaman hangi hükümet vardı bilmiyorum.**"

Eski Bakan ile tanık Bakan arasındaki bu kısa söz düellosunu haber yapan gazete,⁴⁰ tanık Bakan'ın vermek istemediği bu kritik sorunun yanıtını parantez içinde veriyor. (O dönem Refah-yol Hükümeti'nin Enerji Bakanı **Recai Kutan**'dı).

Ersümer: *"Dinlenmesi yönündeki çekincelerimizin doğruluğu ortaya çıkıyor. Tanık, tanıklık yapmıyor, Meclis Soruşturması Komisyonu'nda verdiği ifade gibi, partisinin üyesi gibi davranıyor. Beyanlarınız 'suçlamaya' yönelik... Arzularınıza hakim olamadığınız için devam ediyorsunuz."*

Yüce Divan Başkanı **Haşim Kılıç:** *"Sorularda ve yanıtlarda 'kastı aşan birtakım taşmalar' olabilir, olmuştur da... Bunu Kurulumuz değerlendirecektir."*

Gerçekten, Yüce Divan'ın on bir yüksek yargıçtan oluşan Yüksek Kurulu, bu Bakan tanık olayı üzerinden bir yıl bile geçmeden davanın tümü üzerindeki değerlendirmesini tamamlıyor ve Bakan **Güler**'in "geçerli ve yeterli kanıtları" bulunmayan "suçlamaları"nın tamamından, **Ersümer**'in oybirliği ile beraatine karar veriyordu.

İkinci "Yargıya Müdahale" Vakası

2007 yılının ilk duruşması (24. duruşma) 19 Şubat 2007 Salı günü yapıldı. Artık, Yüce Divan yargılamalarında sona yaklaşıyordu. Bu duruşmada söz alan **Ersümer**, günümüz siyasal erkinin, bu kez Maliye Bakanlığı kanalıyla yaptığı hukuk ve etik dışı bir müdahaleyi gündeme getiriyordu. Bu, AKP iktidarının, Yüce Divan'daki yargılama sürecine karşı ikinci görünür, bu kez dolaylı siyasi müdahalesiydi.

Yazıda,⁴¹ Enerji Bakanlığı tarafından Maliye Bakanlığı'na gönderilen 14 Şubat 2006 tarihli yazı eki Rapor'da; *"TBMM'ndeki (Enerji eski Bakanları aleyhinde) Gensoru Önergesinde ve Genel Kurul Kararı'nda (dolayısıyla*

⁴⁰ Milliyet, 20 Eylül 2006

⁴¹ Maliye Bakanlığı Baş Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğü tarafından Maliye Bakanlığı Müsteşarı **Hasan Basri Aktan** imzası ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na gönderilen 03 Nisan 2006 tarih ve 10642 sayılı yazı.

Meclis Soruşturması Komisyonu Raporu'nda) yer almayan bir fiilin, açılan bir davaya sonradan dahil edilmesinin, gerek İddia Makamı, gerekse Bakanlığımız tarafından talep edilmesinin uygun olmayacağı düşünülmektedir" gibi açıkça hukuk yolunu gösteren ifadeye karşı çıkılarak devamında:

"Enerji Planlamaları'na yönelik eylemler kapsamında, kamu santrallerinin düşük kapasitede çalıştırılmak zorunda bırakılması sonucu, Türkiye Kömür İşletmeleri (TKİ) Genel Müdürlüğü işletmelerinde **'kamu zararı'** oluştuğu, **'al ya da öde'** yükümlülükleri nedeniyle risk yaratıldığı ve **Yap-İşlet-Devret** modeli çerçevesinde yapılan anlaşmalar sonucu şirketler tarafından açılan tahkim davaları nedeniyle zarar oluştuğu" iddialarına karşı, "Bu eylemler 765 sayılı TCK'nun 240. (5237 sayılı TCK 257.) maddesinde düzenlenen 'Görevi kötüye kullanma' suçunu oluşturur" ifadesinin siyaseten beğenilmediği, Maliye Bakanlığı tarafından Enerji Bakanlığı'na gönderilen yazıda yer alan aşağıdaki paragraftan açıkça anlaşılıyordu:

"Devlet alım-satımına ve yapımına bu yolla fesat karıştırarak, satıcı firmalar lehine haksız çıkar (menfaat) sağlanmasından dolayı, TCK'nın 205. maddesi gereğince cezalandırılması istenmişken, sanıkların (Ersümer ve Çakan-TD) daha az cezayı ve daha kısa **'zaman aşımı'** süresini öngören 765 sayılı TCK'nın 240. maddesi gereğince **cezalandırılması talebinizin Bakanlığınız aleyhine olacağı düşünülmektedir.**"

Ersümer, bu ikinci hukuk ve etik dışı olarak nitelediği konuda "**Ceza almamız, hem de en ağır cezayı almamız yönünde Bakanlıklar arasında talimatlar var**" diyordu.

Öte yandan ülkenin Maliye'sini yöneten Bakanlık, "...Enerji Planlamaları'na yönelik eylemler kapsamında, kamu santrallerinin düşük kapasitede çalıştırılmak zorunda bırakılması sonucu, Türkiye Kömür İşletmeleri (TKİ) Genel Müdürlüğü işletmelerinde **'kamu zararı'** oluştuğunu" ileri sürerken ve devamında "Enerji eski Bakanlarına az ceza istemeniz Bakanlığınızın (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı) aleyhine olur" sonucuna varıp bu düşüncesini resmi kağıtlara dökerken, bir yandan da partisi AKP, kamuoyunda çoktan "**seçim rüşveti**" olduğu tescil edilmiş olan giderek kapsamını geliştirdiği **bedava kömür dağıtımıyla** TKİ ve TTK üzerinden devleti milyonlarca TL

zarara uğratma işini sürdürüyordu. 2007 Milletvekili Genel seçimlerinde de devlet zararı umursanmadan **bedava kömür** dağıtımı olanca hızıyla sürdürüldü.

2008 yılı sonuna gelindiğinde, bu kez 2009 Belediyeler ve Mahalli İdareler seçimi için aynı **"seçim rüşveti bedava kömür"** kampanyası daha da genişletilerek sürdürülüyor ve basında, bu konuyla ilgili haberler giderek yoğunlaşıyordu. AKP iktidarının geçen zamanda çeşitli ayak oyunları ile kamu bankalarını kullanarak inanılmaz boyutlara çekmeyi başardığı yandaş medya dışındaki nadir basın organlarından, üzerindeki her türlü (özellikle bomba atılarak, yargı yoluyla, hatta bombaları gazeteyi yayınlayan şirketin imtiyaz sahibi başyazarının attırdığı iddialarına dayalı ve ekonomik) baskılara rağmen tarzını ve bağımsızlığını koruyan Cumhuriyet gazetesi⁴² birinci sayfa manşetinde aşağıdaki başlık altında bedava kömür konusunda bakınız gerçekleri nasıl dile getiriyor.

"AKP'nin Sosyal Yardımları Devleti Milyonlarca TL Zarara Uğrattıyor: Halkın Parası Seçim Rüşvetine"

"Vatandaşın Vergisiyle Harcama: AKP'nin 'sosyal hizmet' adı altında başlattığı 'Seçim Rüşvetleri'nin bütçeye yükü 3,5 milyar TL'yi aştı. AKP'nin dağıttığı 6 milyon 761 bin ton 'bedava kömür' nedeniyle Türkiye Taşkömürü İşletmeleri 145 milyon TL, Türkiye Kömür İşletmeleri ise 265 milyon TL zarara uğratıldı. AKP hükümetinin seçimler öncesi çok önem verdiği kömür yardımları için 2009'da ayrılan kaynak miktarı 1,1 milyar YL'yi buluyor. Bunun adı 'Siyasal Şantaj'.

Haber içeriğinde 2003-2008 döneminde dağıtılan **"bedava kömür"** miktarları da ayrı bir tablo halinde verilmiş. Buna göre 2003 yılında dağıtılan **"bedava kömür"** 650 bin ton iken, bu miktar izleyen yıllar 1 milyon ton'un altına düşmemek kaydıyla 2007'de 1 milyon 434 bin ton'a, 2008'de ise 2 milyon 84 bin ton'a yükseliyor.

Şimdi gelin de, bu ülkenin Enerji Bakanlığına, **"Enerji Planlamaları'na yönelik eylemler kapsamında, kamu santrallerinin düşük kapasitede çalıştırılmak zorunda bırakılması sonucu, Türkiye Kömür İşletmeleri (TKİ) Genel**

⁴² 25 Kasım 2008.

Müdürlüğü işletmelerinde **'kamu zararı' oluşturduğu** iddiasıyla, **"dönemin Enerji Bakanına 'aman ha!' az ceza verilmesine sebep olmayın"** tavsiyesinde bulunan yine bu ülkenin, başında **"Mevzuat ayarıyla çıkar ayarlama"** hinliğinin mucidi **Kemal Unakıtan'**ın bulunduğu Maliye Bakanlığı'nın ve Bakan'ın üyesi olduğu AKP hükümetinin, 6 yıl boyunca **"bedava dağıtılan 8 milyon ton kömür"**ün iddiadakini defalarca katlayan **"kamu zararı"**nı sormayın.

Hoş, bizim sormamız, dinleyen olmayınca neye yarar ki? Ancak, kamuoyuna yutturulan birçok şey gibi **"sosyal yardım"** olarak yutturulmaya çalışılan, medyada dile getirildiği gibi **"siyasal rüşvet"**den, **"siyasal sadaka"**dan başka bir şey olmayan bu dev **"kamu zararları"**nın hesabının önünde sonunda sorumlularına sorulacağı Yüce Divan'lar kurulacak, bu kez **geçerli ve yeterli kanıtlar** ortada olduğundan, dokunulmazlıklar söz konusu olmayınca, bu siyasal marifetleri sergileyenler cezalandırılmaktan asla kurtulamayacaklardır. Aksini düşünmek bile eşyanın tabiatına aykırı olur.

Yeniden 17 Şubat 2007 tarihli Yüce Divan'a dönersek, bu duruşmada, **Ersümer**, müdahil Bakanlık ve kurum avukatlarının davada Bilirkişi incelemesi istemesi konusunda da, **"Yüzün üzerinde tanık dinlendi, yüzlerce sayfa belge getirtildi. Bilirkişi raporu bunları yok saymak anlamına gelir. Bilirkişi raporu ile davanın uzamasından haz duyanlar ve siyasi rant elde edenler var"** diyordu.

Yüce Divan, Bilirkişi incelemesi talebini reddediyordu.

İddia Makamı'nın Esas Hakkındaki Mütalaası

30 Mart 2007 Cuma günü, Enerji eski Bakanları **Ersümer** ve **Çakan** için Yüce Divan'daki yargılama sürecinin önemli günlerinden biriydi. İki buçuk yıl gibi oldukça uzun bir süredir yargı karşısındaydılar. 24 duruşma geride kalmıştı. Yirmi beşinci duruşmada, İddia Makamındaki Yargıtay Cumhuriyet Savcısı **Nuri Ok**,⁴³ "**Esas Hakkındaki Mütalaası**"nı açıklıyordu. Yüz on bir A4 sayfasından oluşan mütalaada, her iki Bakan'a da onlarca suç isnadı arasında sadece ikişer suçtan ceza verilmesi, diğer suçlardan beraat talep ediliyordu.

Ertesi günkü gazeteler yine ilk sayfa manşet haberlerle doluydu. Hürriyet gazetesi birinci sayfa sekiz sütuna sürmanşetine Yüce Divan'ın sayfayı enine kaplayan fotoğrafını, **Ersümer**'le **Çakan**'ın fotoğrafları ile birlikte koyarak şu manşeti atmıştı. "**İkisine 64'5 Yıl**". Diğer gazetelerde de,⁴⁴ "**İki eski Bakan'a Rekor Ceza**" başlıkları tercih edilmişti.

Basının, Enerji eski Bakanları'nın Yüce Divan'daki yargılamalarına "**at gözlüğü**" ve "**önyargı**" ile bakmayı sürdürdüğünü, Yüce Divan davalarının bu kritik aşamasında da tüm açıklığı ile görüyoruz. Bu saptamamızın isabetini, 31 Mart 2007 günü gazetelerin yazdıklarını sayfalarımıza alarak göstereyim.⁴⁵

"İkisine 64,5 yıl" başlıklı birinci sayfa manşet haberinde, "**Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Nuri Ok, Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanları Cumhur Ersümer ve Zeki Çakan'ın Yüce Divan'da yargılandıkları davada dün rekor ceza talep etti**", alt başlıkta ise;

"İhaleye Fesat Karıştırma: Nuri Ok, Ersümer'in üç ayrı 'ihaleye fesat karıştırma' suçundan 15 yıldan 36 yıla, Çakan'ın ise iki 'ihaleye fesat karıştırma' ve bir 'görevi kötüye kullanma' suçundan 11 yıl 6 aydan, 28 yıl altı aya kadar hapis cezasına çarptırılmasını istedi.

⁴³ Nuri Ok'un, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı görev süresi bundan kısa bir süre sonra sona ermiş, yerine, yardımcısı ve kendisi görevde iken Yüce Divan duruşmalarında temsilcisi Abdurrahman Yalçınkaya atanmıştır.

⁴⁴ Sabah, Vatan, Milliyet, Akşam, 31 Mart 2007

⁴⁵ Hürriyet, 31 Mart 2007

Mavi Akım'dan Beraat: Ok, Mavi Akım'da, boru hattı maliyetinin pahalı olduğu ve 'kamu zararına yol açıldığına ilişkin iddiaları destekleyen 'delil bulunmadığını' söyleyerek, bu suçtan Ersümer'in beraatini talep etti. Ersümer ve Çakan, savunmalarını 01 Mayıs'ta yapacak" deniyordu.

Gazetenin iç sayfalarındaki **"Rekor Hapis İstemi, Karar Mayıs'ta: 36 yıl+28 yıl, 6 ay"** başlıklı haberin devamında ise şu ayrıntılara yer verilmişti:

"Ok, Turusgaz'a fiyat formülü değişikliği yoluyla çıkar sağlama iddialarıyla ilgili suç unsuru bulunmadığını, Ersümer'in formül değişikliği tercihi için müdahalede bulunmadığını belirtti.

Ersümer'e ne istedi? Ok, Ersümer'in Bozcaada Rüzgar enerjisi santrali, Atasu Barajı ve Bakırçay-Kınık Sulama inşaatlarında 'ihaleye fesat karıştırma' suçunu üç kez işlediğini savundu. Ok, Ersümer'in bu suçu düzenleyen yeni TCK'nun 235/1 maddesi gereğince 15 yıldan 36 yıla kadar hapisle cezalandırılmasını talep etti. Ok, Ersümer'in, Çal ve Dinar-2 santralleri, Turusgaz ile imzalanan anlaşmada damga vergisi kaybına neden olduğu, formül değişikliği, Mavi Akım Sözleşmesi, Yakıt farkı ödenmesi, Mobil santral ihaleleri ile Erzurum İçmesuyu isale tüneli inşaatına ilişkin suçlamalardan beraatine, diğer suçlamaların ise zaman aşımından düşürülmesine karar verilmesini istedi."

Çakan'a ne istedi? Ok, Çakan'ın, '29 otoprodüktör projesi'ne yetkisiz olur vererek 'görevi kötüye kullanma' suçundan lehine olan eski TCK'nın 240. ve 80. maddeleri gereğince cezalandırılmasını talep etti. Ok, Çakan'ın ayrıca, Atasu Barajı ve Bakırçay Sulama inşaatı ihalelerine 'fesat karıştırdığı' iddiasıyla iki kez yeni TCK'nın 235/1. maddesi gereğince 11 yıl 6 aydan, 28 yıl 6 aya kadar cezalandırılmasını istedi. Başsavcı, bu değerlendirmeye, 'suç vasfının değiştirilmesi' yönünde görüş bildirmiş ve rekor ceza istemiş oldu.

Müdahil avukatlar, esas hakkındaki iddialarında, sanık Bakanların cezalandırılmalarını ve Hazine zararının da faiziyle birlikte tahsilini istediler."

Diğer gazete haberleri de, buradakinden farksızdı. Sadece bir gazetede⁴⁶ Ersümer'in fotoğrafı altında su satırlara yer verilmişti.

⁴⁶ Vatan, 31 Mart 2007

“Görevi Çok Kez Kötüye Kullandı, Ama Affa Girdi: Başsavcı Ok, 36 yıl hapsini istediği Cumhuriyet Ersümer'in 'görevi kötüye kullanma' suçunu birden çok kere işlediğini, ama bu suçun hem Rahşan Affı, hem de zamanaşımına uğradığını bildirdi. Ok'un, Ersümer'in 'suç işlediği halde cezasız kalacağını' belirttiği diğer konular ise şunlar: Kamu santrallerinin eksik kapasiteyle çalışmasına yönelik uygulamalar yapmak, Alaçatı Santrali'nin imtiyaz sözleşmesinde görevi kötüye kullanmak..”

Şimdi, iki Enerji eski Bakanı'nın davasıyla ilgili, altında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı sayın **Nuri Ok**'un imzasının bulunduğu, Yüce Divan Başkanlığı'na muhatap 30 Mart 2007 tarihli **“Esas Hakkında Görüşümüzün Sunulması”** belgesinin 110. sayfasındaki **“Sonuç ve İstem”** bölümüne bakalım.

Burada ve belgenin tümünde sadece ceza ya da erteleme istenen suçlarla ilgili eski ve yeni kanun maddeleri veriliyor. **36 yıl ceza, 28,5 yıl ceza** istemi, belgenin hiçbir sayfasında yer almıyor. Ancak, medyada sansasyonun başka türlü yapılması olanaklı değil. Manşete, sadece yeni TCK'nın 235/1 maddesini yazsanız, okura küfür gibi gelir. Bizim ülkemizde kanun maddelerini sadece hukukçular bilir, sokaktaki insan kanun maddeleri ile genellikle ilgilenmez. Siz ancak oturur, ilgili kanun maddelerini bulur, öngörülen cezanın alt ve üst sınırlarını belirler, manşetinize onu alırsanız, o zaman insanların azami ilgisini çekebilir, düşüncelerini yönlendirebilirsiniz.

Gazetede, Yüce Divan'da yargılanması süren bir Bakan'ın, **'suç işlediği halde cezasız kalacağı'** haber başlığı da bundan farklı değildir. Mahkemelerin saptaması gereken bir konuda, bu kez gazetecinin karar verip yorumda bulunmasında hiçbir sakınca görülmez.

Ancak, ne kadar **“önyargılı”** davranılırsa davranılsın, sansasyon, reyting ve tiraj uğruna insanların üzerine ne kadar gidilirse gidilsin, insanlar suçlanarak ne kadar rencide edilirse edilsin, bu tür aykırı davranışlar kamuoyu ile ne kadar paylaşılırsa paylaşılsın, kamuoyu ne kadar yönlendirilirse yönlendirilsin, sonunda varılacak nokta, olayların gerçeklerle buluşacağı yerdur. Nitekim, bu kez de öyle olmuş, Yüce Divan, ülkeye, sektöre ve bu ortamda sorumlu tutulmakla kalınmayıp suç yüklenen kurumlara ve kişilere yönelik iddiaları, suçlamaları gerçeklerle buluşturarak **“Büyük oyun”**u bozmuştur.

Bakanlar Savunuyor

Anayasa Mahkemesi'ndeki iş yoğunluğu nedeniyle 01 Mayıs 2007'den 08 Mayıs 2007 Çarşamba gününe ertelenen yirmi altıncı duruşma Bakanların son savunmalarını yapmasına ayrılmıştı. İlk savunmayı **Cumhur Ersümer**'in avukatı **Bülent H. Acar** yapıyordu. **Acar**, Yüksek Mahkeme'ye 2 klasör halinde 700 sayfalık savunma dilekçesi sunduğunu, önceki dilekçeleriyle birlikte toplam savunmasının 800 sayfayı geçtiğini söylüyordu. Müvekkilinin beraatini talep eden **Acar**, lehe olan yasaların uygulanmasını istiyor ve zaman aşımına dikkat çekiyordu.

Daha sonra söz alan **Cumhur Ersümer**, "*Meclis Soruşturması Komisyonu'nun kendisini bir 'suç makinesi' gibi gösterdiğini*" söylüyor ve devamında; "*Biz, burada (Yüce Divan'da) hesap verirken, bizi suçlayanlar, bizim başlattığımız yatırımları törenle açarak, bizi suçlamaya devam ediyorlar... İhalelere fesat karıştırmakla suçlanıyorum da, ne oldu? Benim, annemin, eşimin, oğullarımın, yeğenlerimin, kuzenlerimin, hasılı efradı sülalemin hayatı, yaşam tarzları, halkın gözü önündedir. El aleme muhtaç olmadan, sahip olduklarımızı da çarçur etmeden, bugüne kadar mütevazî hayatımızı sürdürdük. Sonunda, Ankara'da oturduğum Milletvekili kooperatifinde 14 yıl bekledikten sonra edindiğim bir evim var. Çanakkale'de 1988'de edindiğim bir yazlığım, Emlak Bankası kredisi ile aldığım evi satarak 1992'de sahip olduğum bir kışlık evim var. Mazbut hayatımı sürdürebilecek, banka birikimimden başka, ailemin de, benim de bir başka birikimimiz yok.*

Bakan olduktan sonra, benim mal varlığım artmadı, azaldı. Hayatım boyunca gırtlığımdan haram lokma geçirmedim, çoluğuma çocuğuma haram lokma yedirmedim. Ben bu yüce millete, devlete daha fazla nasıl hizmet edebilirim kavgasını yaptım" derken duyulanıyordu.

Ersümer'in savunmasında ilginç bulduğum bazı bölümleri buraya alıyorum.

"Bütün imkânların seferber edilmesine rağmen, sektörün günlük değil, anlık takip edilerek, anında tedbirler alınmasına rağmen 1997, 1998, 1999 yıllarında açık elektrik dış alımıyla kapatılmışsa da, 2000 yılında talebi dış alımla karşılamak mümkün olamamıştır. Ağır kış şartları, doğal gaz arzında

yaşanan sıkıntılar, en önemlisi elektrik sistemimizin bel kemiği **Keban, Karakaya, Atatürk Baraj ve Hidroelektrik Santralleri**'nda aşırı kuraklık nedeniyle, su seviyelerinin minimum kota düşmesi ve bu santrallerin tamamen devre dışı kalmaları sonucunda, sistemin çökmesini önlemek için Ocak 2000'de kısa süreli de olsa, programlı kesintiler yapılmıştır.

Duruşmalar sırasında dosyaya gelen TEİAŞ yanıt yazıları, bu durumu çok net bir şekilde ortaya koymuştur. TEİAŞ'ın 10 Mart 2005 tarihli yanıt yazısına bakıldığında, 'Talebi karşılayabilmek için **Keban Santrali minimum göl seviyesinde çalıştırılmış, diğer barajlı santrallerde minimum göl seviyelerine yaklaşılmış ve hidroelektrik santraller normal işletme eğrilerinin altında çalıştırılmışlardır. Buna rağmen, talebi karşılamak için zaman zaman elektrik kesintisi yapılmak zorunda kalınmıştır. Bu dönemde, programda öngörülmemesine rağmen, kamuya ait motorin yakıtlı Aliğa Gaz Türbinleri dahi çalıştırılmıştır.**

Yıllık üretim-tüketim programları doğrultusunda, aylık, haftalık ve saatlik bazda günlük üretim tüketim programları hazırlanmakta, saatlik bazda hazırlanan günlük programlar çerçevesinde sistem durumu, sistem kısıtları, hava durumu, santrallerin arıza, bakım, revizyon durumları, yurtiçi, yurt dışı enerji alım-satımları konusunda **Elektrik Satış Anlaşmaları (ESA) göz önünde bulundurularak, elektrik sistemi anlık düzende işletildiğinden, programda sapmalar olmakta ve elektrik sistemi, bu koşullarda sürekli, güvenilir, ekonomik olarak işletilmeye çalışılmaktadır.**' denilmektedir.

Yine, TEİAŞ'ın bir başka yazısında, 'Enterkonnekte elektrik sistemi işletmesinde amaç, elektrik enerjisinin kaliteli, sürekli ve ekonomik olarak üretilerek kullanıcılara sunulmasıdır. Elektrik enerjisi doğası gereği depo edilemediğinden, talebi karşılayacak şekilde üretim yapılmakta ve üretim-tüketim dengesi anlık olarak sağlanmaktadır. Ekonomik gelişmeler, meteorolojik değişimler, su gelirleri, santraller, enerji iletim ve dağıtım hatları ve transformatör arızaları elektrik enerjisi tüketimini etkilemekte ve tüketimde oluşan bu değişimi karşılamak için üretim durumu da zaman zaman bu değişikliklere paralel olarak değişim gösterebilmektedir.

Bu durumda oluşturulan üretim-tüketim programında, zaman zaman sapsmalar olabilmektedir. 1999'da yaşanan büyük Marmara depremi, 2000 yılı ve 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz gibi normal sistem koşulları dışındaki olaylar elektrik tüketimini etkilemiş ve programlarda büyük sapsmalara yol açmıştır. Ayrıca, işletmeye girmesi planlanan santrallerin zamanında işletmeye girememesi de programların aksamasına neden olmaktadır' tespiti yapılmaktadır.

Sonuçta, 'ülkemizde elektrik enerjisi tüketim artışı uzun yıllar boyunca % 8 dolayında devam ederken, 1999 yılında yaşanan büyük Körfez ve Düzce depremleri nedeniyle enerji talep artışı aşağı çekilmiş, 2000 yılının sonu ve 2001 yılı başında yaşanan büyük ekonomik krizler nedeniyle de elektrik enerjisi tüketim artışı 2001 yılında ilk defa negatif olarak gerçekleşmiş ve % eksi 1 olmuştur. 2001 yılından sonra ise, elektrik tüketimi tekrar yükselmeye başlamıştır. Ekonomik kriz öncesi elektrik enerjisi talebini karşılayacak kapasite yetersizliği ve yedek kapasite eksikliği yaşanmıştır' diye devam etmektedir.

2000 yılının elektrikteki giderek kritikleşen olumsuz koşulları nedeniyle, Ocak 2000'de, Enerji Bakanlığı'nda bir Müsteşar yardımcısı başkanlığında kurulan **Kriz Merkezi** tarafından alınan kararlar ve uygulanan önlemlerle, gaz arzındaki sorunların kısa sürede giderilmesinden sonra, elektrik kesintilerine de son verilmiştir. Bu Kriz Merkezi'nin 24 Ocak 2000 tarihli toplantı tutanağında yapılan tespitlere ve alınan kararlara göre, o dönemde ülkenin içinde bulunduğu elektrik darboğazını, yaşanan sıkıntıları daha yakından görebiliyoruz.

Tutanağın 1. maddesinde '**Halen, günlük elektrik tüketimimiz 380 milyon kilovat saat olup, bunun 200 milyon kilovatsaati termik, 90 milyon kilovatsaati hidrolik, 10 milyon kilovatsaati de ithal yoluyla karşılanmakta olup, günde 80 milyon kilovatsaat açık vardır' tespiti yer almaktadır. Tutanağın 9. maddesinde, 'Yap-İşlet-Devret santrallerinde üretim artışı sağlanarak, günlük elektrik açığının 50 milyon kilovatsaate düşürüldüğü, bu açığın da günde üç saatlik elektrik kesintisi yapılması anlamına geldiği' belirtilmektedir**

Enerji Bakanlığı Enerji İşleri Genel Müdürlüğü'nün dosyada mevcut yazısı da, **'Bakanlık dönemimde, sektörde yaşanan sıkıntılar, nedenleri ve sonuçları, kapasite bedelleri ödenmesi, kamu santrallerinde eksik üretim yaptırılması'** gibi konulardaki iddialara yanıt niteliğindedir.

Takdir edilmelidir ki, bir Enerji Bakanı için en sıkıntılı ve sevimsiz durum, ülkede elektrik kesintileri yapılmasıdır. Gazetelerde hemen, **'soğuk ve karanlığa gömüldük', 'Günde 3 saat karanlık, elektrikte karanlık dönem'** manşetleri ortaya çıkacaktır.

Bugün, 1994 yılında yapılmış olan Elektrik Enerjisi Uzun Dönemli Planlaması'na ve planlama revizyonlarına bakıldığında, bütün iddiaların temelinde gösterilmeye çalışılan, Bakanlığım döneminde **elektrik talep tahminlerinin yapay olarak artırıldığı iddialarının gerçek olmadığı çok net bir şekilde görülmüştür.**

2000 yılında kritik duruma gelen elektrik arz açığı için alınacak acil önlemler, Başbakan rahmetli **Ecevit**'in talimatıyla, Enerji Bakanlığı, Hazine ve DPT Müsteşarlarından ve uzmanlarından oluşan bir komisyon tarafından uzun süren toplantılar sonucunda sağlanan mutabakat, gereği yerine getirmek üzere Devlet Bakanı Hazineden sorumlu **Recep Önal** tarafından işleme konuldu. Sektördeki işlerin hızla gerçekleşmesi için, şiddetle ihtiyaç duyulan bu mutabakatın her maddesine Bakanlık görevimin devam ettiği on bir ay boyunca Bakanlığımca harfiyen uyulmuştur. Bu belgede, 2000-2002 döneminde elektrik arz açığının varlığı kabul edildiği gibi, yapılacak işler proje bazında sayılmakta, DPT izinleri, Hazine garantileri dile getirilmekte ve zamanlamalar belirlenmektedir. Yap-İşlet santrallerinin bir bölümü DPT ve Hazinesinin kabulüyle 2002'ye yetiştirilecek, diğerleri 2002 sonrasında arz fazlası olmaması için zamana yayılarak devreye alınacaklardır. Esas hakkındaki iddialarda, benim görevde bulunmadığım bir dönem kastedilerek, Yap-İşlet santrallerinin zamana yayılmadan devreye alınmalarına duyarsız kalmakla suçlanmaktayım. **27 Nisan 2001**'de Bakanlık görevinden ayrıldım. Bu santrallerin hiçbirinin işletmeye alınmalarında görevde değildim.

2007 yılında elektrik emre amade yedeği yüzde 10'a düşerek tehlike sinyalleri vermeye başlamıştır. Talep artış hızının bu şekilde artarak devamı durumunda ve gerekli ve yeterli yatırımların zamanında yapılmaması

halinde, bazı tahminlerde 2008, bazı tahminlerde 2009'dan itibaren ülkemizde yine enerji darboğazının yaşanacağı DPT dahil bütün enerji uzmanlarınınca belirtilmektedir. Bir müddettir hükümette enerjiyle ilgili bir dizi yasal düzenlemeler yapılarak, yatırımların özel sektör tarafından yapılması sağlanmaya çalışılmakta ise de, bu yasal düzenlemenin özel sektörü yeterli düzeyde enerji yatırımlarına yönelttiğini söylemek mümkün değildir. Bugüne kadar, yukarıda belirttiğimiz gibi, depremler ve ekonomik krizler nedeniyle düşük seyreden enerji talebi, ekonomik göstergelerin normale dönmesiyle eski artış hızına ulaşmıştır. 2000, 2003, 2004 yıllarında yeterli yedekle yürüyen sistemde emre amade yedek kapasitenin hızla azaldığı açıkça görülmektedir.

Günümüz siyasal iktidarı, özellikle elektrik enerjisinde geline kritik duruma karşı, Enerji Sektöründe peşpeşe yeni kanunlar ve kanun değişiklikleri gerçekleştirmiştir. Yenilenebilir Enerji kaynaklarıyla ilgili kanun, Nükleer Güç Santralleri kurulmasıyla ilgili kanun, Enerjinin Verimli Kullanılması'na dair kanun, Elektrik ve Doğalgaz Piyasası kanunlarında değişiklik yapan kanun, Yap-İşlet kanununda yapılan değişikliklerle İkili İşbirliği anlaşmalarına dayanılarak yeni yapılacak barajlar için çıkarılan kanunu bu kapsamda belirtmemiz mümkündür.

Ancak, Hükümet, çok yasa yapmakla elektrik üretimi miktarının artmayacağını yakında yaşayarak öğrenecektir. Bütün bu düzenlemeler yapılırken, özel sektöre cazibe alanı yaratılmak amacıyla, yukarıda belirtilen yasalardan bazılarında eklenen geçici maddelerle, rüzgâr, su, kömür enerjisinden yapılacak üretimler için, bize yöneltilen suçlama konularından biri olan **alım garantileri**'nin, bu kez, **5 ile 5,5 Euro sent/kilovatsaat** fiyat ve süre taahhütleri kanunla yeniden getirilmiştir.

Ancak alım yapacak kamu kuruluşlarının içinde buldukları mali yapıları itibarıyla ödemeler konusunda güvenilir bulunmamaları nedeniyle yurt dışına veya yurt içinden kredi bulma imkanının bulunamayacağı, bu sebeple de yeterli yatırımın yapılamayacağı sektör yatırımcıları tarafından belirtilmektedir. Gerçekten, bu dönemde çıkarılan yasaların hem kömürle ilgili, işte nükleer enerjinin yapılmasıyla ilgili yasadaki **'Kömür tahsis, rödovans ihalesi isteklilerine yıllara sari olarak rödovans bedeli ile on beş yıllık süre için yıllara sari olarak elektrik enerjisi alım miktarı yıllık**

birim elektrik enerjisi satış fiyatlarıyla teklif edilecektir' tarzında alım ve fiyat garantisi verilmektedir. Yine, bu kanun kapsamında 'Satın alınacak elektrik enerjisine uygulanacak fiyat, her yıl için EPDK'nın belirlediği bir önceki yıla ait ortalama elektrik toptan satış fiyatıdır. Ancak uygulanacak fiyat 5-5,5 Euro sent karşılığı Türk lirasından fazla olamaz. Ancak 5,5 Euro sent sınırının üzerinde Serbest Piyasa'da satış imkanı bulan Yenilenebilir Enerji Kaynakları'na dayalı lisans sahibiyle, tüzel kişiler bu imkândan yararlanır' tarzındaki kanun maddelerini burada sizlere sunabilme imkânı buldum.

Tabii, gaz arzıyla ilgili kısaca değerlendirmelerde bulunmak istiyorum. Yargılama esnasında celp edilen belgelerin içeriği, tarafımızdan sunulan belgeler ve dinlenen tanık beyanlarıyla, hâsılı, toplanan tüm delillerle suçlama konusu yapılan gerek Batı hattından **8 milyar metreküp**, gerekse **Mavi Akım'dan 16 milyar metreküp** gaz alımının, hükümet dönemlerimizden önce yapılmış görüşmeler, imzalanmış işbirliği anlaşmaları ve protokollerle alımlarının kararlaştırıldığı, fizibilitelerinin yaptırıldığı, devam eden işlemlerin de dönemimizde sonuçlandırıldığı tartışmasız bir şekilde anlaşılmıştır. Yani, bir başka deyişle, yerden yere vurulan **Mavi Akım'da vatan hainliği** ile suçlandığımız formül değişikliğinde "**partiliye peşkeş çekildi**" denilen Samsun-Ankara boru hattı yapım işinde yasalara aykırı hiçbir hususun olmadığı toplanan delillerle açıkça anlaşılmıştır. Dosyada mevcut belgeler ve konuyla ilgili tanık beyanlarıyla, ek mektubu tanık olarak imzalamamın teamül gereği olduğu, bu mektubun düzenlenmesi konusunda da talep ve talimatımın olmadığı anlaşılmıştır.

Ayrıca, BOTAŞ tarafından imzalanan bütün doğal gaz anlaşmalarında **aynı formülün** yer aldığı, yapılan işlemin Enerji Bakanlığınca da bir değişiklik değil, **yanlışlığın düzeltilmesi** işlemi olduğu ortaya çıkmıştır."

Bölüm XI

Yüce Divan'da Son Perde

Enerji eski Bakanları'nın ve özellikle **Cumhur Ersümer**'in ilk kez Bakanlık görevini üstlendiği 30 Haziran 1997'den bu yana mübalağasız on yıllık bir sürecin son perdesi, bu sürecin son üç yılını oluşturan Yüce Divan'da, **27 Temmuz 2007** günü yapılan son duruşmada açıklanan kararlarla kapanıyordu.

Yüce Divan'da 28. ve son duruşma, sabah saat 10:00'da Başkan vekili **Haşim Kılıç**'ın başkanlığında gecikmesiz olarak açıldığında, Bakanları, avukatlarını ve dinleyici bölümündeki herkesi şaşırtan bir olay oldu. Yüce Divan'ın, karar duruşmasında dava hakkındaki temyizi olmayan kararını açıklaması heyecanla beklenirken, **Cumhur Ersümer** ve avukatından, Esenboğa Mobil santralı ihalesiyle ilgili "**savunma**" isteniyordu.

Oysa, bu konu, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın 30 Mart 2007'de Yüce Divan'a sunmuş olduğu Esas Hakkındaki Mütalaası'nın, Esenboğa Mobil Santralı ile ilgili bölümünde, "**Sanığın (Cumhur Ersümer), Esenboğa Mobil Santral ihalesinde baskı yaptığına dair sübutun¹ kabulünü gerektirecek, her türlü kuşkudan arınmış, mahkûmiyete yeter nitelik ve kuvvette deliller elde edilememiştir**" denilerek, suç konusu olarak görülmemiştir.

¹ Sübut: Kuşkuya yer bırakmayacak şekilde ortaya çıkmak, gerçekleşmek, Türkçe Sözlük, Ali Püsküllüoğlu, Genişletilmiş 5. Basım, Ekim 2004.

Yani, Başsavcı, **“Esenboğa Mobil Santrali ihalesinde Bakana yüklenmek istenen suçlama için yeterli ve geçerli delil olmadığını”** dikkate alarak bu konuyu (Esenboğa Mobil Santrali ile ilgili iddiayı), **“beraat”** önerileri arasına almıştı

Kısa bir şaşkınlıktan sonra **Ersümer**'in avukatı **Bülent Acar**, konuyu müvekkili Bakan ile özel olarak görüşmek için süre talep ediyor ve duruşmaya kısa bir ara verildikten sonra herkes tekrar yerini aldığı anda, *“bu konuda savunmalarını önceki duruşmalarda yaptıklarını, bu savunmalarını aynen tekrarladıklarını”* söylüyordu.

Yüce Divan Başkanı, üç yıla yakın bir yargılama süresinin sonunda, Yüce Divan'ın on bir Yüksek Yargıç üyesinin kararını yansıtan Karar Tutanağı'nın Hüküm Bölümü'nü okumaya başladığında, Yüksek Mahkeme salonunda bulunan herkes nefesini tutmuştu.

Ersümer'e verilen tek ceza, biraz önce yeniden savunma istenmiş olan, ihalesinden işletmesine kadar **TEAŞ (TEİAŞ)**'in yasal yükümlülüğündeki **Esenboğa Mobil Santrali**'nin, **TEAŞ** tarafından yapılmış olan ihalesinde, **Ersümer**'in, ihalenin istediği firmaya verilmesini sağlamak amacıyla baskı kurarak, ihaleye doğrudan müdahil olma eyleminde bulunmasının **“sübuta erdiğine”²** dayandırılıyordu.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Esenboğa Mobil Santrali ile ilgili iddia konusunda **“sübutun kabulünü gerektirecek yeter nitelik ve kuvvette delil elde edilemediğini”** bildirerek **“beraat”** isterken, Yüce Divan, son dakikada **“sübutun kabulünü gerektirecek yeter nitelik ve kuvvette delil elde edildiğini”**, yani, **“suçun sübuta erdiğini”** görüyor ve cezaya hükmediyordu. Yüce Divan'ın bu tek **“ceza”** kararı **“oyçokluğu”** ile gerçekleşiyor, üç üye **“beraat”** gerektiği yolunda **“karşioy”** kullanıyordu.³

Yüce Divan kararlarının kesin olduğu, temyiz edilemediği biliniyor. Bu nedenle, kararı tartışmamız doğru olmaz, zaten bir sonuç getirmez. Sadece, Yüce Divan'ın eline son dakikada **“suçun sübuta erdiğini”** gösteren **“yeterli, geçerli ve kuvvetli”** deliller geçtiğini varsaymak durumundayız.

² Sübut bulmak, sübuta ermek: Bir suçu, durumu vb belgeyle, kanıtla ortaya koymak. Türkçe Sözlük, Ali Püsküllüoğlu, Genişletilmiş 5. Basım, Ekim 2004.

³ Beraat isteyen üç üye: Fulya Kantarcıoğlu, Mehmet Erten ve A.Necmi Özler'dir

Beraatler, Ertelemeler

Yüce Divan'ın 27 Temmuz 2007 günlü Karar Tutanağı Hüküm Bölümü'nde olduğu gibi, Enerji eski Bakanı Zeki Çakan, “üzerine atılı tüm suçlamaların yasal unsurları oluşmadığından” oybirliği ile beraat ediyordu.

Bakan **Cumhur Ersümer** ise, üzerine atılı 22 ayrı suçlamadan, aynen Çakan gibi;

15'inden, “bu fiilleriyle ilgili olarak yüklenen suçların yasal unsurları oluşmadığından” “oybirliği” ile beraat ediyor, 4' ünden ise, yine “bu fiilleriyle ilgili olarak yüklenen suçların yasal unsurları oluşmadığından” bu kez bazı üyelerin “karşı oyu” ile “oyçokluğu” ile beraat ediyordu.

Yüce Divan, “Görevi kötüye kullanma” olarak nitelediği iki suçlamada, “davanın kesin hükme bağlanmasının ertelenmesine”, birinde “oybirliği”, diğerinde “oyçokluğu” ile karar veriyordu.

Yüce Divan'ın son kararı olan **Esenboğa Mobil santralı** ihalesine fesat karıştırmak isnadı yerinde görülmeyip, “Görevi kötüye kullanmak” la ilgili görülüyor, önce cezaya hükmediliyor, sonra bu cezada, “saniğın duruşmalarda gözlemlenen olumlu hali dikkate alınarak” indirim yapılıyor, ayrıca “saniğın geçmişteki hali, suç işleme eğilimine göre cezasının ertelenmesi halinde, ileride bir daha suç işlemeyeceği kanısına varıldığı” gerekçesiyle cezasının “ertelenmesi” “oyçokluğu” ile uygun görülüyordu.⁴

Sonuçta, **Ersümer**, yargılandığı 22 dava konusunun 15'inde “oybirliği”, 4'ünde “oyçokluğu” ile olmak üzere toplam 19 suçlamadan “aklanıyor”, kalan üç “erteleme” kararının ise, biri “oybirliği”, ikisi “oyçokluğu” ile veriliyor.

Yüce Divan'ın 27 Temmuz 2007 tarihli Kısa Karar Tutanağı (Hüküm Bölümü) ve bundan iki yıl sonra gecikmeli olarak çıkan **Gerekçeli Kararı** dikkatle incelendiğinde, görüntüdeki 15'i oybirliği'ne, 4'ü oyçokluğu'na dayalı 19 beraat kararına karşın **Cumhur Ersümer**'in, aslında hakkında ileri sürülen ve

⁴ Hükmedilen ceza: İki yıl hapis, 91 YTL para cezasıdır. 1/6 indirimle 20 ay hapis, 75 YTL para ve o kadar süre memuriyetten men cezası haline getirilmiş ve ertelenmiştir.

Yüce Divan'da 22 ayrı konuda toplanan **“yolsuzluk”** iddialarının **tümünden beraat ettiği** sonucunun ortaya çıktığı rahatça ileri sürülebilmektedir.

Bu saptama, böyle olması istenen, başka bir deyişle zorlama bir sonuca ulaşma çabası asla değildir. Olaya bütünü ile bakıldığında doğal olarak karşımıza çıkan sonuçtur. Şöyle ki:

İkisi **“oyçokluğu”** ile çıkan üç **“erteleme”** kararından birinde (Yamula HES) Yüce Divan'ın **dört** üyesinin, diğerinde (Esenboğa Mobil) üç üyenin **beraat** yönünde oy kullandığı görülüyor.

Yüce Divan'ın üç **“erteleme”** kararında **“görevi kötüye kullanmak”** nitelmesi öne çıkmıştır. **Ersümer**'in beraatini isteyen sayıları 4'e kadar çıkan üyeler dışındaki yedi üyenin suçladığı **Ersümer** hakkındaki **“görevi kötüye kullanmak”** nitelmesinin dayanağı ise, **“menfaat temini, rüşvet, irtikap, zimmet, ihaleye fesat karıştırmak, mal varlığında haksız artış”** gibi **“yolsuzluk”** olarak nitelenen suçlar olmayıp **“usuli bir işlem”**dir.

Böylece, 22 ayrı suçlamanın yargı ayağı da tamamlanmış ve herkesin külâhı önüne düşmüştür. Bundan sonra, özellikle en çok suçlanan Bakan **Ersümer**'in, Yüce Divan'ın beraat ve erteleme kararları ile sonuçlanan, yukarıda açıklanan **“Esenboğa Mobil Santrali”** projesi dışındaki **“suçları”**nın (21 suçlama) neler olduğuna bakalım.

Oybirliği ile Beraat (15 suçlama):

1. Fiili ve hukuki engeller bulunmasına karşın, **Kırklareli Doğalgaz Santrali**'nin yapımında ısrar ederek görev ve yetkiyi kötüye kullanmak.
2. İhtiyaç yokken, yüksek tarife ile bağitlanan sözleşmeleri gerçekleştirerek, elektrik santralleri için **'al ya da öde'** şartlı gaz alım bağlantıları yapmak ve planlama ile ilgili Anayasal kurumların bilimsel verilerle ortaya koydukları önerileri dikkate almayarak, devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak.
3. Doğalgaz anlaşmasındaki **“Fiyat Formülü”**nün **Ek Mektup**'la değiştirilmesi sonucu kamu zararına sebebiyet vererek devlet alım, satım ve

yapımına fesat karıştırmak.

4. Damga Vergisi'nden kaçınmak amacıyla, bir yıl için imzalanmış olan **gaz alım anlaşması süresinin Ek Mektup'la 23 yıla çıkarılıp**, Turusgaz şirketine menfaat sağlayarak devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak.

5. Bakanlar Kurulu'ndan alınmış yetkiyle hareket etmesine rağmen imzalanmış olan doğalgaz anlaşmalarını ve **Ek Mektubu Resmi Gazete'de yayınlamamak** ve TBMM bilgisine sunmamak suretiyle görevi ihmal.

6. Yap-işlet-Devret santrallerine aylık program miktarlarından fazla üretim yaptırılması sonucunda,⁵ **Elektrik Enerjisi Fonu'ndan yakıt farkı ödenmesi'ne** sebebiyet vererek devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak.

7. **Samsun - Ankara Doğalgaz Boru Hattı** inşaatında görevli konsorsiyuma yüksek ödeme yaparak ve koşulları oluşmadan avans vererek görev ve yetkiyi kötüye kullanmak.

8. **Dinar- 2 Hidroelektrik Santrali** ihalesinde mevzuata aykırı usulsüz işlemler yaparak devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak.

9. **Çal Hidroelektrik Santrali** ihalesinde mevzuata aykırı usulsüz işlemler yaparak devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak.

10. Üretilen elektriğin satılacağı kuruma ilişkin Bakan oluru ile enerji projelerindeki **"Eskalasyon uygulamaları"**nda görev ve yetkiyi kötüye kullanmak.

11. **Atasu Baraj ve Hidroelektrik Santrali** inşaatı ile ilgili olarak mevzuata aykırı keşif artışı oluru vererek görev ve yetkiyi kötüye kullanmak.

12. **Bakırçay Projesi Kınık Sol Sahil Sulaması** inşaatı ile ilgili olarak mevzuata aykırı keşif artışı oluru vererek görev ve yetkiyi kötüye kullanmak.

⁵ Genelde, Elektrik Enerjisi Fonu'ndan yakıt farkı ödenmesinin nedeni, ithal gaz ikmalindeki aksamalar sonucu doğalgaz yerine başka bir yakıt (motorin, nafta...) kullanılması olup, anlaşmalarda yer verilmiş olan bir zorunluluktur. Buna karşılık, ithal gaz akışı normalden YİD santrallerine fazla üretim yaptırılması için yakıt farkı ödenmez. Çünkü, fazla üretimde de zaten santralin asıl yakıtı olan doğalgaz kullanılacaktır.

13. **Erzurum İçme Suyu isale tüneli** inşaatı ile ilgili olarak mevzuata aykırı keşif artışı oluru vererek görev ve yetkiyi kötüye kullanmak.

14. **Hükümetlerarası İkili İşbirliği Protokolleri** ve uygulamalarında görev ve yetkiyi kötüye kullanmak.

15. Esenboğa Mobil santralı dışındaki **Mobil Santrallar'a** ilişkin işlemler.

Oyçokluğu ile Beraat (4 suçlama).

16. **Çayırhan Termik Santralı İşletme Hakkı Devri** işlemlerinde mevzuata aykırı davranarak ve usulsüzlük yaparak devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak.

17. **Bozcaada Rüzgar Enerjisi Santralı** ihalesinde usulsüz işlemler tesis etmek suretiyle devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak.

18. **Alaçatı Rüzgar Enerjisi Santralı** ihalesinde takdir yetkisini amaç dışı kullanarak devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak.

19. **TEDAŞ İşletme Hakkı Devri** ihalelerinde usulsüz işlemler tesis etmek suretiyle devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak.

Davanın, atılan suçun "İhaleye Fesat Karıştıрма" olmayıp "Görevi Kötüye Kullanma" fiiline uygun olduğu kabulüyle Kesin Hükme Bağlanmasının Ertelenmesi (2 suçlama):

20. **Beş Yap-İşlet Santralı** ihale sürecinde ihale usul ve esaslarına aykırı işlemlerle devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırarak firmalar lehine haksız kazanç sağlamak (oybirliği ile).

21. **Yamula Baraj ve Hidroelektrik Santralı** ihale sürecinde, ihale usul ve esaslarına aykırı işlemlerle, devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırarak firmalar lehine haksız kazanç sağlamak (dört üyenin beraat kararı görüşü nedeniyle oyçokluğu ile).

Medya'nın Tavrı ve Çıkarılacak Dersler

Enerji Bakanlarının Yüce Divan'da sonuçlanan ortak davasını bazı gazeteler dava sonuç kararlarını özetleyerek vermekle yetinmiş,⁶ bu arada bir gazete⁷ kararın **Ersümer**'den "*Mahkumiyet kararı verilen suçtan dolayı yapılan 49 YTL yargılama giderinin Hazine adına alınması*" maddesini ilginç bularak bu konudaki haberine eklemişti.

Enerji Bakanlarının Yüce Divan yargılamaları sonuçları, özellikle Basın'ın Enerji Sektörü'nde son yıllarda yaşanan gelişmelere "**yanlı**" bakışının, Yüce Divan'ın "**oybirliği**" ile "**beraat**" ağırlıklı, hatta atılan suçların hiçbirinin söz konusu olmadığı, bu suçlar yerine Yüce Divan'ın 7 üyesinin "**görevi kötüye kullanmak**" nitelemesi sonucu usuli bir işlemin ortaya çıktığı dikkatle alınarak değerlendirildiğinde "**tümden beraat**" özelliği kazanan hüküm kararına rağmen değişmediğini göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Bu konuda, "**Ersümer**'i '**Af ' Kurtardı**" manşetini kullanan Cumhuriyet gazetesi başı çekmektedir. Bu gazete, daha olayların başlangıcı sayılabilecek DPT'nin Enerji Bakanlığı'na yönelik suçlama kampanyasından beri zaten bu tavrını koruduğundan sonuç şaşırtıcı değildir.⁸

Gönül arzu ederdi ki, AKP iktidarının ülke yararına hiç olmayan planlarının ve bu doğrultudaki icraatının karşısına dikilen saygın yazarları ile bu yurtsever diklenmenin faturasını ödeyen ne yazık ki görünümde sayıları bir elin parmakları kadar bile olmayan Atatürk devrimlerinin, laik Cumhuriyetimizin, ülke ulusal varlığı ve bütünlüğünün korunması için savaş veren medya kurumları arasında cesaretle ve onurla başını dik tutmayı başaran, kurulma önerisi **Atatürk**'e ait olan bu gazete, en azından son enerji yargılamalarıyla ilgili olarak yıllardır takıntısı haline gelen geçmiş dönemlerin sektör boyu "**yolsuzluk**" saplantısını gözden geçirsin. Bugüne kadar yaşanan bütün bu olayların gerçeklerine, kendi kaynakları ve olanaklarıyla ulaşamıyorlarsa, en azından geçerli ve yeterli kanıtlara ulaşarak öne çıkan tarihi "**aklama**" kararları veren Yüksek Mahkeme'nin⁹ objektif değerlendirmelerine itibar ederek olaylara en azından bu **objektif bakış** açısıyla yaklaşsın.

⁶ Radikal, Akşam, Tercüman, 28 Temmuz 2007

⁷ Milliyet, 28 Temmuz 2007

⁸ 90'lı yılların sonları, DPT'nin bu kampanyası kitabın I., II. ve III. bölümlerinde kanıtlarıyla anlatıldı.

⁹ Yüce Divan'ın 27 Temmuz 2007 günlü Karar Tutanağı; Hüküm Bölümü.

AKP iktidarı döneminde bugün de tüm hızıyla devam eden, ülkemizin temellerini dinamitleyen organize “satış”ları, “peşkeş”leri, geçmiş dönemin münferit “yolsuzluk” olaylarının uzantısı olarak görmekle, bütün olan bitenden “Enerji Sektörü”nü sorumlu tutmakla bir yere varılamayacağını, aksine günümüzde kamuoyunun gözünün önündeki organize yolsuzlukların her çeşidini kamuoyundan kaçırarak, üzerini yalan dolanla örterek mesafe kat edenlerin ekmeklerine daha çok yağ sürüldüğünün bilincine varılsın.

Nitekim, bu sözlerimi pekiştirecek en güncel iki örneği, sözünü ettiğimiz Atatürk ilke ve devrimlerini, bu kapsamda ülkemizin birlik ve bütünlüğünü ve ulusal değerlerimizi savunmayı cesaretle sürdürdüğü için kutladığımız gazetenin, bu satırları yazarken önümüze gelen gazete eklerinde bulmakta gecikmedim.

Bu örneklerden ilki enerjinin odak noktasındaki bir meslek kuruluşuna ait. Yazarının, meslek odasının 'Enerji Çalışma Grubu Üyesi' imzasıyla yayımlanan yazıyı okuduğunuzda ister istemez bilgi ya da fikir sahibi kişinin “Merihthen mi geldiğini?” düşünmek zorunda kalıyorsunuz. Oradan bile gelse, iletişimin günümüz dünyasındaki gelişme noktasında bile olaylardan, gelişmelerden habersiz olması düşünülemez. Çünkü, buradaki bilgiyi ya da fikri demeyelim, açıkça iddiayı (ilk kez ortaya atılan bir iddia değil, iddianın, sekiz yılı aşan bir geçmişi var ve asılsızlığının yargı kararı ile ortaya çıkması üzerinden yıl geçmiş bulunuyor) ciddi biçimde yinelerken 2008 yılının sonuna geldiğimizizin farkında değilmiş gibi. Yinelediği iddianın bu ülkede en yüksek yargı organı olan Yüce Divan tarafından irdelenip bu iddia ile suçlananların böyle bir suçu işlediğini gösterecek hiçbir yasal unsurun bulunmadığından, dolayısıyla suçlananların aklanmasına oybirliği ile karar verildiğinden haberi yokmuş gibi, kamuoyunu **enerji ile aldatma** işini yapıyor. Ülkemizde bu iddia ile ilgili tüm gerçeklerin en yüksek yargı kararlarıyla ortaya çıkarılmasından neredeyse bir buçuk yıl sonra yazıya döktüğü, ülkemizde temcit pilavı gibi yinelenen paragrafı okuru merakta bırakmamak için kitabıma almak zorunda kalıyorum.¹⁰

“...Yap-İşlet (Yİ), Yap-İşlet-Devret (YİD), İşletme hakkı Devri (İHD) ve Otoprodüktörler gibi yöntemlerle, doğalgaza bağlı ve alım garantili

¹⁰ Cumhuriyet gazetesi Enerji Eki, “2008’de Yol Ayırımına Gelindi” Mahir Ulutaş, EMO Enerji Çalışma grubu, 30 aralık 2008.

anlaşmalarla elektrik enerjisi alanında sonuçları Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu ve Sayıştay raporlarına yansıyan kamuoyunun yakından bildiği büyük enerji yolsuzlukları dönemi başlamıştır. Dahası, 1999 yılında yaşanan depremin acılarıyla boğuşurken Meclis'ten geçen uluslararası tahkimin kabulü ile bu usulsüzlükler garanti altına alınmıştır.”

Bilinmelidir ki, bir kez daha burada örneklediğimiz “**modası geçmiş**” iddialar, en yüksek mahkemede (Yüce Divan) irdelenerek geçersizlikleri Türkiye kamuoyuna aklama kararları olarak yansıtıldığında (Temmuz 2007), söz konusu iddialara dayanak oluşturan Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, Sayıştay, hatta Meclis Araştırması ve Soruşturması raporlarının geçerliliği otomatikman ortadan kalkmış bulunuyordu. Deprem acılarıyla ilişkilendirilmek hamaseti ile sadece enerji konuları ile ilgili imiş gibi Tahkim Yasası'nı enerji usulsüzlüklerinin garantisi olarak göstermek hangi mantığa ve de etiğe sığar. Basit gerçekleri görmeden, göstermeden, yakıştırmalar yaparak hükmü ortadan kalkmış iddialarla yola devam etmek de bir yöntem olmalı. Ancak kişiye sorarlar. **“Büyük enerji yolsuzluklarının, Tahkim Yasasının enerji usulsüzlüklerinin garantisi olduğunu varsayan kanıtlarınız nerede? Kanıt göstermeden miadı dolmuş iddiaları nasıl ortaya atabilirsiniz?”**

Örneklerden ikincisi olan yazıdan bir paragrafı da aynen aşağıya alıyorum.¹¹

“Enerjideki özelleştirmelerin neden olduğu zararların ve “yolsuzluklar”ın faturası çok yüksek düzeydedir. Bu zararların ve “yolsuzluklar”ın faturası üreticilerin ve kamunun sırtına yüklenmiş ve yüklenmektedir. İlgili ve yetkililer tarafından (örneğin, Enerji Bakanı Hilmi Güler tarafından) Türkiye'deki enerji “yolsuzlukları”nın parasal karşılığının 25-40 milyar dolar olduğu belirtilmektedir.”

Bundan sonraki paragrafta ise, **“1 kWh elektriğin satış fiyatları”** başlığında, kamunun ve özel şirketlerin fiyatları olarak rakamlar verilmiştir. EÜAŞ'ın hidroelektrik satış fiyatı **0,5 cent/kWh**, termik (kömür, petrol, doğalgaz) elektrik satış fiyatı **3 sent/kWh**, özel sektörün hidroelektrik, termik elektrik satış fiyatları ise **5,4 sent/kWh**'ten başlayıp **12 sent/kWh**'e kadar gösterilmiştir.

¹¹ Cumhuriyet, Ankara eki, Tüketicici köşesi, “Enerjide Özelleştirmenin Faturası Tüketicilere”, Turhan Çakar, 30 Kasım 2007

Biz bu **gerçek-gaflet ikilemini** de daha önce görmüştük. Dolayısıyla, bu ikilemin bugüne kadar defalarca kamuoyuna iletildiğine tanığız. Bunca yinelenmesinin kamuoyunda eylemi sergileyenlerin amaçladığı olumsuz etkiyi sağladığını itiraf etmek zorundayız. Ancak, ülkemiz için hayırlı olmayan, sonuçta bu bilinçle kamuoyunu yanıltmak için sahneye konmuş bir oyun olduğu apaçık ortadadır. Ne yazık ki, bu **gerçek-gaflet** oyununu bilerek ya da bilmeyerek sahneleyenler günümüzde de eksik olmuyor. Bu davranışı sergileyenlere, iddialarının **“geçerli ve yeterli kanıtlarını”** sorsanız verecekleri yanıt yoktur. Çünkü, ortaya çıkarılan tüm **“geçerli ve yeterli kanıtlar”** burada söylenenlerin tam aksini göstermektedir.

Bundan önce defalarca yaptığımız gibi, Yüce Divan'ın **“oybirliği”** ile **“beraat”** kararlarıyla da onaylanmış olan işin gerçeğini özetle, kitabımızda bir kez daha açıklayalım.

Özel sektör, bu ülkede tüm yatırım finansmanı¹² kendisine ait olmak üzere kurup işlettiği elektrik üretim tesislerinin yatırım bedelini, üretip sattığı elektrik tarifeleri üzerinden, belirli bir sürede¹³ kredi aldığı finans kurumlarına **geri ödemek** zorundadır. Bu nedenle, ürettiği elektriğin satış fiyatı kapsamında, **“yatırımın geri dönüş payı”**nın bulunması zorunludur. Yine, bu nedenle, özel sektör elektrik satış fiyatlarının, tesisin ticari işletmeye açıldığı yılı izleyen ilk 8-10 yıl boyunca, kullanılan yakıt cinsine göre, azalan yönde ortalama **8-10 sent/kWh** dolayında rakamlardan başlaması doğaldır. Çünkü, satış tarifesine birkaç sentlik yatırım geri dönüş payı eklenmesi zorunludur.

Ayrıca, özel sektör elektrik üretim tesisleri, genelde, elektriği çok daha ucuza mal edebilen barajlı büyük hidroelektrik santraller değil, ülkemizde özel sektör tarafından, bir baraj ve hidroelektrik santral hariç,¹⁴ yapılmış ya da yeni piyasa döneminde yapılmakta olanlar genellikle küçük akarsu santralleridir. Bu santrallerin, küçük kapasiteleri ve özellikle su rejimlerinin düzenli olmamasından dolayı enerji maliyetlerinin daha yüksek olması olağandır.

¹² Yatırım finansmanları, genellikle yurtdışı finans kurumlarından kredi olarak temin edilmiştir.

¹³ Ortalama 8-10 yıl.

¹⁴ Birecik Baraj ve Hidroelektrik Santrali, özel sektör (GAMA Holding'in katıldığı çok ortaklı bir konsorsiyum) tarafından Yap-İşlet-Devret modeli kapsamında gerçekleştirilen tek büyük barajlı hidroelektrik tesis olup 2000'li yılların başında işletmeye açılmıştır. Dokuzuncu Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in tanımıyla, membadan mansaba "Fırat'ın dördüncü gerdanlığı"dır. Diğer üç Fırat Gerdanlığı; membadan itibaren ve kuruluş sırasıyla Keban, Karakaya, Atatürk Baraj ve Hidroelektrik santralleri ve beşinci Karkamış Regülatörü ve Hidroelektrik santralidir. Bu beş Baraj ve hidroelektrik santrali ülkemiz hidroelektrik üretiminin yaklaşık üçte ikisini karşılamaktadır

Özel sektör termik santralleri genellikle doğalgaz santralleridir. Doğalgaz fiyatlarının son yıllarda dünya konjonktüründe petrole bağımlı olarak hızla artmasının ve doğalgaz fiyatlarının ülkemizde kamu kontrolünde olmasının elektrik maliyetlerini de arttırması kaçınılmazdı. Bu durum, kamu-özel tüm doğalgaz çevrim santralleri için geçerlidir.

Yazıda, maliyet-satış fiyatlarının aynı potaya konulması önemli hatasının dışında bir önemli hatayı daha belirtmemiz gerekiyor. Kamu (EÜAŞ) termik santrallerinin, günümüzde düşük kapasite ve düşük verimle çalıştırılabilen yaşlı kömür santrallerine göre en büyük kapasitesini doğalgaz çevrim santralleri oluşturmaktadır. Sözü edilen yazıda, özel sektörün doğalgaz çevrim santrallerinin elektrik satış fiyatı, **Yap-İşlet**'lerde **5,4 sent/kWh**, **Yap-İşlet-Devret**'lerde **10 cent/kWh** gösterilmiştir.

Günümüz fiyatlarıyla, o dönemde doğalgaz santrallerinde yakıtın (doğalgaz) maliyet ya da satış fiyatındaki ağırlığı **4,5 - 5,0 sent/kWh**'ten daha az olmamaktaydı. O zaman, EÜAŞ'ın doğalgazın ağırlıklı olduğu termik santrallerinin **3 sent/kWh**'e elektrik ürettiği kocaman bir "**yalan**" olarak ortaya çıkmaktadır. Bu arada, EÜAŞ'ın elektrik satış fiyatlarının, İletim, Dağıtım ve Satış¹⁵ şirketlerinin ayakta durabilmesi için maliyetlerin üzerine bindirilmesi zorunlu olan, bu kez bu kurumlara ait payları da içerdiğine okurun dikkatini çekmemiz gerekiyor.

Kamu elektrik santrallerinin termik - hidroelektrik tümü, şimdilik kamu (EÜAŞ) mülkiyet ve işletimindedir. Bu santrallerin günümüzde sadece dörtte biri santral ekonomik ömrünün yarı yaşı olan 15 yaşın altındadır. Kamu santrallerinin dörtte üçü 15-30 yaş arası ve ekonomik ömür olan 30 yaş üzeri santrallerdir ve bu santrallerin yatırım bedellerinin geri dönüşü çoktan tamamlanmıştır. Hidroelektrik santrallerin (kalmışsa) yatırım kredileri geri dönüş bedellerini ise Hazine üstlenmiştir.

Dolayısıyla, burada, kamu-özel santralleri üretimi elektrik satış fiyatlarının mukayesesi, "*elmalarla armutların karşılaştırılması*" gibi ilgisiz bir durum göstermektedir. Kaldı ki, söz konusu yazıda da gösterilen EÜAŞ'a ait **0,5 ve 3 sent/kWh** gibi kamuoyuna pompalanması artık kabak tadı veren elektrik fiyatları yazıda belirtildiği gibi "**satış**" değil, ancak "**maliyet**" değerleri olabilir. Maliyet fiyatları böyle olsa bile, sistemde özel sektör elektriği hiç olmasa da

¹⁵ TEİAŞ, TEDAŞ, TETAŞ

elektriği biz tüketicilerin EÜAŞ “satış” fiyatı olarak gösterilen **0,5 - 3,0 sent/kWh** gibi ya da buna yakın fiyatlarla alabileceğini düşünmek hayal bile edilemez.

Öte yandan, 2008 yılının Ocak ayında, Türkiye Elektrik Serbest Piyasası'nda, hâlâ **0,5 - 3,0 sent/kWh**'e elektrik ürettiği iddiası dillerden düşürülmeyen **dört parçalı kamu elektrik otoritesinin, kendisi ülkemizin elektrikte arz güvenliği sarmalına girilip risk yaşandığı bir dönemde yatırımı dışlayıp yeterli elektrik üretim kapasitesi olanaklarına uzun süredir sahip olmadığı için zorunlu olarak, DUY (Dengeleme Uzlaştırma Yönetmeliği)** sistemi kapsamında serbest piyasadan satın aldığı elektriğin ortalama **15 sent/kWh**'ler dolayında olduğunu, bu piyasada fiyatların zaman zaman 20 sent'lerin üzerine çıktığını **DUY “Spot piyasası”**nın İnternet'teki tablolarından görüyoruz. Bu kitap hazırlanırken elektriğin kamu tarafından konut abonelerine satış fiyatı da **15 dolar sent/kWh**'in altında değildi. Tam da, **“Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu”** özdeyişimize uygun bir durum...

Bu kitaba konu olan olayların yaşandığı dönemin büyük bir bölümü, kamuoyuna icraatını **“tertemiz, pirüpak”** göstermek gibi kamuflej amacıyla ısrarla **“AK parti”** olarak sunulan Adalet ve Kalkınma Partisi (**AKP**)'nin tek parti iktidarı dönemini kapsıyor. Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçimleri'yle ülke yönetimini ele geçiren bu siyasal erk göreve geldiği günden beri Türkiye Cumhuriyeti'nin değiştirilmesi Anayasası ile kesinlikle koruma altına alınmış olan kutsal ulusal değerlerini değiştirme peşinde olmayı ilke edinerek sürekli Anayasal suç işledi. Bu eylemini, önce mümkün olduğunca kamufle ederek, 22 Temmuz 2007 seçimlerinden sonra elde ettiği daha büyük oy desteğinden cesaret alarak alenen yaptı. Sonunda, kitabımızda yer alan olaylarda adı sık geçen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı¹⁶ Mart 2008'de Anayasa Mahkemesi'nde kapatma davası açtı. Bu aşamada da, sadece kapatma davasını açan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na değil, Anayasa Mahkemesi başta olmak üzere tüm yargı erkine karşı hukuk tanımazlığın en açık ve en etik tanımaz örneklerine tanık olduk. Türk halkının güveninin her zaman en yüksek olduğu gözbebeğimiz Türk Silahlı Kuvvetlerimize açıkça saldırılmaktan da geri kalinmadı.

¹⁶ Abdurrahman Yalçınkaya

Bu son olaylarda medyanın rolü öne çıktı. Öyle ki, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti gibi köklü medya kurumları, gazetecilik mesleğini rencide eden gelişmeler karşısında sık sık açıklamalar yayımlayarak, mesleğin kutsal prensiplerini anımsatmak, üyelerini uyararak zorunda kaldılar. Yayımlanan prensiplerden iki paragrafı aşağıda görelim.¹⁷

• *“Gazeteci; kaynağını bilmediği bilgi ve haberleri yayımlamaz.”*

• *“Gazeteci; çalıntı, iftira, hakaret, lekeleme, saptırma, manipülasyon, söylenti, dedikodu ve dayanaksız suçlamalardan uzak durur.”*

Bence, prensipler doğru, ancak eksik. AKP iktidarının yarattığı hukuk ve etik dışı olaylara odaklanılmakla yetinilmeyip, geçmişte ve günümüzde yaşanan benzer olaylar harman edilerek özellikle birinci prensip, ikinci prensibin ışığı altında şöyle yazılmalıydı:

• *“Gazeteci; kaynağını bilmediği, kaynağı belli olsa bile, doğruluğu geçerli ve yeterli kanıt belgelere dayalı olmayan bilgi ve haberleri yayımlamaz.”*

Bir Bilim ve Teknoloji dergisinde yazar,¹⁸ günümüzün İnternet gibi lojistik altyapılarının, kamu dışı (özellikle medya gibi) alanlarda temsili demokrasi modelinin öneminin yitirilmesine yol açtığını ileri sürerek şunları söylüyor:

“...Günümüzde medyanın ne kadar tarafsız, ne kadar temiz olduğu, sadece ülkemizde değil, dünyanın hemen her ülkesinde tartışılmakta. Bu türden medyaya bomba gibi düşen bir konu hakkında kamuoyunun edineceği bilgi medyadaki gazetecilerin yorumlarına bağlı olursa (köşe yazarlarıyla sınırlı değil, haberi yapan, yazan muhabirler bile aslında ister istemez kişisel yorumlarını işin içine katarak metni oluşturuyor) kamuoyunun yönlendirilmesi de çok kolay olabiliyor.”

Olayımızda, Milliyet gazetesi, Yüce Divan kararlarının ilk sayfasında “Cumhur Ersümer’e 1 Yıl, 8 Ay Ceza” manşetini, keza Sabah, Akşam, Tercüman gazeteleri birinci sayfalarında “Eski Bakan'a Hapis/ Ersümer'e

¹⁷ Cumhuriyet gazetesi, “Gazeteci olmak!”, İbrahim Yıldız, 31 Mart 2008

¹⁸ Cumhuriyet Bilim Teknoloji dergisi, “OOOF OFF LİNE” köşesi, Taneli Türkoğlu, 28 Mart 2008

Hapis" manşetlerini kullanarak, **19 asli konuda** beraate karşılık **1 tali konuda** ceza (ertelenen) içeren dava sonucunu sadece "**ceza**" yönüyle ele alıyorlardı.¹⁹

Vatan ve Hürriyet gazeteleri ise, **Ersümer'e** Esenboğa Mobil Santrali ile ilgili olarak verilmiş olup ertelenen tek ceza kararını "**Ersümer'e Ciner Cezası**", "**Ciner'in Satın Aldığı İhaleden Hapis Cezası**" manşetleriyle vererek, olayın işadamı **Turgay Ciner**'le ilişkisini ön plana çıkarıyorlardı.²⁰

Bu arı olmayan, bu nedenle yorumlamakla kalınmayarak haberde yer almayan unsurlar habere katılarak kasıtlı **tarafılılığı** sırttan görüntüler, tescilli "**yandaş medya**"nın dışında siyasal iktidara "**göbekten bağlı**", buna rağmen zaman zaman ona yaranamayan medyanın değil, medyanın hemen her kesiminde bilgisayar başına geçenlerin burada olduğu gibi Yüksek Mahkeme süzgecinden geçerek gerçeklerin tartışmasız olarak ortaya çıkarıldığı durumlarda dahi sonunda muhatabı kişiler ve kurumlar için ne gibi bir **hak gaspına**, hatta **yıkıma** yol açacağını umursamadan canının istediği gibi yorumlayarak yanlı davranma, olayları kamuoyuna kendi gözlükleriyle yansıtma alışkanlığını terk edemediğini gösteriyordu.

Oysa, gerçek, her koşulda ve her zaman gerçektir. Kamuoyunun gerçekleri bilmesi ise, her konunun önündedir. Kamuoyuna gerçekleri taşımak da (basılı ve görüntülü) medyanın görevidir. Ne yazık ki, yaşanan olaylar, sadece Enerji Sektörü ile ilgili konularda değil, ülkenin en yaşamsal, geleceğini yüzde yüz ilgilendiren konularda ülkemiz medyasının ne denli "**duyarsız**", ne denli "**yanlı**" davranabildiğini konumuz olan olaylarda da tüm çıplaklığı ile göstermiş bulunuyor.

Değerli bir bayan yazarımız, gazetesindeki köşesinde şöyle yazıyor:²¹

"...Gazeteciye yatırım yapmadan, haberi, gerçeği aramayan, suya sabuna dokunmadan kitleleri uyutmayı, boşa heyecanlandırıp oyalamayı, duyguları ile oynamayı ölçü almış, kalitesiz, ucuz gazetecilik giderek sırtıyor. Flaş, flaş, flaş..."

¹⁹ Milliyet, Sabah, Akşam, Tercüman, 28 Temmuz 2007

²⁰ Vatan, Hürriyet, 28 Temmuz 2007

²¹ Cumhuriyet gazetesi, Şükran Soner, 01 Aralık 2007

Sayın yazar bu satırları güncel olayların etkisinde yazmış, Enerji sektörü için özel olarak söylememiş, medya değerlendirmelerinin günümüzün tüm güncel olaylarını kapsadığı anlaşılıyor.

Ama ben, Enerji Sektörü'ne, özellikle bu sektörün etkileri, saplantıları, önyargıları günümüzde de devam eden son on yılı için söylenmiş gibi algıladım. Tanım, Enerji sektörümüzün özellikle son on yılında öne çıkan olaylarının medyasına o kadar uyuyor ki.

Bölüm XII

Günahkârlar ve Gerekçeler

Bu bölüm için bilgisayar başına geçtiğim sırada, Başbakan'ın¹ İspanya'da düzenlediği basın toplantısındaki, “**Velev ki, siyasi simge olsa**” söylemiyle yeniden başlattığı ve geziden dönüşünde elinden geldiğince alevlendirdiği, **sıkmabaş (türban)** tartışmaları, medyanın en yoğun gündemini oluşturuyordu.²

Yüzyılların dahi lideri olduğu sadece ülkemizin izan, vicdan ve ahd-ı vefa sahibi insanları tarafından değil, tüm dünyada büyük çoğunlukça onaylanan ve o ülkeler aydınları ve liderleri tarafından örnek alınan büyük önderimiz **Mustafa Kemal ATATÜRK**'ün yüz binlerce şehidin kanlarıyla sulanan vatan toprakları üzerine laik, demokratik, sosyal bir hukuk devleti olarak kurduğu çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerini din sarmalıyla sarsmaya yönelik ısrarcı eylemlere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'ndan uyarı gecikmeden geldi ve kamuoyu gündemine oturdu.

Yürütmenin başının buna sert yanıtı, “**Yargı makamı ihsası rey makamı değildir**” biçimindeydi.³

¹ Recep Tayyip Erdoğan

² 15 Ocak 2008 günlü gazeteler

³ Haber: Cumhuriyet gazetesi, 20 Ocak 2008

Bu kez medya'dan bu iddiaya yanıt hemen geliyordu. **"İhsası rey, 'önceden görüşünü açıklarak vereceği oyu belli etmek' demektir. Dolayısıyla, ihsası rey yargıçlar içindir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı için geçerli değildir"**⁴

Bu olayda asıl tartışma konusunu, yine Başbakan'ın ve bir gün ara ile TBMM Başkanı'nın⁵ **"Herkes konumunu bilsin. Kimse, kendisini yasama ve yürütme erklerinin üstünde göremez"** söylemleri oluşturuyordu. Bu söylemleri, **"Başsavcı medyaya konuşamaz"** biçiminde de çevirebilirsiniz. Ancak, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın yasal görev ve yetkileri, bir DGM ya da Ağırceza Savcısı'nın görev ve yetkilerinin çok ötesindeydi. Bu konuya, bir köşe yazarı şöyle açıklık getiriyordu.⁶

"RTE'ye birileri, Başsavcı'nın yasadaki görevlerini anımsatmalı. Yasa, Başsavcının görevini...'siyasi partilerin tüzük ve programlarını ve kurucularının hukuki durumlarının Anayasa ve kanun hükümlerine uygunluğunu, kuruluşlarını takiben ve öncelikle denetlemek, faaliyetlerini takip etmek, gerektiğinde siyasi parti, siyasi parti üyesi ve kuruluşları hakkında mahallinde denetleme, inceleme ve soruşturma yapmak' diye tanımlıyor."

Nitekim, bu açıklamadan sadece üç ay sonra Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı,⁷ AKP'nin **"Anayasamızda tanımlanan laiklik karşıtı eylemlerin odağı olduğu"** gerekçesiyle kapatılması için Anayasa Mahkemesi'nde tarihi davasını açarak yukarıda açıklanan yasal yetkisinin geçerliliğini bu kez kendisi ilgililere anımsatıyordu.

Bu davanın açılmasından itibaren çok değil, dört aydan biraz daha fazla bir süre geçiyor - buna rekor süre de denilebilir - Temmuz (2008) ayının son günü Anayasa Mahkemesi, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin **"Anayasamızda tanımlanan laiklik karşıtı eylemlerin odağı olduğunu"** on bir üyesinden mesleği hukukçu olmayan Mahkeme Başkanı dışında on üyesinin oybirliği ile

⁴ Anayasa Mahkemesi eski Başkanı Yekta Güngör Özden'in söylemi, Cumhuriyet, 21 Ocak 2008

⁵ Köksal Toptan

⁶ Cüneyt Arcayürek, Cumhuriyet, 22 Ocak 2008.

⁷ Abdurrahman Yalçınkaya, 14 Mart 2008

onaylıyordu.⁸ Böylece Türkiye, bu önemli kararın akşam saatlerinde açıklandığı **30 Temmuz 2008** tarihinden başlayarak dünyada belki de bir ilk olarak, **“Laiklik karşıtı eylemlerin odağı olan bir partinin yönetimindeki laik bir cumhuriyet”** biçiminde, çelişki gösteren ülke/devlet/hükümet konumuyla Dünya Siyaset Tarihi'ne geçiyordu.

Aynı gün Anayasa Mahkemesi kararının açıklanmasının hemen sonrasında, Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanı unvanını taşıyan siyasetçi, partisinin genel merkezinde Anayasa Mahkemesi'nin tarihi kararını şu sözlerle değerlendiriyordu.

“Hiçbir zaman laiklik karşıtı eylemlerin odağı olmayan AKP, bundan sonra da Cumhuriyetimizin temel niteliklerine sahip çıkacaktır”.

Aradan geçen sürede, zaman zaman sürdürülen, aslında ülke insanına iyi şeyler düşündürmesi, güven aşılması, yüreklere su serpmesi gerekirken, aldatılma duygularını öne çıkaran bu ve buna benzer sözleri geçelim. Yaklaşık bir yıl sonra yine aynı Başbakan'ın, altına her yurtseverin mührünü basacağı medyaya yansıyan şu sözlerine tanık oluyoruz.⁹

“Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, partisinin Kars 1. Olağan Kongresinde yaptığı konuşmada AKP'nin 'Laikliğin, hukukun, sosyal hukuk devletinin ve demokrasinin teminatı olduğunu' savunarak şöyle konuştu.

'...Milletin iradesinin üzerinde hiçbir merci yoktur. Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün TBMM'nin açılışından hemen önce tüm Türkiye'ye verdiği mesajı burada bir kez daha hatırlatmak isterim.

Diyor ki Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK: 23 Nisan 1920 Cuma günü Türkiye Büyük Millet Meclisi açılacaktır. O günden itibaren bütün sivil ve askeri makamların ve Türk milletinin yegâne başvuru mercii Meclis olacaktır. TBMM üzerinde bir merci yoktur. Millet iradesinin üzerinde bir irade yoktur. Kim ki, kendisini Yasama organının, yani TBMM'nin üzerinde görürse, bu millete haksızlık eder. Asli olan insanımızdır, milletimizdir, vatanımızdır, ülkemizdir, Anayasal düzendir.”

⁸ 31 Temmuz 2008 günlü medya.

⁹ “Başbakan Erdoğan: Meclis'i Çalışmaz Hale Getirmek İsteyenler Var”, Haber: Cumhuriyet gazetesi, 14 Haziran 2009.

"Ne güzel değil mi?" demeli, "ne demeli" mi?..

Siyah harflerle yazdığım son sözcüğü kullanmamın nedeni, özellikle Anayasa Mahkemesi'nin tarihe geçen kararının açıklandığı **30 Temmuz 2008**'i izleyen sürede ülke siyaset sahnesinde tanık olduğumuz, "**ATATÜRK ilkelerine ve Cumhuriyetimizin temel niteliklerine sahip çıkılması**" yolunda ülke Başbakanı'nın buraya aldığımız halisane sözlerini tekzip eden icraatların, görsel ve basılı medyada bu icraatları açık eden açık oturumların, öteden beri gündemden düşmeyen, gerçeklerin saptırılarak kamuoyu oluşturmanın yoğun gündem oluşturmasıdır. Bu aşamada, ülke yönetiminden sorumlu siyasilerin ve yandaşlarının, iktidarlarının ilk gününden beri olabildiğince gizli tutmaya özen gösterdikleri amaçlarını gizleme kaygısının da ortadan kalktığını, ülkenin son kalelerinin ele geçirilmesi adımlarının atıldığını gözlemliyoruz.

Bu arada, tüm kamuoyu gündeminden düşürme çabalarına karşın, aralarında uçları yurt dışına, suçlananları yüksek bürokrasiye uzananlar da bulunan yolsuzluk olayları gündemde yerini alıyor. Yolsuzlukların, kanıt belgelerle peşpeşe deşifre olması ve siyasetçilerle doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkilendirilmesiyle sınırlar geriliyor.

Kutsal dinimizi siyasal amaçlarına araç yapmakta sakınca görmeyen kişilerin, sağladıkları iç ve dış destekler ve ellerinde bulundurdıkları siyasal ve parasal güçle **nasıl her türlü Tanrısal ve Dünyasal yasayı çiğnedikleri**, bununla da yetinmeyerek hukuk ve etik kuralları tanımaz hale geldikleri konusunda basılı medyadan, yaşanan her şeyi tüm çıplaklığıyla özetleyen tek bir örnek dahi okura yeterli fikir verecektir. Bu konudaki, özellikle ülkeyi yönetenler ve onların yandaşlarının ibretle kendilerine ders çıkarmalarını gerektiren "**Günahkârlar**" başlığını taşıyan yazıyı aynen aşağıya alıyorum.¹⁰

"Herhangi bir dinin herhangi bir ibadeti sırasında, Tanrı'ya tapınma ile veya Tanrı'ya yakarış ile bağdaşmayacak sözler söylenebilir mi, böyle bir şey olabilir mi?"

¹⁰ Cumhuriyet gazetesi, "Vaziyet" köşesi, Deniz Som, 26 Eylül 2008.

İsterseniz soruyu biraz daha somut hale getirelim:

İbadet sırasında yalan söylenir mi?

İbadet sırasında iftira atılır mı?

İbadet sırasında küfür edilir mi?

İbadet sırasında tehdit savrulur mu?

İbadet sırasında hinlik düşünülür mü?

Yalan söylemek, iftira atmak, küfür etmek, tehdit savurmak, hinlik düşünmek ve benzeri olumsuz davranışlar sadece ibadet sırasında yapılmaması gereken şeyler değil ki...

Normal olanı, ibadet et veya etme, Tanrı'ya inan veya inanma; günlük yaşam içinde yalan söylememek, iftira atmamak, küfür etmemek, tehdit savurmamak, hinlik düşünmemek insana yakışıandır!

Bu yıl da, **dinin siyasete sonuna kadar alet edildiği** bir Ramazan yaşadık.

Dini, siyasetin tam merkezine soktukları için politika yaparken oruçlu ağızlarıyla yalan söylediler; oruçlu ağızlarıyla iftira attılar; oruçlu ağızlarıyla tehdit savurdular; oruçlu ağızlarıyla hinoğlulinlik düşündüler ve uyguladılar.

İbadet ederken; oruçlu ağızlarıyla **hırsızları savundular**, oruçlu ağızlarıyla **yolsuzluklara arka çıktılar**, oruçlu ağızlarıyla **hortumcuları korudular**, oruçlu ağızlarıyla **dolandırıcıları kolladılar**.

Sahurda dua ettiler oruca başladılar; iftarda dua ettiler orucu açtılar. Fakat sahurla iftar arasında küfür, iftira, yalan, tehdit, hinlik sıradanlaştı; hırsızlara, dolandırıcılara, hortumculara gün doğdu.

Siyasetin bütün çirkinliği ile **ibadetin kutsallığını bozdular**, Tanrı'ya **yakarışın saflığını kirllettiler**.

Hele kurdukları 'ziyafet sofraları'ndaki iftarlardan sonra; ellerine mikrofonu alıp, atıp tutmaya başladılar, Tanrı'ya tapınırken ve Tanrı'ya yakarırken bir sürü **'günah'** işlediler.

Dinin kutsal değerlerini kendi siyasi çıkarları için kullanırken ne mal olduklarını ortaya koydular! Birkaç gün sonra utanmadan ve hiç sıklımadan 'bayram' edecekler."

2008 yılı Şeker Bayramı'nın ilk günü gazeteler, "**Yolsuzluğun ülke yaşamına egemen olduğu**" haberleriyle çıktı.¹¹ Bu haberlerde, ülkemizdeki kamu ihaleleri ve imar planı değişiklikleriyle yoğunlaştığı görülen yolsuzluk olaylarında son yılın (2008) dökümü yapılıyordu. Haberin özeti aynen şöyle:

"Son yılın dökümü: Birçok AKP'li 'imar değişiklikleri' ve 'iş takipçiliği' ile bir gecede servet kazandı. Yıllardır Başbakan'ın, Maliye Bakanı'nın yakınlarının faaliyetlerini izleyen Türkiye, son aylarda da Şaban Dışlı, Gaziantep Belediyesi, Aliağa Belediyesi, Deniz Feneri, Dengir Mir Fırat'ın yaptıklarını takip etti.

3 ihaleden 1'i iptal: AKP'nin 5,5 yıllık iktidarı döneminde 14 bin 908 kamu ihalesi için soruşturma açıldı. Bu ihalelerin 3 bin 235'i iptal edildi. CHP raporunda, 'AKP döneminde her 3 günde 2 ihale iptal edildi. Yıllık bazda iptal edilen ihale sayısı 8'e katlandı. Son 1 yıldaki her üç ihaleden biri iptal oldu'denildi."

2009 yılına geldiğimizde, değerli bir köşe yazarının gazetesindeki köşesinde yayımladığı bir okur mektubu ve AKP'nin kimilerine göre gizli, kimilerine göre aleni iktidar stratejisi üzerinde isabetli tahminlerde bulunan bir gazeteci yazarın söyledikleri yaşadığımız, yaşamakta olduğumuz ve yaşayacağımız, yolsuzluklara neredeyse alkış tutularak yaratılan "**talan demokrasisi**" ile ülkemiz ulusal varlığını ve bütünlüğünü ciddi olarak tehlikeye atan kirlî görüntüyü tüm açıklığıyla ortaya seriyor.

Önce okurun ülkemizin üzücü halini hatırlatan mektubundan kısa bir alıntı:¹²

"Mantar gibi türeyen yeni iktidar zenginlerini kimler, nasıl yaratıyor?

Bu zenginleri, kurulu ve denetlenemeyen sistem yaratıyor. Çünkü, bu

¹¹ Haber: "AKP İktidarı Tarihe Geçiyor! Yolsuzluk Egemen Oldu" Cumhuriyet gazetesi birinci sayfa manşeti, 30 Eylül 2008

¹² "Adalet Değil, Zulüm Var" Rahmi Turan'ın köşe yazısı, Hürriyet gazetesi, 01 Şubat 2009

sistemde her türlü kanunsuzluk, meşru nizam haline getirilmiştir. Yürürlüğe konulan kanunlar, beraberinde adaleti sağlamamaktadır.

Fikren geçmişe bir seyahate çıkarak Türkiye'nin son 28 yılını irdeleyecek olursak, bugün tanık olduğumuz yolsuzlukların, hırsızlıkların, usulsüzlüklerin ve yağmaların izlerine geçmişte de rastlayabiliriz.

Yürürlükteki demokrasi modelimiz halkı depolitize etmiştir. Bu ortamda şişirilmiş şöhretler ülkenin kaderine hükmeder hale gelmiştir. Halk gerçekleri bilmediği için de, parlatılmış şişirilmiş şöhretleri avuçları patlayıncaya kadar alkışlamıştır.

Bu kurulu sistem, baştakilerin yolsuzluklarına hesap sormadığı için hırsızlar, yalancılar ve ahlâksızlar istedikleri gibi at oynatmışlar ve edindikleri servetler sebebiyle muteber adam olarak saygı görmüşlerdir.

Şayet bu sistem değişmez ve baştakilerin yolsuzluklarının hesabı sorulmazsa, bu soygunlar ve keyfilikler sonsuza kadar devam edebilir.

İktidar sahipleri ve yakınları halkın gözü önünde birdenbire zenginleşmektedirler. Yirmili yaşlardaki genç insanlar gemilerin, villaların, fabrikaların, şirketlerin sahibi olabilmektedir. On on beş yıl önce önemli bir varlığı olmayan siyasetçiler, yakınları ve yandaşları birdenbire trilyonların sahibi olabiliyorlar. Hiç kimse de **'Bunların parasını nereden buldun?'** diye sormuyor, soramıyor.

Acaba sorulması bu sistemde mümkün müdür?

Hayır! Bugünkü sistemde mümkün değildir. Çünkü, bunun kılıfı, ustaca ve herkesi uyutacak şekilde hazırlanmıştır.

AKP iktidarı döneminde kabul edilen 4783 sayılı kanunun 7. ve 9. maddelerine göre hiç kimseye **'Sen bu paraları nereden buldun? Bu serveti nasıl edindin?'** diye hukuken sorulamaz.

Acaba kaç kişi bu gerçeğin farkındadır?

Adaletin zıddı zulümdür.”

Birkaç hafta sonra gazetesinde ülke değerlerini ve gerçeklerini savunmasıyla tanınan deneyimli bir köşe yazarı yazısına şu cümlelerle başlıyordu:¹³

“Çok partili yaşamın başlangıcından bu yana, Türkiye'nin sorunsuz dönemler geçirdiğini söylemek olanaksız.

*Şimdiyse, sorunların böylesine kördüğüm haline dönüştüğü, yolsuzluk ve olumsuzlukların kanıksanmak bir yana, neredeyse **prim yapan** bir nitelik kazandığı bir dönemden geçmekte olduğunu söylememek olanaksız.*

Sanırım, nereden nereye geldiğimizi yukarıdaki bölüm özetliyor.”

2009 yılının ortalarında aynı gazetenin ülke değerlerinin ve gerçeklerinin yılmaz savunucusu, duayen mertebesinde diğer bir yazarı köşe yazısında şu dikkat çekici paragrafları kullanıyordu.¹⁴

“Başbakanları, yardımcıları, bakanları...her Pazar TV'leri işgal ediyor ve tam kadro kamuoyunun beynini yıkıyorlar.

Örneğin, çeteleri yok ettiklerini yineleyip duruyorlar.

Oysa, Türkiye'nin bugüne dek görmediği büyüklükte, halkı soyan en büyük çete; üstelik masum insanları din konusuyla kandırarak para toplayan Deniz Feneri çetesi AKP iktidarı ile yaşıt!

Mehmetçik Vakfı'ndan esirgediği olanağı Deniz Feneri'ne tanıyarak vergiden muaf tutan da Başbakanları!

Yolsuzlukların daniskaları yaşanıyor yedi yıldır.

Devlet gücünü, yargı olanaklarını bu denli açık biçimde yandaşlarına kullanan bir iktidar görmedi Türkiye.”

¹³ “Ortalık Daha da Kızışacak...” Geçmişten Geleceğe köşesi, Orhan Erinc, Cumhuriyet gazetesi, 23 Şubat 2009

¹⁴ “Dün Nerede, Bugün Neredeler?” Güncel köşesi, Cüneyt Arcayürek, Cumhuriyet gazetesi, 20 Temmuz 2009.

Ve bir kitap, politika sosyoloğu ve siyaset bilimci kimliği öne çıkan yazarın aşağıdaki değerlendirmeleri dikkatle okunmalı, okunmakla kalmamalı, her fırsatta geçmişi karalamayı marifet sayanlarca ibret edinilmeli:¹⁵

*"03 Kasım 2002 Milletvekili genel seçimi öncesinde toplumun en çok tepkisini çeken sorunların başında yer alan yolsuzlukları öne çıkararak, iktidar olduklarında **'Yolsuzluklara damardan gireceklerini'** söyleyen bir genel başkanın partisi olan AKP'nin iktidarında Türk insanı yolsuzlukların artarak sürdüğü gerçeğini gördü.*

*Bu kez durum farklıydı: Çünkü, yolsuzluk kutsal değerlerimizin, dinimizin, inancımızın arkasına saklanan siyasiler tarafından yapılıyordu. Yolsuzlukların önemli bölümü ise **'sadaka siyaseti'** nin uygulandığı en önemli kurumlar olan belediyelerde yapılıyordu. Çok sayıda AKP'li belediyeye yönelik yolsuzluk iddiaları ve ortaya çıkan yolsuzluklar ise aslında **yolsuzluğa karşı çıkanların en çok yolsuzluk yapanlar olduğunu** göstermesi bakımından anlamlıdır.*

..Avrupa Birliği etkinliğinde yolsuzlukların önüne geçilebilmesi için yerel yönetimlerin de Sayıştay denetimine girmesini sağlayacak yasa değişikliği isteniyor. Ama iktidar partisi bu konuda attığı adımlara belediye şirketlerini bir türlü dahil etmiyor. Avrupa Birliği şampiyonu ilan edilen AKP, Sayıştay denetimine neden Hayır! diyor türünden bir soruya sanırım yanıt aramak gerekmiyor."

Kitabın yazımı ve Anayasa Mahkemesi'nin Enerji eski Bakanları davalarının gerekçeli kararını bekleme sürecinde, haber ne kelime, üzerinde kitaplar yazılacak o kadar çok olay yaşadık ki. Gelişmeleri boyutlandırırken yanılmamışım, daha olayları yaşarken o kitapların piyasaya çıktığına tanık oldum. Olay dediklerimizin çoğu elbette siyasetle, siyasetçilerle ilgili. Ülkenin iç ve dış politikasıyla ilgili söylemler ve davranış biçimleri, savcılığa, avukatlığa hatta yargıçlığa soyunan siyasetçiler, kamuoyu gündemine süresiz oturan ucu açık soruşturmalar, Guinness'e aday hukuk/kural tanımazlık ve uzunluk rekoru kıran peşpeşe gelen savcı iddianameleri,

¹⁵ "AKP'yi Çözdüm, İşte Kılavuzu", Gürbüz Evren, Karınca yayını, Şubat 2009, s.131

Sabahın köründe evleri basılan, neyle suçlandıklarını bilmeden gözaltına alınan, tutuklanan. büyük çoğunluğun hemfikir olduğu ülkenin saygın, çağdaş, yurtsever, çalışkan, üretken, eserler yaratan, heykelleri dikilesi insanlar, yargısız infazlar, ölenler, sağ kalanlar, sakat kalanlar, yeraltı ve denizaltı cephanelikleri bir yana, deniz fenerleri, iktidar yandaşı medya yalakaları ve yalakalıkları, F tipi örgütlenme, darbeci cumhuriyetçiler (!)'e karşı dinci çağdaşlar (!) ve onların şakşakçısı neoliberal/ikinci cumhuriyetçiler öte yana...

Öte yandakilerin ortak yanı, Türkiye'nin AKP iktidarı ile birlikte yeraltından yeryüzüne ışınlanan ilkleri olması.¹⁶ Bu ülke insanının belki de askeri darbe dönemlerinde bile yaşamadıkları, tanık olmadıkları her şeyin ilk kez kamuoyu önüne çıkması için sanki bir adı da **milenyum** olan 21. yüzyılın ilk yılları beklenmiş gibi.

Bu çerçevede bir gazetede bir konuk yazar yurdumuzdaki bu alışılmadık görüntüyü, derinliğine inen duygu ve izlenimleriyle şöyle ifade ediyor.¹⁷

"Sevgili yurdumda bu kadar çok yolsuzluk, hırsızlık, yağma, rüşvet, şiddet, saldırı, cinayet, işkence olayları yaşanacağını, memleketimin bu kadar bencil, çıkarıcı, hilekâr, düzenbaz, yalancı, yalaka, vicdan yoksunu, akıl ve bilim karşıtı unvanlı ve iktidar yalakası profesörler, yurtseverlere kin kusan medya mensubu yazarlar yetiştireceğini bekler miydiniz?"

Tepeden tırnağa kirli, ilkel bir toplum manzarasıdır bu tanık olduğumuz. Mide bulantısı ve tiksinti yaratan. Kaçıp kurtulmak isteyeceğiniz, yabancılaştığınız ve içinde soluk alamayacağınız bir ortam..."

Kitaba konu olan olaylar arasında önemli yeri olan bir dönemin Enerji Bakanları'na atılı suçlamalarla ilgili davaların Anayasa Mahkemesi'nde kurulu Yüce Divan'da üç yıla yaklaşan yargı süreci sonunda **27 Temmuz 2007** günü karar aşamasına geldiğini ve genelde **beraatle** sonuçlandığını önceki bölümlerde belirtmiştim. Bu önemli davaların **Karar Gerekçeleri** ise

¹⁶ Muhtemelen daha önce de vardılar, ancak bu denli yeraltından çıkacak ortamı bulamamışlardı.

¹⁷ "Dalga dalga Üstüne ve Saylan", Dr. Coşkun Özdemir. Cumhuriyet, 20 Mayıs 2009.

beklentilerin aksine yaklaşık iki yıl sonra **Temmuz 2009**'un ikinci haftası sonunda kamuoyu bilgisine açılabilir. Büyük olasılıkla araya Ana Muhalefet Partisi (CHP)'nin Anayasa Mahkemesi'ne taşıdığı sıkmabaş davasının, İktidar Partisi (AKP)'nin kapatma davasının girmiş olması, bu davaların öncelikli sayılması bu gecikmenin nedeni olmuştur. Ancak, böyle olsa da, bu denli kamuoyuna mal olan, dolayısıyla ülke Siyaset ve Enerji Tarihleri'ne geçen böylesine bir Yüce Divan yargılamasına ait Karar Gereğçeleri'nin Yüksek Mahkeme'nin öncelikli işler programları kapsamında yer alması gerekirdi diye düşünüyorum.

Anayasa Mahkemesi'nin hukuksal karar gereğçeleri dokümanı, özellikle iki Enerji eski Bakanı'nın aklanma gereğçelerini oluşturduğundan kitap boyunca okura yansıtmaya çalıştığım bir döneme ait gerçeklerin başta gelen kanıt belgesidir. Bu nedenle, hazır olduğu halde kitabımı yayına vermeden Anayasa Mahkemesi'nin Enerji eski Bakanları davasıyla ilgili Gereğçeli Kararı'nın yayımlanmasını sonuna kadar bekledim. Bu arada, Gereğçeli Karar'ın yayımlanması için Yüksek Mahkeme'nin kapısına, aslında sol elindeki teraziyile adaleti, sağ elindeki kılıçla kararı temsil eden antik dönemin adalet tanrıçası niyetine konulmuş sıradan kadın heykelinin tartışma konusu olduğu yeni binasına taşınmasının mı beklendiğini düşünmeden edemedim.

Gereğçeli Karar'ın bu bölümde okura sunduğum dikkat çeken paragraflarıyla birlikte, özellikle 2001 yılının ilk günlerinde ülke gündemine düşen "**Beyaz Enerji**" operasyonu ile başlatılan ve neredeyse sekiz yıl boyunca kamuoyu gündeminden inmeyen, sonunda Yüce Divan'ın genelde **beraat kararları** ile noktalanın, buna karşın özellikle medyamızın inanılmaz katkısıyla bir dönemin "**Enerji yolsuzlukları**" adı konulmuş sürecine ait sayfalar bu defalık kapanmış olacaktır.

Ne var ki, olayların gerçeklerini ortaya koyan belge ve kitap sayfaları hiçbir zaman açılmamak üzere kapanmıyor. Çünkü düşünen ve olayları analiz edebilen insanlar (ülkemizde hâlâ, hem de çok sayıda varlar), kitabın ilk sayfalarına her zaman dönerek yaşanan ülke gerçeklerinin ibret alınacak öykülerini belleklerine kaydetme, izleyen yıllarda bu kitaba konu olan olaylarla şaşırı benzerliği olduğunu fark ettikleri, tanığı belki de kurbanı oldukları olayların derin ilişkisini irdeleme merak ve heyecanından vazgeçmeyeceklerdir.

Gerekçeli karar, 403 A4 sayfasından oluşan yaklaşık üç yıl süren yargılama dönemini yansıtan kapsamlı bir doküman olarak önümde duruyor. Bu, tarihi değeri tartışmasız hukuk belgesi, iki eski Bakana yönelik bir bölümü zaman içinde yargılama dışı bırakılan çok sayıda suçlama, bu suçlamalara ilişkin kanıt belgeler, kanıt yerine geçen 100'e yakın tanığa ait ifadeler ve Yüksek Mahkeme'nin hukuksal değerlendirmeleri ile sonuçta, önceki bölümlerde de belirttiğim gibi, Yüce Divan'ın 11 üyesinin çoğunlukla **Oybirliği** ile, bir bölümü ise bazı üyelerin **Karşioy'u, Değişik Gerekçe'si, Azlık Oyu** ile alınan kararlarından oluşuyor.

Aslında, üretilen bunca suç konusunun odağında, neredeyse tüm suç konularının dayandığı temel nitelikte bir suç konusu bulunuyor. Bu temel suç konusu, aynı süreçte elektrik ve doğalgaz sektörlerini kapsıyor. Gerekçeli karar dokümanından, Yüce Divan'ın **oybirliğiyle beraat kararı** ile sonuçlanan sadece bu temel suç konusunu alıp irdelememizin, Bakanlara atılı neredeyse tüm suç konularına ilişkin Yüce Divan kararlarının gerekçelendirilmesine yeterli olacağını düşünüyorum. Çünkü, sözünü ettiğim temel suç konusu, bu davalara serpiştirilmiş irili ufaklı suç konularının aslında hemen tamamını kapsıyor.

Bu temel suç konusu, tahmin edileceği gibi **Enerji Planlaması** ile, dolayısıyla birbiriyle yakın ilişkisi olan özellikle **Elektrik ve Doğalgaz Uzun Dönemli Projeksiyonları** ile ilgilidir.

Enerji Planlamaları konusuyla doğrudan ilişki kurulamayan az sayıda iddianın karar aşamasında ise, genelde Yüksek Mahkeme üyelerinin oybirliğini sağlayamadığı dikkati çekiyor.

Bu tanıma giren iddialara en çarpıcı örnek olarak; Bakan **Ersümer'e**, bazı medya organlarının abartarak ve çarpıtarak kamuoyu önüne çıkarmaya özen gösterdiği **Esenboğa Mobil santralı (40 MW)** ihalesiyle ilgili iddialara dayalı tek (ilgili yasa hükmü uyarınca verilerek ertelenen) ceza hükmünün, Yüce Divan'ın bazı üyelerince yukarıdaki saptamamız çerçevesinde görülerek karar aşamasında ortak bir **Karşioy** yazısına konu yapılmasını gösterebilirim.

Yüce Divan'ın, üç yıla yakın yargı sürecini izleyen iki yıla yakın bir süre sonra kamuoyuna açıklanan **Gereççeli Kararı** da açık olarak gösteriyor ki, aşağıda ayrıntılı olarak verilecek olan Elektrik ve Doğalgaz Planlamaları odaklı temel suç konusu başta olmak üzere, Enerji eski Bakanlarına ve bu kapsamda özellikle en yoğun biçimde Bakan **Ersümer**'e atılan onlarca irili ufaklı suç konusu, tümüyle temelden, kanıttan yoksun, kurgulanmış iddialardan, uygulama değeri olmayan senaryolardan ileri gitmemektedir.

Birileri hayal ürünü iddialar ortaya atmış, adeta zincirleme bir reaksiyonla bu iddialara dayalı bir dolu hukuk ve teknik değeri, milyonlarca dolar bazında parasal zarar rakamları tartışmalı Enerji Raporları üretilmiş, iddialar daha o aşamada **suç konusu** haline getirilmiş, Gensorularla TBMM Genel Kurulu'na, Meclis Araştırma ve Soruşturma Komisyonları'na, yeniden Meclis Genel Kurulu'na, oradan da Yüce Divan'a taşınmıştır.

Anayasa Mahkemesi'nde kurulu ülkenin en yüksek mahkemesinin 11 asil üyesi, orijini gerçek dışı olan enerji olaylarını bu gelişme çerçevesinde izleyip değerlendirme durumunda kalmış, esastan ziyade, yerel mahkemelerde dahi irdelenmeye değmeyecek sıradan iddiaları gün ışığına çıkarmaya çalışmıştır. Söz konusu sıradan iddialar arasında öyleleri bulunuyor ki, kitabın sayfalarına alınmasına bile değmez diye düşünmekten kendimi alamadım. Yine de okura, üzerinde mutabık kalacağımıza inandığım bazı örnekleri vermeden edemiyorum.

Temel suçlama konusu: Enerji Planlamaları

Enerji eski Bakanlarına atılı temel suçlama konusu Enerji Planlamaları ile ilgili iddiaları içeren Meclis Soruşturması Komisyonu'nun **25 Haziran 2004** gün, **9/4,7** sayılı raporundan alıntı bölümü, Yüce Divan'ın Gereççeli Kararı metninden izleyelim.

"Enerji sektöründe bugün yaşanan sorunlar, çok büyük oranda ETKB'nın ve Bakanlarının, kanuni görevlerinin aksine, plansız ve hesapsız hareket etmesinden kaynaklanmıştır. Bu plansız ve hesapsız hareket ve anlaşmalar nedeniyle bugün elektrik sektöründe tarifesi bağtlanmış, alım ve ödeme

garantili ve Hazine Garantisi ile destekli anlaşmalarla aşırı bir özel proje kapasitesi yaratılmış bulunmaktadır. Yapılan anlaşmalar ve tanınan garantiler nedeniyle üretimi durdurulamayan bu gereksiz projeler nedeniyle, daha düşük maliyetli kamu termik santralleri durdurulmak, TKİ'ye ait linyit maden işletmeleri düşük kapasitelerde çalıştırılmak ve hidrolik projeler yavaşlatılmak durumunda kalmıştır.

İhtiyacın çok üzerinde miktarlarda, al ya da öde anlaşmalarıyla bağtlanan doğalgaz ithal anlaşmaları nedeniyle, tüketimi mümkün olmayan bir aşırı doğalgaz arzı ortaya çıkmıştır. Alım garantilerinde yapılan indirimlere rağmen tüketilmesi mümkün olmayan alım garantili doğalgaz için "al ya da öde" yükümlülükleri ilk defa 2001 yılında gündeme girmiştir, önümüzdeki yıllarda da devam etmesi kaçınılmaz görünmektedir.

25 Temmuz 1995 tarih ve 22354 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak uygulamaya giren VII. Beş Yıllık Kalkınma Planında enerji sektöründe **2000 yılı için öngörülen hedef ve tahminler şöyle verilmektedir:**

Elektrik tüketimi	: 122 milyar kWh
Elektrik santralleri kurulu gücü	: 27.930 MW
Santraller üretim kapasitesi	: 137,7kWh
Toplam doğal gaz tüketimi	: 12,8 milyar m ³
Santraller doğal gaz tüketimi	: 6,8 milyar m³

5 Temmuz 2000 tarih ve 24100 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak uygulamaya giren VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında ise **2005 yılı için öngörülen hedef ve tahminler şöyle verilmektedir:**

Elektrik tüketimi	: 195 milyar kWh
Elektrik santralleri kurulu gücü	: 42.783 MW
Santraller üretim kapasitesi	: 233,7 milyar kWh
Toplam doğal gaz tüketimi	: 32 milyar m ³
Santraller doğal gaz tüketimi	: 16,1 milyar m³

Bakanlık, Yap-İşlet ve Yap-İşlet-Devret modelleri çerçevesinde, Kalkınma Planlarında ve yıllık programlarda hedef alınan elektrik üretim kapasitesinin çok üzerinde kapasite oluşturacak şekilde özel şirketlerle projeler geliştirmiş.

DPT görüşüne başvurmadan önce teminatlar almış, sözleşmeler imzalamış ve birçok projede geri dönülmesi zor ileri aşamalara geçmiştir. Bu projelerin, aşırı yüksek tarifeleri ve yarattığı aşırı atıl kapasite nedeniyle DPT tarafından onaylanmaması sonucu ortaya gerçekleşmesi mümkün olmayan büyük bir proje paketi çıkmıştır.

Diğer yandan Bakanlık, bu proje paketini baz alarak, Kalkınma Planlarında öngörülen doğalgaz tüketiminin üzerinde projeksiyonlarla doğalgaz bağlantıları gerçekleştirilmeye yönelmiştir.

ETKB'nın plansız ve hesapsız hareketleri özellikle 1997 yılı ve sonrasında yoğunlaşmaktadır. 1997 yılı sonunda, ülkenin yaklaşık 5 yıllık toplam ihtiyacını karşılayabilecek kapasitede (5830 MW kurulu güce ve 43,5 milyar kWh üretim kapasitesine sahip) beş Yap-İşlet projesi, 8 (13) ay gibi kısa bir sürede (Ekim 2002-Kasım 2003 arası) işletmeye girecek şekilde karara ve 1998 yılında sözleşmeye bağlanmıştır.

Bu projelere ek olarak, daha önce DPT onayı verilen yaklaşık 8000 MW güce ve 35 milyar kWh üretim kapasitesine sahip 70 adet YİD projesinin sadece 15 adedinde gelişme olmuş iken, toplam 12.000 MW güce, yaklaşık 70 milyar kWh üretim kapasitesine sahip 120 adet yeni YİD projesinin daha, kısa bir dönem içinde işletmeye girmek üzere gerçekleştirilmesi için DPT'ye ısrarlı müracaatlarda bulunulmuştur.

ETKB tarafından yapılan talep projeksiyonlarında, 2005 yılı için en fazla 199 (195) milyar kWh'lik bir talep öngörülmesine rağmen, ETKB'nca ısrarla gerçekleştirilmeye çalışılan santral projelerinin 2005 yılında, yedekli ihtiyacın 7080 milyar kWh üzerinde olmak üzere toplam 306 milyar kWh düzeyinde bir kapasite yarattığı DPT'ce tespit edilmiştir.

Bu aşırı kapasite oluşumu ve ortaya çıkacak ciddi sorunlar konusunda ETKB, TEAŞ ve DPT tarafından defalarca sözlü ve yazılı şekilde uyarılmış ve üst düzey toplantılarda bu atıl kapasitenin ortaya çıkaracağı zararlar ortaya konmuş, bu zararların engellenmesi konusunda üst düzey kararlar alınmış olunmasına rağmen ETKB'nca gerekenler yapılmamıştır.

Bu uyarı ve kararların tersine Bakanlıkça atıl kapasite oluşumunu artıracak

şekilde, Yap-İşlet-Devret modeli çerçevesinde çok sayıda projenin gerçekleştirilmesi amacıyla, 3096 sayılı Kanun gereği DPT onayı alınmak üzere yapılan müracaatlar, Mayıs 1998 ile Mayıs 2001 tarihleri arasındaki üç yıllık dönemde, ısrarlı bir şekilde sürdürülmüştür.

Bazı projeler üzerinde, aşırı yüksek tarifelerine karşın, özellikle ısrar edildiği görülmektedir. DPT'nin, aşırı kapasite oluşumu ve yüksek tarifeleri nedeniyle, toplam 12.000 MW kurulu güce ulaşan 120 civarındaki yeni YİD müracaatını onaylamaması, ülkeyi ve sektörü önemli bir ek yükten ve maliyet artışlarından kurtarmıştır. Buna rağmen gerçekleştirilen az sayıda YİD ve 5 yap-işlet projesinin işletmeye girişiyle 1998 yılında 3,7 cent/kWh olan santraller ortalama elektrik maliyeti, 2003 yılında 5,5 cent/kWh'e ulaşmıştır. Bu tarife ve atıl kapasite oluşumu ve ortaya çıkacak kamu zararları konusunda DPT yıllarca öncesinden uyarılarda bulunmuş ve gerekli önlemler alınmadığı için bu uyarılar maalesef gerçeğe dönüşmüş bulunmaktadır. Elektrik maliyetlerindeki bu artış, sanayi üretim maliyetlerini ve ihracatçının rekabet gücünü olumsuz şekilde etkilemiştir. Bu açık olumsuz etkinin ekonomiye verdiği zararları rakamsal olarak tespit edebilmek çok güçtür.

ETKB, 1999 ve 2000 yıllarında, bir taraftan elektrik sektöründe rekabete dayalı bir serbest piyasaya geçiş için kanun hazırlıkları yaparken, diğer yandan bu yapılanmayı neredeyse sabote etmek üzere uzun dönemli, tarife ve alım garantili proje (Yİ, YİD ve İHD) uygulamalarını yaygınlaştırma amacıyla çalışma ve girişimlerini artırarak sürdürmüştür.

1997 yılı ve sonrası, Bakanlık kontrol ve sorumluluğunda yürütülen otoprodüktör uygulaması, normal amaç ve işlevi dışına çıkarılarak serbest sanayici santralleri haline dönüştürülmüş, çok sayıda otoprodüktör santral yapımına onay verilmiştir.

DPT'nin onay vermemesi nedeniyle gerçekleştirilemeyen 120 civarındaki projeye karşılık, DPT kontrolü ve onayı dışında anlaşmaya bağlanan 5 Yap-İşlet projesi ile çok sayıda otoprodüktör santralin 1998-2003 döneminde işletmeye girmesiyle, 2003 yılında Yİ projeleri üretimi 31, otoprodüktör santraller üretimi 23 milyar kWh'e yükselmiştir.

Alım ve ödeme anlaşmaları ve garantileri nedeniyle, yüksek maliyetlerine rağmen üretimden çekilemeyen Yİ ve YİD projeleri ile sanayide kaynağında enerji sağlayan otoprodüktör santraller nedeniyle, 1997-2000 döneminde ortalama 93 milyar kWh üretim yapan kamu santrallerinin üretimi, artan talebe karşılık, 2001-2003 döneminde kademeli olarak kısılarak 2003 yılında 63 milyar kWh'e düşürülmüştür. Kamu santralleri günümüzde üretim imkânlarının yaklaşık 40 milyar kWh altında üretim gerçekleştirmektedir. EÜAŞ kaynaklı kamu zararı milyarlarca dolarla ifade edilmektedir. TKİ linyit işletmeleri, çok düşük kapasitelerle çalışan linyit santralleri nedeniyle büyük işletme zararları ile yaşama mücadelesi vermektedir.

Elektrik üretim sisteminde önemli bir atıl kapasite yaratan, uzun vadeli, alım ve tarife garantili özel Yap-İşlet ve Yap-İşlet-Devret projeleri nedeniyle, rekabete dayalı bir serbest piyasaya geçiş mümkün olamamaktadır. Alım garantili santral projeleri nedeniyle rekabet imkânı bulamayan yeni girişimcilerin yeni yatırım yapma imkanı kısıtlanmıştır. Serbest piyasaya dönüşüm zorunlu olarak gecikmektedir.

3096 sayılı Kanun gereği, özel proje uygulamasında ön şart olan DPT olumlu görüşü alınmadan, projeler ciddiyet ve hayatiyet kazanmadan, bu hayali projelerin doğalgaz ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla BOTAŞ'a doğalgaz temini talimatı verilmiştir. Bu hayali projelere gaz temini için yapılan aşırı yüksek, 'al ya da öde' anlaşmalı, alım garantili doğalgaz ithal bağlantıları nedeniyle, bugün ihtiyacın çok üzerinde bir gaz arzı ortaya çıkmış bulunmaktadır. Enerji arzında doğalgaza aşırı bir yüklenme olmuş, doğalgaz alımları içinde tek bir kaynağa aşırı bir oranda bağlantı yapılmış, arz sistemi riske sokulmuştur.

Günümüzde tüketilmeden bedelini ödemek zorunda kalmamak için, anlaşmaya bağlanan gazın tüketilebilmesi, bu amaçla gaz kullanımının yaygınlaştırılması için çalışılmakta, bu doğrultuda ekonomik olup olmadığına bakılmaksızın gaz boru hattı yatırımları gerçekleştirilmekte, çok sayıda kent merkezine doğalgaz ulaştırılmaya çalışılmaktadır.

İhtiyacın çok üzerindeki, alım ve tarife garantili doğalgaz anlaşmaları, doğalgaz sektöründe serbest piyasaya dönüşüm konusunda en büyük engel haline gelmiş bulunmaktadır.

Sonuç olarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanları **Cumhur Ersümer** ve **Zeki Çakan** zamanında takip edilen, bilime, tekniğe ve Kalkınma Planlarına aykırı, plansız ve hesapsız uygulamalar, ülkeyi atıl santral ve doğalgaz anlaşmaları ile milyarlarca dolar mertebesinde büyük kamu zararlarına uğratmanın yanı sıra, elektrik ve doğalgaz sektörlerinde AB mevzuatına uyum doğrultusunda amaçlanan serbest piyasa sistemine dönüşüm önünde ciddi darboğaz yaratmış bulunmaktadır.

Bu plansız ve hesapsız yapılan elektrik santral ve doğalgaz ithal anlaşmaları nedeniyle ortaya çıkan kamu zararları, DDK, Hazine, DPT, Sayıştay ve EMO'ca kaleme alınan yazı ve raporlarda, milyar dolarlar mertebesinde rakamlarla ifade edilmektedir.

YİD modeli çerçevesinde, DPT onayı olmamasına rağmen anlaşması yapılan, teminatlar alınan, önemli miktarda masrafa sokulan özel şirketler, Bakanlığın yanlışı uygulamaları nedeniyle tazminat talebiyle mahkemeye ve tahkime başvurumaktadırlar. Ülke önüne yeni faturaların gelmesi de kaçınılmaz görülmektedir.

Enerji arzında doğalgaza aşırı bir yönelim olmuş, doğalgaz temininde tek bir kaynağa (Rusya'ya) hiçbir ülkede benzeri görülmeyen %65 gibi çok yüksek bir oranda bağımlılık tesis edilmiştir. Ülke pahalı Rus gazına bağımlı ve mahkûm kılınırken, ulusal çıkarlar gözardı edilmiş, diğer Türk devletleri ile ortak ve ekonomik güç oluşturma politikalarına aykırı şekilde anlaşmalar gerçekleştirilmiş, bu devletlerin ekonomik bağımsızlıklarına katkı vermek yerine engel olunmuştur.

Adı geçen Bakanlar, ülkeye hizmet bir yana, plansız, hesapsız ve sorumsuz uygulamalarıyla ülkeye çok büyük zararlar vermiş bulunmaktadır. Özellikle **Cumhur Ersümer**'in ve üst düzey bürokratlarının, her türlü sayısız uyarıya karşılık, çok sayıda santral projesi ve doğalgaz alım anlaşması üzerindeki ısrarlı tutumları, aşırı yüksek maliyetlerle anlaşmalar gerçekleştirilmesi, bu anlaşmalarda kamu yararına hareket edilmemesi, özel proje takipleri, her türlü iyi niyetin ötesinde, kasıt, art niyet ve amaçlar taşımaktadır.

İhtiyaç yokken bahsi geçen bu projeler yoluyla yüksek tarife ile bağıtlanan

sözleşmeleri gerçekleştiren, adı geçen bu santraller için 'al ya da öde' şartlı gaz alım bağlantıları yaparak ve planlama ile ilgili Anayasal Kurumların bilimsel verilerle ortaya koydukları önerileri hiçbir surette dikkate almayan dönemin Bakanı **Cumhur ERSÜMER**'in, ayrıca bu projeleri devam ettirerek gereğinden fazla otoprodüktör santralına izin verip atıl kapasite oluşmasına ve bu yolla kamu zararı doğmasına yol açan dönemin Bakanı **Zeki ÇAKAN**'ın; gerekçeleri ile ortaya konulup temadi eden hatalı uygulamalarla gelişen ve Devletin yüklenmek zorunda kaldığı mevcut ve ileride doğacak kaçınılmaz kamu zararları karşısında, Bakanlığın en üst konumunda bulunmaları sebebiyle sonuçları göze alıp görevinin mutlak surette gerektirdiği faaliyetleri yapmamak şeklinde tezahür eden fiilleri uyarınca; neticede ortaya konulan usulsüzlüklere rıza gösterip onay vererek Devlet alım satımına ve yapımına bu yolla fesat karıştırarak satıcı firmalar lehine haksız çıkar (menfaat) sağlanmasından dolayı TCK'nın 205 inci maddesi kapsamında durumlarının Yüce Divan sıfatıyla Anayasa Mahkemesince değerlendirilmesinin uygun olacağı sonucuna varılmıştır."

Yüce Divan, Meclis Soruşturması Komisyonu'nun, Elektrik ve Doğalgaz Planlamalarının bir dönemin Enerji Bakanlarıncı hiçe sayıldığı, bundan büyük kamu zararları doğduğu savına dayalı suçlamalarını aşağıdaki aşamalar çerçevesinde değerlendirerek karara bağlamıştır.

Yüce Divan'ın Temel İddiayla İlgili Suç Tanımı:

"Buna göre, ihtiyaç yokken yüksek tarife ile bağitlanan sözleşmeleri gerçekleştirerek, elektrik santralleri için "al ya da öde" şartlı doğalgaz alım bağlantıları yaptığı ve planlama ile ilgili Anayasal kurumların bilimsel verilerle ortaya koydukları önerileri dikkate almadığı iddiasıyla Bakan **Cumhur Ersümer**'in, bu projeleri devam ettirerek gereğinden fazla otoprodüktör santralına izin verip atıl kapasite oluşmasına ve bu yolla kamu zararı doğmasına yol açtığı iddiasıyla Bakan **Zeki ÇAKAN**'ın 765 sayılı TCK'nın 205. maddesi gereğince ayrı ayrı cezalandırılmalarının istenildiği anlaşılmıştır.

Atıl kapasite oluşmasına ve bu yolla kamu zararı doğmasına yol açan iddia özetle aşağıda belirtilen üç ana olguya dayanmaktadır:

- İhtiyaç yokken yüksek tarife ile bağtılanan sözleşmeleri gerçekleştirerek, elektrik santralleri için "al ya da öde" şartlı doğalgaz alım bağlantıları yapmak,
- Planlama ile ilgili Anayasal kurumların bilimsel verilerle ortaya koydukları önerileri dikkate almamak,
- Bu projeleri devam ettirerek gereğinden fazla otoprodüktör santralına izin vermek."

Yüce Divan'ın Temel Suçlamayla İlgili Değçerlendirmesi

"ETKB'nin 03 Nisan 2006 gün, 1025 sayılı yazısı ekindeki tablolardan, **Cumhur Ersümer**'in Bakanlık dönemlerinde fizibiliteyi alınan ancak DPT görüşleri alınmayıp sözleşmeleri imzalanmayan ve iptal edilen 32 adet rüzgâr enerjisi santrali, 43 adet hidroelektrik santral, 13 adet termik santral projesi olduğu anlaşılmıştır.

ETKB'nin 20 Ocak 2006 gün, 162 sayılı yazısı ve ekindeki tablolardan **Cumhur Ersümer**'in Bakanlık dönemlerinde Yap-İşlet projesi olarak 5 santral sözleşmesinin imzalandığı, Yap-İşlet- Devret projesi şeklinde imtiyaz sözleşmesi imzalanan doğalgaz santralleri olarak Kırklareli, Yalova, Karadeniz Ereğlisi ve Eskişehir doğalgaz santrallerinin imtiyaz sözleşmelerinin **Ersümer** döneminde imzalandığı, ancak bu santrallerin sözleşmelerinin karşılıklı anlaşmayla feshedilmesi ya da firmaların yatırım faaliyetinde bulunmaması nedeniyle enerji üretimi ve doğalgaz tüketiminin bulunmadığı, aynı dönemde İHD kapsamında sözleşmesi imzalanmış doğalgaz tüketen çevrim santralının da olmadığı bildirilmiştir.

Söz konusu yazılar ve eklerine göre, **M. Cumhur Ersümer**'in Bakanlık dönemlerinde sözleşmeleri imzalanan YİD ve Yİ santralleri aşağıdadır.

Yap-İşlet-Devret (YİD) Santralleri

Çal Akarsu sant.	2,2 MW	
Dinar II Akarsu sant.	3,0 MW	
Alaçatı Rüzgar En. Sant.	7,2 MW	
Bozcaada Rüzgar En. Sant.	10,2 MW	Toplam: 4 sant., 22,6 MW

Yap-İşlet (Yİ) Santralleri

Adapazarı+Gebze Doğalgaz sant.	770+1.540 MW
İzmir Doğalgaz sant.	1.520 MW
Ankara Doğalgaz sant.	770 MW
İskenderun (Sugözü) İthal Kömür sant.	1.210 MW
Toplam 5 sant., 5.810 MW	

Tabloda yer alan Yap-İşlet projeleri, **M. Cumhur Ersümer**'in Bakanlık dönemlerinden önce, 29 Ağustos 1996 günlü Resmî Gazetede ilân edilerek ele alınmıştır. **M. Cumhur Ersümer**, 24 Ağustos 1997 tarihinde söz konusu projelere ruhsat ve izin oluru, 23 Şubat 1998 tarihinde de tesis kurma, işletme izni için Olur vermiştir.

4283 sayılı Yap-İşlet Modeli İle Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un 3. maddesine göre, **Yap-İşlet modelinin ihalesinde yetki ve sorumluluk tüzel kişiliği haiz, hak ve fiil ehliyeti tam olan TEAŞ**'indir. 29 Ağustos 1997 günlü Resmî Gazetede yayımlanan 97/9853 sayılı Yap-İşlet modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkındaki Yönetmeliğin 4. Maddesinde 'Bu Yönetmeliğin uygulanmasında; Uzun Dönem Üretim Sistemi Gelişim Planı'nda yer alan santrallardan hangisinin Yap-İşlet modeli ile gerçekleştirileceği Bakanlık tarafından, enerji alım garantisi miktarı ise TEAŞ tarafından belirlenir. İhaleye çıkılmadan önce; Kalkınma Planları ile Enerji Plan ve Politikalarına uygunluk açısından Devlet Planlama Teşkilatının, TEAŞ ödemeleriyle ilgili Hazine garantileri açısından ise Hazine Müsteşarlığının görüşü alınır' hükmü uyarınca yıllık Enerji Alım Garantisi verilen miktarı belirleme yetki ve görevi de TEAŞ'a aittir.

BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 14 Aralık 2005 günlü, (sayısız) yazısı ile **Cumhur Ersümer'in** Bakanlığı döneminde 3096 sayılı Yasa hükümlerine göre dört adet doğalgaz yakıtlı termik santral projesi için uygulama sözleşmesi imzalandığı, ancak hiç biri için doğalgaz tüketimi olmadığı belirtilerek yazı ekinde imtiyaz sözleşmesi imzalanmış projeleri belirten tablo gönderilmiştir.

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nın 05 Aralık 2005 günlü, 5691 sayılı yazı ekinde mutabakat belgesi gönderilmiştir. Buna göre, Başbakan **Bülent Ecevit'in** talimatı üzerine, Başbakan Yardımcısı **Hüsamettin Özkan** başkanlığında, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı, DPT Müsteşarı ile Hazine Müsteşarının toplantıları sonucunda, doğalgaz kullanımı ve arz-talep durumu değerlendirilerek **27 Mayıs 2000** tarihli "**Mutabakat Belgesi**" imzalanmıştır." (Devamında **27 Mayıs 2000** tarihli "**Mutabakat Belgesi**"nin içeriği açıklanmaktadır)¹⁸

Yüce Divan kararı:

"Enerji Planlaması'nın politik niteliği ve bu politikaların uygulanmasında sosyoekonomik faktörlerin etkili olduğu açıktır. Enerji, bir ülkenin iç işleyişinde olduğu kadar günümüzde uluslararası ilişkilerde de stratejik önem taşımaktadır. Ulusal Elektrik Enerjisi Sistemi (Enterkonnekte Sistem) işletmesinin amacı, elektrik enerjisinin sürekli, kaliteli ve ekonomik olarak üretilerek tüketicilere sunulmasıdır. Elektrik enerjisi niteliği itibarıyla talebi karşılayacak kadar üretilmekte ve üretim-tüketim (arz-talep) dengesi anlık karşılanabilmektedir. Bu nedenle elektrik enerjisine ilişkin planlama çalışmalarında idare (Enerji Bakanlığı), ülkenin enerjisiz kalmamasını gözeterek tercihini **arz fazlası**'ndan yana kullanmaktadır. Nitekim tanık anlatımları da ülkemizdeki uygulamanın böyle olduğunu doğrulamıştır.

3154 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 5. ve 12. maddesi hükümlerine göre Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının görevi, 'Bakanlık hizmetlerini Kalkınma Planları ve Yıllık programlara uygun olarak yürütmek, enerji ve tabii kaynakların ülke

¹⁸ Özellikle Enerji eski Bakanı Ersümer'in Yüce Divan'daki yargı sürecinde en önemli kanıt belgelerden biri olan 27 Mayıs 2000 Mutabakat Belgesi kitabın IX. Bölümünde ayrıntılı olarak verildi.

yararına, teknik icaplara ve ekonomik gelişmelere uygun olarak araştırılması, işletilmesi, geliştirilmesi, değerlendirilmesi, kontrolü ve korunması amacıyla genel politika esaslarının tespit ve tayinine yardımcı olmak ve ülkenin enerji ve tabii kaynaklara olan kısa ve uzun vadeli ihtiyaçlarını belirlemek, temini için gerekli politikaların tespitine yardımcı olmak, planlamalarını yapmaktır.'

Öte yandan, 3096 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtımı ve Ticareti İle Görevlendirilmesi Hakkında Kanun ile özel sektör, elektrik üretimi, iletimi, dağıtımı ve ticareti ile görevlendirilmiştir. 3096 sayılı Yasayla Yap-İşlet-Devret modeli ile enerji yatırımları düzenlenmiş olup, YİD projelerinde DPT'nin olumlu görüşünün alınması ise yasal zorunluluktur. DPT'nin uygun görüşü olmadığı takdirde, bu şirketlerle sözleşme yapılması mümkün değildir.

4283 sayılı Yap-İşlet modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesisleri'nin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un 3. maddesine göre, TEAŞ tarafından Yap-İşlet modeli ile yapılması öngörülen projelerle ilgili olarak, yapılacak ilândan önce, Kalkınma Planları, Enerji Plan ve Politikaları'na uygunluk açısından Devlet Planlama Teşkilâtının görüşünün alınması gereklidir.

Bu düzenlemelerden, DPT'nin ekonomik politika ve hedefleri somutlaştıran Kalkınma Planı ve Yıllık Programları hazırlamakla esas itibarıyla yetkili ve görevli, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının ise DPT'nin gözetim, denetim ve koordinatörlüğünde Enerji Politikaları'nın uygulanmasına yardımcı olmakla yükümlü oldukları anlaşılmaktadır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı da, DPT'nin denetimi ve gözetimi altında Enerji Politikaları'nı doğru bir biçimde uygulamak ve bu konuda 3154 sayılı Kanun ve diğer kanunların verdikleri görevleri yapmakla yükümlüdür.

Öte yandan DPT, özel yasaların verdiği yetkiyle kamu kurumunca doğrudan ya da özel sektör aracılığı ile yaptırılacak her türlü elektrik üretim yatırımı ve diğer projelerin Kalkınma Planları, Ülkenin Enerji Plan ve Politikaları ile enerji arz-talep durumuna uygunluğu hakkında karar vermeye yetkili ve görevlidir.

*Elektrik enerjisi planlamasında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının da görevleri bulunmakla birlikte, asıl görev ve sorumluluğun 540 sayılı KHK gereğince DPT'de olduğu, DPT'nin verdiği makroekonomik bilgiler ışığında geleceğe yönelik arz-talep tahminlerinin yapıldığı ve bu işlemlerin yapılmasında dünyada kabul edilen bilimsel yöntemlerin kullanıldığı, planlamadaki tahminlerin hesaplanmasında tercihin, **enerji arz fazlası**'ndan yana kullanılmasının gerektiği, tahminlerde oluşacak sapmaların büyüme tahminlerindeki yanılmadan, ekonomik kriz, deprem gibi önceden öngörülemeyen nedenlerden meydana gelebileceği anlaşılmıştır.*

*Nitekim Devlet Planlama Teşkilatı eski müsteşarı **Orhan Güvenen**, DPT'nin onay veya uygun görüşü olmaksızın Yap-İşlet, Yap-İşlet-Devret veya diğer kamu santrallerinin yapılmasının mümkün olmadığını, DPT'nin de onay verirken elinde bulunan sınırlı bilgiden yararlandığı ve bu nedenle planlama konusunda DPT'nin de yanılabilirliğine ilişkin beyanı da, planlama çalışmasının niteliği gereği kesinlik arz etmediğini göstermektedir.*

*EÜAŞ (ve TEİAŞ) Genel Müdürlüğünün işletme faaliyet ve tahmin raporlarındaki verilerinden **Cumhur Ersümer**'in Bakan olarak göreve başladığı yıllarda enerji arzı açısından farkın **dışalım** yoluyla giderildiği, deprem ve ekonomik krizin 2001 yılındaki enerji talebini ve buna bağlı olarak enerji planlamasını olumsuz etkilediği görülmüştür.*

*Diğer taraftan ülkemizde doğalgaz kullanımının 1988 yılında başladığı ve 8 doğalgaz alım anlaşması yapıldığı, bunlardan 15 Aralık 1997 günlü **Mavi Akım** ve 18 Şubat 1998 günlü Ek Mektup ile olmak üzere **24 milyar metreküp**'lük anlaşmaların **Cumhur Ersümer**'in Bakanlığı döneminde imzalandığı, ancak **Mavi Akım** ve **Batı Hattı**'ndan ek gaz alımına yönelik görüşmelerin adı geçenin Bakan olmasından çok önce 1992 yılında imzalanan protokolle başladığı ve bu anlaşmanın daha sonra **TBMM** tarafından onaylanarak kanun haline getirildiği belirlenmiştir.*

***Cumhur Ersümer**'in Bakanlık dönemlerinde hayata geçirilen 5 Yap-İşlet projesinin **Recai Kutan**'ın Bakanlığı döneminde ilân edildiği, 07 Eylül 1996 tarihli Protokol ekindeki 'Türkiye Doğal Gaz Talebi/Elektrik tablosunda D grubu olarak 'ETKB'nin önerdiği santraller' başlığı altında yer verildiği, 4283 sayılı Yasa gereğince ihaleye çıkılmadan önce, Kalkınma Planları ile Enerji*

Plan ve Politikaları'na uygunluk açısından **Cumhur Ersümer**'in Bakanlığı döneminde gerçekleştirilen 4 Yap-İşlet-Devret santralı için 3096 sayılı Yasa gereğince Devlet Planlama Teşkilatının olumlu görüşünün alındığı anlaşılmıştır.

Kaldı ki, dört Yap-İşlet-Devret santralından ikisinin Hidroelektrik Santral (Çal HES, Dinar- II HES), ikisinin de Rüzgâr Enerjisi Santralı (Alaçatı RES ve Bozcaada RES) olması nedeniyle 'al ya da öde' şartlı doğalgaz anlaşmalarına dayanak olmaları da mümkün görülmemiştir.

Ayrıca, Bakanlığın Yap-İşlet projelerinin devreye giriş tarihleri yönünden planlama belgesi niteliğindeki **27 Mayıs 2000** tarihli Mutabakat Belgesinin dikkate alındığı anlaşılmıştır.

Diğer taraftan, doğalgaz alım anlaşmaları TBMM'nin kabulüyle yürürlüğe girmiştir. 'Al ya da öde' yükümlülüğü tüm dünyada ve halen Ülkemizin yaptığı doğalgaz alım anlaşmalarında uygulanmaktadır. BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 03 Mart 2005 günlü yazısı ile tanık Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Hilmi Güler**'in duruşmadaki beyanından, bu yükümlülük gereğince buğüne dek herhangi bir ödemede bulunulmadığı anlaşılmıştır.

Sonuç olarak iddia, sanığın ve müdafinin bu konudaki savunması, mevzuata uygun yazılı belgeler ve tanık anlatımları birlikte değerlendirildiğinde, enerji arz-talep planlamasında asıl görevin DPT'de olduğu ve Bakanlığın yaptığı planlamaları DPT'nin görüşlerine göre revize ettiği, arz-talep tahminlerindeki yanılgıların önceden öngörülür nitelikte olmadığı, sanığın Bakanlığı dönemindeki talep tahminlerinin ekonomik kriz ve deprem nedeniyle olumsuz etkilendiği, Yap-İşlet ve Yap-İşlet-Devret santrallerinde DPT'nin olumlu görüşlerinin bulunduğu, Enerji Planlaması konusunda **27 Mayıs 2000** günlü Mutabakat Belgesi'nin de dikkate alındığı, yapılan doğalgaz alım anlaşmalarının uluslararası niteliği ve bu anlaşmalar nedeniyle al ya da öde yükümlülüğünün doğmadığı anlaşılmakla, **M. Cumhur Ersümer** hakkında **beraat kararı** vermek gerekmiştir."

Oysa Bakan'a atılı temel nitelikli suçlamada "**İhtiyaç yokken yüksek tarife ile bağıtlanan sözleşmeleri gerçekleştirerek, elektrik santralleri için 'al ya da öde' şartlı doğalgaz alım bağlantıları yapıldığından,**" hatta "yapılan

anlaşmalar ve tanınan garantiler nedeniyle üretimi durdurulamayan bu gereksiz projeler nedeniyle, daha düşük maliyetli kamu termik santrallerinin durdurulduğundan ve TKİ'ye ait linyit maden işletmelerinin düşük kapasitelerde çalıştırılması, hidrolik yatırımların yavaşlatılması zorunda kalındığından” söz ediliyordu. Demek ki, bu “al ya da öde” şartlı doğalgaz alım bağlantılarına ve bu doğalgazla üretim yapan elektrik santrallerine gerçekten “ihtiyaç varmış” ve özel sektöre bu santrallerin kurdurulması ve “yüksek tarife” iddiaları sanıldığı gibi kamu zararına filan yol açmamış. Sonuçta, ortada gereksiz proje de, gereksiz yatırım da yokmuş, kamu santralleri gereksiz projelerden dolayı değil, ekonomik ömürlerinin sonuna geldiği, sık arıza verdikleri, bu nedenle verimsiz çalıştıkları için, olağan biçimde ulusal elektrik sistem işletmesinin gereği olarak devre dışı bırakılıyormuş. Böyle temelsiz bir iddia ile TKİ zararları arasında bağlantı kurulması da olanaklı değilmiş. Bu kurumun (TKİ) zararlarının ana nedeninin AKP yönetimlerinde icat edilen ve süreklilik kazandırılan halka bedava dağıtılan düşük kaliteli ve bol kükürtlü linyit kömürleri olduğunu sağır sultan bile biliyormuş. Doğalgaza dayalı elektrik üretim sözleşmelerinin, örneğin yakıt kalemi bulunmayan hidroelektrik santrallara göre daha yüksek tarifede bağtlanması ve aynı sözleşmelerde “al ya da öde” şartının bulunması da suç değilmiş.

Bakan, “Planlama ile ilgili Anayasal kurumların bilimsel verilerle ortaya koydukları önerileri dikkate almamakla” suçlanıyordu. Bilimsel verileri ortaya koyan Anayasal kurumların başında DPT (Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı) geliyor. Bu gerçeği Yüce Divan tespit ederek karar gerekçesinde vurguluyor. Bilimsel veri ise **Enerji Planlamaları**. İlginç olan, bu planların bir numaralı yetkili ve sorumlusunun da DPT olduğunun vurgulanması. Bu vurgulamaya, başta DPT Müsteşarlığı, itiraz eden olmadığı için doğruluğu kanıtlanmış oluyor.

DPT, sorumluluğunu unutup yasal yetkisini kullanarak enerji projelerine izin vermemiş. Kamunun kuracağı santrallara da yatırım finansmanı bulunamamış. İzin verilmeyince, finansman da bulunamayınca yatırım yapılamamış. **Ülke enerji darboğazına girmiş**. Bakanlık, elektrik yatırım projelerine izin verilmesi için ısrar etmiş. Bu kez, ülkemizin elektriksiz kalması halinde bir numaralı sorumluluk mevkiinde olan DPT değil, Enerji Bakanlığı. Demek ki, suç üretelerin sandığı gibi, “projelere izin verilmesi için

ısrarlı olmak” da suç değilmış. Tam tersine “Ülkemize yapılabilecek en doğru ve o oranda onurlu bir hizmetmiş” dememiz gerekiyor.

Burada ilginç olan, Enerji Bakanlığı'na ve Bakanı'na atılan suçların asıl muhatabı olarak DPT'nin ortaya çıkmasıdır. Oysa, döneminde, kitabımızda geniş olarak yer verildiği gibi, Enerji Bakanlığı'nı suçlayan kurumların başında DPT geliyordu. Üstelik suçlama “enerji fazlası” ve ülke kaynaklarının ihtiyaç olmayan yatırımlarda kullanılmasından doğduğu varsayılan “kamu zararı” iddiaları üzerine monte edilmişti. Ancak Yüce Divan yargılaması sonucunda “enerji fazlası” olduğu değil, DPT'nin yasal yetkisini yeni yatırımlara izin vermeme biçiminde kullanması sonucu “enerji açığı” olduğu ortaya çıkıyor. Bu durumda, baştan beri “suçlayan” pozisyonunda yer alan DPT'nin aslında “suçlanan” olması gerekiyor. Çünkü, DPT'nin ileri sürdüğü “kamu zararı”, bizzat kendisinin enerji yatırımlarına bilinçsiz biçimde kısıt uygulayan aykırı tutumuyla ülkede “enerji açığı” yaşanmasına yol açılmasından kaynaklanıyor.

Dönemin Enerji Bakanlığı, Enerji Bakanı ve Bakanlık üst düzey bürokratlarına atılan iki temel suçtan biri elektrik planlamalarıyla, diğeri doğalgaz dışalım anlaşmalarıyla ilgili. Bakan, “Planlama ile ilgili Anayasal kurumların bilimsel verilerle ortaya koydukları önerileri dikkate almadığı” iddiası ile suçlanıyor. Buradaki, “Planlama ile ilgili yasal yetkili baş kurum” DPT. Yüce Divan yargılaması sonucunda, Enerji Bakanlığı ve Enerji Bakanı'nın, **DPT planlama onayı olmayan** (ayrıca Anayasamızın o tarihteki 155. maddesi uyarınca) **Danıştay onayı olmayan tek bir proje için bile imtiyaz sözleşmesi imzalamadığı** ortaya çıkıyor. Zaten üretilen suçlar arasında da Enerji Bakanlığı ve Bakanı'nın DPT onayı olmayan bir projeyi yatırıma dönüştürdüğü bir onay verdiğinden söz edilmiyor. Doğalgaz ithal anlaşmalarının orjini ise, genellikle yargılanan dönemin öncesini işaret ediyor. Ancak, kimse 1997'den önceki dönemler için kusur aramıyor, suç üretmeyi düşünmüyor. **Doğalgaz anlaşmalarının kanun konusu olduğu** ve anlaşmalara atılan Bakan (tanık olarak) ve bürokrat imzalarının da TBMM'nce çıkarılan özel kanun hükümlerine dayanılarak atıldığı ortaya çıkıyor. Böylece, iddiaların, suçlamaların daha işin başında ne düzeyde dayanaktan yoksun olduğu görülebiliyor.

2000'li yılların hemen başında ülkemizde yaşanan sözünü ettiğimiz

enerji/elektrik darboğazından kurtulmak için dönemin Başbakanlığı talimatıyla, **DPT** koordinasyonunda ilgili kurumların katılımıyla üç ayı aktif komisyon çalışması olan altı ay süren uzunca bir süre sonucu oluşturulan alınması gereken önlemleri içeren mutabakat belgesinde¹⁹ yer alan projelerin bu kez ülkede **“enerji fazlası”** yaratacağı varsayılarak bu belgede yer alan projeler de yine **DPT** tarafından kamuoyu ile paylaşılan yazılarla, bu yazıları referans alan medya ve bu kitapta ayrıntılı olarak tanıtımı yapılan muhbirlerce suç konusu haline getiriliyor. Oysa, söz konusu **27 Mayıs 2000** tarihli mutabakat belgesinin altında, hani **“kapı gibi”** derler ya, suçlamayı alışkanlık haline getiren aynı **DPT**'nin Müsteşarı'nın, fazladan dönemin **Hazine Müsteşarı'nın, Başbakanlık Müsteşarı'nın** imzası bulunuyor.

DPT yöneticilerinin, ortada Türkiye'nin bir dönem enerji (özellikle elektrik ve doğalgaz) planlamaları ve yatırımlarıyla ilgili olarak aldıkları vahim yanlışlıktaki kararlar nedeniyle işledikleri bunca suç- demeyelim - görev kusuru, buna karşılık devletin saygın kurumlarına suç atma sabıkası varken, aynen Enerji Bakanlığı, Bakanı ve üst düzey yöneticileri gibi yargılanmalarının gündeme gelip gelmediğini mi merak ediyorsunuz? Yanıt: Böyle bir yaptırım kimsenin aklına bile **gelmedi**. Masumane **“herhalde zaman aşımına uğramıştır”** diyebilirsiniz.

*“Gereğinden fazla otoprodüktör santrali kurulmasına izin verilmesi”*nin de suç oluşturmadığı şuradan anlaşılıyor. Bu santralleri özel sektör başlangıçta kendi enerji gereksinimini karşılamak için kurdu. Kamu sektörünün (devletin) bu santrallerin ürettiği enerji fazlasını alma zorunluluğu bulunmuyor. Ancak, yaşanan süreçte otoprodüktör santrallerin ürettiği enerjiyi kamu sektörünün genelde aldığını görüyoruz. Çünkü ülke elektrik sisteminde, suç üretenlerin sandığı gibi **arz fazlası değil, arz açığı var** ve o gün de, bugün de kamu yönetimindeki Türkiye Ulusal Elektrik Sistemi'nin bu santrallerin üretimine her halükârda gereksinimi var. Ancak, arz açığı ortadan kalktığı anda kamu, bu santrallerden enerji almıyor. **Alan razı, satan razı, çomak sokmaya kalkışanlara karşın elektriğimizi sağlayan ulusal sistem tıkrık tıkrık işliyor, ortada suç falan yok.** Yüce Divan, bu açık gerçeğin bilincinde.

¹⁹ 27 Mayıs 2000 tarihli, tarihi mutabakat belgesi.

Esenboğa Mobil santraliyle ilgili karar ve karşioy:

Enerji Planlamalarına yönelik iddialar kapsamı dışındaki suçlamalara en çarpıcı örneğın, Bakan **Ersümer**'ın tek ceza aldığı, bu cezanın da ertelendiğı **Esenboğa Mobil Santralı** ihalesiyle ilgili olduğunu, bazı medya organlarının diğeri iddiaları da bastırarak düzeyde bu konuyu abartarak ve çarpıtarak kamuoyu önüne çıkarmaya özen gösterdiğini belirtmişim. Yüce Divan tarafından, Enerji Bakanı **Ersümer** hakkında, tamamen özel sektör yatırım ve mülkiyetinde inşa edilen bu santral için **oyçokluğu** ile alınan, ispat hukukunun temel ilkesi olan **“dinlenen tüm tanıkların beyanlarının topluca ve birlikte takdirleri ve lehde kanun uygulanması usûlleri gözardı edilerek sadece iki tanığın ifadesine dayalı olarak cezaya hükmedilmesi ve bu cezanın ertelenmesi kararı”**, özellikle hukukçular arasında tartışma konusu olurken, aynı anda Yüce Divan'ın üç üyesinin²⁰ aşağıdaki **Karşioy** yazısına konu oluyor:

“Mustafa Cumhur Ersümer'in, Esenboğa Mobil Santralı ihalesini istediğı firmaya verdirebilmek için İhale Komisyonu Başkanı'na baskı yaparak ihaleye fesat karıştırdığına ilişkin iddia ve bu konudaki delillerin değerlendirilmesidir.

Bakan hakkındaki suçlamanın konusunu, Esenboğa Mobil Santralı ihalesini Park Holding'e verdirebilmek için İhale Komisyonu Başkanına baskı yapmak olarak ifade edilen eylem oluşturmaktadır.

Bakan ve savunmanı, bu suçlama ile ilgili savunmalarında özetle; TEAŞ'ın özel hukuk hükümlerine tabi, kararlarını kendisi alan, tüzel kişiliğı haiz bir kuruluş olduğunu, bu nedenle de müdahale etmelerinin mümkün olmadığını belirterek mobil santral ihaleleriyle ve bu bağlamda da Esenboğa Mobil Santral ihalesiyle ilgili suçlamayı reddetmişlerdir.

Mobil santral ihalelerini yapma ve sonuçlandırma yetkisi, Bakanlar Kurulu'nun 16 Mart 1998 tarih ve 1998/10826 sayılı kararı uyarınca TEAŞ Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir. Buna göre, ihalelerle ilgili olarak alınacak kararları onaylama yetkisi de (Enerji Bakanı'na değil) TEAŞ Yönetim Kurulu'na ait bulunmaktadır.

²⁰ Fulya Kantarcıoğlu, Mehmet Erten, A. Necmi Özler

TEAŞ, 1998-2000 yılları arasında on altı mobil santral ihalesini dört grupta yapmıştır. **M. Cumhur Ersümer**'in baskı ve müdahalede bulunduğu iddia edilen mobil santral ihalelerinden biri de üçüncü grup içinde yer alan 40 MW gücündeki Esenboğa Mobil Santral ihalesidir. TEAŞ'ın yaptığı bu ihaleyi, Park Holding'in de katıldığı firmalar arasından en uygun teklifi veren AKSA AŞ'nin normal ihale koşullarında kazandığı anlaşılmaktadır.

AKSA AŞ sözleşme yapmadan önce, yani 08 Eylül 2000 tarihinde Kazancı Holding ile Ankara Enerji Üretim AŞ'ni kurmuş ve 03 Ekim 2000 tarihinde de Ankara Enerji Üretim AŞ'nin çoğunluk hissesi Park Holding'e devredilmiştir. AKSA AŞ 03 Ekim 2000 tarihinde TEAŞ'a başvurarak sözleşmenin Ankara Enerji Üretim AŞ ile imzalanmasını istemiş, kabul edilmemesi üzerine de, 13 Ekim 2000 tarihinde TEAŞ ile hizmet alım sözleşmesini imzalamıştır. Daha sonra da AKSA AŞ hisselerini Park Holding'in de ortak olduğu Ankara Enerji Üretim AŞ'ne 20 Ekim 2000 tarihinde devretmiş, devir sözleşmesi de TEAŞ tarafından imzalanmıştır.

Yukarıda seyri anlatılan ihale olayında, **Cumhur Ersümer**'e yüklenen suç, Esenboğa Mobil Santral ihalesini Park Holding'e verdirmek için İhale Komisyonu Başkanına baskı yapmak suretiyle ihaleye fesat karıştırmaktır.

Suçlama konusu olayla ilgili bilgi sahibi olanlar, Yüce Divanda tanık olarak dinlenmişlerdir.

Bunlardan; **Muzaffer Selvi**; Beyaz Enerji operasyonunun hazırlık tahkikatı sırasındaki ifadesinde, olay sırasında TEAŞ Genel Müdürü görevinde olduğunu, Esenboğa Mobil Santral ihalesini normal şartlarda AKSA A.Ş.'nin kazandığını, ancak **Ersümer**'in kendisini çağırarak ihaleyi üçüncü gelen Park Holding'e vermesini istediğini, kendisinin de nükleer santral ihalesiyle ilgili olarak yaşanan gerilim nedeniyle çok hırpalandığından 'Mümkün ise arkadaşlarla bakarız' dediğini, ancak arkadaşlarının bunu kabul etmediğini, bunun üzerine AKSA Elektrik Yönetim Kurulu Başkanını çağırıldığını ve Bakanın talimatı olduğunu kendisine ileterek ihaleden çekilmesini istediğini, firma temsilcisinin gittiğini ve uzun süre firmadan ses çıkmadığını, Park Holding'in de 'Bakanın ısrarı olduğu için proje ile ilgilendiklerini' beyan ettiğini, sonuçta ihaleyi kazanan AKSA Elektrik ile sözleşme imzaladıklarını, Park Holding'in 'Ankara Enerji' adı altında bir şirket kurduğunu ve AKSA

Elektrik'in de hisselerini bu şirkete devrettiğini bildirmiş olmasına karşın, Yüce Divan huzurunda, Beyaz Enerji operasyonunun hazırlık tahkikatı sırasında sanık sıfatıyla baskı altında tutulmakta iken bu ifadeleri verdiğini, kendisine isim verilerek 'şuna şunu yapın' şeklinde hiç kimsenin baskı yapmadığını, AKSA firmasının Park Holding'e ihaleyi devretmesi olayı ile ilgili olarak ne Bakan, ne **Cemil Kazancı** ve ne de bir başkası ile görüşmesinin söz konusu olmadığını, buna ilişkin beyanlarının da baskı altında iken alındığını beyan ederek, suçlayıcı nitelikteki ifadelerini kabul etmemiştir.

Mustafa Mendiicioğlu; Enerji İşleri Genel Müdürü olduğunu, Esenboğa Mobil Santral ihalesi sırasında bulunmadığını, Bakan ile **Muzaffer Selvi** arasında ihale konusunun görüşülmüş olacağını, bunun da kendi tahmini olduğunu, daha doğrusu '**Muzaffer Selvi** ile Bakan, mobil santral ihalesi konusunda görüşmüş müdür, görüşmemiş midir?' şeklinde ısrarlı bir soruya karşılık bu yanıtı verdiğini beyan ederek, bu tür görüşmelerin çalışma düzeni içinde doğal karşılanması gerektiği anlamında ifadelerde bulunmuştur.

Demir Erman; Hazine Dış Ticaret Müsteşarlığında görevli olduğunu, ikinci iş olarak TEAŞ yönetim kurulu üyeliği görevini de yaptığını, Esenboğa Mobil Santralının kiralınması işinde talimat almadığını, Park Holding'e verilmesi yolunda baskı yapıldığını duymadığını, böyle şeylerin her zaman söylendiğini, ancak kendilerinin evraka göre karar verdiklerini beyan etmiştir.

Recep Yılmaz; Mobil Santraller Değerlendirme Komisyonu üyesi olduğunu, Esenboğa Mobil Santral ihalesi sona erdikten sonra kimde kalacağı konusu kendisinden sorulduğunda, verilen tekliflere göre AKSA Firması'nın birinci olduğunu ve kararlarının bu yönde olacağını söylediğini, **Muzaffer Selvi** ile bir araya geldiklerini, onun sadece gidişatı sorduğunu, aralarında başkaca konuşma geçmediğini, kendilerinin de birinci sıradaki firmanın AKSA olduğunu söylediklerini ifade etmiştir.

Hakan Özyıldız; Elektrik Üretim AŞ'inde yönetim kurulu üyesi olduğunu, Esenboğa Mobil Santral ihalesinde **Ersümer**'in kendisine iletilen bir tercihinin veya yönlendirmesinin olmadığını, diğer yönetim kurulu üyelerinin de bu konuda beyanlarının olmadığını, başkaca duyumunun da bulunmadığını, belirtmiştir.

Mehmet Kenan Tekdağ; beyanında, Park Holding'in baş hukuk müşaviri olduğunu, Esenboğa Mobil Santralı ihalesi için teklif verdiklerini, kazanamadıklarını, **Ersümer**'in ihalenin kazanılması için herhangi bir girişiminin bulunmadığını, bu hususun ihalenin kazanılamamasıyla da ortaya çıktığını, ihaleyi kazanan AKSA AŞ'nin sahibi **Cemil Kazancı**'nin Park Holding'in sahibi **Turgay Ciner**'in çok yakın arkadaşı olduğunu, ihalenin fizibilite açısından onlar için çok da cazip olmadığını, **Turgay Ciner**'in sahip olduğu Park Grubunun çeşitli şirketlerine Ticaret Hukuku kurallarına uygun şekilde ve bedeli karşılığında devredildiğini, bu durumun **Beyaz Enerji** operasyonu sırasında beyanına başvuru olan **Cemil Kazancı** tarafından da doğrulandığını açıklayarak, olayın ticari bir işlem olduğunu izaha çalışmıştır.

Erhan Aygün; Park Enerji olarak Esenboğa Mobil Santralı ihalesine teklif verdiklerini, ancak işi AKSA Enerji'nin aldığını, firmalarının üçüncü sırada kaldığını, projeyi yürütmek amacıyla AKSA AŞ'nin, Ankara Enerji Şirketi'ni kurduğunu, kendilerinin de bu şirkete ortak olduklarını, AKSA AŞ'nin sahiplerini tanıdıklarını, karşılıklı anlaşma çerçevesinde hisselerin devrini bu şirketten aldıklarını, şu anda da yürüttüklerini açıklamıştır.

Turgay Ciner; Park Holding'in sahibi olduğunu, Esenboğa Mobil Santral ihalesine katıldıklarını, kazanamadıklarını, kendilerinin piyasa kuralları içinde kurulmuş bir şirkete devraldıklarını, **Ersümer** ile bu konuda görüşme yapmadığını, konu hakkında bilgisinin de olmadığını, dolayısıyla baskı yapmasından da söz edilemeyeceğini, bunun tamamen ticarî bir iş ilişkisi olduğunu belirterek, ihaleye fesat karıştırma yönünde her hangi bir beyanda bulunmamıştır.

Şaban Cemil Kazancı; Esenboğa Mobil Santralı ihalesini kazandıktan sonra, işi tamamen ticari anlaşmaya göre bedeli karşılığı **Turgay Ciner**'in sahibi olduğu Park Holding'e devrettiklerini, bu konuda **Cumhur Ersümer**'den ya da onun adını veren bir kimseden, kendisine bir telkin ya da tavsiyede bulunulmadığını, Ankara Enerji Üretim AŞ'yi ihaleyi kazandıklarını önceden öğrendikleri için kendilerine bildirim yapılmadan kurduklarını, dönemin TEAŞ Genel Müdürü **Muzaffer Selvi** ile ihaleden çekilmeleri şeklinde bir görüşme yapmadıklarını, hisse devrinin izne tabi olduğunu bildiklerini, ancak hisse devri anlaşmasını yaptıklarını söylemiştir.

İfadelerine özet olarak yer verilen tanık anlatımlarından, **Cumhur Ersümer'e** isnat edilen bu suçlama ile ilgili en aleyhindeki delilin **Muzaffer Selvi'nin**, baskı ile alındığı, bu nedenle de kabul etmediğini beyan ettiği **Beyaz Enerji** operasyonunun hazırlık tahkikatı sırasında alınan ifadeleri olduğu görülmektedir. Bu ifadeler ise, AKSA AŞ Yönetim Kurulu Başkanı **Cemil Kazancı'nın** uygun teklif vererek kazandıkları **Esenboğa Mobil Santral** ihalesini özgür iradeleriyle ve ticari kazanç düşüncesiyle devrettiklerine, hiçbir baskıya maruz kalmadıklarına, **Park Holding** içinde yer alan **Turgay Ciner, Erhan Aygün ve Kenan Tekdağ'ın** ise kendilerinin de katıldıkları **Esenboğa Mobil Santral** ihalesi sonuçlandıktan ve uygun teklif veren AKSA AŞ'nde kaldıktan sonra, ticari anlaşma çerçevesinde ve bedeli karşılığında bu şirketten satın aldıklarına, TEAŞ Yönetim Kurulu Üyeleri **Demir Erman ve Hakan Özyıldız'ın** da Bakanın kendilerine her hangi bir baskı yapmadığına ilişkin beyanlar ile örtüşmediği gibi ihalenin, **Park Holding'e** değil de uygun teklif veren AKSAAŞ'ne verilmesine ilişkin sonuçla da bağdaşmamaktadır.

Bu nedenle **Muzaffer Selvi'nin Beyaz Enerji** operasyonunun hazırlık tahkikatı sırasında alınan ve başkaca delillerle de doğrulanmayan önceki beyanları sanığın mahkûmiyetine yetecek nitelikte delil olarak kabul edilemez.

Nitekim, **Cumhur Ersümer'in** baskı yaparak ihaleye fesat karıştırdığına ilişkin **Fernas** isimli firmanın kazandığı **Batman Mobil Santral** ihalesinde, **Muzaffer Selvi'nin**, Bakan'ın kendisini telefonla arayarak, 'İşin **Nuri Doğan Karadeniz'e** verilmesini istediği, bu işi bitirin sıkıntılarım var. **Erol Akçal'ı** gönderiyorum' biçimindeki dava açılmasına esas alınan beyanının, tanık olarak dinlenen **Doğan Karadeniz** ile **Erol Akçal'ın** maddi hata, tapaj hatası nedeniyle ihaleyi kaybettikleri yolundaki, **Mustafa Mendilcioğlu, Demir Erman, Recep Yılmaz ve Hakan Özyıldız'ın** Bakan'ın baskısına maruz kalmadıkları ve **Öner Gülyeşil'in** de Bakanın 'İmkân varsa firmaya yardımcı olun, dedi' biçimindeki **Muzaffer Selvi'den** duyduğunu belirttiği beyanlar, birbirini ve iddiayı doğrulamadığı için Yüce Divan, **Batman Mobil Santral** ihalesinden açılan kamu davasında Bakan hakkında **beraat kararı** vermek suretiyle **Muzaffer Selvi'nin** başka kanıtlarla desteklenmeyen aynı nitelikteki beyanını kabul etmemiştir.

Diğer taraftan **Cumhur Ersümer** hakkında **Esenboğa Mobil Santral** ihalesi

ile ilgili olarak açılan dava, ihaleyi istediği firmaya verdirebilmek için İhale Komisyonu Başkanı'na baskı yaparak ihaleye fesat karıştırmak iddiasından ibaret olup, ihaleden sonra AKSA Enerji ve TEAŞ arasında imzalanan sözleşmede yer alan devir ve temlik yasağına uymama konusunda açılmış bir dava bulunmamaktadır. Böyle bir davanın açıldığı kabul edilse bile, devir ve temlik yasağı TEAŞ Yönetim Kurulu'nun aldığı karar ile değiştirilmiş ve bu konuda Genel Müdür'e imza yetkisi verilmiştir. Bakanın, TEAŞ Yönetim Kurulu'nu veya Genel Müdürü etkileyerek devir ve temlik yasağının değiştirilmesini sağladığı yolunda ne bir iddia ve ne de bir başka delil bulunmamaktadır.

Bakan'ın, Esenboğa Mobil Santral ihalesinde baskı yaptığına dair, savunmasının aksine mahkûmiyetini gerektirecek yeterlilikte, her türlü kuşkudan uzak kesin ve inandırıcı deliller elde edilemediğinden, beraatına karar verilmesi gerekir.

Açıklanan nedenlerle mahkûmiyet yönündeki çoğunluk görüşüne katılmadık.”

Yüce Divan'ın beraat ya da erteleme kararları ile sonuçlanan konularda üyelerin **Karşıoy**, **Değişik Gerekçe** ve **Azlık Oy** gibi başlıklarla sundukları görüşleri, iddialarla ilgili farklı görüşleri yansıtırken, aslında önemli gerçekleri ortaya çıkardığı için özel bir anlam taşıyor. Ancak, karar çoğunluğunun.

Çayırhan Termik Santral İşletme Hakkı Devriyle İlgili Değişik Gerekçe ve Azlık Oy:

Önce üç üyenin,²¹ Yüce Divan'ın **Çayırhan Termik santral İşletme Hakkı Devri** ihalesiyle ilgili beraat kararına “**Değişik Gerekçe**” başlığı ile verdiği görüş yazısını özetleyerek verelim.

“TBMM Soruşturma Komisyonu Raporunda, Çayırhan Termik Santral İşletme Hakkının Devri sürecinde **M. Cumhur Ersümer'e** yöneltilen suçlamalardan ikincisi '16 Kasım 1996 tarih ve 22819 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ihale ilanının Çayırhan Termik Santralına ilişkin

²¹ Mustafa Yıldırım, Serdar Özgüldür, Serruh Kaleli.

kısının iptali için açılan iki ayrı davaya ilişkin olarak Ankara 1. İdare Mahkemesi tarafından verilen iptal kararları Bakanlığa resmen tebliğ edilmesine rağmen, Çayırhan Termik Santralının ilanı hakkında yargı tarafından verilen iptal kararlarının dikkate alınmayarak işlemlerin yürütülmesi ve 31 Mart 1998 tarih ve 98/10859 sayılı Bakanlar Kurulu kararının çıkarılması' olup; bu nedenle sanığın ihaleye fesat karıştırma suçundan tecziyesi talep edilmektedir.

19 Şubat 1985 tarih ve 3154 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 6'ncı maddesi, bu Bakanlığın Müsteşarı'nın görevlerini belirtmektedir. Buna göre, 'Müsteşar, Bakanın emrinde ve onun yardımcısı olup, Bakanlık hizmetlerini Bakan adına ve Bakanın direktif ve emirleri yönünde, Bakanlığın amaç ve politikalarına, kalkınma plânlarına ve yıllık programlara, mevzuat hükümlerine uygun olarak düzenler ve yürütür. Bu amaçla Bakanlık Teftiş Kurulu hariç, Bakanlığın tüm birim ve kuruluşlarına gereken emirleri verir ve bunların uygulanmasını takip eder ve sağlar. Müsteşar yukarıda belirtilen hizmetlerin yürütülmesinden Bakana karşı sorumludur.'

1. Çayırhan Termik Santralının İşletme Hakkı Devri'yle ilgili olarak **Cumhur Ersümer'e** yöneltilen toplam 11 eylemden (bunlardan ikisi **Zeki Çakan**'la müşterek suçlamadır) dolayı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB) Müsteşarı **Yurdakul Yiğitgüden**'in de cezai sorumluluğu bulunduğu iddiasıyla yargı makamlarınca hakkında 4483 sayılı Kanun uyarınca soruşturma izni verilmesi talebi üzerine, ETKB'nin 03 Eylül 2001 gün ve 139 sayılı kararı ile adı geçen hakkında "Soruşturma izni verilmemesi"ne karar verilmiş; bu karara karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nca yapılan itiraz üzerine de Danıştay 2. Dairesi'nin 13 Aralık 2001 gün ve E. 2001/1481, K. 2001/3037 sayılı kararı ile adı geçen Müsteşarın Çayırhan Termik Santralının İşletme Hakkının Devrine ilişkin işlemlerle ilgili olarak cezai yönden sorumluluğunu gerektirecek bir usulsüzlüğün bulunmadığı belirtilerek, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından yapılan itiraz reddedilmiştir.

Söz konusu Danıştay kararının incelenmesinde; iddia konusu 98/10859 sayılı Bakanlar Kurulu kararının iptali amacıyla açılan davanın Danıştay 10. Dairesi'nce reddedildiği ve bu karara karşı vaki temyiz isteminin de Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nca reddedilerek kararın onanması

karşısında kesinleşmiş yargı kararlarıyla hukukiliği sabit olan bir Bakanlar Kurulu kararı öncesindeki idari nitelik taşıyan işlemler (tekliflerin değerlendirilmesi) ile Danıştay'ın ilgili kurullarının incelemesinden geçirilmiş ve tamamen yasal hale getirilmiş bir imtiyaz sözleşmesinden dolayı adı geçenin (Müsteşarın) cezai yönden sorumluluğunun oluştuğu biçimindeki bir değerlendirmenin, teorik ve uygulamalı ceza hukuku açısından kabul edilebilir olmadığı ifade edilmekte ve Müsteşara yönelik suç iddiası yerinde bulunmamaktadır.

Yukarıda özetlenen safahattan da anlaşılacağı üzere, **Cumhur Ersümer'e** yöneltilen eylemle ilgili olarak, Bakanlık Müsteşarı'nın cezai yönden herhangi bir sorumluluğu bulunmadığı anılan Danıştay kararıyla kesinleşmiştir. Esasen yeri gelmişken hemen işaret etmek gerekir ki, Ankara 1. İdare Mahkemesi'nin suçlamada belirtilen her iki iptal kararı da Danıştay 10. Dairesi'nce bozulmuş ve bozmadan sonra da Mahkeme bu bozma ilâmına uyarak her iki davada da **red kararı** vermiştir.

2. Bakanlıklarda Müsteşarlar, yukarıda temas edilen mevzuat hükmü uyarınca yargı kararlarının yerine getirilmesi konusunda birinci derecede sorumlu bulunmaktadır. ETKB Müsteşarı hakkında Çayırhan Termik Santral İşletme Hakkı Devri işlemlerinde 2. eylemle ilgili doğrudan bir suçlama getirilmediği gibi, esasen söz konusu İşletme Hakkı Devri'ndeki tüm usulsüzlük iddialarının Danıştay 2. Dairesi'nce bir bütün halinde incelenmesi sonucu Müsteşarın cezai yönden herhangi bir sorumluluğunun bulunmadığı açıkça sabit görüldüğüne göre; Bakan **Cumhur Ersümer'in** irtibatlandırılması imkânı olmayan bu eylemden dolayı suçlanmasında hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

3. Açıklanan nedenlerle, söz konusu eylem bakımından **Cumhur Ersümer'in** ceza hukuku yönünden suç teşkil edecek bir fiilinin mevcut olmadığı kanaatinde olduğumuzdan, sanığın bu eylemden beraatine yukarıdaki gerekçeyle katılıyoruz.”

Çayırhan Termik Santral İşletme Hakkı Devri ihalesine ait Yüce Divan kararının oybirliği ile değil de, oyçokluğu ile çıkmasına yol açan iki üyenin²² “Azlık oy” başlıklı yazısı da şöyledir.

²² Haşim Kılıç (Başkan vek.), Şevket Apalak (Azlık Oy yazısı Şevket Apalak'a aittir)

"Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrasında, Yasama ve Yürütme organları ile İdare'nin mahkeme kararlarına uymak zorunda oldukları, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28. maddesinde de, Danıştay, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre İdarenin gecikmeksizin işlem tesis etmeye ve eylemde bulunmaya mecbur buldukları, bu sürenin hiçbir şekilde kararın İdare'ye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemeyeceği belirtilmiştir.

Soruşturma ve dava dosyasındaki bilgiler karşısında, Ankara 1. İdare Mahkemesi iptal kararına karşı işlemelerin yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Yargı kararına yönelik kanun yollarına ilişkin sonraki gelişmelerle, izleyen zaman diliminde başka kararların ve diğer görevlilerle ilgili gelişmelerin davaya konu yargı kararının bildiriyle başlayan süreçteki uygulama konusundaki iradenin ortaya çıkmasındaki hukuksal olguyu ortadan kaldırmayacaktır.

Bu nedenle görevi kötüye kullanmanın olduğu ve eylemin Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesi yönünden değerlendirmesi gerektiği açıktır."

Aynı üyenin, Yüce Divan'ın **Bozcada Rüzgar Enerjisi Santrali** ile ilgili beraat kararının oybirliği ile değil de, üç üyenin²³ karşıoyu üzerine oyçokluğu ile çıkmasına yol açan "**Azlık oy**" başlıklı yazısında şu görüşler ileri sürülmektedir.

"3096 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtımı ve Ticareti ile Görevlendirilmesi Hakkında Kanun'un uygulaması doğrultusunda Bozcaada Rüzgar Enerjisi Santrali ile ilgili sözleşme incelenmek üzere gönderildiği Danıştay tarafından Devlet Planlama Teşkilatı'nın görüşü alınmadığından iade edilmiştir.

Devlet Planlama Teşkilatı'nın görüşü alındıktan sonra sözleşme taslağının yeniden Danıştay'a gönderildiği süreçte ise 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yapıtırılması Hakkında Kanun'da 4493 sayılı Yasa'yla yapılan değişikliklerle bu Yasa kapsamındaki sözleşmeler özel hukuk kurallarıyla ilişkilendirilmiştir. Anılan Yasa'nın değişik geçici 1. maddesinde bu Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarihten önce

²³ Haşim Kılıç (Başkan vek.), Şevket Apalak, A. Necmi Özler (Karşıoy yazısı Şevket Apalak'a aittir)

başlatılmış projeler ve işlerin tabi olduklara usul ve esaslara göre sonuçlandırılacağı belirtilmiştir. Maddenin birinci fıkrasına dokunulmadan ikinci fıkrası 4501 sayılı Kamu Hizmetleri ile İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Halinde Uyulması Gereken İkelere Dair Kanun'un 7. maddesiyle değiştirilmiştir. Bu değışiklikle 3096 ve 3465 sayılı Yasa'lara tabi işlere de bu Yasa'nın uygulanması ilgililerin başvurusuna bağlanarak, yapılmış sözleşmelerin özel hukuk hükümlerine göre yeniden düzenlenmesi gerektiği öngörülmüştür.

Bu yasal gelişim karşısında Danıştay Birinci Dairesi; Danıştay incelemesinden geçmiş, taraflarca imzalanarak yürürlüğe girmiş bir sözleşme olmadığından başlatılmış proje nitelmesi yapılamayacağı, 3996 sayılı Yasa'nın 5. maddesi uyarınca özel hukuk sözleşmesi düzenlenmesi gerektiği, bu konuda Danıştay'ın inceleme yapması ve düşünce bildirmesi olanağı bulunmadığı sonucuna varmış ve bu karar Danıştay İdari İşler Kurulu'nca da onanmıştır.

Belirtilen yasal kuralları gözeten Danıştay kararlarına karşın, özel hukuk sözleşmesi yöntemi ve gerekleri yerine getirilmemiş, 3096 sayılı Yasa kapsamında Danıştay düşüncesine bağlanmamış ve özellikle ilgili yasal düzenlemelerin yeni bir sistem oluşturduğu süreçte imzalanmamış olan bir sözleşmenin 'başlatılmış proje ve iş' sayılamayacağı anlaşıldığından, projeye ilgili işlemlerin aynı doğrultuda sürdürülmüş olmasının görevin kötüye kullanılması sonucunu doğurduğu açıktır."

Yamula Baraj ve Hidroelektrik Santralı Projesiyle İlgili Karşioy

Yüce Divan'ın Yamula Baraj ve Hidroelektrik Santralı Yap-İşlet-Devret projesi'ne ait elektrik satış fiyatının yükseltilmesiyle ilgili "Davanın kesin hükme bağlanmasının ertelenmesi" kararının oyçokluğu ile çıkmasına yol açan dört üyenin²⁴ Bakan'ın beraati gerektiği yolundaki karşioy yazısı da aşağıdaki gibidir:

²⁴ Serruh Kaleli, Sacit Adalı, Fulya Kantarcıoğlu, Osman Alifeyyaz Paksüt. (Karşioy yazısını Serruh Kaleli imzalamıştır)

"Yamula Barajı ve Hidroelektrik Santrali'nin yapımı ile ilgili olarak, 3096 sayılı Kanun ve Uygulama Yönetmeliği'ne göre düzenlenecek mali analiz raporları ve Bakanlık teknik birimlerinin görüşleri dikkate alınarak, söz konusu Yap-İşlet-Devret Santralının elektrik satış fiyatının belirlenmesi gerekirken ve yapımcı firma Kayseri Elektrik A.Ş.'nin 22 Temmuz 1997 tarihli yazısında ortalama elektrik satış fiyatı 5,65 (doğru olan 4,65) cent/kWh olarak teklif edilmişken, anılan firma yetkililerinin 23 Eylül 1997 ve 7 Ekim 1997 tarihlerinde Bakan **Cumhur Ersümer**'le makamında yaptıkları görüşmede, mevzuatın öngördüğü usul ve işlemler bir kenara bırakılarak, elektrik satış fiyatının 5,25 cent/kWh olarak firma ile Bakan arasında kararlaştırılması ve bunun anılan firma yetkililerinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na yazdığı 8 Ekim 1997 tarihli yazıda açıkça ifade edilmesi, akabinde de 26 Haziran 1998 tarihinde anlaşılan bu fiyat üzerinden firma ile Bakanlık arasında sözleşme imzalanması nedeniyle Bakanın bu fiilinin mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesine uyduğu sabit olmakla birlikte; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 257. maddesi yönünden yapılan değerlendirmede aynı sonuca ulaşabilmek mümkün değildir. Şöyle ki:

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 'Görevi Kötüye Kullanma' suçunu düzenleyen 257. maddesinin 1. fıkrasında, bir kamu görevlisinin görevinin gereklerine aykırı hareket etmesinin suç sayılabilmesi, belirtilen üç koşuldan biri ya da birden fazlasının gerçekleşmesi haline bağlı tutulmuştur.

Bu haller:

- Kişilerin mağduriyetine neden olmak,
- kamunun zararına neden olmak,
- kişilere haksız bir kazanç sağlamaktır.

Çoğunluk kararında, bu hallerden 'kişilere haksız bir kazanç sağlamak' (anılan firmaya haksız kazanç sağlamak) unsurunun gerçekleştiği belirtilmiştir.

257. maddenin gerekçesinde '... Görevin gereklerine aykırı davranmak suretiyle kişilere haksız bir kazanç sağlanmış olabilir. Örneğin kişi, kamusal bir finans kaynağından yararlanması için gerekli şartları taşımadığı halde, yararlandırılmış olabilir. Kişiye, belli bir sınıai veya ticari faaliyetle ilgili olarak gerekli izin koşullarını taşımadığı halde, bu faaliyetin icrasına yönelik olarak

izin verilmiş olabilir. Bir imar planı uygulamasında, belli bir parsel üzerinde, plan tekniğine veya imar planına aykırı olarak yapılaşmaya imkan sağlanmış olabilir...' denilmektedir. Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin 26 Şubat 2007 tarih ve E. 2007/13076, K. 2007/1959 sayılı kararında da '... Haksız kazanç, görev gereklerine aykırı davranılmak suretiyle kişilere haksız bir yarar sağlanmasıdır. Yürürlükteki mevzuata göre bir husustan yararlanmaya hakkı olmadığı halde yararlandırılması suretiyle kişinin sağladığı kazanç biçiminde de tanımlanabilir...' şeklinde bir değerlendirmede bulunulmuştur.

Bakan Cumhuriyet Ersümer'in mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesi kapsamında sübut bulan fillinin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 257. maddesi çerçevesinde değerlendirilmesinde ise 'firmaya haksız kazanç sağlama' unsurunun gerçekleştiğinden söz edilemeyeceği açıktır. Çünkü, taraflarca mutabık kalınan 5,25 cent/kWh elektrik fiyatı üzerinden 26 Haziran 1998 tarihinde imzalanan İmtiyaz Sözleşmesi, bu tarihten hemen önce Danıştay 1. Dairesi'nin 04 Mart 1998 gün ve Esas: 97/171, Karar: 1998/38 sayılı kararıyla uygun bulunmuş; Sanığın Bakanlık görevinin sona ermesinden (27 Nisan 2001) sonra İmtiyaz Sözleşmesinde değişiklik yapan ve ilave süre tanıyan 26 Kasım 2001 tarihli Ek Protokol yine Danıştay 1. Dairesi'nin 1 Şubat 2002 tarih ve E. 2001/176, K. 2002/15 sayılı kararıyla uygun görülmüş; nihayet 04 Haziran 2003 tarihli Ek Protokol II, aynı şekilde Danıştay'ın uygun kararı ile yürürlüğe girmiştir. Dava dosyasındaki bilgilere göre de 03 Ocak 2004 tarihinde barajda su tutulmasına başlanmıştır. Diğer bir deyişle Bakan hakkında Yüce Divan'a sevk kararının verildiği 13 Temmuz 2004 tarihine kadar Yamula Barajı ve HES inşaatı sonuçlandırılmamış, elektrik üretimine geçilememiştir. Ayrıca gerek İmtiyaz Sözleşmesi, gerek Ek Protokol ve Ek Protokol II, mevzuat uyarınca Danıştay'ın murakabesinden geçmiş, elektrik birim fiyatı belirlemesi de dahil, sözleşmenin tüm teknik detayları konusunda herhangi bir hukuka aykırılık saptanmamıştır. Bunun doğal sonucu olarak da, sanığın firma yetkilileri ile belli bir fiyat üzerinden (5,25 cent/kWh) elektrik satış bedelini saptamasının kamunun zararına yol açtığı ya da firma lehine haksız bir kazanç sebebiyet verdiği savının ceza hukuku bakımından somut ve gerçekçi bir dayanağı bulunmadığı açıkça görülmektedir. Dava dosyasındaki herhangi bir belgede, hangi rakamın doğru ve kesin elektrik birim satış fiyatı olduğu görülemediğine ve saptanamadığına, ayrıca yargı denetiminde (üç ayrı Danıştay incelemesi) bu konuda bir usulsüzlük görülmediğine göre firmaya ne şekilde bir 'haksız

kazanç sağlandığı' sorusu, 257. maddenin gerekçesi ve Yargıtay içtihatları dikkate alındığında yanıtız kalmaktadır.

Tüm bu saptama ve açıklamalardan çıkan sonuç, Bakanın mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesine göre sabit olan fiilin (mevzuatın öngördüğü usüller dışında firma yetkilileriyle görüşerek elektrik birim satış fiyatını saptamak) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 257. maddesinde aranan üç unsurdan hiçbirine (ve tabii kişilere haksız kazanç sağlama koşuluna) uymaması karşısında; suçun maddi unsurunun yeni Türk Ceza Kanunu bakımından gerçekleşmediği olgusudur.

Açıklanan nedenlerle, sanığın görevi kötüye kullanmamasında beraatine karar verilmesi gerektiği vicdani kanısına vardığımdan; aksi yöndeki çoğunluk kararına katılamıyorum."

Yüksek Mahkemenin delilsiz-gereksiz işgali

Kitabın sayfalarına alınmasına bile değmeyeceğini düşünmekten kendimi alamadığım, esastan ziyade, yerel mahkemeleri bile gereksiz işgal edecek sıradan iddiaların Yüce Divan'da irdelenmek durumunda kalındığından, ancak yine de, okurla üzerinde mutabık kalacağımıza inandığım bu konudaki bazı örnekleri vermeden edemeyeceğimden söz etmişim.

Bu tür iddiaları üretenlerin hayal dünyaları o denli geniş, inandırıcılıkları o denli güçlü olmalı ki, ürettikleri iddialar inanılır ve ulaştığı hemen her siyasal , bürokratik ve yargı mercii tarafından kabul edilebilir bulunmuş, dolayısıyla iddia olarak kalmamış, rahatlıkla **suç isnatları** haline getirilebilmiştir. Üretilen bu isnatların gerçekler ve hukuk yönünden hiçbir değerinin olmadığının anlaşılması için ise, Yüce Divan tarafından Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Enerji Bakanlığı ve Bakanlığın ilgili kurumları başta olmak üzere ilgili kuruluşlardan kamyonet dolusu belgenin getirtilerek incelenmesi, 100 dolayında tanığın ifadesine başvurulması, bunun için üç yıla yakın sürenin kullanılması gerekmiştir.

Burada, daha önce de işaret ettiğim gibi, Yüce Divan'a gelinceye kadar ortaya atılan, süreç boyunca suç haline getirilen iddiaların, suç olarak kabulünün

ciddi hiçbir delile (geçerli ve yeterli kanıt belgelere) dayalı olmadığı ortaya çıkmaktadır. Aksine, mevcut kanıt belgeler, iddiaların suç oluşturmadığının kanıtları olmaktadır. Bu konuda örnekleyeceğim Yüce Divan'ın üç kararının okura yeterli fikir vereceğini sanıyorum.

Eskalasyon formülü uygulaması:

Elektrik Üretimi amaçlı Yap-İşlet-Devret modeline dayalı imtiyaz ve uygulama (özel hukuk hükümlerine tabi) sözleşmelerinin **eskalasyon** (fiyat farkı) formülüne ilişkin maddesinin düzenlenmesiyle ilgili suçlamaya göz atalım.

Yüce Divan'ın 27 Temmuz 2007 tarihli Karar Tutanağı Hüküm Bölümü'nde Bakan'a atılan eskalasyon formülü suçu: ***“Üretilen elektriğin satılacağı kuruma ilişkin Bakan Olur'u ile enerji projelerindeki eskalasyon uygulamalarında görev ve yetkisini kötüye kullanmak”*** olarak tanımlanıyor.

Yüce Divan'ın Haziran 2009 tarihli Gereçekli Kararı'nda ise, Yüksek Mahkeme'nin 08 Şubat 2006 gün, 7 sayılı ara kararının gereği olarak Enerji İşleri Genel Müdürlüğü'nün 02 Mart 2006 günlü, 622 sayılı cevap yazısı referans gösterilerek:

*“Bakanlıkça, 3096 sayılı Yasa kapsamındaki imtiyaz sözleşmesi imzalanan bütün projeler için Danıştay Başkanlığı'nın uygun görüşünün alındığı, Uygulama (Özel Hukuk) sözleşmelerinde Danıştay Başkanlığı görüşünün gerekmediği, sözleşmesinde yatırım dönemi eskalasyonu olmadığı halde doğrudan bu Olur'a dayanılarak fiyat artışı yapılmasına ilişkin bir işleme rastlanmadığı, 08 Haziran 1998 tarihli Bakan Oluru'nun Yap-İşlet-Devret projelerine münhasır olduğu, suçlama konusu sözleşmelerin ise 4683 sayılı Yasa kapsamında mülga TEAŞ (Türkiye Elektrik İletim Üretim A.Ş.) ile yapıldığı ve bu sözleşmelerde yatırım dönemi eskalasyonu bulunmadığı, Bakanlıkça 08 Haziran 1998 tarihinden önce ve sonra imtiyaz sözleşmesi imzalanan ve sözleşmelerinde **“yatırım dönemi eskalasyonu uygulanmayacaktır”** denildiği halde, bu onaydan sonra fiyat artışı yapılan projeye de rastlanmadığı belirtilmiştir.*

Bu durumda 3096 sayılı Yasa kapsamındaki bütün projelerde Danıştay'dan imtiyaz sözleşmelerinin içeriğine ilişkin uygun görüş alındığı, önceki dönem Bakan Olur'ları gereğince oluşturulan eskalasyon formülündeki farklı kriter uygulama sorunlarını çözmek amacıyla 08 Haziran 1998 günlü Olur'un verildiği görülmüştür.

Kaldı ki, Enerji İşleri Genel Müdürlüğü'nün 02 Mart 2006 günlü yazısında da, iddia konusu Olur'da belirtilen eskalasyon uygulamasının yapılmadığı ve böylece herhangi bir zararın doğmadığı anlaşılmıştır" denilmektedir.

Açıkça görüldüğü gibi, ortada ne bir yatırım dönemi eskalasyon uygulaması var, dolayısıyla ne de bir görevi kötüye kullanma eylemi var. Her işlem, yasalara uygun olarak yapılmış.

Üstelik, Yüksek Mahkeme'nin bu sonuca varmasında dayandığı belgeler, Enerji eski Bakanlarını Yüce Divan'a taşıyan AKP siyasi iktidarının kadrolarını kendisine göre oluşturduğu Enerji Bakanlığı'nın istem üzerine Yüce Divan'a gönderdiği belge ve bilgilere dayanıyor.

Aslında asıl üzerinde düşünülmesi gereken, Yüksek Mahkeme'nin delilsiz-gereksiz işgaline yol açan, ancak suçlananlar açısından ağır hukuki yaptırımlara yol açabilecek bu iddiaların/suçlamaların gerçek dışı olduğunu gösteren kanıt belgelerin, iddiaların orijini olan Beyaz Enerji operasyonunun yapıldığı 2001 yılı başından Meclis **Soruşturması'nın** yapıldığı 2004 yılı ortalarına kadar değil, 2006 yılı ortalarında, o da Yüce Divan tarafından gün ışığına çıkarılmış olmasıdır.

Hilmi Güler: Türkiye'nin Enerji Politikası Vardır. DPT'nin Doğalgaz Talep Tahmini Yanlıştır.

AKP iktidarında rekor kırarak üç dönem, altı buçuk yıl Enerji Bakanlığı koltuğunda oturan **Hilmi Güler**'in, Yüce Divan'ın **19 Eylül 2006** günlü oturumda;

*"Türkiye Cumhuriyeti'nin enerji politikası olduğunu, önceki dönemde yapılan anlaşmaların Meclisten geçerek uluslararası bir hüviyeti olması sebebiyle bu politikalarda etkili olduğunu, her ülkenin kendi kaynaklarını,, şartlarını gözönünde tutarak değerlendirdiğini, teknik arıza, tabiat koşullarından kaynaklanan kimi durumlar gibi risklerin de bulunduğunu, dengeli bir enerji politikasının yürütülmesinde sosyoekonomik faktörlerin de önemli olduğunu, enerji konusunun dış politikayla da doğrudan ilgili olduğunu, normal olarak 'al ya da öde' yükümlülüğünün anlaşmalara konulabildiğini, 'al ya da öde' yükümlülüğü nedeniyle şu ana kadar kamu zararı doğmadığını, **Mavi Akım** doğalgaz projesinin gerçekleşmemiş olması halinde şu andaki elektrik talebinin karşılanmasının mümkün olmadığını, Yap-İşlet ve Yap-İşlet-Devret santralleri ile ilgili olarak alınmadığı halde ödenen elektrik parası olduğunu zannetmediğini, 2004, 2005, 2006 yıllarında Yap-İşlet-Devret santrallerinde doğalgaz arzında yaşanan sıkıntılar nedeniyle alternatif yakıt kullanıldığını, Yap-İşlet santrallerinin üretimlerine izin verilmemesi halinde tahkime başvurulabileceğini, sonraki yıllarda Yap-İşlet santrallerinin ürettiği elektriğe ihtiyaç olduğunu, DPT'nin 2005 yılında Türkiye'nin santral bazında tüketeceğini öngördüğü 15 milyar metreküplük talebin yanlış olduğunu, 2005 yılında 26 milyar metreküplük talebin gerçekleştiğini"* beyan ettiğini görüyoruz.

Oysa, Enerji Bakanı (**Hilmi Güler**), Yüce Divan'a, önceki Enerji Bakanı'na (**Ersümer**) yönelik suçlamalara baş kanıt **niteliğinde** yukarıdaki ifadeyi verirken, Yüksek Mahkeme'ye kendisinin de baş rol üstlendiği partisinin Meclis çoğunluğunca taşınmış olan en basitinden aşağıdaki suçlamalar söz konusu oldu.

"İhtiyaç yokken yüksek tarife ile bağitlanan sözleşmeleri gerçekleştirerek, elektrik santralleri için 'al ya da öde' şartlı doğalgaz alım bağlantıları yapmak ve planlama ile ilgili anayasal kurumların bilimsel verilerle ortaya koydukları önerileri dikkate almayarak devlet alım-satımına fesat karıştırmak"

“Yap-İşlet-Devret santrallarına aylık program miktarından fazla üretim yaptırıp yakıt farkı ödenmesine sebebiyet vererek devlet alım-satımına fesat karıştırmak”

Bunun adı, Yüce Mahkeme'yi hukuk dilinde “fuzulî şağil”, gereksiz-delilsiz işgal değil de nedir?

Kırklareli Doğalgaz Santralı Yatırımında Israr

Bakan'a atılan suç şudur: “Fiili ve hukuki engeller bulunmasına rağmen Kırklareli Doğalgaz Santralı yatırımında ısrar ederek, görev ve yetkisini kötüye kullanmak”

Yüce Divan'ın karar gerekçesi de şöyledir:

“Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinden; TEAŞ'in, 25 Kasım 1998 tarihli yazısı ile Kırklareli Doğalgaz Kombine Çevrim Santralı projesinin yapılabılır bir proje olduğunu kabul ettiği, Danıştay'ın sözleşme değişikliği taslağını tarife ve fiyat tarifesi dahil tüm unsurlarıyla inceleyerek onayladığı, Türkiye-Bulgaristan arasındaki 'Enerji ve Altyapı Projelerinde İşbirliği Anlaşması ve Protokolü'nün 16 Temmuz 1998 tarihinde, imtiyaz sözleşmesinin 04 Kasım 1998 tarihinde imzalanmasından sonra yürürlüğe girdiği, 17 Mart 1999 günlü, 99/12631 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile TEAŞ ile aralarında Kırklareli Doğalgaz Santralı'nın da bulunduğu bir grup Yap-İşlet-Devret modeli kapsamındaki proje için Elektrik Satış Anlaşması (ESA) imzalanması kararı alındığı, DPT'nin projeye olumlu görüş verdiği, şirketin imtiyaz sözleşmesinden ve alım garantisinden feragat ettiği, ürettiği elektriği serbest piyasada satmasının kararlaştırıldığı, eylemden kamu zararı doğmadığı, kişilere haksız bir kazanç sağlanmadığı gibi mağduriyetin de söz konusu olmadığı anlaşıldığından...”

Sonuçta, Yüce Divan, yaklaşık üç yıllık mesaisi kapsamındaki Bakan'a yönelik yukarıdaki ikisi delilsiz-gereksiz suçlama, biri Bakan beyanı olan üç örnekte de **oybirliği** ile **beraat** kararı vermiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Süreci

Halef-selef Enerji eski Bakanları **Cumhur Ersümer** ve **Zeki Çakan** hakkında 2004-2007 yılları arasındaki süreçte Anayasa Mahkemesi'nde kurulu Yüce Divan'da görülen çok iddialı, çok tanıklı, çok yorumculu, bu yüzden çok ses getiren, kitapta ayrıntılarıyla vermeye çalıştığımız **27 Temmuz 2007** tarihinde sonuçlanan davanın Yüce Divan'ın aynı günün tarihini taşıyan Karar Tutanağı Hüküm Bölümü (Gerekçesiz Kısa Karar), aynı gün hukuk deyimiyle “**yüze karşı**” sözlü ve yazılı olarak tebliğ edildi. Bundan sonra, Yüce Divan'ın kesin olan (temyizi mümkün olmayan) hükümlerinin **Gerekçeli Kararı** beklenmeye başladı. Yüksek Mahkeme'nin Bakanlar hakkında aldığı kararların aynası olarak büyük önem taşıyan **Gerekçeli Karar** belgesi, bu bölümde daha önce belirttiğimiz gibi kısa karardan yaklaşık iki yıl sonra davalılara tebliğ edilebildi. Ondan iki hafta sonra da internet ortamında yayımlanabildi.

Bakan **Ersümer**'in, Yüce Divan'ın kendisi hakkında verdiği kararlar çoğunlukla beraat,²⁵ hatta oybirliği ile beraat olmasına rağmen, yargılanması sırasında kendisi ve avukatı tarafından dile getirilerek Yüksek Mahkeme'ye sunulan hukuk diliyle “**usuli itirazlarının**” hemen tamamının Yüce Divan tarafından **reddedilmesini** Yüksek Mahkeme'nin yetkisi dışı kabul ettiğini ve bu konuda yasal süresi içinde **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)**'ne başvuruda bulunduğunu görüyoruz.

Yüce Divan'ın reddettiği usuli itiraz konuları arasında, özellikle bir ceza soruşturması olan Meclis Soruşturması kapsamında olmayan iddiaların yargılama dışı olması gerektiği, dolayısıyla Bakan'ın bu kapsam dışı iddialardan yargılanamayacağı, buna rağmen bu iddialardan yargılandığı takdirde ceza soruşturmasında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nin ilgili maddelerine aykırı yetki dışı bir yargılama yapılmış olacağı önem taşıyor.

Bakan **Ersümer**'in **AİHM**'ne ilk başvurusu, oldukça erken,²⁶ **20 Mayıs 2005** tarihine aittir. Davanın Yüce Divan'da karara bağlandığı **27 Temmuz 2007**'den sonra ikinci başvuru yazısının **17 Ocak 2008** tarihinde **AİHM**'ne iletildiğini görüyoruz.

²⁵ 22 suçisnadından 15'i oybirliği ile olmak üzere 19 beraat, biri ceza erteleme otarak 3 erteleme kararı.

²⁶ Enerji Bakanları'nın Yüce Divan'daki ilk duruşma tarihi 02 Kasım 2004'tür.

AİHM, 12 Şubat 2008 tarihinde Bakan'a gönderdiği iletide, "Başvurunun tamamlanabilmesi için, gerekçesiz Yüce Divan kararı tarafına tebliğ edildiyse, bunu gösterir belgenin, edilmeyse buna ilişkin açıklamaların gönderilmesini" istemiştir. AİHM'ne 28 Şubat 2008 tarihli ileti ile Yüce Divan'ın 27 Temmuz 2007 tarihli Karar Tutanağı Hüküm Bölümü'nün gönderildiği ve gerekçeli Karar'ın henüz tebliğ edilmediğinin bildirildiği bilgisine ulaşıyoruz.

AİHM'nin 02 Haziran 2009 tarihli iletisi ile de, Yüce Divan'ın Gerekçeli Kararı'nın bir örneği isteniyor. Bakan'ı AİHM'nde de temsil eden avukat Dr. **Bülent H. Acar** tarafından 11 Haziran 2009 tarihli yazıyla, Bakan adına yapılan iki başvurunun birleştirilmesi yoluyla incelenmesi ve karar verilmesi istemiyle **Gerekçeli Karar**'ın da Uluslararası Mahkeme'ye gönderildiğini öğreniyoruz.

Bakan'ın AİHM'ne şimdilik yukarıdaki aşamalardan geçen başvuru konularını ve gerekçelerini biraz daha ayrıntıya inerek irdelleyelim. Öncelikle belirtmek gerekir ki, AİHM'ne yapılan kurumsal ya da bireysel başvurular, genelde o ülkede iç hukuk yollarının tüketilmesi durumunda Uluslararası Mahkeme tarafından kabul edilmektedir. Başka bir deyişle, eğer başvuru sahiplerinin taraf olduğu dava kendi ülkelerindeki yargı mekanizmasının tüm kademelerinden geçmiş değilse, AİHM'nin başvuruyu reddetmesi kuvvetle muhtemeldir. Ancak, dava Yüce Divan'da olunca durum değişmektedir. Çünkü, ülkemizde Yüce Divan'ın üzerinde bir yargı kurumu bulunmuyor. Bu nedenle, Yüce Divan kararları kesindir. Başka bir anlatımla, Yüce Divan kararlarının temyizi olanağı bulunmuyor.

Böyle olduğu için, Yüce Divan'ın nihai kararlarına karşı iç hukuk yollarının tüketilmesi durumu söz konusu olmamaktadır. Dolayısıyla, **Yüce Divan kararları doğrudan AİHM yargısına açıktır.**

Bakan'ın AİHM'ne başvurusunun bu denli erken, Yüce Divan'daki yargı sürecinin hemen başında olmasının nedeninin, yargılamanın daha başında Yüksek Mahkeme tarafından ülkemiz Anayasası, yargı mevzuatı ve bunların uzantısı olarak ülkemizin taraf olduğu AİHM mevzuatına aykırı uygulamalara yol açılmış olması, dolayısıyla **savunmanın bu konudaki itirazlarının genellikle red ile sonuçlanması** olduğu anlaşılmaktadır. AİHM başvurusuna ilişkin iki yüz sayfayı aşan iki başvuru belgesinin buraya yansıtılması olarak

dışı olduğu gibi zaten düşünülmedi. Ancak, konu başlıklarının bile okura yeterli fikir verebileceği umulur.

AIHM'ne başvurunun temel konularını, öncelikle Bakan'a yönelik suçlamaların Yüksek Mahkeme'ye taşınma sürecindeki İçtüzük ihlalleri, Meclis Soruşturması Komisyonu'nun Bakan'a yönelik aynı iddiaları ikinci kez görüşmesinin hukuka aykırılığı, bu kapsamda genelde örnek olarak, yeterli delil bulunmaması ve delil değeri olmayan belgelerin delil sayılması, suç kapsamı tespiti/takdiri, Yüce Divan'ın gerekçesiz kısa karar açıklaması, zamanaşımı takdiri ve beraat yerine erteleme kararları, tanık niteliği ve tanık davranışları, özel olarak Esenboğa Mobil Santrali ihalesi gibi konularda hukuka aykırılıklar oluşturmaktadır.²⁷

Ayrıntılarına girildikçe ortaya konulan, geçerliliği hiç de tartışmalı olmayan delillerle iç hukuka ve **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AIHS)**'ne aykırı oldukları belirgenleşen konuların, yargılama sürecinde savunma (Bakan'ın avukatı) tarafından usulî itiraz konusu yapılmasına karşın, Yüce Divan'ın yazılı itirazların hemen tamamı hakkında red kararı vermesinin, AIHM sürecinin başlatılmasının ana nedeni olduğu daha da netleşiyor.

Bakan'ın savunmasının Yüce Divan'a sunduğu ve Yüce Divan'ca red kararı alınmış olan usulî itiraz konularının başlıcalarının ayrıntılarını özet olarak verelim.

• **İçtüzük ihlalleri: 9/4,7** sayılı Meclis Soruşturması Komisyonu, Bakan'a yöneltilmiş olan suçlamalarla ilgili çalışmasını, Meclis İçtüzüğü amir hükmüne göre birinci iki aylık süreden sonra ikinci iki aylık kesin süre içinde de tamamlayamamış ve Meclis İçtüzüğü'nün amir hükmü uyarınca **10 Haziran 2004**'te Meclis Genel Kurulu'na indirilmesi gereken raporunu ancak **25 Haziran 2004** tarihinde Genel kurula indirebilmiştir. Böylece 15 günlük gecikme belgelenmiş ve TBMM İçtüzüğü'ne açıkça aykırı bir durum ortaya çıkmıştır. Bu durumda, Bakan hakkındaki Meclis Soruşturmasının **hukuken düşmesi gerekmektedir**. Bu koşullarda hukuken "**Yok hükmündeki**" Meclis Soruşturması Komisyonu raporu, TBMM Genel Kurulu'nun **13 Temmuz 2004** günlü oturumunda görüşülerek Bakan için aykırı olarak Yüce Divan'a sevk kararı alınmıştır. Bu **durumda**, TBMM Genel Kurulu'nun Yüce Divan'a sevk

²⁷ Buradaki "hukuk" kavramı ile ülkemiz hukuk mevzuatı ile birlikte ülkemizin taraf olduğu AIHS (AIHM hukuk mevzuatı) amaçlanmaktadır.

kararı da hukuken “Yok hükmünde” bir karar olmaktadır. Bu eylem, AİHS 6/1'e açıkça aykırıdır.

• Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nun Bakan'a yönelik aynı iddiaları ikinci kez görüşmesinin hukuka aykırılığı (Yeterli delil bulunmaması, delil değeri olmayan belgelerin delil sayılmasına örnek):

Dönemin Konya Milletvekili **Teoman Rıza Güneri** ve 55 Arkadaşı tarafından, “Enerji ihalelerinde yolsuzluk, usulsüzlük ve suiistimallere yol açtığı ve gerekli tedbirleri almayarak görevini kötüye kullandığı” iddiasıyla Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **M. Cumhur Ersümer** hakkında Meclis Soruşturması açılmasına ilişkin 9/3 esas sayılı Soruşturma Önergisi verilmiştir. TBMM Genel Kurulu'nun 22 Mayıs 2001 tarihli oturumunda, 9/3 esas sayılı Soruşturma Önergisi görüşülmüş ve yapılan oylama sonucunda “**Soruşturma açılması kabul edilmemiştir**”²⁸ kararı çıkmıştır, yani **Önergenin reddine** karar verilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nun 2001 yılındaki bu **red** kararı, Bakan'a isnat edilen fiilleri yaptırıma bağlı tutmaya yönelik Meclis Soruşturması (bir tür usuli süreç) sonunda ceza soruşturmasını kesin olarak sona erdirmektedir.²⁹ Bu nedenle, **TBMM'nin vermiş olduğu “Önergenin Reddi” kararı, “Non bis in idem” kuralı kapsamındadır.**

Nitekim, Yargıtay, kesin hükme karşın aynı konuda verilen ikinci kararları hükümsüz saymaktadır.

Buna karşılık, 2001 yılında 9/3 sayılı Soruşturma Önergisi ile, Ankara DGM Cumhuriyet Başsavcılığının İddianamesine dayalı iddia konusu yapılan fiillerden:

- a) Elektrik enerjisi sektörüyle ilgili üretim santralleri, ihaleler, imtiyaz sözleşmeleri ile ilgili olarak kamu yararının korunmadığı,
- b) Alaçatı Rüzgar Enerjisi Santrali Yap-İşlet-Devret projesinde iddia konusu işlemlerle kurumun zarara uğratıldığı,
- c) Çayırhan Termik Santrali İşletme hakkı Devri ihalesinde kamunun zarara uğratıldığı,

²⁸ TBMM Genel Kurulu'nun 22.05.2001 tarihli 106. birleşim. 1. oturum tutanağı. s. 266.

²⁹ Avrupa Topluluğu Adalet Divanı'nın 11.02.2003 tarihli Göztek ve Brügge Kararı.

- d) Enerji arz / talep projeksiyonlarına ilişkin iddialar,
e) Mavi Akım Projesine ilişkin iddialar,

2004 yılında 9/4 ve 9/7 sayılı önergelerle yeniden iddia konusu yapılmış ve iddialar 9/4,7 sayılı Meclis Soruşturması Komisyonu tarafından soruşturulup rapora bağlanarak ikinci kez (mükerrer olarak) Meclis Genel Kurulu'na indirilmiştir. Meclis Genel Kurulu, 13 Temmuz 2004 tarihli oturumunda aynı iddialarla ilgili olarak, aynı Bakan için bu kez “Yüce Divan'a sevk” kararı vermiştir.

Meclis Genel Kurulu'nun 22 Mayıs 2001 tarihli Red kararının açıkça gösterdiği gibi, yukarıda belirtilen fiillerle ilgili olarak soruşturmaya elverişli yeterli ve geçerli kanıt bulunmamaktadır. Verilen ikinci önergelerde, yeni kanıt olarak gösterilen idari raporlar³⁰ ise, kanıt değildir, iddiadır. Soruşturma önergesinde iddianın kanıt olarak gösterilmesi, doğru iddiada bulunma hakkının çiğnenmesidir. Burada da, “Non bis in idem” kuralı geçerlidir.³¹

• **Suç kapsamı tespiti/takdiri:** Yüce Divan, Enerji Bakanları yargılamasının ilk oturumunda Bakan savunmasının, hukuken “yok hükmündeki” münferit kamu suçlamalarının dava kapsamından çıkarılmasına ilişkin usuli itirazını, “doğru” biçimde belirlemiş, ancak bu fiillerin tamamının değil, bir kısmının yargılama kapsamından çıkarılmasına karar vermiştir. Raporu Yüce Divan yargılamasına esas olan Meclis Soruşturması Komisyonu, kendi çalışmasına esas Meclis'e sunulmuş bulunan önergede yer almayan on beş fiili, çalışmaları ve sonuçta raporu kapsamına almış bulunuyordu. Yüce Divan, bu hukuka aykırı durumu dikkate almayarak suç konularının belirlenmesinde takdir hakkını kullanmıştır. Oysa burada yapılması gereken, Bakan'a isnat edilen eylemlerin hukuk ve usuller açısından tespiti işidir, takdir işi değildir. Bu nedenle, uygulama AİHS'ne açıkça aykırıdır.

• **Gerekçesiz Kısa Karar açıklaması:** Yüce Divan, 27 Temmuz 2007 tarihli gerekçesiz kısa kararıyla, son kararının hüküm bölümünü açıklamış, ancak karar gerekçelerini ve karşı oy gerekçelerini vermemiştir. Yüksek Mahkeme'nin son karar hüküm bölümünde karar gerekçelerini bildireceğini

³⁰ Cumhurbaşkanlığı DDK, Hazine Müsteşarlığı ve Sayıştay denetçileri tarafından düzenlenen Enerji Raporları. Bu raporların yargısal kanıt değeri yoktur. İdarenin, yargı teminatından yoksun, talimatla oluşturulan taraflı idari işlemleridir.

³¹ Hukuktaki “Ne bis in idem” kuralı, iç hukuk yönünden CMUK 253, AİHS açısından 6. madde kapsamında değerlendirilmektedir.

açıklaması, **gerekçe yerine geçemez**. Yasak savma görüntüsü altında yapılan işlemler, gerekçe verme yükümlülüğünün ihlali niteliğindedir. Gerekçeli Karar'ın yaklaşık iki yıl sonra verilmesi, davalı tarafa tebliğinde bu kadar uzun sürenin kullanılabilmesi, Bakan'ın **AIHM**'ne başvuru hakkının haksız kısıtlanmasıdır.

• **Zamanaşımı takdiri ve beraat yerine erteleme kararları:** Yüce Divan'ın gerekçesiz kısa kararında, erteleme kararı konusu iki,³² ceza kararı konusu bir³³ fiille ilgili olarak **27 Temmuz 2007'den önce dava zamaşımı gerçekleşmiş ve bu üç dava otomatik olarak düşmüştür**. Ancak Yüksek Mahkeme düşen davaları “zamaşımının dolmadığı” takdiriyle devam ettirerek **27 Temmuz 2007'de** 4616 sayılı kanuna göre erteleme ve cezalandırma kararları vermiştir. Yüce Divan, bu takdiriyle, Bakan'ın sade vatandaşa göre hukuken teminat altında olan durumunu, ona ceza olarak uygulamıştır. Böylece, Bakan'ın “**Doğru yargılanma (fair trias)**”, “**Adil yargılanma**” ve “**Kendini seslendirme**” hukuksal hakları çiğnenmiştir. Bakanın, her üç suç isnadına ilişkin dava zamaşımının olduğu tarihte yargılanmaması gerekirken, hem haksız yargılanmış, hem de yargılama ve karar tehdidi altında tutulmuştur. Zamaşımının gerçekleşmesi nedeniyle, hukuken “**yok hükmünde**” bir dava için ceza isnadı ile karşı karşıya bırakılan Bakan kendisini bu isnada karşı korumak hakkına sahiptir. **Uygulama T.C. Anayasası'na ve AIHS 6'ya ilaveten AIHS 3'e açıkça aykırıdır**. Bu nedenle, söz konusu üç kararın da beraat olması gerekir.

• **Tanık niteliği ve tanık davranışları:** Yüce Divan'ın gerekçesiz kısa karar günü olan **27 Temmuz 2007'deki** hukuk düzenimize göre, Yüksek mahkemede tanık olarak dinlenen kişilerin Jandarma ve DGM savcılığı ile DGM'de sanık sıfatıyla alınan ifadeleri hükümsüzdür. Bu tanıkların ifadeleri Yüce Divan tarafından takdir edilemez, erteleme ve cezalandırma kararlarına esas alınmaz. **Aksi davranış AIHS 6'ya aykırılık oluşturur**.

Yüce Divan'da Enerji Bakanlarının yargılanma sürecinde, özellikle beş **Yap-İşlet** santralini ihalesine **fesat karıştırılması** ağır suçlamasıyla ilgili tanık dinlemelerinde, **tanık davranışları**, dolayısıyla **tanık nitelikleri** hakkında

³² Beş Yap-İşlet Santralini (Adapazarı-Gebze, İzmir, Ankara doğalgaz çevrim, Iskenderun Sugözü (ISKEN) İthal Kömür santralleri) ihalesine ve Yamula Baraj ve Hidroelektrik santralini Yap-İşlet-Devret ihalesine fesat karıştırılması isnadı.

³³ Esenboğa Mobil (Fuel-oil) santralini ihalesine fesat karıştırılması isnadı.

yeterli kanaat edinilebilen sahneler yaşandı. Bunlardan okurun da ilginç bulacağını umduğum bir bölümünü **AİHM** başvurusuyla ilgili belge 2'den bölümler halinde aktarıyorum.

Tanık, TEAŞ eski Genel Müdürü **Muzaffer Selvi**'nin, önceki bölümlerde de değinilen, kitapta geçen hemen tüm olaylarda aynı zamanda **muhbir, bilirkişi, tanık** olarak tanıdığımız, sonunda Meclis Soruşturması Komisyonu'ndan sonra Yüce Divan'da da tanıklık yapan **Gediz Lekesiz** ile ilgili tanıklık beyanları, bu kişinin tanık tanımına uymayan **"varsayımlı, tarafılı, imalı, hasmane"** davranış biçimini çarpıcı olarak ortaya koyuyor.³⁴

"Gediz Lekesiz, Yüce Divan'da Bakanlık'tan gönderilen bir faksla ilgili soruya, faksın Bakanlıktan 'Değerlendirmede dikkate alın' diye gönderildiğini ileri sürmüştür. Ama, Yüce Divan Üyesi Sn. A. Akyalçın'ın net sorusuna yanıt olarak, sadece, tanık beyanına konu bir maddi olgu veya fiil beyan etmemiş,

³⁴ "Tanık **Muzaffer Selvi**: Efendim, bir sefer İhale Yasası ve TEAŞ'ın, KİT'lerin ihale yönetmeliğine göre, değil Bakan'ın, bir Başbakan'ın dahi bir baskı yapması söz konusu olamaz. Yani, bir ihale, en azından ihalenin büyüklüğüne göre 70-80 imza ve parafıtan geçer. Onun için bu ifadelerde, özellikle ben şunu belirteyim: İfademin alındığı o tarihlerde karanlık bir odada gözüm bağlı, sonradan açabileceğim söylendiğinde, arka tarafta **Gediz Lekesiz** diye bir arkadaşımız, maalesef, orada söyledikleri tekrar edilmekte ve bizim ağzımızdan da aynı şekilde bu ifadeler yazıya dökülmekteydi... Bilmediğimiz olaylar, bililerinin araştırma, soruşturma veyahut bir belge elde olması neticesinde soruşturmayı yapan kolluk kuvvetlerinin yanındaki hanımefendinin sözleri. Konuşmalar şu an bile kulağımda. Onun konuşmaları bana tekrar ettirildi. Bu ifadelerin çoğu onun kurgusudur. Ben ilk yargılandığım mahkemede de hiçbirini kabul etmediğimi söyledim, bugün de söylüyorum, bundan sonra da söyleyeceğim ve şu bir gerçek ki; hiçbir ihalede hiç kimse, ihalenin tüm şartları ortadayken, 'ona verme buna ver' diyemez ve ben, bir Bakan da, bana demedi bugüne kadar, bir başka Genel Müdüre veyahut herhangi birine söylediğini zannetmiyorum; çünkü, kuralları bilir, kendisi de hukukçudur, hepimizden iyi bilir. Bana öyle bir baskı gelmedi; ama, benim o ifadelerim, üst tarafta ifademli olanların yanında **Gediz Lekesiz**'in sesinin kulağıma gelmesi ve tekrarından başka bir şey değildi, ismen de söylüyorum. Benim diyecek bir şeyim yok. Bana, sayın Bakan'ın herhangi bir 'şuna verin buna verin' şeklinde bir yönlendirmesi veyahut tek bir lafı bile olmamıştır. / **Başkan**: Bu ifadenizi kabul etmiyorsunuz? / **Tanık Muzaffer Selvi**: Efendim, ben, başından beri ifadem kabul etmiyorum; çünkü, o ifadeler birilerinin suflörüydü (sufleriydi, fısıldamayıydı), öbürlerinin bana aktarması ve aynı cevabın alınmaması halinde çok büyük bir... Benim iki çocuğum yanıma getirildi, yani onların psikolojisini düşünemiyorum şimdiki. Onların tekrarıdır efendim. Lütfen, öyle şey yapılınsın", 06. 10. 2005 tarihli Yüce Divan Duruşma Tutanağı s. 614.

³⁵ **Başkan**: Pekî, bu kişilerin, bu sözünü ettüğün kişilerin bunu yapmasında Bakanların herhangi bir tavsiyesi, telkini, talimatı olmuş mu? Yoksa kendi adlarını mı şu ya da bu nedenlerle bu girişimde bulunmuşlar, bu konuda bilginiz var mı? / **Tanık Gediz Lekesiz**: Şimdi efendim, değerlendirme sürerken, bize **Yurdakul Yığıtgüden** müsteşarımızın faksından gelmiş bir faks mesajı ulaştı 'değerlendirmede bunu dikkate alın' diye bize havale edildi. O, hem DGM'deki ifadelerimizde hem Meclis'te de sordukları bir konuydu. Burada 'Yap-İşlet-Devret'deki prensiplerine ağırlıkla, belli firmalar öne çıkarılınsın itiba' vardı. Biz bunu okuduk, kenara koyduk. / **Daha sonra, 16 Kasım 1998'de** bir yazı havale edildi. **Muzaffer Selvi**'nin derkenar notuyla, Genel Müdür yardımcısı, Şirketin fon 1. fon 4; bunlar sözleşmenin parasal değerlerini içeren çok önemli belgelerdir. Sadece parasal değil, ülkenin belli önemli çıkarlarını da sağlayan kriterleri içerir, 'onları dikkate alın' diye. Biz bir takrir yazdık yönetim kuruluna, 'bu bizzat bu şekilde yapamayız' diye. Bu yazı, 16 Kasım'da işleme girmiş olmasına rağmen, 16 Ekim tarihini taşıyordu, şirketin gelme tarihi 16 Ekim'di efendim, 16 Kasım'da yürürlüğe sokuldu, ikinci defa not yazmasını istediğimizde, bu böyle değil, bu şirkete çıkar sağlamak dediğimizde, sayın **Muzaffer Selvi**, 'Altına Bakanlık Oluru'nu da dikkate alınarak yazıldığı, Bakanlık Oluru'nu da dikkate alarak yapıldığını takirde belirtmek üzere takrir yazın', dedi. / Sizin takdirinize bırakıyorum. / Bu ifade bile, o not yazıldı, evrakların içerisinde bulabilirsiniz, bu ifade bile, müdahale olduğunuz gösteriyor. / **Başkan**: Sayın **Akyalçın** buyurun. / **Üye sayın Ahmet Akyalçın**'ın bu konuda sorusu var. / **Üye Ahmet Akyalçın**: Anlatılmıyorsunuz bir faksın geldiğinden söz ettiniz, Komisyonca. Bu faksın içeriğinde yazılı şirket yahut da bir kuruluşun ismini hatırlıyor musunuz? Belirgin isimler var mıydı? / **Tanık Gediz Lekesiz**: Bu faksın içinde isim yoktu, ama, o arada bize gelmiş bir yazı vardı, yazının tarihini, nedenini tam söyleyemeyeceğim, o yazı Bakanlıktan geliyordu, Siemens Şirketinin İskenderun serbest bölgesinde tek sözleşmesi olan şirket olduğunu da değerlendirilmedi dikkate alın diyen bir yazıydı. Şirketin yazısını gönderiyordu bize, böyle bir yazı vardı' 13.05.2005 tarihli Yüce Divan Duruşma Tutanağı s. 365

edememiş, sadece 'tesadüf olamaz'³⁶ ile biten 'yorumda' bulunmuştur. Yorum, kanıt niteliğini taşıyan bir beyan değildir. Yorumu dayalı beyanı iddiasına dayanak alan iddia makamının iddiası da **Gediz Lekesiz'in** yorumuyla ispatlanmış değildir.

Gediz Lekesiz, daha beyanının başında, İskenderun İthal Kömür Santrali'yle ilgili olarak, aynen, 'Ancak, İskenderun Projesinin bir özelliği var. 1994 yılında teklifler alınmış. Yap-İşlet ihalesi sürerken, Bakanlık Yap-İşlet-Devret olarak işlemlerine devam etmiş. Değerlendirme sonucunda, yönetim kurulunda alınan kararda, Sayın Cumhurbaşkan'ın ne kadar rolü var, bilmiyorum; ama, karar böyle çıktı'³⁷ demektedir.

Gediz Lekesiz, açıkça, Bakanın yargılandığı Yüksek Mahkeme'de, yönetim kurulunun kararıyla ilgili olarak, 'Değerlendirme sonucunda, yönetim kurulunda alınan kararda, Sayın Cumhurbaşkan'ın ne kadar rolü var, bilmiyorum; ama, karar böyle çıktı' demek suretiyle, imalı bir beyanda bulunmuştur.

Bir kişinin bilmediği, kanıt gösteremediği bir konuda, bir Yüksek Mahkeme'de bu tarz beyanda bulunması tanık sıfatı taşıyan kişilerin vereceği beyan niteliğinde değildir. Zaten, Gediz Lekesiz, iddiacıdır, ama, tanık değildir. Tanıklığa ait beyanları yoktur, sadece taraf olarak hasmane iddialarda bulunmaktadır.

Gediz Lekesiz, Enerji Bakanlığı Müsteşarı'nın ihale sıralamasını öğrenmek için komisyona geldiğini, 'Bu şekilde müdahale edilmek istendiğini' beyan etmiştir. **Lekesiz'in bu beyanı da bir iddia'dır, çünkü, kişileri itham etmektedir. Bu beyanın komisyonun diğer üyelerinin beyanlarıyla eşleştirilmesi ve doğrulanması gerekir. Bu beyan doğrulanmadığı takdirde -ki, doğrulanmamıştır- sadece iddia olarak kalır.**

³⁶ "Üye Ahmet Akyağcın: Sayın Başkan, biraz önce size faksın suretini gönderdi ve siz de bakarak 'doğrudur, gelen faksın metni budur' şeklinde yanıt verdiniz. / Şimdi, faksın içerisinde bir bölüm var; okuyorum size: 'Komisyon, proje bazında birinci gelenin tarifelerini kabul etmek kaydıyla, projeyi ikinci veya üçüncü gelene verebilir'. Yani, siz bunu komisyona müdahale olarak mı değerlendirdiniz komisyonca; bu konudaki düşüncelerinizi açıkla mısınız? Devam ediyorum; o şekilde değerlendirdiyse, sizce sonuca ne gibi bir etkisi olacaktır; lütfen, bu konuyu açıkla mısınız? / Tanık Gediz Lekesiz: Şimdi, orada ifade edilen ilkeler veya prensipler -yani, birbirleriyle tutarlı olmadıkları için, ilke, prensip diyemiyorum ben- Yap-İşlet-Devret projelerinde uygulanan yöntem; canımızın istediğine verebilirsiniz, birinci gelmeyebilir, belli başka özellikleri vardır, verirsiniz. Şimdi, bu tek başına değerlendirme komisyonuna müdahale değildir; yani, siz, süreç devam ederken böyle bir bilgi alırsınız, ha, bu bilgidir der koyarsınız; ancak, arkasından, yönetim kurulu, aynı ifadelerle, aynı yönlendirme yönünde ifadelerle, iki projeyi ikinci gelen şirketlere veriyorsa, o zaman düşünürsünüz. Tesadüf olamaz"
13.05.2005 tarihli Yüce Divan Duruşma Tutanağı s. 36

³⁷ 13.05.2005 tarihli Yüce Divan Duruşma Tutanağı s. 362.

İddia delil değildir. Delil takdir edilir, iddia takdir edilmez. İddia makamının bu iddiayı delil diye takdiri ispat hukukunun temeline aykırıdır. İddia tutarsızdır ve geçersizdir.

'Daha sonra biz sözleşmeleri imzalarken, sözleşmelerin imzalanmasında ilave müdahaleler oldu; ama, Genel Müdürlüğü'müz katı üzerinden oldu efendim. Çünkü, Bakanlık, doğrudan, yasa gereği, 4283 sayılı Yasa gereği, işin içinde değildi. Ancak, biz değerlendirmeyi yaparken Müsteşar ve Müsteşar yardımcısı geldiler, sürekli olarak ihaledeki sıralamayı öğrenmek istediler. Değerlendirme odasına geldi Müsteşar yardımcısı. Mecliste (Soruşturma komisyonunda) verdiğim ifade buydu. Bu şekilde müdahale etmek istediler ve sonuçta da proje Siemens'e verildi'.³⁸

Mahkeme Başkanı, Gediz Lekesiz'e, 'Bu müdahalede size ne söylediler? Size tavsiye telkin ya da yönlendirme mi yapmak istediler?' diye açık bir soru sormuş, beyanın içeriğine göre iddialı bilgilere sahip olduğu intibahını veren Gediz Lekesiz, 'Hayır, doğrudan yapmaları mümkün değil' anlamına gelecek sözlerinden sonra, sözünü ettiği bir kişiyle ilgili iddialarda bulunmuş, ama, soruya iddialı olmasıyla bağdaşmayan bir yanıt vermiştir'.³⁹

Gediz Lekesiz, 'Kişileri suçlama', ama, 'Bir bildiğin varsa beyan et' kalıbındaki sorulara cevap vermeme tavrını, Mahkeme Başkanı'nın izleyen sorusunda da sürdürmüştür.

'Peki, o kişinin bu türlü ihaleyi yönlendirme yolundaki gayretlerinde Bakan'la ilgisi, irtibatı var mı, nedir? O konuda herhangi bir bilginiz var mı? Sizi tanık olarak bunlar için dinliyoruz biz, bilginiz varsa anlatınız, yaptığınız yemine de bağlı kalarak, yoksa bilmiyorsanız, o ayrı tabii. Burada birtakım önemli şeyler söylediniz. Buyurun sizi dinliyoruz.

³⁸ 13.05.2005 tarihli Yüce Divan Duruşma Tutanağı s. 362.

³⁹ Başkan: Bu müdahalede size ne söylediler? Size tavsiye telkin ya da yönlendirme mi yapmak istediler? / Tanık Gediz Lekesiz: Hayır, doğrudan yapmaları, normal şartlarda değerlendirme komisyonuna, açıkça "şuna verin" denmez, dendiği anda, zaten o komisyon dağılır, doğrudan denmez; ancak, bizi yönlendirme, kime verilecek, ben Sayın Mahkemenize bir şey söylemek istiyorum. / Başkan: Sayın Lekesiz, o zaman ne diye durup dururken siz bu işleri yaparken, gelip de oralarda bunları size söylüyorlar? / Tanık Gediz Lekesiz: Onu söylemek... / Başkan: Siz, zaten bu işi yürütüyorsunuz ve bir etki altında kalmıyorsunuz, böyle bir şey düşünülmez bile diyorsunuz. O halde niye gelip de; amacı ne olabilir sizinle bu temasları kurmalarının ? / Buyurun dinliyorum" 13.05.2005 tarihli Yüce Divan Duruşma Tutanağı s. 362.

Tanık Gediz Lekesiz: *Efendim, hükümetler değişince, değişen bürokrat kademelerinin belli amacı vardır. Ben, 30 yılımı doldurdum memur olarak... Bu kişiler, belli görevleri yapmak için gelmişlerdir, aksi takdirde, bilmiyorum, benden isteselerdi ben böyle bir şeyi yapmazdım; çünkü, bu bir onur meselesidir*.²³

Yap-İşlet Komisyonu'nun tanık sıfatıyla dinlenen diğer üyeleri, tanık Gediz Lekesiz'in iddialarını doğrulamamışlardır."

• **Mobil Santral ihalesine fesat Karıştırılması:** *Yüce Divan'ın iddia makamını oluşturan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Esenboğa Mobil Santral ihalesiyle ilgili esas hakkındaki mütalaasında, "Bakan'ın bu ihalede baskı yaptığına dair sübutun kabulünü gerektirecek her türlü kuşkudan arındırılmış, mahkûmiyetine yeter nitelik ve kuvvette delil elde edilemediğini" bildirmiştir. Yüce Divan tarafından, Esenboğa Mobil Santral ihalesinde Bakan'ın herhangi bir fiilinin olmaması ve suç oluşturan bir eyleminin ispatlanmaması sonucu beraat kararı verilmesi yerine cezalandırma kararı verilmesi AİHM 6'ya aykırıdır.*

²³ 13.05.2005 tarihli Yüce Divan Duruşma Tutanağı s. 363.

Bölüm XIII

Bir Enerji Bakanı Profili

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB) 1963 yılında kuruldu. Özellikle Bakanlık görevinden sonra tanışarak görüşme onuruna sahip olduğum bir hukukçu, rahmetli **Hüdaî Oral** (13 Şubat 2005'te kaybettik), ilk Enerji Bakanı olarak görev yaptı. O günden günümüze geçen 45 yılda Enerji Bakanlığı koltuğundan 34 Bakan'ın gelip geçtiğini görüyoruz. Bu Bakanlardan 6. ve 15. sıralarda **Selahattin Kılıç**'ın, 32. ve 34. sıralarda **Cumhur Ersümer**'in iki dönem Bakanlık yapma ayrıcalıklarını, günümüz Enerji Bakanı **Hilmi Güler**, 36., 37. ve 38. sıralarda üç dönem Bakanlık yaparak dönem ve süre bakımından ellerinden almış bulunuyor. **Güler**'in Bakanlık görevi **01 Mayıs 2009**'da gerçekleşen kabine değişikliği ile son buldu. Böylece gelmiş geçmiş Enerji Bakanları arasında altı buçuk yıla yaklaşan (6 yıl, 5 ay, 12 gün) en uzun süre ile Enerji Bakanlığı koltuğunda oturma rekorunu da elde etmiş oldu. Ona en yakın uzun süre ise 32. ve 34. sıralarda iki dönemde üç buçuk yılı geçen (3 yıl, 5 ay, 10 gün) ile Enerji Bakanlığı koltuğunda oturan **M. Cumhur Ersümer**'e ait.

Oysa, Enerji Bakanları'nın birkaçı müstesna, çoğunluğunun Bakanlık koltuğunda çok kısa süreler kalabildiğini görüyoruz. Enerji Bakanlığı görev süresi ortalaması olan bir yılı biraz aşan (bir yıl üç ay) süre de bunu gösteriyor. En kısa süre Bakanlık yapma rekoru, İnşaat Y. Mühendisi **Selahattin Kılıç**'ın

28 Kasım 1970-10 Aralık 1970 tarihleri arasındaki sadece 12 gün süren ilk Enerji Bakanlığı görevini saymazsak, 21 Haziran 1977 - 21 Temmuz 1977 tarihleri arasında tam tamına bir ay Bakanlık koltuğunda oturabilen 16. sıradaki İnşaat Y. Mühendisi, Hidrolik Su Kaynakları doktoralı **Neşet Akmandor**'a ait. Onu, en az süre Bakanlık yapanlar olarak, 9. sırada (28 Eylül 1971-10 Ekim 1971) bir ay 13 gün görev süresiyle Hukukçu **Atilla Sav** ve 25. sırada (1 Mayıs 1991-26 Haziran 1991) bir ay 25 gün görev süresiyle Elektrik Y. Mühendisi **Togay Gemalmaz** izliyor.¹

Enerji Bakanları'nın mesleklerinde ise, Hukukçu'lar ve İnşaat Mühendisleri yedişer Bakanla başta geliyor. Onları, son atanan 35. Enerji Bakanı Elektrik Y. Müh. **Taner Yıldız** ile birlikte beş Elektrik Mühendisi ve iki Makine Mühendisi Bakan izliyor. Diğer Bakanlardan Mühendisler; Kimya, Orman, Jeoloji, Harita Kadastro, Metalurji branşlarında iken, diğerlerinin mezuniyet konuları; Siyasal Bilgiler, Fen, Ekonomi, Maliye ve Tıp olarak karşımıza çıkıyor.

Siyaset, bir Tıp doktorunun bile Enerji Bakanı olarak görev yapabilmesine olanak veriyor. 12. sırada (15 Nisan 1973-26 Ocak 1974) Enerji Bakanı olarak görev yapan **Dr. Kemal Demir**, gelmiş geçmiş Enerji Bakanları arasında tek tıp doktorudur. Enerji Bakanlığı koltuğunda oldukça kısa bir süre kalmasına ve Bakanlığı sırasında ilk Dünya Petrol Krizi yaşanmasına rağmen, olumlu anılar bırakan bir Bakanlık dönemi geçirdiğini, o dönemin en hızlı gelişen kamu KİT'lerinden² **Türkiye Elektrik Kurumu (TEK)**'nin Genel Müdürü³, anı kitabında,⁴ Bakan'ın, *"Enerji konularına aşina olmamasına rağmen, kritik politik kararlarında, TEK gibi uzman kuruluşların görüş ve kararlarına itibar etmesini, bağlı ve ilgili kuruluşlarının sorumluluklarına ortak çıkarak Bakanlığın tüm icraatlarını yapan bu kuruluşların yönetimlerine sağladığı desteği"* övgüyle anlatıyor.⁵

¹ CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın da 18. sırada 05 Ocak 1978-12 Kasım 1979 tarihleri arasında iki yıla yakın Enerji Bakanlığı görevinde bulunduğunu belirtelim.

² Kamu İktisadi Teşebbüsü.

³ F.Behçet Yücel, 25 Ekim 1970'de faaliyete geçen TEK'de ilk Genel Müdür yardımcılardan, Aralık 1972- 24 Haziran 1978 tarihleri arasında TEK Genel Müdürü ve Yönetim Kurulu Başkanı.

⁴ Kitap: "Yüksek Gerilimli Yıllar (70'li Yıllar)", 1997

⁵ Kitaplan örnek: "Bakan Demir'den açık ve net bir mesaj: 'Dünya şartları ve gerçeklerine göre fuel-oil santrallerinin yapımı uygun değildir'. Mesaj böyle olunca, TEK Genel Müdürü'nün izleyeceği yol belli olmuştur. Zaten Bakan, bu konudaki düşüncesini oluştururken, büyük ihtimale daha önce TEK Genel Müdürü ile görüşmüştür". sayfa 178.

02 Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçimini kazanarak ülke yönetimini DSP-MHP-ANAP koalisyonundan devralan AKP siyasal iktidarının üç dönem (yaklaşık 6,5 yıl) Enerji Bakanlığı görevinde bulunan Milletvekili üyesi **M. Hilmi Güler**'in, ODTÜ çıkışlı Metalurji Mühendisi olduğunu öğreniyoruz. Biyografisinde, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı İGDAŞ'ın yönetiminden ülke siyasal yönetimine transfer olduğu yazıyor. Yani, bundan önce de enerji konusuyla haşır neşir olmuş. Enerji Bakanı olarak bu görevde altı buçuk yıla yaklaşan bir süre kalarak rekor kırdığını söylemiştik. Bir rekoru da Bakanlık icraatında kırıyor. Ancak bu seferki rekor, başarı değil, **belirsizlik**, hatta benim gibi çok kişiye göre **başarısızlık** rekoru. AKP siyasal iktidarı döneminde AB'ye tam üye olarak katılımımızın geldiği, getirildiği durum gibi, Enerji Bakanı **Güler**'in gördüğümüz, duyduğumuz, öğrendiğimiz hemen her icraatının **"ucu açık"** ve yine tıpkı AB ile ilişkilerimizde olduğu gibi, bu **"açık uç"**ların ne zaman ve nasıl kapanacağını da bu ülke insanını rahatlatacak hiçbir belirtisi bugüne kadar görülmedi.

Hilmi Güler'in adı, kitabımızın çeşitli bölümlerinde ister istemez geçiyor. Kitabımıza konu olan olaylarda, hatta bu olayların odak noktasında o denli yer alıyor. Bu nedenle kitapta kendisine özel bir bölüm ayırmazsam haksızlık edeceğimi düşündüm.

Sayın **Güler**, tipik bir politikacı görüntüsü veriyor. Tipik! Çünkü, bir politikacının genelde yaptığını yapıyor, ancak, bunu oldukça abartılı yapıyor, mensubu olduğu siyasi iktidarın ve kendisinin icraatını övüyor, geçmiş dönemlerde yapılan işleri, projeleri, yatırımları, topunu, bir takım yakıştırmalarla **ülke zararına** sayıp, her ortamda (buna, TBMM Bütçe, Gensoru görüşmelerindeki konuşmaları, Meclis Araştırma ve Soruşturma Komisyonlarındaki ve Yüce Divan'daki tanıklıkları da dahil) yerden yere vurma fırsatını, partisinin çok üyesinin yaptığı gibi, hiç kaçırmıyor. Aslında kendisine biçtiği **"Bir bilen"** rolünü çok iyi oynuyor. Yerseniz!

Belge aranırsa, Enerji konusunda TBMM Genel Kurulu ve Araştırma, Soruşturma Komisyonları ile Anayasa Mahkemesi'nde Enerji Bakanları için son kurulan Yüce Divan resmi tutanakları başlıca canlı kanıt belgeler olarak arşivlerde yer alıyor. Daha da ilginç olan belgeler ise, Enerji Bakanlığı'ndan ziyade Enerji Bakanı'nın icraatlarını anlatmak üzere, özellikle Bakanlığının ilk dönemlerinde zaman zaman bastırılıp dağıtılan, **"Benden öncekiler her şeyi**

berbat etti, ben en iyisini yapıyorum” broşürleridir.

Nitekim, **Hilmi Güler**'in, 2004 yılı Mart'ında, yani, Enerji Bakanı olarak göreve geldiğinden bir buçuk yıl kadar sonra, icraatını anlatmak üzere bastırıldığı broşürün⁶ önsözünde, **“Enerji'de yanlışlara 'dur' dedik, yeni bir yaklaşım getirdik”** başlığı kullanılarak, şunlar ileri sürülüyor.

“Kamuoyunun da yakından izlediği gibi, göreve geldiğimiz günlerde, enerji alanında:

- *Büyük çaplı yolsuzluklar yapıldığı iddiaları ile ülkemiz çalkalanıyordu.*
- *Siyasal boşluk ve hatta başıbozukluk, sektörü karabasan gibi kasıp kavuruyordu.*
- *Tabii kaynaklarımız atıl bırakılmış, dışa bağımlılığımız artmıştı.*
- *Enerji üretiminde uzun vadeli bakışlar yerine, günübürlük tedbirlerle iş görülüyordu*
- *Otomatiğe bağlanmış zamlar halkımızı, sanayicimizi ve ihracatçımızı perişan ediyordu.*

Tüm bu ve benzeri kötü gidişe 'dur' diyerek işe başladık.”

Devamında, Enerji Bakanı **Güler**, kendi yaptığı ve yapacaklarını sıralıyordu.

“Görevde bulunduğumuz bir yılı aşkın sürede, kısa vadeli üç hedefimize ulaştık.

- *Akıl almaz usulsüzlük ve çarpıklıkların yaşandığı enerji sektörünü istikrara (!) kavuşturduk.*
- *Ülkemizin enerji ihtiyacına ilişkin 'gelecek' (!) kaygılarını giderdik. Kısa, orta ve uzun vadeli politikalar hazırlayarak, enerji alanında ülkemizin önünü aydınlattık. Güvenli bir ortam tesis ettik.*

⁶ Broşür: “Geleceğimiz İçin Enerji'de Yeni Bir Dönem, Yeni Bir Yaklaşım” ETKB, Mart 2004.

- **Verimli çalışarak, israfı önleyerek, yeni bir "işletmecilik anlayışını" sistem olarak oturttuk (!)"**

Birinci bölümdekiler, tipik politikacının alışılmış **"geçmiş kötüleme"** davranıştıydı. Ancak, onu izleyen kamuoyu, aradan üç buçuk yıl daha geçtiğinde, öncelikle Bakan'ın broşürlere yansıyan iddialarının ne kadar **"doğru"**, ne kadar **"yanlış"** olduğunu **"çek"** etmiş durumundaydı. Bundan sonra da Bakan'ın yaptığını ve yapacağını söylediklerini süzgeçten geçirecekti.

- Bakan **Güler**'in iddiası olan, önceki döneme ithaf ettiği **"büyük çaplı yolsuzluklar"**, AKP iktidarının yargılama yolunu özellikle açtığı Enerji eski Bakanları'nın 2007 Temmuz'unda Yüce Divan'da, Enerji bürokratlarının ise 2008 Mayıs'ında, Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nde başlayıp Ağırceza Mahkemelerinde süren davalarda **aklanmalarıyla** tümünden boşa çıkıyordu.

- **Yolsuzluk** bahanesiyle, önceki dönemlerde Enerji'de **siyasal boşluk, başıbozukluk** olduğu iddialarının da böylece, **havaya söylenmiş sözler, buza yazılmış yazılar** olduğu ortaya çıkıyordu.

- Ortaya çıkan diğer bir gerçek de, **"büyük çaplı yolsuzluklar"** tanımına giren operasyonların, AKP iktidarı ve Enerji Bakanı **Güler** döneminde yoğunluk kazandığıydı.⁷ Ancak, nedendir bilinmez, Enerji Bakanı'nın odak noktasında yer aldığı görülen tüm olaylarda, ülkemiz Enerji sektöründe daha önce yaşanmış olan ve operasyonlara⁸ konu olan olaylarda ortalığı birbirine katan medya minimum ilgi düzeyindeydi.

⁷ Ana muhalefet partisi CHP tarafından, "AKP iktidara geldiğinden beri Enerji Bakanlığı'nın yolsuzluk skandalıyla çalkalandığını, Bakanlığa bağlı ve ilgili genel müdürlüklerin büyük rüşvetlerin döndüğü yolsuzluk odağı haline geldiği" vurgulanan bir rapor hazırlandığı, CHP'nin bu rapora dayanarak Enerji Bakanı Güler hakkında soruşturma önerisi vermeye hazırlandığı basında yer alan bu konudaki haberlerin sadece birini oluşturuyordu. Cumhuriyet gazetesi, 18 Mayıs 2008.

⁸ Özellikle Ocak 2001'de start verilen "Beyaz Enerji" operasyonu.

Enerji Mirasyediliği Politikası

Güler, Enerji Bakanlığı döneminde, başlıca yerli enerji kaynaklarımız olan sularımız ile linyit ve taşkömürümüze dayalı santrallarda, her yıl **46 milyar kWh** hidroelektrik enerji, yine her yıl hidroelektriği de aşan miktarda termik (yerli kömüre dayalı) enerji üretebilme olanağına sahip olduğunu unutuyordu. Bu olanakları kullanıp kullanmamak, daha verimli hale getirip getirmemek, geliştirip geliştirmemek kendisine aitti. O ise, sadece devraldığı üretim kapasitesini kullanmakla yetindi, gerisi laf-ı güzaf...

Ülkemizin başlıca yerli birincil enerji kaynakları olan su ve kömürden, kendisinden önceki enerji yönetimlerinin yatırıma dönüştürmüş olduğu santrallardan, altı buçuk yıllık icraatı döneminde toplamda **600 milyar kWh**'i, yine önceki enerji yönetimlerinin kendisine miras bıraktığı tüm elektrik santrallarından kendi görev döneminde **1 trilyon 100 milyar kWh**'e yaklaşan elektrik enerjisi üretildiğini işletme istatistikleri açıkça gösteriyor. Buna karşılık, altı yıllık icraatında, sadece hidrolik ve kömür yerli kaynaklarımıza dayalı değil, tüm enerji kaynaklarına dayalı kendi eseri olduğu ile övünebileceği kamu yatırımı olarak **1 kWh** elektrikten söz edilemiyor.

Kimse bize, özel sektör tarafından geçen altı yılda kurulan sınırlı kapasitede rüzgar, doğalgaz ve küçük su santrallarından söz etmesin. Çünkü, bu kapasitenin politikasından, sisteminden, mevzuatından projesine, sözleşmesinden uygulamasına kadar her aşaması da önceki Enerji yönetimlerinin eseridir.

Küçük kapasiteleri bir yana bırakırsak, **Güler**'in, beş yıl boyunca görünen icraatı, yerden yere vurduğu önceki dönemlerin başlattığı **devasa** elektrik üretim projelerinin işletmeye **açılış törenlerine** katılmaktan ibarettir. Önceki dönemin mirasına konduğu dokuz büyük santralin, kamuya ait ikisi yerli linyitlerimizi çevresel sorunları minimuma indiren **akışkan yatak** teknolojiyle yakan termik santral, Çoruh akarsuyu üzerinde iki barajlı hidroelektrik santral, diğerleri (beş büyük proje) özel sektörün doğalgaz ve ithal kömür santralleridir. Dokuz büyük santralin, Türkiye ulusal elektrik sistemine kazandırdığı minimum ilave kapasite **70 milyar kWh** dolayındadır.⁹ **Güler**, geçen altı buçuk yılı bu büyük mirası tüketmekle geçirdiğinden söz etmiyor.

⁹ 70 milyar kWh, Türkiye'nin 2008 yılı toplam elektrik tüketiminin üçte birini aşan boyutta, söz edilmeden geçilemeyecek büyüklükte bir kapasitedir.

Güler'e, beğenmediği geçmiş enerji yönetimlerinden çok önemli bir miras daha kaldı, onun da bu önemli özelliğinden söz etmemeye özen göstermiştir. Bu miras, **Rekabet esaslı Enerji Serbest Piyasası Kanunları** ile getirilmiş olan küreselleşen dünya ile koşut sistemdir.¹⁰ Ancak, geçen beş yılda bu piyasa işletilemediği gibi, bazı projelere ve kurumlara ayrıcalıklar getiren ve Serbest Piyasa'ya "**alım garantisi**" monte eden kanunlar ve kanun değişiklikleriyle Enerji Piyasası'nın özellikle elektrik ayağı doğmadan öldürülmüştür. Bu aykırı kanunların ve kanun değişikliklerinin baş mimarı, dolayısıyla Rekabetçi Serbest Enerji/Elektrik Piyasası'nı işlevlerini tırpanlayıp belini doğrultamaz hale getiren AKP iktidarı Enerji Bakanlığı ve Enerji Bakanı **Hilmi Güler**'den başkası değildir.

Güler'in ve elbette onun bağlı olduğu AKP iktidarının, Enerji'de baştan sona **mirasyedilik** ve **yapılanı bozmak** üzerine kurulu politikası kapsamında, altı yıl boyunca sektörde, Elektrik Piyasası'nın işlerlik kazanmasını sağlayacak serbestleştirme (özelleştirme) gerçekleştirilememiş, Elektrik Piyasası yarım yamalak iken, **DUY**¹¹ uygulaması başlatılmıştır. Sonuçta, bırakınız rekabetin oluşup, fiyatların ucuzluk yönünde dengelenmesini, yarım yamalak Piyasa'da elektrik alış-verişlerinde fiyatlar tırmanmış, uzun süre ülke Ulusal Elektrik Sistemi'ni işleten kamuya elektrik satacak şirket bulunamamış, önceki dönemlerde kurulan **Otoprodüktör** sisteminin işleyen ortaklık yapısı bozulmuş, ülke endüstri sektörüne her bakımdan zarar verilmiştir. Bunların hepsi, geçen altı buçuk yılda yaşananlardır, yani birebir gerçeklerdir.

Enerji Piyasası olayında **Güler**'in **eksileri** saymakla bitmeyecek gibidir. Bakan **Güler**, özellikle konduğu elektrik ve doğalgaz miraslarını tüketmekten başka bir icraat yapmayarak, Enerji Piyasası'nı **kötürüm** bırakarak kamuoyundan not olarak **sıfır** almıştır. Darısı yeni Enerji Bakanının başına.

Enerji Piyasası'nı bu hale getirmeseydi, özel sektörün "**lisans/çanta pazarı**"¹² yerine, "**yatırıma dönüşmüş projeler**" tavan yapacak, yeniden **enerji krizi** beklediğini bizzat kendisi kamuoyuna itiraf zorunda kalmayacak, elektrik fiyatlarında "**bölgesel maliyet**" esasına geçilip,

¹⁰ 4628 sayılı Elektrik Piyasası kanunu (Mart 2001) ve 4646 sayılı Doğalgaz Piyasası kanunu (Mayıs 2001)

¹¹ DUY: Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliği; Elektrikte satıcılar ve alıcıları buluşturan piyasa sistemi.

¹² Çünkü, elektrik lisans başvuruları tavan yapmıştı ve EPDK'nın lisans veren servisi fazla mesai yapıyordu. Yatırımların önu kapalı olunca, bu kez lisansların alınıp satılır olduğu kayıt dışı "**Lisans Serbest Piyasası**" işlemeye başlıyordu. Buna "**Lisans karaborsası**", "**Çanta piyasası**" deyimlerini yakıştıranlar da var.

Serbest Piyasa döneminde uygulamasını sürdürdüğü “**çapraz sübvansiyon**” uygulamasının dengesizlikleri, ülkeye verdiği zararlar ortadan kalkacak, Hazine bu tür yüklerin altına girmekten kurtulacak, Elektrik Serbest Piyasası'nın önü açılacaktı. Ülkenin hızla elektrik krizine, dolayısıyla karanlığa gittiğini fark edince, yeni yatırımlar yapmayı da anımsamış, ancak onların en önemilerine dahi yatırımcı bulamamıştır.¹³

Güler ve elbette onun mensubu olduğu siyasal iktidar, beş yıl boyunca, ancak, **kesinlikle politik endişelerle**¹⁴ elektriğe zam yapma taraftarı olmadı. İddia edildiği gibi, elektrik tarifelerinde öyle kayda değer bir indirim filan da yapılmadı. Ama, üretilen elektriğin yarısına yakınında kullanılan doğalgaz fiyatları, petrol fiyatlarının tırmanmasına bağlı olarak birkaç kez katlandı. Tam tamına beş yıl elektriğe zam yapılmadığından devlet sübvansiyonu da katlandı. Katlanan sübvansiyonun bütün mali yükü Hazine'nin sırtına bindi. 2007 sonunda, elektriğe mecburen büyük oranda zam ve bugüne kadar şiddetle eleştirdikleri geçmiş uygulamalara tümenden dönüşü olan “otomatik fiyatlandırma” kararı alındı.¹⁵

Böylece, 2008 yılının ilk günlerinden itibaren halkın başına doğalgazla birlikte elektrik zamları yağmaya başladı. 2008 yılının Ekim ayında yapılan % 22,5 gibi çok kişinin inanmakta zorluk çektiği zincirleme zammın son halkası ile doğalgaza 2008 yılı içinde yapılan kümülatif zam % 80'i aştı. Oysa, aynı dönemde petrol fiyatlarının dünya ölçeğinde artışı ile doğalgazın dünyadaki ortalama artış oranı % 40 dolayındaydı.

Ocak 2008'de yapılan ilk elektrik zammının tüketicieye konutta yansımaları %19,5'u buldu. 2008 yılı Temmuz'unda elektriğe % 21'lik devasa bir zam daha geldi, Onunla da yetinilmedi. Elektriğe üç ayda bir otomatik zam yapılmasının uygulamaya konulduğu ilan edilirken Ekim 2008'de elektriğe konutta % 9,7 zam daha yapıldı. Böylece, 2008 yılıbaşından itibaren elektriğe yapılan kümülatif zam konutta % 60'ı aşmış oldu.¹⁶ Sanayi elektriğine yapılan zamlar da bundan aşağıda kalmadı.

¹³ Afşin-Elbistan C linyit santrali (1400 MW kurulu güç, yaklaşık 8,5 milyar kWh/yıl elektrik üretim kapasitesi) projesi ihalesine talip çıkmadı.

¹⁴ Önceki dönemlerde elektriğe bir süre zam yapmayıp sonunda zamla mecbur kalan politikacıların da değişmeyen yanışı buydu.

¹⁵ Elektrik zammı: 1 Ocak 2008'den itibaren uygulanmak üzere, konutlarda %15, sanayide %10 olarak ilan edilirse de daha sonra bunlara kurmazca üretim, iletim, dağıtım hissesi adı altında yapılan eklerle zam oranı konutlara %21 olarak yansımıştır.

¹⁶ “Doğalgazda Vurgun Zinciri, Sıra Elektrikte”, Cumhuriyet gazetesi, 04 Kasım 2008.

Bu suretle 2002'den önceki dönem uygulamalarına dönmüş olduk. Siyasal iktidarın başındakilerin ve Enerji Bakanı'nın *"biz enerjide bugüne kadarki tüm yanlış uygulamaları ortadan kaldırdık"* öğünmelerinin **komikliği** de tescil edilmiş oldu. Bunun adı da **"Enerji politikası"** oldu.

Broşür Komedisi

Dolayısıyla, bu kitabın yazımı sürecinde:

• Ülkemiz, enerji ihtiyacına ilişkin **gelecek kaygılarının** giderilmesi bir yana, özellikle Türkiye Elektrik Sektörü, **olabilecek en kötü duruma** getirilmiş oldu.

• Ortada, her dönemde olduğu gibi, **kısa, orta, uzun dönemli enerji planları** vardır. Aslında planın **özel**'ine hiç gerek yoktur, ama, uygulamada **planı, politikayı görmek mümkün değildir**. *"Enerji alanında ülkemizin önünü aydınlattık"* söyleminin, uygulamada yeri de inandırıcı yanı da yoktur. Yakın zamanda **"elektriksiz kalarak karanlığın kapısında"** olduğumuzu bizzat Enerji Bakanı **Güler** defalarca itiraf etmiştir, ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı,¹⁷ EPDK'nın görevi sona eren başkanı¹⁸ gibi siyasetin ve bürokrasinin üst düzeyindeki yetkililer de elektrik krizinin kapısında olduğumuzu teyit etmiştir. Zaten, tüm göstergeler de bunu göstermiştir. Enerji/Elektrik ortamında güven aramayın.

Ülkede enerji fotoğrafı böyle ise, **verimli çalıştıklarından, israfı önlediklerinden**, yeni bir **işletmecilik anlayışından**, kısaca enerji sektöründe **istikrardan söz etmek çok 'komik'** olmuyor mu?

Günümüz Enerji Bakanı, broşüründe bununla da yetinmiyor, *"Ortaya koyduğumuz performansın göstergeleri olarak"* diye başlayarak:

• *"Konunun 'sosyal boyutunu' hiçbir zaman göz ardı etmediklerini, dar gelirli vatandaşlarımızı gözettiklerini,*

¹⁷ Devlet Bakanı Nazım Ekren'den "Elektirikte Arz Açığı uyarısı", Ajans Press, 22 Kasım 2007

¹⁸ EPDK Başkanı Yusuf Günay'a göre "Elektirikte Kriz Kapıda" Ajans Press, 22 Kasım 2007

• **Uluslararası anlaşmalarda ülke çıkarını öne çıkaran yaklaşımlarla elde ettikleri başarılarla (!), küreselleşen enerji pazarında etkin olabileceğimizi kanıtladıklarını,**

• **Yönetim perspektiflerini 'proaktif yönetim' ilkesi üzerine inşa ederek, çözüm arayışı peşinde koşan değil, sorun çıkmasını önleyen, ölçülebilir hedefler üzerinde isabet performansını gözeten, yenilikçi yaklaşımlarla, güncel enstrümanlardan zamanında yararlanan geleceğe odaklı bir yönetim anlayışını benimseyerek, doğru bilgiye ulaşmanın önemini idrak ettiklerinden 'Ulusal Enerji Bilgi Yönetim Merkezi'nin kuruluş çalışmalarını başlattıklarını..."**heyecanla anlattıkça anlatıyor.

Ne anladınız? Ya da gözleriniz hayretten ne kadar açıldı?

• Sosyal boyutta, dar geliriye ne verilmiş? Bir zamanlar 150 kWh'e kadar elektrik tüketiminin tarifesi en ucuzdu. Bu sisteme geri mi dönmüş? Dar gelirlili yurttaşımıza, bedava kömür dağıtır gibi, bedava elektrik mi verilmiş? Kaçak elektrik kullanımına göz yumularak vatandaşa katkı mı sağlanmış, vatandaşın gönüllü mü kazanılmış? Düşününüz, hangisi?..

• **Küreselleşen enerji pazarında etkin olmak için kendi ülkesindeki rekabet esaslı Enerji Serbest Piyasası'nı, mirasa konulan Piyasa Kanunları'nı 'kuşa çevirerek', 'ayakları üzerinde duramaz' hale getirmek mi gerekiyor?**

Bu "başarıları (!)" not ettikten üç buçuk yıl sonra Enerji Bakanlığı'nın icraatlarını anlatan yeni bir broşüre daha tanık olduk. Aynı lâflar yinelenerek:

"Devraldığımızda Enerji Sektörü Ne Durumdaydı?" soru başlığı altında,

- "Yerli, doğal kaynaklarımız atıl bırakılmış.
- Ülke pahalı enerjiye mahkûm edilmiş.
- Otomatiğe bağlanmış zamlarla ülke adeta ipotek altına alınmış.¹⁹
- Su ve sulama alanında ülkemiz adeta 'proje mezarlığı'na dönüştürülmüş.
- Ağır itham ve soruşturmalar sonucu bürokrasi durma noktasına gelmiş.
- Bakanlıkta uzun vadeli bakışlar yerine, 'günü kurtarma' peşine düşülmüş.

¹⁹ 2008 Temmuz'unda, aynı "otomatiğe bağlanmış" zam sisteminin uygulamaya alındığı Güler tarafından ilan edilmiştir.

Bakanları tartışılan bir Bakanlık'tan, projeleri tartışılan bir Bakanlığa geçmek kolay olmadı." deniliyor.

Güler misiniz, ağlar mısınız? 2007 yılı sonuna geldiğimizde fotoğrafa bakalım:

- Kondukları yerli kaynaklara dayalı **enerji/elektrik mirasına** dayalı olarak **günü kurtardıklarını**, ancak bu sayede enerjide ayakta durabildiklerini yadsımak marifet olsa gerek.
- Enerji/elektrikte **yatırımsız** geçirilen, koskoca yedi yıl önümüzde duruyor.
- En pahalı enerjinin, **olmayan enerji** olduğunu algılayamayan bir anlayışın, ülkeyi nereye götürdüğü açıkça ortadadır.
- Sonuçta, Enerji/Elektrik **krizinin eşliğine getirilmiş, bu sıkıntıdan son büyük ekonomik kriz sayesinde geçici olarak kurtulmuş** bir Türkiye görüyoruz.
- Zam yapmadık diyerek, **tüm zamları birden, üstelik en yüksek oranlarla** yapan bir yönetim anlayışı, en azından kamuoyuna eziyet ve saygısızlıktır.
- Büyükşehirlerimizi dahi **susuz bırakan** politikasızlık ve yanlış proje uygulamaları yaşandığını unutmadık.
- Bir şekilde ele geçirdikleri siyasal gücü kullanarak Yüce Divan'a kendilerinin gönderdiği bir dönemin Enerji Bakanlarının, Yüce Divan'dan aklanıp çıktıklarını yadsıyarak, "**Bakanları tartışılan**" ucuz söylemi ile altı yıl öncesini pişirip pişirip kamuoyu önüne getirme taktiği nereye kadar sürdürülebilir?

Bakanları yargılanan bir Enerji Bakanlığı yok artık. Çünkü, bir dönemin Enerji Bakanları'na karşı, aralarında Enerji Bakanı **Güler**'in de bulunduğu ekip tarafından ortaya atılan tüm iddialara, tartışmalara, suçlamalara Yüce Divan, genelde **oybirliği** ile **beraat** kararlarıyla kesin olarak noktayı koymuştur. Artık, bu konuda tartışılacak hiçbir şey kalmamıştır.

Buna karşılık olayların ortasında, yatırımsız geçirdiği altı küsur yılın olumsuz ve o düzeyde ülkemiz için vahim faturası kamuoyu önünde duran, icraat yerine lâf üreterek, ülkemiz insanı için değerli zamanları harcayarak bu duruma sebep olan Bakanı ve yönetimi tartışılan bir Enerji Bakanlığı bulunuyor.

Bu nedenle, bundan böyle ancak Bakan **Güler** 'in uzun ve tartışmalı bakanlık dönemi için bir yargılama söz konusu olabilecektir.

AKP siyasal iktidarının Başbakanı, bir yerde Meclis'te zaman zaman komik şeyler olduğunu belirterek, *"Bakıyorsunuz, farklı siyasi partilerin Milletvekilleri diyorlar ki, filanca eseri biz başlattık. Var mı vesikan?"* diye konuşuyor. Bu söylem, bir su getirme projesiyle ilgili olarak bir otelde yapılan gecikmeli törende geçiyor.²⁰ Konunun su, dolayısıyla enerji olduğuna bakarsak, Başbakan'a verilecek yanıt çoktan hazırdır.

"AKP iktidarı döneminde ticari işletmeye açılan elektrik üretimine yönelik beş büyük **Yap-İşlet** projesi ve kamunun Afşin - Elbistan B ve Çan yerli linyit santrallerinin ve Çoruh akarsuyu üzerindeki halen ticari işletmedeki ve yatırım aşamasındaki baraj ve hidroelektrik santrallerin tamamı, iktidarınızdan önceki dönemin yatırımlarını başlattığı projelerdir. Anlaşmalarının altında önceki dönemin bu projeleri ele alarak yatırıma dönüştürme başarısını gösterdikleri için iktidarınızın özel çabası sonucu gönderdikleri Yüce Divan'da yargılanıp **"aklanan"** Enerji Bakanları'nın ve üst düzey bürokratlarının sadece **imzaları** değil, **akılcı kararları, alın terleri** vardır. Kanıtları, Enerji Bakanlığı ve Yüce Divan dosyalarında.

Keza, ülkemizi **'proje mezarlığı'**na dönüştürdüğü iddia edilen, ancak siyasal iktidarınız, dolayısıyla enerji yönetimleriniz, teki yedi yılı aşan iktidarınızda işletme aşamasına getirilemeyen özellikle DSİ portföyündeki hidroelektrik projeleri tamamlamayı becerebilirlerse, Türkiye'yi ihya edecek olan elektrik üretimi ve sulama amaçlı projelerin tümü de önceki dönemlerin projeleridir. Kanıtları DSİ ve Yüce Divan dosyalarında."

Ancak özdeyişteki gibi, *"İmam bildiğini okumayı sürdürüyor"*.

²⁰ Haber: Büyük Melen projesi 1. kısım inşaatının tamamlanması ve Melen suyunun İstanbul'a akıtılması töreni, Cumhuriyet, 03 Aralık 2007

Enerji platformunda broşürlere, gazetelere yansıyan benzer **“ciddiyetten ve gerçeklerden uzak”** söylemler, geçtiğimiz altı küsur yıl boyunca medyanın ilgi odağı oldu. Enerji Bakanı'nın, yüzünde sürekli **“beşuş”**²¹ bir ifade taşıyarak medya karşısına her geçişinde, hemen her defasında bazılarını inanılması güç, bazılarını da **komik** bulduğumuz ilginç söylemlerine tanık olma şanssızlığından bir türlü kurtulamadık.

Yolsuzluk Savaşçıları'nın Enerji Yolsuzlukları

Hilmi Güler'in korktuğu, daha 2005 yılında başına geldi. Enerji Bakanlığı'nda, **“Beyaz Enerji 2”** adı takılan bir **yolsuzluk** operasyonu medya ekranları ve manşetlerine düştü. Bu ikinci **Beyaz Enerji** operasyonu haberi, hiçbir zaman birincisi kadar ses getirmese de, sınırları bozmaya yetti, Öyle ya, **“kendilerinden önce akıl almaz usulsüzlük, yolsuzluk, çarpıklık ve başıbozukluğun yaşandığını broşürlerle iddia ettikleri Enerji Sektörü'nde hortumları kestiklerini, sektörü istikrara kavuşturduklarını”** cümle aleme ilan ederek kendilerine **“Yolsuzluk Savaşçıları”** unvanını yakıştıranların başına gelecek iş miydi bu? Ancak, kader ağlarını örmüştü bir kere.

Bakan **Güler**'in, **“Beyaz Enerji 2”** operasyonuna tepkisi gecikmedi. Bir gazete,²² **“Yolsuzlukla ilgili iddiaları yanıtlayan Enerji Bakanı Hilmi Güler, 'bazı kişilerin kurusıkı attığını' söyledi”** manşeti altında Enerji Bakanı'nın **“Bazı Bilgileri Söylemek İçin Erken”** dediğini bildiriyordu. Haberin içeriğinde ise Bakan'ın şu sözleri aktarılıyordu. **“Şu an, bundan daha fazlasını açıklamak istemiyorum. Her konuyu enine boyuna konuşacağız. Bazıları, biraz kurusıkı atıyor. Zamanı gelince, devlet adamı ciddiyeti içinde bunları sizinle paylaşacağız.”**

Bakanın sözünü ettiği **“2005 yılının ilk günlerinden 2009'un son aylarına kadar geçen beş yıla yakın süreden sonra bu zamanın, dolayısıyla devlet adamı ciddiyetinin ne zaman geldiğini ya da geleceğini”** bilen olduğunu sanmıyorduk ve zaman bizi haklı çıkardı. “Bunlar” dedikleri, hiçbir zaman kamuoyu ile paylaşılmadı. Elbette **devlet adamı ciddiyeti** de lafta kalmış oldu.

²¹ Gülümseyen, güleç, Türkçe Sözlük, Ali Püsküllüoğlu

²² Haber. Cumhuriyet, 18 Şubat 2005

2007 yılında bu kez BOTAŞ'ta "**Mavi Hat**" operasyonu ortaya çıkıyordu. Medya, 2007 yılı Ekim ayının son günlerine girildiğinde, "**Enerji Bakanlığı'nda Yolsuzluk, AKP Bürokratları Gözaltında**" manşetiyle, **Güler** döneminin yeni bir "**yolsuzluk**" operasyonunu şöyle veriyordu.²³

"Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nda dün sabah saatlerinde gerçekleştirilen yolsuzluk operasyonu kapsamında, çoğunluğu AKP tarafından göreve getirilmiş olan yedi bürokrat ile 23 işadamı gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar arasında, BOTAŞ eski yönetim kurulu üyesi ve genel müdür yardımcıları da bulunuyor. Bakanlıkta, petrol boru hatlarının ve doğalgaz depolama tesisleri ihalelerine fesat karıştırıldığı, ayrıca usulsüz ruhsat verildiği ve uzatıldığı belirlendi.

Mavi Hat operasyonu: Hazırlanan dosyada isimleri bulunan ve daha önce Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Teftiş Kurulu'nun tespit ve öngörüsü üzerine görevlerinden alınmış olan yedi bürokrat ve Enerji Bakanlığı ile iş yapan 23 işadamı dün sabah saatlerinden itibaren Ankara emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şubesi tarafından Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın emriyle gözaltına alındı... BOTAŞ üzerinde yoğunlaşan operasyona "**Mavi Hat**" adı verildi. Operasyonun, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nca, BOTAŞ'ın rutin teftişi sırasında dışarıdan gelen bazı şikayetler dikkate alınarak gerçekleştirildiği öğrenildi.

...Daha önce de, Bakanlık Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nde usulsüz ruhsat verildiği ve ruhsat sürelerinin uzatıldığı belirlenince, genel müdür yardımcılarını, bir daire başkanı ve iki bürokrat görevden alınmıştı...Bu gelişmelerin ardından, Maden İşleri genel Müdürü **Hilmi Özbeden**, emekliliğine dört yıl kalmış olmasına karşın, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Hilmi Güler**'in göreve getirdiği bazı genel müdür yardımcılarının kendisinin yokluğunda vekâleten bazı belgelere imza atmasını gerekçe göstererek istifa etti.

Bu dönemde, Enerji Bakanlığı Müsteşar yardımcısı **Bekir Aksoy**'un uzun süreli izne ayrılması da dikkat çekmişti. Soruşturma kapsamında, dün öğle saatlerinde iki sivil polis eşliğinde Enerji Bakanlığı'na getirilen **Aksoy**'un bilgisayarına ve odasında bulunan bazı dosyalara el konuldu.

²³ Cumhuriyet gazetesi, 20 Ekim 2007

...Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Hilmi Güler**, gözaltına alınan bürokratlara **'suçlu'** demenin yanlış olduğunu belirterek, **'şu anda sadece soruşturma sürdürülüyor'** dedi²⁴

Aynı gazetenin üç gün sonraki haberinde,²⁴ Adli Tıp Kurumu'nda sağlık kontrolünden geçirilen Enerji Bakanlığı ve BOTAŞ üst düzey bürokratları ve bazı işadamlarının arasında bulunduğu 26 kişinin tutuklanarak cezaevine gönderildiği bildiriliyordu.²⁵

Bu arada bir dergi, BOTAŞ'daki operasyonla ilgili olarak, **"Üst Düzey Emniyet Yetkilisi: Bakan Güler Suçüstünü Engelledi"** başlığı ile iddialı bir haberi sayfalarına alıyordu.²⁶ Haberde özetle şunlar ileri sürülüyordu.

"Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'ndaki ihale yolsuzluğu nedeniyle başlatılan soruşturmada Bakan Güler'in operasyonu sabote ettiği ortaya çıktı...Üst düzey bir Emniyet yetkilisi, Bakan Güler'in operasyonu engellediğini söyledi.

Güler, suçüstünü nasıl engelledi: Emniyet yetkilisi, Suçüstü yakalamak için uzun süredir takip ettikleri BOTAŞ üst düzey bürokratlarını, Bakan Hilmi Güler'in henüz yeterli kanıtlar toplanmadan görevden aldığına dikkat çekti.

Emniyet yetkilisi, bu ihaleyle ilgili olarak şunları da söyledi. 'Tuz Gölü Doğalgaz Depolama' ihalesini (daha önce iptal edilen ihaledeki) aynı firmaya verecekler ve karşılığında komisyon alacaklardı. Bu durumda daha fazla delil ele geçirilmiş olacaktı. Ancak, Bakan görevden alınca bu bozuldu."

Bu haberden dört aya yakın bir süre sonra, bu kez bir gazetede, **"Mavi Hat'ta Güler'e Suçlama"** manşetiyle aynı olay yeniden gündeme getiriliyor²⁷ ve **"İhaleye Fesat Karıştırmak"** alt başlığında şunlar yazılıyordu:

"BOTAŞ'ın (Tuz Gölü altına yapılacak depolama) ihalesine ilişkin dava dosyasında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler'in 'Mavi Hat'

²⁴ Cumhuriyet, 23 Ekim 2007

²⁵ Tutuklandıkları belirtilenler: Enerji Bakanlığı Müsteşar Yard. ve BOTAŞ yönetim kurulu üyesi Bekir Aksoy, BOTAŞ İnşaat Dairesi Başkan vekili Ömer Korkmaz, BOTAŞ eski genel müdür Yard. Rıza Çiftçi, işadamı İbrahim Selçuk.

²⁶ Aydınlik dergisi, 28 Ekim 2007, Özer Çetinkaya, Umur Albayrak'ın yazısı.

²⁷ Cumhuriyet, 22 Şubat 2008

operasyonunu erteleterek yolsuzluğa adı karışan bürokratları istifaya zorladığı savlandı. Bakan **Güler**'in operasyon erteletmesi ve bürokratlar hakkında başlatılan soruşturmanın, '**operasyonu anlayan**' kimi işadamlarının yurtdışına kaçmalarına neden olduğu saptandı.

*İddianameyi hazırlayan Cumhuriyet savcısı **Mehmet Tamöz**, iddianamesinde, 'Türkiye'de hiç kimsenin suç işleme özgürlüğü yoktur. Yasalar önünde herkes eşittir. Hiç kimse, suç işleme özgürlüğüm var diye yasalarca suç kabul edilen eylem ve hareketlerde bulunamaz' değerlendirilmesinde bulundu.*

*Bakan **Güler**'in 'üstü örtülü bir şekilde suçlandığı' iddialarının ortaya çıkmasına neden olan olay ise şöyle gelişti. Savcı **Tamöz** tarafından operasyon öncesi Bakan **Güler** bilgilendirildi. Bunun üzerine, Bakan **Güler** de BOTAŞ Genel Müdürü **Saltuk Düzyol**'a olaya adı karışan bürokratları görevden alması talimatı verdi. Ancak, **Düzyol**, bu talimatı yerine getirmede. Bunun üzerine olaya adı karışan BOTAŞ bürokratları ile ilgili başlatılan soruşturmalar da '**operasyonun habercisi**' olarak değerlendirildi. Sanıkların kendi aralarında yaptıkları telefon konuşmalarında, '**bir an önce kaybolmaları**' gerektiğini söyledikleri kaydedildi,*

***Güler**'in devreye girmesi nedeniyle, bir süre operasyonun ertelenmesini fırsat bilen kimi işadamlarının yurtdışına kaçtıkları belirlendi. Yolsuzluğa adı karışan bürokratların lüks bir yaşam sürdürdüklerinin anlaşılması üzerine savcı **Tamöz**, bürokratların hesap ve malvarlıklarına el konulmasını talep etti."*

Aynı gazete bir gün sonra,²⁸ "**Enerjide Usulsüzlük Kol Geziyor. Bakan Güler'e Bağlı EÜAŞ ve TTK'de de Usulsüzlükler Ortaya Çıktı**" manşeti ile Enerji Bakanlığı'ndaki usulsüzlük alanının genişlediğini haberleştiriyordu. Ankara çıkışlı haber özetle şöyleydi.

*"Ankara Cumhuriyet savcısı **Mehmet Tamöz** tarafından, BOTAŞ ihalelerine ilişkin kendisine bilgi verilmesinin ardından operasyonu bir süre erteleterek süreci aksatmakla suçlanan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Hilmi Güler**'in Elektrik Üretim A.Ş. (EÜAŞ) ve Türkiye Taşkömürü Kurumu (TTK)'da suçlu*

²⁸ Murat Kışlalı'nın haberi, Cumhuriyet gazetesi, 23 Şubat 2008

yöneticileri imzasıyla kurtardığı ortaya çıktı. EÜAŞ, TTK ve BOTAŞ'tan önce de **Güler**'e bağlı Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nde ortaya çıkan usulsüzlük ve yolsuzluklar yargıya intikal etmişti.

Güler'in, EÜAŞ yöneticilerini imzasıyla kurtardığı üç ihaledeki yolsuzluk ve usulsüzlükler, Bakanlık Teftiş Kurulu başmüfettişi **Bülent Korkmaz** tarafından 31 Mayıs 2007'de hazırlanan raporda yer aldı.

Bakanlığın bu teftiş raporuna karşın Bakan **Güler**, 10 Ağustos 2007 tarihli Olur yazısında, söz konusu üç usulsüz ihalede Bakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı'nca suçlanan EÜAŞ Genel Müdürü **Sefer Bütün**, Genel Müdür yardımcısı **Muzaffer Başaran** ile sekiz yöneticiye verilmesi önerilen disiplin cezalarını, "**Disiplin cezalarının bir defaya mahsus uygulanmamasına**" diye imza ederek iptal etti. **Güler**, AKP'ye yakın sermaye grubunun katıldığı ve Zonguldak Defterdarlığı'nın da karıştığı Türkiye Taşkömürü Kurumu (TTK)'ndaki kömür yolsuzluğunu da aynı şekilde örttü."

Beyaz Enerji 1 operasyonunun "şahinleri" neredesiniz?

Yukarıda 2007 yılının son "**yolsuzluk**" operasyonları olarak Ülke ve Enerji tarihine geçen basın haberleri, günümüz siyasal erkinin yönetiminde usulsüzlük ve yolsuzlukların; bırakınız onların iddialarındaki gibi "**hortumların kesilmesini, damardan girilmesini**", yani tümden sıfırlanmasını, en uygun ortamı bulduğunu ve en büyük ivmeyi kazandığını gösteriyor. Sadece enerji sektöründe değil, tüm sektörlerde karşımıza çıkan münferit yolsuzluk olayları dışında, kamuoyunda hiç yer almayan ya da çok az yer bulan, yer bulsa da sorumlu siyasal otorite tarafından özenle geçiştirilen, aslında ülkeyi temelinden sarsacak boyuttaki akçalı organize yolsuzluklar bulunuyor ki, bu kategoriye girenlerin her biri ayrı kitap konusu olabildiğinden burada irdelememiz söz konusu olamaz.

İlginç olan, 2001 yılının başındaki **Beyaz Enerji** operasyonundan sonraki usulsüzlük ve yolsuzluk operasyonlarının hiçbiri, günümüzde **Beyaz Enerji** operasyonu gibi kamuoyunda sürekli ses getirmiyor, kısa sürede üstü örtülüyor. 2001 **Beyaz Enerji** operasyonunu yaşayarak anımsayanlar bu farkı çok daha iyi duyumsayabilmektedirler.

Ülkemizde **Beyaz Enerji** operasyonu ile başlatılan süreç ilerleyen zamanda deşifre olmuş, özellikle Yüksek Yargı sıradan ve münferit yasa dışı eylemlerin bütün bir sektörü zan altında bırakmaya yönelik organize kampanyalara dönüştürüldüğü gerçeğini görmüştür. Acaba geçen zamanda kamuoyu ortaya atılan iddiaların gerçeklerle ilgisinin olmadığını, gerçeklerin yüksek yargı kararlarıyla tescil edildiğini gördüğü için mi bu tür olaylara duyarsız davranmaktadır? Artık insanlar, geride kalan dönemlerdeki münferit olayları yaya bırakacak yoğunlukta ve boyutta karşısına çıkan yolsuzluk olaylarını kanıksadığı için mi kayıtsız davranmaya başlamıştır?

Baş nedenin, bu konudaki gerçeklerin ortaya çıkması olmadığı son derece açıktır. Çünkü, kamuoyu, Enerji sektöründe olduğu gibi ülke genelinde çok gerçeğin farkında değildir. Özellikle farkında olmaması için, bir kısım (yandaş) medya başta olmak üzere yıllardır uygulanan olayları gizleme ve olduğundan farklı gösterme (dezenformasyon) planları başarıyla uygulanmaktadır. Kamuoyu bu nedenle eski duyarlılığını yitirmiştir.

Yetkili ve etkilileri, **“Yolsuzluklara, hortumlara karşı savaş açtıklarını, hortum döneminin sona erdiğini”**²⁹ kostaklanarak ilan edenlerin iktidarı döneminde peş peşe ortaya çıkan ve yine çoğunluğu asalet-vekâlet bu iktidarın göreve getirdiği onlarca üst düzey bürokratin özellikle tutuklanarak yargı önüne çıkarıldığı; yolsuzluk operasyonları, **Deniz feneri** gibi uluslararası organize niteliği, suçların işlendiği ülke yargısı tarafından ortaya çıkarılıp ülkemize uzantıları vurgulananlar dahi kamuoyunun ilgisini bu nedenle çekmemektedir. Bu çerçevede, **unutturmak** amaçlı başarılı kamuflej uygulamasıyla medyada sabun köpüğü gibi parlayıp söndüğü için siyasal iktidarın yumuşak karnı olan bu operasyonlara **“Sabun Köpüğü operasyonu”** adı daha çok yakışıyor.

²⁹ **“Ak İşler...: Recep Tayyip Erdoğan geçen hafta bu sihirli çağrışımına Başbakan olarak bir yenisini ekledi. Toplumun 'adalet' ve 'kalkınması'ndan söz etti ve aynı konuşmada, öteden beri sürekli olarak kullandığı başka terimlere de yer vererek 'hortum' döneminin sona erdiğini yineledi”**, Orhan Birgit, Cumhuriyet gazetesi, 22 Şubat 2008

En Büyük Oyuncak Oyun Alanında...

2004 yılında, AKP iktidarı tarafından Türkiye'de elektrik dağıtımının patronu TEDAŞ,³⁰ serbestleştirilme süreci başlatılmak üzere, tüm varlıkları ve personeliyle Özelleştirme İdaresi'ne devredildi. Ancak, elektrik dağıtım sektöründe bir iki münferit devir dışında **"serbestleştirme"** ya da kimilerince ifade edildiği gibi **"özelleştirme"** bütünlüğü izleyen beş yıl boyunca gerçekleştirilemedi. 2009 da yapılan dağıtım özelleştirmeleri ise tartışma konusu olmaktan kurtulamadı.

Bakan **Güler**, TEDAŞ'ın apar topar Özelleştirme idaresi'ne devri üzerine, hemen medyaya konuştu ve alışkanlığı mı denir, tarzı mı denir, aslında bizlerin hiç alışık olmadığımız ilginçlikte sözler söyledi.

Haberin başlığı³¹ **"En Büyük Oyuncakım TEDAŞ'ı verdim"**, içeriği ise *"Çocukların en sevdiği, en değer verdiği, oyuncaklarını hiç kimseye vermedikleri gibi, benim de en çok sevdiğim, oyuncak gibi (!) gördüğüm TEDAŞ gibi çok önemli bir kurumu özelleştirmek için vermek istemezdim. Çünkü, benim için çok önemli ve sevdiğim bir kuruluştur. Zaten TEDAŞ, geçmiş hükümetlerin sürekli koalisyon pazarlığı yaptığı birkaç kuruluş arasındaydı (!) Ama, ülkenin menfaati için TEDAŞ'ın özelleştirilmesine sıcak baktım ve Özelleştirme İdaresi'ne devrettik"* biçimindeydi.

Güler'in olaylara ve kurumlara bakışını yansıtan bu söylemi, ilerleyen zamanda bir türlü yörüngesine oturtulamayan kamu Elektrik Dağıtım Tesisleri serbestleştirmesinin de en önemli nedenlerinden biri olmalıydı. Sevgi bağıını filan bir tarafa koyarsak, TEDAŞ, Bakan'a göre hem **"hükümet koalisyonları pazarlıklarının odağında"** olduğu için **"çok önemli"**, hem de **"çocuk oyuncakı"** dır. **"Oyuncak"** sözcüğü, **"çok önemli"** nin yanında çok hafif kalıyor. TEDAŞ, **"çok önemli"** ise, - ki, bana göre, gerçekten ülkemizin tüm yörelerinde, tüm yerleşimlerinde doğrudan son tüketiciye muhatap, yanan ya da yanmayan elektriğin yetkilisi ve dolayısıyla sorumlusu olduğu için önem düzeyi yüksek bir kurumdur- özellikle Türkiye için bu önemiyle orantılı iş ve işlemler öncelikle yapılarak ülke elektrik sisteminin **belirsizlikler içinde bırakılmaması** gerekiyordu. Yok eğer, bu kurum **"çocuk oyuncakı"**

³⁰ Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. (TEDAŞ), Nisan 1994'te TEK'in ikiye ayrılmasıyla oluşan iki KİT'ten biridir. Diğer KİT, kitabımızda adı sık geçen TEAŞ (Türkiye Elektrik Üretim, İletim A.Ş.)'dir.

³¹ Haber: Hürriyet, 11 Nisan 2004

ise -ki, yaşananlar açıkça onu gösteriyor- bu takdirde, günümüz Enerji Bakanı, mensup olduğu iktidarın ve kendisinin başarısızlığını simgeleyen kocaman bir sıfırı da bundan hak ediyor demektir.

Güler'e Yüce Divan Yolu

Önceki Doğalgazla ilgili bölümde ayrıntılı olarak irdelendiği gibi, Enerji Bakanı **Güler**'i en çok sıkıntıya sokan konulardan biri 2003 yılında ortaya çıktı ve izleyen yıllarda da ülke gündeminden inmedi. Cumhuriyet gazetesi, "**Güler'e Yüce Divan Yolu**" manşetini attığı haberinde³² "**Mavi Akım'da 14 Milyon Dolarlık Zarar**" dan söz ediliyordu. Haberde şunlar belirtiliyordu.

*"CHP'nin suç duyurusu üzerine yapılan Bilirkişi incelemesinde Enerji Bakanı **Güler** tarafından imzalanan doğalgaz anlaşmasının, Türkiye'yi 2028 yılına kadar 14 milyar dolar zarara uğratacağı saptandı. Bilirkişi Raporu'nun ilerde **Güler**'i Yüce Divan'a götürebileceği belirtildi.*

*Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Hilmi Güler** tarafından imzalanan ve **Mavi Akım**'ı iptal ederek, Rusya ile yapılan tüm doğalgaz anlaşmalarını birleştiren yeni doğalgaz anlaşmasının, "2028'e kadar 14 milyar dolarlık kamu zararı yaratacağı" tespit edildi.*

*CHP'nin avukatı **Erbaşar Özsoy**'un suç duyurusu üzerine, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın soruşturma için tayin ettiği Bilirkişiler raporlarını hazırladı.*

*Emekli BOTAŞ Teftiş Kurulu Başkanı **Murat Müftüoğlu**, emekli BOTAŞ Hukuk Müşaviri **Salih Olguner** ve emekli BOTAŞ Başmüfettişi **Mehmet Ali Kılınç** tarafından hazırlanan Bilirkişi Raporu'nda, Kasım 2003 tarihli yeni anlaşma ile değiştirilen fiyat formülünün, Nisan 2006'ya kadar 242 milyon dolarlık zarara yol açtığı da belirtildi. Bilirkişi Raporu'nda, BOTAŞ yönetimi ile birlikte formül değişikliği başvurusunu onaylayan EPDK'nın da ortak sorumlu olduğu ifade edildi.*

³² 15 Eylül 2006

Güler, siyasi dokunulmazlığı nedeniyle, Başsavcılık tarafından soruşturma dışı tutulurken, CHP'nin avukatı **Özsoy**, Bilirkişi Raporu'nun ileride **Güler'i Yüce Divan'a götürebileceğini** belirtti. **Özsoy**, **'Bundan kurtuluş yok, bu davayı sonuna kadar götüreceğiz'** dedi. Başsavcılığın yürüttüğü soruşturma kapsamında, BOTAŞ yönetimi, **'Devlet alım satımına fesat karıştırmak, görevi kötüye kullanmak ve emniyeti suistimal'** iddialarıyla soruşturuluyor.”

Önceki bölümlerde de değindiğimiz gibi, doğalgaz ithal anlaşmalarında, **“gizlilik”** hükmü ileri sürülerek fiyatlar açıklanmadığı için fiyat formülünün düzeltilmesiyle birlikte Rusya ile değişik tarihlerde bağlanmış olan üç ayrı doğalgaz ithal anlaşmasındaki gaz fiyatının ülkemize ne getirdiği ya da ne götürdüğünü kesin olarak söylemek olanaklı değildir. Ancak, böylesine önemli kararların, Başbakan yöntemiyle, Rus gaz şirketi baş yöneticisi ile Enerji Bakanı **Güler'in**, bu konudaki 1 numaralı sorumlu ve yetkili kamu kuruluşu BOTAŞ kapının dışında bırakılarak kapalı kapılar ardında saatler süren görüşme sonucunda alınmış olması, konuyu ister istemez her türlü yoruma ve iddiaya açık hale getirmektedir. Anlaşmalardaki **“gizlilik”** hükmü, medyayı, dolayısıyla kamuoyunu yorumlarla baş başa bırakmanın bahanesi olamaz. En azından yürütme erki ve onun Enerji Bakanı'nın kamuya her fırsatta söz verdikleri **“saydam”** yönetim vaadine sadık kalması gerektiğini düşünüyorum.

“Enerji Bakanı Şaşırttı: AB'nin En Ucuz Gaz ve Elektrik Bizde” manşetinin yer aldığı bir gazete haberinde,³³ **“Enerji Bakanlığı ve ilgili kuruluşlarının 2007 bütçeleri Meclis'te görüşülürken, Enerji Bakanı Hilmi Güler'in 'Doğalgazda ve elektrikte biz AB'nin en ucuz elektrikini ve gazını kullandıran ülkeyiz' demesi şaşkınlık yarattı. OECD rakamları Bakan Güler'in verdiği bilgiyi doğrulamıyor. Kişi başına gelirse, Avrupa'nın dibinde olan Türkiye, elektrik ve doğalgaz fiyatlarında AB sıralamasının ortalarında yer alıyor”** deniyordu.

³³ Haber: Gözcü, 22 Aralık 2006

Güler'in Koruma Duvarları

Yukarıdaki haberden yaklaşık sekiz ay önce başka bir gazetede yer alan **"Geçmiş Olsun..."** başlıklı köşe yazısında,³⁴ *"Sayıştay'ın Yap-İşlet-Devret yöntemiyle yapılan elektrik santrallerine ilişkin Raporu'nun TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda görüşüldüğü"* haberine atıfta bulunularak, Enerji Bakanı Hilmi Güler'in, Komisyon'daki görüşmeler sırasında, doğrudan önceki dönemlerin Enerji Bakanları ve Bakanlık bürokratlarına yönelik, **"Kazık büyük"** ifadesi ile başlayan;

"...Bu 'korkunç yolsuzluklar' son on yıla aittir... Parayı götürenler aramızda yaşamaktadır. 2,2 milyar dolarlık 'korkunç dolandırıcılığın' ortağı olan siyasetçi ve bürokratlar da hayattadır. Çoluk çocuk paraları yemekte, çaldıkları trilyonlarla tatlı hayat yaşamaktadırlar... Lobi damardan girmiş demek..." sözleri aktarıyordu.

Yüce Divan'da, doğrudan AKP iktidarının ve elbette Bakan Güler'in çabaları sonucu yargılama süreçleri devam eden iki Enerji eski Bakanı'na doğrudan çok ağır, genelleştirilmiş, kanıtları ortaya konulmamış suçlamalar olarak yöneltilen bu sözlerin, her zaman yapıldığı gibi, Sayıştay'ın yasalarla tanımlanan görev sahasında yer almayan ve geçen zamanda tümüyle varsayımlardan ibaret olduğu ortaya çıkan malûm **"Raporu"** dışında **"geçerli ve yeterli kanıt belgeleri"**nden hiç söz edilmiyordu. Türkiye'de, siyasal erkin üst katlarında, bırakınız yasaların amir hükümlerini, hukukun alenen ve acımasızca çiğnendiği, boyutları giderek katlanan bir siyasal oyun oynanıyor, aynı zamanda etik sorun yaşanıyor.

Burada olduğu gibi, çok örnekte, Enerji Bakanı Güler'in hayal dünyasının çok geniş olduğunu görüyoruz. Bir bakıma bu özelliğini, davranışlarına yansıtarak, genellikle kendisi için bir **"koruma duvarı"** olarak kullanıyor. Buna karşılık, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ndeki görevi enerjiyle ilgili olduğu halde enerji konularına hakim olmadığı da kolayca fark edilebiliyor.

Bu özellikleri ve davranış biçimiyle ilgili olarak elimizde çok örnek var. Bunlardan, kanıt olarak değeri en yüksek olan TBMM Tutanakları'nı buraya alacağız.

³⁴ Milliyet, Açık Pencere, Melih Aşık, 01 Nisan 2006

Güler'in, yukarıdaki eleştiriden çok **"saldırı"** niteliğinde genelleştirilmiş ağır ifadeleri de dahil, kendisinden önceki Enerji yönetimlerine ve doğrudan Enerji eski Bakanları'na yönelik eleştirilerinde, birtakım kavramları **"saplantı"** haline getirdiğini görüyoruz. Bunlardan bazıları, **"enerji lobileri"**, **"sistemik tasarım"**, **"zıplayan eğri/grafik"**, **"ipin ucunun kaçması"**, **"filmin kopması"** gibi kavram takıntılarıdır ki, aslında bütün bu dikkat çekmeye çalıştığı sözcükler de inşa ettiği **koruma duvarı**'nın tuğlalarıdır. Bu sonuca varmamızın nedeni, son dönemde bilgisine başvurulmak üzere ya da tanık olarak çağrılı olduğu Meclis Araştırması ve Soruşturması Komisyonlarında ve Yüce Divan'da, bu kavramlara dayalı söylemlerini tekrarlamaktaki ısrarıdır.³⁵

Enerji Bakanı **Güler**'in, bilgisine başvurulmak üzere çağrılı bulunduğu Meclis Soruşturması Komisyonu'ndaki söylemi aynen şöyledir:³⁶

Hilmi Güler (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Ordu Milletvekili):*"Sizleri tenzih ederek söylüyorum, bu konuştuğumuz şeylerin mahremiyeti var...Bakıyorsunuz, bu, bir şekliyle gidiyor ve enerji konusu da, diğer konulardan biraz daha farklı. Herhangi bir ihalede, bir inşaat ihalesinde, herhangi bir yanlışlık veya ihaledeki bir usulsüzlük, eğer etkilerini düşünmezseniz, sadece bir defaya mahsustur, ama, enerjide yirmi senelik, otuz senelik anlaşmalar var ve bu anlaşmaların etkisi devam ediyor, Temadi³⁷ özelliği var.*

*Bu bakımdan, söylenecek konularda da çok fazla sayıda lobi var, taraf var. Bunların olayı, hangi sözü söylerseniz, eksisi ve artışı olan konuları, bunları değişik şekilde yorumlamaları mümkün, yani, bu hassasiyetin altını çizmek istiyorum. Aşağı yukarı bir buçuk yıldır (Enerji Bakanlığı) görevdeyim. Gördüğüm şey, bu işin **sistemik** yapıldığı şeklinde. Çok **sistemik** olduğu için bizim de **sistemik** çalışmamız lâzım, yani, bir **tasarım** var gibi gözüküyor. Böyle bir **tasarımda**, bizim de, soruşturmayı da, çok **tasarımlı** götürmemiz lâzım, her şeyiyle.*

³⁵ Aynı söylemlerin, her fırsatta tekrarlanmasının analizinde başlıca nedenden söz edilebilir: 1. Belli bir amaç güdülmektedir (Burada, 'koruma duvarı'), 2. İcraat yetersizse, bilgi de yetersizdir, söylem de yetersizdir.

³⁶ Meclis Soruşturması Komisyonu'nun 06 Mayıs 2004 günlü toplantı tutanağı.

³⁷ Sürüp, uzayıp giden.

Bunu, sadece, size bu bilgileri sunmak isteyen mesul bir kişi olarak değil, aynı zamanda da, bunu söylemem de lâzım size, **stratejik** açıdan. Bunu göz önüne almamızda yarar var ve bu çalışmaların etkisi halen devam ediyor ve burada konuştuğumuz sözlere göre de şekil alacak.

Bunu, altını özellikle çizerek sizlere sunmak istiyorum. Yani, bunu bir daha düşünerek söyleyelim. Çünkü, meselâ, doğalgazda yapılan anlaşmalar, zaman zaman tekrar ediyor, fiyat revizyonu oluyor, belli sürelerle oturulup konuşuluyor. Buradaki her sözümüz, bundan sonraki pazarlıklarda veya milli taktiklerimiz açısından, stratejimiz açısından, karşı tarafa bir ipucu verecek şekilde oluyor.

Yani, bu, bir defalık bir yolsuzluk veya bir usulsüzlük olsa, olmuştur, bitmiştir, bunun değerlendirmesini yaparsınız. Tıpkı, biten bir maçın sonucunun Salı günü, Çarşamba günü televizyonda yorumlanması gibi, bir daha göster, geri al falan diye yapabilirsiniz, ama, bu iş devam edemez. Bunun özellikle altını çizmek istiyorum...

Ancak, benim size, özet olarak, belki de bu işin **konsepti** açısından, söylemem gereken bir şey daha var, yani, bendeki kanaat, bu işlerin öyle gelişigüzel ve anlık olaylar olarak ele alınmadığı şeklinde, bilhassa, doğalgazdaki talep konusunda, yani, bir zamanlar hatırlıyorum, başta Ankara, İstanbul olmak üzere sıkıntılar vardı. Ondan sonra yapılan anlaşmalarda biz çok istekli olduk, ama, ondan sonra bir ara **ipin ucu** kaçmış görünüyor. O zamanki kısmı anlayışla karşılıyorum. Ama, ondan sonra, enerji üretimindeki şeye bakarsanız, bir **eğri** geliyor, birden **zıplıyor** ve tekrar devam ediyor. İşte o **zıplamayı** bir türlü izah etmek mümkün değil. Orada **film kopmuş** görünüyor ve o arada da, enerji dengesi, Türkiye'nin hidroelektrik olan, kömür santralleriyle olan enerji dengesinde birden doğalgaz lehine..."

Komisyon Başkanı Musa Sıvacıoğlu (Kastamonu Milletvekili): Kimin döneminde oldu bu, açık ve net bir şekilde?..

Hilmi Güler: "Yıl olarak belli, **1996 yılı**, ama, olayın olduğu tarihe bakmayın, bir de hazırlanış süresi var, yani, olayların bir de **kuluçka dönemi** var. Bir yıl falan daha erkene gidiyor..."

Gerçekten, hava kirliliği bakımından ilk anlaşmayı yaptıktan sonra, birden doğalgaza büyük talep oldu, ama, hava kirliliği ile mücadele başka, elektrik üretmek ayrı; yani elektrik üretiminde birden bir **panik havası** oluyor , enerji yetmiyor, yatırım yapmamız lâzım diyorlar, doğalgaz da çok çabuk yatırım yapılabilen bir yakıt türü, özellikle santrallerin kuruluşu. Böyle bir durumla karşı karşıya kalınmış.

Orada büyük bir atlama var, yani, grafikte bir **zıplama** var. O dönemi iyi etüt etmek lazım.”

Sistemik Tasarımlı Zıplayan Enerji

Şimdi, aynı **Hilmi Güler**'in, önceki bölümlerde de verdiğimiz, Yüce Divan'daki³⁸ tanıklığı sırasında neler söylediğine bakalım.

Tanık Hilmi Güler (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı): *“Onların (Enerji eski Bakanları'nın) dönemlerinde, 'ipin ucunun kaçmış gibi' görüldüğünü, aşırı tahminlere dayalı doğalgaz anlaşmaları yapılarak, ülkenin ağır yük altına sokulduğunu, kendilerinin ise anlaşmaları değiştirip yükü hafiflettiklerini”* ileri sürüyordu. İleri sürmekle kalmıyor, özellikle Enerji eski Bakanı'nı, (**Cumhur Ersümer**'i) her zaman yaptığı gibi suçlayarak, *“Türkiye'nin o dönemde imzaladığı doğalgaz kontratlarında 'sistemik bir tasarım var gibi' olduğunu, yapılan anlaşmaların tümünde “enerji lobileri”nin etkili olduğunu”* Yüce Divan'da da yineliyordu.

Bu noktada Yüce Divan'a Başkanlık eden Başkan vekili **Haşim Kılıç**, tanığa, **“Bir tasarım var gibi”** sözlerinin **“ne anlama geldiğini?”** soruyor.

Tanık, bu soruyu şöyle yanıtlıyor: *“O dönemdeki doğalgaz kontratları ve aşırı tahminlerin sonucu karşılaşılan durumları anlattım. Aşırı tahminler olmuş. Çok yönlü ve karmaşık bir süreci var. Ben objektif gözlemimi anlattım. Bu işin içinde **lobiler** var. Suçlama amacıyla söylemedim.(!) Sektör içinde kömürcüler, doğalgazcılar, hidroelektrikçiler, petrolcüler var. Hepsinin tercihleri, beklentileri, hesapları farklı. **“Sanık”** Bakanların bu **lobilerle***

³⁸ 19 Eylül 2006

ilişkileri net olarak yok. Ancak, yansımalarına baktığımız zaman ağır bir yük var."

Politika, sen nelere kaadirsin? **Güler**'in politika uğruna yapılmış söylemlerine bakınız. Öte yandan, zaman zaman gerçeklerden kaçamıyor. Meclis Soruşturması Komisyonu Başkanı'nın, "**kimin döneminde**" sorusuna, "**açık ve net bir şekilde...**" yanıt istemesine karşın, sadece "**1996**" yılını, onu da "**olayın olduğu tarihe bakmayın, 'kuluçka dönemi'ni dikkate almak lâzım**" diyerek daha gerilere taşımaya çalışıyor. Elinden gelse ileri tarihlere taşıyacak ya.

Aslında, konuşulan olayın (Türkiye'ye doğalgaz getirme anlaşmalarına gidilmesi sürecinin) ne "**lobiler**"le ilgisi var, ne de Bakan'ın ima ettiği gibi bir "**tasarım**"la karşı karşıyayız. Bunların kanıtları yok, ispatı olanaklı değil. Ortada olan sadece, kendisinin hiç dert etmediği ülkenin enerjiye **gerekisini**. Hiçbir **geçerli ve yeterli kanıt** göstermediği, daha doğrusu gösteremediği bu örnekler, Bakan'ın hayal genişliğinin, olasılıkla **kendi tasarımının** piyasa değeri olmayan ürünleri.

Enerji grafiklerinin, eğrilerinin "**zıplaması**" söylemi ise, Bakan'ın bilgi eksikliğinden ileri gelen "**konunun saptırılması**" sonucunu ortaya çıkarıyor.

Çünkü, kendisinin de ifade ettiği gibi, Türkiye'nin doğalgaz projeleri, özellikle büyük şehirlerimizdeki hava kirliliğinin önüne geçilmesi için vazgeçilmesi güç bir **gerekisim** olarak 80'li yılların ikinci yarısında gündeme gelmiş, 90'lı yılların ilk yarısından itibaren de geliştirilmiştir. Günümüzde ülkemizin en büyük doğalgaz ithal anlaşması **Mavi Akım** projesi bu gelişimin şimdilik son halkasıdır.

"Mavi Akım gerekli midir?" tartışması bile, kimilerince inanılmaz bir şekilde sürekli gündemde tutulmaya çalışılmıştır. Oysa, enerji konusunda geçmiş dönemlere en sert eleştirileri, suçlamaları yöneltmiş olan **Hilmi Güler**, "**Mavi Akım'ın Türkiye için bir gerekisim, yani vazgeçilmez/gerekli**" olduğu görüşündedir. Yüce Divan'daki tanıklığında bu görüşünü teyit etmiş, bu teyidi tutanaklara geçerek "**kanıt/delil**" olmuştur.

Kimilerinin ve Bakan **Güler**'in sandığı gibi, Türkiye'de, iddia edildiği gibi

yanlış p1anlama uygulaması ya da plansız yatırımlara girişilmesi sonucu, **G1ler**'in ifadesiyle, bir enerji 1retimi “**zıplaması**” hiçbir zaman olmamıştır, b1yle bir **zıplamayı** g1steren, kanıtlayacak hiçbir istatistik, veri, grafik, belge bulunmamaktadır.

Aksine, 1zellikle 2001 b1y1k ekonomik krizi sonucunda, T1rkiye elektrik enerjisi grafiğinde **zıplama** değil 1nemli olarak eksi y1nde **kırılma** (d1şme=talep azalması) meydana gelmiş, bu da, elektrik arzında krizden 1nce **sıfır yedeğe** d1ř1lmesi sonucu bozulmuş olan arz-talep dengesinin **yedekli** hale gelmesi, dolayısıyla elektrik arz-talep dengesinin (arz g1venliğinin) yeni yatırımların sonucu beklenmeden yeniden tesis edilmesini sağlamıştır.

Biraz geriye gidersek, yatırım yetersizliği nedeniyle, 1999 sonunda T1rkiye'de elektrik arzı taleple eşitlenerek sistem **sıfır** emre amade (sıcak) yedekli işletme d1nemine geçmişti. 1999 yılında Kuzeybatı b1lgemizde sanayi-n1fus yoğun yerleşimlerde yaşanan iki b1y1k depremin elektrik t1ketimini azaltan etkisine karşın, 1lke genelinde t1ketim artışı % 8,5 gibi y1ksek bir değer koruduğundan, 2000 yılında elektrik arzı talebi karşılayamamaya başlamış ve kimilerinin bug1n bile “**b1yle bir kriz olmamıştır, t1m1yle kandırmacadır**” iddialarına karşın,³⁹ gerçekten “**elektrik krizi**” baş g1stermiştir.

D1nemin 1lke y1netimi, Başbakanı,⁴⁰ elektrik krizine 1ncelikle el koyarak 1996 yılında ele alınmış olup s1zleşme aşamasında bekleyen 1zel sekt1r1n **Yap-İşlet** modeli kapsamındaki d1rt doğalgaz, bir ithal k1m1r santrali projesinin 2004 yılına kadar yatırıma d1n1řt1r1lmesini onaylamıştır. Bu onayın altında, sadece Enerji Bakanlığı'nın (M1steşarı'nın) değil, **DPT ve Hazine M1steşarları'nın da imzası** vardır. Yani, 2002-2004 yatırım d1neminde ticari işletmeye girmek 1zere “**tasarlanan**” bu beş b1y1k proje sanıldığı ya da tahmin edildiği gibi, Enerji Bakanlığı'nın ya da Enerji Bakanının tek başına karar verdiği değil, Başbakanlık talimatı ve şemsiyesi altında, DPT ve Hazine M1steşarlarının bizzat katılımı ile karara bağlanmış olan bir “**Ulusal mutabakat proje paketi**”dir.

³⁹ 2000 yılında bir “elektrik krizi” yaşanmadığını bug1n bile iddia edenler, o zaman ihaleye çıkarılmış olan n1kleer santrali haklı g1stermek işin kamuoyuna bu izlenimin verildiğini iteri s1rebilmektedirler. Onlara, g1venilirliklerini hiçbir şekilde tartışmaya aşamayacakları, T1rkiye Ulusal Elektrik Sistemi'nin faaliyet sonuçlarını g1steren TEAş (TEAş) resmi belgelerine ve uluslararası enerji istatistiklere başvurmaları tavsiye edilir.

⁴⁰ B1lent Ecevit

Beş projenin tümü ticari işletmeye girdiğinde, Türkiye Ulusal Elektrik Sistemi'ne **40 milyar kWh**'i aşan elektrik üretim kapasitesi eklenmiştir. Bu beş projenin beşinin de yatırımının kısa sürede tamamlanıp aynı zamanda ya da birbirine çok yakın tarihlerde işletmeye açılması gibi bir durum söz konusu değildir. Bu beş büyük proje, 2002-2004 yılları arasındaki iki yılı aşan sürede peyderpey işletmeye açılmıştır. Her şey normal gitseydi, ülke elektrik talebini herhangi bir kapasite fazlalığı olmadan belki de ucu ucuna karşılayacaklardı. Çünkü, elektrik tüketimimiz yılda % **8,5** artışla sürüyordu. Bunun diğer ifadesi, her yıl elektrik sistemimize yeniden **10-12 milyar kWh** kapasite eklenmesi gerekiyordu.

Ancak 2001 yılı başında yaşanan büyük ekonomik kriz, elektrik tüketimimizi o yıl % **8,5**'tan % **-1,1**'e çekince, **Yap-İşlet** santralleri daha devreye girmeden, Türkiye krizden çıkıyordu. Böylece, Türkiye elektrik tüketim eğrisinde bir "**zıplama**" değil, tam aksine **10 puan** dolayında önemli bir "**çökme, düşme**" meydana geliyordu. 2002'de de tüketim artışı % **4,5**'ta kalınca, krizin etkisi iyice azalmıştır. Ancak, ülkemiz elektrik tüketim artışı 2003'de %**6,6**'ya, 2005'te % **7,2**'ye, 2006'da ise yeniden % **8,6**'ye yükselmekte gecikmemiştir. Bu durumda, 2002 yılı sonundan itibaren **Yap-İşlet** santrallerinin devreye girmeye başlaması, Türkiye Ulusal Elektrik Sistemi işletmesi için **kurtarıcı** olmuştur.

Yine de, ülkemizin elektrik üretim kapasitesinde "**zıplama**" filan olmadı. Çünkü, elektrik tüketim artışımızın dengeli bir biçimde büyüdüğü görülüyor. Türkiye, elektrik tüketim artışında daha 2006 yılında % **8,6** ile 2000'deki oranı yakalıyor, hatta 2007'de bu oranı da aşarak % **8,9**'lara ulaşıyordu. 2008 yılında Türkiye'nin yeni bir ekonomik kriz yaşamaya başlaması sonucu elektrik tüketim artışı bir kez daha %**4**'lere gerilemişse de, AKP siyasal yönetiminin 2000'li yılları kapsayan altı yılında (2003 başı -2008 sonu) ülke elektrik tüketim artışı ortalaması yine de % **7** düzeyini korumuştur.

Dolayısıyla, Enerji Bakanı'nın ağzından düşmeyen bir slogan olan "**zıplayan enerji**"; Bakan'ın anlattığı ve anlattığı gibi "**hesapsız/plansız üretilen enerji**" filân değil, enerjiye doymamış olan kalkınması/büyümesi süren Türkiye'nin, onca ekonomik krize karşın "**zıplamaktan vazgeçmeyen elektrik enerjisi tüketimi**"dir.

Sıradışı Bakan, Torunlarını Yakıyor

Özellikle 2007 yılında, yürürlükteki Enerji/Elektrik Serbest Piyasası'nda boy gösterecek neredeyse her tür elektrik üretim tesisine **"alım garantisi"** veren kanunları yoğun olarak peş peşe ısrarla çıkartmak için çaba gösteren ve bu çabalarında başarılı olan Enerji Bakanı **Güler**, sonunda **"alım garantili"** Nükleer Santraller Kanunu'nun da TBMM'nden çıkarılmasında başarılı olunca, bize de Enerji Piyasası'nın **"ruhuna fatiha"** okumak kaldı. Aynı **Güler**, daha bir yıldan da az bir süre önce ise, yine Meclis Genel Kurulu'nda 2007 yılı Bütçesi görüşmelerinde, bir gazetede ifade edildiği gibi, yaptığı **"sıradışı üslûpta"** konuşmada, **"Elektriğe Garanti (alım garantisi) versek, torunlarımız bile yanar"** diyor ve gerçekten bu **"sıradışı"** söylemi, haberi veren gazeteye manşet oluyordu.⁴¹

Haberin içeriğinin de **"sıradışı"** olduğu görülüyor.

"Profesyonel bir siyasetçi olmadığını belirten Güler, Türkiye'yi doğalgaz ve petrolde enerji terminali haline getirmek için çalıştıklarını, bu projelerin, gelecek otuz, hatta elli yıla damgasını vuracağını söyledi.

AKP hükümeti döneminde, elektrik sektörüne yatırım yapılmadığı yönündeki eleştirileri yanıtlayan Güler, Türkiye'yi üç ay içinde "yatırıma boğabileceğini" belirtti.⁴² Güler, 'Eskiden olduğu gibi, Yap-İşlet-Devret, Yap-İşlet projeleri hazırlarız. İhaleye çıkıp, herkese ihale verebiliriz. "Elektrikte alım garantisi veririz."⁴³ Enerji piyasası Düzenleme Kurumu'nu da kaldırırız. Rüzgar esmedi, yağmur yağmadı, gaz gelmedi diye proje sahiplerine para öderiz. Bundan sonra, sadece sizler ve çocuklarınız değil, torunlarınız da yandım Allah der' dedi.

Bakan Güler, Enerji Sektörü'ndeki işlerin güçlüğüne dikkat çekerek, 'yaptığımız işler, boyacı küpü değil, daldırmakla olmuyor' dedi...Kömür arama seferberliği başlattıklarını yineleyen Güler, 'Sıcak odalarınızda neskafe içerek kömür aranmaz. Kaskı takacaksın, çizmeleri çekeceksin ve madene ineceksin. Kömür böyle çıkıyor' dedi.

⁴¹ Sabah, 22 Aralık 2006, Olcay Aydılek'in haberi.

⁴² Kitabımızın yazımının sonuna yaklaşırken bu haber üzerinden 3 ay'ın 10 katından da fazla (iki buçuk yılı aşan) bir süre geçmişti. Yatırıma filan boğulmadık, karanlığa boğulmamıza ramak kaldı.

⁴³ Elhak, sözünü tuttu, "kamu alım garantisiz" proje kalmadı.

AKP iktidarının Enerji Bakanı **Güler**, söylemlerinde yukarıdaki **sıradışı** tarzının dışında, karşısına geçtiği topluluklara ders verir tarzda, ancak, ilköğretim öğrencilerine hitap düzeyinden yukarı çıkamayan söylemleri de çok seviyor ve her fırsatta kullanıyor. Böylece, kendisinin de **sıradışı** bir nitelik ve konum kazandığına kuşku yok. Ancak, bu **sıradışı** konumunun ve tarzının, mensubu olduğu partinin genel başkanını sinirlendirdiğine, bunun üzerine Bakan'ın mazeret makamında sözlerle olabildiğince "alttan aldığına" tanık oluyoruz. Bunu, ciddi bir gazetenin,⁴⁴ "**Başbakan Erdoğan'dan Bakan'a 'Yasayı İyi Anlat' Azarı**" manşeti ile verilen kısa haberinden öğreniyoruz. Haberin içeriği şöyle:

"Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in, ulusal çıkarlara aykırı olduğu ve bölgesel ayrımcılık yapıldığı gerekçesiyle veto ettiği Türk Petrol Yasası, AKP Grubu'nda sıkıntı yarattı. Yasayla ilgili olarak Milletvekillerine bilgi veren Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler'in anlatımından memnun kalmayan Başbakan Tayyip Erdoğan, 'Bırak böyle matematik söylemleri. Yasayı iyi anlatamıyorsunuz. Devletin kârlı olduğunu halkın anlayacağı dilde anlatın. Kamuoyunda peşkeş çekildiğine yönelik iddialar var' diye kızdı."

***Güler**, bu sözler üzerine, 'Vekil arkadaşlarıma böyle anlatıyorum, Kamuoyunda halkın anlayacağı dilde anlatıyorum' diye karşılık verdi. (!)"*

Enerji'yi Hafife Almak...

Enerji Bakanı **Hilmi Güler**'in buraya kadar örneklerle çizmeye çalıştığımız karakteristikleri bir yere kadar hoşgörüle karşılanabilir. Ancak, bu hoşgörüden ülke zararı çıkmadığı sürece. Ne yazık ki, AKP iktidarının **Hilmi Güler**'li enerji yönetiminin, enerji olayını ciddiye almayan tarzı ülkemizi hızla yeni bir enerji krizine taşımıştır. Bunu, bizzat Enerji Bakanı'nın defalarca itiraf ettiğine tanığım.

Aslında, sorun bundan ibaret de değil. Yaptıklarıyla değil, yapacaklarını ileri sürdükleriyle öğünmeyi çok sevdiğini gözlemlediğimiz Bakan **Güler**, bu işi

⁴⁴ Cumhuriyet gazetesi, Emine Kaplan'ın Ankara çıkışlı haberi, 07 Mart 2007

yaparken enerji gibi insan yaşamını doğrudan etkileyen stratejik önemdeki bir endüstriyel faaliyeti **hafife** alıyor, ileride bu ülkeyi onulmaz zararlarla karşı karşıya bırakacak sonuçlara davetiye çıkardığının ayırında gözüküyor. Bu konuyu, bir köşe yazarımızın olabilecek en iyi şekilde irdeleyerek köşesine aldığı görünce, özetleyerek okurlara iletmeden duramadım.⁴⁵

*"AKP iktidarı, ülkenin enerji sorununu aşmak için akılcı seçenekleri harekete geçirmek yerine **'mucize'** çözümler peşinde görülüyor. Yeni mucize çözümler arasında nükleer enerji ve **biyoyakıt** var.*

*...AKP'nin, olayın önünü ardını irdelemeden benimsediği, allayıp pullayarak gündeme getirdiği **'mucize çözümler'** salt nükleer santrallerle bitmiyor. Petrolün yerini alacak **biyoetanol** mucizesi de kapıda...*

*Şaka değil, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Hilmi Güler**, 23 Ekim 2007'de Ankara'da düzenlenen Enerji sempozyumu'nda **'biyoetanol'u milli yakıt'** olarak ilan etmiş ve bu **'mucize'** yakıtın 350 bin ailenin (yaklaşık 1,5 milyon insan) **'ekmek kapısı'** olacağını muştulamıştır.⁴⁶*

*Sayın Bakan anlatıyor. **'Biyoyakıt'**ü benzin yerine kullanabiliyorsunuz. Buğdaydan, mısırdan, tarım atıklarından üretebilirsiniz. Avrupa belediye otobüslerinde yüzde yüz biyoyakıt kullanıyor. Biyoyakıt, hava kirliliğine, cebinize, boş tarım alanlarının kullanılmasına iyi gelir...(Tabii yerseniz!!)*

*Ama **'kazın ayağı'** pek de sayın Bakan'ın anlattığı gibi görünmüyor. Sayın Bakan, tıpkı nükleer santrallerde olduğu gibi madalyonun öbür yüzüne değinmekten ısrarla kaçınıyor. Oysa, Batı basınında biyoyakıt, uzun süredir olumsuz yanlarıyla eleştiriliyor. İşte, uzmanlardan birinin söyledikleri: **'Biyoyakıt'**un yararları abartılıyor. Biyoyakıt'a üretim maliyeti açısından yaklaşmak gerekir. Olay, önce toprağın sürülmesi, toprağa uygun tohumların hazırlanması, ardından ürünün hasadı ve ulaşımı ile biyoyakıt dönüşüm işlemleri için kaçınılmaz olarak enerji gerekecektir. Buna gübre ve tarım ilaçlarının üretim maliyetlerinin de eklenmesi gerekir.⁴⁷*

⁴⁵ "Nükleer Enerji Biyoyakıt ve Ötesi", Hüseyin Baş, Cumhuriyet gazetesi, 07 Ocak 2008

⁴⁶ Sevindirici haber vermek.

⁴⁷ Bu enerji, genelde tarım makinalarında mazot, tarım ürünlerine dayalı endüstride petrol, doğalgaz, elektrik, sonuçta fosil yakıt ürünleridir.

Böylece, üç litre biyoyakıt için iki litre petrol gerektiği hesabıyla, son tüketici, aracına doldurduğu üç litre etanol yanında iki litre de petrol tüketmiş olacaktır. Bu ise, bırakınız hava kirliliğinin azaltılmasını, tam tersine sera etkili gaz salınımını (neredeyse iki kat) artırarak atmosferin daha fazla kirlenmesine yol açacaktır!

*Biyoyakıt'ın bir başka yaşamsal önemdeki olumsuzluğu da, beslenmeye yönelik tarım alanlarını daraltılması tehlikesidir. Milyarlarca insanın açlık sınırında yaşadığı bir dünyada biyoyakıt'ın abartılı olduğu kadar kuşkulu yararı ve kâr peşindeki **lobilerin** (ünlü spekülâtör **Soros'un** Brezilya'da biyoetanol üretimine yatırımı boşuna değil), mucize çözümlerden medet uman politikacıların halkı boş ümitlerle oyalamaya yönelik bu gibi dayatmalarına karşı çıkılmalıdır.*

4 çarpi 4'lük bir aracın yakıt deposunu 94 litre biyoetanol'la doldurmak için yaklaşık 204 kilo mısır gerekmektedir. Bu, bir kişinin bir yıl süreyle beslenmesi için gereken kaloriye eşdeğerdir."

Nitekim, bu belirlemelerden çok değil birkaç ay sonra, 2008 yılı ilk yarısında sadece ülkemiz değil, tüm dünya tarım ürünleri bakımından inanılmaz bir kriz dönemine giriyor, AKP siyasi iktidarının tarımı çökerten aykırı politikasının sonuçları bir bir ortaya çıkıyor, başlıca ana tarım ürünleri, bu kapsamda pirinç, tahıl ve bakliyat fiyatları inanılmaz biçimde tırmanışa geçiyordu. Uzmanların, iklim değişikliği sürecinin kuraklık faktörlerinin yıkıcı etkisinin yanı sıra enerji tarımına ayrılan alanların giderek genişlemesinin bu son dünya tarım krizinin sebepleri arasında yer aldığına hemfikir olduğu görülüyordu.

Enerji Bakanı **Güler'in** ağızından düşürmediği ve Meclis Soruşturması Komisyonunda, "**damardan girdiğini**" ileri sürdüğü **'lobiler'**, **'milli yakıt'** ilân ettiğini öğrendiğimiz **'biyoyakıt'**ta da başroldeymiş! Peki, sayın Bakan, petrol, doğalgaz, kömür, hatta su (hidrolik) ve özenle söz etmese de nükleer lobilerinin bu denli farkında iken ve bu tespitini Meclis Komisyonları'nda, yüksek mahkemelerde bıkmadan usanmadan yüksek sesle dile getirirken, nasıl oluyor da, **'biyoyakıt'** gündeme gelince **'lobileri'** anımsamaz olup sessiz kalabiliyor?

Verimli Ampulün Castro Modeli

Bakan **Güler**'in, söylemlerinde sergilemeyi sevdiği **sıradışı** tarz kapsamında karşısına geçtiği topluluklara ders verir tarzda, ancak, ilköğretim öğrencilerine hitap düzeyinden yukarı çıkamayan söylemleri de çok sevdiğini ve her fırsatta kullanmayı yeğlediğini, bu işi yaparken Enerji gibi insan yaşamını direkt etkileyen stratejik önemdeki bir endüstriyel faaliyeti **hafife** aldığını söylemişim.

Bu tarzını sergileme fırsatını, **TÜSİAD** (Türk Sanayiciler ve İş Adamları Derneği)'in Mayıs 2008'in son günlerinde düzenlenen "**Elektrik Enerjisi Stratejisi Değerlendirmeleri**" seminerinde de kaçırmadığını görüyoruz.⁴⁸ Bu kez konu, halkımızın kullanmakta olduğu fazla enerji tüketen klasik akkor flamanlı elektrik ampullerinin enerji tasarruflu kompakt deşarj ampulleri ile nasıl değiştirileceği?

Bakan Güler, seminerdeki konuşmasında, bir süre önce Küba Enerji Bakanı ile bir araya geldiğini anımsatarak aynen şunları söylüyor:

"Fidel Castro'nun, biraz da 68 kuşağının devrimci şeyiyle söyleyeyim; o hepimizin beğendiği Castro, 11 milyon lambayı lise öğrencilerine vermiş, değiştirmişler. Bundan dolayı 1.200 Megavat'lık bir santral kazançları olmuş. Fidel Castro'nun, diğer ülkelerin yaptığı gibi verimli lamba kampanyasını birlikte yapalım, eğer arz güvenliğinden şikayet ediyorsak ki, ediyoruz."

Sayın Bakan, ifadesindeki gibi verimli lambaların nasıl dağıtılacağı yöntemini, daha doğrusu ütopyasını bir kenara bıraksın da, önce o bedava dağıtmayı düşündüğü 100 milyon dolayındaki ampulü bulsun. Elbet, ampulleri yerine takacak olan birileri bulunur.

Tasarruflu ampullerin '**işe yarayacak olanları**'nın günümüzde piyasa fiyatları ortalama **10-15 YTL** dolayında. Bu da, ülke çapında bedava ampul dağıtma kampanyasının toplam maliyetinin devletimize, dolayısıyla Enerji Bakanlığı'na, dolayısıyla Enerji Bakanı **Güler**'e en az **1 milyar YTL**'na patlayacağını gösteriyor. Sakın bu verimli ampullerin fiyatına 1-2 YTL denmesin. 5 YTL'ye satılanların bile birkaç günlük ömrü olabiliyor. Yani, önemli kalite sorunu söz konusu. Onun için '**işe yarayacak olan**' tanımını yapmak zorunda kaldım.

⁴⁸ Haber: "11 Milyon Ampulü Duydu, Castro Modeline Özendi", Hürriyet gazetesi, 23 Mayıs 2008.

Arena'daki Gladyatörler ve Yırtıcı Hayvanlar

Enerji sektöründe, meslek odaları, dernekler ve özel şirketlerce sponsor desteği ile her yıl tekrarlanan kongre, sempozyum, panel türü etkinlikler düzenlenir. Konumuz Enerji Bakanı özellikle şirketlerce düzenlenen bu etkinliklerin bir numaralı konuğu ve onur konuşmacısı olmuştur. Günümüzde de süren bu etkinliklerden “**Enerji Arenası**” adını taşıyan toplantıların 2006 yılı periyodunda söz sırası Bakandan önce olan konuk konuşmacı Türkiye İhracatçılar Birliği (TİM) başkanının,⁴⁹ ülkemizde kamuoyu önünde boy gösteren çok kişide adeta saplantı haline gelmiş olan “*Türkiye'nin Enerji politikası yok*” söyleminin Enerji Bakanımızı yerinden hoplattığını görüyoruz.

Bu tepkiyle, açılışın son konuşmasını yaparken bu konudaki açıklamasının da **sert** olduğunu öğreniyoruz.⁵⁰ Bu da yüzünde sürekli güller açan Bakan **Güler**'in öfkelendiği zaman kontrolünü kaybettiği özelliğini, bu özelliğiyle Başbakanını anımsatacak biçimde, gazete haberinde yazıldığı gibi sadece **sert** değil, kendisi gibi düşünmeyen ve bunu dile getirenlere karşı son derece **alınan ve kaba** bir davranış sergileyebildiğini bize gösteriyor.

Bakan, habere göre aynen şunu söylüyor. “*Bu arena'yı, sadece gladyatörler, aslanlar değil, pek çok yırtıcı hayvanın bulunduğu bir ortam olarak görüyorum. Her toplantıda da bu ispatlanıyor.*” Arkasından da, rahmetli Uğur Mumcu'nun, “*Bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olmak*” sözünü anımsadığını ekliyor.

Sonuçta, Bakanın sorumsuzca yakıştırdığı **hayvan türü** yerine konulmaktan üzüntü duyan TİM başkanının önündeki kağıda “*Çok ayıp, çok çok...*” sözcüklerini karaladığını, Bakan konuşmasını bitirip koltuğuna dönerken TİM başkanının “*Aşırı alınganlık gösterdiniz. Ayıp oldu, biz sizi kastetmemiştik*” sitemi ve havayı yumuşatma, en azından bir özür beklentisine Bakanın “*Bunları söylememiz gerekiyordu. Dokuzuncu Kalkınma Planı'nı okuyun*” biçimindeki dümdüz ve **ne alâka** yanıtına gazete, fotoğraflayarak ve fotoğrafları konuşturarak yer vermiş.

⁴⁹ Oğuz Satıcı

⁵⁰ Haber: Sabah gazetesi Ekonomi sayfası, 28 Nisan 2006

Enerjide Gensoru Komedi: Zamsız Geçirilen Beş Yıldan Sonra Akla Zarar Zamlar

İktidara geldiklerinden beri yaklaşık beş yıl boyunca özellikle elektriğe zam yapmadıkları ile öğünerek iktidarlarının bu başarısını (!) yere göğe sıçdıramayan iktidar partisi AKP yetkili ve etkililerinin ve bu iktidarın Enerji Bakanı'nın son **akla zarar** doğalgaz ve elektrik zamlarından sonra, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Grubu adına Grup başkan vekilleri İzmir Milletvekili **Oktay Vural** ve Mersin Milletvekili **Mehmet Şandır**'ın, "Elektrik ve doğalgaz başta olmak üzere, enerji zamlarıyla vatandaşları zor durumda bıraktığı, sağlıklı bir enerji piyasası oluşturamadığı, enerji arz güvenliği için gereken tedbirleri almadığı ve Bakanlığında yolsuzluklara yol açtığı" iddialarıyla Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **M. Hilmi Güler** hakkında Anayasa'nın 99. ve İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca Gensoru açılmasına ilişkin önerge **12 Kasım 2008** günü TBMM Genel Kurulu'nda görüşüldü ve her zaman olduğu gibi AKP parmaklarıyla reddedildi.

TBMM Genel Kurulunda AKP tarafından saman alevi gibi geçirilen Enerji üzerine son Gensoru görüşmelerinde, Enerji Bakanı **Hilmi Güler**, hakkında verilmiş olan Gensoru önergesi sanki başka birisine verilmiş gibi, kürsüye "savunma yapmak için değil, bir bilgilendirme konuşması yapmak için geldiğini" söyleyerek dinleyenleri şaşırtmakla ve sinirlendirmekle söze başlıyor.

Nitekim, tutanaklara geçen **Kamer Genç** (Tunceli milletvekili)'in tepkisi: "Gerçekleri söyle, gerçekleri!..." şeklindedir.

Oysa, Bakan **Güler**'in alıştığı tarzını değiştirmeye niyeti yoktur. "Vazgeçilmez değerler olarak dürüstlük ve samimiyetin herkese lâzım olduğunu, Gensoru önergesine konu edilen iddialarla bilgi kirliliğine yol açıldığını, doğalgazı dışardan aldığımızı, fiyatının da dünyaya bağlı olduğunu, dolar değer artışının da iktidarıyla ilgisinin bulunmadığını" söyleyip duruyor. Zaten, asli konusu doğalgaz ve elektriğe yaptıkları yıkıcı düzeydeki zam olan Gensoru görüşmelerinde zam konusunda söyleyip söyleyecekleri de bu iki cümleden ibarettir.

Buradan itibaren 20 ksur dakikalık konuşmasının kalanında söyledikleri ise tarzının kamuoyuna son bir yansımadır. İlgili ilgisiz konular arasında geçmiş döneme eleştirilere, kendi tartışmalı icraatıyla ise oğnmeye devam etmektedir. Hele geçmişten aldėđı bir kötü örnek vardır ki, evlere enlik. Sayın Bakan, **“kötü rneėđin örnek alınamayacaėđı”** ilkesinin hâlâ farkında deėđilmi gibi davranmaktadır.

01 Ocak 1991'de, yani neredeyse 20 yıl öncesinin hükümeti, o dönemin şartlarında konutta doėđalgaza % 35, sanayide % 51, aynı şekilde elektriėđe % 33 ve % 46 zam yapmımı. *“Yani insaf”* diyor sayın Bakan ve ekliyor. *“Gerekirse yapalım. Bakın ne diyorum. Gerekirse biz de (zam) yapalım.”* Ve ilave ediyor. *“Ben burada zammı savunmuyorum”* (!...)

Tutarsızlık ortada. Aıyoruz Kasım (2008) başındaki gazeteleri, kamuoyu % **22** ksurluk doėđalgaz zammı ile çalkalanıyor. Sivil toplum oėđtleri, tüketiciler dernekleri iptal davaları açıyor. **“Doėđalgazda vurgun zinciri”, “Sıra Elektrikte”** başlıkları atılıyor.⁵¹ 2008 yılaından bu yana doėđalgaza yapılan kümülatif zam % **82**'yi açmış durumda. Aynı dönemde elektriėđe yapılan kümülatif zam da kontutlarda % **65**'lerde dolaşıyor.

Başbakanın da, Maliye Bakanının da, Enerji Bakanının da zam gerekçesi olarak söyledikleri kamuoyunda hemen herkesin bildiėđi şeyler. *“Doėđalgaz fiyatları petrole endeksli, elektriėđin % 50'si doėđalgazla elde edildiėđinden elektrik de doėđalgaza endeksli. Bu nedenle petrol zamları doėđalgazı da elektriėđi de zincirleme etkiliyor. Bu durumda bizim zamdan başka yapacaėđımız bir şey kalmıyor. Ancak, doėđalgaz ithal anlaşmalarına göre petrol zamlarının doėđalgaza yansımaları 6-9 ay sonra oluyor. Biz imdi bu yansıma zamlarını yapıyoruz”* diyorlar.

İyi de, on bir ayda % **82 ksur** byklėđinde bir oranda, sonuncusunda da kış başında % **22,5** gibi yıkıcı bir oranda doėđalgaz zammı yaparken, zaten iktidarınız döneminde ekonomik sorunları katlanmış olan vatandaşın ne kadar zorlanacaėđını düşünmek gerekmiyor mu? Kamu hizmeti anlayışı, başta Enerji Bakanı olmak üzere yetkilileri zam konusunda duyarlı olmakla zorunlu tutmuyor mu?

⁵¹ Cumhuriyet, 04 Kasım 2008

İktidardaki yetkililer ve Enerji Bakanı zam yerine çözüm üretmeyi seçmiyor ama köşe yazarları bile düşünerek çözüm önerilerinde bulunuyorlar. Örneğin, bir köşe yazarı şunları yazıyor.⁵² “Diyoruz ki; **BOTAŞ teknik olarak otomatik hale gelen gerekli zammı yapsın ama bunun tüketiciye aynı oranda yansımaması için geçici olarak vergi oranlarıyla oynansın.**” Ve örnek de gösteriyor. “**Maliye daha önce akaryakıtta, sigarada yaptığını burada da yapsın. Belirli süreler için (doğalgaz ve elektrikteki) vergi oranlarını düşürüp artırarak BOTAŞ'ın zamlarının tüketiciye aynen yansımamasını önlesin.**”

Kulak asan kim, bir dediği diğerini tutmayan kim, halkını düşünen kim? Nitekim, ekonomik krize önlem olarak özellikle KDV (Katma Değer Vergisi) indirimi önerilerine karşı Başbakan **R.T.Erdoğan**'ın IMF'yi (Uluslararası Para Fonu) öne çıkaran yanıtı, “**Bir taraftan 'IMF ile anlaşın' diyorlar, diğer taraftan 'KDV indirilsin' diyorlar. Oysa, bilmiyorlar ki, IMF şu anda 'KDV'yi yükseltin' diyor. Biz, tam aksine 'hayır yükseltmeyiz' diyoruz. KDV indirimi gündemimizde yok.**”⁵³ Oysa aynı Başbakan, kısa bir süre önce “**IMF'ye ümüğümüzü sıktırmayacağız**” diyerek IMF önerilerine kesinlikle karşı olduklarını açıklamıştı.

Öncelikle birinci sıradaki yetkili ve sorumlu Enerji Bakanı **Güler**'in yaptığı yüzde yüzlere koşan doğalgaz ve elektrik zamlarıyla halkın katlanan geçim sıkıntılarına karşı hiçbir zorunluluk ve sorumluluk hissetmediği, Meclisteki konuşmasında zam konusunu iki cümle ile geçiştirip 20 dakikayı icraatındaki başarılarla (!) ayırmasından anlaşılıyor. Başbakan, doğalgaz ve elektrikte yapmayı sürdürdükleri baş döndürücü zamların iddia edildiği gibi özellikle Ankara Büyükşehir Belediyesinin BOTAŞ'ı zor durumda bırakan borcundan kaynaklanmadığına kamuoyunu inandırma telaşında. Bu arada BOTAŞ'a asıl devasa borç takan kurum olan EÜAŞ'ın⁵⁴ sözünü bile etmiyor.⁵⁵

⁵² Erdal Sağlam, Hürriyet gazetesi, 04 Kasım 2008.

⁵³ 09 Aralık 2008 günlü gazeteler.

⁵⁴ Enerji Bakanlığı ilgili kuruluşu Elektrik Üretim A.Ş.

⁵⁵ Hazine Müsteşarlığı tarafından yayımlanan “2007 Yılı Kamu İşletmeleri Raporu”nda, 31 Aralık 2007 itibarıyla BOTAŞ'ın tahsil edemediği toplam 11 milyar 922 milyon YTL'ye ulaşan alacaklarının % 85'nin EÜAŞ'a, % 7,1'inin HEAŞ'A (Hamit abat -Doğalgaz K.Ç.Santralı- Elektrik Üretim ve Ticaret A.Ş.) ve % 5,7'sinin EGO'ya (Ankara Büyükşehir Belediyesi Elektrik, Gaz, Otobüs İşletmesi) ait olduğu ve BOTAŞ'ın bu alacakların toplamının brüt gelirinin % 82,4'ünü oluşturduğu belirtilmektedir.

Maliye Bakanı ise, her zaman yaptığı gibi kamuoyunu birinci derecede ilgilendiren bu çok ciddi konuyu, dolayısıyla devletin memurunu gırgıra almakla meşgul. "Memur bütün maaşı ile doğalgaz almıyor ki, harcamaları içinde doğalgaz sadece bir kalem" diyor. Bu mantığa göre, zincirleme zam yaptıkları elektrik de, su da, ulaşım da...memur maaşında sadece birer kalem. Ama memur maaşına 2008'de % 5 zam yaparlarken doğalgaza %82, elektriğe % 65, suya neredeyse % 100 zam yapacak, ulaşım ve diğer geçim kalemlerine bir o kadar zam yapılmasına yol açacaksınız. Sonra da memur maaşının kalemlerinden söz edeceksiniz. Yerseniz!

Enerji Bakanı'nın "Ne alâka" Gündemi

İşin gerçeği bu iken, Enerji Bakanı **Güler**, hakkında verilen Gensoru önergesi dolayısıyla TBMM kürsüsünde konuşmasını aynı minvalde sürdürüyor. "Dünyadaki doğalgaz piyasasının dev boyuttaki cirosundan, uluslararası doğalgazın kendine özgü kurallarından, dünya doğalgaz piyasasındaki payımızdan, doğalgaz anlaşmalarının kendilerinden önceki dönemlerde yapıldığından, kendilerinin bu anlaşmaları düzelttiklerinden, daha önce yapılan hatalardan ders aldıklarından (!), ithal ettikleri gazı **sıfır kâr**la satarak sanayicimizi, ihracatçımızı, dar gelirli vatandaşımızı koruduklarından (!), 9 il ile devraldıkları doğalgazı 63 ile taşıdıklarından, Bakû-Tiflis-Ceyhan (BTC) petrol boru hattı projesi inşaatını sıfırdan alıp yüzlerinin akı ile bitirdiklerinden, bunların kolay işler olmadığından, **Nabucco** projesini de aynı şekilde bitireceklerinden, bu proje ile doğu-batı petrol bağlantıları konusunda artık ülke olarak bir enerji oyuncusu olduğumuzdan" söz ediyor.

Bu arada, "arz güvenliğimizle ilgili itibarlı kurumumuz BOTAŞ'ı eleştirmeyin, beni eleştirin" diyor. Oysa, eleştiriye o denli tahammülsüz. Nitekim, hemen arkasından muhalefeti, "matematik bilmek yetmiyor, günlük gelişmeleri takip etmek gerekiyor, hatta biraz da mantık gerekiyor" diye **ne alâka** eleştirerek tahammülsüzlüğünü gösteriyor. Eleştirmekle kalmıyor, "her fakülte bitiren mühendis olmuyor, ben altı yıldır her gün öğreniyorum, çünkü enerji dünyasında artık enerjiden çok farklı şeyler oluyor, işin politikası var, hukuku var, arz güvenliği sorunu var, her zaman 2 kere iki 4 etmiyor" gibi bir kez daha, kendisinde saplantı haline geldiği anlaşılan **ne alâka** sözlerle esasın dışında dolanıyor.

Devamında; "Ruslarla yapılan anlaşmada bizim 1,6 milyar dolar kârımız vardı. Daha detaya girmek istemiyorum, bunlar tahkim konusu" diyerek yine ne alâka devam ederken, enerji zamları üzerine verilmiş olan Gensoru önergesi müzakereleri için Genel Kurulda bulduklarının ayırında olan milletvekillerinin de tahammülü tükenmiş olmalı ki, salondan "Sayın Bakan zam ne, zam ne?" sesleri yükseliyor.

Bakan gayet ciddi; "*Burada konuşurken dikkat ediniz, buradaki her konu karşı tarafa (Ruslara demek istiyor) verilen bilgi oluyor, bunu tartışabiliriz*" deyince, Bakanın bu son "**ne alâka**"sı Genel Kurul'da "*madem gizlilik gerekiyor, neden gizli oturum istemediniz?*" tartışmasına yol açıyor."

Enerji Bakanının Ucuz Enerji ve Sosyal Devlet Politikası!

Enerji Bakanı, kendi eseri olanak övünebileceği yegâne icraatı devasa doğalgaz ve elektrik zamlarının gündem oluşturduğu Gensoru konuşmasında, "*Tabii olarak bir enerji politikalarının bulunduğu, bu politika hedeflerinin sosyal devlet anlayışları (!) gereği ucuz elektrik, ucuz doğalgaz ve ihtiyacı olan kişilere kömür olduğunu*" söyleyebiliyor. Bir yandan zam üstüne zam yaptıkları elektrik ve doğalgazın ucuzluğundan (!) söz ederken, vatandaşa, popülist bir politikayla TTK ve TKİ'yi⁵⁶ iflas ettirmek pahasına aslında ödediğimiz vergilerden oluşan devlet kesesinden bedava kömür dağıtmayı **sosyal devlet anlayışı** olarak takdim edebiliyor.

Bakan Güler'in, TBMM'nde aleyhinde verilen gensorunun 12 Kasım 2008'de görüşülüp AKP oyları ile reddi üzerinden iki hafta bile geçmeden Cumhuriyet gazetesinde birinci sayfa manşette, Bakanın ve partisinin "**Ucuz enerji ve sosyal devlet politikası**"nın ülkemize neye mal olduğunu gösteren bir haber yazısı yayımlanıyor. Bu haber yazısını özet olarak aşağıya alıyorum.⁵⁷

"AKP'nin Sosyal Yardımları Devleti Milyonlarca YTL Zarara Uğrattıyor: Halkın Parası Seçim Rüşvetine"

⁵⁶ TKİ: Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu, TTK: Türkiye Taşkömürü Kurumu

⁵⁷ Cumhuriyet gazetesini, 25 Kasım 2008.

“Vatandaşın Vergisiyle Harcama: AKP'nin 'sosyal hizmet' adı altında başlattığı 'Seçim Rüşvetleri'nin bütçeye yükü 3,5 milyar YTL'yi aştı. AKP'nin dağıttığı 6 milyon 761 bin ton 'bedava kömür' nedeniyle Türkiye Taşkömürü İşletmeleri 145 milyon YTL, Türkiye Kömür İşletmeleri ise 265 milyon YTL zarara uğratıldı. AKP hükümetinin seçimler öncesi çok önem verdiği kömür yardımları için 2009'da ayrılan kaynak miktarı 1,1 milyar YTL'yi buluyor. Bunun adı Siyasal Şantaj”.

Habere ekli “2003-2008 döneminde dağıtılan “bedava kömür” miktarları” tablosunda, AKP yöneticilerinin ve onların Enerji Bakanının övünç konusu yaptığı, aslında 2008 kışında kentlerimizin havasını yeniden yıllar öncesindeki kirlilik düzeyine taşıdığına yaşayarak herkesin hemfikir olduğu “kirleten bedava kömür” dağıtım miktarları, “2003 yılında 650 bin ton iken, izleyen yıllar 1 milyon ton'un altına düşmemek kaydıyla 2007'de 1 milyon 434 bin ton, 2008'de 2 milyon 84 bin ton” olarak veriliyor.

Boşa Akan Sular, Esen Rüzgarlar, Jeotermal Sondajlarla Türkiye'yi Kurtarma

Sonra sıra, Bakan **Güler**'in hemen her konuşmasında olduğu gibi, boşa akan sulara, esen rüzgara geliyor. Bunlar asırlardır varmış, el atan olmamış. “Daha önce neredeydi Türkiye?” diye soruyor. Yanıtını da kendi veriyor. “Biz rüzgar enerjisini, güneş enerjisini, boşa akan suları, kömürü, jeotermal hızla devreye sokuyoruz, dışa bağımlılığı önleme de böyle oluyor” diyor.

Altı yıldır doğru dürüst bir elektrik üretim yatırımına imza atmayıp, özellikle elektrik üretimi için kurulu barajlarda kurak geçen dönemler nedeniyle zar zor biriktirilen suyu, işletme prensiplerini çiğneyerek barajların dibi görününceye kadar elektrik üretmek için kullanan/kullandıran ve bundan bile kendisine öğünme payı çıkararak Bakan **Güler**, yılda neredeyse 50 milyar kWh elektrik üretimi sağlama kapasitesine sahip kurulu baraj ve hidroelektrik santrallerin kendisinden önceki siyasal iktidarların ve Enerji Bakanlarının eseri olduğunu yadsıyor.

Oysa ortada, işletmeye açılmış, kendi eseri olarak övünebileceği tek bir baraj ve hidroelektrik santral projesi bulunmuyor. Altı yıl önce temelini atsaydı ya da DSİ'nin yatırımları başlatılmış 30 kadar baraj ve hidroelektrik santral projesinin finansmanını doğru dürüst sağlasaydı bugün övünebilmeyi hak ettiği bir yığın baraj ve hidroelektrik santral olacak ve Türkiye'nin dışa bağımlılığını azalttığını ancak o zaman göğsünü gererek söyleyebilecekti. Aksine, kamu yatırımını aklına getirmedeği, arz güvenliği açısından son derece zorunlu hale gelen yatırımları başlatılmış kamu projelerine bile yeterli ödenek ayrılması konusunda hiçbir çabası olmadığı, enerjiye değil lâfa yatırım yapmayı yeğlediği için altı uzun yılı kapsayan icraat döneminde bile bırakınız genel enerjide, elektrik enerjisi üretiminde dahi ülkemizin dışa bağımlılığı bir puan bile azalmamış, aksine 2002 yılı sonunda göreve gelmelerini izleyen altı yılda elektrik enerjisinde dışa bağımlılığımız en az **10 puan** artmıştır. Türkiye'nin enerjide dışa bağımlılığı, tarzını korumakta kararlı Enerji Bakanı **Güler**'in iş yerine laf üretmeye devam etmesiyle artışını bundan sonra da sürdürecektir. Görünen gerçek budur.

2008 yılı sonunda Türkiye'nin toplam elektrik enerjisi tüketiminin 2008 yılı başındaki **190 milyar kWh**'ten **200 milyar kWh**'in üzerine yükseleceği, Bakanlığın ilgili kuruluşu TEİAŞ'ın resmi projeksiyon dokümanında yer alıyor. Bu gelişme, 2008-2009 dönemi için yıllık **13 milyar kWh**'lik bir tüketim artışına işaret ediyor ve bütün resmi belgeler Türkiye'nin 2009 yılına neredeyse sıfır emre amade elektrik üretim yedeği ile girdiğine işaret ediyor.

Ancak 2008 ekonomik krizinin etkisi sonucu, 2008 yılı sonunda Türkiye Elektrik tüketimi **198 milyar kWh**'de kalmıştır. Böylece, 2009 yılında normal bir elektrik enerjisi işletmesi için 2008 yılı örnek alınsa bile en az **8 milyar kWh**'lik yeni bir elektrik üretim kapasitesinin sisteme ilâvesi gerekmektedir. 2009 yılının, kurulu elektrik üretim kapasitemiz biraz daha zorlanarak yeterince ilâve kapasite oluşturulmadan atlatılabileceği düşünülse bile aynı kritik sorun 2010 ve ondan sonraki yıllar için geçerlidir.

Enerji Bakanı **Güler**'in görev döneminde, TBMM'ndeki Gensoru konuşmasında söylediği gibi, görevi devraldığı tarihten bugüne geçen altı yılda Türkiye elektrik üretim kapasitesine kümülatif olarak bu kapasitenin % **60**'ı kadar yeni kapasite eklenebilmiştir. Bunu daha açık anlatırsak, AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılı sonunda **128 milyar kWh** dolayında olan Türkiye

elektrik tüketimi 2008 yılı sonunda **200 milyar kWh**'in kapısına dayanmıştır. Böylece, aradaki altı yıllık elektrik üretim kapasitesi artışının yaklaşık **70 milyar kWh** dolayında olduğu ortaya çıkıyor. Bu da, 2002 sonundaki **128 milyar kWh**'in 2008 yılı sonunda yaklaşık % 60 arttığını göstermektedir ki, Bakanın verdiği rakamlar doğrudur.

Altı Yılda Oluşan % 60 Elektrik Tüketim Artışı Geçmiş Dönemin Enerji Yatırımlarıyla Karşılanmıştır

Enerji Bakanı **Güler**'in altı yıllık görev dönemine ait elektrik enerjisi tüketim/üretim artışı yaklaşık **70 milyar kWh**'in nasıl oluştuğuna baktığımızda, bu ilave kapasitenin en az **60 milyar kWh**'inin, Bakanın her fırsatta yerden yere vurduğu önceki dönemlerde en ağır şekilde yaşanan tüm ekonomik, siyasal, yönetsel ve hukuksal zorluklara karşın ele alınarak yatırımlarına başlanan projeler olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu ilave kapasitenin **45 milyar kWh**'i dördü doğalgaz çevrim, biri ithal kömür santrali olan **5 Yap-İşlet** projesine aittir. Kalan **15 milyar kWh**'lik ilave kapasiteyi sağlayan da, hepsi kamu sektörü yatırımı olan Çoruh üzerindeki iki baraj ve hidroelektrik santrali ile Afşin-Elbistan B ve Çan termik santralleri projeleridir. Bu projelerin tamamı, önceki iktidarların ve Enerji Bakanlarının son projeleridir ve yatırımları da o iktidarlar tarafından yatırım finansmanları bulunarak bu iktidarlar döneminde başlatılmıştır. Bakan **Güler**'e ve onun iktidarına ise bu santrallerin işletmeye açılma törenlerine katılarak nutuk atmak kalmıştır. Bu nedenle, şu anda ülkemize üretimleriyle büyük yararlar sağlayan, en azından ülkemizin elektriksiz kalmasını önleyen bu dokuz büyük projenin hiçbiri Bakan **Güler**'in, *"Benim gerçekleştirdiğim projelerdir"* diye öğüneceği projeler değildir.

Öte yandan, söz konusu ilave kapasitenin en büyük ayağı beş **Yap-İşlet** projesini hayata geçiren Enerji eski Bakanlarından **M. Cumhur Ersümer**'in, AKP'nin gensoru önergesi verip TBMM'nden geçirerek usulsüzlük ve yolsuzluk yapıldığı iddiasıyla Yüce Divan'da yargılanmasına yol açtığını ve bu davanın eski Bakanın beraatıyla sonuçlandığını bir kez daha anımsatalım.

Altı yıllık dönemde ilave kapasite **60 milyar kWh**'in üzerindeki **10 milyar kWh**'e gelince, bu ilâve kapasite Enerji Bakanı **Güler**'in görev döneminde özel sektör tarafından ülke elektrik sistemine kazandırılabilmiştir. Özel sektörün bu yatırımı yapabilmesini, Bakan **Güler** kendisinden önceki Enerji Bakanlarına, özellikle **M. Cumhur Ersümer**'e borçludur. Çünkü, özel sektörün serbest piyasa ortamında elektrik enerjisi üretim yatırımları yapması imkânını sağlayan yasalar (**4628** sayılı Elektrik Piyasası Yasası ve **4646** sayılı Doğalgaz Piyasası Yasası) Bakan **Ersümer** ve onun mensubu olduğu siyasal iktidar tarafından ülkemize kazandırılmıştır (Mart - Mayıs 2001).

Ne var ki, Bakan **Güler**, Enerji Serbest Piyasasının dahi gereği şekilde oluşturulması ve işlevsel hale getirilmesini başaramamış, serbest piyasada özel sektörün gereksindiği güven ortamının sağlanamaması nedeniyle özel sektör tarafından yeterli kapasitede enerji üretim tesisleri kurulmamış, bu kaygıyla yasa değişiklikleriyle piyasa yapısını bozan **alım garantili projeler** dönemini sürdürmüştür.

Bu afaki önlemin de işe yaramadığını, özel sektörün altı yılda ancak **10 milyar kWh**'lik kapasite oluşturabildiği gösteriyor. Yani, Enerji Bakanı **Güler**'in, bu kitap yazılırken süren Bakanlık görevinin ilk altı yıllık döneminde yılda ortalama **2 milyar kWh**'i bile bulmayan elektrik üretim yatırımı yapılabilmıştır. Buna karşılık yıllık elektrik tüketim artışı altı yıl boyunca yılda ortalama **13 milyar kWh** dolayında gerçekleşmiş, ancak ekonomik krizle bu tüketim artışı **8 milyar kWh**'e gerileyebilmiştir. Aradaki yıllık ortalama ilave elektrik üretim kapasitesi açığının her halükârda **10 milyar kWh**'e yakın bir ilave kapasite olduğu görülüyor.

Enerji Bakanı Güler Elektrik Yatırımı Yapmayan Bakan Olarak Tarihe Geçmiştir

Buradan, Bakan **Güler**'in hiçbir konuşmasında değinmediği gerçek ortaya çıkıyor. Bakan **Güler**'i, kendisinden iki önceki Bakan **Cumhur Ersümer** döneminde projeleri ele alınan ve yatırımları başlatılan beşi özel sektöre, dördü kamu sektörüne ait dokuz büyük proje ile sağlanan yaklaşık **60 milyar kWh** kurtarmıştır. Bakan **Güler**, altı yıllık görev döneminde, yasalar imkan

verdiği halde hiçbir kamu elektrik yatırım projesine imza atmamıştır. Dolayısıyla, Bakan **Güler**'in öğüneceği hiçbir elektrik enerjisi yatırımı yoktur. Bakan **Güler**, Bakanlığının altı buçuk yıla yaklaşan döneminde **elektrik yatırımı yapmayan bakan** olarak ülke siyasal ve enerji tarihinde yerini almıştır.

Her yıl **8-13-15 milyar kWh** boyutunda gelişen ilave elektrik üretim kapasitesinin boşa akan sulara türbin kurarak, tüm ülkeyi rüzgar türbinleriyle donatarak, jeotermal sondajlar yapıp her jeotermal kuyuya türbin takarak karşılanmasının olanaklı olmadığını Bakan **Güler**'in de çok iyi bilmesi gerekir. Bu üç kaynağın ülkemizdeki tüm potansiyelini harekete geçirseniz Türkiye'nin sadece 1-2 yıllık ilave elektrik üretim kapasitesini sağlayabilirsiniz. Türkiye'ye gerekli olan büyük baraj ve hidroelektrik santralleri (Ilısu, Deriner, Karadeniz bölgesi ve Munzur vadisi projeleri gibi) çeşitli nedenlerle yapılamıyor. Afşin-Elbistan C ve D santrallerine yatırımcı bulunamadı. Bakan neden bunlardan söz etmez?

Güneş, Rüzgar, Jeotermal Enerjiyle Ülke Elektrik Gereksiniminin Karşılanması Ütopyadır

Oysa, sadece bir Afşin-Elbistan termik santralının tek başına elektrik üretim kapasitesi, Türkiye'de kurulabilecek gerçek jeotermal elektrik toplam üretim kapasitesini, yenileri de kurulabilse dört Afşin-Elbistan termik santralının elektrik üretim yeteneği, inanılmaz derecede abartılı olarak sunulan Türkiye'nin gerçek rüzgar enerjisi elektrik üretim kapasitesinin tamamını karşılayabilecek düzeydedir. Bakan **Güler**'in ülkemizin ekonomik krizlere rağmen dev boyutta gerçekleşmeyi sürdüren elektrik tüketim artışını güneş, rüzgar, jeotermal, hatta dalga enerjisine dayalı elektrik üretimi ile karşılama söylemleri ise günümüzde tam anlamıyla ütopyadır.

Türkiye'nin temel sorunu, Bakan **Güler**'in altı yıllık görev döneminde olduğu gibi her yıl **2-3 milyar kWh** değil, en az 2009 yılından başlayarak her yıl **8-13-15 milyar kWh** ilave elektrik üretim kapasitesi yaratmak iken, Enerji Bakanı **Güler**'in ülkemiz enerji ve özellikle elektrik sektöründe altı buçuk yıllık görev döneminde başarısızlığı böylece kanıtlanmışken, üstelik Meclis kürsüsünden

kamuoyuna yansıyan; "30 yatırımcıyla başladık, 3 bin yatırımcıya çıktık, herkesi enerji yatırımcısı yapmak hedefimiz, dolayısıyla biz (yatırımı ve yatırımcıyı) tabana Anadolu'ya yayıyoruz", (Anadolu Enerji Kaplanları'nı oluşturuyoruz) ya da "105 MW'lık jeotermal yerin altında duruyordu, biz MTA'nın sondaj kapasitesini beşe kattık, şu anda rekorlar kırıyoruz, şu anda 30 milyar dolarlık projeyi yönetiyoruz (!), kamuya bir kuruş yük olmadan, hastanelerimize, okullarımıza para kalsın diye, yollarımızı yapalım diye, hüsnüniyetle yaptığımız çalışmalar inşallah sonucunu verecek, siz, belki çocuklarımız çok daha rahat bir ortamda yaşayacak..." türü söylemleri ülkemiz için hiçbir anlam da, yarar da sağlamıyor, bomboş laflardan, onların aldatmanın karşılığı olarak dilimize kazandırdığı (!) takıye'den ileri gitmiyor.

Elektrik Zamlarının Halka Yansımasında Tutarsızlıklar ve Saptırılan Oranlar

Gensoru görüşmelerinde, mensubu olduğu iktidarın elektriğe aşırı zam yaptığı görüşülürken, Enerji Bakanı Güler'in, "Enerji politikamızda ucuz enerjiyi hedef aldığımız gibi, elektrik fiyatını düşürdük. 150 kWh'in üzerindeki pahalı elektriği ucuzlattık" söyleminin de hiçbir tutarlılığı bulunmuyor. Çünkü, 2008 yılının on bir ayı sonunda elektriğe % 65 dolayında zam yapıldığı gerçeği önümüzde duruyor. Bu zamların arkasının da geleceğine kimsenin kuşkusu yok.

Vergiler, fonlar dahil 2008 başında konutlarda elektriğin tüketiciye faturası kWh başına 15,40 kş iken aynı yılın sonuna gelinirken bu fatura 24,65 kş, kitabımız baskıda iken (Mart 2010) 27,5 kş (18,5 sent) olmuştur. Koskoca beş yılı enflasyona ve artan maliyetlere karşılık popülist yaklaşımla fiyat ayarlamasız geçireceksiniz, altıncı yıl elektrik birim fiyatına yaklaşık 10 kş (%65) gibi inanılmaz bir zam yapacaksınız, bu zammı aylık otomatik zamma bağlayacaksınız, sonra "150 kWh'in üzerindeki tüketimlerde elektriği ucuzlattık" diyeceksiniz. Bunun adı, takıyenin de ötesinde düpedüz tüketiciyle alay etmektir.

Enerji Bakanı Meclis kürsüsünde devamla, "2002 yılında asgari ücretin % 20'si elektriğe giderken şu anda 9,3'ü gidiyor, Bu çok önemli bir nokta, biz

bunu sürdürmeye devam edeceğiz” derken de gerçekleri inanılmaz saptırıyor. Son elektrik zamlarından sonra, net asgari ücrette (457,63 TL) elektrik faturasının ortalama (170 kWh/ay) tüketime göre payının yaklaşık % **9,3 (42,50 TL)** olduğu doğrudur. 2002 yılında aynı oranın % **20** olduğu ise doğru değildir. Şöyle ki; 2002 yılında net asgari ücret 184,25 TL, konutlarda elektriğin vergi ve fonlar dahil birim fiyatı **10,9 kş** idi. Buna göre, asgari ücrette 170 TL/ay ortalama tüketime göre elektrik faturasının payı **18,53 TL** olmaktadır ki, bu da net asgari ücrette elektrik faturası payının %**10** dolayında olduğunu göstermektedir.

Dolayısıyla, 2002 yılında asgari ücret içinde elektriğin payı, Enerji Bakanı **Güler**'in Meclis kürsüsünde üzerine basarak söylediği gibi % **20** değil, sadece bu oranın yarısı olan % **10**'dur. Yani, günümüzdeki orandan farklı değildir.

Burada Bakan **Güler**'in asıl üzerinde düşünmesi gereken, günümüzde net aylık geliri kendi iktidarının yetkili kurumlarınca ilan edilen yoksulluk sınırının kat kat altında **600 TL** dolayında olan asgari ücretle çalışan milyonlarca vatandaşımızın sadece elektrik faturası olarak her ay %**10 (60 TL)** dolayında bütçe ayırmak zorunda kaldığıdır. Bu net asgari ücretten, daha hepsi de zamlı su, gaz, telefon faturaları ödenecek, kira, ulaşım, gıda, giyim, okul... masrafları karşılanacaktır. İktidara geldikleri 2002 yılı sonunda aynı asgari ücretli kişinin elektrik faturasının bugün getirildiği rakamdan 2,5 kat küçük **18 TL**, 2008 yılı başında aynı faturanın bugün getirildiği rakamın yarısından az, **26 TL** dolayında olduğunu sayın Bakan'ın değerlendirmesi gerekirken o, geçmişteki asgari ücretlerle hesap oyunları yaparak bir yerlere varmaya çalışmaktadır. Bakan **Güler**'in, bu olayda olduğu gibi verdikleri yanlış bilgilerle, gerçek oranlar önüne konulduğunda kendisini kamuoyu önünde rakamları tahrif eden durumuna düşüren danışmanlarını da sertçe uyarması gerektiğini düşünüyorum.

Enerji ile Aldatmak: Sıfır Kârla Doğalgaz Satmak

Enerji Bakanı **Güler**'in buraya kadar verdiğimiz icraat ve söylem örnekleri, çok siyasetçiden farklı **sıradışı** tarzı ile kamuoyunu süreklilik gösteren bir biçimde "**Enerji ile aldattığı**"nı gösteriyor.

Doğalgaza ve elektriğe yapılan zamlarla ilgili olarak TBMM'nde aleyhinde verilen Gensoru Önergesi görüşmelerinde konuşmasını bu kez doğalgaz ithalatı ve bu ithalatı ve yatırımları yapan BOTAŞ üzerinde yoğunlaştırırken de kamuoyunu "**Enerji ile aldatma**"nın en çarpıcı örneğini veriyor.

"Biz gazı dışarıdan alıyoruz, fiyatı size bağlı değil, dünyaya bağlı, aynı zamanda dolar...Bu (doğalgaz ithaline ilişkin uzun dönemli) anlaşmalar bizden önce yapıldı...Bunların hatalarını biz düzelttik ve hatalardan ders aldık. Ben şunu ifade etmek istiyorum. Burada, dışarıdan alınan malın (doğalgazın) fiyatı dolarla olduğu için, biz bunun parasını (dolarla) ödüyoruz, sizden de (parayı) YTL olarak alıyoruz.

Sıfır kârla satıyoruz şu anda. başından beri değil. 28 dolarla (metreküp'te) başladı kârımız, daha sonra 8'e (dolar/metreküp'e) düştü. Şu anda biz, bu artan (fiyat) durumunda halkımızı düşünerek, sanayicimizi düşünerek, ihracatçımızı düşünerek, dar gelirimizi düşünerek burada sıfır kârla satıyoruz. Alıyoruz, satıyoruz ve bunu yaparken de BOTAŞ yatırımlarını yapıyor..."

Sayın Bakanın bu sözlerini dinleyen ya da okuyanların ilk aklına takılan; "EÜAŞ (Elektrik Üretim A.Ş.) ve Ankara Büyükşehir Belediyesi başta olmak üzere özellikle kamu kurumlarından alacaklarını tahsil edemeyerek neredeyse iflas noktasına gelen, personelinin maaşlarını borç alarak ödediği söylenen BOTAŞ **sıfır kârla çalışıyorsa**, Bakanın söylediği yatırımları hangi para ile yapıyor? BOTAŞ'ın bilmediğimiz başka finansman kaynakları mı var?" dır.

Merakımızın yanıtı gecikmeden geliyor. Bu yanıt, aynı zamanda Bakan **Güler**'in hepimizi "**Enerji ile aldattığının**" da açık kanıtıdır. Tam bu sırada BOTAŞ faaliyetlerinin TBMM KİT Komisyonunda yasal denetimi yapılıyor. Komisyon görüşmelerinde MHP milletvekili **Necati Özensoy** BOTAŞ Genel

Müdürü'ne, "Sayın Bakan'ın açıklaması var. 'Biz bugüne kadar doğalgazı **sıfır kârla satıyorduk**' diyor. BOTAŞ Genel Müdürümüzün yaptığı ön bilgilendirmede ise 965 milyon YTL 2007 yılı kârı var. Doğalgazı sıfır kârla satıyorsa, bu kârı BOTAŞ nereden elde etti?" sorusunu yöneltiyor.

BOTAŞ Genel Müdürü **Saltuk Düzyol**'un yanıtı, "2007 yılı kârımız 900 milyon dolardır. **Biz sıfır kârla çalıştığımızı söylemedik.** Bakan'ın o ifadeyi nerede sarf ettiğini bilmiyorum. Bakan, zannediyorum, bu yıl içerisindeki kâr-zarar tablomuzdan bahsetmek istemiştir. Bu seneyi başa baş kapatmayı hedefliyoruz." ⁵⁸

Konuyu neresinden tutsanız elinizde kalıyor. Bakan, "**Enerji ile aldatma**" eyleminde olduğu için meseleyi iyice kavramadan Meclis kürsüsünde lafının nereye gideceğini, sonunda birilerinin doğruları gündeme getireceğini hesaplamadan konuşuyor. BOTAŞ Genel Müdürü ise doğruyu söylerken, yani, '**biz sıfır kârla çalışmıyoruz**' derken, baltayı taşa vurduğunu fark ederek kâr-zarar tablosunu öne çıkararak **kârsız çalışmayı düşündüklerini** söyleyerek durumu kurtarmaya çalışıyor. Sonuçta Bakan'ın da, bürokratinin da sade vatandaş karşısında yaptığı, açıkça kamuoyunu "**Enerji ile aldatmak**" tır.

Enerji alanında, bu kitap hazırlanırken tüm ağırlığı ile devam eden dünya ekonomik krizi ortamında Türkiye'nin günümüzdeki gerçeği, son derece gerekli olduğu halde, altı buçuk önemli yılı pervasızca kamu enerji yatırımı yapmadan geçiren, çıkardığı yasalarla bir yandan enerji piyasasının işlevlerini törpülerken, serbest piyasada aradığı güven ortamını bulamayan özel sektörün enerji yatırımlarından medet uman, ancak bu noktada hüsrana uğrayan ve böylece ülkemizi enerji/elektrik arz güvenliği konusunda önemli risklere sokan, popülist nedenlerle Hazine sübvansiyonu ile beş yıl boyunca elektriğe zam yapmayıp bununla her fırsatta "**ne alâka**" kostaklanan, sonunda işin dayanılacak yanı kalmayınca inanılmaz zamlarla halkını zora sokmaktan kaçınmayan bir Enerji Bakanı'dır. Sayın Bakan, yukarıda sıraladığımız onulmaz hatalarla dolu icraatı demeyelim, icraatsızlığı sonucu, TBMM'nde hakkında verilen son Gensoru önergesi görüşmelerinde, **enerji zamları, enerji arz güvenliği, enerji yolsuzlukları** gibi Gensoru önergesinin temel konularını göz ardı ederek altı yıldır yaptığı gibi kamuoyuna aslında

⁵⁸ Haber: "BOTAŞ Açıklamaları: Erdoğan ve Güler Yanılmış", Cumhuriyet gazetesi, 19 Kasım 2008

olmadığı için başarısızlığını kanıtlayan icraatını başarı imiş gibi ballandırarak anlatmakta, neredeyse her cümlesi ile “**Enerji ile aldatma**” eylemini sergilemekte, bu tarzı ve tutumu ile biz sade vatandaşların sabrını taşımaktadır.

Bakan'dan Alay Eder Gibi Enerji Önerisi

2009 yılının ilk günlerine geldiğimizde Türkiye, Enerji Bakanlığının ve Bakanının ülke enerji güvenliği konusunda son altı yıl boyunca sürdürdüğü umursamazlığa bir kez daha tanık oldu. Doğalgazda Rusya-Ukrayna arasında kronik hale gelen anlaşmazlık 2008-2009 kışının en ağır koşullarının yaşandığı günlerde bir kez daha gündem oluşturdu. Daha öncekiler gibi, Enerji Bakanı **Güler** dışında kış ortasında gaz sıkıntısı yaşanması olasılığının ortaya çıkmasından tedirgin olmayan kalmadı. Bu olay, ülkemiz halkından çok, Rusya'dan gelerek Ukrayna'dan Avrupa ülkelerine ve ülkemize ulaşan doğalgaz boru hattı üzerindeki tüm ülkeler halkını tedirgin etmekle kalmadı, doğalgazsız günler yaşamaya başlayan bu ülkelerde insanlar sokaklara döküldü.

Aslına bakılırsa, Ukrayna üzerinden gelen Batı hattındaki gaz akışı bir süredir durduğu halde, bu yazı hazırlandığı güne kadar ülkemizde de halkı doğrudan etkileyen bir gaz kısıtlaması olmamıştı.

Çünkü, her zaman yapıldığı gibi, halkı ayağa kaldıracak konutların ısıtılmasında kullanılan doğalgaz değil, öncelikle elektrik üreten santrallerin ve ekonomik kriz sonucu zaten düşük kapasiteye geçmiş olan sanayinin gazı kesilmişti. Doğalgaz santrallerinden ve sanayideki fabrikalardan alternatif yakıtla çalışanlar hemen pahalı ikinci yakıtla geçirilerek durum geçici olarak kurtarılmıştı.

Geçmiş dönemlerde, ülkemizin henüz o dönemdeki ve ileri yıllardaki gereksinimini karşılayacak doğalgaz anlaşmaları henüz sonuçlanmamışken olağan olarak yaşanan gaz sıkıntıları sırasında doğalgaz santrallerinin ikinci yakıtla geçirilmesi konusunda AKP iktidarı ve onun Enerji Bakanı tarafından yakın zamanda önceki dönem Enerji yönetimleri hakkında suç duyurusu

yapılmış olduğunu anımsayınca, 2009 yılının hemen başında AKP Enerji yönetiminin uygulamayı sürdürdüğü ikinci yakıt uygulamasına bakarak acı acı tebessüm etmekten kendimi alamadım.

Bu gelişme, belirli deneyimleri yaşamadan sağa sola suç atma alışkanlıklarının ne kadar yanlış olduğu konusunda Enerji yöneticileri için bir ders oluşturmuş mudur? Kuşkusuz bu sorunun yanıtını yine bu tür eylemlerin sahiplerinin vermesi gerekir.

Ancak yaşayarak görüyoruz ki, yaşanan deneyimlerden “**ders alınması**” konusundaki değerlendirmemizde fena halde yanılıyoruz. Ortada, buradaki konumuz olan ülke Enerji yönetiminde **halkına karşı sorumluluk duygusu**, daha başka anlatımla **kamu yönetimi ciddiyeti** ve bu davranış biçiminin dejenere olmasına yol açan **kamuoyunu Enerji ile aldatma niyeti dışında iyi niyete dayalı** bir hizmet anlayışı yoksa, **alınmış bir dersten** söz edilmesi bile garip kaçır.

Bir gazetede 2009 yılının aynı günlerinde yer alan bir kısa haber, bu bölümün başlığını taşıyor.⁵⁹

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler, doğalgaza yapılan zamlardan sonra, kömür gibi alternatif enerji kaynaklarına yönelen yurttışa ısınmak için ilginç bir öneride bulundu (Demek ki, devlet kesesinden dağıttıkları kirleten kömür yeterli olmamış, TD).

Güler, 'Yenilenebilir enerji konusunda da kalorisi çok yüksek bir kaynağımız var, o da FINDIK. Eğer bunu yaygın bir şekilde kullanabilirsek bir kere üşüme derdimiz olmayacak' dedi.

Güler, Birinci Ulusal Enerji Verimliliği Forumu'nun açılışında yaptığı konuşmada, Rusya'nın gazı kesmesi sonucu Avrupa'nın çok büyük bir kriz içinde bulunduğunu kaydederek aldıkları önlemler (!) sayesinde Türkiye'de herhangi bir sorun yaşanmadığını belirtti."

Haberini saf saf ciddiye alıp “sayın Bakan, **üşüme derdimizin** fındık yiyerek mi, yoksa fındık kabuklarını yakarak mı giderilebileceğini açıklamamış” derken bir

⁵⁹ “Bakan'dan Alay eder Gibi Enerji Önerisi”, Cumhuriyet gazetesi, İstanbul haber servisi, 16 Ocak 2009.

televizyon haberinde bunun da yanıtı geliyor. Zaman zaman televizyon söyleşilerinde de tanık oluyoruz. “Yenilenebilir enerji” ye dilleri sürçerek “Yenilebilir enerji” diyenler var ya. Sayın Güler, Enerji Verimliliği forumunda “Doğalgazı, kömürü **yenilebilir enerji** diye yiyemezsiniz, ama yine bir yenilebilir enerji kaynağı olan kalorisini çok **yüksek fındık yenilebilir**” esprisiyle fındığı **üşüme derdimizin** çaresi olarak gösteriyor. Galiba sorun, enerji kaynağı olarak da fiyat olarak da müthiş **FINDIK**’ı bulmaya kalıyor. Tabii vatandaşın ısınmak için bedava kirleten kömür dışında -bulunsa da- doğalgaz başta olmak üzere yakıt temin etmekteki maddi sıkıntısını, manevi çilesini ciddiye almazsanız.

Enerji Bakanı **Güler**’in başka bir ülkede olsa kesinlikle “**Siyasi skandal**” olarak nitelenecek olan yukarıdaki söylemi, o siyasetçinin Bakanlık görevinden istifası için yeterli sebeptir. Çünkü, Bakanın söyleminin bazı duyarlı köşe yazarlarınca “**Kara mizah**” olarak nitelenen bir de “**Etik skandal**” yanı ortaya çıkıyor. Aynı gazeteden iki köşe yazarının aynı gün⁶⁰ olaya ilginç yaklaşımını bu nedenle aynen aşağıya almakta yarar gördüm.

*“Kuzeyimizdeki bu (doğalgazla ilgili) gerilim, ister istemez Türkiye’yi de doğrudan ilgilendiriyor. Enerji Bakanı **Hilmi Güler**, hafta içinde Moskova’ya gitti. **Güler**, Türkiye’nin durumunu sağlamlaştırıp dönmek istiyordu. Ancak Bakan’ın Moskova dönüşü yaptığı açıklama, ancak **fındık kabuğunu** dolduracak cinstendi:*

‘Doğalgaz ve kömür yenmez ama fındık yenir. Fındığı yiyince de üşüme derdiniz olmaz. Bunun dışında biliyorsunuz başka avantajları da var (!)’

*Yukarıdaki sözlerin tamamı Bakan **Güler**’e ait. Bakan’a Rusya’da ‘nanik’ yapmış olacaklar ki, Bakan da İstanbul’da ‘aganigi’ yaptı.*

Kara mizah bir yana, Türkiye’nin enerji politikasızlığı bundan daha güzel anlatılamazdı.

*Enerjide kaynak ülke olmak kadar geçiş ülkesi olmak da önemli. Türkiye’nin bu konuda pek çok olanağı var. Bakû-Tiflis-Ceyhan bir dizi engele karşın yaşama geçti. Şimdi **Nabucco** gündemde...Türkiye, Bulgaristan, Macaristan,*

⁶⁰ Cumhuriyet gazetesi, 18 Ocak 2009.

Avusturya ve Almanya Ortak Boru hattı Projesi, Avrupa'ya Rusya'nın yanı sıra Türkiye üzerinden de bir enerji koridoru sunuyor.

Gelin görün ki, bu projeye ayak sürüyen ülkelerden biri de Türkiye...

Rusya, Batı'yı tümüyle kontrolünde tutmak için Doğu'yu içine alıp 14 ülkeli 'Doğalgaz OPEC'ini kurma girişime çöktan başladı."⁶¹

"Eskiden büyükler 'Ayıp evladım' diye uyarınca şımarık çocuklar 'Ayıp yorgan altında' karşılığını verirdi. Mahallenin veletleri yorgan altındaki ayıbın ne olduğunu bilirler miydi bilinmez ama Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler'in günün birinde yorgan altına sığınacağını kimse bilemezdi.

Fahiş fiyattaki doğalgazı kullanamayan ve sadaka kömürle de ısınamayan yurttaşlara Hilmi Güler, 'Yenilebilir Enerji Kaynağı' olarak fındığı gösteriyor, 'Eğer fındığı yaygın bir şekilde kullanabilirsek, bir kere üşüme derdimiz olmayacak. İkincisi bunun dışında başka avantajları olduğunu sizler de benim kadar biliyorsunuz' diyor. İslamcı iktidarın başı RTE'nin her aileye en az üç çocuk yapmasını önerdiği anımsanırsa. Hilmi Güler'in yorgan altı önerisinin aslında bir Hükümet Politikası olduğu kolayca anlaşılıyor! Ancak, Hilmi Güler'in konuyu biraz daha açmasında yarar var. Varsayalım millet fındığı yedi, acayip kızıştı ve yorgan altına girdi, üşüme derdi de bitti; peki cinsel güdülerini yitirmiş yaşlılar ne olacak? Bu durumda Sağlık Bakanı Recep Akdağ, yaşlılara bedava seks hapi dağıtsa sorun çözülebilir mi? Cinsel güdülerini kazanmamış çocukları ise Suudi Arabistan baş müftüsünün fetvasıyla yetişkinlerle evlendiresek 'ısı transferi' bir çare olur mu?"⁶²

Enerji Bakanı, Mutfak Tüpü ile Doğalgaz Boru Hattı Açıyor

Kitabımızın, belki önceki on iki bölümünün "deşifresi" olan, "okura çok şey" anlatan "Bir Enerji Bakanı Profili" başlıklı bölümün sonuna yaklaşırken Enerji Bakanı Güler'i karakterize eden yine ilginç bir gazete haberini aktaralım.

⁶¹ "Ukrayna, Rusya, Doğalgaz, AB..." Gündem köşesi, Mustafa Balbay, Cumhuriyet, 18 Ocak 2009.

⁶² "Hilmi Güler'den Aganığı Durumları!", Vaziyet köşesi, Deniz Som, Cumhuriyet 18 Ocak 2009.

Haber, birinci sayfada **“Doğalgaz Komediisi, Mutfak Tüpü ile Açılış”** manşeti ile veriliyor.⁶³ Haberin özet içeriği şöyle: *“Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Güler, doğalgaz akışı başlamayan (milletvekili olduğu) Ordu’da açılış töreni düzenledi. Tören’e BOTAŞ yetkilileri de katıldı. Açılış töreninde, iki görevlinin omuzlarında mutfak tüpü taşımaları şaşkınlık yarattı. Bu anı görüntülemek isteyen basın mensuplarına izin verilmedi. Güler, elindeki meşaleyle tüp gazı tutuşturup, ‘Doğalgaz (!) hayırlı olsun’ diyerek ‘açılışı’ gerçekleştirdi.*

Taşınan tüp gazları görüntülemek isteyen Çay TV muhabiri Ahmet Bayrak, ‘Tüp gazları tören alanına taşıyanları görüntülerken polis beni uzaklaştırdı. Bakan, meşaleyi yakarken bir anda söndü. Açılışta doğalgaz değil, mutfak tüp gazı kullanıldı. Çünkü, zaten doğalgaz borularının döşenmesi tamamlanmadı’ diye konuştu”. Yorum okurun.

Bakan’ın “Nabucco Bebeği”

Türkiye uzun süredir **Nabucco** projesiyle yatıp kalkıyor. Önce bu **Nabucco** adı nereden geliyor? Ona bir bakalım. Büyük Larousse Sözlük Ansiklopedisi’nde **Nabucco** için şunlar yazılı:

“Verdi’nin, librettosunu T. Solera’nın yazdığı, ilk kez 1842’de Skala di Milano’da sahnelenen 4 perdelik operası. Babil kralı Nabukodonosor’un Kudüs’ü işgali çevresindeki olayları konu alır. En tanınmış bölümü ‘Esirler korosu’ İtalyanlarca özgürlük şarkısı olarak benimsenmiştir”.

Gün geçmiyor ki yazılı ve görsel medyada adı tarihin derinliklerinden gelen **Nabucco** projesiyle ilgili bir haber, bir açık oturum görülsün. Ülkemiz Enerji Bakanı’nın her fırsatta medya karşısında arzı endam ettiren bir proje bu **Nabucco**. Neredeyse bilgisayarınızda **Nabucco** yazsanız adıyla sanıyla fotoğrafıyla hemen Enerji Bakanı **Hilmi Güler** karşınıza çıkacak sanırsınız. Sayın Bakan o denli bu projeye odaklanmış. Yakın tarihlerde basında çıkan güncel haberde, Brüksel’deki bir enerji panelinde yaptığı konuşmada Enerji Bakanı’mızın **Nabucco** projesini **“Türkiye’nin bebeği”** olarak tanımladığı yazıyordu.

⁶³ “Doğalgaz için Tüpgazlı Kutlama”, Erdoğan Erişen’in haberi, Cumhuriyet, 12 Temmuz 2007,

Bana sorarsanız, birkaç ülke toprağını kat ettiği için aslında oldukça uzun (yaklaşık 3300 km) bir gaz boru hattı olan **Nabucco** adlı, gerçekleştirilebilirse çelikten ve kaynaktan oluşacak bu alâmete Türkiye'nin olmaktan çok Bakan duygusallığı ile küvezde yaşamını sürdürmeye çalışan prematüre bir "**Bakan bebeği**" olmak çok daha yakışıyor. Birkaç yıl önce aynı Bakan, bir yandan binalarıyla, bürolarıyla, mühendisleri ve teknisyenleriyle, kapısındaki güvenlik elemanlarıyla, öte yandan tüm ülkeye yayılmış trafo merkezleri ve dağıtım şebekeleriyle koskoca bir kamu kurumunu (**TEDAŞ**, Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş.) "**oyuncağı**", hem de "**oyuncaklarının en büyüğü**" olarak gördüğünü ifade etmemiş miydi? İşte, aradan geçen altı yıla karşın güncelliğini yitirmeyen o Bakan sözleri:⁶⁴

"Çocukların en sevdiği, en değer verdiği, oyuncaklarını hiç kimseye vermedikleri gibi, benim de en çok sevdiğim, oyuncak gibi gördüğüm TEDAŞ gibi çok önemli bir kurumu özelleştirmek için vermek istemezdim. Çünkü, benim için çok önemli ve sevdiğim bir kuruluştur. Zaten TEDAŞ, geçmiş hükümetlerin sürekli koalisyon pazarlığı yaptığı birkaç kuruluş arasındaydı. Ama, ülkenin menfaati için TEDAŞ'ın özelleştirilmesine sıcak baktım ve Özelleştirme İdaresi'ne devrettik".

Sanki ülkemiz Enerji sektörünün devasa kurumlarından değil de, ana okulundaki beş yaş altı bebeklerin oyuncaklarından söz ediyor gibiyiz.

Tekrar **Nabucco** projesine dönelim. Bilindiği gibi, Enerji Serbest Piyasası yasaları dokuzuncu yılında yürürlükte olduğu halde ülkemizde hâlâ tüm doğalgaz projelerinin Türkiye yetkili ve sorumlusu Enerji Bakanlığı'nın ilgili bir kuruluşu olan BOTAŞ (Boru Hatları ile Taşıma Anonim Şirketi)'dir.

Nabucco ile ilgili anlatacaklarımda hata olmasın diye, bu gaz kurumunun Genel Müdürü'nün Mart 2009'un son günlerinden birinde bir açık oturumda⁶⁵ bize sundukları verilere sadık kalıyorum.

Önce **Nabucco** adıyla uzak tarihe çağrışım yapan, aslında yukarıda söylediğimiz gibi birkaç ülkenin ortak projesi olarak oldukça uzun bir gaz boru hattı olan bu projenin amacının ne olduğuna bakalım.

⁶⁴ Haber: "En Büyük Oyuncağı TEDAŞ'ı Verdim", Hürriyet gazetesi, 11 Nisan 2004

⁶⁵ ODTÜ Mezunlar Derneği Ankara Vişnelik tesislerinde "Nabucco Projesi" açık oturumunda BOTAŞ Genel Müdürü Sultuk Düzyol'un sunumu, 28 Mart 2009.

"Hazar ve Ortadoğu başta olmak üzere, Türkiye'nin doğusundaki arz kaynaklarından elde edilecek 25-30 milyar metreküp/yıl doğal gazla altı transit ülkenin ve bu ülkelerin batısındaki gaz talebinin karşılanması."

Biraz daha açarsak amaç, ülkemiz açısından doğumzdaki gaz rezervlerinden batımızdaki Avrupa'ya alternatif bir boru hattıyla gaz taşınmasına aracı olmak. "Transit" denilen ülkelerin başında da ülkemizin geldiği ortada. 'Transit'in anlamı da açık; "Gelip-geçen, geçtiği ülkeye bir geçiş bedeli ödenen" demek.

Enerji Serbest Piyasası yasalarının amir hükümlerine rağmen günümüzde de Türkiye'nin kamu gaz otoritesi olmayı sürdüren BOTAŞ'ın **Nabucco** ortaklığındaki hissesi yüzde 16. Diğer beş hisseyi ise şimdilik diğer ortaklar Bulgaristan, Romanya, Macaristan, Avusturya ve en son katılan Almanya değişik oranlarda aralarında bölüşmüş durumdadalar.

Nabucco projesinin doğum tarihi konusunda tespitler ise çeşitli. Günümüz BOTAŞ yönetimi, Türkiye ile Bulgaristan ve Romanya Enerji yetkilileri arasında tutanak düzenlenen **Ekim 2001** toplantısını doğum tarihi kabul ederken, Enerji Bakanlığının önceki dönemler yönetimi⁶⁶ bu doğumu Türkiye - Avusturya Enerji yetkilileri arasında çok daha önce yapılmış olan **Temmuz 1998** toplantısı ile ilişkilendiriyor. Hangi doğum tarihini kabul ederseniz edin, projenin yaklaşık 10 yıl öncesine ait olduğu sonucu değişmiyor.

Otoriteler, **Nabucco** projesinin yaşama geçirilmesinin önünde önemli engeller bulunduğunu yadsımıyor. **Nabucco** projesinin önündeki temel engel **gaz arzı sıkıntısı** olarak ortaya çıkıyor ve bu sorunun, günümüze kadar çözülmüş olmadığı gibi giderek de çözümsüz hale geldiğini görüyoruz.

Bu nedenle, bu proje için **gazın nereden geleceğine** göz atalım. 5 ila 10 milyar metreküp/yıl'ının Şahdeniz faz 2'den, kalanının Türkmenistan, İran, Irak, Katar ve Mısır (of-shore) gibi beş ülkeden alınması planlanmış gözüküyor.

Nabucco projesinin önündeki diğer temel engel, bu uluslararası projeye

⁶⁶ ODTÜ Mezunlar Derneği Ankara Vişnelik tesislerinde Enerji Bakanlığı eski Müsteşarı Yurdakul Yiğitgüden'in "Enerji koridoru Türkiye" sunumu, 28 Mart 2009.

doğrudan ilgili olan bir transit yasamızın hâlâ mevcut olmaması. Böyle bir düzenleyici yasal altyapının olmaması, ilgililere göre BOTAŞ'ın özellikle **Nabucco** projesiyle ilgili hareket alanını daraltıyor.

Buna karşılık **Nabucco** projesinin, bütün benzer projeler gibi kağıt üzerinde de olsa bir **proje takvimi** bulunuyor. Buna göre, yatırımın birinci fazının **2015'e** kadar, yatırımın ikinci fazının **2019'a** kadar tamamlanması öngörülüyor. Projenin birinci fazının ticari işletmeye geçme öngörüsü olarak da **2015** tarihi veriliyor.

"2019'a daha epeyce süre var, nasıl olsa yapılır" demeyin. Aslında birinci fazın başlangıç tarihi **2001** yılı. Oysa biz **2010** yılındayız, daha ortada döşenmiş bir metre boru yok. Borunun döşenmesi yetmiyor, boruyu dolduracak gaz da yok. Gaz öylesine yok ki, daha doğrusu yok ediliyor ki, medya, boruları dolduracak gazın bulunmasının bunca yıl sonra hâlâ belirsizliğini koruduğunu, hatta bu durumun giderek daha da kötüleştiğini gördükçe bu projeyi ekranlarından, sütunlarından eksik etmiyor.

Etmeyip de ne yapsınlar? Sıradan bir haber konusu değil ki karşılarındaki. İşler sarpa sardıkça haber değeri yükselen, uluslararası arenada ABD-Rusya arasında yeni bir soğuk savaş başlatan bir enerji projesinden söz ediyoruz.

Oysa, uluslararası arenada soğuk savaş rüzgarları estiren **Nabucco** projesinin ülkemiz açısından amacı neydi? Temelde *"Türkiye'nin batısındaki beş transit ülkenin ve bu ülkelerin batısındaki gaz talebinin karşılanması"*, ayrıntıda ise, öncelikle projeye ortak Avrupa Birliği ülkelerinin gündemlerinin birinci sırasında yer aldığı kabulüyle bu ülkeler arası enerji projesinden Türkiye'nin stratejik, ekonomik ve politik azami yararı sağlamasıydı. O zaman, görüntüde **Nabucco** için gecesini gündüzüne kattığı izlenimi veren Enerji Bakanı **Güler**'in sürekli peşinde olduğu bu projenin gelişmesi neden kaplumbağa hızına eşdeğer olabiliyor?

Yanıtı, Türkiye'nin Enerji yetkilileri **"bebeklerle"** vakit geçirirken, bölgedeki doğalgaz vanalarının kontrolünü elinde tutan Rusya'nın bu alandaki inisiyatifin kısmen de olsa elinden kaçma olasılığının belirmesi, dolayısıyla bundan ulusal ve ticari çıkarlarının zarar görmesi olasılığı karşısında aklını ve diplomatik maharetini devreye sokmasıdır. Burada karşımıza Rusya'nın

kotardığı ikinci Karadeniz geçişi, ülkemizi by-pass eden **Güney Akım** (South Stream) doğalgaz boru hattı ve **Mavi Akım 1**'e paralel olarak Karadeniz'i aşan güzergahının karaya alınarak değiştirilmesi gündeme getirilen **Mavi Akım 2** kolları çıkmaktadır. Rusya, **Nabucco**'dan sonra dünyaya gelen **Güney Akım** doğalgaz boru hattını dolduracak gazı elini çabuk tutarak garantiye almıştır, **Mavi Akım 2**'nin gazı ise zaten hazırdır. Özellikle **Güney Akım** gazının büyük kısmının **Nabucco** borularını doldurması planlanan gaz olduğu gerçeği ortada.

Güney Akımı Nabucco'nun Sonu mu ?

"Rusya'nın Balkanlar ve Karadeniz Bölgesi'ne olan özel ilgisi herkesçe malumdur. Giderek artan gücü ile Rusya bu bölgeye geri dönmektedir. Bu dönüş, hem Rusya'nın, hem de bölgede Rusya ile işbirliği yapacak ülkelerin çıkarıdır."

Bu kararlı sözler, **25 Haziran 2007**'de İstanbul'da yapılan Karadeniz Ekonomik İşbirliği Konferansı'nda konuşan Rusya Devlet Başkanı **V. Putin**'in Balkanlar ve Karadeniz üzerinde ne kadar sınır tanımaz duygular içinde olduğunu açıkça göstermektedir.

Bu sözlerden iki gün önce ise sekiz Balkan ülkesinin Enerji Bakanlarının bir araya geldiği Zagreb Enerji toplantısı'nda **Gazprom** ile İtalyan Enerji devi **Eni** arasında Karadeniz'in altından geçecek **30 milyar metreküp/yıl** kapasiteli **Güney Akımı** projesinin mutabakat zaptı imzalanmıştır. Proje, **Eni - Gazprom** ortaklığı tarafından finanse edilecek, geçiş ülkelerinin de bu ortaklığa katılımı sağlanacaktır. Proje, Karadeniz kıyısındaki Beregovaya kompresör istasyonundan başlamakta, deniz altına dönecek 900 km boru hattı ile Bulgaristan'ın Varna Kentine ulaşmaktadır. Hat burada ikiye ayrılmakta, Kuzey Kolu 1550 km dolayında bir hat ile Romanya, Macaristan, Slovenya'ya, Güney kolu ise 880 km uzunluğunda bir hat ile Bulgaristan, Yunanistan üzerinden İyon denizini geçerek İtalya'nın topuğuna ulaşmaktadır. Toplam yatırım bedeli **7-10 milyon Euro** hesaplanan projenin Bulgaristan'dan geçecek kısmı ile ilgili olarak **18 Ocak 2008**'de % 50'si **Bulgargaz**'a ait olmak üzere Rusya ile Bulgaristan arasında, kuzey kolu ile ilgili olarak da **25 Ocak**

2008'de Rusya ile Sırbistan arasında transit anlaşmaları imzalanmıştır. Hattın 2013'de hizmete girmesi bekleniyor.

Proje ile **Gazprom**, hem Avrupa ve Balkan bağlantısında özellikle kış aylarında kendisine sürekli sorun çıkaran Ukrayna'yı devre dışı etmekte, hem **enerji koridoru** olmak iddiasında olan bu ülkeyi ve Türkiye'yi transit ülke konumuna getirmekte, hem de İtalyan **Eni**'yi yanına alarak Avrupa Birliği'ne *"Bu AB nin enerji güvenliğini sağlayan bir projedir"* mesajını vermektedir.

Projenin asıl ciddiye alınması gereken yönü ise, 2007 Mayıs ayında Rusya, Türkmenistan ve Kazakistan arasında yapılan **"Hazar Kıyı Hattı"** anlaşması ile "throughput"⁶⁷ da yaşama geçirilmiş olmasıdır. Bu anlaşmaya dayalı olarak Rusya, AB'ye;

"Kazak ve Türkmen gazlarını size sunarak kaynak çeşitlenmesini sağlayan benim. Bu nedenle, Rus Gazprom'a daha fazla bağımlı olmamak için koyduğunuz % 30'luk tavanın da anlamı kalmamıştır. Zira, bu gaz Rusya'nın değil, Türkmenistan'ın ve Kazakistan'ındır. Orta Asya ile Avrupa arasında enerji koridoru konumunda olan asıl ülke ise benim" demektedir.

Gaz gereksiniminin karşılanması için her yolu kabule hazır olan Avrupa Birliği ülkelerine uzanan yeni bir doğalgaz dev projesi olarak her hamlesi inanılmaz Rus satrancının ve zekâsının izlerini taşıyan **Güney Akımı** doğalgaz boru hattı projesi, kapasitesi ve Almanya ile Avusturya'ya kadar uzanan kuzey kolu ile **Nabucco**'nun geleceği için son derece ciddi bir rakip, dolayısıyla tehdit görünümündedir.

Her ne kadar AB yetkilileri, bu arada bizimkiler;

"Bu iki proje birbirinin karşıtı değildir. Kaynak çeşitlendirilmesi açısından AB'nin gaz talebini karşılamaya yönelik her proje dikkate alınacaktır"

deseler de, **Nabucco** projesine, AB'nin artışı süren gaz talebinin karşılanmasında kaynak çeşitliliğinin gözetilmesi için gereksinim olduğu gerekçesinin, öncelikle kendilerini ve özellikle ülkemiz yetkililerini teselli etmekten öteye gitmediğinin, hatta Rusları alternatifsiz bırakmamak için söylenmiş sözler olduğunun görülmesi gerekmektedir.

⁶⁷ Throughput: Boru hatından akacak gaz için üretici ülkelerle yapılan temin anlaşması.

Tüm bunlara ilave olarak; AB'nin, özellikle **Gaz de France (GDF)**'in gözlerini şu anda **60 milyar metreküp/yıl** tedarik sağlayan ve **120 milyar metreküp/yıl'a** çıkması öngörülen Cezayir gazına diktiği, buna ayrıca son zamanlarda Cezayir gazı kadar önem verilen Libya gazının da eklendiği gözden uzak tutulmamalıdır. Buradan rahatlıkla, **Nabucco**'nun geleceğinin sadece **Güney Akımı** projesi ile değil, Kuzey Afrika projeleri ile de tehdit altında olduğu sonucu çıkarılabilir.

Türkiye'nin bu projeler karşısında gösterebildiği yegâne davranış ise derin bir sessizlik ve duvar haritaları üzerinde cetvelle çizilmiş birtakım çizgilerden ibaret olan henüz "throughput"u bile olmayan **Nabucco** projesini orada burada tanıtmaya çalışmaktan ibarettir.⁶⁸

Doğalgaz Arenasında Kafa Karışıklığı

Son kabine değişikliği ile bundan önce hiçbir Enerji Bakanına nasip olmayan altı yılı aşan rekor bir süre oturduğu Enerji Bakanlığı koltuğundan ayrılan sayın **Hilmi Güler**'in, kısmet olursa Türkiye'den transit geçecek bir doğalgaz boru hattını **bebeğe** çeviren son kafa karıştıran söyleminden sonra, size aynı bir gazetede bir aydan daha kısa bir zaman sürecinde **Nabucco** projesiyle ilgili ve ilişkili söyleşilerden yaptığım birbirine zıt iki alıntının, uluslararası gaz politikalarının uygulama alanı olan özellikle ülkemizin de içinde yer aldığı bölgede gündemi oluşturan doğalgaz projelerinde nasıl bir kafa karışıklığı yaşandığını göstermeye yeterli olacağını düşünüyorum.

29 Mart 2009'da Cumhuriyet gazetesinin⁶⁹ "Pazar Konuğu" köşesinde "**Türkiye'nin Enerji Bekçiliği Hayal**" başlığı ile yayımlanan söyleşide enerji/petrol, doğalgaz politikaları konusunda bilgisine başvuru olan **Tuğrul Erkin**;⁷⁰

⁶⁸ Özellikle bu bölümün "Güney Akımı Nabucco'nun sonu mu?" sunumuna değerli katkısı bulunan ODTÜ Elektrik ve Elektronik Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. sayın **Osman Sevaioğlu**'na teşekkürlerimle.

⁶⁹ Leyla Tavşanoğlu'nun söyleşisi.

⁷⁰ Türk-Avrasya İş Konseyleri Başkanı

“Nabucco projesinin şu anda çok şanssız görüldüğünü, bu boru hattından yılda 31 milyar metreküp doğalgaz akacağını, bu akım kapasitesi Avrupa'nın tükettiği toplam 600 milyar metreküp/yıl doğalgazın sadece yüzde beşini kapsadığından AB için önemli bir alternatif olma niteliğini taşımadığını, Nabucco'yu yapanların Rusya'ya karşı olduğunu, ancak Nabucco'ya gaz alınması planlanan ülkelerden Türkmenistan ve Kazakistan'ın Rusya'dan bağımsız hareket etmelerinin olanaklı olmadığını, İran ve Irak gazında belirsizliklerin sürdüğünü, sonuçta Nabucco'nun AB'nin enerji projeleri listesinden çıkarıldığını, bunun da Almanya'nın ısrarıyla yapıldığını” söylüyor.

Nabucco projesinin favori tedarikçisi olarak gösterilen Azerbaycan'a gelince, Türkiye'nin Ermenistan sınırını açacağına ilişkin duyular Azerbaycan yönetimini de halkını da fevkalâde huzursuz ediyor, Azeri kamuoyunun Türkiye'ye karşı güvenini sarsıyor. Mart sonunda, Azerbaycan'ın **'İstersem gider Ruslarla anlaşırım!**' şeklinde gözdağı anlamına gelen, Azerbaycan gaz şirketi ile Rus Gazprom şirketi arasında uzun dönemli **doğalgaz** işbirliği için **'mutabakat muhtırası'** imzalanıyor.

Azerbaycan bu muhtıra ile de kalmıyor, Azerbaycan Cumhurbaşkanı tam bu aşamada Moskova'ya sürpriz bir ziyaret gerçekleştirerek Rusya Devlet başkanı ve Rusya enerji devi Gazprom yönetimi ile bir araya gelerek ülkesinin enerji kaynaklarıyla ilgili mutabakatların gerçekleştirilmesi aşamasını hızlandıran yeni imzalar atıyor.

Bu gelişmeler, **Nabucco** projesine gaz temini açısından Azerbaycan'dan ümit kesilmesi olarak yorumlanabilir de yorumlanamaz da. Bunu tarafların **enerji soğuk savaşında** aldıkları pozisyonların geçen zamandaki gelişmeleri gösterecek.

Yaklaşık bir ay sonra, **'26 Nisan 2009'da** aynı gazetenin aynı köşesinde aynı gazetecinin Almanya'nın Ankara büyükelçisi Dr. **Eckart Cuntz** ile yaptığı söyleşide ise, *“Karadeniz havzasında petrol ve doğalgaz olarak enerji tekelinin Rusya'nın elinde olduğunu görüyorsunuz. **Nabucco** projesine de ciddi miktarda enerji kaynağı aktarımı gerekiyor. Rusya ise ilk ağızlardan, kendi boru hatları dururken başkasının boru hattına enerji kaynağı sağlamalarının kendi açılarından anlamsız olduğunu beyan ediyor. Buna ne diyorsunuz?”* sorusuna konuk büyükelçi:

“Evet, niçin tek boru hattı olsun? Çok sayıda boru hattı olmalı ki daha fazla enerji taşınabilsin. Sonuçta çeşitlilik her zaman iyidir. Zaten burada Rusya'ya karşı bir girişim yok. Biz Rusya'nın da burada yer almasını arzu ediyoruz. Biz Almanya olarak doğalgaz alanında Nabucco'nun yaşama geçirilmesini arzu ediyoruz, projeye tam destek veriyoruz.”

şeklinde, bölgedeki **enerji soğuk savaşının** en taktiksel sürecinin yaşandığını görmezden gelerek, özdeyişlerimizden **“ne şiş yansın, ne kebab”** tarzında politik bir yanıt veriyor.

Özellikle son günlerde uluslararası doğalgaz arenasında başrollerini Nabucco projesinin içini boşaltmakta kararlı Rusya, Nabucco projesinde ağırlıklı ülke Azerbaycan ile gaz satrancının öbür başındaki ABD ve AB'nin artık açıkça ortaya çıkan diplomatik gaz paylaşımının, daha doğrusu bölge üzerinde nüfuz oluşturma soğuk savaşının en sıcak noktalarda dolaştığını görmezden gelen sevimli Enerji Bakanımız Güler son kez sahneye çıkmakta gecikmedi.

“Türkiye Nabucco projesiyle yeni bir stratejik yolculuğa çıkmıştır. Bu proje (Nabucco) mutlaka bitecek. Azerbaycan'la ilişkilerimiz fevkalâde güzel” dedi.⁷¹

İyi de, doğalgaz boru hatları **“arzularla, fevkalâde güzel lâflarla”** dolmuyor ki, **“gaz”**la doluyor.

“Verdi” Bereketi, “Ucu Açık” Boru Hattı, “Pasif Transit” Ülke

Ve sonunda, **13 Temmuz 2009**'da Ankara'da kimilerince tarihi bir adım olarak nitelenen Nabucco doğalgaz boru hattı anlaşmasının imzaları atıldı. Nabucco hükümetler arası anlaşma imza törenine bu boru hattı projesinin ortağı ülkeler, yani projenin doğrudan ilgilisi ülkeler başbakanlar ve bakanlar düzeyinde, gaz tedariki adayı ülkeler, yani doğrudan ilgilisi olmayan ülkelerin bir kısmı bakan ve temsilci düzeyinde katıldılar. Fazladan, AB Komisyonu

⁷¹ Haber: “Güler: Azerbaycan'la İlişkimiz Fevkalâde”, Cumhuriyet gazetesi, 29 Nisan 2009.

Başkanı, ABD Senato Dışişiler Komitesi Başkanı, irili ufaklı finans kurumları temsilcileri de oradaydı. Onlar erdi muradına...

Ancak bizim murada filan ermediğimiz ortada. Çünkü 13 Temmuz'dan bir gün önce gazeteler "**Nabucco'da Geri Adım Atıldı**" başlıklarıyla çıkıyordu. 90'lı yılların sonlarından beri gündemde olan Nabucco projesinin önemi, özellikle Avrupa ülkelerinin son yıllarda doğalgaz ikmalinde yaşadığı kısıtlar nedeniyle gaz güvenliğinin sorun olarak birinci sıraya yerleşmesi sonucu artmaya başladı. Bazı AB ülkeleri tarafından önemsendiği anlaşılan bu ülkeler arası doğalgaz boru hattı üzerinde -ulusalı bıraktık- uluslararası konularda ülkemizin yönetimini kendilerine emanet ettiğimiz yüksekte atmayı seven siyasetçilerimizin "**Asla transit ülke olmayacağız. Bu sayede dünya enerji oyununun önemli aktörü haline geleceğiz**" böbürlenmesinin de bugüne kadar "**one minute show**" larına konu olan diğerleri gibi beş paralık hükmü olmadığı ortaya çıktı.

Böyle olduğu içindir ki, asla murada eremeyeceğimiz son imzalarla bir adım daha ileriye gittiği öne sürülebilen Nabucco projesinde hidayete erdiğimizi söyleyebiliriz. Nabucco imzalarının atıldığı gün ülkemizin çok satan renkli gazetesinin, gazete adından da büyük harflerle dizilen "**Verdi Bereketi**" sürmanşetiyle çıkması başka türlü nasıl açıklanabilir. Manşet altındaki "**Ankara'da Tarihi Gün. Hazar ile Kafkaslar'daki doğalgazı Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşıyacak adını İtalyan besteci Verdi'nin Nabucco operasından alan projede bugün imzalar atılacak. Türkiye'ye 4,5 milyar Euro'luk yatırım yapılacak**" müjdesi (!) de cabası.⁷²

Aynı gazete imzadan bir gün sonraki baskısında da bu kez ilk sayfasının en üstüne "**Tam Gaz Avrupa**" sürmanşetiyle, "**Nabucco sadece enerji projesi değil, bir başarı hikayesi... Hazar doğalgazını Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşıyacak 7,9 milyar Euro'luk dev bir proje için imzalar atıldı**" müjdesiyle çıkıyordu.⁷³

Gazete müjde faslında burada da kalmıyor, bardağın dolu tarafını anlatmayı sürdürüyor, "**Ankara'da dün beş geçiş ülkesinin başbakanlarının imza attığı proje bölgeye refah, huzur ve istikrar getirecek. Projeye 'rüya'**

⁷² Hürriyet, 13 Temmuz 2009.

⁷³ Hürriyet, 14 Temmuz 2009.

diyenleri eleştiren Başbakan Erdoğan, zamanında Bakü-Tiflis-Ceyhan'ın da böyle yorumlandığını hatırlattı” diyordu.

Diğer bir gazete imza töreninin ertesi günkü baskısında “**Türkiye Yeni Enerji Aktörü**” sürmanşetini uygun görmüştü.⁷⁴ Siyasal iktidara yakınlığı tescilli diğer bir gazetenin manşeti ise çok kısa, ama hepsinden baskındı. Bu gazete, imza töreninin tüm sayfayı kaplayan fotoğrafıyla birlikte “**Yüzyılın İmzası**” gibi olabildiğince abartılmış bir sürmanşetle kamuoyu oluşturma görevini bilhakkın yerine getiriyordu.⁷⁵

Nabucco imzalarının atıldığı 13 Temmuz'un ertesi gününden itibaren köşe yazarları **Nabucco**'yu gündemlerine aldılar ve aynen örnek verdiğim üç gazetenin manşetleri gibi bardağın dolu tarafına bakarak **Nabucco**'yu allayıp pulladılar. Oysa sadece bardağın yarısı dolu olsa iyi, bu, henüz kağıt üzerinde olan ülkeler arası doğalgaz boru hattının yarısı değil, tamamı boş. Yani, bu boru hattını dolduracak gaz anlaşmaları bugüne kadar yapılabilmemiş değil. Çünkü, gaz alımı için saptanan bölge ülkelerinde **Nabucco**'ya kalan gaz yok gibi gözüküyor. Türkmenistan gazı için Hazar geçişi ortada yok. Olan gazın neredeyse tamamı, Rusya ve Çin'in başı çektiği başka boru hattı projelerine çoktan tahsis edilmiş. Geriye ambargolu İran ve adları telaffuz edilen bazı Ortadoğu ülkeleri ve Mısır gazı kalıyor.

Değerli köşe yazarlarımızın **Nabucco** severliklerini hoşgörüyü karşılamak gerekir. Ancak, gerçekleri göz ardı etmemek koşuluyla. Oysa, köşe yazarlarımızın birkaçı müstesna, çoğunluğun gerçeklerin gerisinde **Nabucco**'yu övme çizgisinde kaldığını görüyoruz. İşte örnekler:

14 Temmuz 2009 basımlı Sabah'ta **Taha Akyol**, “Objektif” köşesinde “**Nabucco, Dünyalı Türkiye**” başlığı altında “**Nabucco ile Türkiye, (yükselen) dünya ekonomisine daha fazla entegre oluyor, daha dünyalı hale geliyor. Bu çok önemli**” demektedir.

Dünya ekonomik krizle boğuşurken, 13 Temmuz imza töreni aşamasında **Nabucco** ile sadece transit değil, pasif transit ülke pozisyonuna getirildiği ortaya çıkan⁷⁶ Türkiye'nin yükselen dünya ekonomilerine nasıl entegre

⁷⁴ Milliyet, 14 Temmuz 2009.

⁷⁵ Sabah, 14 Temmuz 2009.

⁷⁶ “Nabucco'da Geri adım Atıldı. Hükümet, Nabucco doğalgazının yüzde 15'ini almaktan vazgeçti”, Bahadır Selim Dilek'in haberi, Cumhuriyet, 12 Temmuz 2009.

olacağını, zaten dünyalı olan bir ülkenin (Türkiye) nasıl daha dünyalı olabileceğini düşünmeye başlıyorsunuz.

Aynı gazetenin aynı günlü basımında, Erdal Şafak, "Nabucco'dan Sadece Gaz Akmayacak" başlığını attığı köşe yazısında, "Özetlersek" diyor, "Nabucco Boru hattı'ndan sadece gaz değil; barış, istikrar ve güvenlik de akacak. 'Büyük Oyun'da çok büyük bir hamle yapılıyor, çok büyük..." diyor.

Böyle giderse ve boru hattının yapıldığını görmek kısmet olursa, bu borudan gaz yerine, sadece yazarın beklentisindeki barış, istikrar ve güvenlik hayallerinin akacağı anlaşılıyor. Bu durumda da, gazı olmayan ya da bu projede asli unsur olan gaz açısından güvenilirliği tartışılan bir boru hattı ile barış, istikrar ve güvenlik gibi seçkin niteliklerin nasıl sağlanacağı merak konusu.

Burada güvenliğin önemi de böylece ortaya çıkmış oluyor. Bu boru hattının güvenliğinin ülkemiz güvenlik güçlerince değil, AB bünyesinde oluşturulacak bir özel güç tarafından sağlanacağı duyumu basında yer alıyor. Bunun, boru hattının güvenliğinin sağlanması bahanesiyle ABD'nin bölgeye askeri güç yerleştirme kılıfı olması olasılığı da güçlü bir olasılık olarak öne sürülüyor.⁷⁷

Yine aynı gazetenin aynı günlü basımında "Öneriyorum" köşesinde Şeref Oğuz, "Enerji Koridoru" başlıklı köşe yazısında gerçeklere kendi açısından giriyor.

"Enerji koridoru olabilir. Fakat kendi kaynaklarına dayalı ve kendi kabiliyet alanlarıyla beslenecek 'sürdürülebilir, yenilenebilir, temiz ve ucuz enerji' var etmek bizim sorumluluğumuzdadır. Altın kural çok basittir; altını olan, kuralı koyar. Enerji koridoru Türkiye için iyi de, enerji zengini Türkiye daha iyidir."

Yazar, enerji koridoru olmamızın bir sakıncası yok, demeye getiriyor. Bu koşullarda, gaza bel bağlamak yerine, altın olarak nitelediği ve kendi enerji kaynaklarımıza, üstelik temiz ve ucuz yenilenebilir kaynaklarımıza yöneliriz,

⁷⁷ "Boru Hattı Güvenliği İçin Özel Yabancı Kuvvet: Washington, uzun süredir boru hatlarının güvenliği bahanesiyle Kafkaslar'a yerleşmek istiyor", Aydınlık dergisi, 26 Temmuz 2009.

enerji zenginliğimizle durumu kurtarırsak edebiyatını yaparak aslında bilerek, bilmeyerek kamuoyunu **aldatma** işini yapmış oluyor. Enerji zenginliğimizi, yenilenebilir enerji kaynaklarımızın ucuzluğunu nereden çıkarmış ki? Sadece ülkemizi doğudan batıya 2000 km yarıp geçecek bir doğalgaz boru hattına ortak gözükürken, içinden kismet olur gaz akarsa, bu gazdan nasibimiz olmayacağı, hattın güvenliğinin bile başkalarının elinde olacağı güçlü bir olasılık olarak gözükürken, dikkatin doğalgaza ikame nitelikli olduğu sanılan enerjilere çevrilmesine, sözü edilen enerji kaynaklarıyla bir yere varılamayacağı gerçeğinin yok sayılmasına ne demeli?

Benzer görüş doğrultusunda, 17 Temmuz'da Hürriyet'teki "Dip Not" köşesinde "**Güneş mi, Nabucco mu?**" başlıklı yazısında **Ferai Tınç**, "*Bütün bunları dedikten ve Nabucco'yu desteklediğini söylediikten sonra yine de favorim güneş ve rüzgar, temiz enerji*" diyerek, sanki bu boru hattı ülkemiz doğalgaz gereksinimi için yapılmış, bol keseden doğalgazla bol bol elektrik santralleri kurulacakmış gibi, **Nabucco** projesine de karşı olmamakla birlikte gönlünün rüzgar, güneş gibi alternatif yenilenebilir enerjilerde olduğunu söylüyor.

Bu iki yenilenebilir enerji kaynağından teknolojisi daha hızlı gelişen rüzgar enerjisi ile, örnek verdiği **Nabucco** projesi yatırım maliyetiyle **yılda (!) 8 bin MW** (megavat) rüzgar türbini oluşturulabileceğini ilave ediyor. Oysa burada verilen, kurulabileceği ileri sürülen toplam 8 bin MW rüzgar santralının kurulu gücüdür, üretilecek enerji değildir. Dolayısıyla, sabit bir nosyon olan kurulu gücün üretilecek enerji gibi **yılda** olarak ifade edilmesi birinci yanlış. İkincisi, bu rüzgar enerjisi kurulu gücüyle yılda en çok **15 milyar kWh** (kilovatsaat) elektrik enerjisi üretebilirsiniz. O da genellikle gündüzleri. Çünkü ülkemizde rüzgar genelde gündüz esiyor, türbin kanatları da ancak gündüz dönüyor. Oysa gece elektriğe daha çok gereksinimimiz olduğu açık.

Buna karşılık, **Nabucco**'nun yatırım tutarıyla (yaklaşık **8 milyar Euro**) rüzgar enerjisi kurulu gücüne yakın **8-10 bin MW** kurulu güçte doğalgaz santrali kurulabilir. Bu doğalgaz santralleri ise yılda rahatlıkla toplamda **75 milyar kWh** elektrik enerjisi üretebilir. Yani, sadece gündüz üreten rüzgar enerjisi santralının gece gündüz kesiksiz üretiminin tam **beş katı**. Bu üretimi paraya vurduğumuzda aradaki büyük avantaj dudak uçuklatır. Bu arada dışa bağımlılığımız artar, ama enerji gereksinimimizi karşılamakta asla yaya

kalmayız. İşin gerçeği bu.

Milliyet'ten **Serpil Yılmaz**, 14 Temmuz'da "Sobe" köşesinde, "**Nabucco, Küresel Doğalgaz Zinciri**" başlıklı yazısında "**Nabucco, Türkiye'siz olmayacak bir proje...AB, yeni enerji oyununu 3G formülü üzerine oturtuyor.** (Ancak, son görüntülü, internetli iletişim sistemi 3G değil buradaki) **Güvenli kaynak, Güvenli güzergâh, Güvenli fiyat! Nabucco, bugünkü hali ile bile yürüyen bir proje**" diyor.

İyi de, bu üç Güvenli'den henüz, kaynak olarak adı **gaz** olan ilki çözümlenmiş değil. **Para (yatırım finansmanı)** kaynağı da çözümlenmiş değil. Hangi uluslararası ya da ulusal finans kurumu, işin içinde beşi AB üyesi altı ülke hükümeti olsa da, **gaz kaynağı belirsiz**, dolayısıyla bu yüzden **ticari güvenilirliği tartışmalı** bir boru hattı projesine yüklü yatırım ve işletme kredisi verir? Çünkü, finans kurumuna kredi başvurusu yapılırken, boru hattı yatırım ve gaz işletme projesi birlikte sunulmak zorundadır. Bunlardan biri, özellikle gaz ortada yoksa, boş boru hattına hiçbir finans kurumu kredi vermeyecektir. Bu önemli noktalar dikkate alınmadan çalakalem yazılanların hiçbir değeri yoktur.

Milliyet'in diğer bir ekonomik alanda deneyimi tartışmasız yazarı **Güngör Uras**, **Nabucco** olayında projenin uluslararası siyasal gerçeklerini görenlerden. 14 Temmuz'da "Olayların İçinden" köşesinde "**Nabucco projesi bizi ABD ve AB'ye yaklaştırırken Rusya'dan Uzaklaştırmasın**" başlıklı yazısıyla, "**Görünürde Nabucco, Türkiye için olumlu bir yaklaşım. Geliniz görünüz ki Rusya, Türkiye'nin ABD kontrolüne girdiğini gördüğü için boru hatlarını Türkiye üzerinden geçirecek yerde ABD etkisi dışındaki ülkelere yöneliyor...Büyüklerimiz der ki, Dimyata pirince giderken evdeki bulgurdan olmamaya dikkat etmek gerekir!**" diyor.

Köşe yazarlarının **Nabucco** yorumlarını Hürriyet'ten **Erdal Sağlam**'ın imza töreninden önce kaleme aldığı "**Nabucco Projesi'nde Soru İşaretleri**" başlıklı gerçekçi köşe yazısı ile kapatalım. Sayın Sağlam, "**Özetle, oyunu iyi oynayamadık, 'Transit ülke olmayacağız. Bu sayede dünya enerji oyununun önemli bir aktörü haline geleceğiz' dedik, gazı biz alıp Avrupa'ya satarız dedik, ama yapamadık. Yani, burada da sadece iddialı sözler ettik, süreci yönetemedik ve sadece boru hattının büyük bölümünün geçeceği transit bir ülke olmaktan kurtulamadık...Üstüne üstlük enerji aynı**

zamanda önemli bir **güvenlik** konusuyken...*Kötü yönetim, dolaylı dolaysız halkın refahından, yani ekmeğinden bir şeyler götürüyor.*" diyor.

06 Ağustos'ta ülkemizde, yine kimilerince tarihe not düşülecek kadar önemli görülen, İtalya Başbakanı **Berlusconi**'nin tanıklığında Türkiye-Rusya arasında gaz, petrol ve nükleer enerjiye ilişkin 20 anlaşma imzalandığı ekranlara ve gazete sütunlarına düştü. Bunlar arasında **Nabucco**'nun, bırakalım gazını, adı bile yok. Buna karşılık Rusya Başbakanı **Putin**'e, **Nabucco** projesine alternatif/rakip Karadeniz altından yine İtalyan şirketlerince Türkiye'ye uğramadan geçirilecek ikinci denizaltı doğalgaz boru hattı **Güney Akım**'ın ülkemiz karasularından geçişi için vize verildiği ilan edildi. Bu vizenin karşılığı **Nabucco** gazı değil. İmzalanan 20 anlaşma arasındaki **Mavi Akım** gazını arttırma anlaşması ise ülkemize doğu-batı koridorunda vazgeçtiğimiz **transit ülke** pozisyonunu bu kez kuzey-güney koridorunda verecek gibi görünüyor.

Tanınmış İtalyan besteci **Guisepppe Verdi**'nin, 10 Ekim 1813'de İtalya- La Ronkole'de doğduğu, 27 Ocak 1901'de Milano'da öldüğü tarihin kayıtlarında yer alıyor. Opera yapıtlarıyla büyük başarı kazanan bestecinin, dört perdelik **Nabucco** operası ilk kez 1842'de Skala di Milano'da sahnelenmiş. **Verdi**, dalında önemli başarılarla imza atarak tarihe geçiyor. Yapıtlarından, günümüzde olduğu gibi gelecekte de övgü ile söz edileceği kuşku götürmeyen İtalyan besteci bugün yaşasaydı, en önemli bir yapıtının adını taşıyan bir ülkeler arası projenin, geçen on yılda döşenmiş bir metre borusunun, imza törenleri aşamalarında dahi içinin doldurulacağı gazın olmadığını, yani boru hattının **gaz ucunun da açık olduğunu** öğrendiğinde, olan bitenlerin "**aldatma törenleri**" olduğunu düşünerek kim bilir ne kadar üzülürdü?

Bizlerin de aynı üzüntüyü yaşamamamız elde değil. Aslında ülkemizde giderek çeşitlenen siyasal aldatma gösterimleri arasında bu tür "**törenle aldatma**" örneklerine zaman zaman rastlanması adi olay oldu. Yakın geçmişte, hayali temel atma törenlerine meraklı bir başbakanın attığı fabrika temelinin ibret için kamyon kasasında Ankara'ya getirildiği, anlaşması imzalanması beklenmeden temel atma töreni düzenlenen bir termik santral nedeniyle dönemin Enerji Bakanı'nın suçlandığı anılarımızdan çıkmış değil.

İnşaatına başlanıp tamamlandığında toplam 3300 km uzunluğa ulaşacak olan

Nabucco doğalgaz boru hattının yaklaşık %65'i (2000 km'si) ülkemizden geçecek. Ancak, son gelişmelere bakılırsa, **sadece geçecek**. Çünkü, Türkiye'nin bu doğalgaz boru hattından arz güvenliği açısından istediği ve anlaşmaya başlık olarak koydurduğu **%15'lik** (yaklaşık **4,5 milyar metreküp/yıl**) gaz payının diğer ortaklarca kabul edilmediği, bizim siyasetçilerin de bunu kabul ettiği günün diğer bir flaş haberi.

Yeni Enerji Bakanımız,⁷⁸ *"Olsun" diyor, "Biz, onun yerine Türkiye'nin arz güvenliğiyle ilgili daha iyi niyetli bir başlık koyduk. Bu, %15'ten vazgeçmiş gibi görünmemize neden oldu. Ancak, Türkiye'nin arz güvenliğiyle alakalı konularda kendini garantiye alabileceği bir maddeyi oraya koyduk. O da şudur: Altı ortakta biri ya da altı ortak öncelikle gaz tedarikiyle, gaz arzıyla alakalı istemleri halinde buradan geçen gazın %50'sini alırlar. Yani %15'ten daha iyi bir kazanım elde edecek bir noktadayız. Türkiye, ister vergi başlığında, isterse %15 konusunda kesinlikle istediğinden fazlasını almış durumdadır"*⁷⁹

Bakan'ın **"iyi niyetli başlık koyduk"** diye tanımladığı, %50'lik yeni başlığın %15'lik başlık gibi kabul edilip edilmeyeceğini, kabul edilse bile **"istediğimizden fazlasını"** nasıl vereceği anlaşılmış değil. Ortada şimdilik gaza ortak altı ülke var. Bunlardan herhangi biri gazdan %50 pay istediğinde, diğer beşinin kalan %50 ile idare edeceği bir durum ortaya çıkıyor. %15 pay istenimiz bile kabul edilmediğine ve bu gazın Avrupa gereksinimi için nakledileceği ortada olduğuna göre, Türkiye dışındaki beş ülke *"Bizim gereksinimimize gazın %50'si yeter"* diyecekler mi ki, öbür %50'yi (yaklaşık **15 milyar m3/yıl**) bir ülke, örneğin Türkiye alabilecek? Bu durumda, büyük olasılıkla gaza kendilerinin de, bizim de gereksinimimizin en az olduğu yaz aylarında Türkiye'ye *"İstiyorsan al gazın yüzde şu kadarını"* diyecekler (yaz ortasında AB'li beş ortağımız gibi gereksinimimiz olmayan bu gazı nereye koyacağımızı bilemeyeceğiz). Kışın en civcivli sürecinde ise payımıza 1 metreküp **Nabucco** gazı düşmeyecek.

Nabucco'da geldiğimiz durum, son zamanda AB üyeliğimizden başlayıp yayılan **"ucu açık"** örnekleri akla getiriyor. AB üyeliğimiz de **"Asrın Projesi"** değil miydi? **AB** serüvenimiz **50**. yıldönümünde **"ucu açık"** noktada.

⁷⁸ Taner Yıldız

⁷⁹ Haber: "Nabucco'dan 25 yılda 4,2 milyar Euro vergi gelecek", Hürriyet, 18 Temmuz 2009.

Nabucco projemiz de 10. yıldönümünde **“ucu açık”** noktada. Boru hattının nakledecek gazı olsa da, bu gazdan ülke olarak yararlanmamız iyice **“ucu açık”** noktada.

Bütün bu **“ucu açık”** noktalarda, ülkemizi 2000 km yarıp geçecek, Türkiye'yi **“pasif transit”** ülke konumuna getiren doğalgaz boru hattı projesi karşısında derin derin çözüm düşünmemiz gerekirken, projenin bilmem kaçınıcı imza töreninin kutlamasında bir havai fişeklerle kutlamamız noksan kalmış gibi.

Cumhuriyet gazetesinde **“Para-Meta-Para”** köşesinde **Mustafa Sönmez**,⁸⁰ **“Önce AKP iktidarı nasıl 'İkili Oynadı'? Bir süre önce Nabucco projesine imza attı...Nabucco'nun amacı, Rusya'yı 'bypass etmek'. Avrupa'nın doğalgazda Rusya'ya bağımlılığını azaltmak.**

Nabucco'nun mürekkebi kurumadan AKP iktidarı Rus doğalgazını Karadeniz'in altından Balkanlar yoluyla Avrupa'ya taşıyacak olan 'Güney Akım' projesine de imza attı...Avrupalılar bu işe bozuldular. Ne olacak şimdi?” diyor.

Doğalgaz boru hatları uluslararası oyunu üzerine son sözleri, **“Türkiye'nin elektrik ve nükleer dahil enerjide bağımlılığının daha da artacağını”** vurgulayan TOBB Üniversitesinden Doç. Dr. **Mitat Çelikkpala'nın** basında olayların dumanı tüterken yayımlanan değerlendirmesine ayırdım.⁸¹

“...Rusların yeni borusuna da gaz orta Asya ve Hazar'dan gelecek. Bu Kafkas ve Orta Asya ülkelerine 'Gazınızı Rusya üzerinden alacağız' mesajı vermemiz gibi bir hava yarattı. Rusya'nın eli güçleniyor. Bu durum Avrupa ve Amerika'yı nasıl etkiler? O zaman NABUCCO ölmüş mü oluyor? Herhalde ilk önce proje inşasına başlayan kazanacak gibi. Borular nasıl ve kim tarafından doldurulacak? İyi düşünmek lâzım.”

⁸⁰ 10 Ağustos 2009.

⁸¹ Haber: “Rusya'nın Eli güçleniyor”, Cumhuriyet gazetesi, 09 Ağustos 2009.

Bakan-Enerji Show'unda "SON" yazısı

Ülkemiz insanını birinci derecede ilgilendiren adı **Enerji** olan bir stratejik hizmette yetkileriyle birlikte doğrudan sorumlu Enerji Bakanı'nın başrolde olduğu skandal soslu komedilere, bu ülkeyi yönetme işinin çok ciddi bir iş olduğunu söyleyen ülke yönetiminin baş yetkilileri bir an önce son verilmesini neden düşünmezler, yönettikleri ülke için son derece zararlı olduğu açık olan, ciddiyetle bağdaşmayanı sürdürülebilir hale getiren Bakan düzeyindeki davranışlar karşısında yararlı olacağı kuşku götürmeyecek kararlarını alıp neden uygulamaya geçirmezler? Derken...

Sonunda bir kez daha yerel seçimler gelip çatıyor. **29 Mart 2009** seçimleri AKP'nin % 20 dolayında önemli oy kaybıyla ve partililerin başta Başbakan'ın "**mutlaka alacağız**" iddiasıyla yola çıktıkları belediye başkanlıklarında hüsrana uğramaları bir yana ellerindeki önemli olduğunu vurguladıkları Antalya gibi belediyeleri de kaybetmeleriyle sonuçlanıyor, tüm uğraşlarına karşın vatandaşın AKP'ye güveninde ciddi erozyon yaşanıyor.

Daha seçim sonuçları kesinleşmeden milletvekili seçildikleri illerde AKP'nin seçim kaybettiği Bakanlarının isimleri gazete manşetlerine düşmeye başlıyor. Medya, kabine revizyonunu öne çıkararak özellikle bu Bakanlara gidici gözülle bakıyor. Sonunda Başbakan'ın ağzından bu olasılığın işaretleri alınmaya başlıyor ve uzun bir aradan sonra kısa bir süre önce yeniden bayram yapılan **01 Mayıs** günü Başbakan "**düğmeye basıyor**".⁸²

Seçim bölgesi Ordu'da belediyeyi muhalefet adayına kaptıran **Hilmi Güler**'e de altı buçuk yıl süren Enerji Bakanlığı Show'undan, beklendiği gibi Meclis'teki milletvekilliği sıralarına dönüş yolu görünüyor. Bu kez, Bakanın dilinden düşürmediği sloganlar serisindeki gibi "**film kopmuş**" değil, çünkü "**Bakan-Show**" un verildiği ekranda "**SON**" yazıyor.

⁸² Başbakan Recep T. Erdoğan'ın kabine değişikliğiyle ilgili basın toplantısı, 01 Mayıs 2009.

“O Bakan'a Güvenoyu Vermezdik ama...”

Bu bölümün önceki **“Enerji'de Son Gensoru Komedi, Zamsız Geçirilen Beş Yıldan Sonra Akla Zarar Zamlar”** başlıklı alt bölümünde, “Son akla zarar doğalgaz ve elektrik zamlarından sonra, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Grubu adına Grup başkan vekilleri İzmir Milletvekili **Oktay Vural** ve Mersin Milletvekili **Mehmet Şandır**’ın;

“Elektrik ve doğalgaz başta olmak üzere, enerji zamlarıyla vatandaşları zor durumda bıraktığı, sağlıklı bir enerji piyasası oluşturamadığı, enerji arz güvenliği için gereken tedbirleri almadığı ve Bakanlığında yolsuzluklara yol açtığı”

iddialarıyla Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **M. Hilmi Güler** hakkında Anayasa'nın 99. ve İçtüzüğü'nün 106. maddeleri uyarınca Gensoru açılmasına ilişkin önergesinin **12 Kasım 2008** günü TBMM Genel Kurulu'nda görüşüldüğünden ve her zaman olduğu gibi AKP parmaklarıyla reddedildiğinden” söz etmiştim.

Reddedilen Gensoru'nun kahramanı Enerji eski Bakanı'na, henüz Bakanlığı sürdürdüğü dönemde partisinin toplantılarında, partisinin milletvekillerinin tepkilerini şiddet dozunu da vurgulayarak ve Başbakan'ın **“Kapalı toplantı nasıl sızar, nasıl yazılır?”** tepkisini göğüsleyerek bir köşe yazarının gazetede ki köşesine aynen şöyle yansıttığına tanık oluyoruz.⁸³

“AKP toplantılarında Enerji eski Bakanı Hilmi Güler'e yönelik tepkilerin şiddetinin hayret verici boyutta olduğunu söylemeliyim.

Mehmet Ceylan (Karabük): *‘Enerji fiyatındaki artışla piyasa olumsuz etkilendi’* derken, **Cemal Kaya** (Ağrı): *‘Başbakan Erdoğan'ın seçim meydanlarında en büyük kozu olan Baykal'ın Enerji Bakanlığı dönemine iade-i itibardan kaçınmadı.*

⁸³ “AKP'de Baykal'a İfade-i İtibar, O Bakan'a Güvenoyu Vermezdik ama...”, Şükrü Küçükşahin, Hürriyet gazetesi, 18 Mayıs 2009.

'Enerji politikası Deniz Baykal dönemi de dahil, Cumhuriyet tarihinin en kötü politikasıdır. Elektrik ve doğalgaza bir yılda yüzde 86 zam yapıldı.'

İsmail Bilen (Manisa) da kervana: 'Doğalgaz zammı sanayiciyi vurdu. Bununla kendi kendimize gol atıp sonra da geri alıyoruz' diye katılırken, Yahya Doğan'ın (Gümüşhane) şu sözlerine ne denir?

'Seçime üç ay kalmış, doğalgaz zammı. Bunlar hükümetimizin yıpranmasına sebep oluyor. Arkadaşlarımız inandırıcılığını yitirmiştir. Sürekli sağdan, soldan gol, yumruk yiyen biziz. Yapılmaması gereken hatalar yapıldı. Parti disiplini olmasaydı, Enerji Bakanı'nın güven oylamasında olumsuz oy verirdik. Bakan inandırıcılığını yitirmiştir.'

Ali Rıza Alaboyun'un (Aksaray), 'Enerji Bakanlığı'nın güvenilirliği yok' ve Afif Demirkıran'ın (Siirt), 'Doğalgaz zammı yapılmamalı dedik, yapıldı. Yapmadan geçiştirebilirdik' sözleri ise hafif bile kalmış sayılır."

Son Pişmanlık...Tabii, insanlarda, üstelik bu türün seçilmişlerinde, seçilmişliklerini yere göğe koyamayanlarında bu tür ibretlik özdeyişler bir çağrışım yapabiliyorsa...

Bitirirken...

"Gazeteciler gördüklerini, düşündüklerini, bildiklerini samimiyetle yazmalıdırlar.

"M. Kemal ATATÜRK, 1929

2007 yılının sonuna yaklaşırken, İstanbul'da düzenlenen bir enerji etkinliğinde¹ konuşan Enerji Bakanlığı eski Müsteşarı,² bu etkinlikte de tanık olduğu, kimilerince **"temcüt pilavı"** gibi yinelenen, **"Önceki dönemlerde yerli kaynaklarımızın ihmal edilip ülkede doğalgaz ve doğalgaza dayalı elektrik fazlasına yol açıldığı, bundan dolayı sözleşmelerdeki 'al ya da öde' ve 'alım garantis'i' hükümleri sonucu milyarlarca dolar 'kamu zararı' oluştuğu"** iddialarına değinerek, bütün bu iddiaları **"hurafe"**³ olarak niteliyordu.

Gerçekten, Enerji Sektöründe **"hurafeler"** mi vardı? Olduğunu, sadece bu kitapta bile, bu sayfalara gelinceye kadar, **"geçerli ve yeterli kanıtlarıyla"** görmüş olduk. Bu kanıtların hemen tamamının Enerji eski Bakanları'nı yargılayan Anayasa Mahkemesi'nde kurulu Yüce Divan tarafından bulunup ortaya çıkarılması konunun bir yönü ise, kanıtların değerlendirilmesi ve Yüce

¹ İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) 2. Enerji Çalıştayı (ENKÜS), 4-5 Aralık 2007

² Yurdakul Yiğitgüden, "Darboğaz Kaçınılmaz", Kaynak Elektrik dergisi, Aralık 2007

³ Hurafe: akla aykırı, uydurma ve garip şeyler, boş inanç, Türkçe Sözlük, Ali Püsküllüoğlu.

Divan kararlarının buna göre oluşturulması konunun dikkat çeken diğer yönünü oluşturuyor. Yüce Divan'ın, Enerji Bakanları hakkındaki hüküm kararları, genelde **beraat**⁴ yönünde olduğundan, Bakanların Yüksek Mahkeme'de yargılanmaları yolunu açan iddiaların hemen tamamının **"dayanaksız, delilsiz"** olduğu ortaya çıkıyor.

Dayanağı, delili olmayan ya da dayanağı, delili yetersiz olan iddialar, Enerji eski Müsteşarı'nın ifadesindeki gibi, **"hurafe"**, yani, **"uydurma, akla aykırı, boş inanç"** tır. **Biraz** daha iyimser tanımlarsak **"varsayım"** dan ibarettir. **"Hurafeler, varsayımlar"**, kişilere ve kurumlara suç yüklenmesini haklı ve makul⁵ ve bunları ortaya atanları, iddia, hatta suç konusu yapanları mazur⁶ gösterecek argümanlar değildir. **"Varsayım"** olarak ortaya atılan bir iddianın, iddia olarak hiçbir değeri yoktur. Bir iddia, ancak, **"geçerli ve yeterli kanıtlar"**ı gösterilebiliyorsa, ciddiye alınabilir.

Kitabımızda, ilk sayfalarından itibaren irdelediğimiz konulardan ve olaylardan da açıkça görüldü ki, Türkiye Enerji Sektörü'nün yaklaşık son onbeş yılını oluşturan olaylarda, en başta yer alması gereken **"geçerli ve yeterli kanıtlar"**a, en sonunda bile yer verilmeden insanlar, kurumlar, hatta sektörler suçlanarak, yıllar süren yargılama sürecinden geçmelerine yol açıldı.⁷ Kanıtları bulmak Yüce Yargı'ya düştü

Böyle bir olay, Türkiye'de değil de, gelişmiş bir Batı ülkesinde olsaydı, görüntü farklı olur muydu? Dünyanın uygarlıkta, demokraside, ekonomide en gelişmiş sayılan ülkelerinde ve bu ülkelerin oluşturduğu uluslararası yapılarda da siyasetin ve adaletin **"defoları"** olan olaylara rastlanabiliyor. Uluslararası siyasi arenada, günümüzde Avrupa Birliği (AB), Avrupa

⁴ Anımsatalım: Sadece bir Bakan (Cumhur Ersümer) için bir konudan cezaya hükmedilmiş ve bu ceza da ertelenmiş, iki konuda da "davanın kesin hükme bağlanmasının zaman aşımı sonuna kadar ertelenmesi" kararı verilmiştir. Diğer 19 konu Beraat'le sonuçlanmıştır. Diğer Bakan (Zeki Çakan) ise, tüm konularda Beraat etmiştir.

⁵ Makul: Akla, mantığa uygun.

⁶ Mazur: Özürlü uygun görülen.

⁷ Kitabımızın giriş bölümünü, kesinlikle yaşamın doğrularını ifade eden, ifade edenlerin adlarını da vererek bazıları "Dervişin fikri ile zikirinin aynı olmadığı" özdeyişimize çağrışım yapan bazı güncel sloganlar süsüyor. Bunlardan biri de, AKP'nin kapatılma davası kapsamında verdiği esasa ilişkin savunmada aynen geçen bir iddia: **"Yargılama hukukunun temel ilkesi, delillerden sonuca gitmek iken, partimiz hakkında açılan davada bu ilke tersine çevrilmiş görünmektedir. Önce dava açmaya karar verilmiş, daha sonra da bunun için delil toplanmıştır."** Cumhuriyet gazetesini, 23 Haziran 2008. O zaman, bu partinin kendi dönemlerinden öncelikle Enerji Bakanlarının da aralarında bulunduğu siyasetçilerini, ortada geçerli ve yeterli delil olmadan Yüce Divan'a göndermek için gayretlerini ve oylarını esirgemeyen yöneticilerine, önerge imzalayanlarına, TBMM Araştırma ve Soruşturma komisyonları başkanlarına, üyelerine, Bakanlarına, Başbakanlarına ve de milletvekillerine sorulması gerekmiyor mu? **Daha önceleri nerelerdediniz?**

Parlamentosu (AP) gibi birlik görüntüsünde ülkelerarası ekonomik ve siyasal oluşumlar sahne almasına karşın, öncelikle ulusal ve yerine göre "Birliksel" çıkar hesaplarının öne geçmesiyle, ülkemiz gibi birlik dışında tutulmaya özen gösterilen ülkelere ne denli adaletsiz olunabildiğini yaşayarak görmekteyiz. Buna karşın, gelişmiş bir Batı ülkesinin siyasi kadrolarının, güvenlik güçlerinin, yargı makamlarının eğitimi ve siyasal ve diplomatik deneyiminin ve nihayet kamuoyunda oluşması kuvvetle olası tepkilerin, kendi ülkelerinde ülkemizde yaşanan biçimde "geçerli ve yeterli kanıt bulunmayan" operasyonlara izin vereceğini sanmadığımı belirtmek isterim.

Olayımız, basit bir "adli vaka"dan ibaret değildir. Bir dönem ülke hizmetinde özveriyle çalışmış, hükümet etmiş bir siyasi kadronun üyeleri olan Bakanlara ve onların bürokratlarına atılan, "görevi kötüye kullanmak"tan başlayıp, çete kurma"ya, "ihalelere fesat karıştırma" ya kadar uzanan ağır suçlamalardır. Bu suçlamaların, kamuoyuna yansımaları ise "yolsuzluk", arguya kaçarsak "soygun, vurgun, hortumlama"dır.

Buraya kadar olağan, ancak, bir süre sonra Milletvekili Genel Seçimleri'ne⁸ sıra gelip siyasal erk el değiştirdiğinde, ülke yönetimine gelen yeni siyasetçilerin olaylara siyasal yaklaşımı da "yolsuzluklarla mücadele", "hortumları kesmek" olunca, bu da hiçbir geçerli ve yeterli kanıt ortaya konulmadan yapılıncaya, eylem, olağan olmaktan çıkıyor, gerçekler bir kenara itilerek siyasal amaç öne çıkarılıncaya da "istismar"⁹ niteliğine bürünüyor.

Duayen gazeteci İlhan Selçuk, kısa süre önce gazetesindeki "Pencere" köşesinde şunları yazdı.¹⁰

"AKP İslamcılığının - İslamın değil - beş şartı artık oluştu:

- Dedikodu..
- Şantaj..
- Yalan - dolan..
- Çıkarıcılık..
- Yolsuzluk..

⁸ 03 Kasım 2002

⁹ İstismar: İyi niyeti kötüye kullanma, sömürme.

¹⁰ Cumhuriyet gazetesi, 14 Mart 2008

Dinciliğin gün geçtikçe ağır bastığı medyayı da ancak maşayla tutabilirsin...

Peki, gün geçtikçe gelişip yoğunlaşan iletişim teknolojisi bizde neye hizmet ediyor?

İslamcılığın beş şartına...

*Üstelik kuşkulu dinlemeler üzerine bina edilen **kanıtsız, tanıksız 'ne idüğü belirsiz'** davalar da medyada özellikle pompalanıyor..."*

Medya dünyasının duayeni gazetecimize göre, günümüzde de **'kanıtsız, tanıksız, ne idüğü belirsiz'** operasyonlar, davalar hızından bir şey kaybetmiş değil. Nitekim, 83 yaşındaki yazar, kısa bir süre sonra 21 Mart 2008 günü sabaha karşı evine yapılan baskınla, yaklaşık bir yıldır ülke gündeminde olduğu halde iddianamesi yazılmamış bir operasyonda sorgulanmak üzere yukarıdaki sözlerini teyit edecesine gözaltına alınarak iki günlük bir gözaltı süresinden sonra serbest bırakılacak,¹¹ ancak akabinde çok önemli sağlık sorunları yaşayacaktı.

Ancak, insan sormadan yapamıyor. Aynı duayen gazeteci gibi gazeteciler, son on yıl içinde bütün ağırlığı ile kamuoyunun önüne serilen, mahkemelerde, yüksek mahkemelerde yıllar boyu süren enerji ağırlıklı bunca operasyonun, davanın **"kanıtsızlığını, tanıksızlığını"**, sayın **Selçuk**'un ifadesindeki gibi **"ne idüğü belirsizliğini"** nasıl göremediler? Bırakınız görememeyi, bu yetmiyormuş gibi, operasyonların, davaların yanında, bugün tamamen siyasi çıkar peşindekilerin kurbanı oldukları ortaya çıkan suçlananların karşısında nasıl yer alabildiler?

Enerji sektörümüzün son on yılına sığan olaylar, özellikle elektrik enerjisinde, sektörün yerli, yabancı özel girişime ve bunların ortaklıklarına finansman, yatırım ve işletme olarak açılımı ile başlıyor. Yapılan, bize, yabancılar tarafından da yakıştıran, **"istim arkadan gelsin"** yönteminin yeni bir versiyonudur. Yani, sistemin işlemesi için hiçbir ön hazırlık yapılmadan, bir kanun çıkarılıp, bu kanunun uygulanmasının şansa bırakılmasıdır. **Özal**'in, 1984'deki, **"özel sektöre açılım"** projesi de böyle başlamış, rekabet esaslı

¹¹ Cumhuriyet gazetesi (manşette); "Başyazarımız İlhan Selçuk, Darbe Dönemlerini Çağrıştıran bir Operasyonla Gözaltına Alındı: Susturamayacaklar" ve "İlhan Selçuk Serbest" 22-23 Mart 2008.

¹² 2001 başı

olduğu iddia edilen “Enerji Serbest Piyasası” dönemine de¹² aynı yöntemle hazırlıksız girilmiştir. Bu yöntemin, daima olumsuz yönde gelişen sonuçları ortadadır.

Buna karşın, çok ülke için aykırı olan bu yöntem, ülkemizde, Enerji gibi stratejik bir sektörde meydana getirmekte olduğu tahribat görmezden gelinerek büyük bir umursamazlıkla günümüzde de sürdürülmektedir.

Olayın, uluslararası konjonktürden kaynaklanan, günümüz siyasal iktidarı, hatta muhalefet tarafından benimsendiği görülen ve yurt içinden bazı odaklarca desteklenen, ülkemiz üzerinde oynanan küresel oyunlar boyutuna girmiyorum. Muhakkak, ülkemizin Anayasa'sının değiştirilmez hükümlerini oluşturan Atatürk milliyetçiliğine bağlı demokratik, laik ve sosyal üniter bir hukuk devleti olarak yaşamı, rejim ve toprak bütünlüğü ve geleceği için en önemli sorunların başında bu gelmektedir. Ancak, ülkenin genel sorunlarından soyutlanamasa da, konumuz 'Enerji'yle sınırlıdır.

Bu durumda, özellikle “Enerji Sektörü”nde içine düşülmüş olan olumsuzluklardan çıkışın formülü, belli kesimlerin¹³ ısrarla yinelediği gibi, yeniden “kamu tekeli”ne dönmek midir? Yoksa, bugüne kadar atılmış olan adımlar göz ardı edilmeyerek, olacakları önceden gören “dirayetli” bir yönetimle, yerinde ve etkili önlemlerle, kurulu sistemi, “kamu yararı” üretecek biçimde çalışır duruma getirmek midir?

Kendisini, “*Bu köşenin yazarı, ne bir mühendis, ne bir arkeolog, ne bir çevreci, ne de palavracı bir siyasacıdır!*” diye tanımlayan değerli bir köşe yazarı, uzun yıllar boyunca ülkemiz gündeminden inmeyerek kronik hale gelen enerji projelerimizden **Ilısu Baraj ve Hidroelektrik santrali** projesini konu alan yazısında, “**Nükleere, termik santrale hayır! Bölgenin simgesi Hasankeyf ten de önemli 600 ören yerini etkileyecek Ilısu'ya da hayır! Bu koşullar altında Türkiye nasıl kalkınacak? Enerji sorununu milyarlarca dolar ödeyeceği petrol ve doğalgazla mı çözecek? Taşıma suyla değirmen döner mi? Hem baraj yapılmalı, hem de çevre ve tarihsel miras korunmalıdır. Bu bir çelişki değildir. İstenirse bal gibi yapılır. Yapılmaktadır da.**” diyor ve devamında, “**Bakû-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattı gibi uluslararası boyutta bir enerji projesi örneğinin önümüzde olduğunu, bu proje**

¹³ Bazı meslek kuruluşları, TMMOB, Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) vb

güzergahında da tarihsel mirasımıza bol bol rastlandığını, ancak kimsenin İlisu'dakine benzer gerekçelerle bu projeye karşı çıkmadığını, çünkü akılcı önlemlerin baştan alındığını” söyleyerek yetkililere ülkemizdeki özellikle yerli kaynaklara dayalı kronikleşmiş enerji projelerini öncelikle yaşama geçirebilecek yöntemlerin bulunduğunu anımsatıyor.¹⁴

Enerji sektörüyle ilgili olarak vurgulamak istediğim en önemli sorunlardan biri budur. Türkiye, konumuz **“Enerji”** olduğuna göre, bu sektörde özellikle **“Nerede olması gerektiğini, bulunduğu yerde neyi, nasıl yaparsa düze çıkabileceğini”** gerçekçi bir biçimde tartışmamakta, özellikle ülke Enerji yönetiminin başında bulunanlar, **“Sektörde beklenen gelişmeleri yaşama geçirmek yerine, olayların kendi halinde akışını”** gözlemek bile değil, beklemekle yetinmektedirler. Kanunları yedi yıldır yürürlükte olan **Rekabet esaslı Enerji Serbest Piyasası'nın**, bu kapsamda özellikle **Elektrik Serbest Piyasası'nın** yarım yamalak oluşumu, hatta Serbest Piyasa olgusu ortadan kaldırılacak yönde düzenlemeler yapılması ve bu düzenlemelerin sürdürülmesi, bu konuda oluşturulmuş politikadan çok bu politikanın uygulanmasındaki vahim hataları ortaya sermektedir.

Ülkemizde, özellikle son yedi yıldır, **Enerji** ve onun kapsamındaki sektörler, o denli kötü yönetilmektedir ki, AKP siyasi iktidarı ve onun Enerji yönetiminin, **Enerji Sektörü'nü**, kucaklarında buldukları **Serbest Piyasa Kanunları'nda** yaptıkları bir dolu değişiklik ve yeni kanunlarla getirdikleri yaygın **“enerji alım garantisini”** hükümleriyle, bilerek ve isteyerek, daha uzun yıllar çalışamaz duruma getirdiklerini gözlemek durumunda kalıyoruz..

Enerji Piyasaları Kanunları'nın amacı ve hedefi, enerjide, yeterlilik, süreklilik, kalite ve uygun fiyat sağlanmasıdır. Biz, **“uygun enerji fiyatı”**ndan daima **“ucuz enerji”**yi anlıyoruz. Enerji Serbest Piyasası kanunlarının yürürlüğe girdiği tarihten bugüne, örneğin, baş köşedeki petrol, doğalgaz ve elektrik fiyatlarında, enerji yönetiminin iddia ettiği gibi indirim mi olmuştur? Haydi, petrol ve fiyatları petrole bağımlı doğalgaz dünya piyasalarındaki fiyat dalgalanmalarına bağlıdır.¹⁵

¹⁴ TİSÜ-Hasankeyf İkilemi 1-2”, Kavşak köşesi, Özgen Acar, Cumhuriyet gazetesi, 16,19 Aralık 2008

¹⁵ Nitekim, 2008 yılında petrol fiyatları, bırakınız dalgalanmayı, kısa dönemde adeta çıldırarak varil fiyatı 100 doların çok üzerindeki rakamlara tırmanmış, yıl sonuna doğru tekrar inişe geçmişse de bunun fiyatlara yansımaları beklentilere yanıt olmamış, doğalgazda fiyat indirimi bir başka bahara katmıştır.

AKP Enerji yönetimi, elektrik üretiminde doğalgazın % 50'lere yaklaşan kullanım oranından yakınmaktadır. İyi de, bu kitap basılırken yedinci yılını tamamlayıp sekizinci yıldan gün almaya adım attıkları iktidarları döneminde, yerli enerji kaynaklarını araştırmaya ve elektrik üretiminde yerli enerji kaynaklarına önem ve öncelik verecekleri söylemlerine karşın, hangi önlemleri yaşama geçirebilmişler, hangi yatırımları gerçekleştirmişlerdir? Bu altı yıllık dönemde, özel sektörün kayda değmez kapasitede rüzgar ve küçük hidroelektrik santral projeleri dışında, kapasitesi kayda değer, Başbakan'ın, Enerji Bakanı'nın “eserim” diye işletmeye açma onurunu taşıdığı bir elektrik üretim yatırımı ismini verebilir misiniz?.

Göreve geldikleri 2002 yılı sonlarında, elektrik üretiminde doğalgaza dayalı santrallerin oranı % 40 dolayındaydı. AKP'den önceki Koalisyon Hükümeti Başbakanı'nın,¹⁶ 2000 Elektrik Krizi'nden çıkabilmek için Enerji Bakanlığı ile birlikte Devletin Planlama Teşkilatı ve Hazine'sinin müşterek teklifi üzerine onayladığı büyük kapasiteli **Yap-İşlet** santralleri 2004'e kadar peş peşe devreye girince, bu oran 2005 yılında % 45,5'e yükseldi.

Bu artışla birlikte AKP siyasal erki ve onun Enerji yönetiminden hemen tepkiler yükseldi. “**Elektrik üretiminde doğalgaza, dolayısıyla dışa ve tek ülkeye bu düzeyde bağımlılığın yanlışlığı**” dillere dolandı. Bu iddia zaten Yargı'ya taşınmıştı. Bu arada, kapasiteleri önemsenmese de, yine önceki iktidarların ve onların Enerji yönetimlerinin eseri olan kanunlar sonucu oluşmaya başlayan **Elektrik Serbest Piyasası**'nda özel sektör tarafından devletten “**İsians**” alınarak yapılan az da olsa, yeni küçük kapasiteli santraller devreye giriyordu. Böylece, doğalgazın elektrik üretiminde payı, AKP siyasal iktidarı ve onun enerji yönetimi döneminde de **azalmadı, arttı** ve 2002'deki % 40,6'ya göre, 8 puan dolayında artış göstererek 2007 sonunda % 48,7'ye yükseldi, 2010'larda yılı sona ermeden % 50'yi aşacak duruma geldi.¹⁷

2002'den önceki siyasal iktidarların ve onların Enerji yönetimlerinin, ağırlığı ithal yakıtlara ve özellikle doğalgaza ait olsa da, planladığı ve yatırımlarını başlattığı elektrik üretim tesisleri projeleri ve **Elektrik ve Doğalgaz Serbest Piyasa Kanunları** olmasaydı, onların yerine geçen AKP siyasal iktidarı, ülkemizi parti flamamızdaki “**verimsiz ampul**” ile mi aydınlatacaktı?

¹⁶ Bülent Ecevit

¹⁷ Elektrik üretiminde doğalgaz oranları, TEİAŞ Elektrik Enerjisi İşletme Faaliyetleri 2002, 2005 Raporları ve 2007, 2008 yılları istatistik (tahmin) verilerinden alınmıştır.

AKP siyasal iktidarı ve onun Enerji yönetimi, ne kadar geçmiş enerji yönetimlerini eleştirirse eleştirsin, durumdan ne kadar yakınırsa yakınsın, onların, dolayısıyla Türkiye'nin son beş yılını kurtaran; sözünü ettiğimiz önceki Enerji yönetimlerinin önemli enerji projelerini kotarmakla kalmayıp bu projelerin yatırıma dönüştürülmesi yolunu açması sonucu ülke ulusal elektrik sistemine katılan Türkiye çapında **dev** kapasiteli santraller ve bugünkü siyasal yönetimin yaşama geçirmek için değil, işlevsel duruma geçmesini geciktirmek için uğraş verdiği önceki yönetimin çıkardığı **Enerji Piyasası Temel Kanunları**'dır.

AKP siyasal iktidarına düşen, "**Yerli enerji kaynaklarımıza öncelik vereceğiz**" gevelemesini bırakıp, ufak tefek santrallerle oyalanmayı terk edip, öz kaynaklarımız olan büyük hidroelektrik ve kömür santralleri projelerini, kamu - özel bir an önce ele alarak, **Deriner, Yusufeli, Ilısu** gibi, iyi kötü ele alınmış büyük enerji üretim projelerinin önündeki engelleri, ancak, çevreyi, ülkenin ve halkın çıkarlarını, tarihi mirası gözeterek çözüme kavuşturup bir an önce yatırıma dönüştürmektir. Çünkü, çözüm, uzun vadede tek başına nükleer santraller da değildir. Kimilerinin ısrarla savunduğu gibi, rüzgar santralleri hiç değildir.

Sona gelmeden önce, Enerji platformunda, bir kez daha başımızı çevirerek, yaşadığımız son on yıla göz atmamız gerektiğini düşünüyorum. Ekonomi gibi, doğal afetler gibi, siyasal konjonktürün sektöre davranış biçimi, proje, yatırım ve yönetim anlayışı ve uygulamaları gibi çok sayıda faktör, son derece duyarlı olan Enerji sektörünün özellikle Elektrik branşını, son on yılda inanılmaz biçimde hırpalamış, kimileri "**kamu zararı**" dedektifliği yaparken, sektörün, telâfisi giderek zorlaşan "**kan kaybı**"na uğratıldığı gözden kaçırılmıştır.

Konuyu şöyle açabiliriz:

- Sadece Enerji Sektörü'nden söz edilse dahi, gizli ve açık örneklerine sıkça rastlanabildiği gibi,¹⁸ kamu enerji kurumlarında yasalara aykırı işlemler her dönemde saptanmaktadır. Saptanmakla da kalmamakta, önceki dönemleri

-
-

¹⁸ Kısa bir süre önce gerçekleştirilen "Mavi Hat" operasyonunda onlarca bürokratin tutulması. Ancak maharetle kamuoyu gündeminden düşürüldü.

ararır biçimde, AKP iktidarı döneminde kamu ihaleleri açısından, “**Yolsuzluk iddialarının Sekize Katlandığı**” medyaya manşet olmaktadır.¹⁹

• Alışılmış düzende, yapılan operasyonun, yasalara aykırı olduğuna ilişkin **geçerli ve yeterli kanıtlarla** tespit edilen işlemlerin o kurumdaki sorumlular ile sınırlı olması gerekir. Yaşanan olayımızda²⁰ öyle olmamış, operasyon birkaç gün gibi çok kısa bir sürede, inanılmaz boyutlara taşınmış, operasyon yapılan kurumun ilgili olduğu Enerji Bakanlığı'nın, Bakanı başta olmak üzere, neredeyse tüm üst düzey yöneticileri **geçerli ve yeterli kanıtlar** ortaya konulmadan, “**plansız olarak özel sektör yatırım projelerinin ele alındığı**” gibi “**genelleştirilmiş**” iddialarla suçlanarak operasyon, Bakanlığın ve ilgili Kurumları'nın hemen tüm yatırım ve işletme faaliyetleri kapsama alınacak biçimde genişletilmiş, kanıt aranmadan onlarca suç üretilmiştir.

• Bununla da yetinilmemiş, sadece operasyonda muhbir (**akabinde bilirkişi**)'lerin **geçerli ve yeterli kanıtlara** dayanmayan iddialara dayalı ihbarlarından ya da sanık durumundaki bazı bürokratların hangi koşullarda verildiği tartışılan ifadelerinden vazife çıkarılarak, koalisyon ortağı partinin Bakanlarıyla yetinilmeyerek aynı zamanda Başbakan Yardımcısı olan liderine ve aile fertlerine kadar ulaşan suçlamalar medyaya yansıtılmıştır.

• Operasyon ve kapsam genişletmesinin, yasalara göre kesinlikle “**gizli**” yürütülmesi gereken kamu görevleri olduğu yalnız operasyonun başındakilerin bilmesi gerekenden öte hukuk aleminin bir numaralı kuralı olduğu halde,²¹ kamuya “fısıltı gazetesini” ya da doğrudan medya yoluyla **bilgi sızdırılması** ile de yetinilmeyip, operasyonlar ve soruşturmalar adeta **medya ile birlikte** yapılmış, sanık durumuna düşürülerek gözaltına alınan, tutuklanan Enerji Bakanlığı üst düzey yöneticilerinin ifadelerinin, Jandarma Fezlekelerinin, **Savcı İddianamelerinin**, tüm ayrıntılarıyla anında medya ekranlarında ve sütunlarında yer alması sağlanmış, özellikle dönemin DGM Savcısı,²² her fırsatta medyanın karşısına geçerek “**ateşe benzin dökene**”

¹⁹ “AKP'nin Kamesi: Yolsuzluk İddiaları Sekize katlandı”. Bu manşette; AKP'nin iktidarda olduğu 5,5 yılda toplam olarak 14.908 kamu ihalesinin şikayet konusu olduğu, bunların 3.235'inin iptal edildiği, iptal edilen ihale sayısı 2003'te 150 iken, bu sayının 2008'de 1202'ye çıkarak 8'e katlandığı haberleştiriliyor. Cumhuriyet gazetesi, 20 Ağustos 2008.

²⁰ Beyaz Enerji operasyonu

²¹ “Savcı İddianameleri, sadece ve sadece Mahkemelerde Yargıç önünde tartışılır”, Yargıtay Onursal Başsavcısı Sami Selçuk'un 18 Mart 2008 gecesi NTV'de “Neden” programındaki söyleşisinden.

²² Talat Şalk

oynamıştır. Bu tutumu, öncelikle amiri durumundaki DGM Başsavcısı²³ tarafından açıkça eleştirilmiş, ancak o, bulunduğu Yargı katı dolayısıyla son derece sakin ve olduğunu yaşanan örneklerden gördüğü ve bildiği medya ilişkisinden, **medyatik davranış** çizgisinden ısrarla geri adım atmamıştır.

• **Beyaz Enerji** operasyonu ile ünlenen Albay,²⁴ Bakan ve Başbakan Yardımcısı pozisyonundaki siyasetçilere ve üst düzey kamu yöneticilerine yöneltilmiş olan iddiaları, inanılmaz bir önyargıyla, **“pislığe ve rüşvete bulaşmak”** olarak niteleyerek, kanıtlanmamış iddiaları **“terör”** olayı kadar önemli gördüğünü söylemiş, bu görüşünü, **“terör örgütlerinin ülkemize verdikleri zararları, farklı yollardan bunlar da veriyorlar”** biçiminde hiçbir kanıtı dayanmayan çok ağır bir suçlama olarak yedi yıl sonra, emeklilik yaşamında yayınladığı kitabında da yinelemekten kaçınmamıştır.²⁵

• Bu ruh haliyle, başında bulunduğu, bir örneği Jandarma'dan önce Emniyet teşkilatında bulunan **“Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele”** adını taşıyan birimin, kendisine, **“suç işlediğini tespit edeceği”²⁶ Cumhurbaşkanı bile olsa, yakasından tutacağı** yetkisini verdiğini vehmettiği anlaşılmaktadır. Sonunda, Enerji Bakanlığı bürokratları için Yüce Mahkemelerde, özellikle Enerji Bakanları için Yüce Divan'da alınan **“beraat”** kararları, Jandarma Albay'ının hiç olmayacak bir biçimde **“rüşvet, pislik-terör, ülkeyi soydurtmak- Bakan, Cumhurbaşkanı”** gibi sansasyon yaratacak kavramları birbiriyle ilişkili gösterme çabasına girerek bu kavramları bir arada kullanarak **“bir yerlere varma”** projesinin ne boyutta korkunç bir hata olduğunu ortaya sermiştir.

• Operasyonun DGM Savcısı, TEAŞ yöneticileri ile aynı potaya konarak **“sanık”** durumuna düşürülen özellikle Enerji Bakanlığı üst düzey yöneticilerinin **“ne pahasına olursa olsun”** yargı karşısına çıkarılmaları, üstelik tutuklu olarak yargılanmaları için kamuoyu oluşturma konusunda elinden geleni ardına koymamış, bunu ifadelerine yansıtılmaktan kaçınmamıştır.

²³ Cevdet Volkan

²⁴ Aziz Ergen

²⁵ “Pisliğe ve rüşvete bulaşan kim varsa üzerine gidilecektir. Bu olay, PKK kadar önemlidir.”, Kitap.: “Beyaz Enerji Operasyonu'nun Perde Arkası, Kırlı Ellerin İttifakı”, Aziz Ergen, Şubat 2007, s.80, 81

²⁶ “tespit edeceği” olarak verilen kısım, Ergen'in kitabında, Cumhurbaşkanı sıfatı için **“bu ülkeyi soyduruyorsan..”** biçiminde geçmektedir, aynı kitap, sayfa 101, 102

• **Beyaz Enerji Operasyonu**, kamuoyunda “**şok**” yaratan olaylar bakımından inanılmaz zengindir. Daha operasyonun başında “**Düğmeye Basma**”, “**Bakan’ın Üstünü Çizme**” haberleri, ilerleyen zamanda Jandarma Fezlekesi’nin ve Savcı İddianamesi’nin ayrıntılarıyla medya ekranları ve sütunlarına yerleşmesi, Anadolu Ajansı’nın sanıkların **gizli** ifadelerini medyaya servis eden bülteni, **DGM Savcısı-Siyasetçi,**²⁷ **Siyasetçi-Siyasetçi**²⁸ tartışmaları gündemi oluşturmuştur.

• Kamuoyu, bir tiyatro seyircisi gibi, ülke sahnesindeki bu alışılmadık görüntüleri ibret ve ilgiyle ve en kötüsü “**koşullandırılarak**” izlemiştir.

• Böylece, daha operasyonun ilk günlerinde, ülke **Enerji Sektörü**, kamuoyuna yönelik bilgi bombardımanı ile “**yolsuzluk**”ların odak noktasına yerleştirilerek, **onarım olanağı** neredeyse tamamen ortadan kaldırılarak, inanılmaz düzeyde yıpratılmıştır.

• Yapılan, o denli güçlü bir “**bilgi kirlenme**” operasyonudur ki, Temmuz 2007’de Yüce Divan, Mayıs 2008’e kadar Ağır Ceza mahkemeleri tarafından verilen kapsamlı “**beraat**” kararlarına rağmen, aradan yıllar geçtikten sonra bile medya başta olmak üzere, kamuoyunda yerleşmiş “**Enerji Sektörü**” ve “**Enerji Bakanlığı çalışanları**” ile “**yolsuzluklar**” arasındaki ilişkiye bakış açısında bir değişiklik olmadığı, günümüz AKP iktidarının ülkeye “**dürüstlük (!)**” getirdiği ile övündüğü dönemde de zaman zaman medyada rastlanan “**Enerji**” ve “**Yolsuzluk**” üzerine programlar, yine aynı konulardaki haber, köşe yazısı ve söyleşilerde açıkça görülebilmektedir.²⁹

• Bu amaçla, alışılmış kent güvenlik örgütüne³⁰ değil de, kırsal alan güvenliği için yetiştirilmiş olan silahlı güçlere³¹ Ankara’nın göbeğindeki Bahçelievler semtinde operasyon, soruşturma ve sorgulama yaptırılmasının, konunun adli yönüne ise, yine alışılmadık biçimde normal mahkemelerin değil de,

²⁷ Talat Şalk-Mesut Yılmaz

²⁸ Mesut Yılmaz-Sadettin Tantın

²⁹ Bir örnek: Beyaz Enerji operasyonundan neredeyse 5 yıl sonra, 11 Aralık 2005’te Cumhuriyet gazetesindeki köşesinde sayın Orhan Bursalı, “Sona Doğru mu?” başlıklı yazısında, “Günümüz (AKP) iktidarının en büyük vurgunu tıpkı ANAP gibi, Türkiye’nin can damarı olan Enerji yatırımları üzerinde yoğunlaştı. İktidar, Enerji’de Türkiye’yi satıyor” diyebilmekte, ancak, Enerji alanında AKP iktidarında olan biteni anlatmaya çalışırken kullandığı yakın geçmişle ilgili iddiasını kanıtlayacak hiçbir kanıt belge ortaya koymamakta, tersine en önemli kanıt olan yüksek ve yerel mahkemelerin kesinleşmiş beraat kararlarını görmezden gelmektedir.

³⁰ Emniyet örgütü, polis

³¹ Jandarma

terör gibi ülkenin bütünlüğüne, bölünmezliğine, kişilerin ve kitlelerin canına kasteden ağır suçlar için kurulmuş Özel Mahkemeler³² tarafından bakılmasının, kimileri “bunda yanlış olan bir şey yok” anlamında kafa sallamaya devam etseler de, özellikle Enerji Bakanlığı’na doğrudan yöneltilen iddialar açısından çok yanlış olduğu, ilerleyen zamanda, davaların DGM’den alınıp önce Hukuk, sonra aynı yanlışlık sürdürülerek Ağırceza Mahkemeleri’ne verilmesi ve suçlananlar açısından acılarla dolu uzun yıllar sonunda, Yüce Divan’da Enerji Bakanlarının beraatlerinden sonra, Bakanlık bürokratlarına yönelik davaların beraatle sonuçlanması sonucu kanıtlanmıştır.

• 2001 yılının hemen başında, **Beyaz Enerji** adı takılan operasyonla başlatılan ve ülke Hukuk ve Enerji Tarihi’ne geçen olaylar, hiçbir zaman ülke gündeminden, dolayısıyla medya gündeminden inmemiş, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu gibi yasal yetkiyle donanmış rutin denetim yapan üst düzey bir denetim kuruluşunun inceleme ve soruşturması yeterli bulunulmamış olmalı ki devreye sokulan Başbakanlık ve Enerji Bakanlığı Teftiş Kurulları, Cumhurbaşkanlığı (Devlet Denetleme Kurulu) dahil, Hazine ve DPT Müsteşarlıkları ve hatta Enerji konularıyla ele alındığı anlamda hiçbir yasal ve teknik ilişkisi olmayan **Sayıştay Denetçileri**, Enerji Raporları müellifleri olarak kamuoyunda boy göstermişlerdir.

• 2002 Kasım’ında ülke yönetimini devralan siyasal iktidar, kendisinden önceki dönemi kötülemek adına önünde bulunduğu fırsatı kaçırmamış, bir eski Başbakan ve yedi Bakan’ı Yüce Divan’a, ana muhalefet partisinin de mutlak desteği ile göndermekte gecikmemiştir. İki Enerji eski Bakanı bu kapsamdadır.

• Yedi yıl gibi uzun bir süre sonunda, Yüce Divan’dan Enerji Bakanları için çoğunlukla **beraat**, biraz da **erteleme** kararı, Ağırceza Mahkemelerinden Enerji Bakanlığı üst düzey bürokratları için **beraat** kararları çıkmış, hiçbir siyasetçi tutukevine gönderilmemiş, en başta günümüz siyasetçilerinin, hepsi olmasa da, özellikle basılı medyanın, elbette, ilerleyen zamanda siyasete soyunan, hatta son seçimde aday adaylığında kalan bir dönemin ünlüleri, günümüzün kitap yazarları DGM Savcısı’nın ve Jandarma Albay’ının beklentileri hiçbir zaman gerçekleşmemiştir

³² Devlet Güvenlik Mahkemeleri (DGM)

“Yapılanlar, yapanların yanına kâr kalmıştır” diyebilir miyiz?

Ne yazık ki, *“Yapılanların, yapanların yanına kâr kaldığı”* nın da ötesinde, **“Beyaz Enerji”** adıyla ünlenen operasyonla suçlananların beraatları ile sonuçlanan yedi yıl süren aynı isimli davanın, operasyonun başlatıldığı günden dokuz kûsur yıl sonra bile operasyona damgasını vuran niyetlerin ve dayanaksız iddiaların aynı noktada kaldığını içimiz acıyarak görüyoruz.

Olayların baş kahramanlarından emekli albay, 2009 yılı ilk ayında Ankara'dan katıldığı bir televizyon programında, sadece tartışılan konuyla ilgisizliği programın diğer katılımcılarınca da fark edilerek eleştirilen şu sözleri sarf edebiliyor.

*“Beyaz Enerji operasyonu benim rûtbeme mal oldu. Çünkü, Bakanları, Müsteşarları DGM'lerde mahkûm ettirmiştim.”*³³

Oysa, sözü edilen Bakanların, Müsteşarların yüksek mahkemelerde (Yüce Divan, Yargıtay), Bakanlık bürokratlarının DGM'lerde başlayıp Ağırceza mahkemelerinde toplamda yedi yıl sürüp giden davalarda beraat ettikleri **“yıl”** olmuş. Demek oluyor ki, kimileri için bunca gelişmenin ve gerçeğin hiç mi hiç **“kıymeti harbiyesi”** bulunmuyor.

Ülkemizde bunca gelişmenin, gerçeğin **“kıymeti harbiyesi”**nin bulunmaması o hale gelmiştir ki, bırakınız operasyonların içinden gelenlerin o gün de, bugün de yerinde sayan doğal olarak yanlı bakış açılarını, olayların gerçeklerini görüp değerlendirebilmek yönünden siyasetin avantajlı noktalarında yer alan gerçeklerin peşindeki kişilerin dahi gerçeklerin ne kadar uzağında kalıp talihsiz beyanlarla kamuoyu önüne çıkabildiklerine tanık oluyoruz.

Bu beyanların, 2009 yılının ortasında, yani Yüce Divan beraat kararlarının açıklanmasının ikinci yıldönümünde, Yüce Divan'ın Gerekçeli Kararı'nın çıktığı sırada yapılmış olması ise bir başka talihsizliktir.

Bakınız, “TBMM'nde adeta ‘Tek Kişilik Muhalefet’ olduğu vurgulanan bağımsız Milletvekili **Kamer Genç**, 2009 yılı Haziran ayının sonlarında

³³ Kanal D'de “Ergenekon soruşturması ve davası” konusundaki 32 Gün programı, 22 Ocak 2009.

kendisiyle yapılan bir gazete röportajında şu sözleri sarf edebiliyor.³⁴

“Mesut Yılmaz döneminde enerjideki yolsuzlukları ben dile getirdim.”

Dile getirdikten sonra olan gelişmelerden elbette söz edecek değil. Çünkü, o durumda o sözleri sarf edemezdi. Çünkü, günümüzde **Genç**'in sözünü etmeden edemediği **“Enerjideki yolsuzluklar”**ın hemen hepsi aklanmış, yani, **“yolsuzluk”** tanımından çıkmış bulunuyor.

Aslında, Enerji arenasında son yedi sekiz yılı dolduran olaylarda kazanan yoktur. En başta, Türkiye, birtakım değerlerini, telafisi olanaksız biçimde yitirmiştir. **“Yolsuzluk yakalama”** basit anlayışına dayalı operasyonlarla yapılan **inanılmaz hatalar** sonucu, dev bir endüstri sektörü³⁵ ve bu sektöre hayat veren siyasal oluşum kamuoyu nezdinde **inanılmaz güven erozyonuna** uğratılmıştır.

Operasyonların hedefi yapılan Enerji sektörünün yönetiminde çalışan onlarca yetişmiş kadronun ve onların yakın çevresinin, operasyonları yapan güvenlik güçlerine ve bir kısım yargıya güveni derin yara almıştır. Hâlâ içimizden şu temenni geçiyor. Olayların bu hale getirilmesinde birinci derecede rol oynayan kahramanları, her şeye rağmen neden oldukları ülke değerleri kayıplarının muhasebesini vicdanlarında yaparlar mı? Yapsalar, iyi olur.

2008 yılında saygın bir emekli generalin, Türkiye gündemine düşürülen ve iddianamesinden önce medyada başlatılan tartışmalarının dava süresince ve ondan çok sonra devam edeceği anlaşılan Türklüğün uzak tarihindeki bir kahramanlık destanının adı takılmış operasyon ve davayla ilgili olarak şu sözleri, başına kocaman bir **“keşke”** eklemek koşuluyla dikkate değer.³⁶

“Ergenekon olarak anılan davanın da, suçsuz olanların uzun süre sıkıntı çekmelerini önleyecek tarzda ve adil bir şekilde sonuçlanacağı beklenmekte ve bundan şüphe duyulmamaktadır. Ancak bu süreçte, itibarları zarar gören kurumların yeniden itibarlarını kazanabilmeleri için devletin tüm unsurlarının yardımcı olması ve destek vermesi, ülke menfaatleri açısından yararlı görülmektedir.”

³⁴ “Erdoğan’ı da Bitireceğim”, röportaj; Türey Köşe, Cumhuriyet gazetesi, 22 Haziran 2009.

³⁵ Enerji Sektörü, özellikle Elektrik ve Doğalgaz Sektörleri ve onların kurumları.

³⁶ “Türkiye Cambaza Bakarken...”, Armağan Kuloğlu, Emekli Tümgeneral, Cumhuriyet Strateji dergisi, 18 Ağustos 2008.

Son sözleri, bu kitaba konu olan operasyonların, sorgulamaların, suçlamaların, tutuklamaların, yargılamaların, aynı zamanda medyanın odağında yaşam sınava veren, yaşadıklarına kitabımızın diğer bölümlerinde ayrıntılı olarak yer verdiğimiz, olay kahramanlarına bırakalım.

Bunlardan ilki, bir dönemin Enerji Bakanlığı üst düzeyinde görev yapmış bir yüksek bürokratın³⁷ notlarıyla ilgili.

*"4422 sayılı kanun, **Terörle Mücadele**'yle ilgilidir. Bu ülkenin bir Bakanlığı'nda üst düzey görevde iken, bana bu Kanunu uyguladılar."³⁸*

*Benim terörle ne ilgim olabilir? Bunu, kendime de sordum. Sorgulayanlar, zaten **"ilgin var!"** demediler.*

O zaman neden defalarca gözaltına aldılar, neden sorguladılar, sonunda neden tutukladılar?

Sorgulanırken söylediler. En az altı ay izlemişler, tüm iş, cep, ev telefonlarımı dinlemişler.

Gözaltındayken, evimi didik didik aramışlar, gizli mikrofonlar yerleştirmişler, tutuklandıktan sonra da dinlemek için.

Sadece benim değil, tüm ailemin Banka hesaplarını, mal varlıklarımızı araştırmışlar.

*Bakanlıkta projeden geçilmez. **"Bunların hangisinden suçlarız?"** diye uğraşmışlar, hiçbir şey bulamamışlar.*

*Ancak, bulamadıklarını, bulunmuşmuş gibi medya yayımlamış. Buna özellikle göz yummuşlar. Soranlara, **"Medya kontrolden çıktı"** demişler. Kontrolde kim çıkarmış ki?...*

³⁷ Mustafa Mendilcioğlu, Enerji Bakanlığı eski Müsteşar yardımcısı

³⁸ Değerli bir köşe yazarımız bu kontuya/yaraya şöyle parmak basıyor. "Terör ve teröristlerle mücadele etmek, Türkiye'nin de kabul ettiği uluslararası belgelere göre ana sütü gibi helal bir hak. Ama 'Demokratik Hukuk Devleti' tanımını bizdeki gibi kitapta kalakalmış olmayan ülkelerde uygulanan biçimiyle...Bizde de terörle mücadele için çıkarılmış yasalar var. O yasalara göre, aralarında gazetecilerin de yer aldığı çeşitli mesleklerden yurttaşlar da terörist tanımı kapsamında." Orhan Erinc, Cumhuriyet gazetesi, 'Geçmişten Geleceğe' köşesi, 16 Ekim 2008.

Bakanlıktaki bir bürokratin, görevden alınmasının hıncıyla yönelttiği suçlamaları ortaya atıp tutuklattılar.

Hani, medyanın çok sevdiği bir **“yolsuzluk üçlüsü”** senaryosu var ya, **“bürokrat - siyasetçi - işadamı”** diye yakıştırılan. Bu operasyon, bu üçlünün silah gibi kullanılarak kendi dürüstlüklerinin öne çıkarıldığı, oysa, ünlenme, makam elde etme adına ne dense yeri var, tam bir **“kahraman olma taktiği”**. Senaryo filan değil, her yönüyle yaşanan bir gerçek.

Yoksa, neden, ellerinde doğru dürüst **geçerli kanıt** yokken ısrarla Enerji Bakanlığı bürokratlarını, siyasetçilerini suçlasınlar, büyük kısmının tutuklanmalarını ve aylarca tutuklu kalmalarını sağlasınlar, Bakanlar başta olmak üzere, yıllar boyu Mahkemelerde, Yüksek Mahkemelerde yargılanmalarının yolunu açsınlar.

Yoksa, neden davaların, suçlananların üzerlerine **atılı suçların yasal unsurları oluşmadığı** gerekçesiyle Yüksek Mahkemelerin aklama kararlarıyla sonuçlanmasını bile beklemeden, sahip çıktıkları operasyondan neredeyse yedi yıl sonra **geçerli kanıtsız** suçlamalarını bu kez kitaplarıyla sürdürsünler.

Ellerine jandarma sopasını alıp, terör gibi en ağır suçları yargılayan Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM)'ni öne çıkararak, bizi, her dönemde ortalıkta salınıp duran **ülkesini bölmek için çalışanlarla, ülkesinin en değerli varlıklarını yok pahasına satanlarla, vatan hainleriyle, cürüm için teşekkül oluşturanlarla, teröristlerle eşdeğer tutup, onlara uygulanan muameleye tabi tuttular.**

DGM kanunu ve DGM Mahkemeleri, biz **yargılanırken, demokratik olmadığı için** AB direktiflerine uyum adına kaldırılmadı mı?

Belki, diktatörlükle yönetilen ülkelerde bile rastlanamayacak, insan onuruna yakışmayan olayların kahramanları oldular.

“Yolsuzluk”ların kökünü kazıyan **“kahramanlar”**, **“temiz eller”** savcıları olmak beyinlerine o denli işlemiş ki, yedi yıl sonra bile köprülerin altından sular değil, seller aktığı halde, her şeyin bıraktıkları yerde durduğunu

varsayarak yedi yıl önceki **"bugün korkunç hatalar olduğu"** açıkça ortaya çıkan davranışlarını hâlâ **kahramanlık anıları** gibi kitaplaştırebiliyorlar.

Sekiz yıl sonra katıldıkları televizyon programlarında geçen zamanda tüm çiplaklığı ile ortaya çıkmış olan gerçekleri değil, baştan beri saplantı haline getirdikleri iddialarını gerçekmiş gibi hiç bir vicdani kaygı duymadan yineleyebiliyor, bu aykırı davranışlarının faturası olması doğal olan mesleki kayıplarına haksızlığa uğratıldıkları görüntüsünü vererek yakınmaktan geri kalmayabiliyorlar.

Her şeye rağmen, sonunda adaletin tecelli edeceğini biliyordum. Öncelikle Enerji Bakanlarını üç yıldır yargılayan Yüce Divan, akabinde benim de aralarında bulunduğum Enerji Bakanlığı üst düzey bürokratlarının üzerine atılı suçlarla ilgili davaların yedi küsur yıldır sürdüğü Ankara 4. Ağırceza Mahkemesi beraat kararlarıyla adaleti teslim ve tescil etti.

Bu ülkenin kendilerine verdiği **"kutsal"** yetkileri **en kötü biçimde** kullanarak, adaleti dışlayarak bilerek ve isteyerek kurdukları **tuzak** insanların Mahkeme kapılarında, tutukevlerinde yıllarını aldı.

Sonuçta, bir dönemin ünlü DGM Savcısı'nın gazetelere tefrika olarak kendisi kadar ünlenen İddianamesinde **"Dağ fare doğurdu"**.

Kitabımızın neredeyse her bölümünde ismi geçen dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı,³⁹ **Beyaz Enerji** operasyonunun etkisinin tüm hızıyla devam ettiği 2001 yılında Bakanlık görevinden ayrılmasından kısa bir süre sonra TBMM'nde hakkında verilen soruşturma önergesi üzerine Meclis Genel Kurulu'ndaki konuşmasından⁴⁰ pasajlar içeren, dolayısıyla özellikle medyada aleyhine devam eden suçlama kampanyasına karşı yanıtlarını bir kitapçıkta toplamıştır.⁴¹ Aşağıdaki paragraflar bu kitapçığın sonuç bölümünden ve Bakan'ın güncel ilâvelerinden alınmıştır.

"...Sonuçta, 'Bakanın, dokunulmazlığının arkasına sığındığı...'; 'Meclis aklamasaydı...' gibi iddiaların ne kadar haksız ve insafsız olduğu ortadadır.

³⁹ Cumhuriyet, 30 Haziran 1997- 11 Ocak 1999 ve 28 Mayıs 1999- 27 Nisan 2001 tarihleri arasında iki dönem Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı görevinde bulunmuştur.

⁴⁰ 22 Mayıs 2001

⁴¹ "Beyaz Enerji Davası, İddialar, Cevaplar ve Kararlar" Ekim 2002

Tüm olaylar sırasında **'suçun şahsiliği'** ilkesi açıkça ve defalarca çiğnenmiştir. Medya aracılığıyla şahsımın suçlu olduğu yönünde kamuoyu oluşturulmaya çalışılmıştır. Gelinen noktada, suçlamaların hiçbirinin temeli, dayanağı bulunmamıştır...Hem Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nı kurum olarak, hem de beni Bakan olarak fevkalâde yıpratın bir süreçte yapılan haksızlıkların, yürütülen kampanyaların, ahlâk dışı saldırıların hesabının kimlerden sorulacağını yaşıyarak göreceğiz.

Türkiye'ye hizmet kararlığımızı kırmak isteyenler, **Beyaz Enerji İddianamesi'**nde olduğu gibi, mesnedi olmayan suçlamalarla bizi yıpratmaya soyundular. Halkımızın en çok hassasiyet gösterdiği değer duygularına hitap ederek bizi yıpratacaklarını hesaplayanlar, aslında insanlarımızın değer yargılarını örselediklerini anlamalıdır. Bize atılan çamurların, sonunda sahiplerinin yüzüne yapışacağını fark etmelidirler.

Mahkemeler aracılığıyla bir sonuç elde edilemeyince,⁴² **'olay siyasiler tarafından örtbas edildi'** gibi aslı olmayan bahanelerin arkasına sığınılmaktadır. Kafalarından verdikleri hükümlerin belgesini bulamayanlar, kendilerini haklı göstermek için siyasileri kalkan yapmaya kalkışmışlardır. Devletin bütün kurumları, çok eleştirilen siyaset kurumu kadar şeffaf olabileceği bu tür sorunlarla hiçbir zaman karşılaşılmaz.

Medyada, **Beyaz Enerji operasyonu sürecinde**⁴³ yayımlanan bir değerlendirme, bu kampanyaları ısrarla sürdürenlere ders olmalıdır.

'Ya Ersümer, bu davalardan aklanıp çıkarsa n'olacak? Temiz toplum isteyenler, yolsuzlukların üzerine gidilsin diyenler, 'müfteri' konumuna düşmüş olmayacaklar mı?'

Şimdi bize iftira atanların, kamu vicdanında kendilerini aklamalarını bekliyoruz."

Beyaz Enerji operasyonuyla ünlünen DGM Savcısı, aynı operasyonla ortaya atılan TEAŞ'taki eylemlerle Enerji Bakanlığı faaliyet sepetinden özellikle

⁴² Enerji Bakanlığı bürokratları aleyhine Afşin Elbistan A Termik santrali İşletme Hakkı Devri ve Yap-İşlet-Devret modeli kapsamındaki Kırklareli Doğalgaz santrali projeleriyle ilgili olarak, Ankara DGM, devamında Ankara 4. Ağırceza Mahkemesinde, 'çete kurmak ve ihaleye fesat karıştırmak' suçlamalarıyla açılan davalarda tüm sanıkların beraat etmiş olmasından söz ediliyor.

⁴³ NTV-CNBC, Ümit Sezgin, 25 Nisan 2001

çıkarılan projelerin genelde birbiriyle ilgisiz konular olduğunu, başlangıçta bilmese bile, sonradan öğrenmişti. Buna rağmen, ilgisiz davaların birleştirilmesinde ısrarlı oldu. Neden? Bu nedenin gerekçesini bugüne kadar kimse öğrenemedi.

Suçlamaları, Enerji Bakanı'na,⁴⁴ Başbakan Yardımcısı'na⁴⁵ bulaştırmanın bir yoluydu bu. Üçlünün,⁴⁶ İçişleri Bakanı⁴⁷ ayağı da inanılmaz bir şekilde bu yörüngedeydi.

Beyaz Enerji operasyonunun uygulandığı 2001 yılını izleyen dönemde, devletin en üst Denetleme kuruluşlarına ilave olarak DPT'nin, Hazine'nin, Sayıştay'ın, sözleşmişçesine, **Enerji Raporları** müellifliğine soyunmaları, bu **Kurum Rapor**'larının, devamında **Meclis Araştırma ve Soruşturma Komisyonları Rapor**'larının ve Yüksek Mahkeme'ye sunulan **İddianameler**'in birbirinden kopya verileri ve **“geçerli ve yeterli kanıt hak getire”** iddiaları, suçlamaları içerip taşımaları nasıl açıklanabilir ki?

Beyaz Enerji operasyonundan epey sonra, 2004 yılının ortalarında TBMM'ndeki ilginç **AKP+CHP** işbirliği örneklerinden biri olarak tarihe geçen Enerji Bakanı **Cumhur Ersümer**'le birlikte Yüce Divan'a sevki uygun görülen ardıl Enerji Bakanı **Zeki Çakan**'a⁴⁸ atılan suçlamaları ciddi bulmayan bazı milletvekilleri bulunuyordu. Nitekim, TBMM'nde Enerji Bakanları aleyhindeki Gensoru'lar görüşülürken verilen bir ara sırasında, Genel Kurul salonunda, aralarında o zamanki Meclis Başkanı'nın da⁴⁹ bulunduğu bir grupta, bir milletvekilinin özellikle **Çakan** hakkındaki suçlamaları çok ağır bulduklarını ifade ettiğini görüyoruz. Partisinin politikalarına prangayla bağlı bir başka milletvekili bu görüşün karşısına şu gerekçeyle karşı çıkıyor:

“O da Yüce Divan'a gitmeli. Çünkü, çok konuşuyor!?”⁵⁰

⁴⁴ Cumhur Ersümer (ANAP)

⁴⁵ Mesut Yılmaz (ANAP Genel Başkanı, üçlü koalisyon ortağı)

⁴⁶ Güvenlik (Jandarma)- Yargı (DGM Savcısı)- Bakan (İçişleri Bakanı)

⁴⁷ Sadettin Tantın (ANAP)

⁴⁸ Ersümer'den sonra 24 Nisan 2001-18 Kasım 2002 döneminde Enerji Bakanlığı görevinde bulundu.

⁴⁹ Bülent Arınç

⁵⁰ TBMM Genel Kurul TV yayın bandı.

Bu kitap, Türkiye kamuoyuna, Enerji sektörünün özellikle elektrik ve doğalgazla ilgili kamu kesiminde yaklaşık son onbeş yılda yaşanan, çağdaşlıkta iddialı bir ülke için inanılmaz ve o oranda kabul edilemez olayların oluşumunu, gelişimini ve sonuçlarını, gerçeklerin her aşamasının **geçerli ve yeterli kanıt belgelerle** tek tek kanıtlandığı **bir belgesel olarak** sunulmak amacıyla hazırlandı. Yaşanan olaylar, başta Enerji sektörüne, devamında bu sektörün siyasal ve bürokratik yönetimine ve siyasetçisine, bürokratına, teknokratına, iddiaların temeline oturtulan **“kamu zararı”** değil, çok önemli **“onur ve imaj zararı”** vermiştir.

Kamu zararı'nı telafi etmek olanaklı, **onur ve imaj zararı**'nı ortadan kaldırmak ise çok zordur, kısa sürede hemen hemen olanaksızdır. Bunun için oldukça uzun sürelerle gereksinim vardır. Ancak, geçen süreler dahi sürülen lekelerin izlerini tamamen yok edemez.

Yüce Divan'ın, Enerji Bakanları hakkındaki tarihe geçen **27 Temmuz 2007** beraat kararları ve yine Ankara 4. Ağırceza Mahkemesinin Enerji Bakanlığı üst düzey bürokratları hakkındaki **08 Mayıs 2008** tarihli beraat kararları, bu kişiler hakkında ortaya atılan **Kamu zararı** iddialarının ve suçlamalarının hiçbir yasal temele dayanmadığına, dolayısıyla hukuk diliyle **“yok hükmünde”** olduğuna işaret etmektedir.

Kamu zararı'na yol açtıkları için suçlananlar **aklanmışlardır**. Peki, ülkemizin dev endüstri sektörleri **Elektrik ve Doğalgaz Sektörleri**'ne, bu sektörün güzide kurumlarına, tek kusurları, proje, yatırım, hizmet üretmek ve bu proje, yatırım ve hizmetlerin uygulanmasını sağlamak olan bürokrat üst düzey yöneticilerine ve siyasetçilerine, bir bakıma bu ülkenin yetişmiş insan değerlerine, büyük olasılıkla yaşamları boyunca üzerlerinde taşıyacıkları **“yolsuzluk”**la özdeşleştirilen **imajı** bilerek, isteyerek, hukuk dilinde **“taammüden”**⁵¹ yükleyenler, bu, onarımı neredeyse olanaksız duruma sebep olanlar da **aklanmış** mı oluyorlar?

Derken...Enerji gibi ülkemiz endüstriyel sektörlerinin sınırlarını aşarak tüm ülkeyi kapsamına alan bir operasyonun ülke gündemine girmesiyle **“beterin de beteri varmış”** demek durumunda kalıyoruz. Türklüğün tarihinde onurlu yeri olan bir kahramanlık destanıyla anılan birbirini izleyen ve sayıları çift

⁵¹ Bilinçli bir biçimde, önceden düşünüp tasarlayarak, bilerek, isteyerek. Türkçe sözlük, Ali Püsküllüoğlu.

rakamlara ulaşan operasyonlar, bir yandan da kafalarda bıraktığı soru işaretleri giderek çoğalarak süren binlerce sayfalık iddianameler sonucu kamuoyu önüne çıkarılan çok sanıklı dava, bazı benzerliklerini saptasak da, ne yalan söyleyelim, bu kitapta önemli yeri olan **Beyaz Enerji** operasyonları ve davalarına, ulusal ve uluslararası hukuka, insan haklarına ve kamu vicdanına aykırılıkları ile fark atmış durumda.

Kitabımı bu gelişmeyle ilgili çarpıcı iki örnekle bitirmek istiyorum

Bir gazetenin "Kitap" ekinde, Yargıtay Onursal Cumhuriyet Başsavcısı **Sabih Kanadoğlu** ile son kitabı "**Unuttuk**" üzerine söyleşi yapıyor.⁵² Soru da yanıt da ilginç:

*"Yargı yargıya bırakılmaz diyen malûm zihniyet, sürekli millet de millet diyor. Yumuşak karın millet. Milletin kudretinin yine millete karşı kullanılması. Bumerang etkisi...Gücünü perçinleyerek, özgüvenini tazeleyerek yoluna devam ediyor birileri. Kitabınızda yer alan yazılarınızda okuyoruz, hukuka uygun düzenleme neredeyse yok denecek kadar az. **Oldu bitti**'lerden, aceleyle getirilerek dayatılmış çalakalem (kanun) metinlerden geçilmiyor. Örnekler mîsiniz konuyla ilgili ihlallerin en azılılarını?"*

Yanıt: "Anayasamızın 6. maddesine göre **Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir**. Türk milleti, egemenliğini Anayasası'nın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanır. Bu yetkili organlar **Yasama, Yürütme ve Yargı organlarıdır**.

Yine Anayasamızın başlangıcında kuvvetler ayrılığının, devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmediği vurgulanmıştır.

***Yargı yargıya bırakılmaz** söylemi, siyasi iktidarın anlayış ve kararlılığının açık itirafıdır. Bu söylem, kuvvetler ayrılığı, hukukun üstünlüğü, hukuk devleti ve sonunda çağdaş demokrasiyi reddeden, oy çoğunluğuna dayanarak dikta kurma heves ve amacına yönelen bir davranış biçimidir.*

Çalakalem yasa yapılmasının en çarpıcı örneği, yeni Türk Ceza Yasası'nın yürürlüğe girmesinden önce başlanarak bugüne kadar yedi kez değiştirilmesidir."

⁵² Söyleşi: Gamze Akdemir, Cumhuriyet gazetesi, Kitap eki, 27 Mart 2009

Yargıtay Onursal Cumhuriyet Başsavcısı **Sabih Kanadoğlu**'nun son kitabı **"Unuttuk"**⁵³, yazarın özellikle AKP siyasal iktidarı dönemindeki konferanslarından ve çoğunluğu Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan makalelerinden oluşuyor. **Kanadoğlu**, bu konuşma ve makalelerinde derin hukuk bilgisi ve deneyimiyle kitabımızda işlediğimiz gerçeklerle doğrudan ilişkili saptamalarda bulunuyor.

Anayasa Mahkemesi'nin kararlarıyla siyasallaştığı iddialarına karşı:

*"Ünlü Anayasa Hukukçusu Prof. Klaus Stern'in de vurguladığı gibi, Hukuka uygunluğun ölçütü, hukuk kurallarının duraksamasız uygulanmasıdır. Yoğunluk açısından, Anayasa Hukuku'na ve Anayasa Mahkemesi kararlarına siyasal konular egemendir. Ancak bu olgu, yargılama sürecinde gerçeği aramaya ve bir karara varmaya ilişkin hukuksal metot terk edilmediği sürece, Anayasa Hukuku'nu ve Anayasa mahkemesi kararını siyasallaştırmaz."*⁵⁴

Meclis soruşturması kurumunun inandırıcılı ve etkinliği konusunda:

*"Meclis Soruşturması öncelikle bir yargısal faaliyettir."*⁵⁵

*"İnandırıcılığını ve etkinliğini kaybeden Meclis Soruşturması kurumunun, yargısal niteliğine uygun biçimde yeniden düzenlenmesi için hiçbir çalışma yapılmamış, bu şekliyle alınacak kararların siyasi hesaplama, ölç alma, gözdağı verme veya hedef saptırma olarak algılanması olasılığına açık kapı bırakılmıştır."*⁵⁶

"Tek partinin iktidar olduğu günümüzde, Meclis Soruşturması kurumunu bekleyen tehlike, alınacak her türlü kararın, siyasi hesaplamaya, ölç alma duygularına bağlanması veya gösterilmesi yadsınamayacak bir olasılıktır."

"Son günlerde, TBMM tarafından görevlendirilen 'Yolsuzlukları Araştırma Komisyonu'na işlev ve yetkilerinin üstünde bir misyon

⁵³ Kitap: "Unuttuk" Yargıtay Onursal Başsavcısı Sabih Kanadoğlu, Doğan Kitap, 1. baskı Mart 2009.

⁵⁴ Makale: "Anayasa Yargısında Siyasallaşma", Cumhuriyet gazetesi, 13 Şubat 2004.

⁵⁵ Makale: "Meclis Soruşturması'nda Zamanaşımı", Cumhuriyet gazetesi, 28 Mart 2006.

⁵⁶ Makale: "Yolsuzluklarla Mücadele" Cumhuriyet gazetesi, 15 Nisan 2004.

yüklenmekte ve hazırlayacağı raporun yolsuzluklar sorununu kökten çözeceği inancı topluma yayılmak istenmektedir.”

“Dokunulmazlıkları sınırlandırmadan yolsuzluklarla mücadele edilemez. Bu mücadele, seçim kaybettiği için dokunulmazlığı kalmayanlarla sınırlı kalmaz.

Ciddi, samimi ve inandırıcı olma iddiasındaki siyasi iradenin ayırım yapma lüksü yoktur.”

“Soruşturma önergesi verilmesinden başlayarak, soruşturma açılıp açılmamasına ilişkin kararlarda, açılması halinde, soruşturma komisyonlarının çalışmalarında ve sonunda suçlamanın Yüce Divan’a sevk edilip edilmeme kararlarında bugüne kadar görülen uygulama, tamamen siyasi düşünce ve yararlarla, partiler arası uzlaşma ve anlaşmalara bağlı olmuş ve bu önemli kurum inandırıcılığını tümüyle kaybetmiştir.”

“ Yolsuzluklarla mücadelede, yürütmenin tüm işlem ve eylemlerinin şeffaf olması sağlanmalı, yazılı ve görsel basın çatışan ekonomik çıkar sahiplerinin elinde silah olarak kullanılmasının mutlaka önüne geçilmelidir”⁵⁷

Bunları kim yazıp söylüyor? Yargıtay Onursal Cumhuriyet Başsavcısı. Yani, Yüce Divan'daki iddia makamı.

Bütün bu saptamaların gerçekliğini kararlarıyla hangi yüksek yargı kurumu teslim ve teyit ediyor. Yüce Divan, dolayısıyla on bir asil üyesiyle **Anayasa Mahkemesi**.

Yine cumhuriyet gazetesinin “Hafta Sonu” ekinde, Gazeteci-Yazar **Cüneyt Özdemir**’le, yazarın kimi emekli, kimi halen görevde olan 50’nin üzerinde istihbaratçıyla konuşarak hazırladığı belirtilen yeni yayımlanan **“Önemli İşler Dairesi, Derin Devletin Yeni sahibi”** kitabı üzerine söyleşi yapıyor.⁵⁸

⁵⁷ Makale: “Yolsuzluklarla Sanal Mücadele” Cumhuriyet gazetesi, 14 Haziran 2003.

⁵⁸ Söyleşi: Gamze Akdemir, Cumhuriyet gazetesi, “Hafta Sonu” eki, 28 Mart 2009.

Soru: "Kitabında **Ergenekon**'a giriş babından satırlarla da karşılaşılıyor?..."

Yanıt: "**Ergenekon** ile ilgili (konuştuğum) resmi görevlinin bence en önemli sözü, '**Ergenekon sizce ne kadar sürecek?**' diye sorduğumda, '**Üç bin yıl sürecek!**' demesidir. O da 28 Şubat'a bir cevaptır. 28 Şubat'ta **Karadayı**'ya⁵⁹ sormuşlardı '**28 Şubat ne kadar sürecek?**' diye. **Karadayı** da '**Bin yıl sürecek!**' demişti.

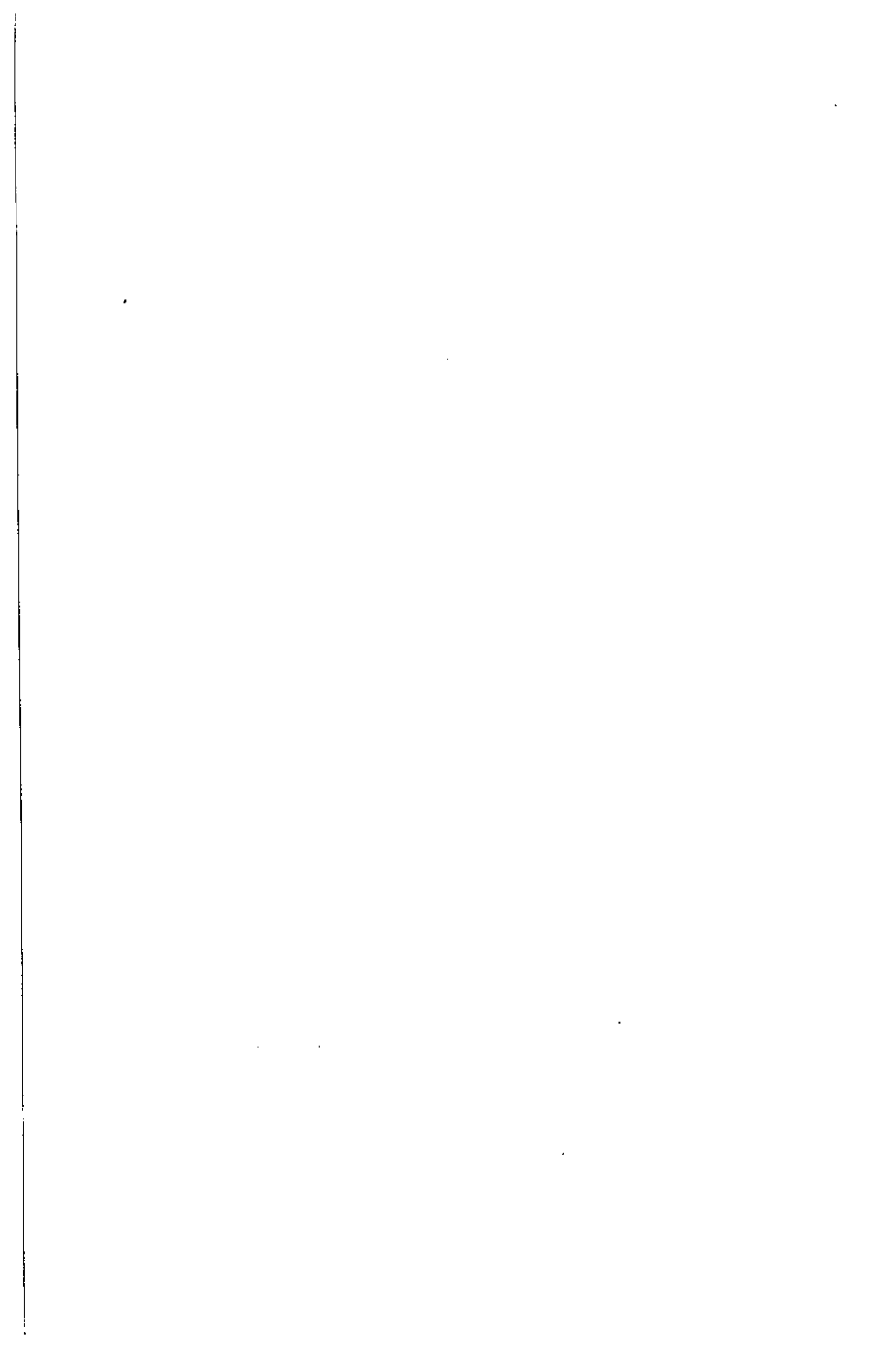
Ergenekon'a hep 5. dalga, 10. dalga açısından bakıyoruz. Oysa, bir adım geriden baktığımızda görevdeki bir istihbaratçının '**Ergenekon üç bin yıl sürecek!**' demesi, bence farklı bir strüktüre sokuyor davanın ne olduğunu, ne olabileceğini."

Türkiye kamuoyunda bu kitabın hazırlanışı sürecinde yaşanan, ne kelime, ayyuka çıkan benzer, ulusal ve evrensel yerleşik hukuku, hukukun üstünlüğünü, çağdaş demokrasiyi ve insan haklarını göz ardı eden olaylar dikkate alındığında, yukarıdaki son sorunun yanıtı ve onu izleyen soru-yanıt ve "**bin yıl, üç bin yıl**" değerlendirmeleri örneği üzerinde uzun uzun düşünülmesi ve özellikle **saptırılan** bilgilere, davranışları yönlendiren **önyargılara, misilleme hukukuna, hukukun davranışlara uydurulmasına** değil, kesinlikle **gerçeklere ve çağdaş hukukun vazgeçilmez değerlerine** dayalı **kesin tavır belirlenmesi** gerekiyor.

Türk toplumu tarafından belirlenecek **kesin tavır**, ancak çağdaşlaşma özrü bulunan ülkelerde rastlanan, toplum değerlerine ve insan onuruna asla yakışmayan, bireylerle birlikte kurum, sektör, hatta ülke lekeleyen, bu nedenle ülkeye çok şey kaybettiren olayların ve davranışların ülke gündeminden çıkarılması açısından günümüzde çok daha büyük önem kazanmaktadır.

Çankaya, Ekim 2009

⁵⁹ Dönemin Genelkurmay Başkanı İsmail Hakkı Karadayı.

Özellikle son on yılda yolsuzlukların odak noktasına yerleştirilmek için özel çaba gösterilen Enerji'nin, 2001 yılının ilk günlerinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın bir "ilgili" kuruluşu olan TEAŞ'ta gerçekleştirilen "Beyaz Enerji" operasyonunda öne çıkarılan özelliğinin "renği" olduğunu görüyoruz. Pratikte, Enerji'ye yakıştırlan belli başlı dört renkten söz edilebilir. Termik enerji için yanmayı sembolize eden "kırmızı", hidrolik enerji için suya gökyüzünden yansıyan "mavi", yenilenebilir enerjilerin doğal çevreye, ekolojik yaşama uyumunu anlatan "yeşil", son olarak da "sarı" rengin soğukluğunu taşıyan nükleer enerji. Ancak, enerji bu renklerden ibaret sanılmasın. Tüm gökkuşağı renkleri ve bunların kombinasyonları, Enerji'nin son derece geniş spektrumunu tanımlamaya yetmez.

Ne var ki, son zamanda özellikle siyasal arenada renklerin en arı olanı **ak**, yani **beyaz** o denli kirleniyor ki, enerji platformunda beyaz renkle de yetinilmeyip neredeyse tüm renklerin kirlenme çabalarının tanıkları oluyoruz. Yazar, bu nedendir ki, kitabına **Enerjinin Rengi** adını koymakta fazla düşünmüyor; enerjinin renkleri kirlenirken Türkiye kamuoyunun olayları çok sükse yapan bir tiyatro oyunu gibi sansasyonel bir biçimde izlediğini, Enerji fiyatlarının aktörlerinin olayları kirlenmek kadar tiyatroyu her seferinde kapalı gişe dolduran seyircileri kurgudan ibaret olan oyunun gerçek olduğuna inandırmakta da inanılmaz başarılı olduklarını, gözlemlerine ve kesinlikle kanıt belgelere dayalı olarak okurlarına sunuyor.

ISBN 978-605-88741-0-7

9 786058 874107